J. V. Timkovič, OSBM

DEJINY BAZILIÁNSKEHO MONASTYRA V KRÁSNOBRODE

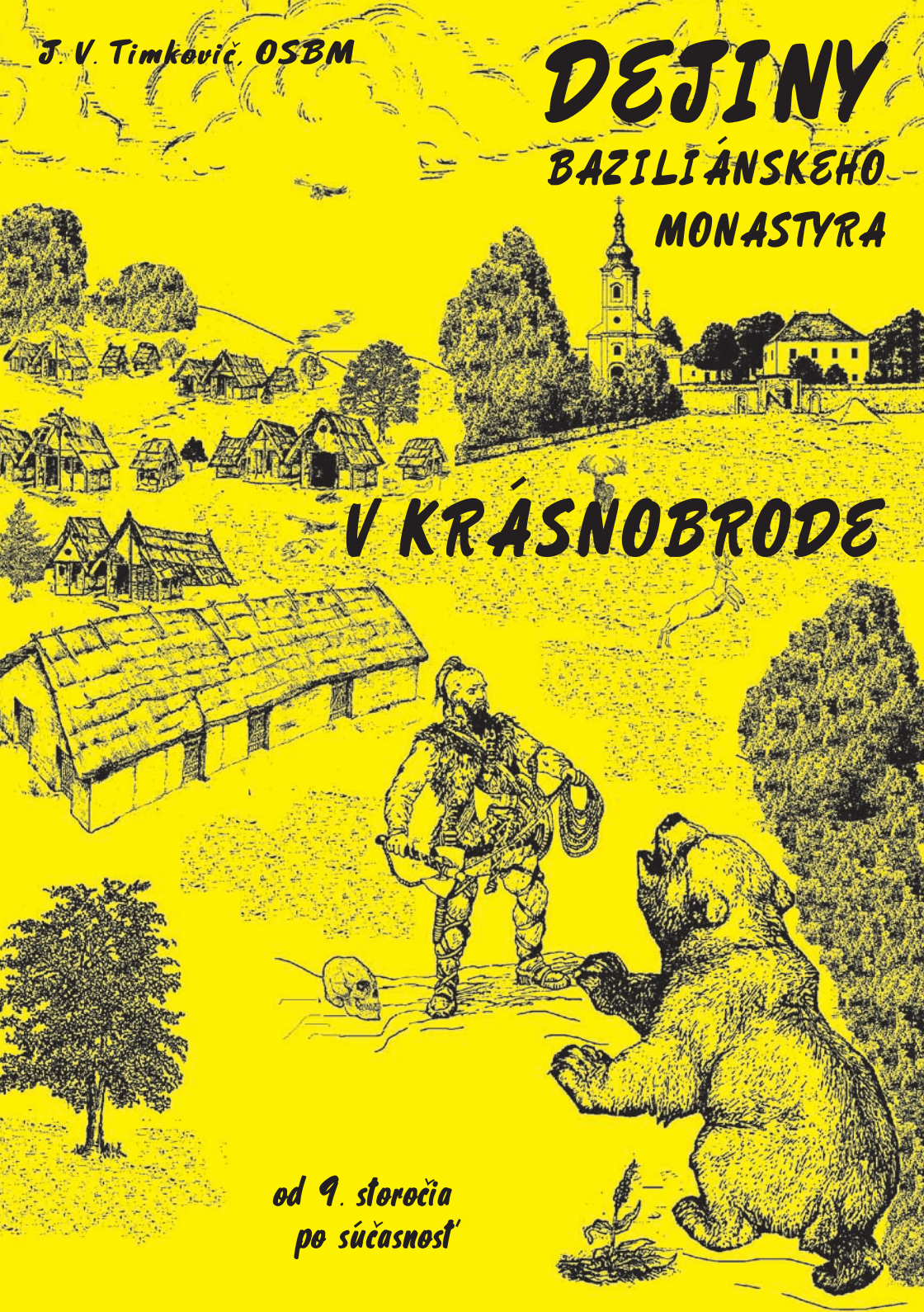

od 9. storočia po súčasnosť

ISBN 978-80-970008-1-3

J. V. Timkovič, OSBM

od 9. storočia po súčasnosť

DEJINY BAZILIÁNSKEHO MONASTYRA V KRÁSNOBRODE

The short chronology

of the most important events in the Krasnobrod Monastery

(Krásny Brod near the Medzilaborce)

To the 9th century	— the pagan cult center of the Taurus (Cock), later Monastery founded by Laborec;
14th century	— the miracle of Theotokos from Krasnobrod Monastery;
	— great donations from the Rusyn-Ruthenian count, Theodor Koriatovich;
to the 17th century	— the great lavra («Nagymonostor» with its own archimandrite-bishop);
1603	— the burning and reconstruction by the protestant count Valentine Drugeth;
1614	— attempts made toward unification, known as The Krasnobrod "unia" (uprising);
1651-1664	— the ecclesiastical residence of the Greek-Catholic archimandrite-bishop P. Petrovich, OSBM;
1708	— the destruction of the Monastery by the Catholic Imperial Soldiers;
1729	— the resettling of the Krasnobrod Monastery by Mukachevo Basilians;
1750-1752	— the construction of the stone-built Church of the Descent of the Holy Spirit;
1759-1761	— the construction of the stone-built Monastery and Chaple of The Holy Protection;
1747-1820	— inaugural steps towards The school of Philosophy and iconography studies at the Krasnobrod Monastery;
1806	— the Papal exception of indulgence bestowed by His Holiness Pius VII;
1821	— ordination of the first Presov Greek-Catholic bishop G. Tarkovich;
1915	— the Monastery was destroyed during World War I;
1949-1990	— liquidation of The Order of St. Basil the Great during communist regime;
1968	— restoration of Greek-Catholic pilgrimages;
1990	— restoration of pilgrimages within The Basilian Order;
1998-2001	— reconstruction of Basilian Monastery buildings close to their original location;
2002	— consecration of Monastery complex by 4 Greek-Catholic bishops;
2004	— initial beginnings of construction pertaining the new Monastery Church.

Dejiny baziliánskeho monastyra v Krásnobrode
od 9. storočia po súčasnosť

6500. *výročie*

(4491 pred Chr. – 2009 po Chr.)

po Potope sveta

Táto kniha bola odoslaná spolu
so sprievodným listom (doporučene a do vlastných rúk s doručenkou)
pápežovi Benediktovi XVI. do Vatikánu
a všetkým pravoslávnym patriarchom jedinej Christovej Cirkvi.

Pri príležitosti historického summitu očakávaného zjednotenia
patriarchov Ríma a Moskvy (október 2009) v Baku v Azerbajdžane.

Túto knihu autor venuje svetlej pamiatke svojich rodičov a starých rodičov:

Fedor Lukovič Timkovič
(2. II. 1897 – 5. VI. 1937, Praha)
a Eva Michajlovna Hvozdak
(23. II. 1898, Nižnie Vorota – 1985, Lazy)

Juraj Havrila
(1. I. 1891, Trnávka – 29. X. 1958, Košice)
a Gizela rod. Rusnáková
(10. II. 1900, Sečovce – 25. V. 1971, Košice)

Gréckokatolícky kňaz, o. Andrej Timkovič (13. XII. 1919, Lazy – 8. III. 1987, Košice)
a jeho manželka Gizela Timkovičová, rodená Havrilová
(20. VIII. 1927, Sečovce – 18. X. 2000, Košice)

Jozafát Vladimír Timkovič, OSBM

Dejiny
baziliánskeho monastyra v Krásnobrode
od 9. storočia po súčasnosť

Košice
2009

Táto monografia uzrela svetlo sveta vďaka Bohu známym sponzorom
ľúbiacim cyrilometodejský byzantský obrad a vieru
pri príležitosti plánovaného historického «Sritenija»
rímskeho pápeža a moskovského patriarchu v Baku v Azerbajdžane
(október 2009).

Lektoroval a teologicky odobril:
o. ThLic. Ing. Gorazd A. Timkovič, OSBM
na sviatok *Sritenija Hospoda*, 2. februára 2009

© 2009 o. ICLic. PhBc. ThBc. Jozafát V. Timkovič, OSBM

ISBN 978-80-970008-1-3

Na titulnej strane knihy:
Perokresba baziliánskeho monastyra v Krásnom Brode a legendárny boj šľachtica Drugetha z Humenného s medveďom (podrobnejšie pozri na str. 133-135).

Na zadnej strane knihy:
Katastrálna mapa baziliánskeho monastyra v Krásnom Brode z 19. st., kde sú farebne naznačené všetky budovy monastyrského komplexu s prírodnými osobitostiami, napr. s monastyrským rybníkom. Mnísi sa totiž celý život zdržiavali od mäsa a ryby jedli iba vo sviatky. Čerstvé ryby im poskytoval (namiesto chladničky) rybník. Katastrálna mapa sa nachádza v *Geodetickom a kartografickom ústave v Bratislave*, zabezpečil ju Ing. Miroslav Buraľ, Stakčín.

Túto knihu si možno objednať na telefónnom čísle
00421905496778 alebo emailom na adrese: jvtosbm@yahoo.com

OBSAH

Predslov 5
I. Predhistória Krásneho Brodu (G. A. Timkovič, OSBM)
1. Úvodné slovo 7
2. Najstaršie dejiny Krásnobrodu (Červeného Ríma) – pôvod názvu 9
3. *Rusaľa* – Zelené sviatky (sviatok Zoslania Svätého Ducha) 23
II. Dejiny Krásnobrodského monastyra (J. V. Timkovič, OSBM)
1. Najstaršie zmienky o Monastyre z 9. až 14. storočia 27
2. Originál ikony Krásnobrodskej Bohorodici (14. storočie) . 39
3. Krásnobrod – starodávne sídlo gréckokatolíckeho episkopa (Krásnobrodská eparchia) 73
4. Druhé zničenie – spálenie Monastyra v roku 1603 a jeho opätovné znovuvybudovanie 87
5. Juraj III. Drugeth a neúspešná Krásnobrodská "únia" v roku 1614 99
6. Legenda o tom, ako čerti chceli zavaliť Krásnobrodský monastyr najväčším skalným balvanom z Poľska «*Čortiv kamiň*» 119
7. Legenda o Drugethovi, čo strieľal na ikonu Krásnobrodskej Bohorodici 129
8. Baziliánska misia v Ríme v druhej pol. 17. storočia 139
9. Monastyr, kde sa prepisovali, predávali a kupovali staroslovanské knihy 153
10. Rok 1708 – pokus o zlapanie rusínskeho vodcu Ivana Hutika – tretie zničenie Monastyra 155
11. Rok 1718 – krivé svedectvo latinského grófa-biskupa Erdődyho: «*o Monastyre, kde sa vraj predávali a kupovali ženy*» 161
12. Krásnobrodské «kurvy» 173
13. Rok 1729 – znovuosídlenie Monastyra 185
14. Udalosti týkajúce sa Monastyra v prvej pol. 18. storočia .. 195
15. Kamenná cerkov (1750-1752), kaplnka (1759/1761) a Monastyr (1759) 221

16. Mimoriadný sobor (kapitula) a baziliáni v druhej pol. 18. st. 255
17. Rukopis baziliánskych *Pravidiel* z roku 1796 285
18. Vysoká filozofická škola v Krásnobrodskom monastyre .. 311
19. Krásnobrodská ikonopisecká škola – jej odchovanec slávny maliar Josif Zmij-Miklošij (1792-1841) 313
20. Prvé ovocie nezmyselného premiestňovania mníchov 321
21. Plnomocné odpustky od pápeža, Monastyr v pol. 19. st. .. 325
22. Bazilián III. rádu o. Alexander Duchnovič (1803-1865) .. 335
23. Krásnobrodský polyglot – jeromních Vladimír H. Terleckyj, OSBM (1808-1889) 341
24. Bohoslužby v Krásnobrodskom monastyre v rokoch 1858-1915 349
25. Monastyr na konci 19. storočia 355
26. Posledný sobor baziliánov v Krásnobrode (1909) pred zničením soborného Monastyra v I. svetovej vojne 361
27. Zápisnica posledného predvojnového soboru baziliánov v Krásnobrodskom monastyre (1909) 373
28. Štvrté zničenie Monastyra v r. 1915 409
29. Monastyr po I. svetovej vojne 421
30. Archeologický výskum v r. 1976 443
31. Veľavravné a veľa prezrádzajúce počty pútnikov 445
32. Prípravy na obnovu Monastyra 457
33. Vzkriesenie Krásnobrodského monastyra (1998-2001) a jeho posviacka (2002) v dusivej atmosfére latinizácie 481
34. Krásnobrodský monastyr po roku 2002 opäť dýcha 505

Ihumeni Krásnobrodského monastyra 529
Historický prehľad osídlenia Krásnobrodského monastyra 531
Krátka chronológia udalostí v Krásnobrodskom monastyre (Veľký monastyr – *Nagymonostor*), Slovensko 541
The short chronology of the events in Krasnobrod monastery (The Great monastery – *Nagymonostor*), Slovakia 545
Použitá literatúra 549
Analytický index 563

Predslov

Predkladáme verejnosti na Slovensku už druhé vydanie histórie jedného z našich najstarších a najvýznamnejších monastyrov – baziliánskeho monastyra Zoslania (*Sošestvija*) Sv. Ducha (*Rusaľa*) v Krásnom Brode (Krásnobrode) pri Medzilaborciach. Prvé vydanie pod názvom *Letopis Krásnobrodského monastiera alebo kúsok zo slávnych dejín gréckokatolíkov na Slovensku* (ISBN 80-967398-7-5) o rozsahu 126 str. **z r. 1995** (3.000 kusov) sa minulo. Splnilo svoj hlavný cieľ. Vďaka nemu sa oživil záujem o Krásnobrodský monastyr a následne bol tento monastyr **v rokoch 1998-2001** znovupostavený. Ležal temer 90 rokov (**od r. 1915**) v ruinách, až znovuožil z popola, doslovne ako mýtický vták Fénix…

Autor obidvoch publikácií označuje svoje prvé vydanie (126 strán) v porovnaní s druhým (585 strán) ako «*baby book*» – knihu pre deti, ktorá za 14 rokov vyrástla a dozrela do svojej dospelosti… Toto druhé vydanie je totiž nielen čo do rozsahu takmer 5x hrubšie a ťažšie, ale je aj omnoho zaujímavejšie, historicky prepracovanejšie, zrelšie a je obohatené o mnohé nové a veľmi cenné historické udalosti a fakty…

Krásnobrodský baziliánsky monastyr bol založený **v 9. st.**, obnovovaný bol **v 14., 17., 18. a na prelome 20.-21. st.**, a tak existuje a žije až dodnes. Patrí medzi tie monastyry na Slovensku, ktoré priamo naväzujú na cyrilometodejskú baziliánsku tradíciu.

Cieľom tejto práce je priblížiť čitateľovi na Slovensku dejiny tohto jedinečného monastyra a spolu s tým aj veľký kus dejín rusínskych (ruthénskych) gréckokatolíkov žijúcich od nepamäti na tomto území.

V texte používame originálne a typicky gréckokatolícke termíny ako: *jeromních* (teda kňaz, ktorý je zároveň mníchom), *episkop* (bis-

kup), *vladyka* (slovanský titul biskupa), *monastyr* (kláštor východných mníchov), *ihumen* (predstavený východného kláštora), *protoihumen* (prvý ihumen, ktorému sú podriadení všetci ostatní ihumeni), *cerkov* (chrám byzantského obradu)…

Užívame ich preto, lebo plnšie a lepšie vystihujú skutočnosť, ktorú vyjadrujú v omnoho zrelejšej forme ako ich "spisovné" dvojslovné, či trojslovné (v zátvorkách vyššie uvedené) ekvivalenty.

Autor predkladanej práce sa na tomto mieste chce poďakovať o. **Gorazdovi A. Timkovičovi, OSBM** (1959) za obohatenie tejto knihy cenným príspevkom o *predhistórii Krásneho Brodu* i za jej lektorovanie.

Za vzácne pripomienky k prvému vydaniu tejto knihy (z r. 1995) autor ďakuje o. **Atanázovi B. Pekarovi, OSBM** (1922) a o. **Porfyrijovi Pidručnému (Pedruche), OSBM** (1941), za to, že k prvému vydaniu poskytol niektoré cenné materiály z *Archíva Generálnej kúrie otcov baziliánov v Ríme*; ďalej o. **Damiánovi Ľ. Kičovi, OSBM** (1960), za sprostredkovanie dokumentov z *Ľvovského štátneho archíva*; o. **Bertalanovi Dudasovi**, **OSBM** (1909-2004) z Maďarska za poskytnutie originálov baziliánskych rukopisov a fotografií baziliánov 19. st. Poďakovanie patrí aj všetkým, ktorí akýmkoľvek spôsobom pomohli.

Kniha je oproti svojmu prvému vydaniu obohatená mimo iného o podrobnú štúdiu o ikone Krásnobrodskej Bohorodici **zo 14. st.**, o desať doposiaľ neuverejnených rukopisov v rusínskom jazyku **z 18. st.** – napísaných krásnobrodskými ihumenmi, ďalej viacerými inými rukopismi a najmä o analytický index, ktorý urýchľuje orientáciu na jej stránkach… Príjemné čítanie.

o. **Jozafát V. Timkovič, OSBM**
autor
v Košiciach, 30. januára 2009

o. Gorazd A. Timkovič, OSBM

I. Predhistória Krásneho Brodu

1. Úvodné slovo

Najnovšie dejiny si pamätáme sami, staršie poznávame z rozprávania ešte žijúcich očitých svedkov. Tretím schodíkom, ktorým zostupujeme do minulých období, kam už ani ľudská pamäť nesiaha, sú písomné zdroje: listy, knihy, kroniky, rozličné nápisy na dreve, na kameni… Avšak skúmať históriu môžeme ešte i ďalej. Čo nám nevedia povedať písomné zdroje a nápisy, odhalí štvrtý, ešte hlbší stupeň historického výskumu, ktorým je archeológia (vykopávky): črepiny, úlomky, zrúcaniny, základy domov, chrámov, obydlí, mince – to všetko nám rozpráva o dávnom živote ľudí v časoch, keď sa ešte neužívalo písmo a nedalo sa teda nič zapísať.

Tam však, kde sa nám už nepomôže dostať ani lopata archeológa, teda mnohé tisícročia dozadu, tam nastupuje posledná fáza historického výskumu a tou je skúmanie jazyka, reči a jednotlivých slov. Ľudia totiž rozprávali a rozprávajú od nepamäti; človek rozpráva, odkedy je človekom. Teda skúmaním reči, jej vývoja, porovnávaním jednotlivých slov a výrazov toho istého jazyka medzi sebou alebo i vzájomne medzi jednotlivými jazykmi, odhaľovaním pôvodu slov a vzájomných súvislostí a podobností medzi nimi, … možno preniknúť do najstarších dejín ľudstva vôbec. Pritom nám tiež úžasne pomáhajú aj staré názvy obcí, hôr, riek, národov, bohov…, tradované a podávané z pokolenia na pokolenie. Rozbor jazyka je teda metódou, ktorá ako jediná siaha najďalej do najdávnejšej histórie. Aj o najdávnejšej histórii Krásneho Brodu nám prekvapivo veľa povie už samotný názov tejto obce.

Pohľad na najstaršiu dodnes zachovanú časťKrásnobrodského monastyra – kamenné zvyšky múrov absidy prapôvodnej kaplnky Bohorodici zo 14. st.
(pozri str. 186-187, 236, 250, 443), kde bola po stáročia uchovávaná čudotvorná Krásnobrodská ikona (str. 39-72). V pozadí je miniatúrna súčasná zvonica (1925) a za ňou "novodobá" kaplnka Pokrova Presvjatoj Bohorodici (z rokov 1759/1761).

2. Najstaršie dejiny Krásnobrodu (Červeného Ríma) – pôvod názvu

Názov «Krásny Brod» prezrádza, že história tejto obce siaha aspoň **do 5. st. pred Christom** (výraz «brod» je totiž slovanským ekvivalentom slova «Rím», lat. «Roma»,[1] porov. gr. «*ῥέω*» – *tiecť*, gr. «*Ῥέᾱ*» – *Rhea, Rha – matka bohov*[2]), kedy je na našom území dokázaná prítomnosť Keltov (Gálov) a Skýtov (Rosov-Rusínov), tj. dvoch prastarých vetiev Slovanov. Názov «Krásny Brod» (Červený Rím) je totiž veľmi úzko spätý s praslovanskými pohanskými žertvami prinášanými bohyni mesačnej deve **Kupale-Sláve** (gr. *Κυβέλη, Ῥέᾱ*). Podľa tejto bohyne sa neskôr naši predkovia začali nazývať spoločným názvom: «Slovania». V iných rečiach, napr. v taliančine je súvislosť ešte výraznejšia: po taliansky sa Slovania volajú «Slavi». Rímania označovali Slovanov žijúcich v Alpách «Rhéti» – od «Rhea» > «rhetor» *rečník; ten, čo hovorí*. Hlavný sviatok tejto bohyne sa slávil pri príležitosti letného slnovratu **23. júna večer**. Staroslovanské slovo **бродъ**, ktoré označovalo miesto *brodenia* a výraz **бродити** *brodiť*,[3] prezrádzajú mnohé z predhistorickej minulosti tejto prastarej rusínskej osady.

Nato, aby sme pochopili význam starodávneho slovanského slova **бродъ** (**бръдъ**), akým sa často označovali pohanské praslovanské obetištia, musíme si bližšie vysvetliť spôsob, akým sa u Slovanov v minulosti prevádzali starodávne krvavé obety ku cti praslovanskej bohyne Kupaly (Slávy).

Pokrov (pod krv) – krv obetovaných stekala po telách ctiteľov bohyne Kupaly-Slávy-Rhey

Podľa **Gianelliho** sa bohyňa **Kupala** (*Κυβέλη, Ῥέα*) uctievala takto: Tradičnými obetnými zvieratami boli voly (kastrované býky) a kohúty, ktoré boli prístupnejšie hlavne širším chudobnejším vrstvám.

Najprv sa vykopala do zeme jama, alebo na iných miestach to bol stabilný, zvlášť upravený podzemný priestor, prikrytý zvrchu drevenou mrežou. Ctiteľ bohyne, zvyčajne to bol niekto z bohatšieho knieżacieho rodu Rosov, vošiel za svitu mesiaca (spln) do tohto podzemného úkrytu, nad ktorým pohanský žrec, mág-čarodejník, obetoval jedného alebo i viac volov. Obeť sa usmrcovala špeciálnou harpúnou, ktorá sa obetnému zvieratu vrazila do šije a pri vytiahnutí mu svojími zúbkami spôsobila veľkú tržnú ranu a s tým spojené hojné krvácanie. Horúca krv, striekajúca z rany na krku zvieraťa, tiekla bezprostredne na hlavu obnaženého knieżaťa-bojara, ležiaceho v podzemnom úkryte (porov. staroslovanské [ďalej len stsl.] **кръвь** – *krv*, ruské кров, odtiaľ i stsl. **крава** – *krava*, rus. корова,[4] ako pôvodné označenie zvierat obetovaných "na krv". Tiež stsl. **кровъ** – *úkryt, skryté miesto, strecha*[5] a staroruské кровать alebo коровать – *druh lôžka na ležanie*,[6] rus. кровецъ – *krajčír*,[7] ale v pôvodnom zmysle ten, čo rezal "krájal" kravy). Jedinou úlohou tohto pod drevenou mrežou ležiaceho knieżaťa bolo, snažiť sa, aby ho stekajúca krv obete čo najviac zakrvavila – potrýsnila. Vyvolenec, podľa možností čo najviac zakrvavený, sa potom objavil pred tvárami jasajúceho davu.[8]

Takto, podľa vtedajšieho falošného pohanského presvedčenia, sa dotyčný človek vraj dostal pod zvláštnu ochranu (porov. stsl. **покровъ** – *ochrana*)[9] bohyne Kupaly. **Sv. Cyril a Metod** prijdúc do úplne pohanského prostredia medzi našich predkov, geniálnym spôsobom využili na kresťanský účel celú slovnú zásobu Slovanov, a to tak, že starodávnym slovám dali nový kresťanský zmysel. Tento pohanský výraz začal **od polovice 9. storočia** označovať najkrajšiu materinskú ochranu a starostlivosť Bohorodičky o svoje deti. Sviatok zavedený sv. bratmi sa volá: **Покровъ Пресвѧтыѧ Богородици** — *Pokrov Presvätej Bohorodičky*. «Pokrov» vo svojom pôvodnom zmysle

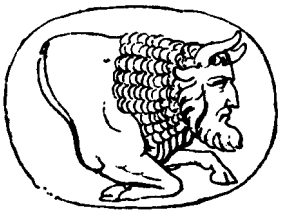

Krásnobrodský kult býka ***do 9. st.*** *– božstvo Praslovanov plemena Mosoch-Tubal (moskovsko-sibírskeho plemena).*

však doslovne znamená: **по(дъ)-кръвь**, tj. *pod krv*. Sviatok Pokrova Presvätej Bohorodičky dodnes sviatkujeme 1. októbra (prípadne 14. októbra podľa juliánskeho štýla) spolu so všetkými Slovanmi, ktorí si zachovali neporušenú cyrilometodejskú tradíciu.

Existuje tiež úzka súvislosť medzi menom slovanskej bohyne **Kupaly** (*Κυβέλη, Ῥέα*) a stsl. slovom **кѫпѣль, кѫпєль** – *kúpeľ, nádrž* (na vodu), *nádoba na kúpanie,*[10] pretože najhlavnejšiu časť obetného obradu tvorila krvavá «kúpeľ».

Ľudské obety neboli zriedkavosťou (hody, tryzna, kar)

V surovom, ešte vždy pohanskom prostredí našich predkov, ktorí nepoznali, čo znamená súcit, zľutovanie alebo milosrdenstvo, sa po víťaznej vojne, keď bolo veľa zajatcov, často prinášali bohyni **Kupale-Sláve** (*Κυβέλη, Ῥέα*) i ľudské obety, keď sa púšťala krv nielen z býkov, ale i krv zajatých.

Herodot (**5. st. pred Christom**) opisuje u našich predkov žijúcich na brehoch Dunaja jeden takýto prípad, keď sa obetovali i ľudské žertvy: Nešťastníka chytili za ruky i nohy a hodili (stsl. **бросити** – *hodiť*) z výšky tak, aby padol bruchom na ostré predmety, obyčajne zvisle držané kopie.[11] Pritom sa verilo, že keď následkom prekolenia obeť zomrela, pokladala sa za prijatú; ak neumrela, pokladali to za znak, že bohyňa **Kupala** neprijala obeť, a že sa hnevá — preto nešťastníka pomaly umučili až na smrť.[12] Je jasné, že v prípade, ktorý opisuje historik Herodot, praslovanskí bojovníci nemali čas na celý obrad opísaný predtým, a preto sa obeť priniesla v "skrátenom rituále".

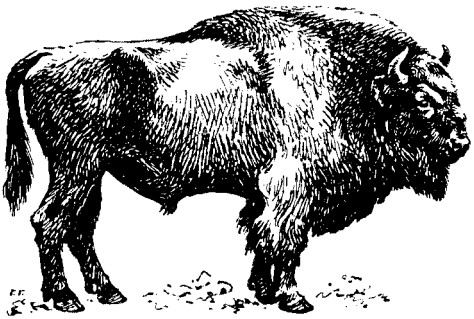

Voľne žijúci divoký býk – Zubor európsky

Stsl. slovo **бросити** – *hodiť* (**бросати** – *hádzať*) úzko súvisí so stsl. **брощанъ** – *červený*,[13] *krvou sfarbený na červeno,* či

dnešným českým «brotiti» – *trýsnit, farbiť na červeno*[14] a stsl. **бродити**, čo pôvodne znamenalo: *brodiť, tackavo chodiť* (sem a tam všetkými smermi), *vliecť sa* (z nohy na nohu), *ťahať sa, ledva ísť* (s námahou, ťažko), *klátiť sa* (rôznymi smermi), *kráčať únavne* (napr. vodou, veľkým snehom, alebo bahnom).[15] Slovo *brodiť* teda pôvodne vyjadrovalo správanie sa mučeného-obetovaného človeka či zvieraťa. To je základ, od ktorého je odvodené aj samotné slovo našich predkov **бродъ**, ako miesto *hodov, hádzania, brodenia*. V staroslovančine sa kmeňová spoluhláska «d» (prípadne «t») často menila na «s» a naopak (porov. stsl. **бродъ** ako miesto *brodenia* (v krvi) a stsl. **бросъ** *hod, hodenie*, porov. i grécke *βροτος – tečúca krv*),[16] čo všetko priamo súvisí s praslovanskými obeťami mesačnej bohyni **Kupale** (*Κυβέλη, Ῥέα*).

Po usmrtení-obetovaní a po krvavom kúpeli, nasledovala vždy orgiálna *hostina*, teda iným slovom povedané: *hody*. Ide o výraz, ktorý priamo súvisí s opakovaným "hádzaním" jednej alebo viacerých obetí na kopie — teda viaceré *hody, hodenia*, kde sa tiež konzumovalo pohanskými žrecmi pripravené jedlo z mäsa býkov a nezriedka i obetovaných ľudí (porov. stsl. **жьрѣти** – *zakáľať* a **жьрьць** – *žrec*[17] a dnešné slovenské *žrať*, či rusínske-zemplínsko-šarišské «žric» alebo «žrec» tj. hltavo jesť).

So slovami **бродъ, бросъ, бросити, бродити** a s obetným rituálom na miestach "brodenia" súvisí i stsl. **брашьно** – *jedlo, pokrm,*[18] gr. *βρῶσις – jedlo, jedenie,* čo pôvodne znamenalo mäso a mäsitý pokrm (porovnaj dnešné talianske «brodo» – *mäsová polievka* a zmenu významu v súčasnom srbskom «брашно» – *múka,* či slovenskom «brašna» – *chlebník, taška na chlieb*). Súvis so slovom *brod* a starými "brodovými" hostinami je zrejmý i u keltských výrazov dnes iného ramena národov, napr. anglické «bread», [čítaj *bred*], či nemecké «Brot» – vždy vo význame *chlieb*.

Keďže "brodové" obety sa konali obyčajne a hlavne po vyhratej vojne, spájali sa zároveň s pochovávaním padlých bojovníkov (pozri kap. 12). V takýchto prípadoch sa mŕtvy bojovník u Slovanov (kelt-

ského pôvodu) spaľoval na obrovskej vatre (porov. stsl. **костъръ** s dvoma významami: 1. *vatra*, 2. *kosti, kostra*). Spolu s mŕtvym sa spaľovalo i množstvo zajatcov, ktorých predtým obetovali bohyni vyššie opísaným "brodením sa vo vlastnej krvi". Verilo sa totiž, že všetci, čo boli spolu so zosnulým spálení na jednej a tej istej vatre, museli mu neskôr slúžiť ako otroci na druhom svete. Preto sa pri takých príležitostiach mučilo a potom pálilo čo najviac zo zajatcov, porazených nepriateľov.

Ak bola hostina *(hody)* spojená aj s pochovávaním (spaľovaním) mŕtvych, nazývala sa «tryzna» (odtiaľ tiež dnešné «trýzniť» – *mučiť, trápiť* či české «trýsnit» – *farbiť na červeno* — pôvodne zrejme krvou)[19] alebo slovenské «kar» od stsl. slova **кꙋръ** s dvoma významami: 1. *dym*, ale i 2. *kohút* (kura), lebo kohúty boli druhým najdôležitejším obetným zvieraťom Slovanov (Gálov či Keltov) hlavne tých, ktorí si nemohli dovoliť býkov z ekonomických dôvodov. Kohút bol u Praslovanov vtákom ohňa a dymu — dokonca ešte i dnes sa užíva v slovenčine spojenie: «na strechu vyskočil 'červený kohút'» — v zmysle, že sa objavili na streche domu plamene ohňa, teda požiar. Tak sa mŕtvy, spolu s kohútmi (alebo volmi) a všetkými ostatnými spoluspaľovanými predmetmi a osobami, premenil na **кꙋръ** – *kúr, dym* a "odkúril" na druhý svet.[20] Na *pahrebu*, ktorá zostala po vatre aj s prípadnými zvyškami neprehoretých kostí po zosnulom, navŕšili kopec hliny (porov. slová *pahreba* a *pohreb*), ktorý sa nazýval *kurhan* (od slova *kúr* – *dym*), čím vznikol hr(o)b (hrb – kopa navŕšenej zeminy) dnešného typu.

Všetko sa obyčajne robilo v blízkosti miesta "brodenia" obetí venovaných bohyni **Kupale-Sláve**. Toto miesto sa volalo «brod». Pre starých Slovanov «brod» bol nielen miestom ohavných krvavých (červených) orgií, ale aj zároveň veľkým pohrebiskom, teda posvätným miestom.

Krásny (červený, krvavý) Brod

V prípade Krásneho Brodu, ukazuje na existenciu krvavého pohanského kultového miesta-obetiska nielen slovo «brod», ale i samot-

né prídavné meno «krásny». Staroslovanský výraz «**красьнъ**», ktorý sa u nás dnes používa len vo význame *krásny, pekný*, vo svojom originálnom-praslovanskom slova zmysle znamenal *zrelý, dozretý*,[21] čo vo vzťahu k ovociu-plodom stromov, dávalo aj význam *červený*, porov. ruské «красный» *červený* a «красивый» *krásny*. Preto doslovný preklad-výklad názvu starobylej rusínskej obce «**Krásny Brod**» je ***Červený Brod***, teda krvavý – ***Zakrvavený Brod***. Krvavé júnové obety (letný slnovrat – 23. júna večer) Praslovanov a ich vedúcej vrstvy Rosov-Rusínov (porov. praslovanské slovo "iránskeho" pôvodu «ros» = *hlava, pohlavár, prvý zo všetkých*; porov. «roz-um» (ros-um) = *hlavový um*, alebo *um v hlave*, u Rusínov sa prvé číslo «1» ešte dodnes zamieňa slovom «ros», porov. *raz,* dva, tri… a pod.) spôsobili, že tento mesiac dostal názov «červený» (porov. poľské *czerwiec*, ukrajinské червень, české *červeň* tj. mesiac jún) od krvou postriekaných šiat (porov stsl. **чрвень** *krvavočervené plátno, súkno*).[22]

Krvavé obety praslovanskej šľachty-Rosov (Rusínov), praktizované už od predhistorických časov, spôsobili, že slovo «ros» alebo «rus» sa stalo synonymom červenej farby u takmer všetkých starých národov, ktoré prišli s našimi predkami nejako do styku. Porovnaj:

grécke «*ῥούσιος*» *červený* — «*Ρῶς*» *Rus,*
latinské «russus» *červený* — «Russus» *Rus,*
talianske «rosso» *červený* — «Russo» *Rus,*
maďarské «piros» *červený*[23] — «Orosz» [čítaj *oros*] *Rus,*
rumunské «ros» *červený* — «rus» *Rus* a pod.

Aj stsl. **рѫсый** – *ryšavý* pôvodne označovalo červenú farbu vlasov, dnes skôr svetlohnedé-blonďavé vlasy. Celá severná strana Karpatského oblúka (zasahujúca i do južného Poľska) sa v minulosti nazývala *Červená Rus* (pozor, nejde tu ani o dnešnú Ukrajinu, ani o moskovskú Rus, ale o karpatských Rusínov). Odtiaľ pochádzala, okrem iného, i takmer všetká šľachta[24] pozdejšej Veľkej Moravy (napr. knieža «**Rostislav**», tj. «prvý (ros) zo Slovanov» alebo «hlava Slovanov»,… či prvá česká Přemyslovská dynastia – porov. jedno z centrálnych miest Čer-

venej Rusi – **Přemysl**, dnešný Przemyšl (Peremyšľ) na poľskej strane Karpát, či obec Przemyślany v tom istom areáli).[25]

Inkulturácia-misia sv. solúnskych bratov Cyrila a Metoda

V 9. st. medzi našich predkov, pohanských Slovanov a to aj do Krásnobrodu – prišli prví kresťanskí cyrilometodejskí misionári. Priniesli so sebou poľudštenie mravov, hlásajúc (a často i svojim životom platiac) skutočnú pravú vieru v Syna Božieho – Isusa Christa, ktorý sa stal človekom, aby nás povzniesol do stavu synov Božích, schopných oslovovať Boha-Stvoriteľa ako svojho Otca. Priniesli náboženstvo lásky, odpúšťania a milosrdenstva. Aby pohanský blud bol čím skôr a účinnejšie odstránený, cyrilometodejskí misionári (baziliánski mnísi) použili-využili pri svojej misijnej práci mnohé, i keď staré a pohanské slovanské tradície, zvyky a obyčaje, ktoré len bolo možné nejako dať do súvisu s kresťanským náboženstvom, dávajúc im nový, morálno-kresťanský zmysel.

Preto na starých slovanských kultových miestach, ktoré stáli obyčajne na vŕškoch v blízkosti ľudských obydlí, boli zrúcané pôvodné pohanské obetištia a postavené kresťanské cerkvi: Z histórie sa dozvedáme, že tam, kde obyčajne stál pohanský oltár boha búrky a blesku slnečného **Perúna** (porov. dnešné «parom» – *aby to parom vzal*), sa zasväcovala cerkov **Sv. Duchu** (pozri str. 24) alebo prorokovi **Eliášovi**.[26] V druhom prípade to bolo na znak toho, že tento obyčajný a skromný služobník pravého kresťanského Boha je mocnejší než neexistujúci slovanský boh **Perún** (= rímsky boh **Jupiter** = grécky boh **Zeus**, pokladali ho za boha blesku a búrky, teda ohňa a vody), lebo na jeho slovo sa totiž, ako hovorí samo Sv. Písmo, zatvorilo nebo a nepršalo tri roky a šesť mesiacov (porov. 3 Kráľ 17-18). Tak isto na miestach krvavých orgiálnych obetísk bohyne **Kupaly-Slávy**, ktorá reprezentovala Mesiac, kde sa za pohanských časov *kúpavalo* v krvi, sa budovali cerkvi zasvätené **sv. Jánovi Krstiteľovi**, mučeníkovi, ktorý zaplatil svojou krvou za obhajobu svätej čistoty na nemorálnych orgiách poriadaných kráľom Herodesom (po-

rov. Mt 14,1-12). On totiž bol Predchodcom, ktorý pripravoval miesto pre novozákonnú *nekrvavú "kúpel" — svätý krst Isusa Christa*, na skutočné odpustenie hriechov a život večný. Preto sa v minulosti **sv. Ján Krstiteľ** (nesprávne) ľudovo nazýval aj «**Joan Kupalo**».[27] Kvôli vytlačeniu pohanských zvyčajov **Kupaly** (*Κυβέλη, Ῥέα*) bol ustanovený sviatok *Rožděstva Joana Chrestiteľa* práve na deň 24. júna (tj. na deň letného slnovratu počas "červeného" mesiaca).

Tu nachádzame aj vysvetlenie skutočnosti, prečo sa na našom území nachádza tak veľa chrámov zasvätených **sv. Eliášovi, sv. Jánovi Krstiteľovi** a Pokrovu Presvätej Bohorodičky. Zo *Schematizmu* z r. 1971 sa dozvedáme, že len v Prešovskej eparchii je až okolo 60 gréckokatolíckych cerkví zasvätených Pokrovu Presvätej Bohorodičky! V iných, dnes už latinských farnostiach, ktoré boli tiež pôvodne gréckokatolíckymi, sa chrámy s týmto typicky cyrilometodejským zasvätením premenovali na chrámy, síce tiež zasvätené Bohorodičke, ale s novšími latinskými titulmi, napr. «Panny Márie Fatimskej», «Panny Márie Ružencovej», «Panny Márie Sedembolestnej»… Dôkazom, hovoriacim sám za seba, je napríklad chrám Panny Márie Sedembolestnej z r. 1339 (!) v Partizánskej Ľubči (*Schematizmus*, str. 228), kým je dokázané, že titul «Sedembolestná» pochádza len z minulého storočia a «patrónkou Slovenska» sa stala dokonca až 22. apríla 1927!

Mníšska lavra z 9. st. (etymológia názvu «Laborec»)

Výskyt veľkého kultového pohanského miesta **v Krásnom (Červenom) Brode (Ríme)** vysvetľuje aj príčinu, prečo na tomto mieste vznikol už v prvých kresťanských časoch veľký baziliánsky monastyr (***Nagymonostor***, mníšska **lavra**[28] **> Lavorec (Лаворець-Laborec) > *Labirština***).[29] Takto sa totiž dalo ľahšie čeliť starodávnej a storočiami praktizovanej hlboko zakorenenej krvavej pohanskej povere.

Cerkov farnosti Krásny Brod, nachádzajúca sa dnes takmer uprostred obce, stojí na vŕšku pokrytom krásnobrodskými hrobmi. A čo je najzaujímavejšie: bola pôvodne zasvätená *Rožděstvu* (Narodeniu) *sv.*

Jána Krstiteľa (sviatok 24. júna), ako bolo už vyššie spomínané, nesprávne zvanom «**Joan Kupalo**»…

Už od prvej polovice 18. storočia je dokázateľné, že podfarbenie pôvodného patrocínia farskej cerkvi *Rožděstva sv. Jána Krstiteľa* v Krásnom Brode sa niekto pokúšal zmeniť na *Sobor sv. Jána Krstiteľa*…[30] Bolo to však len dočasné…

V starých *Schematizmoch* Prešovskej eparchie napr. z rokov 1848 a 1857, je presnejší údaj, že bola zasvätená sviatku «*Rožděstva* – Narodenia Jána Krstiteľa» (*ad Nativitatem S. Joannis Baptist.*).[31] V súčasných *Schematizmoch* Prešovskej eparchie (od roku 1903), sa tiež uvádza údaj, že cerkov farnosti Krásny Brod je zasvätená "Zboru-Soboru" sv. Jána Krstiteľa (*ad Synaxim S. Joannis Baptist.*).

Teda cerkov vo farnosti Krásny Brod bola pôvodne, od najstarších čias svojej existencie, zasvätená Narodeniu sv. Jána Krstiteľa. To len potvrdzuje, že Krásny Brod mal v dejinách našich predkov ešte pred príchodom sv. Cyrila a Metoda naozaj pohanský kultový význam, čím sa tiež potvrdzuje i prastaré osídlenie tejto obce Rusínmi.

Postavenie baziliánskeho monastyra v blízkosti strašného kultového miesta Praslovanov v Krásnom Brode nie je na našom území ojedinelým prípadom. Podobnú situáciu vidíme aj na iných miestach, napr. na Spiši,[32] v okrese Stará Ľubovňa, kde na severnej hranici tohto okresu s Poľskom pri rieke Dunajci stojí starodávny *Červený Kláštor*. Názov prezrádza, že tiež ide o starobylý baziliánsky rusínsky monastyr, porov. lat. «monasterium russum», tj. *červený monastyr,* alebo *ruský* (rusínsky) *monastyr*.[33]

Čo sa týka slova «Brod» v spojení «Krásny Brod», je málo opodstatnenou teória, že by názov pochádzal od významu «brod» – tj. *plytký priechod* cez rieku Laborec (Lavorec), ktorá sa síce stávala v dávnych časoch naozaj neprechodnou, ale iba na krátky čas povodní a ináč sa dala prebrodiť na hociktorom mieste.

Náhodným možno nie je ani fakt existencie odpustov na Pokrov Presvätej Bohorodičky v kaplnke *Pokrova* «na Manastyri» v Krásnom

Brode, keď si uvedomíme vyššie podčiarkovanú súvislosť slov «pokrov» a «po(d)-krv» so starodávnymi pohanskými obradmi medzi Praslovanmi na našich územiach. Zaujímavým faktom ostáva i skutočnosť, že hoci sa na sviatok Pokrova pripomína zázračné oslobodenie byzantského Konštantinopola od obliehania neznámym nepriateľom, tento sviatok sa sviatkuje iba medzi všetkými Slovanmi cyrilometodejskej tradície, zatiaľ čo v Grécku je neznámym. Keď sa totiž zázračné oslobodenie stalo v Grécku (v Konštantinopole), prečo sa nesviatkuje práve tam, ale iba u ďalekých Slovanov? Jedným z možných vysvetlení tejto skutočnosti je zavedenie tohto nového sviatku medzi Slovanmi, práve bratmi sv. Cyrilom a Metodom, v snahe bez spáchania kultúrneho násilia vykoreniť ich kruté krvavé pohanské obyčaje (pozri kap. 12).

---

[1] Porov. P. Kucharský, «Řím», *Slovník antické kultúry*, Praha, 1974, str. 541.

[2] Slovo «Ῥέᾱ» [čítaj *Rhea*] je ženskou formou od slova «Ῥοῦς» [čítaj *Rhous*] – *Ros*, alebo *Rus*. Matka **Romula** a **Réma**, zakladateľov mesta Rím sa nazývala **Rhea Silvia** (= **Rhea Salvia** = **Rhea Slavia**).

[3] Porov. И.И. Срезневский, *Словарь древнерусского языка*, I, Москва, 1890 (1989), стр. 180, 182.

[4] Porov. *Lexicon linguae palaeoslovenicae*, II, Praha, 1973, str. 72; Porov. tiež poľské «karw» *starý lenivý vôl*, (porov. A. Brűckner, *Słownik etymologiczny jezyka polskiego*, «krowa», Warszawa, 1970, str. 271).

[5] Porov. *Lexicon linguae palaeoslovenicae*, II, Praha, 1973, str. 67.

[6] Porov. В. Даль, *Толковый словарь живого великорусского языка*, II, С. Петербургъ-Москва, 1905, стр. 501; И.И. Срезневский, *Словарь древнерусского языка*, I, Москва, 1890 (1989), стр. 1326; porov. grécke (macedónskeho pôvodu) κράββατος *postieľ*, (porov. И. Дворецкий, *Древнегреческо-русский словарь*, I, Москва, 1958, стр. 976) – odtiaľ «kravata» *slučka na dusenie obete,* dnes *okrasa mužov nosená na krku* (pozri str. 184).

[7] Porov. В. Даль, *Толковый словарь живого великорусского языка*, II, С. Петербургъ-Москва, 1905, стр. 505.

[8] Porov. G. Giannelli, «Cibele», *Enciclopedia italiana*, X, Milano-Roma, 1931, str. 194.

[9] Porov. *Lexicon linguae palaeoslovenicae*, III, Praha, 1973, str. 128; porov. i iné dodnes užívané slovenské slová toho istého slovného základu, ako napr.: *pokrovec, podkrovie* (priestor chránený strechou), *krovky* (ochranné tvrdé krídla chrúsťa), atď., (porov. J. Doruľa, *Krátky slovník slovenského jazyka*, Bratislava, 1987, 169, 297, 305).

[10] Porov. И.И. Срезневский, *Словарь древнерусского языка*, I, Москва, 1890 (1989), стр. 1376.

[11] Porov. ruské брухать, брушить alebo брехать— všetky tieto synonymické výrazy znamenajú: *bodať* (ostrou tyčkou), *týrať, klať rohami, dupať* (kopytami, nohami), *hádzať, lámať, bolieť, pichať, kĺuť* (porov. pichanie v boku, kľutie v ruke, lámanie v kostiach), (porov. В. Даль, *Толковый словарь живого великорусского языка*, I, С. Петербургъ-Москва, 1903, стр. 311, 323).

[12] Porov. А.И. Доватур, *Народы нашей страны в истории Геродота*, IV. 94, Москва, 1982, стр. 137.

[13] Porov. *Lexicon linguae palaeoslovenicae*, I, Praha, 1966, str. 144; porov. ruské бросан — *hádzaný*.

[14] J. Holub, S. Lyer, *Stručný etymologický slovník jazyka českého*, Praha, 1967, str. 105.

[15] Porov. В. Даль, *Толковый словарь живого великорусского языка*, I, С. Петербургъ, 1903, стр. 315.

[16] Porov tiež stsl. výrazy: **влада = власть** *moc, vláda* alebo **владь** *vlasy*, **власъ** *vlas,* (И.И. Срезневский, *Словарь древнерусского языка*, I, Москва, 1890 (1989), стр. 269); slov. *padnúť* a rusínske пасти alebo slovenské *kradnúť* a rusínske красти, porov. angl. «red», nemecké «Rot», rumunské «ros» všetko vo význame *červený* a pod.

[17] Porov. *Lexicon linguae palaeoslovenicae*, I, Praha, 1966, str. 618.

[18] Porov. *tamtiež*, str. 144.

[19] «Tryzna – smútočná slávnosť na počesť mŕtveho», (porov. J. Doruľa, *Krátky slovník slovenského jazyka*, Bratislava, 1987, str. 471); *Povesť vremennych let* (napísaná baziliánskym mníchom Nestorom koncom 11. st.) spomína **tryznu**, ktorú urobila ruská **kňažná Oľga** (945—957) za svojim zomrelým mužom **Igorom**, v čase, kým bola ešte pohankou, pri ktorej dala usmrtiť 5.000 ľudí. Bola to zároveň jej pomsta za zavraždenie manžela: «**Ольга** же, поимши мало дружины, легъко идущи приде къ гробу его, и плакася по мужи своемъ. И повелѣ людемъ своимъ съсути могилу велику, и яко соспоша, и повелѣ **трызну** творити. Посемь сѣдоша деревляне пити, и… повелѣ дружинѣ своей сѣчи деревляны; и исѣкоша ихъ 5.000», (*Повесть временных лет*, I, 41-42); V *Lavrentínskej letopisi* (redakcia rukopisu z r. 1377) čítame o Slovanoch: «И радимичи, и вятичи и сѣверъ одинъ обычай имяху… аще кто умряше, творяху **тризну** надъ нимъ, и посемь творяху кладу велику и възложахуть и на кладу, мертвеца сожьжаху, и посемь, собравше кости вложаху в судину малу, и поставляху на столпѣ на путех, еже творять вятичи и нынѣ», (*Полное Собраніе Русских Лѣтописей*, I, 12).

[20] Stsl. slovo **кѫрениѥ** značí doslovne: premieňanie kohúta (**кѫръ**) ohňom na dym (**кѫръ**). **Daľ** definuje dym takto: «летучее вещество отдѣляющееся при горѣніи тѣла», (В. Даль, *Толковый словарь*…, «дым», I, стр. 1261); U Rusínov

sa dodnes výraz «kuriť» alebo «kuriti» užíva vyslovene na vznášanie sa tuhých čiastočok vo vzduchu, preto u Rusínov (napr. v Kamjonke, okr. Stará Ľubovňa) sneh nepadá, ale «kurí», porov. výraz zemplínskych Rusínov: «ucekal, lem še tak za nim kurilo» — *utekal, až sa za ním víril prach*; Archeologické vykopávky **v areáli Devínskej Novej Vsi pod Devínom pri Bratislave**, tj. v centre Veľkej Moravy, objavili **vyše 880 hrobov zo 7. st. po Christovi, v ktorých sa okrem iného našli i kosti kohútov**, (porov. «Devínska Nová Ves», *Słownik starożytności słowiańskich*, I, Warszawa, 1961, str. 342).

[21] Porov. *Lexicon linguae palaeoslovenicae*, II, Praha, 1973, str. 61; v gréckych prekladoch obyčajne *ὡραῖος dozretý*, alebo *τέλειος konečný, ukončený* a pod.

[22] Porov. Г. Дьяченко, *Полный церковно-славянскій словарь*, «червень», Москва, 1899, стр. 814; Staroslovanské slová **чьрвєнь** *červený*, **чрѣвъ** *čerevobrucho, črevá, útroba* a **чьрвъ** *červ* navzájom súvisia. Otvorením vnútorností u obetí sa všetko sfarbovalo na červeno; a tiež z vnútorností rozmliaždených červov rodu *Homoptera* (čeľade *Coccinea*) sa kedysi farbili látky na červeno, (porov. *Etymologický slovník jazyka staroslověnského*, «črъvljenъ», I, Praha, 1989, str. 117); Koniec koncov je tu ešte jedna vecná podobnosť, pokrútené červy totiž pripomínajú črevá a to o to viac, ak mŕtvola alebo uhynulé zviera sú ponechané niekoľko dní na vzduchu – útroby sa vtedy premenia na tisíce, jedno klbko tvoriacich červov; Názov «ŠARIŠ», označujúci dnes rozsiahlu lokalitu na východnom Slovensku, v pôvodnom praslovanskom význame označoval výsadné kráľovské územie praslovanskej šľachty, územie kmeňových náčelníkov, *pohlavárov, hláv-rosov*; porov. SAR-ROS *cár Rosov*, doslovne *hlava hláv* (podrobnejšie o etymológii slova «Šariš» pozri Agaton (Gorazd) A. Timkovič, «Uhorský kráľ Aba Samuel je pochovaný vo Veľkom Šariši», *Veľkošarišan*, Veľký Šariš, 12 (2003) str. 3). Slová SAR a ROS sú totiž praslovanské synonymické výrazy perzského pôvodu, (porov. A.K.S. Lambton, *Persian Vocabulary*, «head», Cambridge, str. 275). Keď si Maďari podrobili Slovanov, začali toto slovo užívať v pohŕdavom význame – začalo pre nich označovať *blato, špinu* (porov. maď. «saros» *blatný, zablatený*) a slovo «rus» sa im stalo synonymom zla (maď. «rossz» - *zlý*); Arabský spisovateľ **Ibn-Dast** (**prvá polovica 10. st.**) vo svojej *Knihe drahocenných pokladov* píše o akomsi náčelníkovi, kráľovi Rusov, ktorého titulovali «hlava hláv» a ktorý sa volal «svätý cár» (porov. dnešné slovenské osobné meno Svätozár), (porov. А.Я. Гаркави, *Сказанія мусульманскихъ писателей о славянахъ и русскихъ*, Санктпетербургъ, 1870, стр. 266).

[23] Porov. gr. *πυρρός ohnivočervený*, kde *πυρ* je *oheň* (odtiaľ i slov. pýriť sa).

[24] Šľachta nosila červené šaty, či uniformu. Porovnaj dokonca i dobový portrét humenského pána **Juraja III. Drugetha** (1583-1620) – vlastníka Krásnobrodu – dnes vo Vihorlatskom múzeu v Drugethovskom kaštieli v Humennom (pozri str. 100).

[25] «Czerwona Ruś, jedna z najzyzniejszych i najobszerniejszych prowincyj Rzeczypospolitej polskiej», (W. Taczanowski, «Czerwona Ruś», *Encyklopedyja Powszechn*a, VI, Warszawa, 1861, str. 478-479).

[26] Už od čias sv. **Cyrila a Metoda** má prorok Eliáš sviatok 20. júla, tj. v ten istý deň, v ktorom pohanskí Slovania sviatkovali deň bôžika **Perúna**, (porov. J.S. Roucek, «Perun», *Slavonic encyclopedia*, New York, 1949, str. 957).

[27] «День 24 іюня - день **Ивана Купала**, въ Бѣлой и Малой Руси въ Балтійскихъ губерніяхъ и у южныхъ славянъ празднуется сожженіемъ костровъ въ полѣ. Купаются въ водѣ и росѣ, пляшутъ вокругъ… прыгаютъ чрезъ купальницкіе огни. Наканунѣ (и в ночь) **Ивана Купалы** собираютъ лѣчебные и знахарскіе коренья и травы,… проказы русалокъ, … папоротникъ расцвитаетъ…», (В. Даль, *Толковый словарь живого великорусского языка*, II, С. Петербургъ-Москва, 1905, стр. 563); «Preskakovanie ohňov» — bolo charakteristické i pre legendárneho zbojníka-Valacha (Rusína) **Juraja Jánošíka** a jeho družinu **v 18. st**. (porov. názov malej sekerky týchto Valachov — «valaška»). Ten istý praslovanský obyčaj bol i v samom centre Veľkej Moravy. U moravských Valachov (tj. Rusínov, povolaním pastierov) sa dodnes zachoval obyčaj v tej istej forme: «Večer před Janem Křtitelem (tj. 23. júna) pálí ještě v četních obcích ohně, jež přeskakují. V slovenském Svrčinovci činí tak pastýři, nazývajíc to 'hujana'», (J. Húsek, *Hranice medzi zemí Moravskoslezkou a Slovenskem*, Praha, 1932); O tom, že **Juraj Jánošík** i členovia jeho zbojníckej družiny boli Rusínmi – podrobnejšie pozri trojstranovú štúdiu v С. Пап, *Історія Закарпаття*, II, Івано-Франківськ, 2002, стр. 198-200.

[28] «… lavra – väčší pravoslávny kláštor…», (M. Ivanová-Šalingová, *Malý slovník cudzích slov*, Bratislava, 1972, str. 354).

[29] Rieka Laborec (v pôvodnej skýtskej-rusínskej výslovnosti *Lavorec*) dostala meno práve podľa tejto Krásnobrodskej lavry, ktorej intravilánom pretekala a dodnes preteká. Legenda o smrti **kniežaťa Laborca** pri rieke Laborec je až pozdejšieho dáta.

[30] Jedná sa o zápis **z roku 1734**: «… до храму Собор стого пророка предтечи…», (porov. І. Панькевич, «Покрайні записки на підкапатських церковних книгах ч. II», *Науковий збірник Товариства "Просвіта" в Ужгороді*, XII, Ужгород, 1937, стр. 33-34).

[31] V *Schematizme* **z roku 1821** je namiesto dedinskej cerkvi uvedená cerkov monastyrska, tj. Sv. Ducha (*Eccl. Monaster. S. Spiritus*). Bolo to preto, lebo v tom čase sa budovala v Krásnobrode nová farská cerkov a preto tam bola funkčná len tá monastyrská. V tomto období krásnobrodskú farnosť obsluhoval bazilián: jeromních **Maxim Jeleňak**, ktorý bol zároveň ihumenom Monastyra.

[32] Slovenský názov «Spiš» pochádza z maďarskej varianty «Szepes» (odtiaľ v starých latinských listinách «Scepusium»), pričom v maďarčine «szep» znamená *krásny*, čo je vlastne maďarský preklad originálneho názvu celého územia Spiša, po staroslovansky **красьнъ** – *červený*. To preto, lebo Spiš bol súčasťou karpatskej Červenej Rusi – neskoršie označovanej ako Podkarpatská Rus.

[33] Historické dokumenty ukazujú, že pri Dunajci stál tento monastyr dávno **pred r. 1319**, teda ešte predtým, ako pozemky dostali latinskí mnísi kartuziáni. Celé

údolie sa od nepamäti volalo podľa sv. Antona Veľkého, východného-egyptského mnícha: «Vallis Sti Anthonii prope Donayec», ako sa uvádza v darovacom liste majiteľa pozemkov **Kokoša** (porov. stsl. **кокош** – *kvočka*, podrobne o rusínskom pôvode **Kokoša** pozri Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004, str. 285-286), ktorý daroval pozemok kartuziánom. To nenecháva nikoho na pochybách, že v údolí pôvodne stál východný byzantský cyrilometodejský monastyr. Veľmi pozoruhodný je aj samotný fakt, že pôvodný majiteľ pozemku trval na tom, aby bol červený monastyr zasvätený sv. Jánovi Krstiteľovi a Prečistej Bohorodičke, ale noví majitelia pozemku – kartuziáni ho presvätili (podľa údolia) sv. Antonovi, (porov. C. Vagner, *Analecta Scepusii sacri et profani*, I, Viennae, 1774, str. 404; I. Nagy, *Anjoukori Okmánytár*, IV, Budapest, 1884, str. 475); «На берегу Дунайца стоитъ уже отъ давныхъ временъ **монастирь, который есть** одинственнымъ **гр. кат. монастыремъ Спиша**. Основателемъ этого монастыря былъ извѣстный **Какашъ**, котораго **Салусонъ** именовалъ сыномъ **Рудкеруна**, праотца родины **Берцевѣсы**», (И.И. Вавринчикъ, «Красный монастирь (Červenyj klaštor)», *Русское слово*, Пряшевъ, 21 (1933) str. 2).

Krásnobrod bol kedysi pohanským kultovým miestom Perúna (Slnko) a Kupaly (Mesiac). Na každej cerkvi či kaplnke na Slovensku sa nachádza kríž. Je fantastické, že práve v starobylom Krásnobrodskom monastyre sa ***na kaplnke Pokrova nenachádza nijaký kríž, ale originálny symbol prechodného obdobia z pohanstva ku kresťanstvu: Slnko*** *(z pohanských čias do 9. st.)****, do ktorého je vpísané meno Matky Božej «Mária»*** *v monograme cyrilikou «***МАРІѦ***». Tento jedinečný starodávny pohansko-kresťanský symbol na kaplnke Pokrova bol v r. 2000 pod dohľadom pamiatkárov pozlátený rýdzym zlatom a dodnes sa blyští pred očami návštevníkov Krásneho Brodu na slnku…*

3. *Rusaľa* – Zelené sviatky (sviatok Zoslania Svätého Ducha)*

V Krásnobrodskom monastyre sa Rusíni už viac ako jedno tisícročie schádzajú na päťdesiaty deň po Pasche (po svetlom Vzkriesení Hospoda nášho Isusa Christa), na tzv. sv. Päťdesiatnicu – sviatok *Sošestvija Svjatoho Ducha*. Rusíni prichádzajúci na tento odpust slávia sviatok Zoslania Svätého Ducha už tri dni predtým[1] a tri dni po ňom. Sviatok Zoslania Sv. Ducha vždy pripadá na nedeľu, a tak Rusíni z Krásneho Brodu a okolia sa už od piatku zdržiavajú akejkoľvek ťažšej práce a sú slávnostne naladení nielen v nedeľu, ale aj v následný pondelok a utorok… Robia tak od nepamäti. Všetci Rusíni dodnes nehovoria «sviatok *Sošestvija Sv. Ducha*», ale užívajú starodávne slovanské typické označenie tohto sviatku: ***Rusaľa***.

«Rusaľa» je starodávny, až niekoľko tisícročný praslovanský výraz ("iránskeho" pôvodu, "iránskeho" preto, lebo v Mezopotámii je kolíska všetkých národov, aj Slovanov), ktorý si naši pohanskí predkovia priniesli zo svojej pradomoviny Malej Ázie. Je odvodený z praslovanského slova «rus» (prípadne «ros»), ktoré doslovne znamená: *hlava, prvý, začiatok*[2], a ktoré sa bežne užívalo ako čestný a veľmi honosný titul praslovanských vládcov, kráľov, kmeňových náčelníkov-pohlavárov, teda «prvých» medzi mužmi (porovnaj slovanské mená: Rostislav, Rosslav = *hlava Slovanov*, Ras-(s)lavice = *meno obce v Bardejovskom okrese*).

Podobne to isté slovo vo svojom ženskom tvare «rosa» («rusa»), prípadne «rusala», alebo neskôr «rusalka»[3], označovalo prvú medzi

---

* Táto kapitola bola spracovaná podľa Gorazd [G.A. Timkovič], «Rusaľa – Zelené sviatky (úvaha na sviatok Zoslania Svätého Ducha)», *Blahovistnik*, Prešov, 5 (1996) str. 130-132.

ženami, tj. *kráľovnú*. Mimochodom, tu treba podčiarknuť i skutočnosť, že zo slova «rus» (ros) pochádza i názov *ruža* (latinsky *rosa*, staroslovansky **рожа**), čo označuje *prvú* medzi kvetinami, teda doslovne «kráľovnú» kvetín (porov. ženské mená: Róza, Rozália, Ružena a pod.)! Ruža totiž tiež pochádza z "iránskej" maloázijskej pravlasti Slovanov – Perzie, tam dostala i svoj kráľovský názov.

V dávnom pohanskom prostredí naši predkovia «rosou-rusalou» titulovali predovšetkým svoju bohyňu mesačnú **Kupalu-Slávu** (Κυβέλη, Ῥέα) a ako dosvedčuje historik **Herodot** (**5. st. pred Christom**), pokladali ju za svoju kráľovnú, podľa ktorej nosia i svoje meno. Keďže ona bola vlastne len ženskou formou hlavného slovanského bôžika **Perúna** (Iuppiter, Ζεύς – slnečný boh búrky a blesku),[4] podobne ako on,

***Perún** – praslovanský boh ohňa a vody (blesku a búrky) na stĺpe **Marka Aurélia** (161-180) v Ríme. Všade, kde bol u Praslovanov pohanský kult **Perúna**, byzantskí misionári **sv. Cyril a Metod** zakladali cerkvy Sošestvija Sv. Ducha («krst vodou a ohňom Sv. Ducha», porov. Mt 3,11). To vysvetľuje, prečo Krásnobrodský monastyr je zasvätený Sošestviju Sv. Ducha (**Perún**) a má odpust aj na Pokrov Presvjatoj Bohorodici (**Kupala-Sláva-Rhea**).*

aj ona bola božstvom vody a ohňa. Na rozdiel od **Perúna** (Iuppiter, Ζεύς), však, podľa primitívnych pohanských predstáv, ona dokázala zosielať ľuďom vodu z neba omnoho lahodnejším spôsobom aj bez búrky: každý deň, totiž presnejšie povedané, každú noc v lete, sa tajomným spôsobom objavovala jej voda, podľa nej nazvaná «rosa» na všetkej tráve a lesnom poraste; prenikala do rastlín a dávala im takto život. Takýmto spôsobom bola v pohanskom chápaní ona darkyňou všetkého života, lebo voda (rosa) sa nachádza v každej živej rastline (porovnaj slovo «rôsol» – *šťava vytlačená z rastlín*, napr. z kapusty) a v každom živom tele.

Voda z neba, tj. rosa a dážď, boli odpoveďou božstva na ľudské prosby o vlahu (porov. staroslovanské **п-рОсити** *prosiť, pýtať* či **рОсити** *rosiť, kropiť vodou*). Samotné slovo «dážď», ktorým dnes zvykneme označovať vodu padajúcu z neba, je pôvodné staroslovanské «**дажДь**», čo v preklade znamená *daj*, ktorým Praslovania volali k svojej bohyni o vlahu: «**дажДь намъ влагѫ**» – *daj nám vlahu*. Vlaha je totiž základné pozemské dobro (porov. staroslovanské «**влага**» *vlaha* a «**блАго**» *dobro*, príp. staroslovanský výraz «**блАгодатЬ**» *milosť*, doslovne *dať dobro, dávať vlahu*).

Ľudia prosili o vlahu hlavne na jar a v čase letných horúčav. Práve preto čas prvých jarných dažďov a prvej letnej rosy na tráve bol časom pohanského kultu rusale-kráľovnej **Sláve-Kupaly** (Κυβέλη, Ῥέα). Odtiaľ teda pochádza i jej názov «Rusaľa».

Príchodom pravej kresťanskej viery ľudia prestali veriť v pohanské nezmysly, pohanskú pa-vieru (poveru) vystriedala pravdivá kresťanská viera. Keď naši otcovia a dedovia prijali od **sv. Cyrila a Metoda** pravú vieru v Isusa Christa a v Trojjediného Boha a pochopili, že On jediný je Darcom života a On jediný je Kráľom kráľov, ponechali starobylý názov «Rusaľa» i v kresťanskej terminológii. Je to totiž veľmi výstižný a veľmi vhodný názov pre naše «Zeleny svjata», teda *Sošestvije Svjataho Ducha* (Trojcin deň).

Svätý Duch, tretia Božia Osoba, pravý Boh, je skutočným nebes-

kým Kráľom, takto ho dennodenne oslovujeme v prekrásnej gréckokatolíckej modlitbe Kráľu nebeský (***Carju** nebesnyj…)*. Svätý Duch je i skutočným Dárcom života (***Žizni** Poda*teľu…) vo všetkých jeho formách. Práve preto na jeho «Zeleny svjata» sa užívajú na bohoslužbách výlučne zelené rizy a celú cerkov i naše príbytky zdobíme zelenými ratolesťami – symbolom života.

Sviatok Zoslania Sv. Ducha (pripadajúci väčšinou na mesiac máj) je čas, kedy sa po našich dedinách stavali a na mnohých miestach i dodnes stavajú tzv. máje = zelené briezky, alebo smrečky ozdobené farebnými stuhami upevnené na plotoch pred domami. Je to takisto prahistorický slovanský zvyk súvisiaci s darom života a Darcom života.[5] Práve preto i sviatky Svätého Ducha voláme «Kráľovskými» tj. «Rusaľami»!

---

[1] Odpust začínal pre cudzincov už v piatok, pozri svedectvo Duchnoviča z r. 1858, str. 336; Z r. 1948 sa nám zachoval tento opis o tom, že sa odpust *Rusaľa* začínal v Krásnobrodskom monastyre už v piatok ráno: «На Праздник Сошествия Св. Духа отбылся на Красном Броде традиционный отпуст. Этот отпуст, организованный нашими отцами Василиянами из Межилаборец, **начался еще в пятницю утром**. Длинные ряды верников приступали к святым тайнам, которые выслуживали монахи и окружные священники», (Габурчак, «Отпуст в Красном Броде», *Благовѣстник*, Пряшев, 13 (1948) стр. 107).

[2] Pozri str. 14; Význam slova «ros» sa ukrýva i v dnešných predložkách ros-, roz-: Roz-plakať = začať plakať, roz-kývať = začať kývať, roz-behnúť = začať bežať, roz-kričať = začať kričať, roz-kvitnúť = začať kvitnúť…; Predložka roz- označuje i pohyb od stredu všetkými smermi, avšak to je jej sekundárny význam. Porovnaj zaužívané: raz, dva, tri… popri novšom: jeden, dva, tri… Prastarý pôvodný význam slova «ros» sa ukrýva i v mnohých iných výrazoch, napr. raziť (si cestu), porážka (úder na hlavu, úraz v hlave).

[3] Po zániku pohanstva, a teda i po zániku pohanského kultu bohyne – mesačnej devy rusaly-rusalky, sa táto v poverách nevzdelaného ľudu rozpadla na množstvo tzv. rusaliek – *vodných víl*, ktoré v ľudových rozprávaniach a poverách dlho pretrvávali, ale už so zmeneným významom, ako duše utopených dievčat-samovrahýň.

[4] Porov. G. Gianelli, «Giove (Juppiter)», *Enciclopedia italiana*, XVII, Roma-Milano, 1933, str. 271-272.

[5] Porov. J. Kollár, «Mágе, stavenj Mágův, Máginy», *Sláwa bohyně a původ gména Slawův čili Slawjanův, w listech k welectěnému přjteli panu P.J. Šafařjkowi od Jana Kollára*, Pešť, 1839, str. 172-176.

o. Jozafát V. Timkovič, OSBM

II. Dejiny Krásnobrodského monastyra

1. Najstaršie zmienky o Monastyre z 9. až 14. storočia

Baziliánsky monastyr v Krásnom Brode sa nachádza pri mestečku Medzilaborce na severovýchode Slovenska (okres Humenné, dnes okres Medzilaborce). Je situovaný v doline vytvorenej riekou Laborec v nadmorskej výške okolo 300 metrov. Existuje tu už vyše 1000 rokov. Rozprestieral sa tu už **v 9. storočí**, v čase, keď jeho intravilánom prechádzalo pohraničné pásmo Bulharského impéria[1]. Miestna tradícia hovorí, že tu už vtedy bola vybudovaná drevená cerkov a monastyr.

Ešte starodávnejšie osídlenie lokality dokazuje nález mincí rímskeho cisára **Marka Aurélia** (161-180).[2] Na **obr.** vedľa: zlatá minca Marka Aurélia.

9. storočie – knieža Laborec – fundátor Monastyra

Podľa **Pappa zakladateľom Krásnobrodského monastyra bol v 9. st. knieža Laborec** (+896).[3] Papp ďalej uvádza, že Krásnobrodský monastyr bol **v rokoch 1316-1322** spálený, a to vtedy keď uhorský kráľ **Karol Róbert** (ktorý likvidoval všetko byzantské a násilím v Uhorsku zavádzal latinský obrad[4]) potláčal na území dnešného východného Slovenska povstanie **Petra Petroviča**. Knieža **Fedor Koriatovič** (+1414) monastyr koncom 14. st. len obnovil...[5] Podobne Fedor Koriatovič LEN obnovil a nie založil aj zničený baziliánsky Mukačevský monastyr na Černečej Hore...[6]

Velkomoravská ríša a Bulharská ríša na prelome 9. a 10. st. *Krásnobrodský monastyr sa nachádza úplne na severnej hranici vtedajšej Bulharskej ríše. Krásnobrodčania preto dodnes hovoria, že Krásnobrodský monastyr – to je už Bulharsko... Obec Krásny Brod sa nachádza totiž na sever od Krásnobrodského monastyra..., teda už mimo Bulharska...*

10. storočie – Krásnobrodský monastyr na severných hraniciach Bulharska

Pozoruhodným faktom je, že dodnes domáce obyvateľstvo žijúce v Krásnom Brode označuje lokalitu Krásnobrodského monastyra už ako «Bulharsko». Dedina Krásny Brod nachádzajúca sa severne od Monastyra ešte «Bulharskom» nie je, Monastyr však už áno... Na otázku, prečo Monastyr takto nazývajú, nevedia odpovedať... Je to dávna tradícia. Bulharské impérium v cyrilometodejských časoch, či aj tesne potom malo svoje hranice až po Krásnobrodský monastyr[7] (pozri mapy na str. 28, 30).

13. storočie – starodávny nápis vytesaný na skale medzi Čabinami a Krásnym Brodom

Medzi Čabinami a Krásnym Brodom, po pravej strane cesty, možno práve tam, kde prechádzala hranica Bulharského impéria (?) sa nachádza rozpukaná skala (pozri fotografiu na str. 31), na ktorej je vyrytý starodávny cyrilský nápis v antickej cyrilometodejskej staroslovančine: «**слава б҃гꙋ и рꙋсско**».[8] Medzery medzi slová v našom texte boli dodané pre ľahšiu čitateľnosť. Nápis je vytesaný veľkými cyrilskými písmenami (majuskulami) bez medzier medzi slovami, čo dokazuje jeho starobylosť. Malé písmená (minuskula) sa v staroslovančine začali používať v textoch až od 13. st. Podľa toho by sa nápis mohol datovať najmenej **do 13. st**.

Text nie je úplný. V origináli by mohol podľa liturgickej improvizácie znieť napr. «**слава б҃гꙋ въ виъшнъихъ и рꙋсскомꙋ царовѣ**» [čítaj: *slava Bohu vo vyšnych i russkomu carovi*]. Ale to už je len dohad. «*Ruskému cárovi*» je pravdepodobnejšie než «*ruskému národu*», lebo národné uvedomenie vo všeobecnosti v Európe začína až v 19. storočí…

Od 11. storočia, tentoraz už v Uhorskom kráľovstve, sa Krásnobrodský monastyr ocitol na severnej hranici Zemplínskej župy.

Erb Zemplínskej župy

*Výsek **zo starej obrovskej katastrálnej mapy (koniec 19. st.)**, na ktorej je zachytený Krásnobrodský monastyr na jej severnom okraji. Pozoruhodné je, že severná hranica katastra prechádza priamo cez parcely baziliánskeho monastyra, čo je nezvyklé. Obyvatelia obce Krásny Brod, ktorá sa nachádza ešte severnejšie od Krásnobrodského monastyra (hore nad hranicou a mimo tejto katastrálnej mapy), dodnes označujú Monastyr a všetko pod severnou-hornou hranicou na tejto katastrálnej mape ako Bulharsko... Pozri na str. 29. Monastyr mal aj svoj rybník okrúhleho tvaru (na mape parcela č. 919, podrobnejšie pozri na str. 261-262). Originál tejto katastrálnej mapy je uložený v Geodetickom a kartografickom ústave v Bratislave, foto zabezpečil Ing. Miroslav Buraľ, Stakčín.*

Koniec 14. st. – kamenná kaplnka Bohorodici a obnova Monastyra po zázračnom uzdravení slepca

Podľa **Terleckého**,[9] ktorý sa odvoláva na najstaršie ústne podanie a na písomné svedectvo **Szirmaya**,[10] **na zač. 14. st.** istý žobrák-slepec išiel raz v piatok pred sviatkom Zoslania Svätého Ducha (*Rusaľa*) s chlapcom, ktorý ho viedol za ruku, z Čabín do Krásnobrodu (v tých časoch sa dedina Krásny Brod volala Krásnobrod).

Unavení a smädní sa zastavili na zablatenom mieste, pri studničke pri terajšej monastyrskej cerkvi. Keď sa slepec napil zo studničky a umyl si vo vode svoje beľmom pokryté oči, naraz uvidel žiarivý kríž, ktorý sa vznášal nad prameňom. Zvesť o uzdravení sa rozšírila rýchlosťou blesku i preto, lebo ľudia pracujúci na okolitých lúkach a poliach **už predtým**, napríklad keď kosili, nad touto studničkou videli mnohokrát zvláštne svetlo.

Bývalý slepec z vďačnosti za svoje uzdravenie urobil všetko po-

Starodávny ***cyrilský nápis na skale pri ceste z Čabín do Krásneho Brodu*** *v prepise latinkou: «slava bohu i russko», ďalšie písmená nie sú viditeľné…*

***Teodor (Fedor) Koriatovič** – medirytina urobená podľa jeho portrétu z 18. st., ktorý sa dodnes nachádza v baziliánskom monastyre na Černečej Hore pri Mukačeve.*

trebné preto, aby bola čím skôr na mieste zázraku obnovená kaplnka. Jeho snaha bola čoskoro korunovaná úspechom: zo zbierok medzi nábožným rusínskym ľudom postavili kamennú kaplnku zasvätenú Bohorodičke (pozri str. 8, 236, 250, 443, 504) a umiestnili v nej ikonu Bohorodičky, ktorá sa v Krásnom Brode nachádza dodnes (pozri str. 39-72).

Ako ústne podanie ďalej hovorí, na sviatok *Sošestvija Sv. Ducha*, teda na výročie zázraku, sa tu schádzali ľudia, a keďže sa tu dialo veľa zázrakov, pútnici tu prichádzali aj z okolitých dedín. V procesiách, s krížmi a choruhvami v rukách, spievali nábožné piesne, a mnohí z nich sa i uzdravili z rôznych chorôb.

Ako z hore uvedeného vyplýva, zvláštne svetlo i nadprirodzené úkazy s ním spojené a následná prirodzená úcta k tomuto miestu zo strany ľudu ešte pred zázračným uzdravením slepca **na začiatku 14. st.**, jasne naznačujú, že je veľmi pravdepodobné už spomínané tvrdenie **Pappa**, že Krásnobrodský monastyr bol založený dávno pred 14. st. – možno už v cyrilometodejskom 9. st. V 14. st. sa totiž jednalo už o tzv. premodlené miesto – akým býva miesto, kde existoval monastyr, v ktorom sa veľa modlilo.

Fedor Koriatovič – obnoviteľ Krásnobrodského monastyra

Šľachtic **Fedor (= Teodor) Koriatovič** (+1414), podobne ako už predtým aj na iných miestach svojho panstva, napr. v Mukačeve, či na Sinajskej (Sninskej) hore, aj tu sponzoroval postavenie väčšej (drevenej) cerkvi a obnovil monastyr, ktorému venoval dediny Čabiny, Sukov a Krásnobrod.[11]

Knieža **Fedor Koriatovič** tak vďaka zázraku, ktorý sa stal na príhovor Bohorodici, ktorej čudotvorná ikona už vtedy existovala (pozri str. 67), na konci 14. st. obnovil starodávny baziliánsky monastyr z 9. st., ktorý bol krátko predtým (začiatkom 14. st.) zničený Anjouovcami a ich prisluhovačmi – možno latinskými Drugethovcami.

Titul kniežaťa Teodora Koriatoviča bol: *Theodorus Koriatovich, Dei gracia dux de Munkach*. Bol kniežaťom Podolia (v tom čase v Litve). V roku 1393 bol však

***Teodor Koriatovič** (+1414), rusínsky knieža Mukačevského panstva a Makovice v dobovom bojovom brnení s arpádovským dvojkrížom. Medirytina z konca 18. st.*

prinútený opustiť svoje kniežatstvo v Podolí a nájsť si nový domov v Uhorsku. **Žigmund**, kráľ Uhorska (1387-1437), ktorý nastúpil na trón po gréckokatolíkom nezičlivých Anjouovcoch, ho prijal veľmi ochotne a hneď mu daroval Mukačevské panstvo. **Teodor** na ňom vládol až do svojej smrti, teda **do roku 1414**. Veľmi sa pričinil o rozkvet Mukačevského monastyra a jeho baziliánov. Postaral sa o jeho materiálne zabezpečenie, podobne ako o Krásnobrodský, či Sninský monastyr.[12]

Kedysi bol všeobecne rozšírený obyčaj, že každý silnejší a bohatší šľachtic sa snažil pri svojom panstve mať a udržiavať nejaký monastyr, aby sa za neho mnísi, či mníšky modlili. On sa staral o svetské veci – organizáciu panstva a pod., v monastyre sa zatiaľ modlili za jeho dušu. Taká bola vtedajšia mentalita. Takéto baziliánske monastyry existovali napr. pri Jasenovskom hrade (Jasenovský monastyr), pri Makovickom hrade (Zborov-Sobor), pri Šarišskom hrade, pri Spišskom hrade (dnes Spišská Kapitula), pri Mukačevskom hrade (Černeča Hora)…

O ďalších podrobnejších dejinách Krásnobrodského monastyra doteraz objavené a známe písomné zdroje mlčia – až do rušných udalostí **v roku 1603**…

Odpust na Zoslanie Svätého Ducha (u Rusínov označovaný ako *Rusaľa*) v Krásnobrodskom monastyre, ako z vyššie uvedených historických údajov jednoznačne vyplýva, je najstarším doteraz známym odpustom na území Prešovskej gréckokatolíckej archieparchie, ktorý sa neprerušene poriada až do dnešných čias.

---

[1] Porov. G.A. Timkovič, «Sv. Cyril (+869) bol katánskym episkopom», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, 1-2/I (1996) str. 85.

[2] Porov. Н.А. Бескидъ, *Карпаторусская древность*, Ужгородъ, 1928, str. 43.

[3] Porov. С. Пап, *Історія Закарпаття*, II, Івано-Франківськ, 2002, str. 150.

[4] O násilnej latinizácii Uhorska Anjouovcami v 14. storočí podrobnejšie pozri v Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004, str. 275-303.

[5] Porov. С. Пап, *Історія Закарпаття*, II, Івано-Франківськ, 2002, str. 152-153; Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004, str. 286-287.

[6] Porov. M. Medviď, *Užhorodská únia, Historický náčrt zrodu a začiatku jej existencie*, Michalovce, 2004, str. 13.

Misce davnoj slavy

V chotari Krasnoho Brodu
de teče Laborec' bystryj,
je studnik zo svižov vodov
utrimovanyj i čistyj.

Pri ňim cer'kov derevjana
od davna stojala,
kotru duša bohobojna
postaviti dala.

Chram tot v česť Materi Božoj
sľipyj muž vystaviv
z vďaky, že od toj voďičky
čudesno vyzdraviv.

Od tohdy tam christijane
štorik putovali,
na rany dušy, ťila
ľiky distavali.

I teper' sja z všytkych storon
virniky tam schoďať,
pri rozvalinach pid horov
poťichu nachoďať.

učiteľ **Ivan Mihalič** (+1971) z Radvaňi nad Labircem,
Blahovistnik, Krásny Brod, 3 (2008) str. 26

[7] Porov. archeologický nález náhrobného kameňa s cyrilským nápisom **z roku 1060** v Michalovciach, dokazujúci, že tam bol pochovaný princ **Pressian** – nástupca bulharského trónu…, (J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastyra (Bukovej Hory) a historické zmienky o iných baziliánskych monastyroch na východnom Slovensku*, Prešov, 2004, str. 222-223).

[8] Porovnaj nápis bulharského cára **Samuela z roku 993** nájdený v dnešnom Macedónsku, (G.A. Timkovič, «Cyrilika je staršia ako glagolika», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, 1-2/III (1998) str. 59).

[9] Porov. К. Заклинський, «Нарис історії Краснобрідського монастиря», *Vedecký zborník Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku*, I, Bratislava-Prešov, 1965, str. 55-56.

[10] Porov. *Notitia politica Topographica incl. Comit. Zemplinensis*, Budae, 1863.

[11] «… тогдашній владѣлець тѣхъ странъ князь **Ѳеодоръ Коріятовичъ**, по ревности своей къ благочестію, подобно якъ въ другихъ мѣстахъ, именно же въ Мукачевѣ, на горѣ Синайской (Снинской) и пр., создалъ и здѣсь (v Krásnom Brode) церковъ и монастырь, надавши его деревнями Чабины, Суковъ и Краснобродъ…», (В. Терлецкій, «Описаніе Монастыря Краснобродского», *Литературный Сборник Галицко-русской Матицы - год 1870*, Ľvov, 1870, str. 25).

[12] Porov. А. Петровъ, *Древнійшія грамоты по исторіи карпаторусской церкви и іерархіи 1391-1498*, Praha, 1930, str. 55; В. Гаджега, *Додатки к исторії Русинов и руських церквей в бувш. жупі земплінской*, Науковый Зборник Товариства Просвіт, Užhorod, 1934, ročník X, str. 56; М. Попович, «Перекрочены сторіча», *Русин*, Prešov, 3 (1992) str. 7-9 a 5-6 (1992) str. 31-34.

Rytieri v brnení v 11.-13. st.

Legenda o sľipim z Krasnoho Brodu

(XIV. stoľiťa)

Totu Legendu z istoriji
pozname iz tradiciji.
Legenda taka:
Barz davno, slĭpoho žebraka
provadiv tu chlopec za ruku.
Jak išli ku studniku na luku,
zbačiv chlopec, že zo studnika
vychodiť zarja velika.
I ľudi často hovorili,
že jak tu orali, kosili,
viďili toto čudne dĭlo –
nad studnikom svitlo svitilo.
Chlopec dostav strach iz toho,
no priviv ku studniku slĭpoho.
Tot, choc neščastnyj, že na tĭm svitĭ
ne je mu sudženo viďiti,
nestrativ ku Bohu viru.
Vysloviv molitvu ščiru
i biľmom pokryty oči
vodov zo studnika omočiv.
I skričav: «Hospodi, krasota,
ščezla už strašna temnota!
Teper bylo dosvidčene,
že toto misce posvjačene.
Za toto čudo nad čudami
poďaka Ťi i Božij Mami.»
Potĭm perešov okoľicju
i zrobiv zbirku na kapľicju
a v znak poďaky Božomu Tronu
namaľuvav do ňej ikonu.

Jak budeš brate v Krasňim Broďi,
prijď i ty bliže ku tĭj voďi.
Holovno v časi odpusta
omyj si oči, zamoč usta,
pomoľ sja ščiro – može tak,
providiť Tvij duchovnyj zrak.
Tak prosviščenyj i Ty sam,
zbuduješ v sobi Božyj chram.
A potĭm Boža nevista,
Ďiva Marija Prečista,
prihorne Ťa pid svij Pokrov –
prijmeš Christove Ťilo, Krov
i z Isusom u svojim loňi
ne budeš služyti mamoňi,
bo silov blahodati Joho
rozpoznaš dobre od pidloho.
Tak Ťi pomože voda tota,
vojti do vičnoho žyvota.

Josif Kudzej, Ňagov
(*Blahovistnik*, Prešov,
10 (1997) str. 274)

2. Originál ikony Krásnobrodskej Bohorodici (14. storočie)

Na Slovensku existuje málo ikon, či obrazov, ktoré by sa mohli pochváliť, že pochádzajú **zo 14. st.** Medzi tieto klenoty starodávnych čias nesporne patrí ikona Krásnobrodskej Bohorodici. Bývalá rakúska, uhorská, sovietska či československá a súčasná slovenská historiografia, odkedy len existovali, vždy, keď sa vyjadrovali o Krásnom Brode, či vôbec aj o celej Zemplínskej župe, neustále veľavýznamne podotýkali, že v Krásnobrodskom baziliánskom monastyre sa nachádza mimoriadne cenná ikona Bohorodici, ktorá pochádza zo 14. st. Jej pôvod zo 14. st. nepopierajú nielen štátni pamiatkári,[1] ale ani (ináč veľký "skeptik" voči starobylému pôvodu Rusínov na území východného Slovenska) **Uličný** vo svojej najnovšej monografii o Zemplínskej župe z r. 2001.[2]

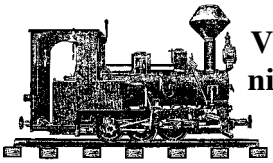

Vďaka monastyru a čudotvornej ikone – železničná stanica «Monastyr»

Zmienka o Krásnobrodskej čudotvornej ikone Bohorodici **zo 14. st.** sa nachádza za posledné polstoročie i v temer všetkých automapách a motoristických príručkách bývalého Československa, či terajšieho Slovenska… Obec Krásny Brod má dodnes oficiálne vedené až dve zastávky železničnej stanice, a to i napriek tomu, že v obci žije len okolo 400 ľudí. Jedna sa volá «Monastyr», druhá «Krásny Brod» a až potom nasleduje zastávka «Medzilaborce» – ďalej koľajová traťpokračuje do Poľska (do Lubkova).

Železničná stanica «Monastyr» je oficiálne vedená i v počítačovom systéme *Železníc Slovenskej republiky*, preto je len samozrejmé, že pútnik, či turista napr. v Bratislave si môže zakúpiť cestovný lístok na vlak s uvedením na lístku: «Bratislava – Monastyr»… Vlak zastavuje temer naproti Krásnobrodskému monastyru. Ak sa

Originál ikony Krásnobrodskej Bohorodici *po reštaurovaní. Ikona sa spomína už dávno pred rokom 1769 (pozri údaj, ktorý je na nej uvedený). V roku 1769 bola baziliánom Tadejom Špalinským iba reštaurovaná.*

Originál ikony Krásnobrodskej Bohorodici (14. st.)

poriadajú odpusty na Monastyre, je bežné, že sa vypravuje špeciálny vlak prevážajúci pútnikov z mesta Medzilaborce na Monastyr…

Krásnobrodská Bohorodica – namaľovaná nie na dreve, ale na plátne

I napriek tomu, že pre byzantské ikony je charakteristické, že sa píšu na špeciálne upravené, obyčajne lipové drevo, Krásnobrodská ikona je namaľovaná-napísaná na plátne o rozmeroch 110x75 cm.[3] V Taliansku sú v múzeách bežné obrazy namaľované na plátne, ktoré sú dokonca omnoho staršie ako zo 14. st. a nikto sa tomu nečuduje a ich vek nespochybňuje. Všetky starodávne obrazy boli počas svojej existencie veľakrát obnovované-reštaurované. Krásnobrodská ikona zo 14. st. v tomto smere tiež nie je nijakou výnimkou.

Odborníci na starodávne byzantské ikony sa zhodujú, že ikona Krásnobrodskej Bohorodici je zvláštna a mimoriadna a svojím prevedením sa vymyká z rámca bežných ikon Bohorodici s Isuskom na rukách, a to v celosvetovom merítku.

Malý Isusko na ikone – symbolika jeho oblečenia

Drvivá väčšina ikon znázorňuje malého Isusa Christa v bielom alebo červenom spodnom rúchu (znak Božej podstaty a Božej prirodzenosti Isusa Christa), na ktorom má obyčajne prehodený vrchný plášť modrej alebo modrozelenej farby (táto farba je znamením ľudskej prirodzenosti, ktorú Syn Boží prijal na seba svojim vtelením z Presvätej Bohorodici Prečistej Divy Mariji).

Na Krásnobrodskej ikone je Isus Christos znázornený v bielom spodnom rúchu, ale zvláštnosťou je skutočnosť, že vrchný plášť tentoraz nie tmavomodrej, ale zlatej farby mu zahaľuje len spodnú časť postavy – nezakrýva jedno z ramien, ako to na väčšine bežných ikon býva. Obidve ramená Isusa Christa sú nápadne a ikonograficky úplne netradične odkryté, takže je zreteľne viditeľná horná časť nielen jedného zlatého pásu, ako sa to

píše na všetkých byzantských ikonách, ale odkrytá je aj časť druhého zlatého pása siahajúceho od pliec až po spodný okraj rúcha. Dve vrchné časti zlatých pásov (jedna časť viditeľná na jednom a druhá na druhom ramene) na spodnom rúchu Isuska na Krásnobrodskej ikone sa zdanlivo prelievajú do zlatého vrchného plášťa, ktorý zakrýva telo Isuska od hrude nadol…

Zlatá farba, či rýdze plátkové zlato na ikonách znázorňuje večnosť, nezničiteľnosť, dokonalosť, absolútno, hojnosť, blahobyt Boha, Božej existencie, nebeského spôsobu života…. Dva zlaté pásy na ikone sprítomňujú dogmatickú pravdu viery o troch Osobách Presvätej Trojice, Trojjedinosti Boha (dva pásy spájajú totiž rúcho v trojjediný celok). Boh je totiž vždy len a len Jeden, avšak vlastníkmi tohto jedného jediného Božstva, jedinej Božej prirodzenosti sú tri samostatné, dobre rozlíšiteľné, ale neoddeliteľné Božie Osoby: Otec, Syn a Sv. Duch.

Ikona Krásnobrodskej Bohorodici – ikona Sv. Ducha

Na bežných ikonách Isusa Christa, ako to bolo už vyššie naznačené, je viditeľná len časť jedného zlatého pása na jednom ramene a druhý je úplne zakrytý: ľuďom bol počas pozemského účinkovania Isusa Christa úplne jasne zjavený len Boh Otec a Boh Syn. To, že na Krásnobrodskej ikone Isusko má na oboch pleciach odkryté oba zlaté pásy – označuje, že po *Sošestviji Sv. Ducha* je ľuďom už zjavený a na zemi už zjavne pôsobí nielen Boh Otec, Boh Syn, ale aj Boh Sv. Duch – celá Presv. Trojica. Preto Krásnobrodská ikona je nielen ikonou klasickej byzantskej Bohorodici, ale je aj ikonou zjavenia – *Sošestvija* Svätého Ducha. Krásnobrodský monastyr má nie náhodou hlavný odpust na *Sošestvije Sv. Ducha* (na *Rusaľa*, teda na tzv. *Trojcin deň*). To je aj dôvod, prečo bola Krásnobrodská ikona napísaná a umiestnená v monastyre *Sošestvija* ***Sv. Ducha*** v Krásnom Brode.

A práve v tom je jedinečnosť Krásnobrodskej ikony, že Isus na nej geniálne jednoducho odhaľuje explicitne viditeľným ikonopisným spôsobom nielen svoju vlastnú Božiu prirodzenosť a podstatu, ale celú

Originál ikony Krásnobrodskej Bohorodici (14. st.)

Presvätú Trojicu a obzvlášťtretiu Božiu Osobu, tj. Svätého Ducha.

Trojjedinosť Boha popri symbolike troch prstov, ktorými Isusko blahosloví, umocňujú i mnohé drobné trojlístkové kvietočky, ktorými je posiate jeho spodné biele rúcho. Vyskytujú sa striedavo v dvoch farbách: v tmavomodrej a červenej (ľudská a Božia prirodzenosť Isusa Christa).

Tajomný nápis vo svätožiare Isuska

Isusko na Krásnobrodskej ikone má vo svojej svätožiare (podobne ako aj Bohorodica) rastlinný ornamentálny motív a okrem toho kríž,

v ktorom je vpísaný tajomný nápis označujúci už v Starom Zákone Boha Jahve (po grécky: «**ὁ ὤν**» [čítaj: *hó ón*] po staroslovansky «**сѣ́ый**» – v preklade ***ten, ktorý je***). Hospoď Boh totižto nie «má» bytie, ani nedostal bytie (ako my a všetky stvoreniny), ale Hospoď Boh «**je**» **bytie**, **On je** a nemôže nebyť.

Isus Christos má na byzantských ikonách okolo hlavy svätožiaru s krížom. Vo svätožiare sú napísané grécke písmená: *ὁ ὤν*. V doslovnom preklade znamenajú: *Ktorý je* (Zj 1,4; 1,8; 4,8; 11,17 a 16,5). Už židovský filozof **Filón Alexandrijský** (+54) často Hospoda Boha tituluje: *ὁ ὤν*. Podobne robia i všetci Otcovia Cirkvi. V *Septuaginte*, tj. v gréckom preklade Starého Zákona, Boh odpovedá na otázku Mojžiša, aby mu prezradil svoje meno: «*Ἐγώ εἰμι* ***ὁ ὤν***. *καὶ εἶπεν οὕτως ἐρεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ,* ***ὁ ὤν*** *ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς*» – «Ja som **ten, ktorý je**! a dodal: Toto povieš Izraelitom: **ktorý-je** ma k vám poslal» (Ex 3,14). Nápis *ὁ ὤν* vo svätožiare Isusa Christa teda vyjadruje pravdu, že Isus Christos je jedným a tým istým Bohom, čo sa v Starom Zákone Mojžišovi zjavil v horiacom kríku».[4]

Reštaurátor-deformátor Tadeáš Spalinskyj (r. 1769)

V 18. st. neboli medzi ľuďmi také možnosti komunikácie ako dnes. Na území Podkarpatskej Rusi, ktorá sa nachádzala v Rakúskom cisárstve s latinskou a nemeckou mentalitou, preto nutne dochádza k úpadku byzantskej duchovnosti a symboliky. Prejavom tohto úpadku je aj úpadok byzantského umenia po gréckokatolíckych cerkvách (tzv. latinizácia). Dnes stačí ísť do Bardejova do tamojšieho múzea byzantských ikon, ktoré všetky pochádzajú z východného Slovenska, a hneď

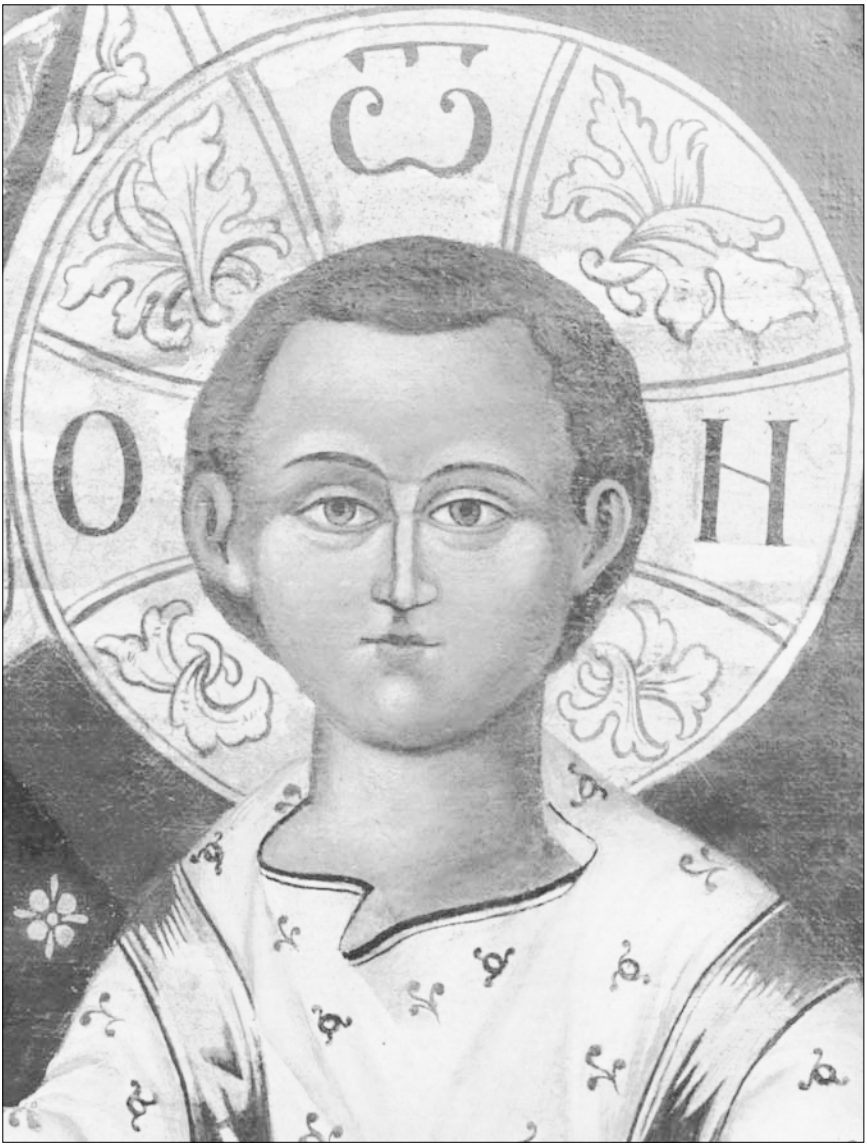

*Malý Ježiško s nápisom vo svätožiare «***Ο ΥΝ***», ktorý by však správne mal byť «***Ὁ ὢΝ***»… (pozri v texte str. 43 a 45) –* ***detail čudotvornej ikony Krásnobrodskej Bohorodici zo 14. st.***

na prvý pohľad každý spozoruje, že čo sa týka byzantskosti ešte ikony zo 16. st. sú na svetovej úrovni, v 17. st. ešte vyzerajú (čo sa týka byzantskosti ako-tak) a od 18. st. nastáva realizmus a absolútne nechápanie symboliky v ikonografii (čo je jasná latinizácia).

Reštaurátor, či v tomto prípade deformátor Krásnobrodskej čudotvornej ikony, jeromních **Tadej Spalinskyj** (+1809), preto nerozumejúc pôvodný nápis, a neovládajúc symboliku a grécku gramatiku upravil nápis vo svätožiare Isuska nasledovne: V r. 1769 (keď ikonu reštauroval) ťažko viditeľný pôvodný grécky nápis «**ὁ ὢν**» [čítaj: *hó ón*] vo svätožiare malého Isuska sediaceho na ruke Bohorodici, prepísal do staroslovančiny cyrilikou ako «**O ѠN**» [čítaj: *o otn*] – čo však, ako skomolenina, vo Sv. Písme neznamená nič. Teda Tadej Spalinskyj svojvoľne a neodborne spojil grécke akcenty sponad gréckych písmen «**ὁ ὢν**» ➞ «**ˊ ˆ**» a vytvoril z nich nadriadkové staroslovanské písmenko «**т**», umiestňované obyčajne nad písmenkom omega ➞ «**O ѠN**». Keď potom **v r. 1972** ikonu znovu reštauroval vtedy už 80-ročný akademický maliar **Mikuláš Jordán** (1892-1977), keďže nápis vo svätožiare malého Isuska «**O ѠN**» bol vtedy dobre viditeľný (pozri foto na str. 46), zreštaurovalzanechal ho presne, ako ho videl na "originálí Spalinského".

Nápis na zvitku v rukách Isuska rozlúštený (v r. 2007)

Isusko na rukách Matky Božej, Prečistej Divy Mariji na byzantských ikonách obyčajne v rukách drží stočený zvitok papyrusu. Prečo papyrus a nie papier? **Do 6. st.** sa totiž všade na svete bežne užíval na písanie papyrus, ktorý sa pestoval a vyvážal z Egypta. Isus Christos žil **v 1. st.** nášho letopočtu – preto na starých ikonách drží papyrus… Keď Egypt dobyli Arabi a blokovali export papyrusu, papyrus sa všade **od 6. až do 13. st.** začal nahrádzať pergamenom (jemne spracovaná jahňacia, teľacia alebo oslia koža). Papier, aký poznáme dnes, sa začal používať až **od 13. st**.

Isusko so stočeným zvitkom papyrusu v rukách na bežných byzantských ikonách znázorňuje tajomnosť svojho poslania, ktoré ľudstvu zjavil až po 30. roku svojho života, keď začal verejne učiť. Krásnobrodská ikona Bohorodici je výnimočná i v tomto: Isusko drží v rukách papyrus nie zvinutý, ale roztvorený, s nápisom-posolstvom pre veriacich.

Originál ikony Krásnobrodskej Bohorodici pred reštaurovaním *osemdesiatročným akademickým maliarom Mikulášom Jordánom v r. 1972. Jordán mal k dispozícii nielen originál a túto fotografiu, ktorú z neho sám vyhotovil, ale aj iné archívne materiály, napr. staršiu fotografiu z r. 1915 – pozri na str. 56, kde je tvár Bohorodici omnoho zachovalejšia.*

Originál ikony Krásnobrodskej Bohorodici (14. st.)

Až **do r. 2007** tento nápis na Krásnobrodskej ikone, ktorý drží Isusko v rukách, nikto nerozlúštil, pretože bol už ťažko čitateľný i pri reštaurovaní ikony v r. 1972. Podarilo sa to až v r. 2007 baziliánovi o. **Gorazdovi A. Timkovičovi** (1959), ktorý vtedy pôsobil v Prešovskom baziliánskom monastyre (pozri poznámku č. 1 na str. 539-540).

Na roztvorenom zvitku, ktorý drží Isusko v ruke, je citát zo Sv. Písma, slová samého Isusa Christa o jeho transcendentálnom Božstve. Sú napísané cyrilikou v antickej cyrilometodejskej staroslovančine: «**А҆́ЗЪ Є҆́СМЪ ПРЕЖ҆ᴬ Є҆ЩЕ А҆ВРА-А́МЪ НЕ БЪИСТЪ**» (porov. Jn 8,58) [čítaj: *Az jésm prežde ješče Avraám ne byst*] – ***Ja som ešte skôr, ako bol Abrahám***.

Staroslovanský nápis nad Isuskom na Krásnobrodskej ikone

Nad hlavou Isusa Christa je staroslovanský nápis: «**І҃ ХС**», prvé písmeno «**І**» [čítaj: *I*], ďalšie «**Х**» [čítaj: *Ch*] a posledné «**С**» [čítaj: *s*] – dve prvé a jedno posledné staroslovanské písmeno z mena «**Ісоус Хрїстос**» [čítaj: *Isus Christos*]. Nad «Ch» (**Х**) je krížik, ktorý pripomína fakt, že Isus Christos bol nielen Bohom, ale aj človekom, ktorý zomrel za všetkých ľudí na kríži, a tým nás spasil. Vedľa krížika nad písmenkami sa nachádza veľmi dôležitá vlnovka (tzv. titla), ktorá v staroslovanských cyrilometodejských textoch označuje, že sa jedná o skráteninu slova.

Vplyvom pozdnej novodobej latinskej rímskokatolíckej deformácie sa tento originálne grécky, prípadne staroslovanský monogram Isusa Christa zvykne prepisovať glagolským «**Ѣ**ħ**S**»[5] alebo latinskými písmenami «IHS», pričom nad «H» sa kladie krížik a zvykne sa interpretovať úplne zcestne, ako vraj latinské «**I**n **h**oc **s**igno…» (*V tomto znamení…*), alebo nemecké «**J**esus **H**eil-und **S**eligmacher» (*Ježiš Spasiteľ a Vykupiteľ*).[6]

Symbolika červeného plášťa Presvätej Bohorodici

Bohorodica na ikone je oblečená v tmavomodro-zelenom spodnom rúchu (symbolizuje, že je človekom). Jej vrchné rúcho je krvavočervené so zlatými kvetmi a symbolizuje jej zbožstvenie-zbožstvenie

Originál ikony Krásnobrodskej Bohorodici pripravený na reštauráciu *akademickým maliarom M. Jordánom v r. 1972, po mechanickom očistení nepevných súčastí a podlepení špeciálnym, tzv. parížskym plátnom. Pred očistením a konzervovaním bola čudotvorná ikona Krásnobrodskej Bohorodici odfotografovaná – pozri str. 46.*

Originál ikony Krásnobrodskej Bohorodici (14. st.)

človeka[7], tj. dogmu viery, že bola aj s telom vzatá na nebesia, keď dokončila beh svojho života (*Uspenije*), podobne, ako sa to stane s každým, kto spravodlivo dokončí beh svojho života a dostane sa do neba na trón Boha Isusa Christa.

Červená farba spodného plášťa už dospelého Isusa Christa na ikonách znázorňuje dogmatickú pravdu, že je Bohom. To, že Bohorodica má na ikonách vrchný plášť krvavočervenej farby, učí každého veriaceho aj pravdu viery, že Prečista Diva Mária je Matkou Božou (po grécky: «Μήτηρ Θεοῦ» [čítaj: *Méter Theú*]), Bohorodičkou-Bohorodicou (po grécky «Θεοτόκος» [čítaj: *Theotókos*]), lebo Bohu dala ľudské telo pri jeho vtelení pred dvoma tisíckami rokov.

Červený plášť Bohorodici je na Krásnobrodskej ikone posiaty zlatými kvietkami, čo nie je zvykom na iných ikonách na svete. Zlatá farba symbolizuje večnosť.

Tri zlaté "hviezdičky" na červenom plášti

Obyčajne na ikonách má Bohorodica vždy na vrchnom tmavočervenom plášti tri dvojice do seba vpísaných gréckych rovnoramenných krížov, ktoré sa zdanlivo javia ako tri osemcípe hviezdy (✳): jedna na hlave a dve na pleciach. Znázorňujú dogmatickú pravdu, že Bohorodica bola **spolutrpitelkou** s Isusom Christom (ako jeho matka, preto vpísané kríže; jeden kríž Isusov a jeden doň vpísaný Máriin) a pannou (po staroslovansky: *Divov*) pred pôrodom Isusa Christa, počas pôrodu a ostala pannou aj po pôrode.[8]

Typické pre Krásnobrodskú ikonu je, že na červenom plášti na hlave má jednoduchý zlatý krížik, na jednom pleci len jednu dvojitú zlatú

šesťcípu hviezdičku (v skutočnosti dve šesťcípe hviezdy vpísané do seba, v ktorých je vpodstate ukrytý monogram Isusa Christa, tj. dve písmena: «**I**» a «**X**» vpísané do seba (✳).[9] Tretiu hviezdu na pleci zakrýva postava malého Isusa Christa, preto nie je znázornená.

Dve do seba vpísané šesťcípe hviezdy s monogramom naj-

Čudotvorná ikona Krásnobrodskej Bohorodici *(zo 14. st.) ozdobená striebornym tepaným plášťom (zo 17. st.) v kaplnke Pokrova Presvjatoj Bohorodici (1759/1761). Fotografia z konca 19. storočia.*

Originál ikony Krásnobrodskej Bohorodici (14. st.)

svätejšieho mena Isusa Christa na pleci Bohorodici podčiarkujú na tejto výnimočnej ikone aj tú skutočnosť, že akékoľvek ikonopisecké, ľudské a umelecké znázorňovanie zbožstvenia človeka (Bohorodica je v tomto všetkým spaseným ľuďom prototypom) oproti skutočnému zbožstveniu v nebi je veľmi nedostatočné, nedokonalé a obmedzené.[10]

Gestá rúk Bohorodici na Krásnobrodskej čudotvornej ikone

Na jednej (pravej!) ruke drží Syna Božieho Isusa Christa a druhou (ľavou) rukou ukazuje veriacim na dieťatko Isuska. Týmto gestom jasne vyzýva každého, aby si uvedomil, že Isus Christos má byť centrom našej pozornosti počas celého nášho života, aby sme sa spasili a do neba dostali.

Mária je teda na ikone na ľavej strane (z typicky východného hľadiska[11]) Isusa Christa, podobne ako je to na všetkých byzantských ikonostasoch, kde ikona Isusa Christa je vždy na pravej strane ikonostasa (sedí po pravici Boha Otca) a Bohorodica je na jeho ľavej strane.

Grécky nápis pri postave Bohorodici a údaj o čase reštaurovania: 1769

Vedľa Prečistej Divy Mariji je na ikone nápis po grécky «*Μήτηρ Θεοῦ*» [čítaj: *Méter Theú*] – v prepise prvým a posledným staroslovanskými písmenami: «**ΜΡ ΘΥ**». V preklade znamená jej najväčší titul a hodnosť: *Matka Božia*.

Na spodku ikony je arabskými číslicami napísaný rok: «**1769**», čo je určite nie pôvodný element, pretože na ikonách sa nikdy neoznačoval dátum a ani meno, či podpis autora. Tento rok tam doplnil pravdepodobne baziliánsky jeromních **Tadeáš Spalinskyj** (+1809) na znak, že túto ikonu **v roku 1769** reštauroval. Písomné zmienky (dobové baziliánske schématizmy) jasne potvrdzujú, že **Tadej Spalinskyj** skutočne pôsobil v Krásnobrodskom monastyre mini-

málne **v rokoch 1784 a 1795**. Schématizmus priamo z roku 1769 zatiaľ nebol objavený, ale nápis o roku reštaurovania na ikone jasne hovorí, že bazilián **T. Spalinskyj** žil v Krásnobrodskom monastyre i **v r. 1769**…

Nečitateľný dvojriadkový cyrilský nápis na spodku ikony

Na spodku čudotvornej ikony Krásnobrodskej Bohorodici sa nachádza staroslovanský nápis písaný cyrilikou, ktorý **v roku 1972** už nebol čitateľný, až na niektoré obrysy písmen… Nápis sa tiahne v dvoch riadkoch od kraja ikony ku kraju… Dá sa predpokladať, že obsahoval v sebe informácie o nejakých dobrodincoch, sponzoroch, prípadne aj o nejakých udalostiach týkajúcich sa zázrakov sprostredkovaných touto ikonou…

Reštaurátor Tadej Spalinskyj zanechal na origináli ikony zo 14. st. stopy mentality 18. st.

Ktovie v akom stave bola táto čudotvorná ikona (zo 14. st.), keď ju **v r. 1769** reštauroval jeromních bazilián **Tadej Spalinskyj**… Faktom je, že Tadej Spalinskyj v duchu latinizácie, ktorá sa objavuje aj na mnohých iných gréckokatolíckych ikonách z 18. st., dopísal za skratky «**М҃Р Ѳ҃Ȣ**» opatrené titlami ešte aj bodky, ktoré v západnej Európe v tom čase začínali označovať a dodnes na celom svete označujú, že sa jedná o skráteninu. Na východe, ako bolo už vyššie spomenuté, sa skutočnosť, že písmenká sú skrátením dlhšieho slova, označuje vlnovkami nad nimi (tzv. titlami). Tak po reštaurovaní z roku 1769 sa na ikone Krásnobrodskej Bohorodici objavilo dvojnásobné označenie toho, že písmenká «**М҃Р Ѳ҃Ȣ**» sú skrátením výrazu «*Matka Božia*», a to jednak pôvodne originálnymi cyrilometodejskými titlami – vlnovkou a jednak i novodobými latinskými bodkami za slovom (ako sa slová skracujú dnes) vo forme: «**М҃Р. Ѳ҃Ȣ.**». Takáto duplicita skracovania slov sa nachádza vo väčšine cyrilikou písaných rukopisov pochádzajúcich z územia Uhorského kráľovstva z 18. st.

Originál ikony Krásnobrodskej Bohorodici (14. st.)

Reštaurátori: T. Spalinskyj (+1809) a M. Jordán (+1977) mali ťažkú prácu…

Medzi kamennými stenami "novodobej" kaplnky Pokrova, ktorej výstavba bola definitívne ukončená v roku 1761, je dodnes veľmi vlhko.

Autor tejto knihy (ako vtedajší ihumen Trebišovského baziliánskeho monastyra, 1997-2000) spolu so svojim rodným bratom baziliánom **o. Gorazdom A. Timkovičom** (1959) v r. 1998 previezli z Trebišova do Krásnobrodu do tejto kaplnky mimo iného aj dve «namistni ikony» Bohorodici a Isusa Christa, aby suplovali chýbajúci ikonostas (pozri foto na str. 440). V Trebišovskom monastyre už neboli potrebné, lebo tam už bol postavený riadny ikonostas. Už po necelom roku však tieto novoprinesené ikony, ktoré pôvodne tiež nahrádzali ikonostas v Trebišove, boli úplne zaplesneté čiernou pliesňou, ktorá rozožierala maľbu na nespočetných miestach… Po tejto skúsenosti otcovia Timkovičovci ikony ošetrili modernými protipliesňovými látkami, a tak tieto ikony dnes už neplesnejú… V minulosti však takéto chemikálie neexistovali.

Z hore uvedeného je len jasné, že ak čudotvorná ikona Krásnobrodskej Bohorodici bola na oltári tejto kaplnky nepretržite od r. 1761, a ešte nevieme, čo všetko musela "zažiť" v pôvodnej kamennej kaplnke zo 14. st., musela byť ťažko poškodená vlhkým prostredím… Okrem toho netreba zabudnúť, že v kritických rokoch 1950-1968, keď gréckokatolícka Cirkev bola v Československu zakázaná, čudotvorná ikona bola ukrytá v rozličných pivniciach a sypancoch Krásneho Brodu (pozri str. 68-69)…

M. Jordán namaľoval minimálne dve identické kópie ikony

V r. 1972 ikonu Krásnobrodskej Bohorodici reštauroval vtedy už osemdesiatročný akademický maliar **Mikuláš Jordán** (1892-1977). Vykonal skutočne excelentnú prácu, a to aj preto, že nielen zreštauroval originál ikony zo 14. st., ale namaľoval aj minimálne dve presné kópie tejto ikony, ktoré sú na nerozoznanie od originálu. Jedna sa dnes nachádza v "novodobej" kaplnke Pokrova v Krásnobrodskom monastyre (kaplnka bola vybudovaná v r. 1759 a dokončená v r. 1761) na pôvodnom mieste na neskorobarokovom prestole z pol. 18. st. a druhá

kópia, zakrytá strieborným plášťom zo 17. st. sa nachádza na južnej stene farskej cerkvi *Soboru sv. Joana Predteči* v Krásnom Brode. Cerkov je v súčasnosti chránená najmodernejším bezpečnostným zariadením. Kde sa nachádza originál ikony, je prísne tajné, kvôli bezpečnosti.

Kritizovať ľahko, robiť ťažko…

Dnes na začiatku 21. storočia je ľahko kritizovať dobromyseľného a určite aj talentovaného reštaurátora **Tadeja Spalinského**, ktorý **v roku 1769** reštauroval Krásnobrodskú ikonu zo 14. st., tj. najmenej po štyroch storočiach. Treba si však uvedomiť jeden fakt: ak by ju nebol zreštauroval, nemali by sme dnes nič. A to isté sa týka i akademického maliara **Mikuláša Jordána v roku 1972**. Moderní mudrlanti (pamiatkári) vyčítajú Jordánovi, že nebol profesionálnym reštaurátorom a púš-

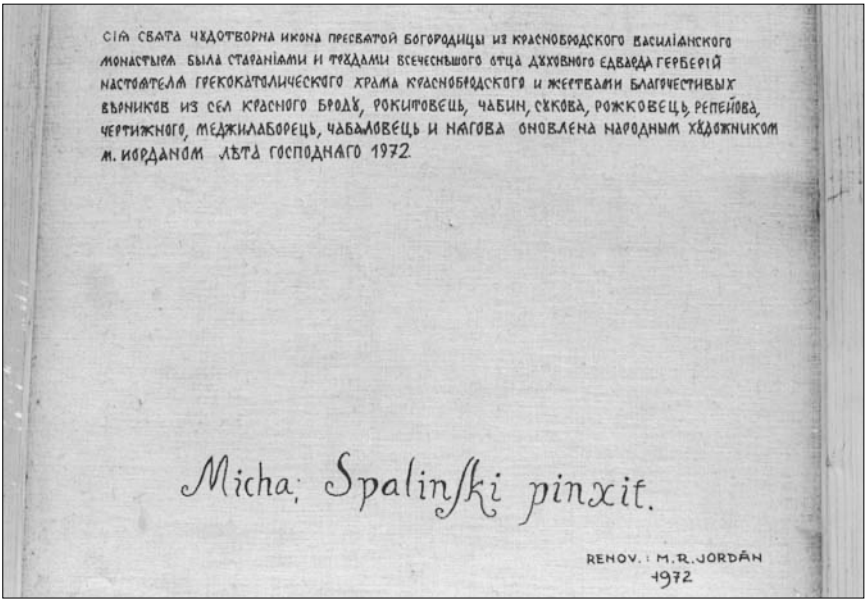

Na origináli čudotvornej Krásnobrodskej ikony zo 14. st. sú zo zadu napísané tieto nápisy… Napísal ich Mikuláš Jordán v r. 1972. Pozoruhodné je, že zo zadu napísal, že ikonu reštauroval Michajil Spalinskyj a nie Tadej Spalinskyj, ako to hovoria historické dokumenty…

Originál ikony Krásnobrodskej Bohorodici (14. st.)

ťal sa do reštaurovania starodávnej ikony… Ľudové porekadlo hovorí: «*kto robí, robí aj chyby a kto nič nerobí, nerobí ani chyby*», to však neznamená, že teraz budeme chváliť tých, čo nič nerobia, len preto, že nerobia ani chyby a pritom veľa hovoria…

Netreba tiež zabudnúť, že v r. 1972 bol tvrdý socializmus a štát sa vtedy z ideologických dôvodov nezaujímal o kultúrne pamiatky najmä cirkevného charakteru. Opäť, ak by čudotvornú ikonu nezreštauroval Mikuláš Jordán, nemali by sme dnes nič. Kritizovať je ľahko, robiť ťažko.

Nezlomný bazilián Marián J. Potaš — prezývaný jezuitskými latiníkmi: "záporožský kozák"

Netreba zabudnúť ani na zásluhu baziliána-tajného gréckokatolíckeho episkopa Kyr **Mariána J. Potaša, OSBM** (1918-2006, latinskí jezuiti v Košiciach ho pre jeho nezlomnosť a cieľavedomosť pohŕdavo, s výsmechom, ale zároveň i s netajeným obdivom prezývali «*záporožským kozákom*» a komunisti «*neskroteným provinciálom*») a miestneho gréckokatolíckeho otca duchovného pôsobiaceho v tom čase v Krásnobrode o. **Eduarda Gerberyho** (1970-1980), ktorí reštaurovanie ikony u **M. Jordána v roku 1972** zabezpečili… Akciu zastrešoval o. Eduard Gerbery (1909-1993), lebo baziliáni boli vtedy zakázaní (od r. 1950 do r. 1990) a o. Marián J. Potaš (väznený za socializmu a vtedy správca farnosti Vyšný Orlík vo Svidníckom okrese) sa nemohol verejne exponovať na teritóriu, ktoré nemal zverené cirkevným štátnym tajomníkom – v okrese Humenné (ak by sa exponoval, bol by to trestný čin tzv. marenia štátneho dozoru nad Cirkvou). Preto i vzadu na ikone (pozri fotografiu na str. 54) sa baziliáni pri zmienke o reštaurovaní ikony v r. 1972 vôbec nespomínajú…

Dodnes zachovaný strieborný plášť čudotvornej ikony Krásnobrodskej Bohorodici pochádza zo 17. st.

Bazilián Joannikij Bazilovič (1742-1821) vo svojej historickej knihe písanej po latinsky (v inej reči ako latinskej totiž rímskokatolícka

Originál čudotvornej ikony Krásnobrodskej Bohorodici zo 14. st. *prikrytý strieborným plášťom vykladaným diamantami.* ***Strieborný plášť*** *je novodobého pôvodu, pochádza totiž* ***zo 17. st.*** *Fotografia je z r. 1915. Pozri tú istú ikonu tesne pred reštaurovaním v r. 1972 na str. 46, 48 a po reštaurovaní na str. 40, 44, 64.*

hierarchia v Uhorsku prísne zakazovala publikovať) *Krátka správa o fundácii kniežaťa Teodora Koriatoviča…* – v plnom znení v latinčine: *Brevis notitia fundationis Theodori Koriathovits olim Ducis de Munkacs, pro Religiosis Ruthenis Ordinis S. Basilii Magni, in monte Csernek ad Munkacs, anno MCCCLX factae, exhibens seriem Episcoporum Graeco-Catholicorum Munkacsiensium, cum praecipuis eorundem aliorumque Illustrium Virorum gestis, e variis Diplomatibus, Decretisque Regiis, ac aliis Documentis authenticis potissimum concinnata*, uvádzacituje v presnom znení dokument **zo 17. júna 1729**, v ktorom sa píše, že manželka **grófa Žigmunda Pető** obdarovala čudotvornú Krásnobrodskú ikonu strieborným plášťom a svojim drahocenným náhrdelníkom.[12]

Žigmund Pető (1622-1675, od roku 1666 povýšený do grófskeho stavu) bol stropkovským zemepánom, kapitánom Onódu, hlavným kapitánom a krajinským podkapitánom. Mal so svojou manželkou menom **Anna**, rod. **Pacótová**, spolu 6 dcér a 4 synov. Je pochovaný v Stropkove.[13]

Žigmund Pető bol od r. 1672 až do svojej smrti v r. 1675 županom Zemplínskej župy.[14] Dá sa usudzovať, že aj život jeho (v dokumente z r. 1729) nemenovanej manželky (v iných zdrojoch sa uvádza jej meno: **Anna**) sa umiestňuje tak isto do 17. st. a následne sa dá ľahko vydedukovať, že aj strieborný plášť, ktorý dala vyhotoviť a dodnes sa nachádza na Krásnobrodskej ikone, je **zo 17. storočia**.

Novodobejšie strieborné, či zlaté plášte sa nachádzajú na mnohých starodávnych byzantských ikonách… Avšak tieto plášte úzkostlivo dodržujú námet pôvodnej ikony a byzantskú ikonografiu. Strieborný plášť zo 17. st. na Krásnobrodskej ikone však nedodržiava túto tradíciu a jasne ukazuje, že šľachtičná-dobroditeľka (manželka zemplínskeho župana Žigmunda Pető, menom Anna Pető, rod. Pacótová), ktorá ho fundovala, bola latinského myslenia.

Na tomto plášti vidíme mnohé, so samotnou ikonou vôbec nesúvisiace prvky latinskej mentality renesančného umenia: Bohorodica a ani Isusko napríklad vôbec nemajú svätožiary – sú vytepaní len ako o-

byčajní ľudia a nie ako svätí. Na hlavy im boli dodané kráľovské koruny. Isusko v rukách nedrží zvitok s duchovným posolstvom, ale kráľovské "jablko" ako svetskí králi.

Drahocenné kamene na striebornom plášti Krásnobrodskej ikony

Zatiaľ nie je doložené, kedy boli na strieborný plášť Krásnobrodskej ikony, ktorý sám pochádza zo 17. st., pridané koruny. Sú z iného, ušľachtilejšieho kovu ako plášť. Môžu pochádzať zo 17. st. podobne ako plášť, alebo zo začiatku 18. st., kedy dedičky Drugethovcov po praslici – potom, čo po zvláštnej priazni cisára celkom nečakane zdelili Drugethovský majetok, sa odvďačovali Hospodu Bohu svojou mimoriadnou materiálnou štedrosťou skoro ku všetkým významnejším monastyrom na svojich panstvách (Krásnobrodský monastyr nevynímajúc)…

Politická situácia Drugethovcov na prelome 17. a 18. st. a príčiny mimoriadnej zičlivosti Drugethovských manželiek ku Krásnobrod. Bohorodici

Keď bol v Košiciach roku 1684 popravený jeden z posledných mužských potomkov Drugethovcov, **Žigmund II. Drugeth** (1658-1684, mal vtedy len 26 rokov), tento po sebe zanechal tri dcéry (spolu mal 5 dcér, z toho v roku 1684 žili už len tri: práve narodená **Klára** (1684), dvojročná **Barbora** (1682) a štvorročná **Juliana-Terézia** (1680-1727)).

Podľa uhorských zákonov dcéry nemohli dediť všetok majetok. **V roku 1684** žil však ešte Žigmundov starší brat **Valentín II. Drugeth** (1653-1691), ale ten bol vtedy rímskokatolíckym kňazom a ako taký nebol ženatý.

U **pápeža rímskeho Inocenta XI.** (1676-1689, ktorý bol osobným priateľom práve popraveného Žigmunda II. Drugetha), mu Žigmundoví vplyvní príbuzní vybavili dovolenie-dišpenz, aby mohol zanechať kňazstvo a oženiť sa. Valentín II. Drugeth však túto výnimku odmietol. Následne ho pápež za odmenu povýšil-menoval za pomocného titulárneho biskupa krbavského. Tri dni pred svojou smrťou, **23. mája 1691** na Čachtickom hrade (kde **v roku 1614** zomrela aj **krvavá Alžbeta Báthory** – jedna z priamych predkov Valentína II. Drugetha), biskup Valentín II. Drugeth napísal testament adresovaný **kráľovi Leopoldovi II.** (1657-1705). V testamente odkázal celý Drugethovský majetok, šperky a zlato nevynímajúc, kráľovi s prosbou, aby zohľadnil verné služby Drugethovcov Habsburgskému rodu v priebehu storočí i poslednú

Originál ikony Krásnobrodskej Bohorodici (14. st.)

obetu vernosti jeho mladého brata Žigmunda, ktorý bol v Košiciach sťatý, lebo nechcel zradiť kráľa Leopolda II., ako aj jeho osobnú obetu, že sa neoženil i napriek špeciálnemu povoleniu od pápeža rímskeho a poprosil kráľa o výnimku, aby sa mohli Drugethovské majetky dediť nielen "po meči" (ktorý Valentínom II. v roku 1691 definitívne vymrel), ale aj "po praslici"… Vo svojom testamente rad-radom vymenuváva najcennejšie šperky, diamanty a drahokamy práve darované kráľovi. Medzi inými spomína «*poklad humenskej rodiny*» – drahokam (karbunkul).

Takto po smrti biskupa Valentína II. Drugetha (zomrel 26. mája 1691 vo veku 38 rokov na Čachticom hrade, kde bol aj pochovaný) všetky obrovské majetky Drugethovcov zdedil sám kráľ Leopold II. Ak by biskup Valentín Drugeth nebol napísal tento testament a darovaciu zmluvu, všetky obrovské majetky by zdedila Cirkev a spravoval by ich pápež rímsky. Kráľ Leopold II. si toho bol veľmi dobre vedomý.

Po jedenástich rokoch, ktoré uplynuli po smrti posledného Drugethovca, **30. júna 1702** kráľ urobil gesto a uznal návrh vyjadrený v testamente **z r. 1691** a takmer všetky majetky dal-vrátil do dedičstva dvoch dcér **Žigmunda II. Drugetha** (**Kláre** a **Jualiane-Terézii**, **Barbora** sa medzitým stala mníškou, a preto nededila) a Žigmundovej sestre **Kristíne**. Drugethovci mali vtedy zhruba tieto majetky: mestečko Humenné a 32 dedín, mestečko Snina a 5 dedín, mestečko a hrad Užhorod a 28 dedín, mestečko a hrad Trebišov a 9 dedín. Okrem toho i rozsiahle majetky v Sedmohradsku…[15]

Tu sa dá porozumieť, prečo dedičky Drugethovských majetkov "po praslici" boli po r. 1702 tak povďačné Hospodu Bohu, že im "prihral" stratené majetky. Preto sa stali ony, a aj ich dcéry dobroditeľkami chudobných poddaných, ale i pútnických miest Bohorodičky (aj Krásnobrodského monastyra a jeho čudotvornej ikony, ktorá po r. 1603 po vypálení monastyra dokonca aj určitý čas nepretržite plakala)…

Kráľovské koruny vykladané drahokamami

Koruny na hlavách Presvätej Bohorodici a Isusa Christa na striebornom plášti zo 17. st. sú vykladané diamantami a nejakými inými veľmi drahými farebnými kameňmi. Stálo by zato, urobiť expertízu a určiť presne, o aké typy drahocenných kameňov (o aký druh) sa jedná. Bazilovič vo svojej knihe z r. 1799 uvádza konkrétne, že dobročincami Krásnobrodského monastyra boli grófske rodiny **Vandernath** a **Čáky**.[16]

Posledný vyššie spomínaný Drugethovec Žigmund II. Drugeth (1658-1684), ktorý bol popravený-sťatý v Košiciach Imrichom Thökö-

Koruny na hlavách Prečistej Divy Mariji a Isusa Christa na striebornom plášti zo 17. st. *na čudotvornej ikone Krásnobrodskej Bohorodici dnes. Na korune Isusa Christa (obrázok nižšie) je spolu* ***14 drahokamov*** *(1 červený, 2 blankytnomodré, 4 oranžové, 7 kryštáľovo priehľadných diamantov). Na korune Bohorodici (obrázok vyššie) je spolu* ***tiež 14 drahokamov****: jeden červený, 2 ružové, 1 blankytnomodrý, 1 tmavozelený, 1 svetlejší zelený, 1 zelenomodrý a 7 priehľadných diamantov).*

Originál ikony Krásnobrodskej Bohorodici (14. st.)

lym, mal dcéru **Julianu-Teréziu**, rodenú **Drugethovú** (1680-1727, bola dvakrát vydatá: za **grófa Mikuláša Pálfyho** a **grófa Michala Františka z Alatnu**). O nej je známe, že podarovala do mariánskeho pútnického miesta **Mariazzel** (dnes v Rakúsku) zlatú sponu vykladanú diamantami.

Ďalšia Žigmundova dcéra **Klára**, rodená **Drugethová** (nar. 1684), sa vydala za grófa **Petra Zičiho de Vasonkeő**, ktorý bol sabolčským županom v rokoch 1674-1726. Mali spolu štyri deti, medzi nimi dcéru **Annu-Máriu**, ktorá sa vydala za **grófa Františka Čákyho** a mala s nim štyroch synov… Ďalšia zo štyroch detí – dcéra **Terézia-Mária** sa vydala za grófa **Jozefa-Gotharda z Dernátu (Vandernath),** s ktorým mala päť detí. Obidve zbožné šľachtičné **Klára Zičiová** a **Terézia-Mária Vandernathová** boli veľkými dobroditeľkami baziliánov v Krásnobrode.[17] Je možné, že práve ony drahými kameňmi obdarovali čudotvornú ikonu Krásnobrodskej Bohorodici, podobne ako ich teta Juliana-Terézia.

Drugethovci mali diamantov a drahých kameňov viac než dosť, napr. len Valentín I. Drugeth (1577-1609), ktorý bol tiež dobrodincom Krásnobrodského monastyra (pozri 4. kapitolu) vlastnil sedemnásť vozov cenností, medzi nimi korunovačné klenoty (!) ako napríklad srbskú a grécku zlatú korunu tamojších kráľov a veľké množstvo drahých kameňov, medzi ktorými vynikal «*červený rubín (karbunkul), ktorý veľkosťou prevyšoval vajce orientálneho holuba a svietil ako červené víno*»…[18]

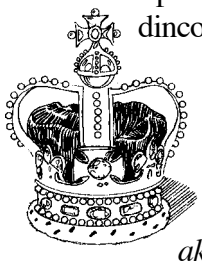

Korunovácia Krásnobrodskej ikony – jasný latinizmus

Aj keď nemožno upriať dobrý úmysel šľachtičných, ktoré čudotvornú ikonu Krásnobrodskej Bohorodici obdarovali dvoma korunami zo zlata, vysádzanými najcennejšími drahokamami (z nečakane **po r. 1702** zdedeného majetku)…, napriek tomu, treba podotknúť, že to bola z ich strany pre ikonu «medvedia služba».

Na Východe sa z ikonografických a teologických dôvodov totiž nikdy nemaľuje Prečistá Bohorodička s korunou na hlave a jej ikony sa nikdy nekorunujú zlatými korunami vykladanými hocako drahými drahokamami, pretože podľa starodávnej byzantskej a u nás cyrilometodejskej tradície, sa Bohorodička tiež nikdy nemaľuje bez Isusa Christa na rukách.

Najkrajšou korunou a v skutočnosti najväčšou slávou Prečistej Bohorodičky je Isus Christos – druhá Božia osoba – Syn Boží – v jej náručí. Mária je matkou Boha! Boh sám sa cez Prečistu Divu Mariju vtelil, stal človekom — Mária bez Isusa-Boha by nebola ničím, ale s Isusom je *Bohorodičkou* (Θεοτόκος [čítaj: *Theotókos*]), Matkou Božou (Μήτηρ Θεοῦ [čítaj: *Méter Theú*]), **a teda následne i kráľovnou neba i zeme**. Latinská Cirkev stratila hlbokú teologicko-dogmatickú symboliku ikon, aká sa dodnes uchovala na Východe. Preto sa na Západe Mária dnes maľuje zvyčajne iba ako «Panna Mária» (žien a zároveň panien s menom Mária je na svete veľa, napr. všetky mladé neplnoleté dievčatá nosiace meno Mária), nie ako «Bohorodička» – teda sa maľuje bez Isusa Christa na rukách a práve z dôvodu, aby ju latiníci odlíšili od iných mnohých «panien Márií», na hlavu jej kladú korunu — na zdôraznenie jej výnimočnosti a kráľovskej hodnosti. Na Východe by kovový pliešok z hocako drahého kovu s diamantami, či bez nich, pokladali za urážku a znehodnotenie jej veľkosti v porovnaní s Bohom-Stvoriteľom neba i zeme, ktorého drží na rukách, a ktorému je Matkou![19]

Originál ikony Krásnobrodskej Bohorodici (14. st.)

Korunovácia niektorých gréckokatolíckych ikon (napr. Krásnobrodskej, Klokočovskej) je neskoršieho dáta, ide tu o jasný vplyv latinskej mentality a zároveň i o prejav straty citlivosti voči tomu, čo skutočne Máriu robí veľkou.

14.-15. st. – orodovnica a liečiteľka psychických (tj. duševných) onemocnení

Ako dokazuje história, ľudia sa k Bohorodici zobrazenej na čudotvornej Krásnobrodskej ikone utiekali a prosili ju predovšetkým v prípadoch psychických chorôb. Ak bol u niekoho chorobný sklon napr. k samovraždе, depresiám, schizofrénii, strachu, nespavosti… privádzali ho k nej do Krásnobrodu… a v Krásnobrodskom monastyre pred ikonou sa na príhovor Bohorodičky uzdravovali predovšetkým takíto chorí nešťastníci. Možno to zhrnúť nasledovne: «*Krásnobrodská Bohorodica je «špecialistkou» na duševné choroby*». Potvrdzuje to ľudová tradícia už v 14.-15. storočí, o čom hovoria napr. texty starodávnych piesní. V rukopisoch prepísaných **v 18. st.** sa výslovne spomína najmenej 3 (tri) storočia stará, tj. po prepočítaní, od dnes – 600 ročná popularita Krásnobrodskej ikony (pozri ďalej str. 67).

Pieseň o Krásnobrodskej Bohorodici (rukopis zo zač. 18. st.)

V *Knižnici Karlovej Univerzity* v Prahe sa nachádza rukopis (písaný cyrilikou) starodávnej piesne k čudotvornej ikone Krásnobrodskej Bohorodici zo začiatku 18. st. v rukou písanom spevníku nazvanom «Буштинский песенник» (rukopis číslo XVII, L, 19). Tento rukou písaný spevník z 18. st. sa volá «Buštinský», lebo ho objavili v tridsiatych rokoch 20. st. v rusínskej dedine Buština na Maramoroši – na Podkarpatskej Rusi.

V tomto rukopise je na stranách 13 a 14 pieseň ku Krásnobrodskej Bohorodici. Uvádzame ju fototypicky (pozri str. 66) i v prepise latinkou, ako ju uverejnil Javorskyj:

Detail čudotvornej ikony Krásnobrodskej Bohorodici. *Podľa svedectva rukopisu z 18. st. je liečiteľkou predovšetkým psychických a duševných onemocnení.*

Originál ikony Krásnobrodskej Bohorodici (14. st.)

Pisň Presvjatoj Bohorodicy Čudotvornoj Krasnobrodskoj (18. storočie)[20]

Podoben Vsel. svi. (Vsech Svjatych?)

Refrén [:Ašče kto umom okráden byvajet,
Da tečet ko Divy Oná návertájet:],
Virnych myslí ozárjajet, mračnych umom osiňajet,
Jak Sólnce svítlo hríšnych prosviščajet.

Čelovik nikij Prokop rečenyj,
Iz uma byl vesmá vystuplenyj,
Žíteľ Ruskovskaho selá, byhal neprestano vsehda po poľu,
jehdá zluju, tvorja voľu. [: :]

Jedinošči sja choťaše ubyti,
dušu i tilo vične pohubiti,
Jat bysťkripko, susidí svojimi; veden barzo do vračebníci,
Divy Maríji, i Bohorodícy. [: :]

V manastyr blískyj Krásnobrockij,
Ko zazračnomu obrazu čudnomu,
Hde inoci Bóhu beskróvnu žertvú o nem prinošáchu,
Divu Mariju slezno umoľáchu. [: :]

Prečistaja že molbý ne prezrilá,
istuplenije umá otdálíla,
i sám ide domu smyslenyj tílom zdrávym,
serdcem upravym, putem šestováchu, i vsich udívľachu. [: :]

Stredoveký spevák spieva o Rusínovi menom **Prokop**, ktorý pochádzal z obce zvanej Ruskov a v pomätenosti zmyslov chcel spáchať samovraždu. Blúdil po lúkach, poliach, lesoch bez rozumu a hľadal spôsob ako sa skántriť… Jeho známi ho násilím schytili a priviedli

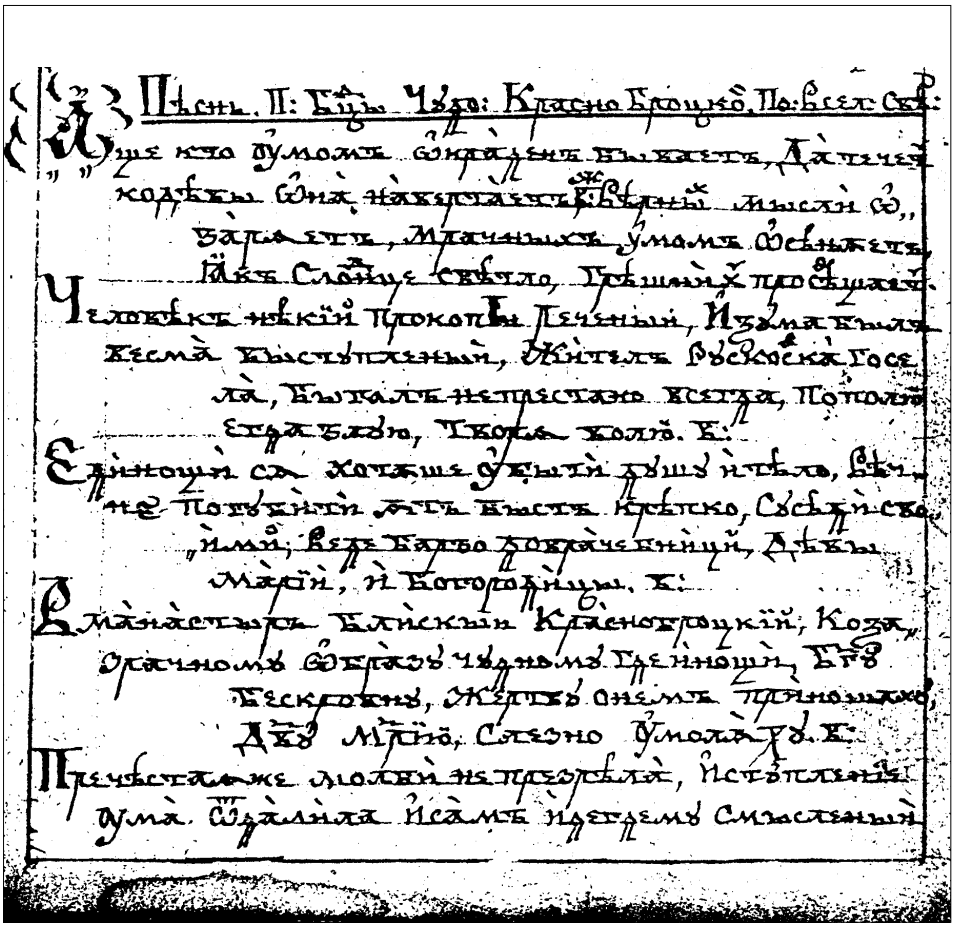

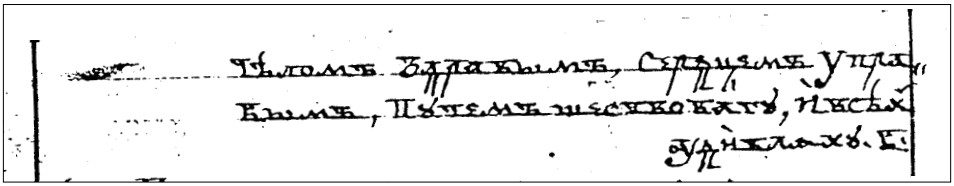

***Pieseň o Krásnobrodskej Bohorodici z Buštinského spevníka**. Rukopis je z **18. storočia**. Pieseň je omnoho staršia. Rukopis k uverejneniu autorovi poskytla Doc. Dr. Olena Rudlovčak, CSc. (+2007), ktorá ho znovuobjavila v Knižnici Karlovej univerzity v Prahe.*

Originál ikony Krásnobrodskej Bohorodici (14. st.)

do Krásnobrodského monastyra k čudotvornej ikone. Mnísi baziliáni za neho odslúžili pred čudotvornou ikonou Službu Božiu a Prokop bol psychicky uzdravený, našiel duševnú rovnováhu a opäť sa začlenil do normálneho života…

Dnes, **na začiatku 21. st.** veľmi veľa ľudí trpí psychickými poruchami rozličného druhu a pôvodu. Namiesto všelijakých psychológov a psychiatrov, by mali najprv navštíviť Krásnobrodský monastyr. Tam by mala byť odslúžená pred čudotvornou ikonou Služba Božia, aby ich H. Boh na príhovor Bohorodici uzdravil… V Krásnobrodskom monastyre je k dispozícii pre pútnikov hľadajúcich pomoc Božiu zarámovaná reprodukcia čudotvornej ikony Bohorodici (túto reprodukciu si možno zadovážiť i u autora tejto knihy). Túto by si mali zavesiť doma na čestné miesto a s vierou sa modlievať pred ňou, aby sa psychická choroba nevrátila.

Najmenej 600 ročná úcta ku Krásnobrodskej Bohorodici

V rukopisnom *Buštinskom spevníku* **z 18. st.** sa zachovala aj iná pieseň ku Bohorodici zobrazenej na Krásnobrodskej čudotvornej ikone. Tri storočia starý text (z 18. st.) výslovne uvádza ďalších 300 rokov späť do minulosti – upozorňuje tak na veľkú, najmenej 600 ročnú starobylosť úcty ku Krásnobrodskej Bohorodici. Pieseň naráža na udalosti zničenia-spálenia Monastyra i zázračné zachovanie ikony približne v časoch Koriatoviča (18 – 3 = 15) v 14.-15. st. Túto pieseň, podobne ako i prvú, uverejnil Javorskyj. Publikujeme ju v prepise latinkou.

Pisň Presvjatoj Bohorodici Krasnobrockoj

(rukopis z 18. storočia)

Žena, vo solnce šatu oblečena,
na Krasnom Brodi jest vozveličena,
vyše trista lit tamo postavlena
i udivlena.
Lučami čudes nad solnce svitlišaja
nad nemoščnymi i utraplenymi...
podajet radosť ko nej pritekajuščim,
pomošč prosjaščim.

V toj čas, hdy cerkov ohnem jesť spalena,
ikona jej jesť nenarušena,
manijem Božijim z ohňa vozchiščena
i sochranena.
Na hori iščuščim po vsem obritena,
ko obiteli paki prinesena,
točit čudesa, vračujet neduhi,
kotry jej sluhmi.
Kňazstvo Humenske toho sja…[21]

Osud ikony v krušnom storočí dvoch svetových vojen

Podľa svedectva o. **Joana Bajcuru** (1918-1998), titulárneho arcidekana, rodáka z Krásneho Brodu, ikonu Krásnobrodskej Bohorodičky po zničení Krásnobrodského monastyra **v r. 1915** baziliáni odložili do kurátora, do rodiny **Varcholových**. Tam ikona bola počas celej I. svetovej vojny, teda až **do r. 1918**.

*Otec **Joan Bajcura** (1918-1998), u ktorého sa čudotvorná ikona Krásnobrodskej Bohorodici ukrývala v rokoch 1993-1998. Fotografia z Krásnobrodského odpustu na Rusaľa z 2. júna 1996.*

Po I. svetovej vojne, s dovolením miestneho parocha o. **Aladára Gerberyho** (ktorý bol parochom Krásnobrodu veľmi dlhý čas: od r. 1919 až do 50-tych rokov 20. st.), umiestnili ikonu na južnej stene vo farskej cerkvi *Sobora sv. Joana Krestiteľa* v Krásnom Brode.

V r. 1950 opäť ukryli ikonu Bohorodici v sypanci, aby sa nedostala do nepovolaných, pravoslávnych rúk vtedajšieho režimu. Pozoruhodné je, že **ju**

Originál ikony Krásnobrodskej Bohorodici (14. st.)

skrývala policajtova žena Mária Drugová, rod. Gicová (1927-2004) – a jej muž-policajt (príslušník vtedajšieho *Zboru národnej bezpečnosti*) Vasiľ Druga (1925-2003) "o ničom nevedel". Krásnobrodskí Drugovci úspešne chránili čudotvornú ikonu spolu dlhých osemnásť rokov (**v rokoch 1950-1968**).

Krásnobrodská Bohorodica mala vždy pozitívny duchovný vplyv na každé miesto, kde sa nachádzala. Neskôr, keď po r. 1989 v Československu prestal socializmus a obmedzovanie Cirkvi, bol **Vasiľ Druga** (pozri jeho foto na str. 460) dlhé roky cerkovníkom *na Manastyri* v kaplnke *Pokrova Presv. Bohorodici*, kde baziliáni pravidelne každú nedeľu slúžili Služby Božie… Bývalý policajt Vasiľ Druga, stále slávnostne oblečený v parádnom saku a kravate *na Manastyri* podával slúžiacemu kňazovi kadidlo, aby ho tento spaľoval pred ikonou Krásnobrodskej Bohorodici v úcte k Hospodu Bohu…

Po r. 1968, keď bola opäť povolená existencia gréckokatolíckej Cirkvi v Československu, umiestnili ikonu opäť v cerkvi sv. Jána Krstiteľa na pôvodnom mieste na južnej stene… Potom ju nahradili presnou kópiou spod štetca Mikuláša Jordána z r. 1972 a originál ukryli na utajenom mieste.

Osud ikony po tzv. «zamatovej revolúcii» – po r. 1989

Od r. 1993 táto originálna čudotvorná ikona **zo 14. st.** bola uložená v bezpečí rodinného domu o. **Joana Bajcuru** (1918-1998) v Krásnom Brode. Visela na čestnom mieste v jeho súkromnej rodinnej kaplnke na prvom poschodí jeho rodinného domu, a to tak, že aj pri náhodnom otvorení dverí do izby-kaplnky, návštevník ikonu neuvidel… Otec Joan Bajcura, ako dôchodca, spolu so svojou zbožnou manželkou sa každý deň pred ikonou modlili. Slúžil pri nej aj Služby Božie… Nikto v dedine Krásny Brod o prítomnosti ikony v jeho dome nevedel. Bolo to preto, aby táto precenná historická pamiatka zo 14. st. nebola odcudzená… Tak tomu bolo až **do r. 1998**,[22] keď ju do svojej opatery opäť prevzali otcovia baziliáni, ktorí sú ochrancami tejto ikony odkedy táto existuje (už vyše 700 rokov).

Od r. 1998 do augusta r. 2005 sa čudotvorná ikona Krásno-

brodskej Bohorodici nachádzala v Prešove, v sobornom baziliánskom monastyre na Vajanského č. 31 v protoihumenskom apartmáne na prvom poschodí, v izbe (orientovanej na juh) smerom do monastyrského nádvoria. **V auguste roku 2005** protoihumen o. **V. J. Sedláček, OSBM** (1963) ikonu previezol do Krásnobrodského monastyra, kde sa chránená mnohými poplašnými zariadeniami nachádza dodnes.

---

[1] Oficiálny opis ikony Krásnobrodskej Bohorodici **z roku 1968**: «Na neskorobarok. hlavnom oltári **z pol. 18. stor.** ikona P. Márie **zo 14. stor.** v barok. tepanom striebornom obale. Obraz známy pod názvom Krásnobrodská Madona», (*Súpis pamiatok na Slovensku*, II, Bratislava, 1968, str. 129).

[2] Porov. F. Uličný, *Dejiny osídlenia Zemplínskej župy*, Michalovce, 2001, str. 250.

[3] Porov. С. Пап, *Історія Закарпаття*, II, Івано-Франківськ, 2002, стр. 151.

[4] Porov. J.V. Timkovič, «Preobraženije Hospodne a hora Tábor Prešovskej eparchie», *Blahovistnik*, Prešov, 7-8 (1996) str. 173.

[5] «Porovnaj monogram «iħs», ktorý je ešte i dnes užívaný v latinskej Cirkvi, napr. na rímskokatolíckych eucharistických hostiách. V tomto prípade ide o grécku skratku mena Hospoda nášho Isusa Christa «IHC» (z gréckeho *IHCOYC Isus,* - porov. stsl. **ІИСОУС**), prepísanú latinskými písmenami ako «ihs», so včleneným priečnym ramenom sv. kríža (glagolským «děrvom»), (porov. G.A. Timkovič, J.V. Timkovič, «Kríž», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, II (1997) str. 11-12); Horizontálna čiarka v monograme «iħs» veľmi pravdepodobne vznikla zo staroslovanského «titla», ktorým sa vo všeobecnosti označovali skráteniny (iн҃с > iħs > iħs *Isus*)», (G.A. Timkovič, «Cyrilika je staršia ako glagolika», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, 1-2/III (1998) str. 159).

[6] Porov. J. Černý, J. Holeš, *Sémiotika*, Praha, 2004, str. 258.

[7] Podrobnejšie o zbožstvení človeka pozri G.A. Timkovič, *Ikonostas a jeho Teológia*, Prešov, 2004, str. 14-15, 58-60.

[8] Porov. *Oktoich*, hlas 7., v sobotu ráno, Bohorodičen: «**... пре́жде рожⷭ҇тва̀ дѣва, и҆ въ рожⷭ҇твѣ̀, и҆ по рожⷭ҇твѣ̀ па́ки пребыва́еши д҃ва...**», (***Ѹ҆трєнѧ и҆ вечернѧ на бу́дєнь, Жо́вква***, 1931, str. 132).

[9] Porov. P. Testini, *Archeologia cristiana (nozioni generali dalle origini alla fine del sec. VI)*, Edipuglia, 1980, str. 356; J. Černý, J. Holeš, *Sémiotika*, Praha, 2004, str. 258.

[10] Podrobnejšie o symbolike čísla «šesť» pozri G.A. Timkovič, *Ikonostas a jeho Teológia*, Prešov, 2004, str. 23.

[11] Dnešný človek pokladá za ***«pravú»*** stranu rieky tú, ktorá je po jeho pravom boku, keď sa díva tvárou obrátenou dolu prúdom. Čiže *pravá strana* z hľadiska rieky samej. Naopak, starodávna východná mentalita je úplne iná. Hodnotí pravú a ľavú

stranu nie z hľadiska rieky, alebo veci samej, ale vždy *z hľadiska pozorovateľa*. Pozorovateľ stojí tvárou proti prúdu, zoči-voči predmetu a pravá strana je po jeho pravici. Dôkazom toho, že východné starodávne ponímanie pravej a ľavej strany je práve opačné ako dnešné západné, sú napríklad názvy prítokov riek:
– rieka Desna (od stsl. «**десна**» – *pravá*) je v našom dnešnom západnom chápaní *ľavý* prítok Dnepra na severe od Kyjeva (porov. staroslovanské slovo «**деснъ**» = *pravý*, *Lexicon linguae palaeoslovenicae*, I, Praha, 1966, str. 475),
– rieka Desna (*Pravá*) je *ľavým* prítokom rieky Moravy v okolí Šumperku v Severomoravskom kraji (teda aj v Českej republike sa kedysi hovorilo po staroslovansky, keď sa po staroslovansky označovali a dodnes označujú dokonca i miestne rieky!),
– rieka Desna (*Pravá*) je opäť *ľavým* prítokom Južného Bugu v okolí mesta Vinnica – dnešná Ukrajina,
– rieka Disna (*Pravá*) sa vlieva z *ľavej* strany do Dviny na východ od mesta Polock (Bielorusko),
– rieka Desnaţul (*Pravá*) je *ľavý* prítok Dunaja (oblasť Craiova v Rumunsku).

Rozdielnosť západnej a východnej mentality v chápaní pravej a ľavej strany vidieť napríklad i na tom, že východný kresťan robí na sebe **znamenie svätého kríža** (jeho priečne rameno) *zprava do ľava,* teda končí na strane srdca. Západný naopak – *zľava do prava*. Príčinou sú slová Svätého Písma, že Isus Christos zasadol po pravici Boha Otca (Mk 16,19). Východná mentalita chápe pravú stranu *z hľadiska pozorovateľa* a západná z hľadiska sediacej Svätej Trojice.

Západná kultúra **píše písmená** v smere zľava do prava, väčšina východných civilizácií (Arabi, Hebreji, …) opačne, tj. v našom ponímaní píšu odzadu (zprava do ľava).

Na ikonostasoch ikona Isusa Christa je vždy na pravej strane ikonostasa (južnej) a ikona Bohorodičky na ľavej (severnej). Západný pozorovateľ by povedal práve naopak. Napríklad *Typikon* (z roku 1904) má takýto predpis o spôsobe **kadenia v cerkvi**: «и пришедъ предъ царскїя двери, и тамо творитъ крестъ кадиломъ: И идетъ и кадитъ святыя іконы по южнѣй странѣ образъ спаса хрїста и храма и прочыя тоя страны: подобнѣ и **лѣвѣй** образъ пресвятыя Богородицы», (porov. ***Тѵ̈пїконъ сїесть оуставъ***, (mesto neuvedené), ҂**ац҃д**, str. **лд҃**); V liturgickej knihe **z roku 1779** čítame, že Simeon Solúnsky hovorí: «**Располага́ютсѧ же честны́ѧ да́ры на О̂лтарѣ̀ си́це, да Ді́скосъ лѣ́вꙋю, ча́ша же деснꙋю странꙋ̀ содержи́тъ: во воспомина́нїе и̂зше́ствїѧ Кро́ве и̂ воды̀ ѿ бокꙋ десна́гѡ Хр҃та̀ Сп҃са, въ вре́мѧ же́ртвы крова́выѧ на Голго́фѣ**», (**Кꙋлчицкїй П.**, ***Поꙋченїе ѡ Обрѧдахъ Хр҃тїа́нскихъ***, **м҃а**) – *Čestné dary sa rozkladajú na oltári takto: nech Diskos* ***ľavú*** *a Čaša* ***pravú*** *stranu obdrží, na spomienku vytečenia krvi a vody z* ***pravého*** *boku Christa Isusa v čase krvavej žertvy na Golgote*. Pritom je zaujímavé konštatovať a z hľadiska latinskej mentality sa zdá dokonca ako kontradikcia, že **čaša je na pravej strane oltára** (z hľadiska pozorovateľa), to jest v skutočnosti na ľavej strane (z hľadiska oltára samotného) i napriek tomu, že dôvodom tohto rozmiestnenia je, ako sám text zdôrazňuje, historický fakt, že krv a

voda vytiekla Isusovi Christovi z jeho *pravého* boku. Teda čaša je z hľadiska Isusa Christa (na diskose) na jeho *ľavej* strane, pretože určujúce je tu hľadisko pozorovateľa (hľadisko veriacich a kňaza), (porov. G.A. Timkovič, «Sv. Cyril (+869) bol katánskym episkopom», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, 1-2/I (1996) str. 89); Správnosť východnej mentality v posudzovaní pravej a ľavej strany potvrdzuje aj **samotné Sv. Písmo**, napr. v časti, kde sám Isus Christos hovorí: «***Ak ťa niekto udrie po pravom líci***», (Mt 5,39) > podľa latinského novodobého chápania by teda väčšina Židov, včítane samého Isusa Christa, boli ľaváci? Udrieť niekoho po pravom líci, tj. dať niekomu facku po pravom líci možno s latinskou mentalitou totiž len ľavou rukou; Podobne v *Skutkoch apoštolských* (Sk 3,7) čítame, že **sv. Peter zdvihol chromého človeka za jeho pravicu**, teda znova podľa latinského chápania by to malo byť jeho ľavou rukou, a teda aj sv. Peter by mal byť tiež ľavákom?! Určite nie! V skutočnosti sv. apoštol Peter svojou pravou rukou chytil chromého za jeho pravú ruku, tj. za tú ruku, ktorá bola z hľadiska pozorovateľa (sv. Petra) po jeho pravici!

12 «Praeter Ecclesiam est in Caemeterio aedificata Capella ex muro, in qua una turris rubra, altera minor viridis, Ara in ea una est, in qua **est Imago miraculosa Deiparae, appenssum habens dentem argenteum, á Domina Comitissa Petö Sigismundiana oblatum, in nigra catenula cum monilibus foemineis unius ordinis**, unum mantilae, mappae duae attritae, tertia tenuis elegans, Antipendium duplex. Actum Anno 1729. die 17. mensis Junii», (J. Basilovits, *Brevis notitia fundationis Th. Koriathovits*, II, Cassoviae, 1799, str. 178-181).

13 Porov. *Slovenský biografický slovník*, IV, Martin, 1990, str. 444.

14 Porov. Š. Lenčiš, *Šľachtický rod Drugetovcov z Humenného*, Humenné, 2003, str. 118.

15 Podrobnejšie o dedičstvách Drugethovcov pozri *tamtiež*, str. 117-122, 139-140.

16 «Monasterium hoc successive Divina Providentia, Munificentia Dominorum Terrestrium, signanter **Illustrissimae Familiae Wandernath, & Csaky Comitum**, item liberalitate Christi Fidelium, & Industria Religiosorum, & cum primis Antistitum Munkacsiensium, Paterna cura & solicitudine,…», (J. Basilovits, *Brevis notitia fundationis Th. Koriathovits*, II, Cassoviae, 1799, str. 178-181).

17 Viac o nich pozri Š. Lenčiš, *Šľachtický rod Drugetovcov z Humenného*, Humenné, 2003, str. 139-140.

18 Porov. *tamtiež*, str. 74.

19 Porov. J.V. Timkovič, «Základné podmienky pre platnosť celebrovania manželstva podľa CCEO», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, 1-2/I (1996) str. 146.

20 Porov. J.A. Javorskij, *Prameny k dějinám staré písňové literatury v Podkarpatské Rusi*, Praha, 1934, str. 164-165.

21 Porov. *tamtiež*, str. 164; Ďalej sa pieseň v rukopise nezachovala, lebo v rukopise chýbajú stránky.

22 Porov. J.V. Timkovič, «Choroniteľ ikony Krasnobrodskoj Bohorodicy upokojiv sja v Hospoďi», *Blahovistnik*, Prešov, 6 (1998) str. 157.

3. Krásnobrod – starodávne sídlo gréckokatolíckeho episkopa* (Krásnobrodská eparchia)

V celom Uhorsku sa ešte začiatkom 20. st. v bežne užívaných maďarských textoch Krásnobrodský monastyr neoznačoval ako «Krásnobrodský monastyr», ale ako «**Nagymonostor**», teda v doslovnom preklade *Veľký monastyr*.[1]

Je to pozoruhodné a udivujúce o to viac, keď vieme podľa dnes dostupných dokumentov (napr. z 18. st.), že v Krásnobrodskom monastyre vtedy bežne žilo len okolo 25 baziliánov. Automaticky sa teda vynára otázka, prečo potom tento megalománsky názov «**Veľký monastyr**»? Či 25 baziliánov bolo v celouhorskej situácii a geografii až tak veľa, že tento monastyr musel byť označovaný ako «Veľký monastyr» (*Nagymonostor*)? Prečo iné monastyry v Uhorsku takéto vznešené označenie nemali?

Krásnobrodský monastyr bol pôvodne veľkou monastyrskou lavrou

Dá sa oprávnene predpokladať, že v starších časoch bol Krásnobrodský monastyr komplexom budov, ktoré sa rozprestierali nielen na súčasnom mieste, ale na celej polkruhovitej vyvýšenine – teda rozlohou bol asi šesťkrát väčší ako ukazujú dnešné rozvaliny. Pred r. 1703 v tomto monastyre určite žilo

---

* Táto kapitola bola spracovaná podľa Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004, str. 709-728.

a pôsobilo viac ako 100 (sto) baziliánov… (napr. aj v Uhoľskom monastyre žilo v 17. st. dokonca až vyše 330 mníchov…)![2] a v cyrilometodejských časoch v monastyrskej *lavre* ešte viac (porov. str. 16). Preto sa v maďarčine zachovalo pre Krásnobrodský monastyr to majestátne označenie «**Nagymonostor**». «Nagymonostor» sa od obyčajných «monastyrov» líšil asi tak, ako sa líšili «velehrady» od obyčajných «hradov».

V tomto svetlom období dejín baziliánskeho monastyra v Krásnom Brode bol hlavný predstavený tohto monastyra zároveň aj doživotne voleným archimandritom, ktorý mal súčasne episkopskú hodnosť a juridicky spravoval gréckokatolíkov v hornom Zemplíne a možno i v celej Zemplínskej župe.

Pokus o Krásnobrodskú "úniu" – svedectvo o mimoriadnosti

Výnimočnosť postavenia Krásnobrodského baziliánskeho monastyra (okr. Medzilaborce) na území bývalej Zemplínskej župy podčiarkuje i prvý neúspešný pokus Drugethovcov o «*posilnenie*» únie **v r. 1614** (pozri v 5. kapitole), **ktorý sa uskutočnil práve v tomto mimoriadnom monastyre…** Prečo "úniu" neišli podpisovať do Prešova, do Košíc, alebo do Humenného? Krásny Brod mal k tomu aj historickú predurčenosť: bol episkopským, teda soborným monastyrom…, a to všetci dobovíaktéri veľmi dobre vedeli.

Krásnobrodská eparchia pohltená Mukačevskou eparchiou

Koncom 16., alebo začiatkom 17. st., bola takmer tisícročná funkcia gréckokatolíckeho archimandritu-episkopa sídliaceho v Krásnobrodskom «Nagymonostor-e» pod politickým tlakom egerského latinského biskupa a Drugethovcov administratívnym aktom oficiálne zrušená a územie pôvodnej Krásnobrodskej eparchie bolo definitívne včlenené pod jurisdikciu Mukačevskej gréckokatolíckej eparchie, a tá pod jurisdikciu latinskej Egerskej diecézy. Dokazujú to ešte **v 17. st.** bežne užívané tituly mukačevských episkopov:

■ Napríklad baziliánsky archimandrit-vladyka Mukačevského monastyra **Partenij P. Petrovič, OSBM** (1651-1665), sa ešte **v r. 1657** tituloval ako: «*Dei gratia episcopus Munkacsiensis,* ***Krasznobrodensis,*** *Scepusiensis et omnium ditionum SS. C. R. Maiestatis orthodoxae s. cath. et apost. orientalis Ecclesiae*».[3] Z vyššie uvedeného titulu je zrejmé, že episkopstvá na Spiši a v Krásnom Brode boli kedysi na rovnakej úrovni ako episkopstvo v Mukačeve. Z poradia titulov sa dá predpokladať, že mukačevský vladyka prevzal jurisdikciu najprv nad starodávnym gréckokatolíckym Spišským episkopstvom, potom nad Krásnobrodským…, pretože hneď za meno si dával obyčajne tie župy-komitáty, ktoré získal "do léna" najnovšie, a ktoré preto boli najviac ohrozené, že ich môže stratiť, kým v pamäti miestnych veriacich nevymizol fakt, že kedysi mali svojho vlastného-miestneho episkopa.

■ V liste levočským mešťanom 2. augusta **r. 1661** sa episkop **Partenij Petrovič, OSBM**, podpísal: «*Episcopus Mukaczowsky y* ***Krasnobrodsky*** *y wsei zemli uhorskoi*».[4]

■ Podobne baziliánsky gréckokatolícky episkop **Josif Vološinovskyj** (1667-1675) v dokumente z 1. februára **1674** napísal: «**Іѡсифъ Стерновы Волошиновскїй Милостїю Божїею православный Єпископъ Мѹнкачевскїй, Красновродскїй, Маковецкїй, Мараморoскїй, Спискїй и всеѧ земли оу҆горскїѧ, ѿ Єго ꙗсности Цесарской наданный**».[5] V dokumente zo dňa 14. septembra 1674 používa titul: «*Josif s Ternovi Vološinovskij milostiju božieju pravoslavnyj epp Mukačevskij,* ***Krasnobrodskij,*** *Spišskij, Makovickij*[6] *i vseja zemli Uhorskija ot jeho cisarskoj svitlosti nadanij*».[7] Posledná fráza: «… *i vseja zemli Uhorskija ot jeho cisarskoj svitlosti nadanij*» ukazuje, že archimandrit Mukačevského monastyra bol už v r. 1674 obzvlášť preferovaný zo strany cisára pred ostatnými archimandritami-vladykami…

Detail antiminsa mukačevského episkopa Vasilija Tarasoviča (+1651) *z prvej polovice 17. st. Antimins je plátno, na ktorom je vytlačený Isus Christos, meno episkopa s jeho osobným podpisom a predovšetkým všité ostatky (relikvie) sv. mučeníka. Na antiminse sa slúžia Služby Božie a vždy je uložený na prestole v cerkvi.*

■ Tiež v hramote mukačevského gréckokatolíckeho episkopa **Metodija Rakoveckého, OSBM** (1687-1690), z roku **1690** čítame: «*Меѳодій Раковецкій – епископъ святаго апостолъскаго Ѳрону, Мукачевскій, Мараморискій, Маковицкій, Бережанскій,* ***Краснобродскій,*** *Комарницкій, Шариский, Спискій и всея горнѣя и долнѣя землѣ Угорскія*».[8]

■ Latinským kardinálom **Koloničom** (1631-1707) na mukačevský prestol dosadený episkop **Josif Roga de Camellis, OSBM** (1689-1706), si uvádza **roku 1690** v Szatmári titul: «*revmo. d. Joanne Josepho de Camillis eppo Sebastensi, Munkács, nec non Marmar.,* ***Krasnobrod.,*** *Makovicz., Scepus., Komaranensi etc. vicario aptolico populorum r. gr. in tota Ungaria…*».[9]

Je pozoruhodné, že niektorí mukačevskí gréckokatolícki vladykovia užívajú počas 17. st. ako svoj aj «*maramorošský*» titul, a to i napriek tomu, že Maramorošská župa mala ešte do r. 1733 svojho vlastného, baziliánmi voleného monastyrského episkopa.[10] Naznačuje to, že keď tento paradox ohľadom Maramorošskej monastyrskej eparchie bol možný na konci 17., či dokonca ešte i začiatkom 18. st. – nie je vôbec nemožné, žeby ešte v polovici 17. st. nemohol podobne existovať monastyrský episkop i napr. v Krásnom Brode (Zemplínska župa), Šariši (Šarišská župa), Komárne (Komárňanská župa), v Beregu (Berežská župa), v Zborove na Makovici či na Spiši (Spišská župa), či dokonca aj inde, a to nezávisle od cisárom i egerským latinským biskupom preferovaného a kontrolovaného mukačevského episkopa. Ak tam však nejaký taký archimandrit-episkop bol, pravdepodobne sa jednalo už o takého, ktorý bol "nelegálny" (ilegálny), teda nepodporovaný cisárom ani miestnou šlachtou…, a preto aj ignorovaný v dobových cisárskych, egerských i pápežských dokumentoch.

Kumulácia titulov za menom nikdy neslúžila iba na okrasu, ale bola vyjadrením pretenzií na vymenované územia

Kumulácia titulov nikdy neslúžila len na okrasu, ako by sa to

*Mukačevský episkop gróf **Josif Roga de Camellis** (1689-1706) si tiež veľavýznamne za menom písal titul: «… **Krásnobrodský**…»*

niekomu zdalo v súčasnosti, ale bola ňou vyjadrená alebo skutočná, alebo ešte len chcená pravda, že dávne monastyrské episkopské sídla na Spiši, Krásnom Brode, Komárne, Makovici, Beregu či Maramoroši sú vakantné-neobsadené a práva tamojších monastyrských episkopov-archimandritov vlastní archimandrit-vladyka Mukačevského soborného baziliánskeho monastyra. Máme nevyvrátiteľné dôkazy, že v r. 1690 gréckokatolícki archimandriti-episkopi sídlili nielen v Mukačeve, ale i v Komárne a v Maramoroši, v polovici 17. storočia v Krásnom Brode a na prelome 12.-13. storočia dokonca i na Spišskej Kapitule (Sobore) na Spiši!

Dôležitý význam titulov za menom uhorských kráľov či cisárov

Tituly za menom svetských kráľov vtedajšej doby mali rovnaký zmysel ako i všetky hore uvedené tituly za menom mukačevských gréckokatolíckych episkopov.

Keď cisár alebo iný monarcha obsadil nejaké územia a pripojil ich k svojmu kráľovstvu, mená týchto území si veľavýznamne zapisoval za svoje meno. Nezáležalo na tom, akým spôsobom získal dané územia: či ich dostal do léna sobášom, alebo si ho obyvatelia sami vybrali za svojho kráľa, alebo územie obsadil vojenskou expanziou…, titul daného kráľovstva si pripísal za svoje meno a takto neustále, keď sa slávnostne podpisoval, podčiarkoval tú skutočnosť, že dané kráľovstvo či teritórium je už obsadené, nie je vakantné, a preto si ho nikto nemôže nárokovať, či privlastniť.

Niektoré z nespočetných dobových príkladov:

◆ Cisár Ferdinand I. (1558-1564) v liste zo 16. septembra **r. 1563** si píše tieto tituly: «*My Ferdinand z boží milosti volený Římský císař po všecky časy rozmnožitel říše, a Uherský a Český, Dalmatský, Charvatský etc. král, infant v Hispanii, arcikníže Rakouské, markrabě Moravský, Lucenburské a Slezské kníže a Lužický markrabě: oznamujem tímto listem všem…*».[11]

◆ Cisár Karol VI. (1711-1740) 22. augusta **r. 1732** si písal tieto

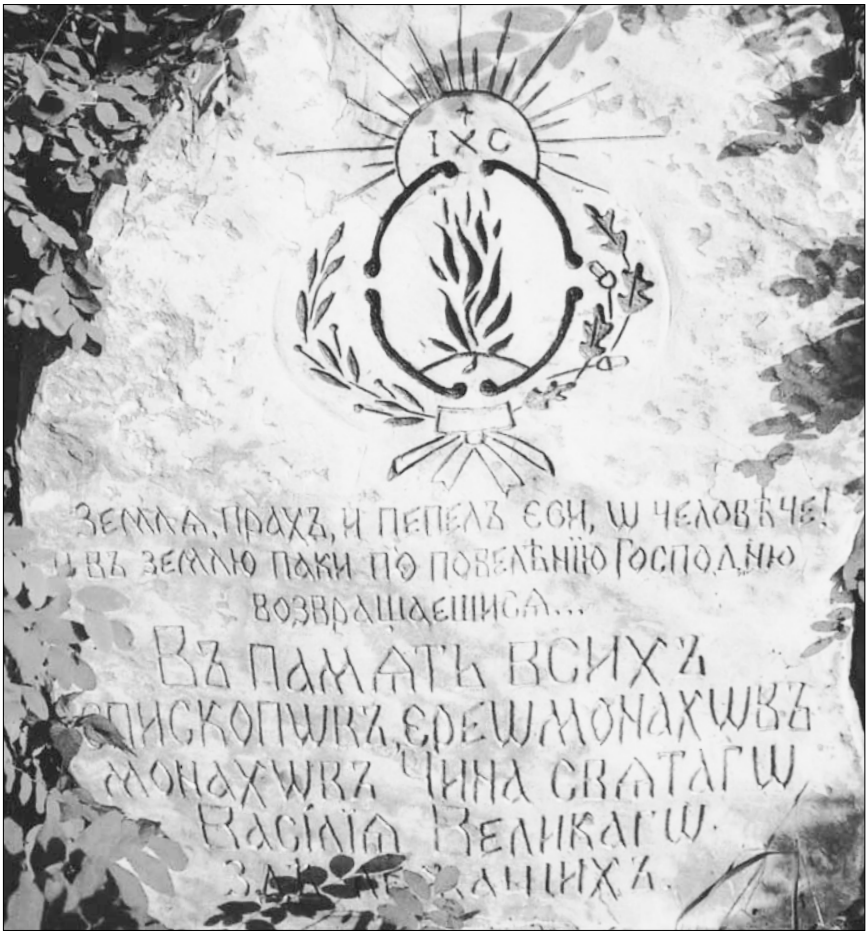

Pamätný nápis v cyrilometodejskej staroslovančine na 160 cm vysokom kameni *dodnes pripomína všetkým návštevníkom Krásnobrodu mnohých pochovaných archimandritov-episkopov, jeromonachov a monachov baziliánov, ktorí očakávajú vzkriesenie na konci sveta na teritóriu starodávneho monastyra… Staroslovanský text vyrytý na kameni:* «**ЗЕМЛѦ, ПРАХЪ, Ѝ ПЕПЕЛЪ ЄСИ, Ѡ ЧЕЛОВѢЧЕ! Ѝ ВЪ ЗЕМЛЮ ПАКИ ПО ПОВЕЛѢНІЮ ГОСПОДНЮ ВОЗВРАЩАЄШИСѦ… ВЪ ПАМѦТЬ ВСИХЪ ЄПИСКОПОВЪ, ЄРЄОМОНАХѠВЪ, МОНАХѠВЪ ЧИНА СВѦТАГѠ ВАСІЛІѦ ВЄЛИКАГѠ ЗДѢ ЛЄЖАЩИХЪ**» — *v preklade:* Zem, prach a popol si, ó, človeče! a do zeme sa opäť, na príkaz Hospoda vraciaš… Na pamiatku všetkých episkopov, jeromníchov, mníchov Rádu sv. Bazila Veľkého tu ležiacich (pochovaných); *O Krásnobrodskom monastyre na začiatku 21. st. sa hovorí, že je to «rusínsky Devín», lebo pre Rusínov znamená presne to, čo pre Slovákov Devín pri Bratislave. Nie nadarmo je Krásny Brod aj synonymom Červeného Ríma (pozri str. 9).*

tituly, kráľovstvá, ktorých bol kráľom: «*My, Karol VI., z Božej milosti vybraný rímsky cisár a kráľ Nemecka, Španielska, Uhorska, Česka, Dalmácie, Chorvátska, Slavónie atď. arcidux Rakúska, dux Burgundska, Brabantska, Styrie, Karintie, Karniolie; markíz Moravy; gróf Habsburgského Tyrolu, Porície atď… Dávame na vedomie…*» — v latinčine: «*Nos Carolus VI. Dei Gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hispaniarum, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniaeque etc. Archi Dux Austriae; Dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae; Marchio Moraviae; Comes Habsburgi Tyrolis, et Poritiae etc… Damus pro Memoria…*».[12]

Zníženie počtu titulov za menom v 18. st. a ich postupný zánik

V 18. st. tituly za svojim menom mukačevskí episkopi prestali zapisovať, lebo tieto upadli do zabudnutia a už nehrozilo reálne nebezpečenstvo ich odtrhnutia sa od Mukačeva. Poctivo zapisovali už len meno Maramorošského monastyrského episkopstva, pretože toto pod ochranou Rákoczyovcov malo ešte stále svojho archimandritu-episkopa so sídlom v Uhľanskom sobornom baziliánskom monastyre dokonca až do roku 1733! Koncom 18. st. si prestali za menom písať i titul Maramorošskej eparchie a za menom si už zapisovali len vlastnú «veľkú» (na úkor iných gréckokatolíckych eparchií zväčšenú) Mukačevskú gréckokatolícku eparchiu.

Obnovenie episkopského sídla v Krásnobrodskom monastyre (1651-1664)

Dokumentačne doloženým faktom je, že **v r. 1652**, a pravdepodobne už aj skôr, tj. od r. 1651 v Krásnobrodskom sobornom monastyre sídlil gréckokatolícky episkop **Partenij Peter Petrovič, OSBM**(1651-1665).[13] Sídlil v Krásnobrodskom sobornom monastyre v rokoch 1651-1664. To preto, lebo ako gréckokatolík lojálny k egerskému latinskému biskupovi mal podporu len u rímskokatolíckych humenských Druge-

thovcov, nie však u protestantských Rákoczyovcov, ktorí vládli nad Mukačevom. Preto až do smrti Juraja II. Rákoczyho (+1660) nemohol ani pomyslieť, žeby obsadil svoje sídlo v Mukačevskom sobornom monastyre na Černečej Hore.

Gréckokatolícky episkop Partenij P. Petrovič z Krásnobrodu riadil gréckokatolíkov žijúcich na Humenskom panstve až do roku 1664. Pápežom **Alexandrom VII.** (1655-1667) bol síce potvrdený na Mukačevský prestol už v roku 1655 (teda mal právo sídliť v baziliánskom monastyre na Černečej Hore pri Mukačeve), svoje sídlo v Mukačeve však mohol prakticky zaujať len rok pred svojou smrťou, tj. až v roku 1664, keď mu to dovolila miestna šľachtičná – vdova po Rákoczyovi, grófka **Sofia Báthory** (1660-1680), ktorá po mužovej smrti prestúpila z protestantizmu na katolícku vieru.

*Grófka **Sofia Báthory** (+1680) – dobroditeľka gréckokatolíkov (pozri dokument na str. 84)*

Rok 1821 – prvý prešovský episkop vysvätený v Krásnobrodskom monastyre

Po nejakom čase sa prišlo nato, že **Mukačevská gréckokatolícka eparchia** i napriek neustálemu prechodu mnohých jej farností na latinský obrad, je ešte stále príliš veľká, a preto bola z nej v pojozefínskych časoch tolerancie **v r. 1815** (1818) **vyčlenená "nová" Prešovská gréckokatolícka eparchia**. Neskôr z nej boli vyčlenené-obnovené ďalšie gréckokatolícke eparchie: v r. 1912 **Hajdudorog**, v r. 1930 **Baia-Mare**, v r. 1997 **Košice** a v r. 2008 **Bratislava**.

*Vladyka **Gregor Tarkovič**, dobový portrét nachádzajúci sa dnes v rezidencii Prešovského archijepiskopstva.*

Pozoruhodný je i historický fakt, že po administratívnom osamostatnení Prešovskej gréckokatolíckej eparchie (v r. 1815 rakúskym cisárom, čo bolo v r. 1818 potvrdené rímskym pápežom) si jej prvý episkop Hrihorij Tarkovič výlučne želal byť vysvätený na episkopa práve v Krásnobrodskom monastyre. Jeho konsekrácia sa uskutočnila **17. júna 1821** rukami hlavného svätiteľa – mukačevského episkopa Kyr Alexija Povčija práve v monastyrskej cerkvi *Sošestvija Sv. Ducha* v Krásnom Brode. Teda prešovský gréckokatolícky episkop Kyr **Hrihorij Tarkovič** nebol vysvätený na episkopa v súčasnej katedrále v Prešove, ale v monastyrskej cerkvi v Krásnom Brode! V ten istý deň poobede sa **Tarkovič** so sprievodom slávnostne premiestnil z Krásneho Brodu do Prešova, kde bol intronizovaný, a tak sa kánonicky ujal moci v eparchii.[14]

Odvtedy prešovský episkop stále sídli v Prešove. — Ako keby prvý prešovský gréckokatolícky episkop **Hrihorij Tarkovič** (1818-1841), chcel podčiarknuť, že je pokračovateľom tých gréckokatolíckych vladykov-archimandritov, ktorí ešte v 16. či dokonca i v polovici 17. st. sídlili v sobornom Krásnobrodskom Nagymonostore…

---

[1] Porov. *Eperjesi lapok*, Prešov, č. 26 (1909) str. 1-2; Г. Кінах, «Посіщеннє мараморoських монастирів 1749 р.», *Analecta OSBM*, Žovkva, II/1-2 (1926) str. 105.

[2] V Uhoľskom (Uhľanskom) baziliánskom monastyre žilo **koncom 17. st.** až **330 mníchov** (a pritom nebol titulovaný *Nagymonostorom*)! Uhoľský baziliánsky monastyr sa rozprestieral na najvýchodnejšom cípe bývalej predvojnovej Československej republiky v Maramorošskej župe. Koľko mníchov žilo v Uhoľskom baziliánskom monastyre v priebehu dejín nevieme, ale **na konci 17. st.**, ako udáva dokument napísaný tesne po r. 1684, ich tam žilo 330 (!), čo je naozaj úctyhodný počet!

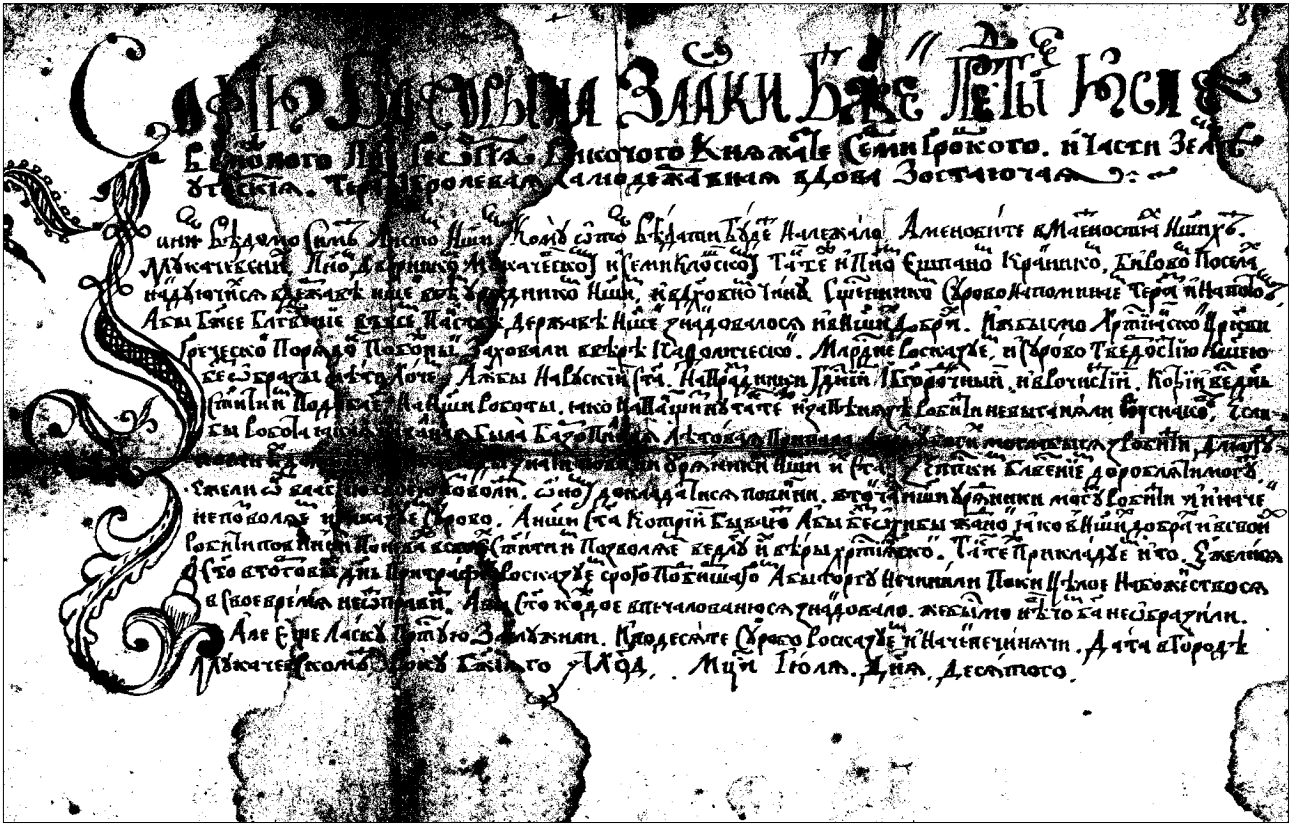

Mukačevská grófka ***Sofia Báthory*** *(+1680) vystavila* ***10. júla roku 1674*** *túto rusínsky cyrilikou písanú ochrannú hramotu v ktorej šľachticom zakazuje na svojom panstve vyháňať gréckokatolíckych Rusínov na panské počas cirkevných sviatkov. Hramota bola publikovaná, a to aj vo svojom oveľa čitateľnejšom prepise v Krásnobrodský zborník,* Prešov, 1-2/III (1998) 218-221.

Chovali viac ako tisíc oviec…, tým sa živili… Zmienka o mimoriadne vysokom počte oviec je dôkazom, že číslo 330 nie je nejakou chybou opisovača… Obidva čísla sú vysoké. Jedno číslo potvrdzuje reálnosť druhého čísla. Niektorí tvrdia, že na historickom Podkarpatsku nikdy neboli podobné obrovské monastyry-lavry, ako napr. v Sýrii, či vo Svätej zemi… Existencia 330 mníchov-baziliánov v Uholskom baziliánskom sobornom monastyre **koncom 17. st.** vyvracia tento nesprávny názor. Starý rukopis z konca 17. st. znie doslovne takto: «**Пишетъ же индѣ, како въ 8горской земли въ державѣ Пана Р8сскаго, имѧ ємꙋ Іавалъ, въ волости Мармариши 8 мѣста Сигота въ горахъ полонинныхъ, на рекѣ 8слѣ, межь тѣхъ болшихъ рѣкъ и горъ стоитъ монастырь, зовомый Зановъ, а въ немъ церковь на Вознесеніе Господне, а братей въ немъ т҃л** (330). **И пашнѧ 8 нихъ лѣшаѧ, сѣютъ просо на кашꙋ, потомꙋ что 8 нихъ поль нѣтъ, живꙋть въ горахъ, а держатъ 8 себѣ овецъ по ҂а** (1000) **и болѣ, тѣмъ питаютсѧ, ѧдатъ отъ нихъ сыры и млеко, да въ томже Монастырѣ єсть кладѧзь а въ немъ вода сладка…**». Zápis uverejnil **A. Petruševič** r. 1856 v ***Церковной Газетѣ*** v Budíne (na str. 95) v článku «**Извѣстіе о древнемъ монастырѣ, Вознесенія Господня, званомъ Зановъ, находящемсѧ нѣкогда въ Мараморошской области въ Венгріи близъ города Сигота** (Szigeth)», (J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastyra (Bukovej Hory) a historické zmienky o iných baziliánskych monastyroch na východnom Slovensku*, Prešov, 2004, str. 57; porov. tiež Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004, str. 796; porov. А. Кралицкій, «Список монастырей чина святого Василія Великого существовавшихъ иногда въ Мараморошы (въ Угорщинѣ) и истертыхъ императоромъ Іосифомъ II. 1788. г. - Примѣчаніе», *Науковый Сборникъ издаваемый Лит. Обществомъ Галицко-русской Матицы*, Львовъ, 1865, стр. 53. Kompletný rukopis z konca 17. st. (po r. 1684) a pochádzajúci zo S.-Peterburgu a opisujúci Uholský baziliánsky monastyr uverejnil A. Petrov: А. Петровъ, *"Старая вѣра" и Унія въ XVII-XVIII вв.*, II, С.-Петербургъ, 1906, стр. 86-87).

[3] Napr. v dokumente vydanom v Rovnom 28. februára 1657, (A. Hodinka, *A Munkácsi Gör. Szert. Püspökség Okmanytára*, I köt. 1458-1715, Ungvár, 1911, str. 183; pozri tiež: M. Lacko, *Unio Užhorodensis Ruthenorum carpaticorum cum Ecclesia catholica*, Roma, 1965, str. 18).

[4] M. Lacko, *Unio Užhorodensis Ruthenorum Carpaticorum cum Ecclesia Catholica*, Roma, 1955, str. 256.

[5] І. Дулишковичъ, *Историческія черты Угро-Русскихъ*, II, Унгваръ, 1875, str. 123; tiež A. Hodinka, *A Munkácsi Gör. Szert. Püspökség Okmanytára*, I köt. 1458-1715, Ungvár, 1911, str. 246-247; porov. tiež A.G. Welykyj, *Litterae episcoporum historiam Ucrainae illustrantes*, III (1665-1690), Romae, 1974, str. 167.

[6] Existenciu pôvodne samostatného makovického gréckokatolíckeho episkopa spomína vo svojej štúdii aj Živný: *Dějiny slovanské církve – Svátek sv. velikomučenníka Dimitrija*, Praha, 1887, str. 9; Sídlil pravdepodobne v Zborove pod Makovickým hradom (dnes okres Bardejov).

[7] Hodinka uverejnil tento dokument v prepise latinkou, lebo nemohol publikovať v azbuke, porov. A. Hodinka, *A Munkácsi Gör. Szert. Püspökség Okmanytára*, I köt. 1458-1715, Ungvár, 1911, str. 247-248.

[8] А. Петровъ, *"Старая вѣра" и Унія въ XVII-XVIII вв.*, II, С.-Петербургъ, 1906, стр. 28.

[9] A. Hodinka, *A Munkácsi Gör. Szert. Püspökség Okmanytára*, I köt. 1458-1715, Ungvár, 1911, str. 300.

[10] Porov. A. Baran, *Eparchia Maramorošiensis eiusque unio*, Romae, 1962.

[11] F.V. Sasinek, *Archiv starých česko-slovenských listín, písemností a dejepisných pôvodín pre dejepis a literatúru Slovákov*, I, Turč. Sv. Martin, 1872, str. 140.

[12] M. Lutskay, «Historia Carpato-Ruthenorum, III», *Науковий збірник Музею української культури у Свиднику*, 16, Prešov, 1990, str. 218.

[13] Porov. dokument: «Nové informácie viedenského nuncia, získané pravdepodobne od egerského biskupa ohľadne osoby episkopa Partenia… z konca roka 1652» uverejnený v A. Baran, «Documenta inedita de confirmatione Parthenii Petrovyč episcopi mukačoviensis», *Analecta OSBM*, Roma, III (IX)/3-4 (1960) str. 444.

[14] O posviacke vladyku H. Tarkoviča pozri: А. Пекар, *Нариси Історії Церкви Закарпаття*, I, Roma, 1967, str. 91.

Rytieri v brnení,
14.-15. storočie

4. Druhé zničenie – spálenie Monastyra v roku 1603 a jeho opätovné znovuvybudovanie

V roku 1603 gróf protestantského vyznania, Valentín I. Drugeth de Homonna (nad Humenským panstvom vládol v rokoch 1588-1605), nadžupan Zemplínskej stolice, dal tento monastyr spáliť…

Odkiaľ pochádzali Drugethovci? Rozličné tvary ich mena…

Rodina Drugethovcov bola taliansko-francúzskeho pôvodu. Prišla z Talianska do Uhorského kráľovstva spolu s kráľom **Karolom Róbertom z Anjou**. Prvým z rodu Drugethovcov v Uhorsku bol **Filip I. Drugeth** (1322-1327), ktorý prijal od kráľa obrovské panstvo, neskôr rozdelené medzi jeho synovcov na majetky Humenské a Užhorodské. V 17. st. bola táto rodina vo veľkom rozkvete, pretože získala aj panstvá Vranova a Trebišova, a tak sa mohla politickým vplyvom vyrovnať dokonca i rodine Rákoczyovcov.[1] V priebehu dejín si Drugethovci písali meno rozlične: «**Drugeth, Durget, Drugettus, Drughettus, Drudettus, Druetto, Druetti, Druet, Druetus, Druettus, Drugo, Druga**».[2] Boli s Humenným tak úzko spätí, že si od určitého času začali k svojmu menu pripisovať aj poznámku «de Homonna» – *z Humenného*.[3]

*Rodinný **erb Drugethovcov**. Jeho najcharakteristickejšou časťou je sedem drozdov a pracky z opaskov…*

Valentín I. Drugeth de Homonna (1577-1609)

Gróf **Valentín** (po maďarsky **Bálint**) **Drugeth de Homonna** (1577-1609), ktorý v **r. 1603 Krásnobrodský monastyr najprv vypálil a potom ho dal znovu vybudovať**, bol synom Štefana V. Drugetha (+1599) a Eufrozínie, rod. Törökovej a mal veľmi krátky

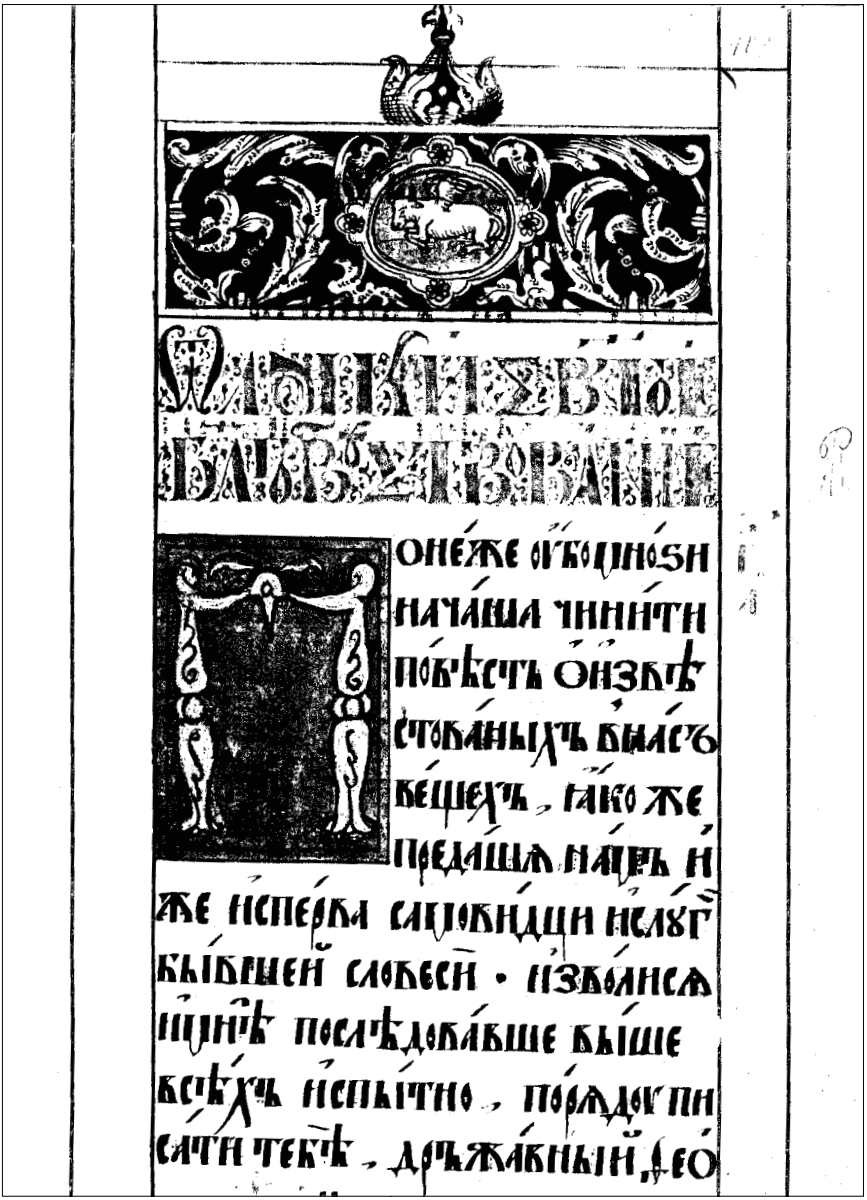

Umelecké dielo: prvá strana z Evanjelia od Lukáša – cyrilikou ručne písaného staroslovanského Evanjeliára pravdepodobne ***zo 16. storočia****, ktorý pochádza z pisateľskej dielne Krásnobrodského baziliánskeho monastyra…*

život, ale zároveň skvelú politickú kariéru.

Už ako 23-ročný sa v r. 1600 stal zemplínskym županom. Niekedy po tomto roku sa stal županom i Maramorošskej župy. Ako jeden z prvých grófov sa pridal k Bočkajovmu protihabsburgskému povstaniu. 17. apríla 1605 Štefan Bočkaj bol zvolený za panovníka a **Valentín Drugeth** spolu s **Jurajom Sečianským** sa stali hlavnými veliteľmi povstaleckých vojsk. Drugeth vojensky pôsobil najmä na území dnešného Slovenska. Dobyl mimo iných miest i významné Nové Zámky. Dokonca i po uzavretí mieru, ešte v r. 1607 podnecoval hajdúchov do boja proti cisárovi. Napokon sa s cisárom zmieril. V r. 1608 dopomohol **kráľovi Matejovi II.** (1608-1619) na uhorský trón. Ako odmenu za pomoc ho tento v tom istom roku ustanovil krajinským sudcom. Podľa súčastníkov zomrel predčasne a nečakane už ako 32-ročný **v r. 1609** na svojom Užhorodskom hrade, kde ho otrávili nepriatelia pravdepodobne z "katolíckeho" cisárskeho tábora.[4]

Valentín I. Drugeth de Homonna *(+1609) bol najprv na svojich majetkoch veľkým nepriateľom byzantského obradu. Potom, čo bol zázračne uzdravený Krásnobrodskou Bohorodicou, až do svojej smrti veľmi podporoval všade na svojich panstvách grécky obrad…*

Rok 1603 – splašili sa mu kone a preto vypálil Monastyr

V predvečer sviatku *Sošestvija Svjataho Ducha* (Zoslania Svätého Ducha) – na odpuste na *Rusaľa* v r. 1603 vyššie spomínaný, vtedy ešte len 26-ročný mladík-magnát Valentín I. Drugeth de Homonna náhodne prechádzal na svojom koči okolo Krásnobrodského baziliánskeho monastyra. Bolo to akurát v čase, keď k Monastyru smerovali procesie ľudí z jednotlivých dedín, kráčajúce rezkým krokom a spievajúce náboženské piesne. Obchádzajúc jednu z týchto procesií sa Drugethove kone splašili, koč sa prevrátil a on si pri tom nešťastne zlomil ruku. Vtedy sa strašne rozzúril a rozkázal svojim hajdúchom podpáliť cerkov i monastyr. Títo rozkaz svojho nemilosrdné-

ho pána okamžite vyplnili…

Drevená monastyrská cerkov i monastyr zaplápolali jazykmi nenásytného ohňa, ktorý požieral všetko: na dreve maľované ikony, rukou písané starodávne knihy a zvitky, darovacie listiny z čias rusínskeho kniežaťa Teodora (Fedora) Koriatoviča…[5]

Rok 1603 – Krásnobrodská ikona Bohorodici plakala

Mnísi (baziliáni) si stihli zachrániť iba svoje holé životy. Zázračne sa však zachovala ikona presvätej Bohorodičky. Našla sa po niekoľkých mesiacoch, a to vôbec nepoškodená od ohňa. Visela medzi konármi stromov pri studničke vody. Bolo to vo vzdialenosti 315 *sjažnej*[6] (teda asi 450 metrov) od pôvodnej cerkvi. Ikonu objavili pastieri oviec, ktorých na toto miesto prilákalo nezvyčajné svetlo. Ako tvrdí miestne podanie, **ikona Krásnobrodskej Bohorodici plakala**, a to až dovtedy, kým sa Valentín I. Drugeth nepokajal a nepostavil novú cerkov.

Terleckyj píše o slzení Krásnobrodskej ikony doslovne toto:

«Увѣдомленныи о томъ чудесномъ обрѣтеніи духовенство и народъ сошедшися многочисленно, перенесли торжественно, съ крестнымъ походомъ, святую икону на мѣсто погорѣвшого монастыря и тамъ поставили ю подъ временнымъ осѣненіемъ, **гдѣ она и оставалась проливающи, якъ преданіе несетъ, слезы, пока не создалась новая церковь**. Чудо тое поминаетъ угорскій поетъ Самуилъ Тимонъ въ слѣдующей епиграммѣ:

In quodam Mareus vates epigrammate scripsit:
Portentum est, quoties coepit imago loqui.
Illius metro belle subjungeris istud:
Amplius est, quando pieta tabella volat».[7]

Krásnobrodská Bohorodica zázračne uzdravila grófa

Ako sa vyvíjala udalosť ďalej, pokračuje vo svojom opise bazilián **Terleckyj** takto: Hneď po tejto udalosti nadžupan **Valentín I. Drugeth** vážne ochorel, Krásnobrodská ikona Bohorodici zázračne plakala a Drugethova otvorená zlomenina ruky sa nehojila… Nijaký lekár ho nemohol vyliečiť. Jeho priatelia mu poradili, aby zložil sľub, že opäť vybuduje cerkov a monastyr, ktorý dal v návale hnevu neľútostne spáliť. **Valentín I. Drugeth** súhlasil a sľub slávnostne zložil.

Opäť postavil cerkov i monastyr, načo našiel svoje stratené zdravie a čudotvorná ikona prestala plakať. Tak sa Božou Prozreteľnosťou ten, ktorý Monastyr zničil, stal i jeho znovuobnoviteľom. Hramoty tohto historického znovuzaloženia sa stratili v rušných rokoch na začiatku 18. st., podobne ako i tie prvé (Koriatovičove zo 14. st.). O existencii hramôt však nemožno pochybovať, pretože grófka **Mária Terézia Vandernath**,[8] vo svojej hramote, ktorú dala Monastyru, sa odvoláva na hramotu vybudovania a obdarenia Monastyra svojimi predkami grófmi **Drugethmi**.[9]

Svedectvo grófky Terézie Vandernath z r. 1756 o znovuobnovení Monastyra grófom Valentínom I. Drugethom

Časť hramoty Vandernath publikoval Lenčiš v slovenskom preklade: «*My, **Terézia**, grófka svätej rímskej ríše, **Vandernátová, rodená grófka Zičiová**, dedičná pani Humenného, Vranova, Trebišova atď., že zo starostlivosti a dobre uváženej obzvláštnej túžby a na základe sľubu našich predkov blahej pamäti, najmä slávnej rodiny **grófov Drugetovcov**, ktorí sa postarali o vybudovanie cerkvi na počesť Panny Márie, patrónky Uhorského kráľovstva a chrámu zasväteného Sv. Duchu v Krásnom Brode a ktorí tu založili monastyr Rádu sv. Bazila Veľkého a tak postupne uviedli duchovných tohto rádu* (tu potvrdzuje pre baziliánov pozemky, situované medzi Krásnym Brodom a Nižnými a Vyšnými Čabinami, ktoré sa teraz všeobecne nazývajú monastyrskými pozemkami). *Na hrade v Humennom, **15. marca 1756***».[10]

Za pozornosť stojí, že aj v tomto prípade, keď je absolútne jasné, že **Drugeth** obnovil už dávno predtým existujúci monastyr, hramota jeho príbuznej grófky (Vandernath) hovorí o "vybudovaní" a "založení" monastyra. To isté sa stalo i predtým **v 14. st.** s kniežaťom **Fedorom Koriatovičom**, ktorý tiež len obnovil monastyr existujúci od cyrilometodejských čias.

Rok 1606 – svedectvo kniežaťa Bočkaja o mimoriadnej nábožnosti mladého grófa Valentína I. Drugetha

Valentín I. Drugeth hneď potom, čo **koncom r. 1603** na príhovor Krásnobrodskej Bohorodici vyzdravel, sa totálne zmenil. I keď mal ešte len 27 rokov, začal sa pozerať na život úplne inými očami. Pravidelne sa modlieval, úprimne navštevoval bohoslužby a podporoval sv. Cirkev. Oficiálne nebol ani rímskokatolíkom, ale "protestantom, ktorý inklinoval k východnému gréckemu obradu". Bol zvláštnym "protestantom", pretože sa modlil k Prečistej Dive Mariji a často navštevoval Krásnobrodský monastyr a kaplnku Pokrova, kde bola uložená čudotvorná ikona.

Štefan Bočkaj (1557-1606), ktorý bol vodcom protihabsburgského povstania, tesne pred svojou smrťou (zomrel **v decembri r. 1606**) v Košiciach navrhol vo svojom testamente svojho najvernejšieho, vtedy už 29 ročného vojenského veliteľa **Valentína Drugetha**, aby ho Sedmohradčania zvolili za svoje knieža. Vo svojom testamente Štefan Bočkaj doslovne o Valentínovi Drugethovi píše: «*Ako zrelého mladíka, dobrých mravov, bohabojnej povahy, triezveho života a zo vznešeného rodu v celom Uhorsku oddávna váženého. Za jeho osožné spojenectvo so Sedmohradskom a kvôli jeho trvalej podpore Sedmohradska navrhujeme, aby naša šľachetná krajina neprijala po nás iného, ako váženého milosti-*

Sedmohradský knieža ***Štefan Bočkaj*** *(1557-1606)*

***Žigmund Rákoczy** (1544-1608) bol svokrom Valentína Drugetha*

*vého pána **Valentína z Humenného**. Nech ho zvolí a uznáva za panovníka».*[11]

Sedmohradské stavy nakoniec Valentína Drugetha za svoje knieža nezvolili, ale vybrali si jeho svokra **Žigmunda Rákoczyho**. Valentín Drugeth bol dvakrát ženatý, prvá manželka sa volala **Alžbeta Rákoczyová** a druhá **Kristína Horváthová**. V roku 1606 poslal svoju prvú manželku Alžbetu (ešte žila) k jej otcovi, aby neprijal panovnícky trón, ale sa ho zriekol v prospech svojho zaťa Valentína I. Drugetha. Žigmund Rákoczy (1544-1608) nevypočul orodovanie svojej dcéry Alžbety a stal sa panovníkom Sedmohradska…[12]

Valentín Drugeth dobrodincom aj Hruševského baziliánskeho stavropihijského monastyra v Maramorošskej župe

Na tomto mieste je potrebné podčiarknuť, že ten istý Valentín Drugeth po svojom zázračnom vyzdravení na príhovor Krásnobrodskej čudotvornej Bohorodici a po svojom obrátení sa správal veľmi blahosklonne ku príslušníkom gréckeho obradu na celom svojom panstve počas celého zvyšku svojho krátkeho života. Je zachovaná hramota podpísaná **Valentínom Drugethom z 9. marca 1607**, v ktorej blaho-

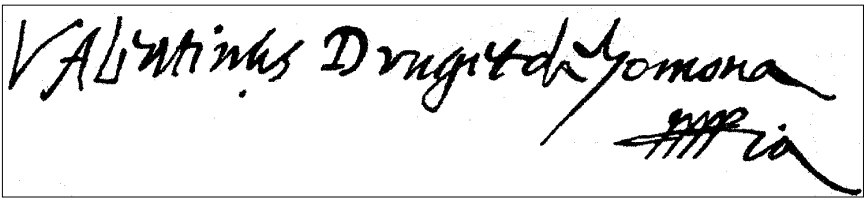

*Vlastnoručný dobový **podpis** grófa **Valentína I. Drugetha de Homonna***

sklonne povoľuje pôsobenie archimandritu-episkopa byzantského obradu v Hruševskom baziliánskom monastyre v Maramorošskej župe.[13]

Baziliáni sa vtedy nevolali baziliánmi

Na tomto mieste je potrebné pripomenúť, že od svojho vzniku až **do polovice 17. storočia** baziliáni na území celej Podkarpatskej Rusi sami seba nenazývali baziliánmi, ale iba jednoducho «mníchmi».[14] Preto sa dnes niektorým historikom tak ľahko privlastňuje tradícia baziliánov. Pripisujú ju iným latinským rádom: keď niekde nájdu zmienku o «mníchoch», automaticky zamieňajú tento termín za «benediktínov».[15]

Dodnes sa ***na Krásnobrodských odpustoch Rusaľa (Sošestvija Sv. Ducha) každoročne poriadajú procesie s v čele nesenou čudotvornou ikonou Bohorodici.*** *Foto z roku 1996.*

Týchto východných mníchov «baziliánmi» začali nazývať rímskokatolíci. Napríklad, keď sa vyjadrovali o mukačevskom episkopovi **Vasiľovi Tarasovičovi**, písali: «*Basilius Tarasovicz, Munkacziensis et Maramorisensis ritus graeci episcopus, **Ordinis Sti. Basilii**, consecratus in presbyterum ab Joanne Gregorovicz antecessore Munkacziensi episcopo, anno 1627…*».[16]

Na Západe už vtedy existovalo veľa novších a mladších druhov mníšskych rádov. Museli tieto rády navzájom nejako odlíšiť, preto ich volali podľa zakladateľov.

Keď sa pýtali našich mníchov, ako sa volajú, títo im začudovane odpovedali, že jednoducho: «mníchmi», lebo vtedy na Východe existovali iba mnísi žijúci podľa *Pravidiel sv. Bazila Veľkého*. Hneď potom sa ich teda pýtali, podľa akých pravidiel žijú. Keď títo odpovedali, že podľa *Pravidiel sv. otca Bazila Veľkého*, začali ich nazývať «baziliánmi». Takto sa to po prvykrát stalo s baziliánmi gréckeho pôvodu v Taliansku **v 11. st.** a toto meno potom už o to ľahšie «prischlo» i baziliánom v Uhorsku.

Až mukačevský episkop **Partenij Peter Petrovič** (1651-1665) bol prvým baziliánom, ktorý sa začal i sám podpisovať *Ordinis S. Basilii M.* To dokazuje, že asi od polovice 17. st. i baziliáni, ktorí sa predtým volali jednoducho «mníchmi», začali sami seba nazývať «baziliánmi».

---

[1] Porov. M. Lacko, *Unio Užhorodiensis Ruthenorum Carpaticorum cum Ecclesia Catholica*, Rím, 1955, str. 8.

[2] Porov. Š. Lenčiš, *Šľachtický rod Drugetovcov z Humenného*, Humenné, 2003, str. 11-12; Zaujímavé je, že dodnes v Krásnom Brode žijú mnohí ľudia majúci priezvisko «**Druga**». Je ich až tak veľa, že si musia dávať prímenia-prezývky, aby sa rozlíšili. Napr. **od r. 1993** až dodnes je cerkovnikom gr. kat. cerkvi v obci Krásny Brod **Ivan Druga** (1929), ktorý má prezývku «Belgioš», lebo za mladých čias tri roky prežil v Belgicku… Iný **Vasiľ Druga** (1925-2003, s prezývkou «Grib») bol koncom 20. st. cerkovníkom v kaplnke Pokrova *na Manastyri* v tom istom Krásnom Brode… Na otázku, či títo majú niečo spoločné so šľachticmi **Drugethovcami**, s jemným úsmevom na tvári nevedeli odpovedať a mykali plecami…

[3] Osada «Humenné» vznikla pri baziliánskom monastyre, na čele ktorého stál ihumen (porov. staroslovanské «**ѝгѹ́менъ**», gr. «*ἡγέμων*» *ihumen, vládca, vladár,*

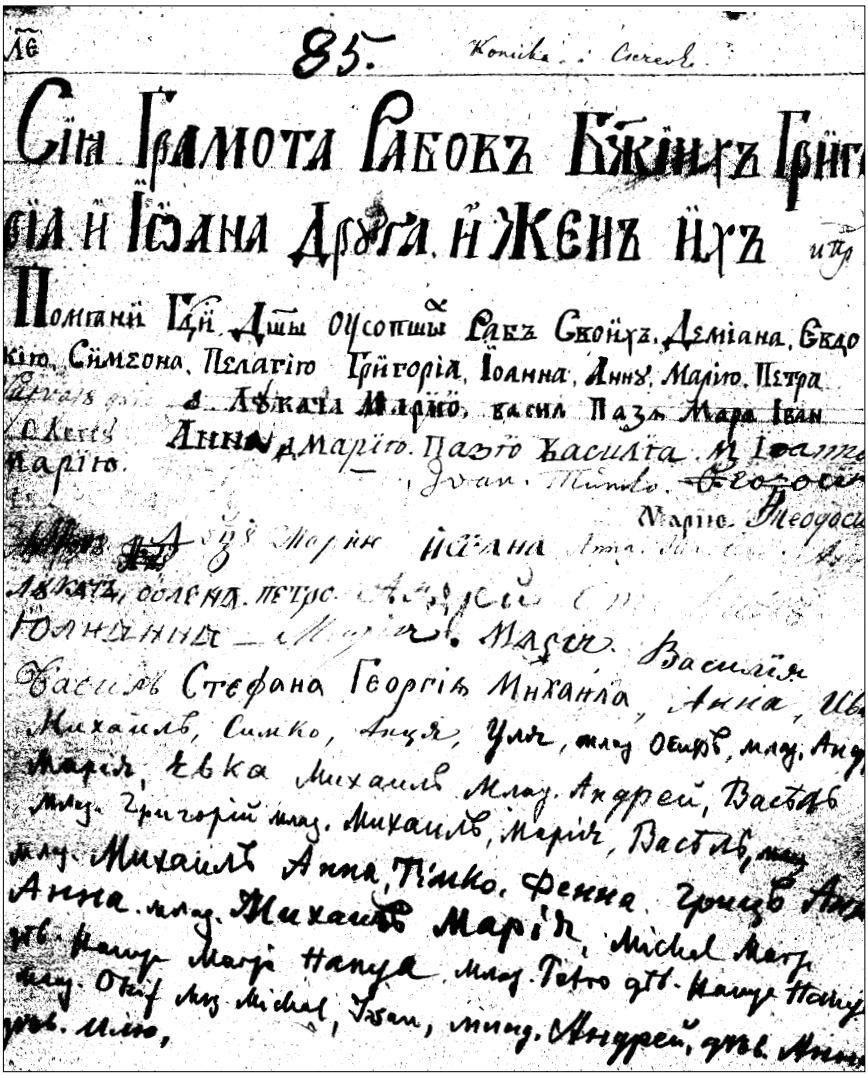

Hramota zomrelých ***Drugov*** *z Rokytoviec (dnes filiálka Krásneho Brodu), ktorú z ešte staršej predlohy (podľa úvodného svedectva samého pisateľa)* ***v roku 1811*** *prepísal gréckokatolícky krásnobrodský svjaščenik* ***Іωаннъ Бобанковъ****. Prvé v nej uvedené generácie-mená* ***Drugov*** *sú teda určite* ***zo 16. a 17. st.*** *(a možno i staršie). Je veľmi pravdepodobné, že veľmi časté priezvisko* ***Druga*** *z Krásnobrodu a jeho okolia má úzky a priamy súvis s* ***Drugethovcami*** *z Humenného.*

doživotný predstavený monastyra, porov. stsl. text Mt 27,2.11.21.31). Baziliánske monastyry (pustovne) sa zakladali obyčajne na pustých miestach v horách a nepreniknuteľných lesoch. Baziliáni museli divoké prostredie skultúrniť, stromy vyrúbať a vybudovať prístupovú cestu. V blízkosti monastyra sa následne usídľovali i iní usadlíci prichádzajúci po v húštinách prerúbanej ceste. Tak vzniklo aj «Humenné», ktoré sa pôvodne volalo «Ihumenné», (podrobnejšie pozri J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastyra (Bukovej Hory) a historické zmienky o iných baziliánskych monastyroch na východnom Slovensku*, Prešov, 2004, str. 208); Keď do Humenného nastúpili Drugethovci, baziliánov z Humenného vyhnali a ich gréckokatolícky monastyr odovzdali latinským františkánom, (porov. Н.А. Бескид, «Краснобродськы ярмаркы», *Календарь Татра банкы*, Пряшов, 1932 в Г. Бескид, *Николай Бескид на благо Русинів*, Ужгород, 2005, str. 87).

[4] Porov. Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004, str. 822.

[5] Porov. В. Терлецкій, «Описаніе Монастыря Краснобродского», *Литературный Сборник Галищко-русской Матицы - год 1870*, Ľvov, 1870, str. 26.

[6] Aká to bola vzdialenosť? – И.И. Срезневский, *Словарь древнерусского языка*, Reprintnoje izdanie (SPeterburg, 1912), Tom tretij, Časť I, Moskva, 1989, stľ. 244 a 908 – hovorí: «**сажень**» je vzdialenosťou roztiahnutých oboch rúk.

[7] В. Терлецкій, «Описаніе Монастыря Краснобродского», *Литературный Сборник Галищко-русской Матицы - год 1870*, Ľvov, 1870, str. 26.

[8] «Terézia Van Dernáth» – po maďarsky, (pozri B. Dudás, L. Legeza, *Bazilitáky*, Budapešť, 1993, str. 220).

[9] «Между тѣмъ наджупанъ **Валентинъ Другетъ** тяжкимъ розболѣлся недугомъ и когда, не смотря на все искуство врачей, болѣзнь все болѣе усиловалась по совѣту нѣкоего изъ своихъ друзей, сдѣлалъ обѣтъ построити вновь церковь и монастырь. – Тотъ обѣтъ совершилъ онъ точно. Создалъ опять церковь и монастырь и получилъ прежнее здоровіе. Да такъ промысломъ божіимъ, разоритель церкви и монастыря, принужденъ былъ быти вторый ихъ основатель. Грамоты того вторичного основанія и наданія въ слѣдующихъ несчастныхъ событіяхъ потерялись такъ якъ и первыи; существованіе ихъ однакож не подвергается ни малѣйшему сомнѣнію, поелику и графиня **Марія Тересса Вандернотъ**, въ грамотѣ своей данной монастырю, покликуется на созданіе и наданіе монастыря Краснобродского предками своими Другетами», (В. Терлецкій, «Описаніе Монастыря Краснобродского», *Литературный Сборник Галищко-русской Матицы - год 1870*, Ľvov, 1870, str. 26-27); Udalosť spálenia Monastyra opisuje i nepodpísaný autor (pravdepodobne jeromních **A. Kralickyj**, OSBM) v článku «Угорская Русь» v časopise *Новий Галичанин*, Ľvov, 1891, str. 130; **Zaklinskyj** pri opisovaní tejto udalosti nehovorí o priateľoch, ktorí poradili **Valentínovi Drugethovi** znovupostaviť Monastyr, ale o jeho manželke, (porov. К. Заклинсь-

кий, «Нарис історії Краснобрідського монастиря», *Vedecký zborník Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku*, I, Slovenské Pedagogické Nakl. Bratislava, Odbor Ukrajinskej Literatúry v Prešove, 1965, str. 45).

[10] Porov. Š. Lenčiš, *Šľachtický rod Drugetovcov z Humenného*, Humenné, 2003, str. 140; «Nos **Theresia S. R. I. Comes Van-Dernáth nata Comes Zichy** haereditaria Domina de Homonna, Varanó, Terebes, etc. quod nos attentis, et consideratis singulari zelo, et deuotione piae memoriae praedecessorum nostrorum, specialiter vero Inclytae familiae Comitum de Drugeth…», (A. Szirmay, *Notitia Topografica, politica inclycti comitatvs Zempléniensis*, Bvdae, 1803, str. 387-388).

[11] Porov. Š. Lenčiš, *Šľachtický rod Drugetovcov z Humenného*, Humenné, 2003, str. 73-74; A. Szirmay, *Notitia historica comitatvs Zempléniensis*, Bvdae, 1804, str. 131-132.

[12] Porov. Š. Lenčiš, *Šľachtický rod Drugetovcov z Humenného*, Humenné, 2003, str. 71-74.

[13] Pozri text hramoty uverejnený vo Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004, str. 821-822.

[14] Porov. А. Пекар, «Василіянська Провінція св. Миколая на Закарпатті», *Нарис історії Василіянського Чину Святого Йосафата*, Rím, 1992, str. 384.

[15] Takto to urobil napr. **J. Kútnik** v článku «Benedictine Missionaries in Slovakia in the 9th – 11th Centuries», *Slovak Studies*, Cleveland-Rome, XXII (1982) str. 103, kde z baziliánskeho monastyra v Legnave, ktorý bol zničený Tatármi pravdepodobne **v r. 1241**, urobil latinský benediktínsky kláštor; O gréckokatolíckom baziliánskom monastyre v Legnave a jeho existencii i po tatárskom vpáde ešte aj **v r. 1529** pozri J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastyra (Bukovej Hory) a historické zmienky o iných baziliánskych monastyroch na východnom Slovensku*, Prešov, 2004, 215-220.

[16] Porov. «Nota adiuncta epistolae praecedenti, de persona Basilii Tarasovič, 1642» u M. Lacka, *Unio Užhorodiensis Ruthenorum Carpaticorum cum Ecclesia Catholica*, Rím, 1955, str. 205.

5. Juraj III. Drugeth a neúspešná Krásnobrodská "únia" v roku 1614

Juraj III. Drugeth bol synovcom 2. stupňa Valentína I. Drugetha.

Narodil sa **v roku 1583** ako syn Juraja II. Drugetha (+1595) a Eufrozínie, rod. Dóciovej. Bol protestantom. Najviac sa zdržiaval v Užhorode, lebo tam zdedil veľké majetky. Cisár **Rudolf II.** (1576-1612) ho 1. apríla **r. 1599**, už ako 16-ročného povýšil na župana Užskej župy. Avšak o necelý rok nato, **v r. 1600** (ako sedemnásťročný) bol odsúdený na smrť zato, že v šiestich župách spáchal násilnosti proti šľachticom… No podarilo sa mu z toho vymotať, takže nebol popravený…

Juraj III. Drugeth – "podvrhnuté dieťa"

Podľa **Lenčiša**[1] (ktorý ináč veľmi obhajuje Juraja III. Drugetha, pre jeho zásluhy o rozšírenie rímskokatolicizmu na Humenskom panstve) dvaja šľachtici **Peter Zokoly** a **Šimon Banóci** podplatili slúžku Eufrozínie, rod. Dóciovej (matky Juraja III. Drugetha, vtedy už vdovy po Jurajovi II. Drugethovi, +1595). Táto následne utiekla od svojej panej k matke Valentína I. Drugetha – Eufrozínii, rod. Törökovej (vdove po Štefanovi V. Drugethovi, +1599) a pod prísahou, že ju nepošle späť, jej údajne prezradila tajomstvo:

Podľa tohto tajomstva **Juraj III. Drugeth** vraj nebol pravým synom svojich rodičov. Keď bol malý, vypadol slúžke z rúk a zomrel. Zúfalá matka sa zatvorila do izby a vyhlásila, že jej dieťa je choré… A v noci odišla do blízkej dediny a priniesla akési poddanské dieťa približne v rovnakom veku a svoje dieťa tajne pochovala…

Keď sa toto tajomstvo dozvedela grófka **Eufrozínia, rod. Töröková**, povedala to svojmu synovi grófovi **Valentínovi I. Drugethovi**. V tom čase tento bol ešte veľkým zurvalcom, ktorý krivdil všetkým naokolo, ako sa len dalo a všetko riešil intrigami a s mečom v ruke. Bolo

to ešte pred jeho obrátením, tj. **pred rokom 1603**, keď si zlomil ruku na *Rusaľa* (*Trojcin deň*) na odpuste *Sošestvija Sv. Ducha* v Krásnobrode (pozri v predchádzajúcej kapitole)…

Bratovražedná vojna medzi Drugethovcami

Valentín I. Drugeth si uvedomil, že ak jeho synovec 2. stupňa Juraj III. Drugeth nie je Drugeth, ale je len podvrhnutým poddanským dieťaťom, celý jeho majetok patrí vlastne jemu. Preto natešený zobral svojich 3.000 po zuby ozbrojených vojakov a nečakane zaútočil na hrad Nevické na Užhorodskom panstve, kde sa nachádzal jeho synovec 2. stupňa Juraj III. Drugeth s matkou. Keďže sa hrad nechcel vzdať, obliehal ho. Nakoniec sa doň predsa dostal, lebo posádke hradu odrezal prístup k pitnej vode. Juraj III. Drugeth s matkou i sestrou len-len že stihli utiecť tajnou chodbou z hradu a potom emigrovali do Poľska. Valentín I. Drugeth zabral vojenskou silou všetok majetok svojho synovca 2. stupňa Juraja III. Drugetha.

*Gróf **Juraj III. Drugeth de Homonna** (1583-1620) od roku 1609 až do svojej nečakanej a predčasnej smrti do roku 1620 (zomrel ako 37 ročný – bol otrávený) nekompromisne podporoval na svojom Humenskom panstve latinských jezuitov a schvaľoval tvrdú latinizáciu všetkého, čo bolo byzantské… Tento portrét sa dnes nachádza vo Vihorlatskom múzeu v Humenskom kaštieli.*

Cisár **Rudolf II.** chcel potrestať svojvôľu **Valentína I. Drugetha** a preto ho **v roku 1602** v Bratislave súdil. Nakoniec, ako to v tomto nespravodlivom svete býva, sa Valentín I. Drugeth predsa len obhájil a naopak **Juraj III. Drugeth** bol cisárom už druhykrát vo svojom živote od-

súdený na sťatie hlavy a stratu svojho majetku. Cisár pritom rozhodol, že **Peter Zokoly** (jeden z tajných osnovateľov komplotu) dostane tretinu majetku popraveného Juraja III. Drugetha. Keď **Šimon Banóci** prišiel nato, že ho Peter Zokoly oklamal, napísal cisárovi Rudolfovi II. list, v ktorom všeličo prezradil a vysvetlil… Bratislavská (Prešporská) kráľovská komora cisárovi poradila, že bude mať väčší osoh z Juraja III. Drugetha ako z Petra Zokolyho, a preto cisár Juraja III. Drugetha náhle omilostil a prikázal mu vrátiť majetky. Ako podmienku mu však ustanovil, že Trebišovské panstvo ostane cisárovi…

Rok 1608 – orientácia Juraja III. Drugetha na jezuitov a ich preferovanie na Humenskom panstve – tzv. "rekatolizácia"

Až **v r. 1608** bola konečne definitívne vyhlásená nevina **Juraja III. Drugetha** a bolo treba čakať ešte ďalších dlhých 5 rokov, aby mu bol v r. 1613 vrátený aj takmer všetok jeho zhabaný majetok.

Po omilostení zo strany katolíckych Habsburgovcov sa Juraj III. Drugeth, či už z vypočítavosti (aby ušiel poprave), alebo skutočne, stal tiež rímskokatolíkom a ako dôkaz svojej absolútnej lojálnosti katolíckemu cisárovi, okamžite povolal latinských jezuitov a daroval im františkánsky (pôvodne baziliánsky, pozri na str. 95, 97) kláštor v (i)Humennom (františkáni, keďže boli všetci cudzincami, ušli pred povstaniami a nepokojmi a chátrajúci kláštor bol úplne prázdny).

Prví dvaja jezuiti prišli do Humenného **v r. 1608**. Hneď sa pustili do svojej "misijnej" práce. Jezuiti "obracali" na novú rímskokatolícku vieru nielen kalvínov, ale hlavne starovercov-gréckokatolíkov. Už po štyroch rokoch, v r. 1612 sa s uspokojením konštatuje, že v starodávnom gréckokatolíckom sídle baziliánskych ihumenov – v Ihumennom (= Humennom) všetci bohatí mešťania prešli na rímskokatolicizmus. To jezuitom otvorilo dvere dokorán a vytvorilo politický priestor nehatenej latinizácii aj nižších chudobných vrstiev obyvateľstva.

Jezuiti o dva roky pozdejšie, v roku 1614 už spravovali päť novovzniklých latinských rímskokatolíckych farností v okolí Humenného

a v r. 1615 k nim pribudlo ďalších šesť novovzniklých latinských farností. Jednalo sa o tieto novovytvorené latinské farnosti: Dlhé nad Cirochou, Udavské,[2] Vyšný Hrušov, Papín,[3] Ľubiša,[4] Zbudské Dlhé, Jankovce, Ohradzany, Brekov, Strážske.

V roku 1614 v (i)Humennom pôsobilo až 15 latinských cudzincov-jezuitov. Za úspešnú a rýchlu rimokatolizáciu Humenského panstva dostal Juraj III. Drugeth ešte v tom istom roku (1614) priamo od pápeža rímskeho **Pavla V.** (1605-1621) vyznamenanie – zlatý plášť (*aureum vellus*) a katolícky cisár ho zaradil medzi rytierov Rádu zlatého rúna.

*Krvavá sadistka grófka **Alžbeta Báthory** (1560-1614), ktorá zavraždila viac ako 600 dospievajúcich dievčat a kúpavala sa v ich krvi. Bola svokrou Juraja III. Drugetha, ktorý sa pokúsil v r. 1614 urobiť v Krásnobrodskom monastyre tzv. "úniu" s gréckokatolíkmi. Zomrela v čase domáceho väzenia na svojom prepychovom hrade v Čachticiach (okr. Trenčín) štyri roky po odhalení a dokázaní jej mnohopočetných krvavých zločinov…*

V r. 1615 jezuiti v (i)Humennom otvorili dokonca jezuitské gymnázium (študovať tam mohli však len šľachtici, a to z celého Uhorska, Sedmohradska, Dalmácie, Chorvátska a Sikulska).

V r. 1617 latinskí jezuiti spravovali už dokopy 36 bývalých gréckokatolíckych obcí (i)Humenského panstva, ktoré prijali rímskokatolicizmus.

Rok 1609 – sobáš Juraja III. Drugetha s dcérou krvavej Alžbety Báthoryovej

Juraj III. Drugeth (1583-1620) si **v r. 1609** zobral za manželku **dcéru povestnej krvavej Alžbety Báthoryovej** (Čachtickej bielej pani) **Katarínu Nádašdyovú**. Bolo to necelý rok predtým, ako na svetlo sveta vyšli sadistické zvrhlosti jeho svokry (matky jeho ženy) Alžbety Báthoryovej (1560-1614), ktorá «len tak» sadistickým mučením dokázateľne usmrtila vyše 600 dospievajúcich dievčat a ako svedčili

svedkovia, «kúpavala sa v ich krvi».

Podľa platných zákonov mala byť odsúdená na trest smrti, avšak jej zať Juraj III. Drugeth spolu s palatínom **Jurajom Thurzom** a švagrom **Pavlom Zičim** urýchlene zosnovali plán na jej záchranu od povrazu (obesenia), a tým samozrejme zachránili aj jej majetky, aby neprepadli v prospech štátu. Ktovie, akú roľu pri záchrane Alžbety Báthory zohrali aj vtedajší vplyvní a prepolitizovaní latinskí jezuiti, ktorí boli s Jurajom III. Drugethom mimoriadne neprehľadne poprepájaní vo vzájomnej symbióze užitočnosti, závislosti a prospechárstva…

Historickým faktom je, že sadistka a masová vrahyňa **A. Báthory** nebola odsúdená, ba dokonca ani uväznená. Spokojne si v blahobyte, obklopená obrovským množstvom služobníctva dožila svoj život v tzv. "domácom väzení" na svojom prepychovom hrade v Čachticiach a zomrela prirodzenou smrťou v roku 1614 (práve v roku, kedy jej zať Juraj III. Drugeth spolu s jezuitmi organizoval tzv. Krásnobrodskú "úniu" – pozri ďalej). A čo je hlavné – veľkú časť jej majetkov skutočne zdedila práve manželka Juraja III. Drugetha **Katarína**. Na smutne preslávenom a krvou nevinných detských obetí poškvrnenom Čachtickom hrade, na ktorom zomrela nepokorená a nepotrestaná vrahyňa – krvavá pani **Alžbeta Báthory**, ktorý sa následne stal majetkom Drugethovcov, zomrel vo veku 38 rokov (v roku 1691) aj posledný Drugethovec, latinský biskup **Valentín II. Drugeth** (1653-1691). Udivujúce je, že ako vysoký rímskokatolícky cirkevný hodnostár, tešiaci sa zvláštnej priazni vtedajšieho pápeža rímskeho, sa neštítil spokojne žiť a zomrieť medzi múrmi, kde sa napáchalo toľko odsúdeniahodných ohavností…

Treba si uvedomiť, že Katarína-manželka Juraja III. Drugetha, kdečo o zločineckom správaní svojej matky, tj. o mučení nie jedného, ale celých stoviek nevinných dievčat, musela vedieť… Veď s ňou (svojou matkou!) žila v jednom a tom istom chladnom hrade takmer do svojho sobáša s Jurajom III. Drugethom. A ktovie, možno svojej matke pri krutých krvavých orgiách aj asistovala, alebo ju aspoň svojim mlčaním kryla a podporovala…

Pre chudákov baziliánov a ich veriacich z Krásnobrodu a okolia to veru neboli jednoduché časy, keď im panovali takí krvaví a nespravodliví zvrhlíci, akými bol (až na niektoré málopočetné výnimky) preplnený šľachtický rod Drugethovcov…

Rok 1612 – násilná smrť Štefana VI. Drugetha

Juraj III. Drugeth (1583-1620), najprv protestant, neskôr (od roku 1609) rímskokatolík, bol o päť rokov mladší, a preto v boji s mečom i rozumom menej skúsený ako jeho (vo svojej mladosti rovnako zhýralý) strýko 2. stupňa Valentín I. Drugeth (1577-1609). Okrem toho si Juraj III. Drugeth veľmi dobre pamätal, ako ho spolu s matkou jeho strýko Valentín s tritisícovou armádou obliehal v Nevickom zámku, ako museli bezhlavo utekať zo zámku tajnou chodbou a emigrovať do Poľska… Ako bol vďaka svojmu strýkovi Valentínovi odsúdený cisárom na trest smrti, od ktorej ho zachránili vďaka svojim tajným kontaktom latinskí jezuiti… Žil preto neustále v rešpekte prelínajúcom sa so strachom o prežitie v tieni slávy a politického vplyvu svojho sebavedomého strýka… Počas života svojho strýka-protestanta Valentína, Juraj III. Drugeth bol neustále zapáleným protestantom a prívržencom povstania proti katolíckym Habsburgovcom. Bolo tomu tak až do samej smrti Valentína I. Drugetha (otrávili ho v roku 1609).

V r. 1610 bol Juraj III. Drugeth, už ako katolík (katolíkom sa stal po omilostení z trestu smrti) menovaný za zemplínskeho župana. Funkciu župana Zemplínskej župy však nemohol vykonávať hneď od r. 1610, lebo zemplínska šľachta ho neuznávala a odmietala. Podľa nej zemplínskym županom mal byť syn jeho strýka Valentína I. Drugetha – **Štefan VI. Drugeth** (+1612). Štefan VI. Drugeth bol kalvínom a v tom čase bol ešte len dieťaťom…

Katolícky uhorský kráľ **Matej II.** (1608-1619) však preferoval novopečeného rímskokatolíka Juraja III. Drugetha. Celý prípad sa však jednoducho vyriešil až potom, čo Juraj III. Drugeth išiel navštíviť svojho bratranca tretieho stupňa maloletého Štefana VI. Drugetha. Bola

veľká hostina, mimoriadne srdečné príbuzenské oslavy – jednoducho ideálna rodinka…, až nato, že o tri dni potom, **16. marca 1612** Štefan VI. Drugeth nečakane zomrel (na následky otrávenia, podobne ako jeho otec tri roky predtým). A tak sa Juraj III. Drugeth spokojne ujal funkcie zemplínskeho župana a šľachta ho už musela prijať, lebo stratila prvotnú alternatívu.

Ako sa gréckokatolíci stali "pravoslávnymi"

Na tomto mieste je nevyhnutné poznamenať, že rusínske obyvateľstvo na území historickej Podkarpatskej Rusi (a teda i v Krásnobrode) bolo vždy, tj. od cyrilometodejských čias gréckokatolícke. Ostalo ním i po gréckej schizme v roku 1054 (či vlastne r. 1204). Zachovávalo verne cyrilometodejskú tradíciu a obrad.

V Uhorsku po smrti svätého kráľa **Štefana I.** (+1038) sa začali prvé pokusy orientovať sa vo svojej politike viacej na Západ. Preto sa preferovala orientácia na latinskú kultúru a teda i obrad. Takto sa začalo s cieľavedomým likvidovaním všetkého, čo pripomínalo cyrilometodejské (byzantské) a po nástupe Maďarov i slovanské dedičstvo… A akoby to ešte nestačilo, v neskorších storočiach sa začalo zo strany latinskej hierarchie dokonca automaticky pokladať za schizmatické všetko to, čo nebolo latinské, tj. rímskokatolícke. Takto v očiach a mysliach latiníkov vznikli na našich územiach "pravoslávni", i keď nimi v skutočnosti nikdy neboli. A ako takých ich latinská hierarchia prezentovala i vo svojich správach do Ríma. Maďarská vládnuca vrstva opovrhovala týmto slovanským rusínskym obyvateľstvom, ekonomicky ho ničila a neustále ho uponižovala — a to až dotiaľ, kým dobrovoľne alebo násilím nezačalo meniť svoj obrad na obrad latinský a kým nezačalo rozprávať maďarsky (všetci, ktorí v stredoveku, či začiatku novoveku podľahli týmto tlakom sú už dnes Maďarmi).

Situácia v myslení latinskej hierarchie (teda len teoreticky) sa začala čiastočne meniť až koncom 16. st. Bolo to vďaka Florentskému koncilu, na ktorom (zo strachu pred blížiacimi sa Turkami) dňa 6. júla 1439 došlo k podpísaniu únie s Rímom zo strany najmä Grékov. Táto únia však trvala iba 15 rokov — avšak do povedomia stihla vstúpiť. Latinská hierarchia si konečne začala uvedomovať, že katolíkom nemusí byť iba rímskokatolík, ale i gréckokatolík — a tu sme už svedkami "únií": **Brestskej (1596)**, neúspešnej **Krásnobrodskej (1614)**, či neskôr **Užhorodskej (1646)**…

Takto našim predkom (bez ich viny) «prischlo», že sú schizmatikmi (pravoslávnymi). Ľud si však toho nebol vôbec vedomý a nemal ani najmenšej potuchy o ničom, a to ani vtedy nie, keď sa tieto oblasti dostali pod jurisdikciu nezjednotenú s Rímom (neuznávajúcu pápeža rímskeho za svoju priamu hlavu). Vedela o tom iba miestna vyššia hierarchia a tá si však uvedomovala, že ak si chce zachovať svoj byzantský

obrad, inej možnosti pre ňu niet, ako «nemať nič do činenia» s pápežom rímskym, ktorý preferoval len svoj vlastný latinský obrad.

Náš ľud úprimne miloval svoje obyčaje a Christovu vieru v cyrilometodejskom byzantskom obrade. Keď však niekto siahol svojou necitlivou a hrubou rukou na toto jeho precenné dedičstvo, vtedy sa začal otvorene búriť. A toho sme svedkami i v Krásnom Brode na začiatku 17. st., čo opisujeme v nasledujúcich riadkoch.

Juraj III. Drugeth (manžel dcéry krvavej Alžbety Báthoryovej) v pozadí tzv. Krásnobrodskej "únie"

Soborné gréckokatolícke baziliánske monastyry, medzi ktorými vynikal Krásnobrodský, boli vždy centrom duchovného života gréckokatolíkov v celom Uhorsku. Práve pre ten dôvod prvý pokus o tzv. "úniu" (išlo nie o zjednotenie sa s Rímom, ale o stratu sobornej svojprávnosti a podriadenie sa latinskému Egeru) na historickom Podkarpatsku sa uskutočnil už **v roku 1614**, práve v (bývalom sobornom) baziliánskom monastyre Krásny Brod (dnes v okr. Medzilaborce), a to počas krásnobrodského odpustu na *Rusaľa* – Zoslanie Svätého Ducha (*Trojcin deň*).

Miestny šľachtic **Juraj III. Drugeth** (nad Humenským panstvom vládol v rokoch 1605-1620) bol, ako bolo už vyššie spomínané, pôvodne kalvínom, ale ako niektorí hypoteticky snívajú, už počas svojich štúdií u jezuitov v Prahe (**1605**) sa vraj tajne stal rímskokatolíkom a nadchol sa pre rekatolizáciu v Uhorsku (historické fakty jeho života do r. 1609 tomu však protirečia), ktorú potom aj prevádzal počas svojho vládnutia nad Humenským panstvom. Rímskokatolíkom sa stal až (po svojom dvojnásobnom omilostení z trestu smrti) **od r. 1609**, potom, čo sa prestal obávať svojho strýka protestanta Valentína I. Drugetha. Tzv. rekatolizáciu Juraj III. Drugeth prevádzal zhodne so svojou povahou, tj. ohňom a mečom, a to nielen medzi protestantami, ale najmä medzi rusínskymi gréckokatolíkmi, ktorí boli na jeho panstve najpočetnejší, a ktorých pod ideologickým vplyvom latinských jezuitov pokladal za nedokonalých, menejcenných kresťanov, ba schizmatikov, a preto ich chcel previesť na vraj "dokonalejší" – "panský" latinský obrad.

Pre tento dôvod, skrze rímskokatolíckeho biskupa **Secinského** z Peremyšľa, pozval na svoje panstvo jeho «obradového vikára» (tj. pomocného-bezmocného) gréckokatolíckeho episkopa **Atanáza Krupeckého** (1610-1652). Takto chcel v prítomnosti tohto peremyšľského gréckokatolíckeho episkopa Krupeckého, ďalej jezuitov z (i)Humenného a niektorých krásnobrodských baziliánov, ktorých bytie či nebytie bolo priamo závislé na jeho vôli či nevôli, oficiálne podriadiť biele gréckokatolícke kňazstvo (tzv. biľcov) i gréckokatolícky ľud žijúci na jeho panstve pod priamu moc-jurisdikciu egerského latinského biskupa. Mala to byť len prechodná etapa na ceste k úplnému prijatiu latinského obradu, čo prakticky na Humenskom panstve vidíme v danom čase a období na činnosti humenských jezuitov ochraňovaných Drugethovcami.

V tom čase totiž aj mnohé bývalé gréckokatolícke farnosti na iných miestach Uhorska v nížinách, ktoré boli počas reformácie prinútené nasledovať svojich zemepánov-feudálov v protestantizme (hlavne kalvinizme a luteranizme — podľa zásady: *cuius regio, eius religio*), boli následnou činnosťou jezuitských misionárov navracané do pôvodnej pravej viery, avšak v latinskom obrade, čím z nich vznikli i prvé rímskokatolícke farnosti v oblastiach pôvodne čisto byzantských-gréckokatolíckych.

Svedectvo od latinského biskupa, že na Humenskom panstve žili gréckokatolíci aj pred tzv. Krásnobrodskou "úniou"

V Peremyšli sídliaci rímskokatolícky biskup **Secinský**[5] **25. novembra 1613** napísal o poslaní Atanáza Krupeckého túto pozoruhodnú správu adresovanú svojim nadriadeným do Ríma:

«*… Uhorský šľachtic **Juraj z Humenného**, ktorý sa obrátil z heretickej* (protestantskej) *viery do katolíckej, pohnutý zápalom katolíckej viery a túžbou **rozšíriť** úniu medzi svojimi ľuďmi gréckeho obradu vo svojich komitátoch-župách, obrátil sa na mňa listom, aby som mu tam poslal **Krupeckého <u>pre posilnenie</u>** únie medzi jeho poddanými. A to som ja pred niekoľkými dňami aj urobil*».[6]

Ako z citátu-listu jasne vyplýva, v Krásnom Brode sa nejednalo o vytvorenie únie (v plnom slova zmysle), ale len o akési «*rozšírenie*» či «*posilnenie*» už dávno predtým, od cyrilometodejských čias existujúcej jednoty = únie. Hore uvedená správa jasne potvrdzuje, že na Humenskom panstve vtedy žili gréckokatolíci. To znamená v dnešnej modernej vatikánskej terminológii: katolíci byzantského obradu a nie pravoslávni, a že sa nejednalo o nijaké zjednocovanie pravoslávnych, ale náuke Isusa Christa sa priamo protiviace podriadenie gréckokatolíkov cudziemu latinskému egerskému biskupovi a ich následný prechod na latinský obrad…

Pápež uznal mukačevských gréckokatolíckych episkopov za samostatných-nezávislých priamo od latinského Egeru až **v r. 1771** (!) a tieto udalosti, ktoré sú tu opisované sa dejú viac ako 150 rokov predtým – **v rokoch 1613-1614**.

Práve v monastyre otcov baziliánov v Krásnobrode sa tento nekatolícky pokus mal uskutočniť, lebo to bol soborný monastyr a v tomto monastyre sídlil ešte pred niekoľkými desaťročiami, či dokonca len rokmi monastyrský archimandrit-episkop. Krásnobrodský monastyr sa v tom čase nazýval «*Nagymonostor*»,[7] teda «Veľký monastyr». Takýto titul nemal žiaden iný monastyr na území historického Podkarpatska. **V r. 1614** tu už miestny archimandrit-episkop síce nebol,[8] ale v pamäti ľudu bola ešte stále živá jeho pamiatka.[9]

Práve pre tento fakt, podčiarkujúci časovú i miestnu významnosť tohto Krásnobrodského monastyra, Drugethovci predurčili tento monastyr nato, aby práve v ňom bol začatý plánovaný lavínovitý latinizačný proces – tj. úplné prevedenie miestneho gréckokatolíckeho obyvateľstva na latinský obrad. Tento pokus však (vďaka Hospodu Bohu i Bohorodici) ľahol popolom, a to i napriek tomu, že už okolo 50 miestnych rusínskych kňazov-biľcov súhlasilo s "úniou", tj. lepšie povedané s jej sľubmi, že už nebudú poddanými a dostanú slobodu, v zámenu zato, že i napriek svojej prísahe opustia mukačevského gréckokatolíckeho episkopa a podriadia sa priamo latinskému-egerskému.

Spolu s episkopom A. Krupeckým, ktorý bol len obradovým vikárom peremyšlského latinského biskupa, do Krásneho Brodu toho istého dňa (na odpust *Rusaľa* – Zoslania Sv. Ducha v r. 1614) prišli i dvaja latinskí jezuiti a vďaka tomu jednoduchý ľud ihneď porozumel, že **začína odbíjať posledná hodina** starodávnemu cyrilometodejskému obradu v tomto dodnes temer čisto rusínskom kraji (kde všetci ľudia napriek asimilácii dokonca ešte aj na začiatku 21. st. čisto rusínsky *bisidujut'*, pozri tabuľku na str. 501). Za krátkych 6 rokov pôsobenia jezuitov na Humenskom panstve (prišli v r. 1608) poznali veľmi dobre praktiky týchto cudzincov, a preto si plne uvedomili, čo sa chystá. Poznali totiž jezuitov, a aj ich "pracovnú náplň", že kde sa totiž jezuiti len dvaja ukázali, samozrejme za asistencie krutých pandúrov, bolo zle-nedobre a ostával len plač ukrivdených… Ľud pochopil, že jezuiti i tentokrát prišli do Krásnobrodu spolu s po zuby ozbrojenými hajdukmi prevádzať Rusínov na latinský obrad, podobne ako to úspešne robili už niekoľko rokov v blízkom Humennom a okolí. To je príčina, prečo **pokus o tzv. "úniu" skončil vzburou** a následným rozohnaním prítomného 13.000 zástupu ľudí, ktorí sa v svätom rozhorčení (porov. Ef 4,26; Ž 4,5; Mt 21,12-13) povedali rozhodné nie prechodu na cudzí latinský obrad. Vzbura bola potlačená Drugethovými vojakmi, ktorí doprevádzali Krupeckého i jezuitov a samotný gréckokatolícky episkop Krupecký, ktorého na Humenské panstvo poslal peremyšlský latinský biskup **Secinský**, skončil s ľahkým zranením.[10]

Episkop Atanasij Krupeckyj – "janičiar" pochádzajúci z Haličiny – poslušný Drugethovi a jezuitom

Alexander Krupeckyj pochádzal z významnej litovskej rodiny. Keďže jeho rodina na Litve mala šľachtické postavenie, prešla pomerne skoro na latinský obrad. Latinského obradu bol preto i A. Krupeckyj. Tesne pred vysviackou na peremyšlského gréckokatolíckeho episkopa prijal formálne postriženie za baziliánskeho mnícha a mníšske meno **Atanáz**. Hneď potom bol metropolitom Ipatijom Potijom 20. júna 1610 vysvätený na episkopa. Peremyšlskí gréckokatolícki veriaci ho však oprávnene neprijali za svojho a nepustili ho dokonca ani do episkopskej rezidencie. Episkopom bol **v rokoch 1610-1652**.[11]

Atanasijovi Alexandrovi Krupeckému tak nič inšie neostávalo, len hľadať si úto-

čište u miestnych latinských šľachticov: keď nie v Poľsku, tak v Rakúsku... Tak sa Krupeckyj v roku 1614 objavil na Humenskom panstve...

Tendenčný opis udalostí z r. 1614 očami latinských jezuitov

Súčasný významný slovenský profesor histórie (**Ondrej R. Halaga**) raz pri istej príležitosti (v prítomnosti autora tejto publikácie) povedal túto veľkú životnú pravdu: «*V dejinách majú pravdu vždy víťazi… a beda porazeným…!*».

Po dejinných udalostiach totiž takmer vždy ostáva len interpretácia víťazov a všetky názory a dôkazy porazených sú z dejín víťazmi nemilosrdne vymazané. Podobne je to aj s udalosťami z r. 1614 v Krásnobrodskom monastyre. Máme dejinné informácie len zo strany latinských jezuitov vojensky podporovaných ozbrojenými hajdukmi (2x katolíckym cisárom na smrť odsúdeného a omilosteného) grófa Juraja III. Drugetha. Nemáme informácie z opačnej strany, teda zo strany gréckokatolíkov – porazených nevoľníkov-Rusínov.

Očitý svedok – jeden z dvoch prítomných latinských jezuitov[12] nám zanechal svoju verziu – dobový opis toho, čo sa stalo v Krásnobrode na odpust *Sošestvija Svjatoho Ducha* **v r. 1614**:

Aby bolo ľahšie ozdobiť nový chrám a pripraviť potrebné veci na posviacku, sám episkop ***Atanasij Krupeckyj*** *dal rozkaz, aby ľud dočasne vyšiel z chrámu, a aby sa zatvorili dvere. On ostal v chráme, dávajúc príkazy tým, čo chrám ozdobovali. V tom momente sa vonku zamiešali medzi ľud vyššie spomenutí neprajníci Únie a začali prítomných ľudí huckať proti episkopovi, akoby im odnímal staré práva a obyčaje, a* ***akoby aj teraz im bránil sa modliť pred milostiplným krásnobrodským obrazom Matky Božej****.*

Nebolo treba veľa rečí, aby sa nálada vyostrila. Skoro nato začali niektorí búchať na dvere žiadajúc, aby ich ihneď otvorili. Episkop, nepochopiac zmenu situácie, zvnútra odpovedal, aby počkali, že ešte nie je všetko hotové. Ľud huckaný niektorými kňazmi sa nedal presvedčiť a upokojiť. Niektorí násilne vylomili dvere a vrhli sa na episkopa, ktorý uvidiac rozzúrený dav, ***utiekol do sakristie a zamkol za se-***

***bou dvere**. No štváči utekali vonku k oknu a cez okno hádzali dovnútra kamene, ba strieľali aj šípy, takže by úbohého episkopa boli vari aj zabili, keby,* ako hovorí očitý svedok, *medzitým **Juraj Drugeth** nebol poslal svojich vojakov, aby zasiahli do pobúrenia a vyslobodili episkopa. Vojaci rozprášili dav a zakrvaveného episkopa vyviedli von.*

Huckáči sa medzitým rozpŕchli po okolitých lesoch a časť ľudu so svojimi duchovnými sa rozišla, takže z chystanej slávnosti ostali iba trosky.

*Na druhý deň episkop **Atanasij Krupeckyj** síce posvätil chrám a prijal zjednotenie tých najvernejších, ale bola to iba nepatrná hŕstka. Vo svojej kázni pred prítomným Drugethom a ostatnými verejne odpustil tým, čo mu ublížili, a potom ukazujúc na svoje zranenia povedal:*

«Táto krv nech vám je svedectvom, ako si cením jednotu s katolíckou Cirkvou, za ktorú som hotový položiť i svoj život»… Episkop Krupeckyj sa skoro nato vrátil do svojej eparchie…[13]

Celú vyššie uvedenú správu latinských jezuitov treba brať s veľkou rezervou, čo je zrejmé mimo iného už len z toho, že sakristie pri byzantských chrámoch sa nikdy nebudovali (zneuctili by totiž svätyňu).[14] Stavajú sa, alebo lepšie povedané dodatočne sa pristavujú k cerkvám pod zhubným latinským vplyvom až v súčasnej dobe. Neslobodno zabúdať, že vyššie uvedená udalosť sa odohrala v r. 1614! Sakristia v Krásnom Brode (ani vo farskej cerkvi a ani v monastyrskej cerkvi) nie je dodnes!!! Preto celá správa z pera latinských jezuitov je písaná-zmanipulovaná človekom, ktorý uvádza lživé a nedôveryhodné informácie!

Krásnobrodská vzbura (1614) zachránila čudotvornú ikonu

Dôvodom Krásnobrodskej vzbury, ktorou skončil pokus o "úniu" a ktorú opisujú všetky encyklopédie 20. st., bola v skutočnosti Krásnobrodská čudotvorná ikona Bohorodici, ktorú chceli jezuiti nenávratne odstrániť (citácia z dobovej správy jezuitu: «***akoby AJ TERAZ IM BRÁNIL sa modliť pred milostiplným krásnobrodským obrazom Matky Božej***»), aby tak mohli zlatinizovať rusínske obyvateľstvo bez zanechania akejkoľvek stopy v histórii (pozri ďalej na str. 113-115).

Povstanie Gabriela Bethlena a útek Juraja III. Drugetha do Poľska

O päť rokov neskôr, **v r. 1619** vypuklo nové protihabsburgské povstanie **Gabriela Bethlena** (1580-1629) a pred jeho útokom na (i)Humenné Juraj III. Drugeth ušiel do Poľska na svoj hrad Laszki pri Peremyšli. Z Humenného utiekli do Poľska aj štrnásti latinskí jezuiti. Bol to akoby trest Boží za nespravodlivosti spáchané v r. 1614 na sv. krásnobrodskom odpuste *Rusaľa* "misionármi" jezuitmi a ich odchovancom grófom Drugethom. Po odchode jezuitov si staroverci (gréckokatolíci) vydýchli.

Jezuiti sa vrátili do Humenného až o desať rokov nato (po smrti Gabriela Bethlena) **v rokoch 1629-30**. **V r. 1643**, keď vypuklo ďalšie protihabsburgské povstanie **Juraja I. Rákoczyho** (1593-1648), jezuiti opäť z Humenného utekali… a staroverci-gréckokatolíci sa mohli zhlboka nadýchnuť… Keď Juraj I. Rákoczy dobyl (i)Humenné, **v r. 1644** definitívne rozváľal blízke hrady Jasenov i Brekov. **Po roku 1645** sa jezuiti opäť do (i)Humenného vrátili, aby prevádzali gréckokatolíkov na latinský obrad…

V Poľsku si Juraj III. Drugeth najal 9.000 záporožských kozákov a opäť sa s touto na vtedajšie časy ohromnou ozbrojenou silou vrátil do severovýchodného Uhorska. Gabriel Bethlen však už vtedy s hlavnými vojskami obliehal samotnú Viedeň. Jurajovi III. Drugethovi sa podarilo poraziť Bethlenové vojská, ktorým velil Juraj I. Rákoczy pri Košiciach. Drugeth vzápätí začal neľútostne plieniť majetky Bethlena i Rákoczyho… a tým donútil Gabriela Bethlena, aby prestal obliehať Viedeň a stiahol sa späť. Medzitým cisár dostal posily a povstalci s ním museli začať vyjednávať…

***Gabriel Bethlen** (1580-1629) – úhlavný nepriateľ morálne zvrhlého Juraja III. Drugetha de Homonna*

Rok 1620 – Juraj III. Drugeth – otrávený na svojom hrade

Pravdivo prorocky hovorí Sv. Písmo: «*Čím kto hreší, tým aj potrestaný býva*» (Múdr 11,16-17). A na inom mieste hovorí: «*Kto akou zbraňou bojuje, takou aj zahynie*» (porov. Mt 26,52, Zj 13,10, Jer 15,2). **21. júla 1620** zomrel vo veku 37 rokov **Juraj III. Drugeth** na následky otrávenia, ktoré sa uskutočnilo na jeho vlastnom hrade v Laszki v Poľsku.

Za záhadných okolností boli otrávení

jeho príbuzní sokovia a priami konkurenti vo svetskej sláve a moci: strýko 2. stupňa Valentín I. Drugeth (r. 1609) a bratranec 3. stupňa Štefan VI. Drugeth (r. 1612). Otrávením zomrel i on (r. 1620), ktorý ich otrávenie pravdepodobne osobne naintrigoval, alebo sa udiali s jeho, aspoň nepriamym súhlasom.

S dcérou krvavej vrahyne A. Báthory (Katarínou) mali spolu 3 deti:
1.) dcéra **Alžbeta** (nazvali ju na počesť jej babky – krvavej Alžbety Báthoryovej) sa vydala za baróna Ladislava Révaya (+1667);
2.) druhá dcéra **Mária** sa vydala za Juraja Séčiho a pokračovateľom rodu po meči sa stal jediný syn
3.) **Ján IX. Drugeth** (1609-1645).

Na politickej scéne bol v Mikulove krátko nato, **31. decembra 1621** podpísaný mier medzi povstalcami a cisárom.

Telesné pozostatky **Juraja III. Drugetha** jezuiti preniesli do Trnavy a so slávou pochovali v kostole sv. Mikuláša, kde ležia dodnes a čakajú nielen na strašný súd, ale i na vedychtivých archeológov a exhumátorov, aby určili druh jedu, akým skončil ich majiteľ. Jezuiti ho pochovali vo svojom kostole z lojality, ako k svojmu odchovancovi, veľkému mecenášovi a ochrancovi. V tom istom kostole neskôr pochovali i jeho manželku **Katarínu**, rod. Nádašdyovú (dcéru krvavej grófky Alžbety Báthoryovej).[15]

*Vďaka **Jurajovi I. Rákoczymu** (1593-1648) všetci latinskí jezuiti boli prinútení opustiť Humenské panstvo, a tak vďaka nemu bolo na čas prerušené násilné preťahovanie celých farností gréckeho obradu na obrad latinský…*

Z gréckokatolíckej čudotvornej ikony – rímskokatolícka "milostivá" socha?

Je nanajvýš otázne, čo by sa bolo stalo s gréckokatolíckym cyrilometodejským pútnickým miestom v Krásnobrodskom monastyre, ako aj s Krásnobrodskou čudotvornou ikonou Bohorodici, keby sa tzv. "únia", tj. prechod na latinský obrad v Krásnobrode v r. 1614 podaril.

Indikciu odpovede nachádzame v samotnej vyššie uvedenej jezuitskej sprá-

ve z r. 1614: «*… akoby im* (Krupecký bok po boku s jezuitmi) *odnímal staré práva a obyčaje* (= cyrilometodejský gréckokatolícky obrad)*, a akoby* ***aj teraz*** *im* ***bránil sa modliť pred milostiplným krásnobrodským obrazom Matky Božej****…*». S najväčšou pravdepodobnosťou, ako to zo samotného citátu a iných zdrojov vyplýva, v onen osudný deň na odpuste *Sošestvija* v r. 1614 sa jezuiti s Krupeckým zrejme snažili pod nejakou zámienkou vymeniť starodávnu gréckokatolícku čudotvornú ikonu a nahradiť ju latinskou sochou…!, následkom čoho vypukla vzbura.

Podobne to latiníci urobili neskôr v Šaštíne na juhozápadnom Slovensku pri Bratislave (ale vtedy už poučení krásnobrodskými udalosťami to previedli oveľa inteligentnejšie) s tamojšou gréckokatolíckou čudotvornou ikonou Bohorodičky *stradalnej Mati*, ktorú vymenili za latinskú sochu, tzv. "milostivú" sochu, aby gréckokatolíkom, z ktorých sa medzičasom stali tzv. rímskokatolíci, nezostala žiadna spomienka, stopa, ani pamiatka nato, že niekedy vôbec boli gréckokatolíkmi.[16] Vo východnej Cirkvi u gréckokatolíkov a ani u pravoslávnych sa totiž trojrozmerné sochy svätých podľa starozákonného príkazu Božieho (porov. Ex 34,17) nikdy nestavali a ani dodnes nestavajú.

Byzantská čudotvorná ikona, hociako bola čudotvorná, musela v Šaštíne padnúť, spolu so svojimi ľuďmi. Latinizácia a cudzí latinský obrad (*nova vira*) je totiž v druhom tisícročí nášho letopočtu viac ako Boh, viac ako viera a spravodlivosť.[17]

V Šaštíne to bolo urobené, ako bolo už vyššie naznačené, inteligentnejšie než v Krásnobrode, to znamená, nie naraz, ale pomaly, postupne, ohľaduplne, v priebehu niekoľkých dlhých desaťročí. Keďže každá lož má krátke nohy, jezuitov usvedčuje ich vlastná spisba. Vyššie uvedené odstrašujúce, ale pravdivé konštatovanie dokazujú napríklad samotné dobové jezuitské knihy (už vo svojom názve hovoriace o pôvodnom Šaštínskom «milostiplnom obraze» a nie soche), ako napr.:

◆ G. Jankovich, *Nowa Hwězda Vherské Kraginy, To gest: Neyswetegssý Božj, a Bolesti Matka Maria, W* ***milosti plném Ssassynském Obraze*** *pri koncy wekuw Zázračná…*, W Trnawě, w Impressy Akademické Societ. Jesu 1751, 393 s.;

◆ A. Jordánsky, *Krátki Opis* ***Milostiwich Obrazow*** *blahoslawenég Panni Marie Matki Božég, ktoré v Královstwe Uherském, a w patrících k němu Částkách, a Kragnách weregňe sa ctí*, W Prespurku, písmem Belnaiho Dedičú, 1838, s. 24-29;

◆ J. Matejka, *Pútňjk Mariánski. Počátek* ***Obrazu zázračného Blahoslawenég Panni Marie Sedmibolestneg Sassčinskég*** *w Uhorskég Kragiňe, w Stolici Nitránskeg, hodnowerňe wikladagjci. Na žádost bohabognich Ctitelow Blahosl. P. Marie na swetlo widani*, Nakladem Felixa Wachtera, Trnava, 1843, 86 s.;

◆ J. Matejka, A. Radlinský, *Pútnik Marianský pred* ***milostivým a zázračným obrazom preblahoslawenej Panny Marie Sedmibolestnej Šasščínskej****. Pôwodne sostavil… Druhé wydanie, ktoré z prileżitosti tristoročnej pamiatky ctenia to-*

*hože **zázračného obrazu** nektorými k tejto pamiatke wzťahujúcimi sa dodatkami opatril a doplnil Dr. Andrej Radlinský, farár kútsky*, W Skalici, 1864, Písmotiskom a nákl. Fr. X. Škarnicla Synow, 116 s.;

◆ J. Matejka, A. Radlinský, *Cesta Marianskeho Pútnika, ktorú z príležitosti ctenia **zázračného obrazu blahoslavenej Panny Marie Sedmibolestnej Šasstínskej** dľa písanej latinskej pôvodiny preveleb. p. Jozefa Matejky, farára gbelského, vystavila a v slovenčine vydal Dr. Andrej Radlinský, farár kútsky*, V Budíne, 1864, Písmotiskom Martina Bagó, 111 s.[18]

Rok 1646 – tzv. Užhorodská "únia"

O 32 rokov neskôr sa **24. apríla roku 1646** uskutočnila tzv. Užhorodská "únia". Jej oficiálnym tútorom bol vtedy len 13 ročný **Juraj IV. Drugeth** (žil v rokoch 1633-1661). Je teda každému nad slnko jasné, že za trinásťročným dieťaťom niekto musel stáť. Skutočným túrorom bola jeho matka barónka **Katarína Drugethová**, rod. **Jakušičová** (rodná sestra vtedajšieho egerského latinského biskupa grófa **Juraja Jakušiča de Orbova** (žil v r. 1609-1647)), ktorá vtedy neobmedzene vládla na Humenskom i Užhorodskom panstve namiesto svojho neplnoletého trinásťročného syna.[19]

***Juraj IV. Drugeth** (1633-1661) mal v roku 1646, keď sa podpisovala Užhorodská únia, len 13 rokov…*

Užhorodskú úniu podpísalo **24. apríla 1646** (na «Juraja» podľa latinského kalendára, podľa gréckokatolíckeho kalendára by to malo byť 23. apríla) pri príležitosti milej rodinnej oslavy menín rímskokatolíckeho grófa **Juraja** IV. Drugetha a rímskokatolíckeho egerského biskupa **Juraja** Jakušiča v Užhorode za ochranou vysokých múrov hradu – 63 kňazov. Vzhľadom na to, že v tom čase v Mukačevskej gréckokatolíckej eparchii pôsobilo asi 650 či dokonca 1000 kňazov, bola to naozaj iba nepatrná časť duchovenstva. Podľa správy o-

strihomského latinského arcibiskupa-primasa grófa **Juraja Lippayho de Zombor** (primasom bol v rokoch 1642-1666), **v r. 1650** bolo takto "zjednotených" už 100 kňazov, **v r. 1652** asi 200, **v r. 1654** už asi 400… šírenie tzv. "únie" bolo vďaka Prozreteľnosti Božej však hatené, ba priam znemožňované na tých územiach veľkej gréckokatolíckej Mukačevskej eparchie, ktoré boli pod panstvom kalvínskeho **Rákoczyho**.[20] To vlastne zachránilo gréckokatolíkov, že existujú dodnes na teritóriách bývalého Humenského a Užhorodského panstva. Z tých, ktorí prešli na "úniu" v Užhorode r. 1646, vznikol základ pre vytvorenie dnešného Košického rímskokatolíckeho arcibiskupstva.[21]

Grófarcibiskup ***Juraj Lippay de Zombor*** *bol latinským primasom Uhorska v rokoch 1642-1666.*

---

[1] Porov. Š. Lenčiš, *Šľachtický rod Drugetovcov z Humenného*, Humenné, 2003, str. 92-100.

[2] V dejinách dediny Udavské (odkiaľ pochádza i latinský kardinál **Jozef Tomko**) je absolútne isté, že boli cieľavedomo falzifikované latiníkmi. Dokazuje to okrem iného aj rukou písaná *Matrika pokrstených* (v skutočnosti len obyčajný zošit s rukou robenými kolonkami) od roku 1730, ktorá má aj kolonku «*obrad-ritus*», avšak všetci sú tu uvedení ako 100 percentní rímskokatolíci. Ak by to bola pravda, že tam v danom čase boli všetci rímskokatolíkmi, potom by farár-pleban neuvádzal zbytočnú kolonku «*ritus*». Udavské je pôvodne gréckokatolíckou farnosťou a takou bolo ešte koncom 17. st., (porov. Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004, str. 630); Názov «Udavské» je od staroslovanského «**ѹдава**», čo znamená *jarmo*, ktoré sa kládlo na šiju a *dávilo* dobytok, čo ťahal voz, (porov. Г. Дьяченко, *Полный церковно-славянскій словарь*, Москва, 1899, str. 749).

[3] Slovo «Papín» je od staroslovanského slova «**папъ, папа**» v preklade *otec, farár byzantského bradu…*, (porov. *Lexicon linguae palaeoslovenicae*, III, Praha, 1973, str. 13-14).

[4] Ľubiša je pôvodne gréckokatolíckou farnosťou, (porov. Vladimirus de juxta

Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004, str. 629); Slovo «Ľubiša» je od staroslovanského slova «**любы**» v preklade *láska*, «**любъ**» v preklade *milý, láskavý*, (porov. *Lexicon linguae palaeoslovenicae*, II, Praha, 1973, str. 163-164).

[5] Rímskokatolícke biskupstvo v Peremyšli bolo založené popri už existujúcom gréckokatolíckom až roku 1384 a aj to prevzatím najprv gréckokatolíckej cerkvi sv. Mikuláša Myrlikíjskeho Čudotvorca, (porov. Б.І. Балик, «Церква св. Миколая в Перемишлі в XIV ст.», *Богословія*, Рим, 50 (1986) стр. 21-66) a v roku 1412 pod patronátom poľského kráľa bola gréckokatolíkom v Peremyšli odobratá aj ich krásna murovaná katedrála zasvätená Narodeniu sv. Jána Krstiteľa a miestny latinský biskup do nej premiestnil svoje sídlo. Pri tejto príležitosti bol z gréckokatolíckej katedrály vyhodený nielen ikonostas, ale, čo je hrozné, i kosti zomrelých gréckokatolíckych episkopov a miestnych ukrajinských vojvodov, (porov. Б.І. Балик, «Відібрання від Русинів катедральної церкви в Перемишлі в 1412 р.», *Богословія*, Рим, 49 (1985) стр. 49-88); V dokumentoch daného času sú gréckokatolíci označovaní za neveriacich a schizmatikov, lebo odmietali prijať latinský obrad; Existenciu **gréckokatolíckeho** episkopstva v Peremyšli i pred Brest-Litovskou úniou, dokazuje bula pápeža **Inocenta VI.** z 18. januára 1353, v ktorej potvrdzuje za peremyšlského gréckokatolíckeho episkopa svojho «*Dilecto filio **Nicolao Rutheno***» – milovaného syna (samozrejme že v duchovnom zmysle – pozn. redakcie) **Nikolaja Rusína**, (porov. A. Welykyj, *Documenta Pontificium Romanorum historiam Ucrainae illustrantia*, I, Roma, 1953, str. 76-77); Najprv obidva eparchie: gréckokatolícka existujúca takmer od cyrilometodejských čias (od 9. st.) a nová rímskokatolícka koexistovali vedľa seba, pričom rímskokatolícka pri svojom umelom zrode nemala žiadnych veriacich. Potom na základe 9. konštitúcie IV. Lateránskeho koncilu, gréckokatolícka eparchia bola podriadená latinskej. Dnes (na začiatku 21. st.) v Poľsku už gréckokatolíkov i vďaka tomu takmer niet.

[6] «… ad confirmandos in unione suos subditos…», (A. Theiner, *Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae gentiumque finitimarum historiam illustrantia*, III, Romae, 1863, str. 357; В. Гаджега, «Додатки к исторіѣ Русинов и руських церквей в быв. жупѣ Земплинской, VII. Стан церквей по вымертю королѣв Арпадовичѣв…», *Науковый зборник Товариства 'Просвѣта' в Ужгородѣ*, Ужгород, 1931-1936, стр. 28; А. Пекар, *Нариси історії Церкви Закарпаття*, I, Рим, 1967, стр. 24).

[7] Porov. Г. Кинах, «Посіщеннє мараморoських монастирів 1749 р.», *Analecta OSBM*, Жовква, II,1-2 (1926) 105; V časopise *Eperjesi lapok*, č. 26, str. 1-2 z r. 1909, v ktorom sa podrobne opisuje priebeh baziliánskeho soboru v Krásnobrodskom monastyre sa ani raz nespomína «Krásny Brod», ale vždy len «Nagymonostor»… Z toho vyplýva že v dobovej maďarčine ešte dokonca i začiatkom 20. st. Krásnobrodský monastyr bol známejší pod názvom «Nagymonostor» (teda v preklade «Veľký monastyr») ako Krásnobrodský monastyr. Kedysi (ešte pred 17. st.) to te-

da musel byť veľmi slávny a veľký monastyr, čo do rozlohy a počtu baziliánskych mníchov.

[8] Pravdepodobne ho všemocní Drugethovci odstránili.

[9] Možno posledný monastyrský episkop-archimandrit Krásnobrodu bol z Krásnobrodu odstránený práve pri vypálení Krásnobrodského monastyra roku 1603 humenským protestantským veľmožom **Valentínom I. Drugethom** (vládol v Humennom v r. 1599-1605) alebo pravdepodobnejšie jeho nástupcom **Jurajom III. Drugethom** (1605-1620).

[10] Porov. *Litterae Societatis Jesu annorum duorum 1613-1614*, Lugduni, 1619, pp. 149-153; tiež M. Lacko, *Unio Užhorodiensis Ruthenorum Carpaticorum cum Ecclesia Catholica*, Rím, 1955, str. 47-48; А. Пекар, *Нариси Історії Церкви Закарпаття*, I, Roma, 1967, str. 24-25.

[11] Porov. А. Пекар, «Іпатій Потій – провісник з'єднинення», *Analecta OSBM*, Roma, XV (XXI) (1996) str. 227.

[12] **Lacko** uvádza, že je to jeden z jezuitov, ktorý bol spoločníkom **Krupeckého**, (cfr. *Litterae Societatis Jesu annorum duorum 1613 - 1614*, Lugduni, 1619, str. 149-153, porov. M. Lacko, «Užhorodská Únia», *Most*, Cleveland, 3-4 (1959) str. 4-5); Pri hľadaní fontov sa jezuita Lacko určite inšpiroval históriou napísanou baziliánom **Joannikijom Bazilovičom**: *Brevis notitia fundationis Th. Koriathovits…*, II, Cassoviae, 1799, str. 177-178. Bazilovič spomína tohto jezuitu a jezuitský písomný zdroj: «Josephus Juventius *Historiae Societatis Jesu*, Parte V. Tomo posteriori pagina 399. ad Annum 1612».

[13] Opis pokusu o zjednotenie sa s Rímom je od jezuitu M. Lacka, «Užhorodská Únia», *Most*, Cleveland, 3-4 (1959) str. 4-5, od Lacka tento opis prevzal aj А. Пекар, *Нариси Історії Церкви Закарпаття*, I., Roma, 1967, str. 24-25.

[14] Pozri G.A. Timkovič, *Ikonostas a jeho Teológia*, Prešov, 2004, str. 31.

[15] Podrobný životopis Juraja III. Drugetha viď v Š. Lenčiš, *Šľachtický rod Drugetovcov z Humenného*, Humenné, 2003, str. 92-106.

[16] V poľskej Czenstochowej latiníci riešili situáciu menej radikálne: nezničili byzantskú čudotvornú ikonu a nevymenili ju za sochu, ale len farbou zatreli jej pozadie, na ktorom boli byzantské staroslovanské nápisy v cyrilike.

[17] Konkrétnejšie pozri 956 stranovú knihu Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004.

[18] Porov. *Naša národná svätyňa – Bazilika v Šaštíne*, Trnava, 1990.

[19] Podrobnejšie o intrigách a politickej situácii počas podpisovania Užhorodskej únie pozri Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004, str. 474-491.

[20] Porov. M. Lacko, «Užhorodská Únia», *Most*, Cleveland, 3-4 (1959) str. 13.

[21] Porov. Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004, str. 477-478.

6. Legenda o tom, ako čerti chceli zavaliť Krásnobrodský monastyr najväčším skalným balvanom z Poľska, «*Čortiv kamiň*»[1]

Veľkosť a nadčasový význam starodávnej baziliánskej lavry či «***Nagymonostor**-a*» (**Veľkého monastyra**) v Krásnobrode, ktorý bol vo svojej histórii mnohokrát totálne zničený a mnohokrát opätovne ožil, ukazuje aj miestne ľudové rozprávanie o tom, ako sa diabol (čert) po mnohých neúspešných pokusoch definitívne zničiť *Manastyr* cez svojich ľudských služobníkov, rozhodol sám osobne vykonať toto dielo skazy.

Všetky pohanské čarodejnice a strigy v okolí Krásnobrodského monastyra sa na tamojších baziliánov veľmi hnevali, lebo títo odučovali ľud od povier a nabádali ho, aby nechodil za falošnými čarodejnicami a strigami, ale radšej sa s dôverou utiekal o pomoc k Hospodu Bohu na príhovor Matky Božej Bohorodici Divy Mariji. Ľudia masovo prestávali veriť poverám a následne čarodejnice a strigy nemali z čoho žiť, lebo ľudia im už neplatili povinné vysoké poplatky za ich vymyslené čary. Preto sa čarodejnice a strigy vraj spojili a deň pred sviatkom Pokrova začali vzývať samotného kráľa diablov ošklivého Belzebula, aby zničil Krásnobrodský monastyr. Celú noc piekli v medenom kotle jašterice, hady a kohútov, aby si z toho pripravili hrozný pokrm.

V predvečer (na viliju) sviatku Pokrova Presvätej Bohorodičky (1. október) sa diabli teda uzhodli, že Manastyr spolu s nič netušiacimi spiacimi gréckokatolíckymi baziliánskymi mníchmi zavalia v hlbokej noci obrovským kameňom zhodeným z výšky. Čerti teda vyhľadali a schytili

Pokúšanie egyptského mnícha sv. Antona Veľkého *na perokresbe z 15. storočia. Jedná sa o deväť diablov hlavných hriechov: obžerstvo, hriech nečistoty, zvedavosť, lož, závisť, hnev, ohováranie, lenivosť a pýcha.*

ten najväčší balvan od Lachov (v Poľskom kráľovstve) a niesli ho v nočnom tichu vzduchom ponad Beskydy smerom na juh k Manastyru.

Rohaté slizké čierne ohavy už videli malú dedinku Laborec. Vzduchom to len tak svišťalo a praštalo – ani pred letnou búrkou (i keď bola jeseň), a niesol sa zápach odpornej spáleniny v ohni škvarených ľudských vlasov a nechtov spolu s telami jedovatých rohatých zmijí, čo krásnobrodské strigy v kotle smažili… Smrad ukazoval diablom smer letu, aby nepoblúdili, a dodával im aj odvahy zaútočiť na svätý Monastyr. Kde-ktorý z nich sa občas zlovestne zachichotal a zároveň hrozitánsky zaškrípal svojimi pokrivenými zožltnutými zkusanými vlčími tesákmi.

Dobová ***perokresba čarujúcich čarodejníc z 15. storočia****…*

Už raz, pred pár storočiami (v 9. storočí) sa im tu v tejto lokalite podaril pekný kúsok, keď vypálili sídlo nábožného rusínskeho ***kniežaťa Laborca****, ktorého pokrstili* ***sv. Cyril a Metod****. Bol to husársko-ošklivý kúsok vhodný na zápis do učebnice zloby a zločinu: podarilo sa im totiž vtedy oklamať a poštvať divokých pohanských počerňavých bez-*

Tak vyzeral ***Čortív kamiň*** *nachádzajúci sa medzi Krásnym Brodom a Medzilaborcami v roku 2001. Fotografia z archíva Ing. Jána Ducára.*

božníkov z Ázie – dali im ako obyčajne, krivú-falošnú správu, že vraj ***Laborcove*** *hradisko rozprestierajúce sa uprostred dvoch ramien tunajšej divokej rieky (kde dnes leží mesto Medzilaborce) je preplnené zlatom a drahokamami, ktoré nachádzali miestni pracovití Rusíni v blízkych horách a roklinách… A tak Laborec (dnešné Medzilaborce) Aziati nečakane obkľúčili a do tla vypálili… Už predtým tí istí Aziati vypálili Laborcovo hlavné sídlo v Užhorode, teraz aj jedno z jeho mnohopočetných opevnení, kde sa knieža Laborec skrýval… Samotného utekajúceho Laborca usmrtili v rieke, ktorá sa dodnes volá Laborcom… Ázijskí bezbožníci na malých koňoch potom strašne zúrili a kliali, až sa okolité bukové hory triasli, lebo tam žiadne zlato nenašli a preto v hneve vyvraždili skoro všetko tamojšie obyvateľstvo. Preživší Rusíni neskôr telo svojho kniežaťa* ***Laborca*** *(+896) pochovali kdesi na Labirštine…*

Konečne, pekelníci teperiaci sa s ťažkým obrovským balvanom v rukách preleteli ponad biednu, teraz v porovnaní s minulosťou už polopustú osadu Medzilaborce a rútili sa preveľkou rýchlosťou, akou sa šíria ľudské klebety a akú len synovia pekla vedia vyvinúť, ku Krásnobrodskému baziliánskemu monastyru…

Aby obrovitánsku skalu letiacu vzduchom náhodou nezazrelo oko nejakého smrteľníka, neleteli priamo ponad poľnú cestu, ktorá vtedy spájala Medzilaborce s Krásnobrodom, ale skratkou pár stovák metrov povedľa nej vpravo…

Samotný Belzebub, ktorý nariadil zničujúcu akciu práve na sviatok Pokrova Presvjatoj Bohorodici, vedel, že na Manastyri v Krásnobrode je vtedy najviac zbožných ľudí. So zničením monastyra chcel zabiť aj čo najviac ctiteľov Presvätej Bohorodičky. Nepočítal však s tým, že Krásnobrodská Bohorodica rozprestrela nad monastyrom svoj ochranný tmavočervený plášť a drží mocné ochranné ruky nad svojimi deťmi.

V monastyre práve vrcholilo vsenočné bdenie. Baziliánski mnísi, spolu so zbožnými gréckokatolíckymi pútnikmi prichádzajúcimi na odpust, sa spoločne celú dlhú noc modlili, nábožne spievajúc Večirňu z Li-

tijov, Polunoščnicu i Utreňu… a to až do samotného samučičkého svitania…

*A tak sa stalo, že keď od temer neprestajných pôstov vychudnutý kmeť, ktorý bol ihumenom Manastyra už vyše päťdesiat rokov, s bielou, dlhou, nikdy nestrihanou bradou a snehobielými vlasmi skrútenými pod kamilavkou (čierny mníšsky klobúk s čierným závesom voľne spadajúcim na chrbát) na hlave, otvoril Cárske dvere na majestátnom, bohato vyrezávanom, drevenom ikonostase a otočený tvárou ku prestolu smerom na východ, staroslovansky zanôtil rozvážnym hlasom: «**Slava Tebi pokazavšemu nam svit…**».*

V tom istom momente náhle mocne zakikiríkal i posledný krásnobrodský kohút, ktorého ošklivé baby-jagy nestihli strčiť do kotla s vria-

cim olejom. Víťazoslávne vypol svoju krvavočervenú, bujným perím pokrytú hruď a oznámil celému svetu začiatok nového dňa – víťazstvo svetla a pravdy, východ milučkého teplučkého jesenného slniečka nad sychravou nocou…

*V monastyrskej cerkvi sa akoby na povel v jedinej chvíli rozsvietili všetky sviečky a olejové lampady pred starodávnymi ikonami a súbežne mohutne zaburácal zbožný spev cyrilometodejského Veľkého slávoslovia: «**Slava vo vyšnich Bohu a na zemli mir…**». Spievalo od duše nielen niekoľko stovák baziliánskych mníchov-černcov z Krásnobrodu, ale aj ich spolubratia – baziliánski mnísi z neďalekého Jasenovského, Humenského, Sninského, Bukovského a Zborovského monastyra, ktorí tu prišli na odpust. Na vsenočnom sa zúčastňovalo i niekoľko tisícok veriacich-biľcov (oblečených v bielych, doma ručne tkaných nohaviciach a košeliach, prepásaní širokými koženými opaskami)… Spev začuli i zúriví diabli s ksichtami pokrútenými od nenávisti a obrovský preťažký balvan im vtedy vyklzol z ich odporných, smrdľavých, vredmi a pľuzgiermi pokrytých rúk s pazúrami na prstoch.*

Obrovitá skala pri páde vzduchom zasvišťala sťaby obrovitá kométa padajúca z vesmíru k zemi, potom zaprašťala v korunách starodávnych bukov, ktoré sa jej poddávali ani maličké zápalky a s hrozitánskym zadunením dopadla na zem a hlboko sa do nej vborila. Na tomto mieste vtedy zem pukla ako prezretý melón. Praskla a jej prasklinu (geotektonický zlom) vidno až podnes – tiahne sa späť do Poľska, ukazujúc neklamne smer odkiaľ skala priletela… Keď strigy pochopili, že čerti sú bezmocní voči svätému monastyru, rozliali sa na kolomaž a tá vsiakla až do hlbokého pekla… A odvtedy tam skala nehybne leží ako mlčanlivý pamätník tej dávnej doby, keď diabli chceli osobne uškodiť nábožným baziliánskym mníchom i pútnikom krásnobrodského odpustu a nepodarilo sa im to…

Niektorí vravia, že vraj odvtedy krásnobrodské kohúty na sviatok Pokrova Prečistej Divy Mariji kikiríkajú o čosi skôr, ako obyčajne a už len pri spomienke na tú dávnu hrôzu – zatvárajú pritom svoje prestrašené oči… A v predvečer sviatku Pokrova vraj okolo

čertovho kameňa straší. Praští tam haluzina a kývu sa konáre blízkych stromov – to diabol sa každý rok znova a znova usiluje nadvihnúť «Čorťiv kamiň», aby mohol na Pokrov zavaliť monastyr. Iní zas vravia, že keď sa šikovne priloží ucho tesne ku kameňu, dodnes pod kameňom počuť čertov od zloby stonať…

Potiaľ ľudová legenda.

* * *

Čorťiv kamiň – Čertov kameň *nachádzajúci sa na vyvýšenine zvanej Kamjana – medzi Medzilaborcami a Krásnym Brodom — v ľudovom podaní symbolizuje zlé sily, ktoré sa pokúšali vyše tisícročia o zničenie Krásnobrodského baziliánskeho monastyra. Fotografia z roku 2007. Vedľa kameňa, ktorý je dnes turistickou atrakciou, už pribudla lavička… Fotografia z archíva Jána Arbeta (Dragovid).*

V r. 1994 na «*Čortiv kamiň*», ako ľudia dodnes toto kamenné miesto volajú, ktosi šikovne vysekal ľudskú tvár ohyzdného človeka. Tvár je obrovitá – skoro jeden a pol metra vysoká. S nenávisťou sa díva do údolia smerom k Monastyru.

Začiatkom 21. st. tam ktorási turistická organizácia dala vyrúbať mohutné stromy, ktoré vedľa skaly medzičasom vyrástli a vedľa «*Čortovho kamiňa*» s hrozitánskou tvárou umiestnila drevenú lavičku pre turistov. V lokalite je dodnes veľa jedovatých zmijí-hadov…

Celá legenda-rozprávka je samozrejme úplne vymyslená (ako to u jednoduchých poverčivých ľudí v stredoveku bývalo), až na ten fakt, že veľká skala tam skutočne je, a aj prasklina v zemi – geotektonický zlom ťahajúci sa mnoho kilometrov až do Poľska[2].

Táto legenda však vo svojom vnútri ukrýva hlbokú stáročnú pravdu, že monastyr – Veľký monastyr Krásnobrod (*Nagymonostor*) bol počas celej svojej, a to vyše tisícročnej histórie nejednému nepriateľovi cyrilometodejského obradu a gréckokatolíckej viery tŕňom v oku a neraz sa ho diabol pokúšal zničiť, ako sa hovorí «dotla». Avšak, koľkokrát bol zničený, toľkokrát bol s Božou pomocou aj obnovený a existuje až podnes.

---

[1] Celá táto kapitola (bez odborných poznámok) bola publikovaná v článku: Й.В. Тімковіч, Ґ.А. Тімковіч, «"Чортів камінь" (Леґенда о тім, як чорти хотїли завалити Краснобрідьскый монастырь найвекшов скалов з Польщі)», *Русин*, Пряшов, 4 (2008) стр. 17-18.

[2] Porov. T. Koráb, T. Ďurkovič, *Geológia Dukelskej jednotky (flyš východného Slovenska)*, Bratislava, 1978, str. 123-124.

Starodávna kresťanská lampada s vyrytým monogramom Isusa Christa – vpísanými gréckymi písmenami: «**ΧΡ**» *z gréckeho* «***ΧΡ***ΙΣΤΟΣ». *Nápis na lampade okrem iného hovorí aj to, že Christos je začiatkom* (*α*) *i koncom* (*Ω*) *všetkého,* (porov. P. Testini, *Archeologia cristiana*, Edipuglia, 1980, str. 355). *Latiníci na Slovensku tento monogram často úmyselne mylne interpretujú akoby latinské slovo* «pax», *v preklade: pokoj, mier…*

Стырчала пипочка

Стырчала пипочка,
Дим ся із ней валив,
Дідо сказку казав,
Нас мороз проходив.

Сказками богаты
Нашы Подбескиды,
В каждом селі найдеш
Тому ясны сліды.

В моїм родном селі,
Малом Красном Броді,
Я слышав в дітинстві
Сказку о камени.

Там, де быстра річка,
Лаборец вдоль біжит,
По лівий стороні
Лісочок там стоїт.

То есть стоял тогды,
Як я был пастухом,
Теперь вырубаный, –
В состояню плохом.

Можно, на нем сліды,
Оставила война,
Бо там была битка
Престрашенно грозна.

Верх того ліса,
Вкруженый лішиной,
Лежить твердый камень,
величины страшной.

Мы там попасали,
Овечкы, як діти,
На камени было
Добрі нам сидіти.

Мы там уходили –
В убіжище з дождю,
Там зьме ся скрывали
Як в стайню порожню.

Бо з нього далеко
Одкрываться простор
із долин як і сел –
До высокых гор.

Где Бескиды ділять
Галицію од нас,
Лісы великаньскы
Скрывають вид глаз.

На вершині камня
Суть із'явны вещи:
Сито, бердо, кий і крест,
Ножниці і кліщи.

Мы на том голову
Немало ламали,
Же якым способом
Они там повстали.

Дость того, же камінь
Великый і чудный,
Не вырос, де лежит,
Лем го вергли блудны.

Не од діда я чув, –
Мамка говоріла,
Же його там сила
Вражія бросила.

Мамка, дай ї Боже
Царство небесноє,
Так оповідала
Событіє тоє.

Же од давных давен
Діявольскы силы,
Побожность іноков
Кривым оком зріли.

Красноброд славиться,
З монастырьом здавна,
Вражда преисподня
Была к нему явна.

Задумали тоты,
Пресподнії власти,
На укор небесных
Монастырь затрясти.

Жебы там не было
Містины молитвам,
Ани жадным вірным
Богобойным мнихам.

В Бескидах вынашли
Величезный камінь.
Несли го і несли
З вечера до ночі.

І уж близко были,
Як ту раз умліли,
Із сусідньой хыжи
Когуты запіли.

Злы духы іщезли,
Камінь пав на землю,
І так лежить до днесь
На нашім хотарю.

А Монастырь остав,
Спасен молитвою, –
Бог не дасть убити,
Служащих вірою.

Новы новшы часы,
Пустились в обітель,
І наконець война
Принесла му гыбель.

Так теперь будинок
В розвалинах лежыть,
Ці-бо схоче дахто
Надати му поміч.

Як зробив колиська
Заможный пан Другет,
То ці хтось існова
Монастырь збудує?

подля балады священика
Андрія Комана
записав **М. Шмайда**
publikované v týždenníku
Нове життя, Пряшів, 12
(1990) str. 5

7. Legenda o Drugethovi, čo strieľal na ikonu Krásnobrodskej Bohorodici

Legendy sú poväčšine vymyslené, ale na druhej strane je pravdou, že každá legenda je reakciou obyčajného ľudu na nejakú dejinnú skutočnosť. Do rovnakej kategórie patrí aj nasledujúca rusínska legenda o šľachticoch Drugethovcoch a čudotvornej ikone Krásnobrodskej Bohorodici.

Hovorí sa v nej, že udalosť sa stala **pred 300-400 rokmi**,[1] teda **v 16.-17. storočí**. Jedná sa práve o tie dve storočia, keď na (i)Humenskom panstve vládli Drugethovci:

- **Gabriel I. Drugeth** (+1531) – bol známy tým, že na svojom hrade Jasenov pri Humennom razil falošné peniaze (najmä poľské groše). Za tento zločin kráľ nariadil jeho popravu. Drugeth však náhle a nečakane zomrel **v r. 1531** a preto sa verejná poprava nemohla uskutočniť.[2] Možno práve on je hlavným hrdinom ďalej uvedenej legendy?
- **Gašpar II. Drugeth** bol kalvínskeho vierovyznania. **V r. 1562** sa oženil s **Klárou Lošoncijovou**. Nečakane prepadával cerkvi východného obradu, rozbíjal ich, vykrádal a vypaľoval, kňazov gréckokatolíckeho obradu zabíjal, ženy a dievčatá masovo znásilňoval (svedčí o tom *Archív Spišskej kapituly* protokoly z r. 1560, fol. 62, 68, 77, 78, 80 a 81).[3] **V r. 1592** ten istý Gašpar II. Drugeth sídlil priamo v Humennom a mal konflikt dokonca i so svojim vlastným príbuzným **Štefanom V. Drugethom**, ktorý bol nútený vojensky napadnúť Humenné, násilím otvoriť temnice a prepustiť všetkých Gašparových nevinne žalárovaných väzňov.[4] Za svoju krutosť a surovosť bol odsúdený kráľom **v r. 1595**. Kráľ sa v rozsudku vyjadril doslovne takto: «… *A preto, že nebojac sa ani Boha*

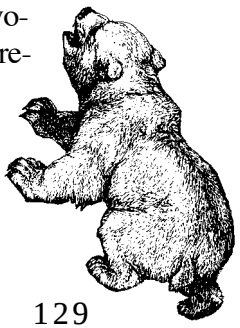

ani ľudí, akémusi slobodnému človekovi odsekol ľavú ruku a viedol škaredý a nečestný život cez rôzne zločiny a nehanebné skutky, ako to dokazujú hodnoverné svedectvá, a tým podľa zákonov a zvyklostí Uhorského kráľovstva upadol do nemilosti…».[5]

- **Juraj II. Drugeth** (zomrel pred r. 1595) – bol mimoriadne výbušnej povahy. Zabil dokonca i svojho najlepšieho priateľa-šľachtica **Jána z Tušíc**, a to tak, že ho vyhodil z okna hradu, keď ho našiel v prítomnosti svojej manželky **Eufrozínie, rod. Dóciovej**. Za túto vraždu mal byť obesený, alebo zložiť obrovskú sumu peňazí príbuzným zavraždeného **Jána z Tušíc**. O rok po tejto udalosti, **v r. 1584** bol Juraj II. Drugeth opäť predvolaný na stoličný súd pre zavraždenie humenčana **Pavla Hromodu**.[6]

- **Štefan V. Drugeth** (vládol v rokoch 1597-1599) bol kalvínom. Vyznačoval sa tým, že bol v boji s Turkami veľmi dobrým vojakom, ale aj tým, že mal veľmi surovú povahu a neštítil sa nijakých vrážd a ani preliatia nevinnej krvi. **V r. 1584** sa dostal pred súd, že len tak z rozmaru zabil slobodného sedliaka Romana (Rumana) z Pichného. Raz sa dokonca na Trebišovskom hrade silne pohádal a pobil so svojim vlastným synovcom **Jurajom II. Drugethom**… Synovcova manželka pritom potratila dieťa. Na súde **v r. 1588** zemplínsky a užský župan Štefan V. Drugeth bol prehlásený za nevinného, pretože 50 (!) jemu podriadených šľachticov zložilo prísahu v jeho prospech, že vraj nezabil žiadneho človeka a ani nebol dôvodom nijakého potratu.[7]

- Kalvín **Valentín I. Drugeth** (vládol v r. 1599-1605) **v r. 1603** vypálil počas odpustu Krásnobrodský monastyr, a to len preto, že sa mu splašili kone, on pritom spadol a si zlomil ruku… Ruka sa mu nehojila, prisľúbil, že obnoví Krásnobrodský monastyr a tak aj urobil…[8] Od pamätného **roku 1603**, keď bol zázračne uzdravený Krásnobrodskou Bohorodicou, sa stal veľkým ctiteľom Matky Božej a podporovateľom všetkého byzantského v Zemplínskej i Maramorošskej župe, kde vládol. Zomrel predčasne už ako 32-ročný. Bol otrávený pravdepodobne cisárskymi katolíkmi **v r. 1609**.[9]

- **V r. 1614** (pôvodne kalvín, od roku 1609 však už rímskokatolík) **Juraj III. Drugeth** (vládol v r. 1605-1620) sa neúspešne pokúšal s pomocou latinských jezuitov previesť krásnobrodských pútnikov na latinský obrad… Na krásnobrodskom odpuste napokon zasiahli jeho ozbrojení pandúri a pútnikov rozohnali…[10] Jeho manželka bola dcérou krvavej čachtickej pani **Alžbety Báthoryovej**. Juraj III. Drugeth zachránil svoju svokru Alžbetu Báthory (1560-1614) pred istou popravou za stovky sadistických vrážd nevinných dievčat, ktoré táto spáchala… Zomrel ako 37 ročný, bol otrávený…
- Rímskokatolík **Ján IX. (X.) Drugeth** (vládol v r. 1620-1645) – jeho manželkou bola rodná sestra egerského latinského grófa-biskupa **Juraja Jakušiča de Orbova** – barónka **Katarína Jakušičová**. Zomrel už ako 36 ročný.
- Rímskokatolík **Juraj IV. Drugeth** (vládol 1645-1661) – vládcom sa stal už ako dvanásťročný. V jeho mene však vládla jeho matka barónka **Katarína**, rodená **Jakušičová**. Táto **v r. 1646** spoločne so svojim rodným bratom egerským latinským biskupom **Jurajom Jakušičom** dala zvolať 63 rusínskych svjaščenikov na podpísanie tzv. Užhorodskej "únie". Únia bola podpísaná «na Juraja» v deň menín jej syna **Juraja** IV. Drugetha a jej brata biskupa **Juraja** Jakušiča v rámci rodinnej oslavy **v r. 1646**…[11] Juraj IV. Drugeth zomrel nečakane ako 28 ročný.
- Rímskokatolík **Žigmund Drugeth** (vládol 1661-1684) – **Matej Bel** (1684-1749) vo svojom opise Zemplínskej župy veľavýznamne poznamenáva, že Žigmund Drugeth bol veľmi bohatý a mal neprehľadné množstvo služobníctva, ktoré sa staralo o jeho pohodlie. Doslovne píše: «*… **Žigmund**, ktorý mal toľko služobníctva, že na raňajky sa zvolávalo poľnicou a bubnom. Doma i na verejnosti ho sprevádzala asi stovka vojakov a keď vychádzal, harcovali pred ním na koňoch…*».[12] Tento Žigmund Drugeth bol popravený **Imrichom Thökolym** v Košiciach. Zomrel už ako 26 ročný (podľa Lenčiša žil v rokoch 1658-1684).

Možno práve jedného z týchto "výtečných" hore uvedených Drugethovcov sa týka i povesť, ktorá má pôvod z krásnobrodského okolia:

Dobová ***rytina poľovačky z 15. storočia****…*

Dávno, asi pred 300-400 rokmi, žil v Krásnobrode šľachtic z Drugethovej rodiny. Bol to človek veľmi surový a tvrdý. Mal dvadsať ročného syna, ktorý nasledoval verne šľapaje svojho krutého otca: bol postrachom nielen zveriny, ale aj dievčat a žien. Úplne inou však bola šľachtičná. Stále viac a viac bledla a chradla a bolo vidno, že sa veľmi trápi.

Naproti ich prepychovému kaštieľu stála kaplnka, kde sa nachádzala ikona krásnobrodskej Presvätej Bohorodičky. Šľachtičná tam často chodievala. Pred kaplnkou jej pričinením stále rástli a rozvoniavali krásne kvety a možno aj preto, lebo ich polievala svojimi vlastnými slzami…

V predvečer sviatku Pokrova Presvätej Bohorodičky v Krásnobrode zazvonili zvony. Veľmož Drugeth sa nervózne prechádzal po komnate, potom sa so satanským úsmeškom pozrel na utrápenú manželku a zamrmlal:

— Ráno pôjdeme na poľovačku, na medveďa do Hrabín.

Hneď po týchto slovách poslal páža, aby prikázalo všetkým mužom a mládencom dediny nadháňať dravca. Keď to začula šľachtičná, ešte viac zbledla a s tlčúcim srdcom začala úpenlivo prehovárať muža, aby to nerobil, veď zajtra je sviatok Pokrova.

— Hlupaňa, – odvrkol jej, – ja som ich bohom! Ak ma nepočúvnu, dereš ich neminie! Mne sa zachcelo ísť na lov a bude po mojom!

Veľmožná sa rozplakala, ale on ostal neoblomným. Vtedy povedala prorocké slová:

— Dobre, ale ty ponesieš všetku zodpovednosť za nešťastie, aké nám tam hrozí!

— Dosť! Prorokov nepotrebujem! Choď! – zakričal.

Zvon Krásnobrodského monastyra ráno nadarmo zvolával na bohoslužby, cerkva bola prázdna. O to živšie však bolo v Hrabinách: hulákanie, rozkošnícky smiech, brechot psov… Naraz bolo počuť výstrel z ručnice – kremenice. Všetci naháňači i psy stíchli, počuli vystrašený hlas volajúci o pomoc:

***Drugeth** bojuje s ozrutným medveďom neďaleko Krásnobrodského monastyra. Pri nohách mu symbolicky leží lebka rusínskeho kniežaťa **Laborca** (+896), ktorý je pochovaný pravdepodobne niekde na Labirštine…*

— Naňkuuú, pomiiíč!…

Podnapitý šľachtic na koni pricválal k synovi. Uvidel strašnú scénu – syn, iba s nožom v rukách, sa bránil pred veľkým medveďom. Jeho šaty boli celé dotrhané, tvár, hruď i ruky zakrvavené a medveď stojaci na zadných labách mu práve páral brucho.

Veľmož sa celou silou rozohnal a hodil svoju kopiu medveďovi medzi lopatky, ten sa však v tej chvíli mierne odchýlil a kopia skrz na skrz prebodla prsia mladíka. Veľmožov syn sa bez slova zvalil na zem. Drugeth ustrnul, nemohol sa pohnúť a medveď uvidiac nového nepriateľa, rozmachol sa labou i po ňom. Kôň však v strachu odskočil a aj so svojim bezduchým a od hrôzy polomŕtvym jazdcom utiekol domov.

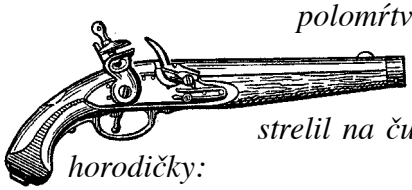

Drugeth sa spamätal až pri kaplnke pred palácom. Uchopil zbraň a vystrelil na čudotvornú ikonu Krásnobrodskej Bohorodičky:

— Na, tu máš svoju odmenu! – Od výstrelu sa však kôň nastrašil a skočil na bok tak, že jazdec vyletel zo sedla, spadol na kameň a zlomil si obe nohy. Ikona, ako hovorí povesť ďalej, ostala nepoškodená, avšak Drugeth zostal nehybne ležať na zemi.

Keď šľachtičná uvidela na dvore koňa bez jazdca, vyzrela z okna smerom k neďalekému lesu: práve ľudia kohosi niesli. V zlej predtuche im vybehla naproti. Pri pohľade na svojho mŕtveho syna zvolala:
— Och, Bože môj! — a padla tiež mŕtva vedľa neho. Na toto všetko sa díval jej manžel, ktorý bezvládne ležal na zemi.

Odvtedy veľmožov palác veľmi stíchol, v jednej z jeho komnát ležal vychudnutý Drugeth…[13]

* * *

V legende sa hovorí, že **Drugeth** mal v Krásnom Brode dom.

Dodnes v obci Krásny Brod stojí šľachtický kaštieľ (je v dezolátnom stave). Pamiatkári ho **v r. 1968** opísali takto stroho:

«*Kaštieľ v historizujúcom slohu* ***z roku 1896****. Dvojpodlažná budova s nárožnou vežou, postavená na kraji veľkého parku. Fasáda riešená na spôsob romant. francúzskeho vodného kaštieľa*».[14]

Pri kaštieli je dodnes tzv. grófsky park, kde rastú neobyčajné stromy a kery. **V r. 1896** bol pravdepodobne len prebudovaný.

Od r. 1960 do r. 1965 fungovalo v tomto kaštieli *Východoslovenské ukrajinské múzeum*. **V roku 1965** sa premiestnilo do Svidníka a dostalo názov: *Múzeum ukrajinskej kultúry*.[15] Dnes sa toto múzeum oficiálne volá: *Múzeum ukrajinsko-rusínskej kultúry*.

Bajcurov, ktorý **v r. 1928** ako prvý uverejnil hore uvedenú legendu, uvádza, že Drugethov kaštieľ spomínaný v legende sa na-

Dobová perokresba: takto vyzerala ***poľovačka v 17. storočí****…*

chádzal na mieste, kde **v r. 1928** stála krčma. Teda Drugethov kaštieľ stál inde ako kaštieľ **z r. 1896**, ktorý opisujú pamiatkári v r. 1968! Treba si uvedomiť, že Drugethovci nemali len jeden kaštieľ v Humennom (dnes je v ňom Vihorlatské múzeum), ale celé desiatky, či stovky iných hradov, väčších či menších kaštieľov, letných sídiel a domov…[16]

---

[1] Legendu po prvýkrát uverejnil **Bajcurov v roku 1928** (И.М. Байцуровъ, «Изъ были краснобродскаго Монастыря», *Русское слово*, Пряшевъ, 22-23 (1928) стр. 2-3, 25 (1928) стр. 2-3) a po ňom prešovský historik **Papp v roku 1984**. Už **Bajcurov v roku 1928** píše, že sa to stalo **pred 200-300 rokmi**, medzičasom sme sa prehupli do ďalšieho storočia, preto sme to upravili o storočie ďalej: «**pred 300-400 rokmi**».

[2] Porov. Š. Lenčiš, *Šľachtický rod Drugetovcov z Humenného*, Humenné, 2003, str. 67-68.

[3] Informácie o Gašparovi Drugethovi prevzaté z H.A. Бескид, «Краснобродськы ярмаркы», *Календарь Татра банкы*, Пряшов, 1932 v Г. Бескид, *Николай Бескид на благо Русинів*, Ужгород, 2005, str. 87.

[4] Porov. Š. Lenčiš, *Šľachtický rod Drugetovcov z Humenného*, Humenné, 2003, str. 69.

[5] Porov. *tamtiež*, str. 79.

[6] Porov. *tamtiež*, str. 80-81.

[7] Podrobný životopis Štefana V. Drugetha pozri v Š. Lenčiš, *Šľachtický rod Drugetovcov z Humenného*, Humenné, 2003, str. 68-71.

[8] Podrobnejšie pozri v kapitole č. 4.

[9] Porov. Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004, str. 821-822.

[10] Porov. *tamtiež*, str. 471-473.

[11] Porov. *tamtiež*, str. 474-506.

[12] M. Bel, *Zemplínska stolica* (preklad z jazyka latinského), Bratislava, 2000, str. 193.

[13] Porov. С. Пап, «Чи справді били ярмарки на дівчат і жінок на відпустах у Краснобродському монастирі?», *Благовістник*, Bratislava, 8 (1984) str. 13-14.

[14] *Súpis pamiatok na Slovensku*, II, Bratislava, 1968, str. 129.

[15] Porov. І. Чабиняк, «Музей української культури та його завдання», *Vedecký zborník Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku*, 1, Bratislava-Prešov, 1965, str. 27; М. Сополига, «40 років Державного музею українсько-руської культури у Свиднику», *Науковий збірник Музею українсько-руської культури у Свиднику*, 21, Prešov, 1998, str. 19; Po slovensky sa oficiálne označuje: «Múzeum

ukrajinsko-rusínskej kultúry vo Svidníku», po ukrajinsky: «Музей українсько-руської культури у Свиднику».

[16] Porov. Й.В. Тімковіч, «Леґенда о Друґетови, який выстрїлив на ікону Краснобрідьской Богородіці», *Русин*, Пряшов, 6 (2008) стр. 22-23.

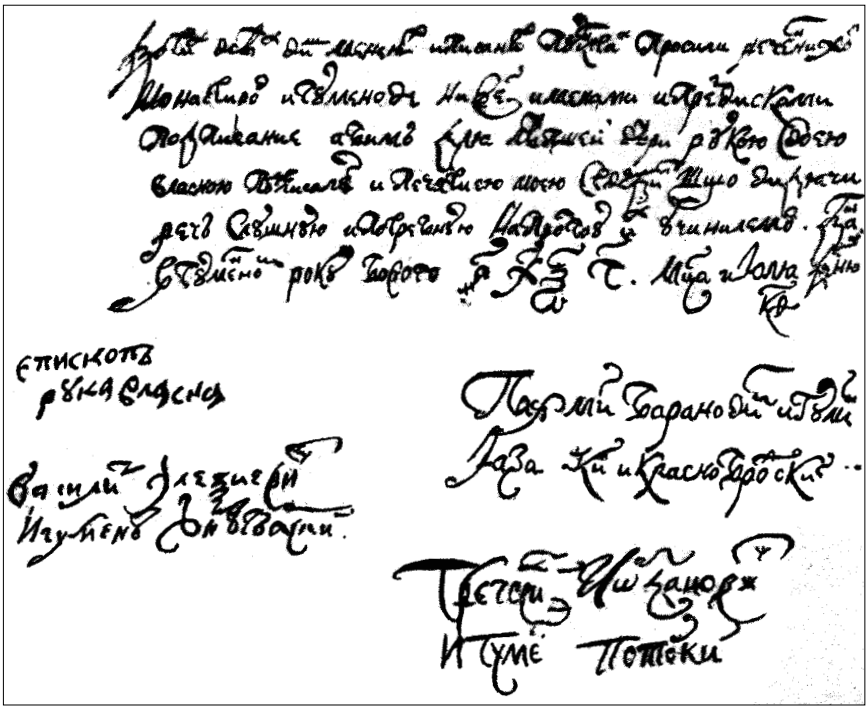

Rusínsky písaná hramota z roku 1663 *podpísaná okrem iných i ihumenom Krásnobrodského a Jasenovského monastyra* ***Pachomijom Baranovičom, OSBM****.*

8. Baziliánska misia v Ríme v druhej polovici 17. storočia

V júli 1663 sa uskutočnilo stretnutie baziliána episkopa **Partenia Petroviča** s ihumenmi štyroch baziliánskych monastyrov v Humennom.

Z **29. júla r. 1663** máme totiž zachovaný list opatrený pečaťou,[1] vlastnoručným podpisom mukačevského episkopa **Partenia Petroviča** a podpismi: **Pachomia Baranoviča**, ihumena Jazanovského[2] a Krásnobrodského; **Vasilija Alexejeviča**, ihumena Užhorodského (Ungvarského); **Gregora Jordanoviča**, ihumena Potockého[3]. Pečať je oválna, uprostred je napísané I-H-S (čo je lat. písmenami napísaná skratka Isusovho mena, ktoré sa v gréčtine píše: ΙΗΣΥΣ), nad nápisom je mitra, kríž a episkopská palica. Latinský nápis je tento: «*Petrus Petrovicz Parthenius eppus Munkaczoviensis graeci ritus unitus*».

Zuzana Lorántffy
(vdova po Jurajovi I. Rákoczym) vládla nad Mukačevským panstvom v rokoch 1648-1660.

Partenij Peter Petrovič – baziliánsky jeromních sa veľmi pričinil svojou "misijnou" činnosťou o Užhorodskú "úniu", ktorá sa uskutočnila **24. apríla r. 1646**. Pápež ho potvrdil ako mukačevského vladyku **8. júna 1655** a rakúsky cisár až **r. 1660**. Šľachtičná – **Zuzana Lorántffy**, vdova po Jurajovi I. Rákoczyovi – kalvinistka, ho nepustila do Mukačeva (vládla nad mukačevskými majetkami v rokoch 1648-1660 – teda až do svojej smrti). V r. 1660 zomrela nielen šľachtičná, ale i jej následník **Juraj II. Rákoczy**. Správkyňou majetku sa stala manželka Juraja II. Rákoczyho, **Sofia z rodu Báthory** (1660-1680). Až za jej vlády **v roku 1664** sa mohol latiníkom povoľný episkop **Partenij** dostať do Mukačeva, a to až

potom, keď šľachtičná odstránila právoplatného dovtedajšieho episkopa **Zejkana** do Imstičeva. Episkop **Partenij** zomrel krátko nato **začiatkom r. 1665**.[4]

Uvádzame úryvok z listu **z 29. júla 1663** vo svojom originálnom písanom cyrilikou po rusínsky, ktorý uverejnil **Lacko**:

«**Партеніє Петрович милостію Божією и Столицѣ Апостолской Епископ Мѫкачовский і прочам... Же м в старости лѣтъ моих маючи старане и великѫю працѫ около дѫховних моих свѣцких немогѫ досит ѫчнити ѫ вѣзитованю монастерѫвъ их и в перестерѣганю порядковъ и регѫли законних, през що нѣкоторие дѣютсм непорядки. Прето поменение иноки сѫплѣкѫют до Отца Свмтого, аби през Бреве свою або декрет назначил собѣ обрати Старшого в той нашой провѣнции Енералного албо Архимандритѫ, который би з рамена Енерала того который би мѣл право ближшое до рядѫ и власти над всѣм законом Свмтого Отца нашего Василиа од Столицѣ Апостолской наданое.**

Гдиж вѣдаемо же см знаидѫт и називают двох Енералами чинѫ Свмтого Василиа, то ест рѫский и италіано-греческий, еднак же жадаемо рачий од Енерала аби бил належачий италѣано-греческого а нежели рѫского. Бо гдиж где голова Костела Божого, зичимо мѣти и головѫ законѫ нашего. Любо вправдѣ Рѫс ест кость с кости нашей и тѣло с тѣла нашего, але ижь великам отлеглость тоей нашей провѣнции ѫгорской от рѫской і некоторие межи ними частиа незгоди, нас до тих час от згромажена их одтричали и одтрѫчають, незичимо аби Старший той который би рядил нами всѣми, нашими монастерами и нашою тою всею провѣнциею, належил от Енерала рѫского.»[5]

Tento dokument, ktorý, ako vidieť, je plný latinizmov a latinského ducha i latinskej gramatiky, opisuje situáciu v baziliánskych mo-

nastyroch vo vtedajšom Uhorsku. Je písaný, či lepšie povedané diktovaný treťou osobou z okruhu egerského latinského biskupa na dvore humenského pána **Žigmunda II. Drugetha** (vládol v rokoch 1661-1684, o jeho rozkošníckom živote pozri na str. 131). Dokument je napísaný cyrilikou po rusínsky, aby sa zdalo, že spontánne vyšiel od baziliánov.

Episkop **Partenij P. Petrovič, OSBM,** ktorý žil na Humenskom panstve v Krásnobrodskom monastyre priamo pod ochranou a v závislosti od mladého grófa Žigmunda II. Drugetha (či jeho tútorov), v tomto dokumente vyhlasuje, že keďže je už starší vekom, nemôže vraj navštevovať baziliánske monastyry (ktorým latiníci v predošlej ére zrušili a zakázali mať vlastných archimandritov-episkopov – podrobnejšie pozri v knihe *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska, 9.-18. storočie*) a dohliadať na život v nich, preto spolu s ich mníchmi prosí Svätého Otca, aby prostredníctvom *Breve* alebo *Dekrétu* im prikázal vybrať si *Staršoho* (Starejšieho) a v tej istej provincii i *(H)Eneralnoho* (Generálneho) alebo archimandritu, ktorý by mal moc a práva nad «*vsim zakonom Svjatoho Otca našeho Vasilija od Stolici Apostolskoj nadanoje*».

Zároveň vraj spolu prosia na prvý pohľad nelogickú a protiprirodzenú vec, aby vraj podľa možností mali spoločného generálneho predstaveného s taliansko-gréckymi baziliánmi, avšak nie ruskými. Seba nazývali uhorskými baziliánmi — lebo žili v Uhorsku. Pod ruskými baziliáni rozumeli tých zpoza Karpát — z Haličiny, ktorí náležali do iného štátu, do Poľského kráľovstva.

Ako prvý údajný dôvod prečo vraj nechcú svojho, ale cudzieho predstaveného, tj. prečo sa rozhodli pre voľbu generála z taliansko-gréckych baziliánov uvádzajú, že vraj «tam, kde je hlava Božej Cirkvi, tam si želáme mať i hlavu nášho rádu». Potom pokračujú v protilogickej argumentácii: hoci Rus «*jest kosť s kosti našej i tilo s tila našeho*», existuje veľká vzdialenosť medzi provinciou uhorskou a ruskou a okrem toho sú medzi nami časté nezhody. Jednoducho nechcú, aby ich «*Staršij*», ktorý by nimi riadil, bol ruským «*(H)Eneralom*» z Haličiny.[6] Skutočnou príčinou bola humenským Drugethom nariadená lati-

nizácia. List im nadiktovala «šedá eminencia» – tretia osoba, ktorá chcela ostať utajená, aby sa zdalo, že čo žiadajú aj sami chcú. Ak bude totiž generálnym predstaveným všetkých baziliánov v Uhorsku latiník z Talianska, ľahšie a skoršie prejdú na latinský obrad.[7]

Z toho istého dokumentu sa ďalej dozvedáme i o tom, že baziliáni v Uhorsku v tomto období, podobne ako celé stáročia predtým, žili hlavne z dobročinných darov veriacich (zatiaľ čo rímskokatolícki kňazi či latinské kláštory vyberali od ľudu povinné desiatky).[8] Baziliáni však neboli nikdy zdegenerovaným žobravým-prížívníckym rádom (aké vznikali na Západe). Žili z dobrovoľných darov od veriacich, ktorým všelijako, najmä pastoračne slúžili. Boli to vždy dary nie prosené, ale spontánne a absolútne dobrovoľné. Teraz (teda v r. 1663), ďalej pokračuje list: «*keď prišli s pomocou Boha k poznaniu* (rímskokatolíckej) *viery a poslušnosti k najvyššiemu Pastierovi* (tj. egerskému latinskému biskupovi, stratiac svojho vlastného gréckokatolíckeho episkopa-archimandritu)», prosia, aby dostali tie isté práva, ktoré majú mnísi latinského obradu (privilégium žobravých rádov františkánov – františkáni začali pôsobiť v blízkom Stropkove **v r. 1616**, keď si tam založili kláštor[9]). Ako dôvod uvádzajú, že musia platiť vysoké dane Turkom (Turci boli úhlavnými nepriateľmi latiníkov a tým v podstate baziliáni prízvukovali, že majú spoločného nepriateľa):

«*Ponevaž z davnoho zvičaju pomenenie inoki z jalmužni zvikli žiti choťaž budučije ne v jednosti Kostela rimskoho: teper iž za*

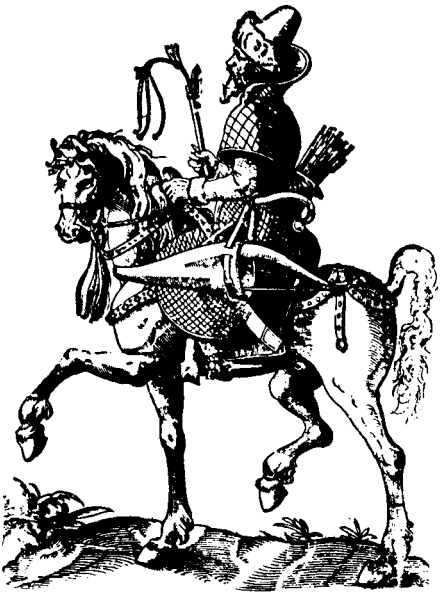

Turecký lénny jazdec na arabskom plnokrvnom žrebcovi – dobová perokresba.

pomoču Božijeju prišli smo do poznaňa viri i najzvirchnijšoho Pastira poslušenstvo, prosimo i prosjat abi do prav tich kotorije majut latinskoho naboženstva zakonniki na prošenije jalmužni bili pripuščenije, zvlašča iž z dopuščeňa Božeho proč vichovaňa našeho s ťažkoju praceju nabitoju ťažari od Turka ponositi musimo».

Ďalej prosia, aby monastyry ako: Jazanovský (Jasenovský), Krásnobrodský, Užhorodský a Potocký, boli uznané Sv. Otcom a obdarené všetkými právami, a opäť proti prirodzenosti vecí, aby do týchto ich monastyrov nemal vstup nik, kto nie je v «*jedinosti Kostela Svjatoho Rimskoho*» – teda žiadni nezjednotení s Rímom – akoby to nezáležalo len a len od nich, koho vpustia do monastyra a koho nie. List je totálne prolatínsky, preto ho aj latinský jezuita **Lacko** uverejnil a to dokonca cyrilikou.

V dokumente *Kongregácie Propaganda Fide* v Ríme, z **21. januára roku 1664**, skutočne nachádzame ponižujúcu správu o baziliánskych cyrilometodejských obrátených bývalých "schizmatikoch" a o príchode jedného reprezentanta z nich do Ríma «*jedného mnícha-baziliána "Uhra", ktorý hovorí, že prišiel z tých častí na príkaz Monsiňora Partenia, episkopa Mukačevského a predstavených piatich monastyrov,*[10] *ktoré vďaka činnosti toho istého episkopa boli pred niekoľkými rokmi obrátené zo Schizmy na katolícku vieru o počte asi 60 mníchov…*».[11]

Veď nečudo, keď svätého veľkomoravského učiteľa Slovanov – archiepiskopa **sv. Metoda** (+885) dokázali latiníci označiť za nielenže schizmatika, ale dokonca priamo za heretika (Splitská rímskokatolícka synoda takto odsúdila sv. Metoda[12] v roku 1060), prečo by to neurobili s jeho žiakmi baziliánmi… Išlo o päť baziliánskych monastyrov vtedajšej Mukačevskej eparchie, ktorá bola súčasťou Uhorska – preto «Uhra». V desiatom bode daného dokumentu sa píše:

«*Keďže sa Krásnobrodský Monastyr nachádza v extrémnej chudobe, potreboval by nejakú dočasnú pomoc a okrem toho byť ozdobený sv. ostatkami*».[13]

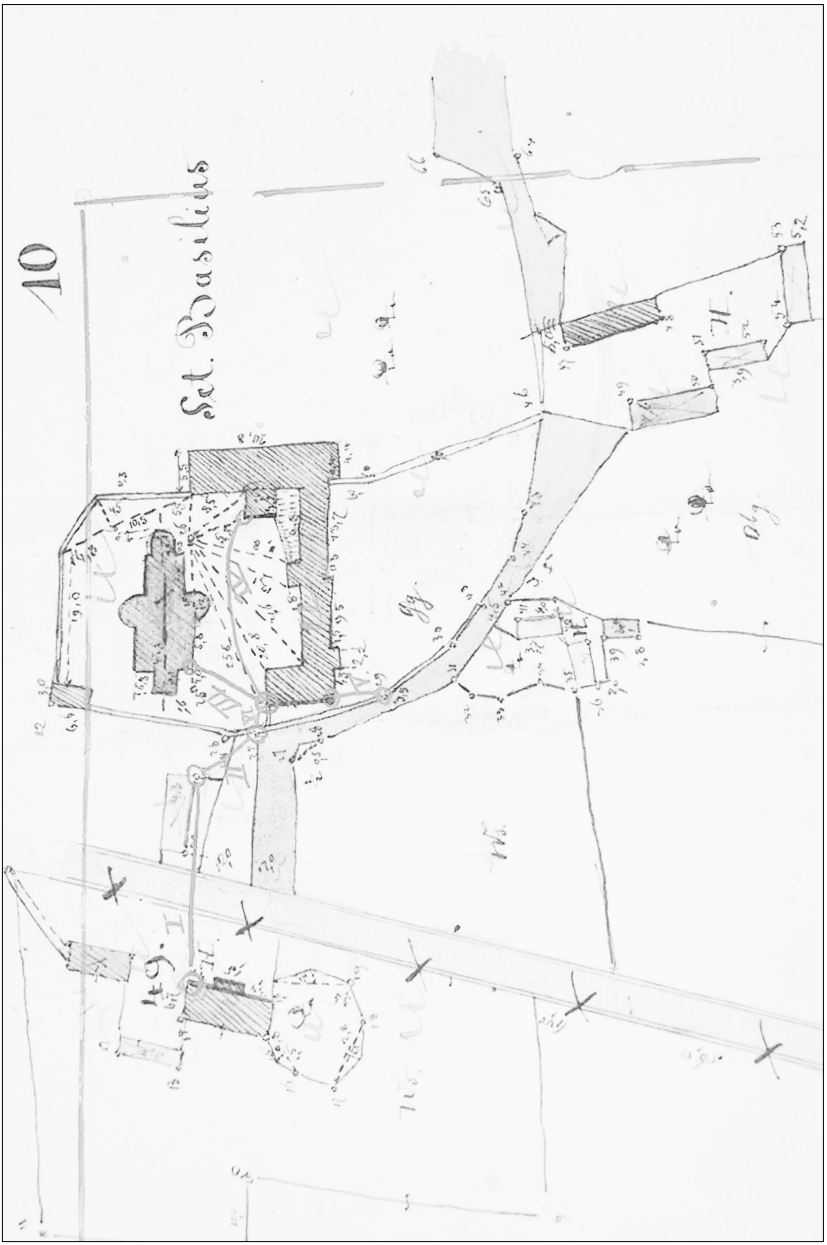

*Historický **náčrt pôdorysu Krásnobrodského monastyra, pravdepodobne z 19. storočia**. Katastrálna mapa sa nachádza na Geodetickom a kartografickom ústave v Bratislave, zabezpečil ju Ing. Miroslav Burač, Stakčín.*

Kto bol tým «*tajuplným mníchom-baziliánom-Uhrom*», ktorý prišiel do Ríma?

V spomienkach baziliána Teofila, ihumena monastyra v Grottaferrata (Taliansko), ktoré napísal v r. 1664 ako správu pre Sv. Kongregáciu v Ríme, nachádzame odpoveď aj na túto otázku:

Ihumen **Teofil** píše, že uhorskí baziliáni «*sa zriekli schizmy*» a zjednotili s katolíckou cirkvou (tj. podriadili sa latinskému egerskému grófovi-biskupovi) pred ôsmymi rokmi (teda r. 1656) a to v nasledujúcich monastyroch: Potockom, Užhorodskom, Jasenovskom (Jazanovskom), Krásnobrodskom a Mukačevskom. Ďalej uvádza, že títo baziliáni poslali **Pachomia Baranoviča** – ihumena Jazanovského a zároveň i Krásnobrodského monastyra do Talianska, aby vybavil celú záležitosť – to je onen tajomný posol.

V tej istej správe sa okrem iného tiež hovorí, že baziliáni hore spomínaných piatich monastyrov žiadajú (v rozpore so starodávnou temer 1000 ročnou cyrilometodejskou tradíciou – poznámka autora knihy) dovolenie, aby si mohli vždy vyberať na zriadenie noviciátu[14] ten monastyr, ktorý tomu bude najviac vyhovovať. Tiež, aby žiadny schizmatik a neposlušník Svätej Stolice nemohol prebývať v daných monastyroch, a aby v nich smeli prebývať iba tí mnísi, ktorí sú katolíci. Keďže musia platiť dane Turkom a vo väčšine žijú z almužny, prosia, aby im bolo priznané privilégium žobravých rádov.[15] Inými slovami povedané, aby ich už rímskokatolíci prestali ponižovať a začali ich pokladať za rovnocenných k latinským reholiam.

V odpovedi z Kongregácie z **13. marca 1664** sa dozvedáme, že tieto baziliánske monastyry skutočne aj dostali fakultu ohľadom noviciátu (lebo to napomáhalo latinizáciu baziliánov – pozn. autora knihy) a tiež, aby nijaký «*schizmatik*» alebo «*apostata od Sv. Stolice*» nesmel v nich prebývať. Na ostatné požiadavky baziliánov im Sv. Stolica neodpovedala, teda boli zamietnuté.[16] Teda opäť žiadne zrovnoprávnenie, ale na základe nekatolíckej a protikatolíckej zásady «*praestantia riti latini*» (prednosti latinského obradu) bol ideálnym katolí-

kom len rímskokatolík a takými sa mali snažiť čím skôr stať aj všetci baziliáni (podľa príkladu talianských baziliánov) – až potom budú zrovnoprávnení s latinskými rehoľami. Zriadenie jediného archimandritu (protoarchimandritu) nad všetkými monastyrmi ponechali na neskôr, aby neodstrašili ďalšie doteraz samostatné a nezávislé baziliánske monastyry-lavry od tzv. "únie".

Cesta jeromnícha Pachomia Baranoviča, ihumena Krásnobrodského monastyra, do Ríma nebola vôbec jednoduchou záležitosťou. Dozvedáme sa o tom z dokumentu, ktorý uverejnil **Hodinka**: Ihumen Krásnobrodského monastyra jeromních **Pachomij Baranovič** necestoval sám, ale spolu s diakonom, tiež baziliánom. Keď prekročili hranice cisárstva, boli prepadnutí zbojníkmi, ktorí zabili diakona, samotného P. Baranoviča zranili na ľavej ruke a obrali ho o všetko. Preto Pachomij Baranovič v liste prosí o finančnú pomoc na cestu, aby sa mohol spolu s iným sprievodcom vrátiť do Krásnobrodského monastyra.[17]

---

[1] Tento dokument v rusínčine i latinčine uverejnil M. Lacko, vo svojej knihe: *Unio Užhorodiensis Ruthenorum Carpaticorum cum Ecclesia Catholica*, Rím, 1955, str. 237-241.

[2] Jedná sa o baziliánsky monastyr po latinsky zvaný Jasanicense, po taliansky Jazzaniz, po rusínsky Jazanskij-Jazanovskij, po slovensky Jasenovský. Nachádzal sa pri Jasenovskom hrade, ktorý sa nachádza tesne pri Humennom. Je to asi 30 kilometrov vzdušnou cestou od Krásneho Brodu, (podrobnejšie porov. J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastyra (Bukovej Hory) a historické zmienky o iných baziliánskych monastyroch na východnom Slovensku*, Prešov, 2004, str. 207-208).

[3] Patak – Sáros Patak, Blatný Potok – teraz v Maďarsku.

[4] Porov. А. Пекар, *Нариси Історії Церкви Закарпаття,* I, Рим, 1967, str. 30-32.

[5] Celý dokument pozri v M. Lacko, *Unio Užhorodiensis Ruthenorum Carpaticorum cum Ecclesia Catholica*, Rím, 1955, str. 237-238.

[6] «Ruská provincia» baziliánov nachádzala v Poľskom kráľovstve, teda to bolo omnoho bližšie ako Taliansko. Časté nezhody medzi nimi boli vraj tou vážnejšou príčinou.

[7] Baziliáni v Taliansku boli vtedy už totálnymi latiníkmi. Dokonca slúžili omše len po latinsky a nie na kvasenom chlebe (prosforách), ale na latinských nekvasených hostiách… Podrobný osud zlatinštených baziliánov v Taliansku pozri v Vladimirus

de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004, str. 534-538.

[8] «Gréckokatolícky rítus sa opieral hlavne o mníchov a o dobročinnosť svojich veriacich, teda bol bez desiatkov, kým latinská strana bazírovala na farách a vyžadovala desiatky», (S. Stephanii decretum II, cap. 52, *Corpus iuris Hungaric*i, Budapest, 1899, 42 – informácia prevzatá od: O. Halaga, «Cyrilometodejské dedičstvo po príchode Maďarov», *Slávia*, XLI (1972) str. 291); Podrobne o desiatkoch u gréckokatolíkov v Uhorsku pozri Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004, str. 118-125.

[9] Porov. Š. Lenčiš, *Šľachtický rod Drugetovcov z Humenného*, Humenné, 2003, str. 115.

[10] Teda sa k žiadosti hore uvedených monastyrov pridal ešte jeden, pravdepodobne Mukačevský.

[11] «Il Generale dell'Ordine di S.Basilio ha presentato all'EE. VV. un Monaco Basiliano Ungaro, che dice esser venuto da quelle parti per ordine di Monsignor **Partenio**, Vescovo Monkazioviense, e de Superiori di cinque loro monasteri, che per opera dell'istesso Vescovo furono alcuni anni convertiti dallo Schisma alla fede cattolica in numero circa 60 monaci, et in nome del detto Vescovo, e de medesimi monasterii supplica delle seguenti cose. (…)», (pozri *Acta S.C. de Propaganda Fide*, I, «Analecta OSBM», Rím, 1953, str. 302-304; ten istý dokument tiež v: *Monumenta Ucrainae Historica*, Vol. XII, Rím, 1975, str. 77-79).

[12] **Splitská rímskokatolícka synoda** za účasti legáta pápeža rímskeho **Mikuláša II.** (1059-1061) **v roku 1060** okrem iného (protibyzantského), vyhlásila veľkomoravského učiteľa **sv. Metoda** (+885), za heretika (temer 200 rokov po jeho smrti) a **zakázala užívanie staroslovančiny a cyriliky na bohoslužbách na celom svete**: «… gothicas litteras a quodam **Methodio haeretico** fuisse repertas, qui multa contra catholicae fidei normam in eadem sclauonica lingua mentiendo conscripsit; quam ob rem diuino iudicie repentina dicitur morte fuisse dampnatus…», (J.D. Mansi, *Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio*, XIX, 977; *Magnae Moraviae Fontes Historici*, IV, Brno, 1971, str. 129). Slovo «Goti» v latinskom texte, preložené do slovenčiny doslovne znamená *Kozáci* (kedysi uctievači boha-kozla, porov. angl. «god» *boh* a «goat» *koza*), ktorí sú totožní s východnými Slovanmi, preto pohrdlivý výraz: «gótske písmená» = *kozácke písmená*, namiesto výrazu «cyrilské písmená».

[13] «…Che il Monastero Krasnobrodense trovandosi in estrema povertá, haverebbe bisogno di qualche aiuto temporale, et in oltre di esser ornato con reliquie de Santi e suppellettili sacre (…)», (pozri *Acta S.C. de Propaganda Fide*, I, «Analecta OSBM», Rím, 1953, str. 302-304; ten istý dokument tiež v: *Monumenta Ucrainae Historica*, Vol. XII, Rím, 1975, str. 77-79).

[14] Vo východných katolíckych i pravoslávnych Cirkvách nikdy neexistoval noviciát. Nových členov-poslušníkov postrihovali starci-ihumeni na večné sľuby ihneď potom, ako sa vo svojom svedomí presvedčili a uistili o ich úprimnosti a spôsobilosti

na monastyrský život. V požiadavke do Ríma je jasne vidieť ruku latiníka, ktorý diktoval list a jasnú tendenčnú latinizáciu vtedajších uhorských baziliánov… Príklad z minulosti: veľký taliansky gréckokatolícky **svätý – Nil z Rossana** (910-1004), ktorý založil dnes už vychýrený baziliánsky monastyr v Grottaferrata pri Ríme, vstúpil do monastyra (v r. 940) ako tridsaťročný a **už po štyridsiatich dňoch pobytu v monastyre** sv. Nazaria v Kalábrii (Taliansko) **zložil večné sľuby** (profesiu, megalóschima) do rúk tamojšieho gréckokatolíckeho ihumena!, (porov. G. Giovanelli, *Vita di S. Nilo fondatore e patrono di Grottaferrata*, Badia di Grottaferrata - Roma, 1966, str. 21-22, 138); V súčasnosti – po nariadení z Vatikánu – gréckokatolícky bazilián musí mať tzv. ročný noviciát a smie zložiť večné sľuby najskôr po 4 rokoch života v monastyre.

[15] «L'abbate generale di tutto l'Ordine di S. Basilio devotissimo Oratore dell'Eminenze Vostre, humilmente espone come da otto anni in qua havendo renunciato allo schisma, sono venuti all'unione della chiesa cattolica li monasteri di Patach, Ungvar, Jazzaniz, Crasnobrod e Muchacho nel Regno d'Ungaria dell'Ordine medesimo, di rito greco, per opera di **Pietro Partenio** vescovo Mochaciense dell'istesso Ordine, il quale vedersi inhabile al regimento di detti monaci per la sua vechiaia, congregati li Superiori e monaci de monasteri sudetti, determinarno unirsi e sottoporsi all'obedienza di esso Oratore, come dalle giustificazioni date in publica forma al Signor Cardinale ponente in esecuzione della Bolla della felice memoria di **Gregorio XIII** che comincia *Benedictus Dominus*, nella quale unisce perpetuamente et aggrega tutti li monasterii e monaci del medesimo Ordine dovunque si ritrovino á questa Religione, sottoponendoli all'obedienza, visita, e correttione dell'abate generale di essa, come dalla medesima Bolla giustificata appresso il medesimo Signor Cardinale ponente e dalla Bolla di **Paolo V.** - sanctae memoriae, - che comincia *Ineundi nobis apostolici muneris*, che conferma la Bolla sudetta di Gregorio. E de facto hanno mandato **Pacomio Baranoviz**, monaco professo del sudett'Ordine in questa corte, per ottenerne la gratia come a pieno consta dalle giustificazioni sudette, et havendolo esso Oratore ricevuto alla sua obedienza con paterna charitá, supplica pertanto l'Eminenze Vostre dell'infrascritte gratie, accio quelli stabili e fermi perseverino nell'unione della Santa Chiesa, ed essa Religione. Primo. Degnarsi con decreto speciale confermare e roborare dett'unione in esecutione della sudette Bolle, non solo per li cinque monasterii sudetti, ma anche per tutti quelli monasterii del medesimo Ordine dovunque si ritrovino posti, che volontaria-mente si unissero e sottoponessero all'obedienza d'esso Oratore, mentre coll'esempio di dett'unione non solo quelli Regni d'Ungaria, ma in altri Regni si spera maggior augmento et propagatione del medesimo Ordine, con concedere alli monasterii et monaci sudetti tutti li Privilegij, favori et gratie che godono tutti li monasterij et monaci del detto Ordine.

2-o. Perché é necessario per l'augmento di detta Religione la facoltá di ricever novitij, l'Oratore sudetto supplica per detta facoltá e di puoter destinare luoghi di novitiato quelli monasterij che stimerá commodi per detto effetto in tutti li

Regni che bisognerá.
3-o. Supplica ordinare che niuno scismatico e disobediente alla Santa Sede sia ammesso per l'avvenire ad habitare ne' sudetti monasterij, ali quali quelli Religiosi di dett'Ordine solamente habbiano raggione habitarvi, che sono cattolici.
4-o. Essendo solito che li sudetti monasterij in dette parti vivono anco con elemosine maggiormente al presente che si ritrovano aggravati con pagare il contributo al Turco, l'Oratore supplica l'Eminenze Vostre ammettere quelli Religiosi alli Privilegij anco de mendicanti. Che il tutto é.» — Memoriale Abbatis **Theophili OSBM** de Grottaferrata ad S. Congr. Epporum et Regularium circa negotia Basilianorum Hungariae. ASV - S. Congr. Epporum et Regularium, Positio 13. martii 1664 (orig.); Archivium monast. Grottaferrata, registrum ann. 1654-57 et 1661-69 (registrum), (porov. uverejnený dokument v M. Lacko, *Unio Užhorodiensis Ruthenorum Carpaticorum cum Ecclesia Catholica*, Rím, 1955, str. 241-243).

[16] «Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium negotiis et consultationibus episcoporum et regularium praeposita, attentis narratis, referente Eminentissimo Carpineo, Oratoris precibus benigne annuens, confirmavit unionem, ut praefertur factam et in posterum faciendam ex nunc pro tunc.

Deinde Oratori facultatem concessit, ut petitur, admittendi ubique novitios et destinandi seu designandi monasteria quae sibi magis apta videbuntur in loca novitiatus.

Praetera mandavit, ne in posterum quisquam Religiosus schismaticus et a Sanctae Sede apostata in dictis monasteriis recipiatur, et ita in praemissis harum vigore indulget ac decernit, Constitutionibus Apostolicis caeterisque contrariis alias in suo robore mansuris, minime obstantibus. Romae 13. martii 1664 **Martius Card. Ginettus**, E. Episc. Camer. S. Secretarius. +Locus sigilli», (Decretum S. Congr. Epporum et Regularium de unione Basilianorum Carpato-Ruthenorum cum Basilianis Italiae (Grottaferrata) in Archivium monast. Grottaferrata, Registrum an. 1654-57 et 1661-69, in M. Lacko, *Unio Užhorodiensis Ruthenorum Carpaticorum cum Ecclesia Catholica*, Rím, 1955, str. 243).

[17] Ide o dokument tiež **z roku 1664**: «Beatmo padre. **Pacomio Baranoviz** dell'ord. di S. Bas. del regno di Ungheria espone humilte alla sta vra, come essendo venuto per render l'ubidienza alla sta vra in nome di **Pietro Partenio** vescovo Mochacense e di cinque monasterii del medesimo ordine venuti da ott'anni inqua all'unione della s. chiesa, passando dett'oratore fra li confini dell' impero, fu spogliato da ladri e ferito nella man sinistra et un diacono dell med. ordine fu occiso et ritrovandosi dett' oratore in estrema necessita, supplica la somma pieta della sta vra di qualche sussidio caritativo per il vitto suo e d' un compagno e per viaggio per ritornar al sudetto regno…», (A. Hodinka, *A Munkácsi Gör. Szert. Püspökség Okmánytára*, I. köt. 1458-1715, Ungvár, 1911, str. 206; porov. A. Welykyj, *Litterae episcoporum historiam Ucrainae illustrantes*, II (1641-1664), Romae, 1973, str. 278).

Čudotvorna voda

Z davna sja na Labirščini
spominať prihoda,
jak pomohla jedňij ženi
monastyrska voda:

Prišla žena za monachom
no ne pro paradu,
pozdravkala i zo strachom
prosila o radu.

Bo maťpeklo zo žyvota
jak muž prijde domiv;
nespokij, zvada, hryzota,
panujuťv ich domi.

Choc porajbaťi navariť,
bo ne je ľiniva,
choc mu krasny slova hvariť,
vse maťdijavol žniva.

Ona mu lem dobrym slovom
choče poraditi,
no skriplenyj alkoholom
hrišťjej i diti.

A tak jej povila mati:
«Iď do monastyrja,
jak z nim dale vytrimati?
Pros sja dušpastyrja.»

Koli toto rozpovila
nevista moloda,
monach poviv: «Paňi mila,
tu v studňi je voda.

Tota voda čudotvorna
bude vas chraniti,
načerpajte si z ňej horňa
povim vam, jak piti.

Jak muž iz roboty prijde
to zapamjatajte:
Iz toj vody si chlipnijte
i v ustach trimajte.

No ne smije vam vyteči
poky pide spati!
Bo inakše – škoda reči,
darmo probuvati.

Kiď vam bude tota voda
v nuždi pomahati,
prijďte si pani moloda
znova načerpati.»

Žena pišla, posluchala,
choc jij bylo čudňi,
horňa vody načerpala
z monastyrskoj studňi.

Perešov čas, minajuťdňi,
tyždeň sja pominuv,
vertaťsja žena ku studňi
z velikov sudinov.

«Už je spokij i zlahoda»,
kaže monachovi,
«barz pomahaťtota voda
i mi, i mužovi.»

Odpoviv jij: «Ne zrobila
čudo voda tota,
ale všytko napravila
lem vaša "ňimota".

Bo koli muž začne kľati
i bisida pusta,
ta je ľipše vytrimati
i zaperti usta.»

Tak ono je z čudesami
včera, zavtra i dnes:
De zname pomoči sami,
ne čakajme čudes.

Josif Kudzej, Ňagiv
(*Blahovistnik*, Prešov,
7 (1997) str. 193)

Drahocenný krásnobrodský Evanjeliár s dobovým kovaním ***z roku 1670****. Uprostred je ukrižovanie Isusa Christa a v rohoch štyria evanjelisti. Evanjeliár vždy ležal na prestole v cerkvi (pozn.: niekto nesprávne vzájomne vymenil centrálne kovanie z prednej a zadnej strany Evanjeliára – zobrazenie Presv. Trojice, tj. chrámový prazdnik = sviatok Sošestvija Sv. Ducha = Trojcin deň, má byť totiž vždy na prednej strane). Pozri str. 152.*

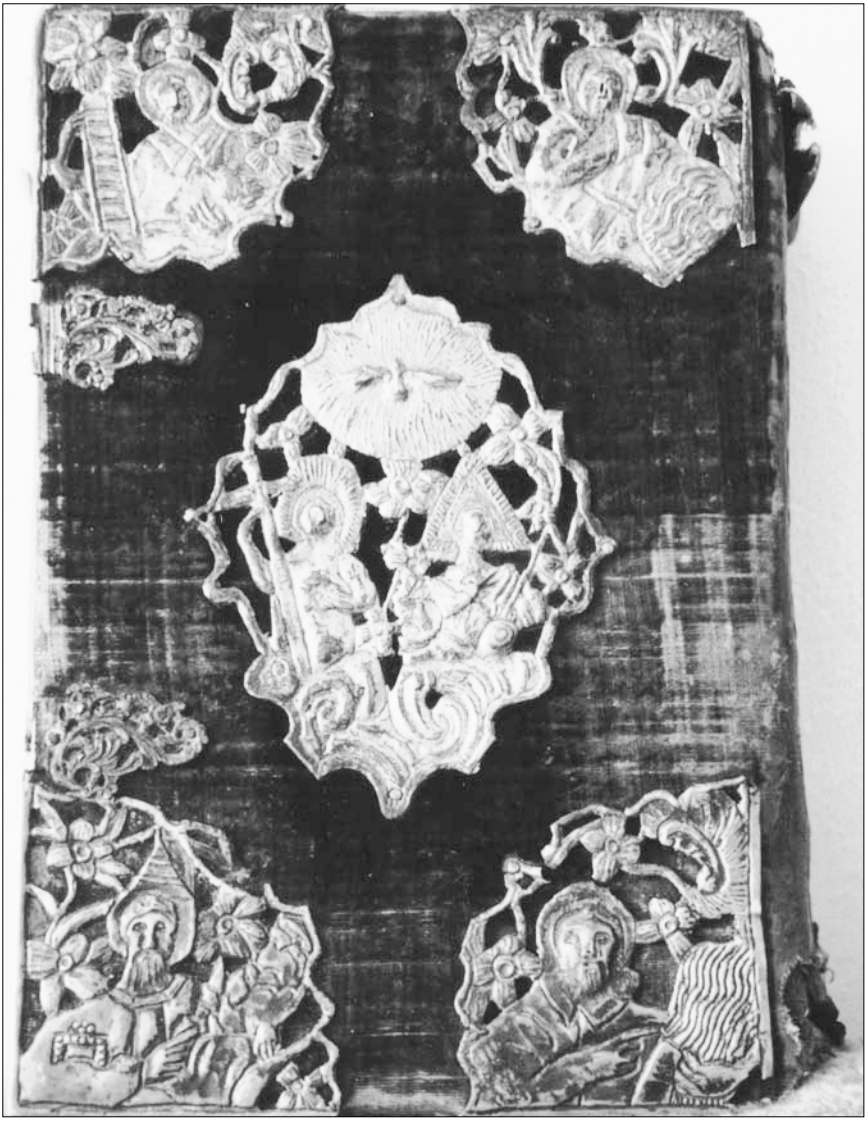

*Zadná časť krásnobrodského Evajeliára **z roku 1670**. Uprostred je dobové kovanie znázorňujúce Presvätú Trojicu a v rohoch štyria svätí starozákonní patriarchovia a proroci: vľavo hore – patriarcha Jakub s rebríkom (porov. Gn 28,12), vľavo dole – prorok Eliáš s kvapkou dažďa v svätožiare… (porov. 1Kr 17,1)*

9. Monastyr, kde sa prepisovali, predávali a kupovali staroslovanské knihy

Krásnobrodský monastyr bol centrom nielen náboženského **kult**u Krásnobrodskej Bohorodici, ale tiež centrom s tým súvisiacej cyrilometodejskej **kult**úry celej Zemplínskej župy, ba i Uhorska. Dokazuje to i fakt, že kto **v 17.-18. st.** chcel kúpiť staroslovanskú cyrilikou písanú bohoslužobnú knižku pre svoju cerkov – robil to práve v Krásnobrodskom baziliánskom monastyre.

Dokazujú to mnohopočetné dobové zápisy v bohoslužobných knihách:

✓ Napr. zápis v staroslovanskom *Evanjeliári* z r. 1670, ktorý bol kúpený v Krásnobrodskom monastyre v r. 1689 do Pichného. Zápis znie: «**Сїѧ кни́га рекомаѧ є҆ѵ҃глїѧ кꙋплена до села пыхонь... оу манастырѝ красноброцкомъ... ҂ах҃пѳ**».[1]

✓ V staroslovanskom *Evanjeliári* z r. 1690, ktorý bol kúpený **v r. 1716** na odpuste *Sošestvija Sv. Ducha* v Krásnobrode pre farnosť Hlivištie je tiež zápis, že táto kniha bola kúpená v Krásnobrodskom monastyre.[2] Táto kúpa sa uskutočnila na odpuste, lebo monastyr bol vtedy v stave zničenia počas Rákoczyovho povstania a obnovený bol až v r. 1729. Na odpuste predaj sprostredkovali baziliáni, ktorí tu prichádzali na odpusty i v čase neosídlenia monastyra.

✓ **V r. 1752** bol kúpený «**на манастири Красноброцкомъ**» staroslovanský *Apoštol* pre gréckokatolícku cerkov v Strážskom.[3]

Takýchto zápisov v dobových knihách je veľmi veľa a dokazujú, že v čase, keď väčšina ľudí bola negramotná (nevedela čítať ani písať), knihu si mohli zakúpiť práve u baziliánov v Krásnobrode.

Ako už bolo uvedené na začiatku tejto kapitoly, Krásnobrodský baziliánsky monastyr bol a aj dodnes je centrom cyrilometodejského

kresťanského **kult**u a preto dodnes v okolí tohto monastyra je obyvateľstvo byzantského obradu a ovláda písanie azbukou (východná **kult**úra). Cudzí latinský obrad má dodnes v okolí Krásnobrodu veľmi málo stúpencov (pozri tabuľky s počtom veriacich na str. 326, 360, 500-501).

---

[1] Porov. І. Панькевич, «Покрайні записи на підкарпатських церковних книгах», *Науковий Зборник Тов. Просвѣта*, Ужгород, VI (1929) str. 182.

[2] Porov. *tamtiež*, str. 174.

[3] Porov. І. Панькевич, «Материали до історії мови південнокарпатських Українців», *Науковий збірник Музею укр. культ…*, Prešov, 1970, str. 109.

Rákoczyho kuruci a cisárski labanci… *Perokresba zo začiatku 18. storočia.*

10. Rok 1708 – pokus o zlapanie rusínskeho vodcu Ivana Hutika – tretie zničenie Monastyra

Povstanie proti Habsburgovcom pod vedením **Františka II. Rákoczyho** začalo už **v r. 1703** a trvalo až **do r. 1711**. Už na začiatku povstania Rákoczy obsadil aj územie celého terajšieho Slovenska (teda aj Krásnobrod), a to za výdatnej pomoci Rusínov, čo bolo a aj je dnes z historických dokumentov všeobecne známe. Ak by kalvín Rákoczy chcel vypáliť Krásnobrodský baziliánsky monastyr (a to dokonca monastyr svojho spojeneckého ľudu!), bol by ho vypálil hneď a nie až na konci svojho povstania. **V r. 1708** bolo totiž povstanie už v deklinácii a rímskokatolícke cisárske vojská víťazili nad kalvínmi. Katolícki labnaci v r. 1708 vypálili Monastyr z pomsty, že okolité obyvateľstvo i baziliáni, ktorí boli okrem iného odlišného obradu ako oni, podporovali Františka II. Rákoczyho.

Bolo to už tretie zničenie v histórii Monastyra: **prvykrát** bol zničený **začiatkom 14. st., druhykrát v r. 1603 a tretikrát v r. 1708** – od vlastných, tj. katolíkov – i keď odlišného (vichingovského-latinského) obradu.

Cisárski labanci chceli zlapať rusínskeho vodcu Ivana Hutika

Terleckyj v r. 1870 v Ľvove (vtedajšia rakúska časť Rakúsko-Uhorska) publikoval dejinné skutočnosti o zničení Krásnobrodského baziliánskeho monastyra (**v r. 1708**):

V r. 1708 prišlo cisárske vojsko (labanci) na krásnobrodský odpust v prezlečení, rozptýlené po dvoch vojakoch pomedzi mnohopočetných rusínskych gréckokatolíckych pútnikov. Urobili to vraj preto, lebo sa vraj dopočuli, že počas odpustu sa v Monastyre predávajú a kupujú ženy.

***František II. Rákoczy** (1676-1735). Povstanie pod jeho vedením začalo už v roku 1703. Hneď na jeho začiatku úspešne obsadil celé terajšie Slovensko. Vojensky sa opieral hlavne o Rusínov, ktorých vždy označoval za «najvernejší ľud» (gens fidelissima). Dal veľké privilégiá aj rusínskym gréckokatolíckym kňazom. To, že Krásnobrodský monastyr bol vypálený až koncom povstania v prítomnosti cisárskeho vojska v roku 1708, jasne ukazuje, že ho nevypálili Rákoczyovi kuruci, ale cisárski rímskokatolícki labanci.*

Nezmysel: v čase, keď Rákoczy takmer detronizoval Habsburgovcov z uhorského trónu, Habsburgovci by neriešili nejaké primitívne manželské pletky opovrhovaného nevoľníckeho rusínskeho obyvateľstva v Krásnom Brode, ale namiesto toho by ratovali svoj krk.

Počas púte tiež chceli zlapať a odviesť istého **Ivana Hutika** (**Ивана Гутика**) (tu je pravý dôvod, prečo cisárski labanci prišli na odpust). Hneď nato sa strhla krátka, ale o to zúrivejšia bitka, lebo aj Ivan Hutik mal svojich ľudí a následne sa vraj cisárski hajduci zabarikádovali v Krásnobrodskom monastyre. V incidente padlo veľa ľudí a že vraj, ako pokračuje hypotéza, gréckokatolícki pútnici (Hutikovi ľudia) vtedy sami podpálili svoj vlastný monastyr aj s cisárskymi vojakmi… Keď potom vraj rusínski pútnici uvideli, čo spáchali, rozutekali sa domov a cisárskych vojakov nechali len tak. Cisárski žoldnieri potom povyskakovali z okien plápolajúceho monastyra a tak sa zachránili.[1]

Ako vidno, táto hypotéza je nelogická najmä ohľadne "trestnej výpravy" cisárskych labancov proti Rusínom údajne obchodujúcim s vlastnými ženami. Historická pravda je tá, že Ivan Hutik bol významným prívržencom Františka II. Rákoczyho a cisárski labanci ho hľadali a chceli uväzniť. Najlepšia príležitosť sa im zdala práve počas svätého odpustu, keď sa nič netušiaci vojenský vodca Ivan Hutik spolu so svojimi chlapmi príde na odpust vyspovedať a pomodliť… Cisárski vojaci prišli inkognito v prezlečení za pútnikov, avšak s mečmi, dýkami a pištoľami dobre ukrytými pod šatami. Zneuctili sväté miesto tým, že vyvolali krvavú potýčku a porušili staroveké právo azylu v Božom chráme (takto spáchali svätokrádež). Skutočne Ivana Hutika aj zlapali, ale rozpútala sa pritom krvavá bitka. Aký bol ďalší osud Hutika nevieme. Ivan Hutik teda patrí medzi prachom storočí zapadnuté slávne osobnosti, ktoré takto vstúpili do dejín nielen baziliánskeho Krásno-

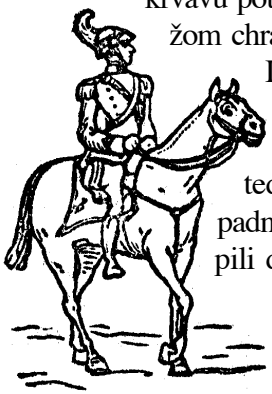

brodského monastyra, ale aj do histórie rusínskeho odporu voči utlačovateľom vôbec.

21 rokov po publikovaní článku Terleckého, v roku 1891 (teda temer 200 rokov po udalostiach) bol v Ľvove publikovaný článok tentoraz v časopise *Novyj Haličanin*, kde sa už priamo zdôrazňuje, že cisárski vojaci prišli do Krásnobrodu potlačiť mníchov, pretože sa tam vraj počas odpustov kupovali a predávali unesené ženy. Mnísi ich vraj bezstarostne (čisto len z dôvodov zárobku) doslovne "na počkanie", bez akejkoľvek evidencie sobášili (podrobnejšie pozri v kapitolách 11 a 12). Vyššie spomenutý časopis *Novyj Haličanin* ďalej uvádza, že vraj gréckokatolícki rusínski veriaci brániaci tento svoj nekresťanský zvyk nezriadených "manželstiev a rozvodov na počkanie" sa proti prišlým cisárskym labancom-hajdukom vzbúrili, cisárskych zahnali do vtedy ešte dreveného Krásnobrodského monastyra a monastyr (samotní rusínski gréckokatolíci) podpálili![2]

Je potrebné si uvedomiť, že **v r. 1891** cisárske Rakúsko-Uhorsko bolo už v plnom rozkvete a Ľvov, kde článok bol uverejnený, patril priamo do rakúskej časti cisárstva, a teda v onom čase – čase tuhej latinizácie a rekatolizácie sa nemohlo publikovať pre cisársky rakúsky katolícky trón nič diskreditačné. Nebolo možné napísať pravdu o tom, kto a prečo vypálil gréckokatolícky baziliánsky monastyr. Ale určite to neboli sami gréckokatolíci, ktorí na svoje vlastné starodávne odpustové miesto prišli! V oboch hypotetických článkoch sa protestantskí kuruci vôbec ani nespomínajú. Z čoho je aspoň jasné, že kalvínski protestantskí kuruci, ktorým velil **František II. Rákoczy**[3] (1676-1735), pri vypálení Krásnobrodského monastyra vôbec neboli prítomní. A tak sú len dve možnosti: monastyr mohli vypáliť len rímskokatolícki cisárski labanci (veľmi pravdepodobné) alebo rusínski gréckokatolíci, ktorí sa prišli modliť na odpust (vôbec nepravdepodobné)…

V tom čase bola v ľudovej tradícii ešte stále známa a živá predstava o starodávnom pohanskom Krásnobrode a jeho hrôzostrašnom krvavom kultovom obetišti, keď ženy nič neznamenali (pozri v kap. č. 12). Tieto spomienky a legendy boli ešte umocnené čiernym zlovestným spáleništom monastyra. Starodávna minulosť prišla vhod latiníkom, ktorí začali tvrdiť, že Monastyr bol v r. 1708 vypálený nie preto, že Rusíni podporovali Rákoczyho, ale vraj preto, lebo týrali svoje vlastné ženy obchodujúc s nimi ako na dobytčom trhu (pozri nasledujúcu kapitolu). Latiníci dokonca začali tvrdiť, že gréckokatolícky Monastyr nepodpálili ani cisárski rímskokatolícki vojaci, ale vraj doslovne «*šaleni Rusnaci*» – a to ešte počas svätého odpustu, lebo vraj chránili svoje nadivoko a doslova a dopísmena na zvierací (kravský) spôsob uzavierané manželstvá (pozri obr. na str. 168)… Zaujímavé a mnohovravné je, že práve v tomto období, keď monastyr bol bez baziliánov, egerský latinský biskup Erdődy vymyslel túto neuveriteľnú, pikantnú historku o predávaní a kupovaní žien – a obvinil zbožných baziliánov z Krásnobrodu a Rafajoviec, že vraj na svojich odpustoch sobášia unesené ženy (pozri v kapitole č. 11). Akoby chcel morálne ospravedlniť jeho spálenie v r. 1708 a v budúcnosti znemožniť jeho prípadné znovuosídlenie!

Baziliánsky monastyr na Sninskej hore

Pre historikov je veľmi dôležitý záznam Terleckého o tom, že počas Rákoczyho povstania (1703-1711), bol zničený nielen Krásnobrodský monastyr, ale aj iný baziliánsky monastyr na území terajšieho Slovenska – monastyr na Sinajskej (Sninskej) hore.[4] Iný baziliánsky historik – Kralickyj vo svojom topograficko-zemepisnom opise Zemplínskeho komitátu o meste Snina (Szina) poznamenáva: «*neveliké mestečko, ale slávne tým, že na blízkej hore* (podobnej ako Sinaj) *kedysi existoval rusínsky (baziliánsky) monastyr zasvätený na česť sv. veľkomučeníčky Kataríny*».[5]

Krásnobrodský monastyr po vypálení cisárskymi vojskami **v rokoch 1708-1729** znova prežíval najťažšie chvíle svojej existencie – ležal v popole, bez baziliánskych mníchov… Takto celé dve desaťročia (**1708-1729**) vietor smutne prefukoval sivý popolavý prach z miesta na miesto nad opusteným zhoreniskom svätej lavry a iba gréckokatolícki kňazi žijúci v susedstve kedy-tedy dozreli na jeho majetky. Dre-

vená monastyrská cerkov a kamenná kaplnka Bohorodici zo 14. st., však akoby zázrakom prežili devastujúci požiar a preto sa spomínajú aj v inventári Monastyra z r. 1729 (pozri v kap. 13).

---

[1] Porov. В. Терлецкій, «Описаніе Монастыря Краснобродского», *Литературный Сборникъ Галицко-русской Матицы - год 1870*, Львов, 1870, стр. 27-29.

[2] Porov. *Новий Галичанин*, Львів, 1891, str. 142, citované v K. Заклинський, «Нарис історії Краснобрідського монастиря», *Vedecký zborník Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku*, 1, Bratislava-Prešov, 1965, str. 49.

[3] O kladnom vzťahu **Rákoczyho** k rusínskym gréckokatolíkom pozri Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004, str. 442-445.

[4] Porov. В. Терлецкій, «Описаніе Монастыря Краснобродского», *Литературный Сборникъ Галицко-русской Матицы - год 1870*, Львов, 1870, стр. 27.

[5] Porov. А. Кралицкій, «Сіверо-восточная Угорщина - Земплинскій комитатъ», *Науковый Сборникъ издаваемый Литературнымъ Обществомъ Галицко-русской Матицы*, Ľvov, 1866, str. 154; O Sninskom baziliánskom monastyre pozri samostatnú kapitolu v knihe J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastyra (Bukovej Hory) a historické zmienky o iných baziliánskych monastyroch na východnom Slovensku*, Prešov, 2004, str. 251-253; tiež dva iné dokumenty o Sninskom monastyre **z roku 1487** publikované v С. Пап, *Історія Закарпаття*, II, Івано-Франківськ, 2002, стр. 288-289.

Pruskí vojaci v uniformách z r.1726. *Do rakúskej a uhorskej armády boli jednotné uniformy zavedené až za Márie Terézie (1740-1780). Dovtedy bol každý vojak oblečený inak. Aký bohatý bol, tak dokonalú a kompletnú vojenskú výstroj a výzbroj mal.*

11. Rok 1718 – krivé svedectvo latinského grófa-biskupa Erdődyho: «*o Monastyre, kde sa vraj predávali a kupovali ženy*»

Latinský **gróf-biskup Gabriel Anton Erdődy de Monyorókerék** (1715-1744) napísal dňa **9. februára 1718** výstražný list adresovaný gréckokatolíckemu episkopovi **Hennadijovi Heorhijovi Bizancijovi, OSBM** (1716-1733), ktorý bol v tom čase jeho obradovým vikárom pre gréckokatolíkov. Tento list obsahuje krivé obvinenie, že v Užskej župe **v Krásnom Brode** (a v Zemplínskej župe v Rafajovciach) **počas odpustov baziliáni vraj sobášia unesené ženy**. Toto kompromitujúce obvinenie malo byť jedným z piatich korunných príčin uvádzaných v tom istom liste, pre ktoré by mala byť definitívne zlikvidovaná Mukačevská gréckokatolícka eparchia a jej veriaci pretransformovaní na rímskokatolíkov (latiníkov), o čo sa egerskí latinskí biskupi intenzívne usilovali najmä **v rokoch 1706-1771** (tj. tesne pred jej uznaním zo strany pápeža).

*Egerský biskup **Gabriel Anton Erdődy de Monyorókerék**, dobový portrét nachádzajúci sa dnes v Egerskom latinskom seminári.*

Po prečítaní všetkých piatich obvinení je každému jasná tendenčnosť latinského egerského biskupa, ktorý sa neštítil porušiť 8. Božie prikázanie (*Nebudeš krivo svedčiť proti svojmu blížnemu*), a teda spáchať ťažký hriech, a to len preto, aby zväčšil svoj finančný príjem (desiatky) – «stádo» svojich latinských veriacich na úkor miestnych gréckokatolíkov. Išlo o týchto päť obvinení:

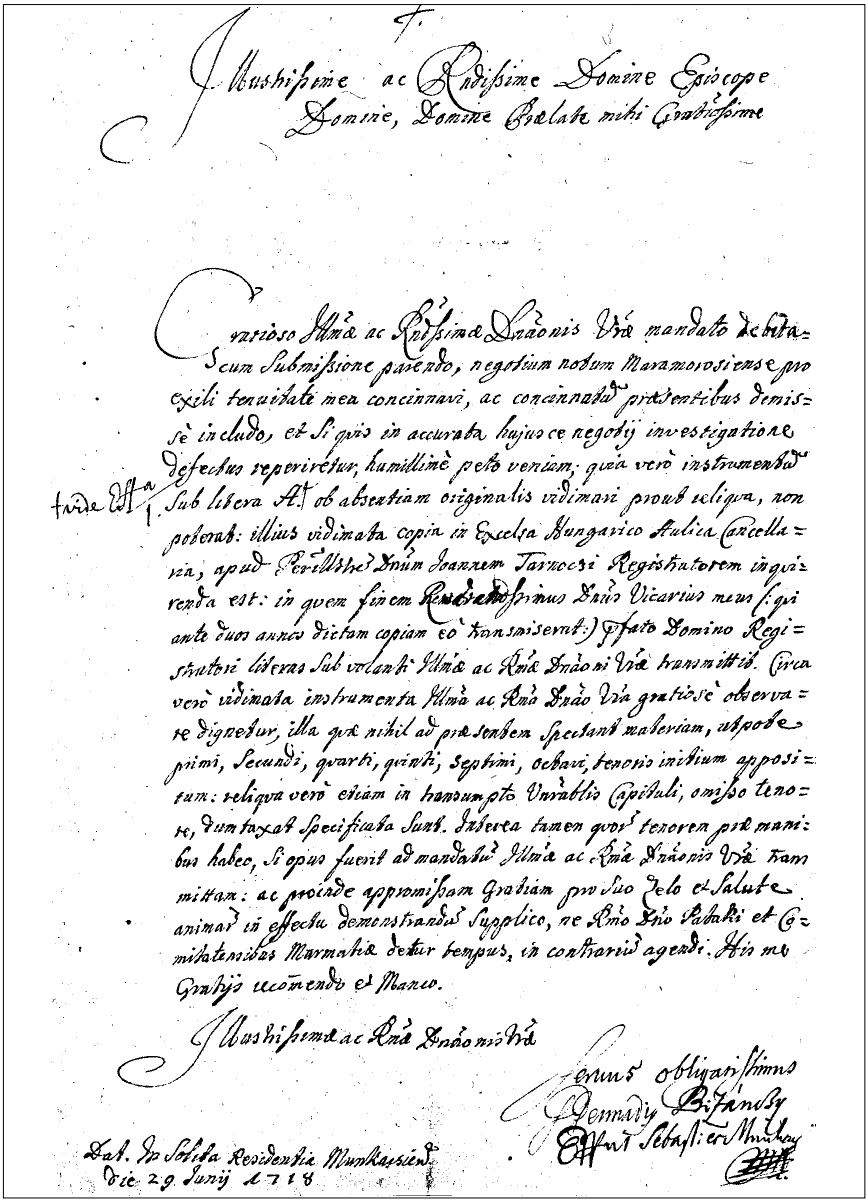

List mukačevského gréckokatolíckeho episkopa ***Hennadija H. Bizancija z 29. júna 1718*** *adresovaný latinskému grófovi-biskupovi Gabrielovi Antonovi Erdődy de Monyorókerék do Egera. List z archíva Egerského arcibiskupstva.*

1.) Vraj episkop H. Bizancij potrestal sačurovského (alebo čičavského – krivý svedok gróf-biskup Erdődy v tom nemá v liste jasno) gréckokatolíckeho kňaza, ktorý mal dve ženy[1] len pokutou 40 florénov a dovolil mu naďalej žiť s druhou ženou… Egerský latinský gróf-biskup podčiarkuje, že tento nie presne určený kňaz, vraj **žije s cudzoložnicou**. Ďalej tvrdí, že H. Bizancij čosi podobné urobil i s iným kňazom z Hrabovčíka, ktorý mal za ženu najprv Rusínku a teraz má rímskokatolíčku. Latinský gróf-biskup Erdődy vyčíta Bizancijovi, že **škandál riešil len finančnou pokutou** a nechal kňazov naďalej pôsobiť vo farnosti…

2.) Druhým obvinením grófa Erdődyho vznesenom voči chudákovi Bizancijovi je, že tento je vraj krivoprísažník, lebo porušil prísahu vernosti egerskému latinskému biskupovi… Prísahu vraj porušil, keď bez písomného dovolenia od egerského biskupa-grófa Erdődyho vysvätil viac ako 60 gréckokatolíckych kňazov, ktorí sú vraj takí «*idioti*», že ani **nevedia, koľko je bohov**. Vraj učia, že veríme v troch bohov. Erdődy obviňuje Bizancija, že sa dopustil v tejto kauze **ťažkého hriechu simonie**, lebo za každú vysviacku vraj vyinkasoval 28 rýnskych florénov. Gróf Erdődy v liste ďalej označuje všetkých vysvätených gréckokatolíckych kňazov doslovne za «***idiotov bez vzdelania***».[2] Erdődy obviňuje Bizancija, že slúži idolom (tj. pohanským modlám), že do dedín ustanovuje po dvoch kňazov naraz, a to len preto, aby od každého ročne dostával 2 florény, a tak si zarobil…

3.) V treťom bode latinský biskup obviňuje gréckokatolíckeho episkopa Bizancija, že v gréckokatolíckom obrade **nedodržiava latinské dekretálne sviatky**. Rímskokatolíci mali vtedy nový kalendár (gregoriánsky), gréckokatolíci starý-juliánsky. Preto sa temer žiadne sviatky nezhodovali dátumovo. Malo to veľký význam, lebo sa jednalo o povinné práce pod dozorom pandúrov s bičmi v rukách na panskom. Inými slovami latinský biskup nútil Bizancija prejsť na latinský kalendár sviatkov a tak zrimokatolizovať gréckokatolíkov…

4.) Vo štvrtom bode obviňuje Bizancija, že jeho kňazi **neplatne sobášia veriacich**, lebo týchto vraj môžu platne sobášiť len rímskokatolícki kňazi. Že napr. gréckokatolícky kňaz z Beniakoviec takto ne-

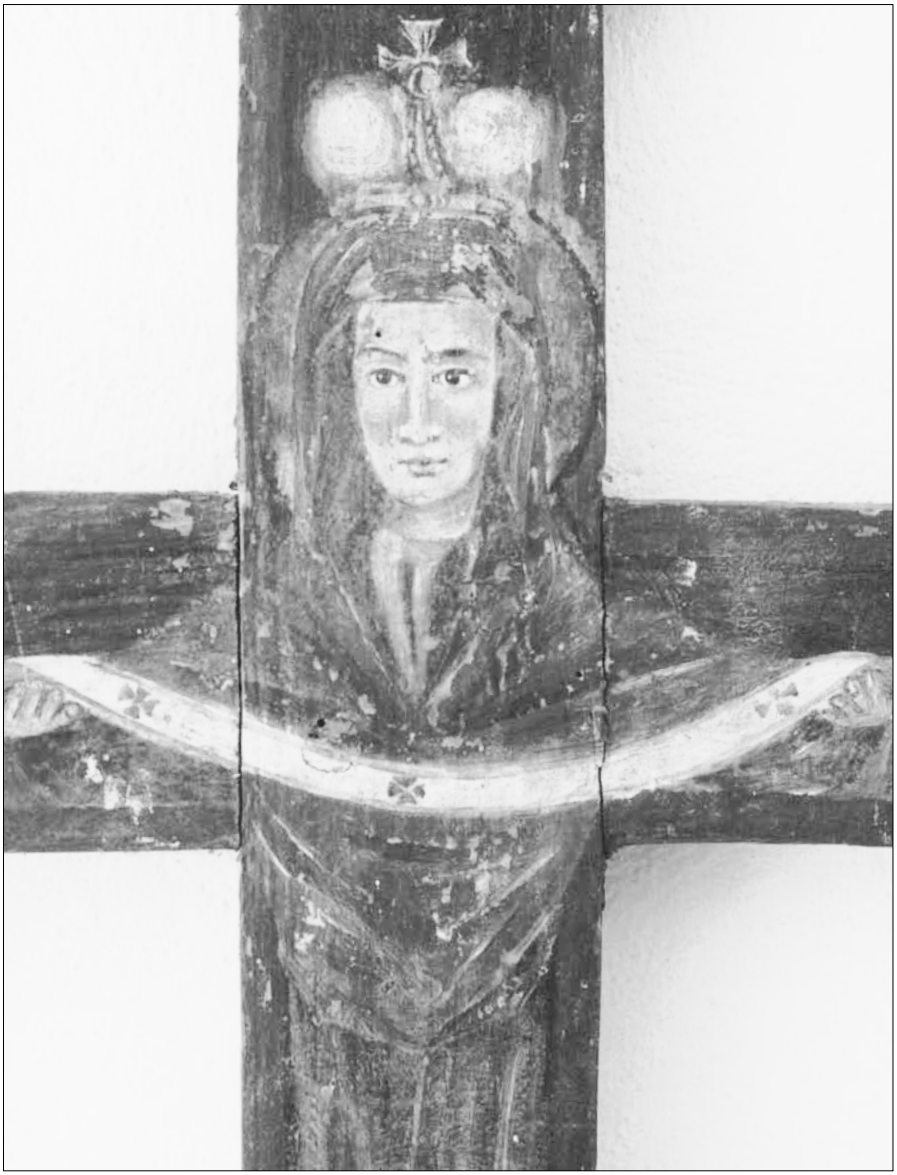

Krásnobrodská baziliánska ikonopisecká škola: ***Detail procesiového kríža z polovice 18. storočia****, ktorý sa používal na krásnobrodských odpustoch. Na jednej strane kríža je znázornený ukrižovaný Hospoď Isus Christos a na zadnej (pozri obrázok) Pokrov Presvjatoj Bohorodici.*

platne zosobášil luterána s Rusínkou a že Rusínka mala pri sobáši vraj len 9 rokov… V tom istom bode Erdődy uvádza vymyslené obvinenie, že **baziliáni na odpustoch v Krásnom Brode a Rafajovciach sobášia unesené ženy**…[3]

5.) V piatom bode svojho listu latinský gróf-biskup Erdődy obviňuje gr. kat. episkopa Bizancija, že **buduje gréckokatolícke cerkvi bez písomného dovolenia** od egerského latinského biskupa, napr. vo Vranove-Čemernom, kde tým porušil práva vranovských rímskokatolíckych farárov (ktorí už mali Čemerné previesť na latinský obrad).

Na záver svojho listu latinský **gróf-biskup Gabriel Anton Erdődy de Monyorókerék** (1715-1744) za trest s okamžitou platnosťou odoberá všetky dovolenia, ktoré dal gréckokatolíckemu episkopovi **Hennadijovi Bizancijovi 16. mája 1717**…[4]

Latinský gróf-biskup Erdődy si mohol dovoliť **v r. 1718** očierniť Krásnobrodské baziliánske odpustové miesto o to viac, že v rokoch 1708-1729 Krásnobrodský monastyr práve nebol osídlený baziliánmi, lebo bol v tom čase už bol 10 rokov spálený (možno bol v r. 1708 vypápený aj na priamy rozkaz egerského latinského biskupa – predchodcu Erdődyho). Teda baziliáni na Krásnobrodské odpusty vtedy s najväčšou pravdepodobnosťou len dochádzali z iných monastyrov a sa nemohli brániť…

«Rusínsky Devín pod ideologickým útokom Saracénov»

Niektorí symbolicky prirovnávajú pre obrodenie Rusínov veľmi významný Krásnobrodský baziliánsky monastyr k slovenskému Devínu (pri Bratislave), na ktorom sa v 19. st. nostalgicky schádzali slovenskí národovci (štúrovci). Preto sa Krásnobrodský monastyr niekedy označuje aj ako **«rusínsky Devín»**.

Keďže Krásnobrodský monastyr sa stal symbolom národného povedomia Rusínov na Slovensku a sebavedomosti gréckokatolíkov vôbec, stal sa aj terčom, do ktorého sa strieľali a dodnes sa strieľajú všelijaké nepravdy, aby sa tento symbol pošpinil.

Tak sa dodnes pokračuje v očierňovaní Krásnobrodského monastyra, že sa tam vraj kedysi «predávali a kupovali ženy». Toto obvinenie nachádza svoju renesanciu v slovenských masovokomunikačných prostriedkoch **na prelome 20. a 21. storočia**. V modernom presexualizovanom svete si totiž skoro každý, kto miluje bulvár, niečo podobné rád prečíta, či o takom niečom počúva…

Matej Bel – prvý oficiálny ideologický útočník na Krásnobrod (prvá pol. 18. st.)

Toto vymyslené očiernenie na základe krivých obvinení latinského egerského biskupa, ktorý **v 18. st.** chcel takto zlatinizovať gréckokatolíkov, prebrali niektorí prolatínski historici. Ako prvý to bol **Matej Bel** (1684-1749), ktorý na objednávku egerského latinského grófa-biskupa vo svojom opise Zemplínskej župy (spred r. 1749) uviedol o Krásnobrodskom monastyre a o Rusínoch do neho prichádzajúcich tieto skreslené kompromitujúce údaje:

«*(Keď Rusíni) prichádzali na verejné zásnuby* ***do Krásneho Brodu alebo aj inde, v náboženských sprievodoch, ľudovo zvaných procesiách, ako je to dodnes obvyklé, mládenec si vyhliadol ktorékoľvek dievča a napriek protestom ho uniesol proti vôli rodičov, ktorí niekedy nesúhlasili s týmto postupom a privedený kňaz ich zosobášil. Takýmto spôsobom sa teda zobrali často takí, ktorí sa neodvážili verejne zasnúbiť pre nejakú prekážku, alebo sami sa nechceli podrobiť vôli rodičov****. Sú aj takí ľudia, ktorí sú navyknutí na dedovské obyčaje, nechcú sa ich vzdať, alebo sú zvádzaní túžbou po takomto spôsobe zásnub, po takomto spôsobe krstu, alebo vykonávajú len staré zvyky, pokiaľ sa to dá. Nechýbajú ani takí, ktorí odkladajú krst niekoľko mesiacov, ba i rok. Oproti tomu tí, ktorých voláme užhorodskými, sú neústupčivejší, čo sa týka toho všetkého.* ***Ak môžu, ešte i dnes unášajú*** *dospelejšie dievčatá a radšej nahradia úlohu matky dospievajúcim, kým budú schopné vstúpiť do manželstva.*

Ináč svadba sa odbavuje slávnostne, všade rovnako dôstojnými ob-

radmi, ktorými je svadba poprepletaná. Ženích zvoláva na ten deň, keď si želá mať svadbu, mládencov sebe podobných, kolkých len môže a s týmito podperenými družbami na koňoch, on sám tiež na vyparádenom koni tiahne za zástavníkom s hudbou do domu nevesty. Pri tej príležitosti, po celej ceste za tanca, bubnovania a výskania družbov, tak hrdo si vedie, že neustúpi z cesty nikomu, žiadnemu pánovi, ale ako kráľ si v ten deň nárokuje cestu, prednosť a pocty. Aj družbovia ho uznávajú za kráľa a zakrútia prísne s každým, kto by nechcel túto jeho hodnosť uznať. A keďže mládež je viacerými pohárikmi povzbudená a podnapitá, veľmi rada vybočí z koľají pri takejto slobode, a preto treba sa im radšej vyhnúť, aby táto pomýlená sloboda neviedla k obťažovaniu pocestných. Keď nevesta príde k rodičom, následuje niekolko skromných obradov, počas ktorých sa nevesta zahalí a po položení venca na hlavu vráti sa ženíchovi a ide sa do chrámu zas v sprievode jazdcov a hudby. Podperený ženích vedie vyparádenú nevestu ta a späť. Keď sa vrátia, svokra položí neveste na hlavu chlieb z pšenice, žita, jačmeňa, ale aj ovsa, naplnený inými semenami, posýpaný zelinami a po danom sľube ju požehnávajú želaniami všetkého druhu. Potom pri rovnakých tancoch a veselej muzike sa sadá za stoly a po ukončení všetkého odvedie sa mladucha, vyprevádzaná družičkami a ženami k posteli. Pri tejto príležitosti treba povedať, že na svadbu pozývajú veľa hostí a veseliacich sa parobkov a všetci sa snažia prejaviť veselosť a všetky druhy radosti. Po niekolkých dňoch sa mladucha vracia k svojim rodičom a znova sa prijímajú hostia a tento zvyk oni sami nazývajú 'pridani'. Tolko o svadbách».[5]

Na inom mieste **Bel** vo svojom opise Zemplínskej župy pokračuje o Krásnobrode takto:

«***Krásny Brod** stúpa po tom istom brehu asi pol míle na sever, je daný do zálohu grófovi **Michalovi Petöovi** a **Sirmajovi**. Dedina je máličko početnejšia, osadníci sú Rusíni. Pod dedinou sa nachádza **kláštor gréckeho obradu**, slávny ako pre iné veci, tak aj pre každoročné púte ľudí tohto gréckokatolíckeho náboženstva. Schádza sa tu rusínsky ľud v obrovskom množstve. Pri tomto stretnutí sa kedysi často stávalo, **že mladíci uniesli dievčatá, ktoré si zamilovali, neraz proti vôli rodičov, aj***

«… že vraj, ak sa Rusín chcel rozviesť so svojou ženou, ***uviazal jej na krk kravský motúz, a tak ju priviedol*** *počas krásnobrodského odpustu k mníchom baziliánom, a tí ich manželstvo bez problémov rozviedli… a zosobášili ho s inou…», (str. 169).*

ich samých. Privedený kňaz ich ihneď zosobášil a nepozorovane odišli. Tento zvyk, hoci veľmi starý, nemôže byť zrušený, lebo ho stále obnovujú. Ľud je totiž náchylný na takéto betárstva».[6]

Pozoruhodné je, že Matej Bel vo svojom opise župy je absolútne skúpy na informácie o iných obciach a mestečkách Zemplína. Najviac priestoru venoval práve Krásnobrodskému monastyru, ktorý opisuje dokonca až na dvoch rozličných miestach! Krásnobrodskému monastyru vo svojom opise župy venoval dokonca viac priestoru ako ktorémukoľvek hradu či kaštieľu funkčnému v jeho dobe! To indikuje, ako Krásnobrodský monastyr – centrum gréckokatolicizmu – vtedy «ležal v žalúdku» vtedajšej latinskej šľachty a to nielen svetskej, ale aj cirkevnej (všetci egerskí latinskí biskupi boli grófmi).

Informáciu o údajnom sobášení unesených žien v Krásnobrodskom monastyre od **Bela** prevzal **Szirmay** a publikoval vo svojej *Notitia Topografica, politica inclycti comitatvs Zempléniensis* **v r. 1803** a od neho informáciu prevzali česká autorka krásnej literatúry **Božena Němcová v roku 1859** v článku «Obrazy ze života slovenského»[7] a neskôr aj iní – a do nemoty ich opakovali aj komunisti a dodnes s obľubou opakujú skoro všetci nepriatelia Rusínov a sv. Cirkvi, keď sa hovorí o dejinách slávneho, dodnes existujúceho Krásnobrodského baziliánskeho monastyra.

Ako **Terleckyj** vo svojom článku **z r. 1870** poznamenáva, očernenie o Rusínoch išlo až tak ďaleko, že sa hovorilo i to, že vraj, ak sa Rusín chcel rozviesť so svojou ženou, uviazal jej na krk kravský motúz, a tak ju priviedol počas krásnobrodského odpustu k mníchom baziliánom a tí ich manželstvo bez problémov rozviedli…[8]

Teóriu vymyslených «*jarmokov na ženy v Krásnobrodskom monastyre na odpustoch*» doslova milujú aj tí Rusíni, ktorí z rozličných dôvodov opustili cyrilometodejskú vieru svojich predkov a majú výčitky svedomia, že nechodia do cerkvi. Teória «*jarmokov na ženy v Krásnobrode*» práve počas svätých odpustov *Sošestvija Sv. Ducha* na *Rusaľa* (*Trojcin deň*) a na *Pokrov* je pre týchto praktických ateistov balzamom na dušu, akým si snažia ututlať výčitky svedomia, že nezachovávajú 3. Božie prikázanie: *Deň sviatočný svätiť*…

Jarmoky na ženy – cenná indikcia na prahistóriu Krásneho Brodu (Červeného Ríma)

Je pravdivé ľudové porekadlo, že «*bez vetra sa ani lístok nepohne…*». Hore uvedené, síce krivé obvinenie nám však dáva jednu mimoriadne cennú pravdivú informáciu – že totiž v Krásnom Brode, podobne ako i v Rafajovciach, Trebišove a na Bukovej Hore…,[9] bolo v časoch pohanstva veľmi významné obetište – kultové miesto, čo je vlastne i dôvod, prečo tam bol založený baziliánsky monastyr. Keď pozeráme na vec z tohto zorného uhla, je takmer isté, že na pohanských kultových miestach sa páchalo na ženách, a to bez ohľadu nato, či to boli zajatkyne, alebo v prípade pohrebu vdovy po zosnulom… akékoľvek bezprávie (pozri nasledujúcu kapitolu).

Pohania od najdávnejších čias ženy kupovali a predávali ako dobytok a podobne s nimi i zachádzali. Krivosť a falošnosť obvinenia vzneseného proti mníchom baziliánom Krásnobrodského (a Rafajovského) monastyra spočíva v tom, že udalosti z pohanského obdobia (v 18. st. ešte živé v ľudovom ústnom podaní) sa aplikovali-pripísali na vrub baziliánom a baziliánskemu gréckokatolíckemu monastyru o pár storočí neskôr (v kresťanskom období).[10] Teda boli pripísané na vrub práve tým, ktorí sa najviac pričinili a zaslúžili o odstránenie týchto pohanských obyčajov, a to len s cieľom, aby vzniklo morálne odôvodnenie previesť gréckokatolíkov na vraj dokonalejší latinský obrad (až do r. 1965 všeobecne platil zákon latinskej Cirkvi: *praestantia riti latini* – prednosť latinského obradu pred inými obradmi).

---

[1] O tzv. bigamii z cirkevného pohľadu a o jej rozličných formách pozri Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004, str. 217-220.

[2] «… imo et tales, qui tot Deos, quot Personae in Sanctissima Trinitate sunt, esse asserebant, ad Ordines promoverit, prouti etiam nuper in Avas duodecim stupidissimos, Deus scit, qualiam morum, et vitae homines sine ullo praemisso examine ordinavit, acceptis ab unoquolibet turpis lucri gratia florenis Rhenensibus 28. Et quis amore Dei, hinc fructus sperandus? et quid discet populus aliunde rudis **ex tali Idiota nihil scienti**? quin et (:utinam non fieret:) ob ignorantiam crassissimam quid pro

quo, per consequens multitudinem haeresum, et schismatum ex suggestu, et alibi declamate? Cui accedit, quod eadem Dominatio Vestra ob dictum **Simoniacum lucrum** (:quod juxta Apostolum **est Idolorum servitus**:) identidem Poppas multiplicet…», (M. Lutskay, «Historia Carpato-Ruthenorum, III», *Науковий збірник Музею української культури у Свиднику*, 16, Prešov, 1990, str. 174).

[3] «… Quarto. … **in Monasteriis** eorundem contingere solet, uti fit in possessionibus Tarna, in Comitatu Unguariensi, item in **Kraszno Brott**, et Rafajocz, in Comitatu Zempliniensi, quo dum occasione processionum ad indulgentias plebs concurrit, quas invisas **viri foeminas rapiunt, eae illico ad matrimonium adiguntur, ac per Ruthenicos sacerdotes copulantur**…», (A.G. Welykyj, *Litterae episcoporum historiam Ucrainae illustrantes, V (1711-1740)*, Romae, 1981, str. 170; porov. tiež M. Lutskay, «Historia Carpato-Ruthenorum, III», *Науковий збірник Музею української культури у Свиднику*, 16, Prešov, 1990, str. 175-176).

[4] Celý tento list vo svojom plnom znení je uverejnený v M. Lutskay, «Historia Carpato-Ruthenorum, III», *Науковий збірник Музею української культури у Свиднику*, 16, Prešov, 1990, str. 173-177; Podrobne o persekúcii a násilnom latinizovaní gréckokatolíkov za egerského biskupa-grófa **Erdődyho** pozri Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004, str. 544-554, 610-615;

Pozoruhodné je, že najvyššia rímskokatolícka hierarchia podobné praktiky krivých svedectiev užívala aj **na začiatku 21. st.** – pozri intrigárske prenasledovanie **J.V. Timkoviča**, OSBM, autora historickej temer 1000 stranovej knihy *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004 – dokumenty publikované v knihe J.V. Timkovič, *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2006, str. 398-487.

[5] Porov. M. Bel, *Zemplínska stolica* (preklad z jazyka latinského), Bratislava, 2000, str. 55-56.

[6] Porov. *tamtiež*, str. 197-198.

[7] Porov. К. Заклинський, «Нарис історії Краснобрідського монастиря»; *Vedecký zborník Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku*, I, Bratislava-Prešov, 1965, str. 48-49.

[8] Porov. В. Терлецкій, «Описаніе Монастыря Краснобродского», *Литературный Сборникъ Галицко-русской Матицы - год 1870*, Львов, 1870, стр. 28.

[9] Porov. J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastyra (Bukovej Hory) a historické zmienky o iných baziliánskych monastyroch na východnom Slovensku*, Prešov, 2004, str. 13-24, 247-250, 255-260.

[10] Porov. *tamtiež*, str. 248-250; Pozri aj článok С. Пап, «Чи справді були ярмарки на дівчат і жінок на відпустах у Краснобродському монастирі?», *Благовістник*, Bratislava, 8 (1984) str. 13-14.

На одпусті в Краснім Броді

На одпусті в Краснім Броді
было людей много,
при монастырю в природі
змірили ся з Богом.

На одпусті в Краснім Броді
позбыли ся гріху,
там, при посвяченій воді
черпали потіху.

На одпусті в Краснім Броді
быв Дух з высокости
а пекло на самім споді
трясло ся од злости.

На одпусті в Краснім Броді
там коло іконы,
люде были на слободі,
не в путах мамоны.

На одпусті в Краснім Броді
кормили ся Словом,
вшыткых мала у злагоді
Діва під Покровом.

На одпусті в Краснім Броді
спів быв справа, зліва…
При Службі і при Обході
тішыла ся Діва.

На одпусті в Краснім Броді
красны были часы.
Дай нам їх, Святый Господи,
до небесной касы.

Йосиф Кудзей, Няґів
Blahovistnik, Krásny Brod,
10 (2006) str. 14-15

12. Krásnobrodské «kurvy»*

Je naozaj pravda, že v Krásnobrode sa kupovali a predávali ženy, a že tam boli krvavé orgiálne hostiny-kermeše, avšak bolo to v dávnych pohanských časoch, ešte pred príchodom cyrilometodejských byzantských baziliánskych misionárov a pred založením Monastyra. To znamená, že egerský latinský biskup Erdődy v roku 1718 (pozri predchádzajúcu kapitolu) posunul udalosti krásnobrodských jarmokov, kermešov a orgií spred skoro tisíc rokov dopredu – na začiatok 18. st.!

Artemis Ortygijská *–*
u Praslovanov zvaná
Kupala-Sláva *– matka bohov*

Keltský kult bohyne *Kupaly-Slávy*

Mesačná bohyňa-deva *Kupala-Sláva* (gr. *Κυβέλη*, *Ῥέᾱ*) sa podľa jednej z mytologických verzií narodila práve medzi maloázijskými (praslovanskými) Kármi takmer na predmestí Efezu (starší názov Ortygia) v tzv. Ortygijskom posvätnom háji. Keďže bola nielen božstvom ohňa a vody, ale predovšetkým bohyňou plodnosti, dokonca «matkou bohov», zobrazovali ju obsypanú mužskými semenníkmi, na prvý pohľad vyzerajúcimi ako ženské prsia (pozri **obr.** Artemis Ortygijská). Keďže bola kráľovnou, nazývali-titulovali ju aj titulom «**ρȣ̂ть**» [čítaj: *rut*$_{as}$[1]], pôvodne s prídychom «**ρȣ̂θь**» [čítaj: *ruth*$_{as}$, (th vyslov ako v angl. «think» – z toho vznikol dnešný moderný zvuk *s*)],

* Autorom tejto kapitoly z prahistórie je Gorazd A. Timkovič, OSBM.

čiže v skutočnosti praslovanským termínom «rus$_a$» (rusa, rusala) užívaným pôvodne len pre kráľovnú (analogicky k mužskej variante «rus» – *kráľ, hlava, pohlavár*).

U západných Slovanov, Keltov-Gálov jej s kohútmi (stsl. «**кꙋрь**» – *kohút*) a kurami (stsl. «**кꙋра**» – *sliepka*) obetovali často i ľudské obete. Ak išlo o mužskú, resp. chlapčenskú obeť, obetný dar sa pri tejto príležitosti nazýval «**кꙋрванъ**», «**корванъ**»[2] (porov. gr. «*κορβᾶν*» – *obetný dar*)[3], analogicky ženská-dievčenská obeť sa nazývala «**кꙋрва**» = «**коѵрва**» – *kurva*[4] (písmenko «ꙋ» je totiž legatúrou, je zložené z «**о**» a «**ѵ**» napísaných jedno nad druhým «ѹ»).

Praslovanský výraz «*kurva*» pôvodne označoval *obetný dar – obetovanú a pohlavne, tesne pred smrťou mnohonásobne zneužitú nešťastnicu ženského pohlavia*. V pozdejšom cyrilometodejskom prostredí tento výraz nadobudol dnešný pejoratívny význam označujúci *nemorálnu ženu*.

«Korban» a to vo význame *obetný dar* spomína dokonca aj sám Isus Christos v *Evanjeliu od Marka*: «***Korban*** (v gréckom origináli *κορβᾶν*, v cyrilometodejskom origináli **корванъ**), ***čo znamená**, že všetko, čím by som ti mal pomáhať, je **obetný dar**…*» — «А ви гуторице: Кед дахто пове оцови або мацери: ‘Помоц котру биш одо мнє мал достац, то **корбан, цо значи жертвени дар**’…», (porov. Mk 7,11-12, druhý citát je v spisovnej keltskej zemplínskej rusínčine z Bačky, Vojvodiny, Srbsko – pozri *Святе Писмо, Нови Завит*, Нови Сад, 2006, str. 64).

Slovo «kurva» je všeslovanské a pochádza z prasl. «***къϝан**» [čítaj: *$ku_r{}^hwan$*][5], ktoré dostalo okrem iného tieto tri významy:

1) prasl. «**kurh**w**an**» – *obetný priestor, obetište-pohrebište (**kurhan**)*;

2) prasl. «**kur**h**wa**n» – *obetný dar, obetovaná žena (**kurva**)*;

3) prasl. «**kar**h**wana**» – *ďaleká cesta (cesta obetovaného na druhý svet), **karavána***.

Obeť, v ženskom prípade kurva, po mnohonásobnom pohlavnom zneužití (pozri ďalej) sa usmrcovala a spálila spolu s mŕtvolou manžela na hranici dreva (stsl. «**грань**» – *rozžeravená pahreba, hranica*), pričom sa spievali obetné piesne «**кꙋрогласование**» (porov. lat. «carmen» – *spievaný kúzelný posvätný text, spievaná báseň*[6]) oslavujúce

bohyňu[7]. Názov «hranica dreva» pochádza zo skutočnosti, že naukladaná kopa dreva, obyčajne v tvare lode, bola rozhraním – «hranicou» medzi týmto pozemským a druhým, posmrtným svetom. Upaľovaná, obetovaná žena odprevádzajúca-nasledujúca svojho mŕtveho pána-muža na druhý svet, *do neba* sa nazývala «**нев҃ѣста**» – *nevesta*, (odvodené zo stsl. «**нєвѡ**» [čítaj: *nevo*] – *nebo*, *nebeské rajské záhrady = nivy*[8]).

Pohanský pohrebný kult Praslovanov spojený nielen «s kupovaním a predávaním», ale dokonca aj so zneužívaním a vraždením žien

Arabský spisovateľ **Ibn-Fadlan** (920 po Chr.) bol v 10. st. očitým svedkom pohrebu istého zámožného slovanského pohlavára-rusa. Jeho mŕtve telo, spolu i s jeho, na pohrebnom kare (tryzne) trýznenou a usmrtenou ženou-**kurvou**! (pozri ďalej), ako aj s inými kultovými predmetmi rituálne spálili v pohrebnej vatre a na *pahrebu* obsahujúcu zvyšky neprehoretých kostí[9] navŕšili zeminu (odtiaľ slovo pahreba > pohreb). Tak vznikol žiarový hr(o)b zvaný «**kurhan**», do ktorého na vrch zatĺkli drevený kôl, na ktorý napísali meno zosnulého…

Podobné niečo robili Slovania i na pohanskom kultovom mieste v Krásnobrode predtým, ako prijali cyrilometodejské kresťanstvo… Ale nechajme teraz rozprávať Ibn-Fadlana (920 po Chr.):

«*Hovorili mi, že svojich mŕtvych zvyčajne spaľujú. Preto som si veľmi želal byť prítomný, keď som sa dozvedel o smrti istého, u nich vysokopostaveného človeka* (rusa). *Mŕtveho uložili na desať dní do provizórneho v zemi vykopaného úkrytu a prikryli strieškou, kým neukončili šitie pohrebných súkien. Ono sa to robí tak: Menej zámožnému človeku u nich robia neveľké plavidlo, mŕtveho kladú doň a spália. U bohatšieho zoberú jeho pozostalosť a rozdelia ju na tri časti. Tretinu ponechajú rodine, za druhú tretinu pripravia všetko potrebné na pohreb a za poslednú tretinu nakúpia tzv. horúci nápoj* (z medu pripravenú pálenku-medovinu, táto totiž spája v sebe vlastnosti ohňa aj vody)*, pijú v onen deň, keď sa dievča* (**kura**[10] = **kurva**) *zabíja a spáli*

spolu so svojím pánom (mužom). Holdujú vínu, ktoré pijú deň i noc[11]*, tak, že hocikedy niektorý z nich umiera s krbkou*[12] *v ruke. Keď u nich zomrie hlava* (pohlavár = rus)*, to rodina hovorí jeho dievčatám a chlapcom: 'kto z vás umrie s ním?' , a niekto z nich odpovie: 'Ja!' Ak to niekto povedal, je to už preň záväzné, už mu nedovolia odvolať rozhodnutie, ani keby si to želal. Poväčšine to robia*[13] *dievčatá* («**kury**» – manželky zomretého).

Preto, keď zomrel vyššie spomenutý človek, povedali jeho devám: 'Ktorá s ním zomrie?' A jedna z nich odvetila: 'Ja!' Preto určili iné dve ženy, ktoré ju mali strážiť a neopúšťali ju ani na krok, kdekoľvek by šla (pozn. prekladateľa – tu vidieť, že rozhodnutie ísť na smrť v skutočnosti nebolo vôbec dobrovoľné, ale bolo rituálne vynútené)*, niekedy jej dokonca umývajú svojimi rukami nohy* (tj. nepúšťali ju ani k vode, k rieke, aby im nešťastnica[14] neušla, lebo ináč by musela niektorá z nich umrieť namiesto nej). *Popritom ostatní pripravovali všetko potrebné k pohrebu. Deva pila každý deň a jedla*[15]*, veseliac sa a radujúc* (opíjala sa, aby zabudla na hrôzu, ktorá ju pri pohrebe muža-manžela čaká).

Keď prišiel deň určený na spálenie mŕtveho, pošiel som k rieke, kde stála jeho loď[16]*, a hľa! Bola už vytiahnutá na breh a vyhotovili štyri drevené podpery* (na podopretie plavidla) *a z dreva urobili a dookola postavili drevené vyobrazenia podobné obrom* (pohanské vyobrazenia božstva-kura resp. kury nadživotnej veľkosti)[17]. *Koráb vytiahli na podpery a začali chodiť dopredu a dozadu* (rituálny tanec)[18] *a hovoriť slová, ktorým som nerozumel, a on* (mŕtvy) *ešte stále bol vo svojej mohyle, pretože ho ešte nevytiahli von. Potom priniesli sedisko* (**kar**sceľ)*, postavili ho na koráb a poprikrývali kobercami vyšívanými rumským dibadžom*(?) *a poduškami z rumského dibadža. Potom prišla akási stará žena, ktorú volajú 'anjelom smrti' a táto vystlala na sedisku všetko vyššie spomenuté. Ona totiž riadila vyšívanie a prípravu súkien, ona taktiež prijíma devu a videl som, že bola v obličaji celá tmavá-tmavočervená, tlstá, s krutým výzorom.*

Potom prišli k jeho mohyle, stiahli drevenú striešku, vybrali mŕt-

volu v pokrývadle, v ktorom zomrel. Videl som ho celého zčernetého od chladu ich kraja. Ešte predtým, spolu s ním do onej mohyly uložili horúci nápoj (ohnivú vodu, medovinu), *plody a lutnu* (alebo balalajku). *Teraz všetko vybrali von. On sa v ničom, okrem farby nezmenil. Natiahli mu široké spodné nohavice, nosky* (vrchné nohavice?), *čižmy, kurtku i kaftan z dibadža so zlatými gombíkmi. Na hlavu mu dali kalansuvu* (?) *z dibadža so sobolom* (kožušina zo sobola?). *Odniesli ho do prístrešku na lodi, uložili ho na koberce a podopreli poduškami, taktiež horúci nápoj, ovocie a vonné bylinky a všetko položili k nemu. Taktiež priniesli chlieb*[19], *mäso*[20] *a cibuľu*[21], *všetko to kládli pred neho. Taktiež priniesli jeho psa*[22], *rozsekli na dve časti a vložili do lode. Potom priniesli jeho zbrane a položili po jeho boku, potom vzali dva kone* (koňa a kobylu – obetné, posvätné zvieratá u Praslovanov-Skýtov, tj. Rusov), *naháňali ich, kým sa nespotili, potom ich porúbali mečami a ich mäso vhodili do lode. Potom priviedli dvoch býkov* (v skutočnosti býka a kravu – obetné zvieratá Praslovanov mosko-sibírskeho plemena), *taktiež ich porúbali a hodili na loď. Potom priniesli kohúta a sliepku* (stsl. «**кѳръ**», «**кѳрѧ**» – obetné zvieratá Praslovanov-Keltov), *zarezali ich a tiež ich tam hodili. Deva, ktorá mala zomrieť, tiež chodila dopredu a dozadu,* ***musela pritom vojsť do každého stanu, kde muži s ňou po jednom pohlavne obcovali****, pričom každý jej hovoril: 'Povedz svojmu pánovi* (= manželovi, za ktorým ideš na druhý svet), *že som to urobil z lásky k tebe…'*[23]

Keď nastal stredný čas medzi poludním a západom slnka, v piatok (šiesty deň v týždni, deň bohyne plodnosti)[24] *odviedli devu k čomusi, urobenému nimi samými na podobu karníže u dverí, postavila sa nohami na ruky mužov, vydvihli ju na onen karníž a čosi povedala vo svojom jazyku* (tj. slovanským jazykom, ktorému Arab nerozumel) *a bola spustená. Potom ju tak isto dvihli druhýkrát a ona urobila to isté, čo prvý raz a znova ju spustili; dvihli ju aj tretí raz a ona urobila ako v prvých dvoch prípadoch.* ***Potom jej podali kuru*** (sliepku), *a ona jej odrubala hlávku a odhodila ju, kuru vzali a hodili do lode. Spýtal som sa*

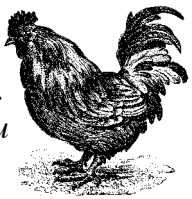

tlmočníka, aby mi dal vysvetlenie, čo robila, a on mi odvetil: 'Prvykrát povedala: hľa, vidím otca i maťmoju; druhykrát: hľa, vidím všetkých zomretých príbuzných ako sedia; tretíkrát povedala: hľa, vidím svojho pána (= muža) *ako sedí v sade a prekrásny zelený raj* (rozkvitnuté nivy[25]), *s ním sú dospelí muži a chlapci, on ma volá, preto odveďte ma k nemu…'. Vtedy ju odviedli k lodi. Zňala si svoje okrasné náramky zo zápästí*[26] *a podala ich starene prezývanej 'anjel smrti' – táto žena ju má zabiť. Potom zňala ozdobné krúžky zo svojich nôh a odovzdala ich dvom dievčatám-dcéram anjela smrti. Potom ju nadvihli na lod*[27], *ale neodviedli do lodného prístrešku* (kde ležal mŕtvy) *a prišli muži so štítmi a palicami*[28], *podali jej krčah s horúcim* (ohnivým) *nápojom, ona nad ním* (skôr ako ho vypila) *zaúpela a vypila ho do dna. Tlmočník mi povedal, že sa tým lúčila so svojimi družkami. Potom jej podali ešte jeden pohár, ktorý zobrala a začala spievať dlhú pieseň*[29]. *Starena ju súrila, aby vypila obsah a vošla do prístrešku k jej* (mŕtvemu) *pánovi. Videl som, že váha* (zdráhala sa), *nechcela vojsť a len vsunula svoju hlavu poza plátno. Starena ju chmatla za hlavu a vtiahla do stanu. Muži začali bubnovať palicami po štítoch, aby nebolo počuť zvuky jej výkrikov, zato, aby to neodradilo iné devy od toho, žeby si želali zomrieť spolu so svojimi mužmi.*

Vzápätí ***vošlo do stanu iných šesť mužov a všetci na mieste s ňou ešte pohlavne obcovali.*** *Potom ju vystreli po boku jej mŕtveho manžela, dvaja ju chmatli za nohy* (každý zvlášť za jednu), *dvaja za ruky a starucha zvaná anjel smrti jej ovinula okolo šije šnúrku* (alebo do tvaru povrázku svinutú šatku – tzv. **kravatľu**)[30], *protiležiace konce ktorej, dala do rúk poslednej dvojici mužov, aby za ne ťahali, každý do svojej strany* (hrdúsili ju, aby nemohla vydať nijaký chrčivý zvuk[31]). *Starucha podišla s dlhým nožom* (**kordom**[32]) *a začala ho pchať medzi jej rebrá a opätovne vyberať a tí dvaja ju dusili povrazom, kým neumrela. Potom podišiel najbližší príbuzný zomrelého, vzal kus dreva, zapálil ho a idúc zadom* (cúvajúc) *k lodi, držiac v jednej ruke horiaci kus dreva, druhou hmatajúc vzadu, kým nezapálil hranicu pod loďou naukladaného dreva. Hneď potom podišli rad za radom ostatní pozostalí,*

každý s kusom horiaceho konára a zapaľovali hranicu zo všetkých strán (záženie, zažíhanie[33] hranice). *Oheň zachvátil drevá, potom loď, potom stan s mŕtvolami muža i dievčaťa a všetkým, čo sa tam nachádzalo. Potom zadul silný vietor a plamene tak zosilneli, že všetko zakrátko pohltil neskrotný živel.*

Vedľa mňa stál jeden z rusov a počul som, ako sa zhováral s mojim tlmočníkom. Spýtal som sa ho, o čom viedli rozhovor a on odvetil, že rus mu povedal: 'Vy Arabi ste hlúpy národ, pretože vy beriete svojho najmilšieho a najctenenejšieho človeka a hádžete ho do zeme, kde ho zožerú červy[34]*. My, naopak ho spaľujeme v ohni, v jednom okamžiku, a on v tenže čas vchádza do raja. Potom sa zasmial nesmiernym smiechom a dodal: 'Podľa lásky boha k nemu, boh zoslal vietor, takže* (plameň = boh) *ho uchvátil za hodinu…' A skutočne neprešla ani hodina, keď loď, drevá pod ňou, muž i deva sa obrátili na popol. Potom na mieste zhoreniska* (pahreby) *navŕšili hŕbu* (= hr(o)b) *hliny do tvaru malého okrúhleho pahorku* (tzv. **kurhan**)*, do stredu ktorého zatĺkli veľké brvno chalandž* (arabský názov?)*, napísali naň meno zomrelého, ako aj meno ruského cára*[35] *a vzdialili sa…».*[36]

To bol autentický opis praslovanského pohrebného karu z pera arabského historika **Ibn-Fadlana** – očitého svedka na prelome 1. a 2. tisícročia po Chr. Slová «kurvan» – *obetný dar*, «kurva» – *obetovaná žena-kurva*, «kurhan» – *zasypané obetište, žiarový hrob*, majú jeden a ten istý, a to ako jazykový (stsl. «**кѹрь**» – *kohút*)[37], tak i historický základ.

Žena bola majetkom muža. Za jeho života nikto nemohol na ňu siahnuť… A hocako jej bolo pri ňom zle, vedela, že po jeho smrti jej bude ešte horšie: bude pohlavne mnohonásobne zneužitá a nakoniec umučená a upálená. Preto ženy boli prvé, čo všemožne chránili život svojich manželov. Bolo to kruté, ale ináč veľmi praktické: utužovalo to "rodinu" i v prípade mnohoženstva.

Bolo to ináč veľmi dobre premyslené, podobne ako v starovekom Egypte na faraónovom dvore. Keď zomrel faraón, spolu s ním pochovali v jeho majestátnej hrobke-pyramíde aj všetku jeho najbližšiu rodinu a služobníctvo (niekoľko stovák

ľudí). Priamy následník trónu nikdy nežil v paláci vládnuceho faraóna, ale niekde veľmi ďaleko (aby faraóna neotrávil). Takýmto spôsobom bolo perfektne ideologicky a prakticky zabezpečené, že v celých mnohotisícročných dejinách Egypta neexistuje ani jeden prípad, žeby faraóna zabil niekto z jeho blízkeho okolia, práve naopak, všetci blízki ho chránili vlastným telom.

V Krásnobrode (na pohanských kermešoch), kde i pred 1000 rokmi žili Rusíni, sa teda naozaj kupovali a predávali ženy, ba robilo sa s nimi tam aj horšie…, no určite nie v Monastyre, lebo ten vtedy ešte neexistoval!

---

[1] O názve «Rutaš», (porov. V. Zamarovský, *Za siedmimi divmi sveta*, Bratislava, 1984, str. 196); Vôbec nie náhodne sa cudzinka-nežidovka-prababka slávneho ryšavého (rusavého = červenovlasého, porov. 1Sam 16,12), izraelského kráľa Dávida (pričom Izraeliti sú čiernovlasí), praotca Spasiteľa Isusa Christa, nazývala Rúth (pozri celú knihu *Rúth* v Starom Zákone Sv. Písma). Rusíni sa v západnej Európe nazývajú Rut(h)eni. Z toho sa dá vydedukovať, že v žilách Isusa Christa po prababke Rúth (Rut 4,17-22) prúdila aj slovanská-ruská-rusínska-ruténska krv; Koncový mäkký znak «**ь**» staroslovančiny sa prepisuje latinkov u západných národov ako «-us, -as, -os». Koncový tvrdý znak «**ъ**» sa prepisuje ako koncovka «-er, -ar, -or, -ur».

[2] *Lexicon linguae palaeoslovenicae*, II, Praha, 1973, str. 51.

[3] И. Дворецкий, *Древнегреческо-русский словарь*, I, Москва, 1958, str. 970.

[4] *Српско-русински речник – Сербско-руски словнїк*, I, Нови Сад, 1995, str. 638; O.R. Halaga, *Východoslovenský slovník (historicky dokumentovaný)*, I, Košice-Prešov, 2002, str. 378.

[5] Treba si uvedomiť, že Praslovania Rusi-Skýti vyslovovali slovo «**кѹрванъ**» v tvare *kurvan*, kým Praslovania-Kelti v tvare *karban*; Gréckokatolícki Zemplínčania, tj. potomkovia Západných Sarmatov, tj. Keltov, vysťahovaní z okolia Hornádu (z Hornice) do dnešnej srbskej Bačky-Vojvodiny dodnes nazývajú chrámový sviatok-odpust «кирбай» – *kyrbaj* (= *kurvaj*); Ak obetným darom-predmetom bola žena, volala sa «kurva» («karva» > «krava»), porov. poľ. «karw» – *starý býk, vôl*; U Mosko-Sibírskych Praslovanov obetným zvieraťom boha-slnka Perúna, či jeho ženskej formy bohyne-mesiaca Kupaly-Slávy (*Κυβέλη, Ῥέα*) bol tur, tj. býk (bal), v kastrovanej forme zvaný «**волъ**» – *vôl*. Ak obetným darom-predmetom bola samica býka, alebo žena, volala sa «karva» > «krava»… Pozri v kapitole č. 2 tejto knihy.

[6] Slová ako lat. «carmen» – *spievaná báseň*, slov. «karmín» – *jasnočervená červeň* = stsl. «**чьрмєнъ**», «**чєрмєнъ**» – *červený*, lat. «crimen» – *zločin, krimi-*

nálny čin, prasl. «**кермешь**» – *kermeš, chrámový sviatok*, majú spoločný koreň i pôvod, (porov. *The New Webster Encyclopedic Dictionary of the English Language*, Chicago, 1965, str. 469).

[7] Analogicky ku slovu «**кѳрогласованиѥ**» existuje u východnej vetvy Praslovanov stsl. «**козьлогласованиѥ**» – *kozie spevy* alebo *spevy a vyspevovanie kozlovi, alebo koze*, čo je doslovným ekvivalentom a prekladom gr. «*τραγωδία*» – *tragédia, trúchlopieseň* (И. Дворецкий, *Древнегреческо-русский словарь*, II, Москва, 1958, str. 1639), tj. ide o piesne sprevádzajúce dej končiaci smrťou "hlavného hrdinu", tj. obetovaného.

[8] Stsl., skýt. «**небо**» [čítaj: *nevo*] – *nebo, raj* sa u Praslovanov-Keltov vyslovovalo a dodnes sa aj v slovenčine vyslovuje ako *nebo*, avšak slovo «nevesta» – *žena nasledujúca svojho muža na ceste do neba* si slovenčina ponechala v skýtskej-rusínskej pôvodine.

[9] Porov. ruské «костёр» – *vatra*, čo je odvodené od slova «костра» – *kostra.*

[10] Porov. srb. «кура» – *dievča, milenka*, gr. «*κόρη*» – *dievča*.

[11] Porov. kelt., zempl. «**kor**heľ» – *ožran, alkoholu prepadlý človek*; kelt., zempl. «**kar**čma» – *krčma*, (porov. O.R. Halaga, *Východoslovenský slovník (historicky dokumentovaný)*, I, Košice-Prešov, 2002, str. 330).

[12] Porov. kelt., zempl. «**k(o)r**bka» – *krbka*; «**k(o)r**čah» – *krčah*, kelt. zempl. «**kor**šov» – *džbán na víno*, (porov. O.R. Halaga, *Východoslovenský slovník (historicky dokumentovaný)*, I, Košice-Prešov, 2002, str. 356).

[13] Porov. kelt., zempl. «**kor**ic še» – *koriť sa (ponížene poslúchať)*, (porov. O.R. Halaga, *Východoslovenský slovník (historicky dokumentovaný)*, I, Košice-Prešov, 2002, str. 355).

[14] Porov. kelt., zempl. «**kar**anica» – *nešťastnica, osudom stíhaná*, (porov. O.R. Halaga, *Východoslovenský slovník (historicky dokumentovaný)*, I, Košice-Prešov, 2002, str. 329).

[15] Porov. kelt., zempl. «**kar**m – *pokrm*, (porov. O.R. Halaga, *Východoslovenský slovník (historicky dokumentovaný)*, I, Košice-Prešov, 2002, str. 330); «**kar**mic (še)» – *kŕmiť (sa), hltavo jesť*, (*tamtiež*, str. 331); Porovnaj tiež medzi sebou kelt. zempl. výrazy «chovac» – *živiť, kŕmiť*, a «chovane» – *pohreb, pochovávanie*, (*tamtiež*, str. 304).

[16] Porov. kelt. zempl. «**kor**ab» – *koráb*, (porov. O.R. Halaga, *Východoslovenský slovník (historicky dokumentovaný)*, I, Košice-Prešov, 2002, str. 354); Pôvodne sa toto slovo vyslovovalo *karav* odkiaľ pochádza i prastaré «**karav**ana» – *ďaleká púť, ďaleká cesta*, (*tamtiež*, str. 330), tj. cesta z tohto sveta na druhý svet!; Všimnime si, že podobne u mosko-sibirských Praslovanov, ctiteľov kravy-býka, tj. **tura**, sa ďaleká cesta, akou cesta na druhý svet nesporne je, nazývala «**тѳра**» – ***túra**, dlhá cesta (zpravidla z dola hore)*; S praslovanským kultom božstva ohňa a vody, ku ktorému na druhý svet sa lode-korábi plavia tentoraz nie vodou, ale ohňom, súvisí aj novodobé kresťanské označovanie kultových priestorov – chrámov (napr. «chrámová

loď»…). Aj samotné názvy ako «cerkva», nem. «Kirche»…, majú svoj bezprostredný etymologický pôvod v stsl. slove «**кѫрь**» – *kohút.*

[17] Nazývali sa «**хорѫгви**», resp. «**корѫгви**» – *insígnie božstva-kura*; V cyrilometodejskom kresťanstve, ako i dnes, sa týmto prasl. keltským názvom označujú insígnie kresťanstva – sú to hlavne gréckokatolícke, byzantské "zástavy" v tvare kríža (plátno je upevnené na vodorovnej tyči, ktorá je pohyblivo spojená so zvislým ramenom), na ktorých sú vyobrazené ikony. Používajú sa do procesií, keď sa ide mimo cerkov.

[18] Praslovanský keltský rituálny sprievod a tanec predvádzaný na pohrebnom «kare», ako aj pri iných obetných slávnostiach bohyni-kure, spojený s privádzaním na obeť určenej ženy-kury-kurvy sa nazýval «**хороводъ**» – *kurovod*, alebo pôvodnejšie *chorovod*, porov. lat. «chorea», gr. «*χορεία*» – *tanec, chorovod*, (porov. J.M. Pražák, *Latinsko-český slovník k potřebě gymnasií a reálných gymnasií*, Praha, 1938, str. 203).

[19] Prasl., kelt. «*кѫрхъ» > «**кърхъ**» (príp. «**къргъ**») – *chlieb*; porov. srb. «крух» – *chlieb* (*Српско-русински речник – Сербско-руски словнїк*, I, Нови Сад, 1995, стр. 627); Bol to spravidla okrúhly chlieb s otvorom v strede (tj. kruh-svastika – symbol slnka a ohňa), aký sa v prvých storočiach, a to nielen v byzantskom obrade, prinášal ako obetný dar i do kresťanských cerkví na kresťanské bohoslužby (pozri nástenné vyobrazenia-fresky v podzemnej lodi Baziliky sv. Klimenta v Ríme zo 4.-5.st. po Chr.); Takýto chlieb-kruh sa dodnes v bežnom živote pečie a užíva na Východe, napr. v Izraeli (pozri obrázok *Sv. Písmo Nový Zákon*, Rím, 1988, str. 352-353).

Slovo «**кърѫгъ**», pôvodne pred tort-trot zmenou «*кѫрѫгъ» (presnejšie «*кѫрѫгь») je praslovanského "iránskeho" pôvodu a pochádza z praslovanského "iránskeho" «*kur(k)us», «**кѫрь**» – *kohút, dym*; porov. ukr. «курка» – *kurča*; perz. «kurus» – *slnko*, (porov. AE. Forcellini, *Lexicon totius latinitatis*, V, Patavii, 1940, str. 450); perz. «churos» – *kohút*, (A. Brűckner, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Warszawa, 1970, str. 283); Po vyhynutí veľjašterov božstvo slnko-jašter dostalo u Praslovanov-Keltov novú podobu slnka-kohúta, zvaného «Chors», u Skýtov mal podobu slnka-koňa (porov. angl. «hors-e»), u Praslovanov Mosko-Sibírčanov podobu tura-býka.

Swastika je najstaršou známou formou kríža v histórii ľudstva! Jej podstatou je vlastne *kruh* s dvoma vpísanými, navzájom prekríženými čiarami. Dnešný výraz *kríž* (stsl. «**кръжь**») je keltského pôvodu, vznikol zo staroslovanského keltského slova «**кърѫгъ**» – *kruh*, a to palatalizáciou *h* > *ž* (porov. dnešné výrazy: *kru**h*** – *kru**ž**-nica* – *krí**ž***, lat. *cru**x***). Kruh-kríž swastiky bol ešte v maloázijskej a perzskej pradomovine posvätným znakom slovanských ctiteľov ohňa (vatry) a vody. Naši predkovia už v dávnoveku vedeli, že drevo sa musí ukladať v ohništi vždy krížom jedno cez druhé, ináč nehorí dobre. Kruh swastiky teda predstavuje slnko-ohnište a dve prekrížené čiary – horiace polená v ňom. Swastika (pôvodne kruh so vpísaným krí-

žom v strede) je preto najstarším symbolom slnka-ohňa.

[20] Porov. stlat. «**car**nis», lat. «**car**o», tal. «**car**ne» [čítaj: *karne*] – *mäso*, prasl. kelt. slovo «**kar**é» – *karé, najlepšie mäso*, prevzaté do dnešnej slovenčiny spätne z francúštiny, (porov. M. Ivanová-Šalingová, *Malý slovník cudzích slov*, Bratislava, 1972, str. 300).

[21] Cibuľa sa pokladala, podobne ako i pálenka, za špeciálny, oheň (v ústach) pripomínajúci alebo vyvolávajúci pokrm. Keltské slovo «cibuľa» je totožné s maloázijským menom bohyne plodnosti, "matky bohov", zvanej «Cybela», je priamou zmäkčenou variantou tvrdého prasl.-skýt. «Kybela» = kobyla. Cibuľa sa pokladala, podobne ako i alkohol, za afrodiziakum, preto v staroslovančine má názov «**лѫкъ**», odvodený zo stsl. «**лѫка**» – *lúka-čistina v posvätných prostitučných hájoch*, stsl. «**лѫкавии**» – *zlý, nečistý, nemorálny*.

[22] Porov. srb. «кер» – *pes*, (*Српско-русински речник – Сербско-руски словнїк*, I, Нови Сад, 1995, str. 561).

[23] V slovách, pravdepodobne rituálnych, je riadna dávka cynizmu… robili to vraj z lásky a vzápätí ju zabili…, kým muž žil, nikto si netrúfol siahnuť na niektorú z jeho žien, stálo by ho to život. Po smrti však, si už s jeho ženami-vdovami, ktoré sa zrazu ocitli bez ochrany, robil každý podľa svojej ľubovôle a hlavne, keď tomu bol pohanským mravom daný "posvätný" charakter. Žena – obetný dar (**kurvan**) – chodiaca od chlapa k chlapovi, určená na zabitie, bola teda **kurva**. Tento výraz je všeslovanský a dnes veľmi pejoratívny, dodnes sa užíva v súvise s prostitúciou, pričom sa zabúda na tragickosť celej skutočnosti, a to ako v krvavej minulosti, tak i v nekrvavej súčasnosti.

[24] Šiesty (porov. lat. «sex» – *šesť, pohlavie*) deň týždňa sa u Rímanov označoval-nazýval podľa bohyne plodnosti a sexu «Veneri», tj. «Venuše», *Venušin deň*, porov. tal. «venerdì» – *piatok*.

[25] Prasl. skýtske-ruské «**нєбо**» – *nebo*, v keltskej variante «**нєбо**» – *nebo*, si naši predkovia predstavovali ako zakvitnuté lúky, dodnes zvané «nivy», porov. tal. «nebbia» – *hmla*, tal. «neve» – *sneh (padajúci z neba)*…

[26] Okrasné náramky-krúžky užívané na pohrebnom «kare» sa volali a dodnes sa na východoslovenskom Zemplíne volajú «karičkami», porov. kelt. zempl. «karička» – *koliesko, prsteň, obrúčka*, (O.R. Halaga, *Východoslovenský slovník (historicky dokumentovaný)*, I., Košice-Prešov, 2002, str. 330).

[27] Vyvýšené miesto v kultovo upravenej lodi, pripravené a rezervované v minulosti pre obetné dary (korvany, kurvany), sa podľa praslovanskej bohyne-kury, resp. boha-kura (kohúta) nazývalo a dodnes (rezervované tentoraz pre spevácky zbor) v kresťanských kultových miestach, cerkvách, nazýva «koruš» – *vyvýšené miesto v zadnej časti chrámovej lode* (porov. O.R. Halaga, *Východoslovenský slovník (historicky dokumentovaný)*, I., Košice-Prešov, 2002, str. 303).

[28] Palica určená a užívaná na kultové účely pohrebného «karu» sa nazývala a dodnes sa u východniarov-zemplínčanov na Slovensku nazýva «**kar**aguľa»,

(porov. O.R. Halaga, *Východoslovenský slovník (historicky dokumentovaný)*, I., Košice-Prešov, 2002, str. 329).

[29] Odtiaľ pochádzajú praslovanské keltské slová a výrazy, ako: «chór» – *spevácky zbor, chórový spev, spievať na chóre (choruši)*, porov. lat. «chorus».

[30] «**Kar**vatľa», resp. «**kra**vatľa» je praslovanské slovo (porov. O.R. Halaga, *Východoslovenský slovník (historicky dokumentovaný)*, I, Košice-Prešov, 2002, str. 364) keltského pôvodu a označuje kus do povrazca svinutého plátna, ktoré sa v kritický moment dávalo obeti na krk, aby v momente smrti nemohla kričať a volať o pomoc.

[31] Porov. kelt., zempl. «**char**čic» – *chrčať*, «**char**čene» – *chrčanie* (porov. O.R. Halaga, *Východoslovenský slovník (historicky dokumentovaný)*, I, Košice-Prešov, 2002, str. 298).

[32] Prasl., v perštine sa dodnes vyskytujúce slovo «**kor**d» je *dlhá bodná zbraň*, (porov. M. Ivanová-Šalingová, *Malý slovník cudzích slov*, Bratislava,1972, str. 334).

[33] Slová ako: «žíhať», «zažíhať», «žihľava», «žihahlo», «žehlička», «zážeh»… majú spoločný koreň *-žeh-, -žih-* a súvisia s ohňom, so zapaľovaním ohňa; odtiaľ pochádza i praslovanské, keltské a dnes už aj slovenské slovo «žehnať», «požehnať», «požehnanie» a pod., v pôvodnom význame *požehnanie, (*zapálenie pri lúčení). Aj slovo «lúčiť (sa)» znamená v pôvodnom a plnom význame slova *zapáliť*, porov. ukr. «залучити» – *zažnúť, zapáliť* (napr. svetlo).

[34] Slovo «červy» je etymologicky zhodné so slovami «kurvan», «kurva», po zmäkčení-palatalizácii «červeň», «červený», «črevo», tal. «cervello» [čítaj: *červello*] – *mozog* (pozn. klbko *červov, črevá*, závity otvoreného mozgu… poskytujú jeden a ten istý *červený*, zakrvavený obraz…).

[35] Slovo «**царь**» *pohlavár, hlava (štátu), cár*, je len zmäkčenou prasl. formou pôvodnej skýt., rus. tvrdej formy «**царъ**» (odtiaľ «*karľ» > «kráľ»), či presnejšie «**к8ръ**» – *kohut*, (porov. gr. «*κόρρα*» – *hlava*, stsl. «**кѵрь**» – *pán*, gr. «*κύριος*» – *pán*). Porov. slov. ekvivalentné tvrdé (skýt., rus.) a mäkké (kelt., príp. moskovsko-sibírske) výrazy: vlky – vlci, vtaky – vtáci, vladyka – vlád(i)ca, Marika – Marica, Anka – Anca (Anča), Janko – Jančo a pod.

[36] Porov. А.Я. Гаркави, *Сказанія мусульманскихъ писателей о славянахъ и русскихъ*, Санктпетербургъ, 1870, str. 96-101; porov. G.A. Timkovič, «Cyrilika je staršia ako glagolika», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, III/1-2 (1998) 117-119.

[37] Prasl. slovo «**къ**ϝ**ан**» [čítaj: $ku_r{}^{h}wan$] – *obetný dar* obsahovalo pôvodne digammu «**ϝ**» [čítaj: ^{h}w]. V slovách «**korvan**» = «**kurvan**», «**kurva**» – *obetný dar, obetovaná žena-kurva* sa z digammy stratil starodávny prídych, naproti tomu v slove «**kurhan**» – *obetište, žiarový hrob* sa stratila samotná digamma a kuriózne zostal len jej prídych *h*. V slove «**karavana**» – *dlhé cestovanie (do raja)* sa zasa prídych *h* zmenil na samohlásku «a».

13. Rok 1729 – znovuosídlenie Monastyra

V roku 1729 mukačevský archimandrit-episkop **Hennadij Heorhij Bizancij, OSBM**, poslal z Mukačevského monastyra oficiálne niekoľko baziliánov-mníchov (menovite: Leontína Starostu ako ihumena, jeromnícha Pachomia Kocibala, jeromnícha Venedikta Maňavského a iných bratov) do Krásnobrodu, aby ho znovu osídlili a tak sa aj stalo.[1]

Rok 1729 – opis drevenej krásnobrodskej monastyrskej cerkvi 21 rokov po spálení budovy Monastyra

Veľmi dôležitý opis krásnobrodskej monastyrskej cerkvi zo **17. júna r. 1729** (21 rokov po spálení-vyhorení obytných budov monastyra) nám zachoval bazilián **Bazilovič**. Jedná sa o dokument, ktorý bol podpísaný miestnymi gréckokatolíckymi eparchiálnymi kňazmi – archidiakonom jerejom **Michailom Jareczym**, jerejom **Maftejom z Rokytoviec**, jerejom **Petrom zo Sukova** a kurátormi: Jánom Puškárom z Pichného, Lukášom Krajňákom zo Sukova, Nikolajom-Mikulom z Ňagova a Okáľom z Krásnobrodu, ktorí sa v čase relatívnej neprítomnosti baziliánov starali o majetky monastyra (cerkov, kaplnka a pod.), ktoré prežili požiar založený cisárskymi katolíckymi vojskami v r. 1708. Dokument obsahuje inventár monastyrskej cerkvi a kaplnky, ktorú preberali baziliáni. Pozrime sa doň zbližša:

V r. 1729 bola monastyrská cerkov Zoslania Svätého Ducha (odpust na tzv. *Trojcin deň*) zachovalá, drevená. Bol v nej ikonostas s ikonami Spasiteľa, Bohorodičky a všetkými ostatnými, ktoré si vyžaduje byzantský obrad. Na cerkvi boli dva kríže zo svetlého kovu. Monastyr nemal žiadne stále dôchodky, okrem odpustov. Monastyrský cintorín bol poškodený (pravdepodobne cisárskym vojskom).

V drevenej cerkvi Zoslania Sv. Ducha bol malý prestol (oltár),

na ktorom boli tri obrusy. Okrem toho tu bol maličký kivot bez zámku[2] a dva medené sviečniky. Nad prestolom stál baldachín.

Pred ikonou Bohorodičky (na ikonostase?), na malom oltáriku, bol jeden obrus a naokolo hodvábna, zlatým vyšívaná ozdoba. Na tomto oltáriku, pred ikonou Bohorodičky, stál tiež kovový sviečnik. Na žertvenniku (na ktorom sa slúžila Proskomídia) boli tri obrusy, starodávna cínová čaša spolu s diskosom, hviezdou a prasknutou lyžičkou.

Čo sa týka kňazského oblečenia, boli tu tri stichare, jeden pojas, jeden felon zlatej farby (na nedele a sviatky) a jeden červený obyčajný (na pôstne dni a pohrebné obrady). Epitrachile tu boli dva, obyčajné. Okrem *Liturgikona, Evanjelia* a *Apoštola*, tu boli aj iné knihy potrebné na slúženie bohoslužieb, ako *Triod, Oktoich*…

Na tetrapode pred ikonostasom boli dva obrusy, tiež ozdobné plátno naokolo. Kadidelnica medená a dostatočná zásoba kadidla a sviečok. Okná a dvere na cerkvi boli dobré a so zámkami.

Zvonice[3] boli dve, zvony tak isto, ale jeden z nich bol prasknutý.

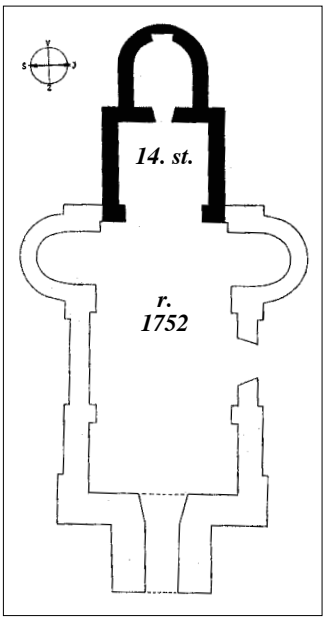

Dokument z roku 1729 doslovne píše: «***pred*** *drevenou cerkvou – praeter Ecclesiam*» («pred», nie «za», ak sa pri modlitbe, ako v gr. kat. cerkvách býva zvykom, pozeráme smerom na východ) na cintoríne stála **kamenná kaplnka**, na ktorej jedna vežička (tá väčšia) bola červená a druhá zelená (na **obr.** vedľa začiernená časť pôdorysu, porov. str. 236, 250, 443). Nachádzal sa v nej jeden prestol a na ňom čudotvorná ikona Krásnobrodskej Bohorodičky. Bol tu i strieborný plášť, ktorý darovala šľachtičná-manželka župana **Žigmunda Petö** (1622-1675) (podrobnejšie pozri v kapitole č. 2), na ikone bol náhrdelník z perál.

K tomuto veľmi cennému opisu Bazilovič ešte dodáva, že neskoršími dobročincami monastyra sa stali: grófska rodina **Vandernath** a grófska rodina **Čákych**.[4]

Z tohto opisu (1729) sa dá usudzovať, že pôvodná drevená cerkov *Sošestvija Sv. Ducha* stála niekde na mieste rozvalín terajšej kamennej cerkvi…

Kamenná kaplnka Bohorodici (zo 14. st.) spomínaná v opise z r. 1729 je dnes identická so «zvláštnou dvojkomorovou» svätyňou rozvalín 34,5 m dlhej cerkvi *Sošestvija Sv. Ducha* (1752-1915). V rokoch 1750-1752 bola k nej dobudovaná nová kamenná loď. Takto vznikla nová kamenná cerkov *Sošestvija Svjatoho Ducha*, ktorej majestátne rozvaliny vidíme i dnes. V rokoch 1750-1752 postavená kamenná cerkov teda pozostávala **z pôvodnej kamennej kaplnky Bohorodici** (= netradične hranatá svätyňa s múrom oddelenou samostatnou oblúkovitou absidou), ku ktorej bola v r. 1750-1752 dobudovaná priestranná hlavná kamenná loď a neskôr i veža (pozri pôdorys na str. 186, 236, 250, 443). Čiže inými slovami povedané, kamenná cerkov *Sošestvija*, ktorej rozvaliny vidno i dnes, je vlastne rozšírená, či lepšie povedané predĺžená pôvodná kamenná kaplnka Bohorodici (zo 14. st.), v ktorej, ako to z opisu z r. 1729 jasne vyplýva, sa stáročia prechovávala čudotvorná Krásnobrodská ikona.

Baziliánske pravidlá

Podľa akých pravidiel žili baziliáni v Krásnobrodskom monastyre? Podľa Sv. Písma! Išlo totiž o *Pravidlá sv. Bazila Veľkého*, v skutočnosti pôvodne citáty zo Sv. Písma. *Pravidlá* baziliánov, ako najstaršieho rádu na svete, boli totiž odjakživa veľmi jednoduché a jasné: žiť podľa Svätého Písma a počúvať svojho doživotne voleného predstaveného vo všetkom okrem hriechu! Baziliáni totiž nikdy neboli rehoľníkmi (od slova rehoľa = regula), ale mníchmi. V skutočnosti ako najstarší mníšsky rád na svete nemali žiadnu ľudskú regulu, žili podľa Sv. Písma v poslušnosti od Boha stanovenej autorite – doživotnému predstavenému, starcovi.

V priebehu storočí vznikali pravidlá latinizáciou transformované a neskôr vydané po starorusky v Ostrozi **r. 1594**. Staršie pravidlá sa zatiaľ nepodarilo nájsť.[5]

Niektorí nastoľujú hypotézu, že **po r. 1672** sa dostali na Podkarpat-

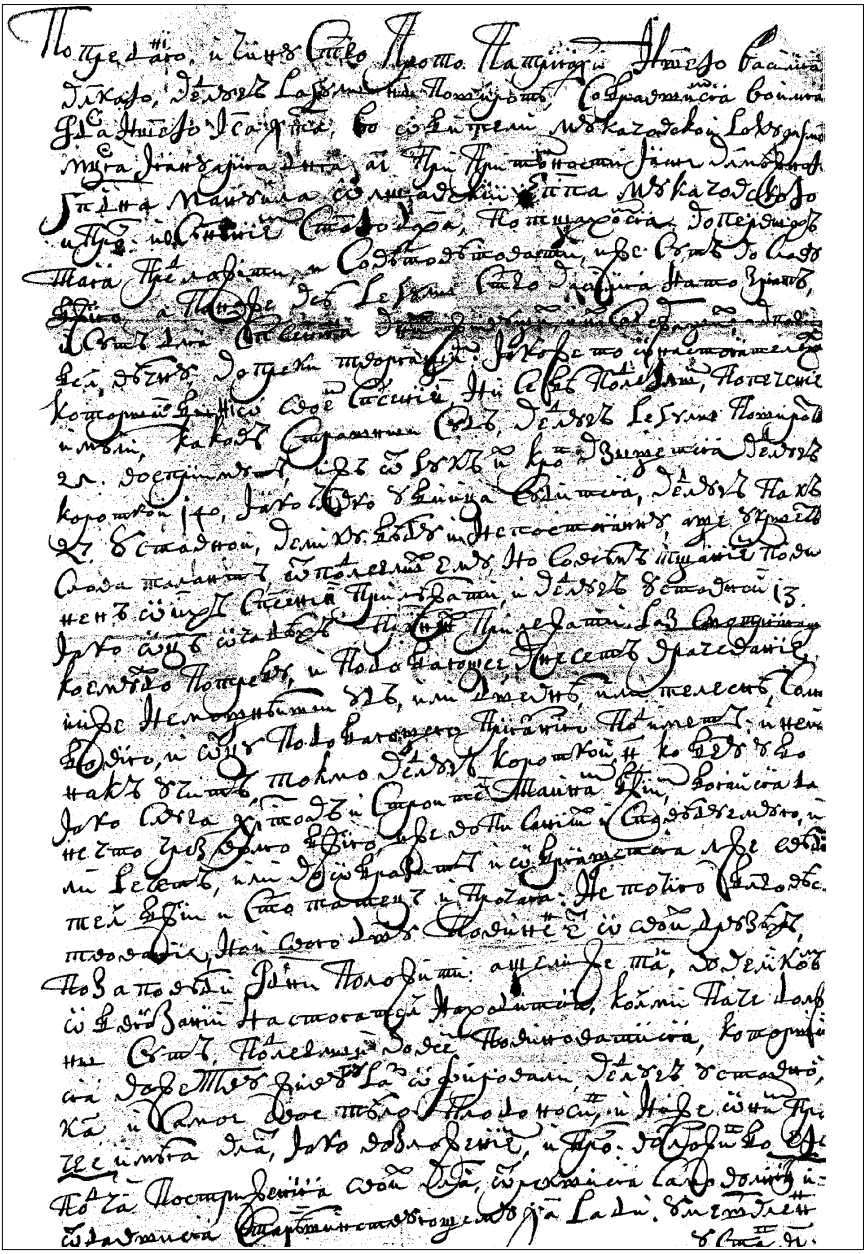

*Rusínsky písané **baziliánske Pravidlá z r. 1749**, ktoré mali rozsah len 3 strany.*

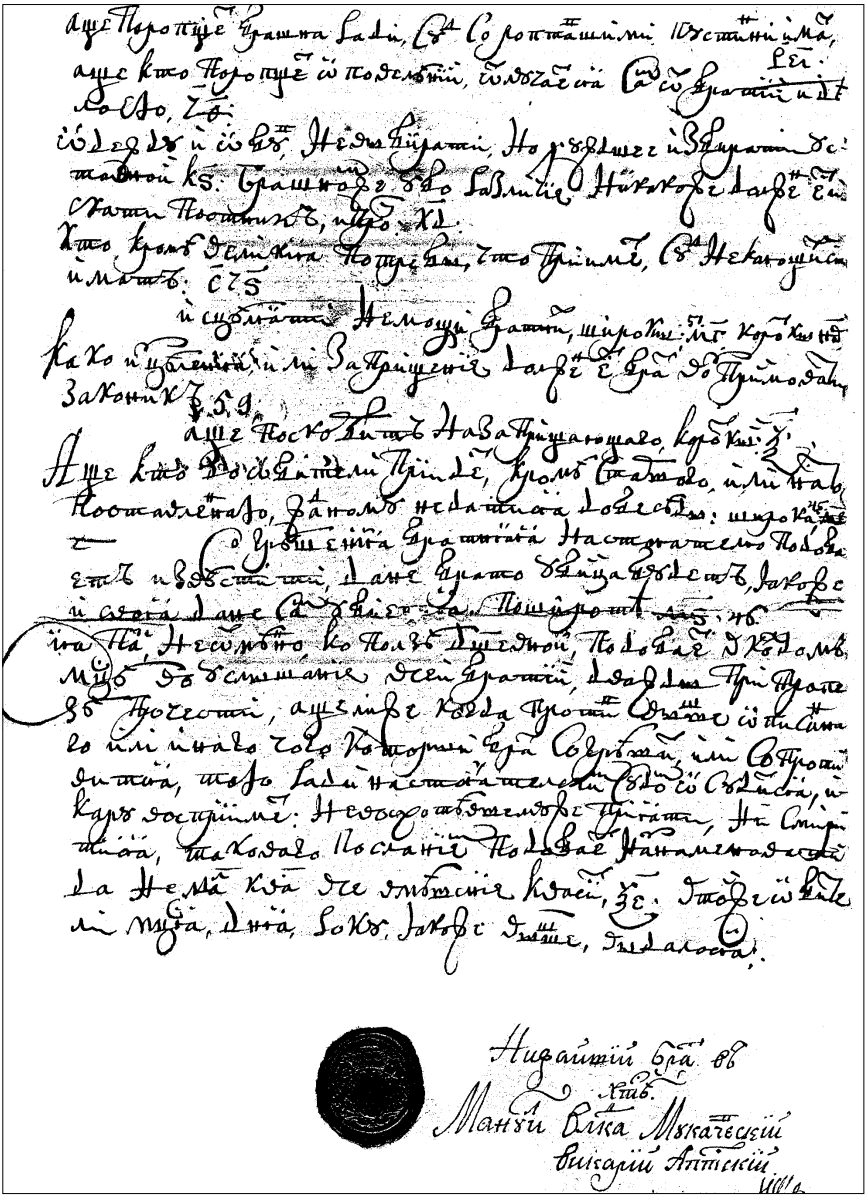

Trojstranové ***Pravidlá baziliánov z roku 1749*** *(str. 188-190) potvrdil svojim* ***podpisom a pečaťou bazilián-episkop M. M. Olšavskyj****, ktorý vtedy, i napriek tomu, že bol episkopom, žil v skromnosti ako bazilián na Černečej Hore pri Mukačeve.*

skú Rus aj *Pravidlá* **Veľjamina Rutského**, ktoré sa našli v rukopise (v dvoch exemplároch) v knižnici monastyra baziliánov na Černečej hore pri Mukačeve. Písané sú po starorusky. Tieto pravidlá sa možno užívali i v Krásnobrodskom monastyre… Máme zachované baziliánske *Pravidlá* i **z r. 1749**, ktoré schválil episkop **M. M. Olšavskyj**. Mali len 3 (tri) rukou písané strany (publikujeme ich fototypicky na str. 188-190).

Neskôr na príkaz episkopa **Andrija Bačinského**, pod tlakom latinizácie, viacmenej podľa vzoru latiníkov, baziliánsky protoihumen **Joannikij Bazilovič roku 1777** napísal pre mníchov upravené pravidlá: «**ПРАВИ́ЛА и҆ ОУ҆́становле́нїѧ монаше́скаѧ**».[6] V Debrecénskej bibliotéke v Maďarsku sa nachádza rukopis týchto *Pravidiel* **z roku 1796** (pozri v kapitole č. 17).

Ďalší vývoj baziliánskych *Pravidiel* na Podkarpatsku

V r. 1857 na príkaz pápežovho poverenca latinského kardinála **Jána Scitovszkého** (arcibiskupa ostrihomského, 1849-1866) a pod prísnym dohľadom latinského benediktína **Samuela Márkfy**, baziliánom vyšli tlačou v Ostrihome už veľmi zlatinizované *Pravidlá* (v latinčine): *Statuta Ordinis S. Basilii Magni in Hungaria* a o rok nato (vďaka Duchnovičovi), v roku 1858 tie isté *Pravidlá* v preklade do rusínčiny v Ľvove: «**Правила Чина С-аго Васїлїѧ Великаго, во Ѹгорщинѣ, по наставленїю свѧтаго основателѧ и законодавца с. Васїлїѧ во кратцѣ списаннаѧ и апостольскимъ посѣщателемъ, метрополитомъ архїепїскопомъ острохолмскимъ, кардиналомъ Іоанномъ Сцитовскимъ отъ великаго кира потвержденнаѧ**», Ľvov, 1858 (pozri na str. 338).[7]

Stojí za povšimnutie, že baziliánske *Pravidlá* z roku 1749 (pozri str. 188-190) mali len **3** (tri) strany. Temer o polstoročie neskôr – z r. 1796 (pozri str. 285-302) už mali spolu **18** strán. O vyše 60 rokov nato sa baziliánske *Pravidlá* z r. 1858 už rozrástli na **145** tlačených strán a novodobé z r. 1993 publikované v Ríme: *Конституції Чину св. Василія Великого*, majú dokonca neuveriteľných **306** strán! Teda 100 krát (stokrát) viac (3 strany v r. 1749 → 306 strán v r. 1993)!!

---

[1] Porov. J. Basilovits, *Brevis notitia fundationis Th. Koriathovits*, II, Cassoviae, 1799, str. 177; porov. tiež «Монастырь красно-бродскій» od nepodpísaného autora v časopise *Село*, Užhorod, 4/1911, str. 23-24; Na tomto mieste je potrebné podčiarknuť, že informácie z prvej polovice 18. storočia sú veľmi kusé. Vojnové udalosti za Rákoczyovho povstania spôsobili nezachovanie dobových dokumentov. **3. sep-**

tembra 1726 boli zvolaní miestni gréckokatolícki kňazi na sobor do Slovenského Nového Mesta (v dobovom dokumente sa sobor označuje v latinčine ako «Congregatione Ujhelini»). Na tomto sobore, na príkaz egerského latinského grófa-biskupa gréckokatolícki kňazi museli zložiť ponižujúce latinské vyznanie viery. Medzi podpísanými sa nachádza aj «**Василий Ортонаш** Пресвитеръ Манастиря Краснобродского». V tom istom dokumente je aj podpis samostatného gréckokatolíckeho kňaza pôsobiaceho v Krásnom Brode. V Krásnom Brode vtedy pôsobil iný kňaz: «**Петръ Коцибала** Пресвитеръ Краснобродский», (porov. *Episcopia greco-catolica de Munkacevo: documente*, Satu Mare - Ujgorod, 2007, str. 210-211). Jerej Peter Kocibal (1726) – jeromních Pachomij Kocibal (1729, pozri str. 185) sú identickými osobami? Nevieme. Z hore uvedeného vyplýva, že tvrdenie, že **od r. 1708 do r. 1729** v Krásnobrodskom monastyre nežili baziliáni, je relatívne, lebo napr. **v r. 1726** tam žil bazilián jeromonach **Vasilij Ortonaš**.

[2] Kivot bez zámku a maličkých rozmerov svedčí o starodávnej byzantskej gréckokatolíckej tradícii, že Božia Eucharistia sa neprechovávala ako u latiníkov-rímskokatolíkov na oltári v kivote, ale sa všetka spožila a rozdala veriacim pri sv. príčastí. Maličký kivot bez zámku slúžil len na príležitostné dočasné uschovanie Božej Eucharistie do ukončenia Služby Božej, kedy sa ihneď po jej skončení odniesla chorému a preto nebolo potrebné nijakého zámku na kivot, lebo bol prakticky vždy prázdny. Malilinké kivoty, mnohokrát len «krabička» o minimálnych rozmeroch (napr. 5x3x3 cm) sú bežné dodnes vo všetkých pravoslávnych cerkvách Východu.

[3] Pri drevených cyrilometodejských rusínskych cerkvách sa zvonice stavali okreme, a to preto, že vysoká drevená veža by neuniesla zvon (zvony sú novodobejšieho pôvodu). Ak je teda niekde zvonica oddelená od cerkvi, či dnes latinského kostola – prezrádza to byzantský pôvod ako cerkvi, tak aj celej lokality. Ako exemplárny príklad môže poslúžiť okrem iného aj existencia dnes už gotického kamenného chrámu Dómu sv. Alžbety v Košiciach, pri ktorom je okreme situovaná starodávna kamenná zvonica zvaná Červená (= Torra Russa = Ruská veža), dnes tzv. Urbanova veža.

[4] «Pro Futura Et Oeterna Memoria. Ad id tempus sacrum Domicilium seu Monasterium Krasznobrodense, Sancto Spiritui dedicatum essendo, sub cura saecularium Sacerdotum, non usque quaque divino cultu, & ceremoniis consuetis Ecclesiasticis, pronti neque decore debito provisum exstitit. Praeterea Monasterium oportet esse non solum modo nomine tenus, sed re ipsa, quandoquidem, & ipsum nomen, & locus sacer id exigeret, ut á Religiosis potius inhabitaretus, in majorem gloriam Dei, & Religionis (id est Fidei Catholicae) id circo de gratioso Jussu, & Benedictione Episcopi Sebastopolitani & Munkacsiensis **Georgii Gennadii Bizanczy**, **Anno 1729. die 17. mensis Junii**, isthoc supra nominatum Monasterium inhabitare caeperunt, exmissi Munkacsino á praetitulato Episcopo, utpote Pater Jeromonachus **Leontius Sztaroszta** Hegumenus, cum Fratribus suis Patre **Pachomio Koczibal**, & Patre **Benedicto Manyavszky**, quibus tunc Patribus per **Michaelem Jareczy**, Archi-Diaconum, & per Patrem Archi-Presbyterum **Stephanum Rokitovszky** in praesentia multorum

Presbyterorum, & saecularium Hominum, Fraternitate cum primis, id est Curatoribus Monasterii praesentibus Monasterium praenominatum ipsis ad manus traditum est. Res in illo eotum adiventae sunt sequentes: Ecclesiae lignea, firma, Imaginibus debitis Localibus, id est: Salvatoris, Deiparae, aliisque de Ritu in Iconostasio haberi solitis exornata, & bene tecta, Cruces super illa duae sunt ex lamina alba, Fundatione, aut aliis Proventibus nullis provisa, excepto Indulgentiarum tempore, caemeterium dirutum, Ara una parva, in qua Ciborium cum exiguo Tabernaculo absque sera, crucula lignea, tres mappae, & antipendia, antimensia quatuor, candelabra duo cuprea, altera arula Deiparae Imaginis, in hac una est mappula, & unum strophiolum sericeum adustum flavum in finibus, seu in circumgerentia, auro textum, & unum candelabrum lamineum. In Prothesi reperiuntur tres mappae, calix stanneus antiquus cum patenula stella, & cochleari fracto, Patena pro Amphora, & orbiculus stanneus. Apparamenta sunt haec: Albae tres, Humeralia duo, Cingulus unus, Casula una ex Materia texta auro, alia rubra ordinaria, Stolae duae ordinariae & c. ad Calicem requisita. Libri sunt hi: Evangelium, Missale, Triphologion, Triodion utrumque, Octoich, Apostolus, Campanae duae, Tintinabula duo, ex his unum perforatum. Mappulae in mensulis duae, & aliquot Strophia, & Mantilia adusta, & attrita. Fenestrae, & portae bonae, & sera in illa, Turibulum unum cupreum, Thus sufficiens, & candelae. Praeter Ecclesiam est in Caemeterio aedificata Capella ex muro, in qua una turris rubra, altera minor viridis, Ara in ea una est, in qua est **Imago miraculosa Deiparae**, appenssum habens dentem argenteum, á **Domina Comitissa Petö Sigismundiana** oblatum, in nigra catenula cum monilibus foemineis unius ordinis, unum mantilae, mappae duae attritae, tertia tenuis elegans, Antipendium duplex. Actum **Anno 1729. die 17. mensis Junii**. In fidem horum omnium subscribimus: **Michael Jareczy**, Archi-Diaconus m. p. (L. S.) **Mathias** Presbyter Rokitoiensis m. p. **Petrus** Presbyter Szukóensis m. p. **Joannes Puskár** Incola Pichonensis, **Lucas Krajnik** Szukoensis, **Nicolaus**, alias **Mikula** Incola Nyagoensis, **Okaly** (seu Curatores) Monasterii Krosznobrodensi.». Potom pokračuje **Bazilovič**: «Monasterium hoc successive Divina Providentia, Munificentia Dominorum Terrestrium, signanter Illustrissimae **Familiae Wandernath, & Csaky** Comitum, item liberalitate Christi Fidelium, & Industria Religiosorum, & cum primis Antistitum Munkacsiensium, Paterna cura & solicitudine,…», (J. Basilovits, *Brevis notitia fundationis Th. Koriathovits*, II, Cassoviae, 1799, str. 178-181).

[5] Porov. Г. Кінах, «Монаший собор у Мукачеві 1749 р.», *Analecta OSBM*, Žovkva, I/2-3 (1925), str. 273.

[6] Porov. Г. Кінах, «Велямина Рутського Правила для монахів Ч. св. Василія В.», *Analecta OSBM*, Жовква, I (1924) str. 56-57.

[7] Ako sa dozvedáme z listov A. Duchnoviča, ktoré písal baziliánom – najmä do Mukačeva. *Pravidlá* vydali v počte 405 kusov, za cieľom, aby ich vlastnil každý bazilián – pozri titulnú stranu rusínsky písaných *Pravidiel* publikovaných v r. 1858 na str. 338, (porov. listy A. Duchnoviča uverejnené v článku H. Kinacha, «Переписка А. Духновича з Василіянами», *Analecta OSBM*, Rím, V (XI) (1967) str. 369-371).

Штефан Смолей

Краснобридский монастырь

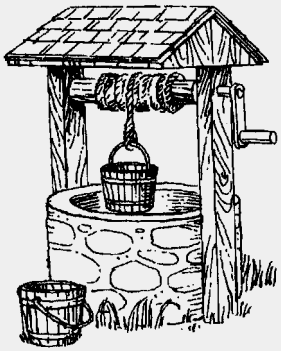

В старых розвалинах
Церкви стоїть турня
Высока, з каміня
Як глубока студня,
В котрій чіста вода
До днесь невысохла,
Хоць на єї стінах
Дика трава росла.

Она все к жыводу
Людьом помагала,
Сердця жывотворным
Духом наповняла.
Стань, тихо послухай –
Голос з церкви чути,
Наша історія
Давна із ньой звучіть.

Blahovistnik,
Krásny Brod, 3 (2007) str. 24

14. Udalosti týkajúce sa Monastyra v prvej polovici 18. storočia

Od najstarších cyrilometodejských čias mal každý soborný baziliánsky monastyr vlastného archimandritu-episkopa, ktorý bol administratívne úplne nezávislý od všetkých ostatných archimandritov-episkopov na okolí. Spájala ich však jedna viera, jeden krst (tajomstvá) a jeden obrad. Latiníci postupne odstránili vo všetkých monastyroch gréckokatolíckych archimandritov-episkopov, preto istý čas dohliadal a riadil takto osirotené monastyry posledný archimandrit-episkop Mukačevského baziliánskeho monastyra na Černečej Hore. Bol zároveň episkopom Mukačevskej oblasti (eparchie), ktorá bola v 18. st. už násilne integrálne včlenená do Egerskej latinskej diecézy, a to i napriek tomu, že bola, čo sa týka rozlohy i počtu veriacich desatkrát väčšia a historicky omnoho staršia. Egerský latinský gróf-biskup mukačevského archimandritu-episkopa neuznával za plnoprávneho, ale len za svojho obradového poskoka-vikára. Podrobnejšie o problematike utláčania gréckokatolíkov od latiníkov pozri Vladimirus de juxta Hornad [J. V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004.

Vladyka-archimandrit **H. H. Bizancij** (+1733) bol posledným mukačevským episkopom, ktorý bol zároveň identický s najvyšším baziliánskym predstaveným-archimandritom na Podkarpatsku. Po jeho smrti ihumeni baziliánskych monastyrov: Bereznického, Imstičevského, Krásnobrodského a Zaričského, keďže už vlastných archimandritov nemali, vyznali svoju poslušnosť ihumenovi (nie episkopovi) Mukačevského monastyra, ktorý ich mal pravidelne navštevovať. Tým sa oddelila funkcia vodcu eparchie od vodcu Mukačevského monastyra. Za Krásnobrodský monastyr tento dokument podpísal jeromních **M. Zejkan**, ktorý bol v danom čase ihumenom tohto monastyra.[1]

Rok 1739 – krádež gréckokatolíckych baziliánskych bohoslužobných rúch v Stropkove

Zachoval sa list – predvizitačný protokol – napísaný ihumenom **Hervasijom Kaminským 25. novembra 1739**, v čase predrožděstvenného pôstu, tj. Filipovky, v Krásnobrodskom monastyre adresovaný ihumenovi Mukačevského monastyra **Hrihorijovi Bulkovi**.

Dokument je písaný rusínskym jazykom onoho času a cyrilikou. Hovorí o blížiacej sa vizitácii Krásnobrodského monastyra, ďalej o tom, že ihumen Kaminskyj má nemocnú sklerotickú hlavu, pre ktorú veľmi zabúda…, o hospodárení v monastyre, o tom, že ovce dali zazimovať do ľudí, šesť z nich ostalo na hospodárstve monastyra, ďalej sa hovorí, že včelie hospodárstvo upadá…, avšak i napriek tomu medu bolo dosť a ponúkne sa kupcom na monastyrskom jarmoku na *Rusaľa* za lepšie ceny. Z listu vysvitá, že Hervasij Kaminskyj je už starý a chorý — preto sa s určitosťou jedná o iného Kaminského, nie toho, ktorý sa spomína v neskorších listoch z Krásnobrodu a ktorý bol tiež ihumenom Krásnobrodu v rokoch 1749-1754. Ten neskorší totiž vstúpil do baziliánskeho monastyra až v roku 1740.

V liste sa spomína aj pôvodne nezávislý ihumen Bukovského baziliánskeho monastyra jeromních **Irinarch Jaselskyj** a je zrejmá už aj snaha podriadiť ho (a s ním aj celý Bukovský monastyr na Bukovej Hore ako filiálny Krásnobrodskému).

V liste sa tiež spomína krádež gréckokatolíckych liturgických odevov (stichara a pod.) – vlastníctva baziliánov – v rímskokatolíckom kostole v Stropkove. Z listu teda vysvitá aj dôležitá informácia o pôsobení gréckokatolíckych baziliánov v Stropkove. Jednalo sa pravdepodobne o birituálne spoluužívanie kostola s františkánmi, kde baziliáni mali svoju ladutruhlicu a v nej rizy na bohoslužby.

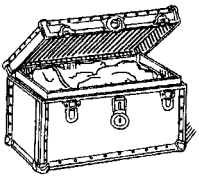

Spomína sa aj Krásnobrodská čudotvorná ikona Bohorodici, pred ktorou baziliáni slúžili bohoslužby za účelom objasnenia krádeže gréckokatolíckeho liturgického oblečenia v rímskokatolíckom kostole v Stropkove:

«AR ac religme pr. superior, pr. in Chrto honorandme. Хс҃ посредѣ на҃. Сіе по҃ное времꙗ въ че҃ство҃ и не мꙗтежномъ здравіи чистою сови҃тію начавше ко҃чити и зъ ѡніма цари треми Хт҃ꙋ новорожде҃номꙋ дары прине҃сти оусе҃дно желаю. воспріꙗвше ѿ п(ревелебности). в҃ше҃ ли҃ п(ревелебномꙋ). ѿцꙋ Прокопію писа҃ ѡ мое҃ недо҃тоинстви прочто҃ и вразꙋми҃ всꙗ ꙗже въ не҃ быша писана, за кое благодѣтелство оуже многажды ѿ п(ревелебности). в҃ше҃ на мнѣ проꙋказа҃не смире҃но ꙗко должнікъ с҃нъ благода҃ствꙋю и моима гришныма оустнама exosculon s. pedes paternas. При ѡнаꙗ любо҃ и пови҃ность с҃новнѧ понꙋждае҃ возвистити любимомꙋ... ѡ Хт҃ѣ ѿцꙋ н҃ше со҃тоꙗніе, во пе҃вы҃ здравствꙋю съ прочіими не такъ ꙗкъ бы҃ хотѣлъ, но ꙗкожесꙗ б҃гꙋ люби҃. ра҃ бы҃ злетѣти ко любимомꙋ ѿцꙋ, но нѣ҃тъ ми мощно, зъ велікою жадостію ѡчекꙋю щасливаго приходꙋ п(ревелебности). в҃ше҃ ко на҃ и гды былобы возможно п(ревелебности). в(ашеи). на҃ визітовати ꙗкъ найско҃ше, понеже оу любимаго ѡ Хт҃ѣ ѿца много бы҃ малъ звидовати и оузнати, ꙗко ꙗ кончитисіꙗ добре видаю, когда п(ревелебность). в(аша). зъ наше҃ ѡбители ѿходили, то многа ми наказовали но сіе все во забвеніе пришло про болѣзнъ главы мое҃. ѡвци сꙋ҃т розданы до люде҃ на зимовлю, а ше҃с дома҃ мꙋсѣлъ е҃ заде҃жати понеже хоро҃тави сꙋ҃т, ра҃ бы҃ бы҃ и҃ комꙋ продати, тылко же҃ нескоросꙗ дознав҃, абы были торавы, а тера҃ ихъ нікто не хоще кꙋпити, но въ домꙋ сꙗ мꙋсꙗ҃ доити. Пчюлъ стары҃ пꙋщено до зимы ꙋліе҃ 12, то е҃ дванадесꙗ҃, рои҃ пній 29, то е҃ двадесꙗ҃ девѧ҃, прочіꙗ дале҃ выбити по емъ видѣлъ, же бы были сꙗ не вызимовали, на еде҃ анталагъ выбито рои и҃і, то е҃ озмънадесꙗ҃, ктомꙋ двои стары, во которы҃ нї едної пчелы было, а медꙋ было доси҃ которої бы҃ хотѣлъ

задержати ажъ кꙋ рꙋсалімъ, понеже тера҃ мѣ҃ є҃ по нічомꙋ. ето҃ ꙗкъ п(ревелебность). в(аша). мнѣ повелꙗ҃ такъ сотворꙋ. вина тогорочного естъ гордово҃ 8 то є҃ осе҃, анталки 9 то є҃ девѧ҃ и болшесꙗ надѣю еще благодати бжо҃ поспишествꙋющо҃, понеже панове некоторы предомною сꙗ ѡбищали дати который го҃довъ, которої анталокъ. Строны древа превелебно҃ в(ашꙋ). оупрошаю, рачте ми на видомо҃ дати, ци са҃, цили дрꙋгого закон҃іка маю за ты҃ послати, понеже ма҃сте҃ казалъ, же не маемо за доси҃, але аще бы потребно зъ едново то є҃ ш҃ы десꙗ҃. але и тое даю до видомо҃ти, же мꙗ люде всюда велми оупрошаю҃, абы҃ сꙗ до нѣкоторы҃ прешолъ, но азъ нігде не идꙋ и не по҃дꙋ, до нелѣже не бꙋдꙋ мати ѿ п(ревелебности). в(ашеи). где поити бл҃гословенія, бо гды п(ревелебность). в(аша). до на҃ придꙋ҃, болше зо мною побесѣдꙋю҃ и мнѣ инфо҃мацію дадꙋ҃, какосꙗ де҃жати. вапна є҃ спꙋщеного 95 го҃дово҃ къ давномꙋ, зе҃на съ тогорочнои квести дал є҃ выве҃ти кобло҃ 23 то є҃ двадесꙗ҃ три и прочее ра҃ бы҃ сꙗ оусиловати абы все было во слав(!) б҃жію. ѡ ѿцꙋ Ірина҃хꙋ мале҃ порꙋчене, абы за все(?), где хоще҃ ити, жебы мнѣ ѡзна҃милъ, но сіе не такъ всꙗ чыни҃, ꙗкъ сꙗ емꙋ каже ѿ п(ревелебности). в҃ше҃, ходи҃ кꙋда хоще ѡ свое҃ благо҃ловеніи. ѡ стрꙋпковскихъ на видомо҃ п(ревелебности). в҃ше҃ даю, же сꙋтъ ѡкрадены, маючи оу францишкано҃ въ костелѣ ладꙋ, съ которои што мали ꙗкое поло҃но, то все є҃ забрано и стиха҃, которыї до нашей ѡбители дали справити є҃ оукраде҃. гды҃ пакъ посылалъ до ніхъ нароко҃ чл҃ка по мое҃ потребѣ, а такъ хотѣли мнѣ послати стиха҃ и ше҃ше до костела до лады, а оуже все знашли выдꙋловане где што тылко, пре҃ того чл҃ка на слꙋжбꙋ прислали, абы пре҃ ѡбразомъ чꙋдотво҃но҃ іконы слꙋжити, абы б҃гъ рачылъ сіе

выꙗвити. Сіѧ возвиⷭ҇тивше и м҃лтвамⷭ҇ с(вѧтымъ). вр8ч-шесꙗ зостаю п(ревелебности). в҃шеⷩ҇ на всегда смиреⷩ҇ныї послꙋшаніꙗ с(вѧтого). с҃нъ и богомолецъ іе҃монахⷭ҇ Гⷭ҇еваси камиⷩ҇ски чсвв професъ р(8кою). в(ласною). Даⷩ҇ во с(вѧтої). ѡбители краⷭ҇ноброцкоⷩ҇ днѧ к҃е ноеврiѧ 1739»

Tento dokument sa nachádza vo forme prepísaného rukopisu v Ľvovskom štátnom archíve «Макет збірника 'Матеріали до історії василіянських монастирів на Закарпатській Україні'», фонд № 684, том IV (1730-1739) стр. 110-113, Центральний державний історичний архів у м. Львові.

Preklad do slovenčiny:

Christos posredi nas.

Tento pôstny čas v dobrom a nie narušenom zdraví, s čistým svedomím počnúc a s onými troma kráľmi novorodenému Christovi dary prinesúc vrúcne želám. Prijmúc od Vašej Prevelebnosti list písaný Prevelebnému otcovi ***Prokopijovi*** *o mne nedôstojnom som prečítal a porozumel všetko, čo bolo v ňom napísané. Za túto dobročinnosť už mnohokrát od Vašej Prevelebnosti na mňa preukázanú pokorne, ako dlžník a syn ďakujem a mojimi hriešnymi ústami bozkávam sväté otcovské nohy. Táto láska i synovská povinnosť nás núti oznámiť milovanému… otcovi našemu v Christovi náš stav.*

Po prvé, ja i ostatní sme zdraví, nie tak ako by som si prial, no ako sa Bohu ľúbi. Rád by som zaletel k milovanému otcovi, no nie je to možné. S veľkou nedočkavosťou očakávam šťastlivého príchodu Vašej Prevelebnosti k nám a keď by bolo možné Vašej Prevelebnosti nás vizitovať čím skôr, pretože by som mal mnoho otázok a dozvedel by som sa od milovaného otca, ako sa nám darí spravovanie, lebo keď Prevelebnosť Vaša z našej obyteli odchádzala, to mnohé mi nakazovala, no to všetko pošlo do zabudnutia pre chorobu mojej hlavy. Ovce sú rozdané po ľuďoch na zimovanie a šesť z nich som musel nechať doma, lebo sú chrastavé (svrab alebo krívačka). *Rád by som ich i niekomu predal, lenže som sa to neskoro dozvedel, aby boli ešte súce a teraz ich nikto nechce kúpiť, no doma ich musíme dojiť. Starých včelstiev pripravených na zimu je 12 úľov, tj. dvanásť, pňových rojov* (bez úľov) *29, tj. dvadsaťdeväť. Ostatné som kázal vybiť, lebo som videl, žeby neprezimovali. Na jeden antalah vybitých 18 rojov, tj. osemnásť, k tomu dva staré, v ktorých ani jednej včely nebolo. Medu bolo dosť, chcel by som*

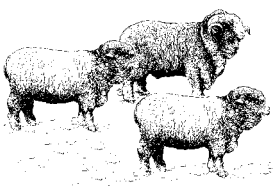

ho podržať až do Rusaľa (tj. do odpustu *Sošestvija Sv. Ducha*, keď bol v Krásnobrode na priestranstve pred Monastyrom zároveň i jarmok), *lebo teraz med je po ničom* (= je veľmi lacný), *ale urobím tak, ako Prevelebnosť Vaša poručí.*

Tohoročného vína je 8, tj. osem hordovov (= sudov), *antalky 9, tj. deväť a ďalej sa spolieham na milosť Božiu pomáhajúcu, lebo niektorí páni sľubovali predo mnou darovať nám nejaký ten hordov vína, prípadne antalok* (to znamená, že v danom roku bola slabá úroda hrozna).

Čo sa týka dreva, pýtam sa Vašej Prevelebnosti, ráčte mi na vedomie dať, či sám, alebo iného mnícha mám za tým poslať, lebo majster hovoril, že dreva nemáme dosť, ale ešte by bolo treba z jedného, to znamená ešte desať (niečo sa chystali v Monastyre budovať).

Ale aj to oznamujem, že ma ľudia všade veľmi prosia, aby som niektorých navštívil, ale ja nikde neidem, ani v budúcnosti nepôjdem, keď od Vašej Prevelebnosti nebudem mať nato blahoslovenie. Keď prídete k nám, viacej pohovoríme a poviete mi, ako sa zachovať.

Vápna je spusteného 95 hordovov k starému (vápnu?). *Zrna z tohtoročných darov dal som vysiať 23 koblov* (kobel – išlo o mieru pšenice, ktorá sa vysiala na určitý rozmer pozemku. Rozmery pozemkov sa určovali podľa týchto mier pšenice), *tj. dvadsaťtri, atď. Rád by som sa usiloval, aby všetko bolo na slávu Božiu.*

O otcovi ***Irinarchovi*** (Irinarch Jaselskyj bol ihumenom v Bukovskom baziliánskom monastyre na Bukovej Hore) *som mal porúčené, aby mi o všetkom, kde chce ísť, žeby mi oznámil, no to sa nie tak robí, ako sa mu od Vašej Prevelebnosti prikazuje. Chodí si, kde chce, podľa vlastného blahoslovenia* (táto informácia je z roku 1739, Irinarch Jaselskyj mal výnimočne dobré vzťahy s grófom Szirmayiom, čo vyvrcholilo tým, že o tri roky nato v roku 1742 gróf Szirmay obdaroval baziliánov na Bukovej Hore majetkami, ktoré zabezpečovali živobytie pre dvoch mníchov. To sú tie majetky na Bukovej Hore, z ktorých časť vlastnia baziliáni dodnes – viac pozri J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastyra…*, Prešov, 2004, str. 57-67).

O stropkovčanoch dávam Vašej Prevelebnosti na vedomosť, že sú okradnutí. Mali u františkánov v kostole ladu, v ktorej mali všelijaké plátno – to všetko je zobrané, aj stichar, ktorý do našej obyteli dali urobiť je ukradnutý. Keď som k nim poslal naschvál človeka podľa mojej potreby a tak mi chceli poslať stichar a idúc do kostola do lady, a už všetko našli vydolované-vyprázdnené, kde-čo len bolo (vtedy odhalili krádež). *Cez toho človeka poslali na Službu Božiu, aby bola pred obrazom čudotvornej ikony slúžená* (bohoslužba), *aby Boh ráčil kauzu objasniť.*

Toto oznámiac a svätým modlitbám sa odporúčajúc zostávam Vašej Preveleb-

nosti navždy pokorný svätej poslušnosti syn a Bohomolec jeromních ***Hervasij Kaminskyj****, Rádu sv. Bazila Veľkého profes, rukou vlastnou, vo svätej obyteli Krásnobrodskej dňa 25. novembra 1739.*

Ihumen Joannikij Skripka, OSBM (+1769)

Od r. 1740 do r. 1749 bol ihumenom Krásnobrodského monastyra jeromních **Joannikij Skripka** — rodák zo Stropkova.

Narodil sa v Stropkove. Do Rádu sv. Bazila Veľkého vstúpil v r. 1730. Noviciát absolvoval v baziliánskom monastyre v Malom Bereznom. Na kňaza bol vysvätený v r. 1732 a po vysviacke ostal v tom istom monastyre. Od r. 1740 do r. 1749 bol ihumenom Krásnobrodského monastyra. Potom sa stal ihumenom novovybudovaného monastyra v Mária Pócsi (dnes v Maďarsku). V tomto úrade zotrval až do r. 1766.

I napriek svojmu pozdejšiemu zvoleniu (15. júna 1755 na sobore v Krásnobrode) za protoihumena, tj. «prvého ihumena» všetkých rusínskych baziliánov Mukačevskej eparchie, nepremiestnil sa do Mukačevského monastyra sv. Mikuláša na Černeču Horu, ale zotrval v Mária Pócsi. Pre tento dôvod bol protoihumenom krátko, tj. iba do 23. septembra 1756 (pozri v kap. č. 16). Protoihumeni Karpatorusínskej provincie baziliánov totiž boli povinní v tom čase sídliť v Mukačevskom monastyre. Za svojho pobytu v Mária Pócsi, a to za výdatnej pomoci gréckokatolíckeho episkopa M. M. Olšavského, OSBM, vybudoval tam cerkov i monastyr. Od r. 1766 žil v monastyre na Černečej Hore pri Mukačeve. Zomrel 16. januára 1769.

Keďže ide o rodáka zo Stropkova, uveďme o ňom ešte niekoľko zaujímavých informácií, ktoré sa nám zachovali:

Vieme, že bol vysokej postavy. Medzi jeho najcharakterističkejšie vlastnosti patrili: láska k práci, rozvážnosť, a to až do takej miery, že nikdy nikoho neurazil a ani sám nebol urážlivý. Bol vytrvalý vo svojich predsavzatiach a zásadách. Túto jeho vzácnu povahovú vlastnosť pekne vidieť i z nasledovnej príhody, ktorá sa nám zachovala z jeho životopisu:

Počas poslednej choroby mu v Mukačevskom monastyre dali na radu lekára vypiť mäsový vývar a on ho skutočne aj s chuťou vypil, lebo si myslel, že je to iba s olejom. Keď sa neskôr dozvedel, že to bol rôsol z mäsa, horko zaplakal, že ho oklamali, a že na konci svojho života porušil pravidlo o mníšskom pôste.

Okrem iného bol aj veľkým dôverníkom episkopa **M. M. Olšavského**, ktorý mu často písal. Takýchto listov sa zachovalo okolo 40.[2] Toľko o jeromníchovi **J. Skripkovi, OSBM**.

Mníšska zdržanlivosť od mäsa

K vyššie spomenutému mníšskemu pôstu treba ešte dodať, že baziliáni na území Podkarpatskej Rusi podobne ako cyrilometodejskí mnísi – ich predchodcovia – nikdy nejedli mäso. Teda žili v absolútnej zdržanlivosti od mäsa. V roku 1798 sa v Krásnobrode konal baziliánsky sobor všetkých baziliánov Karpatoruskej provincie a tento sobor 5. júla toho istého roku písomne požiadal Mukačevského episkopa, aby baziliánov uvolnil od prísnej zdržanlivosti od mäsa. 30. júla im episkop **Andrij Bačinskyj** (1773-1809) odpísal, že mäso dovoľuje, ale len v tom prípade, ak to pre konkrétny prípad a za účelom liečenia predpíše lekár a naďalej ich nabádal k absolútnej zdržanlivosti od mäsa.[3]

V tradícii baziliánov vždy bolo, že v monastyre nikdy nejedli mäso. Rybu jedli len na sviatky (pozri str. 261-262).

Baziliáni, ako najstarší rád na svete, však nikdy neboli vegetariánmi, to znamená, že keď sa zdržovali mimo monastyra, jedli podľa príkazu sv. Bazila Veľkého a rady Sv. Písma (porov. Mt 6,17) všetko, čo im ľudia preložili na jedenie, teda aj mäso.

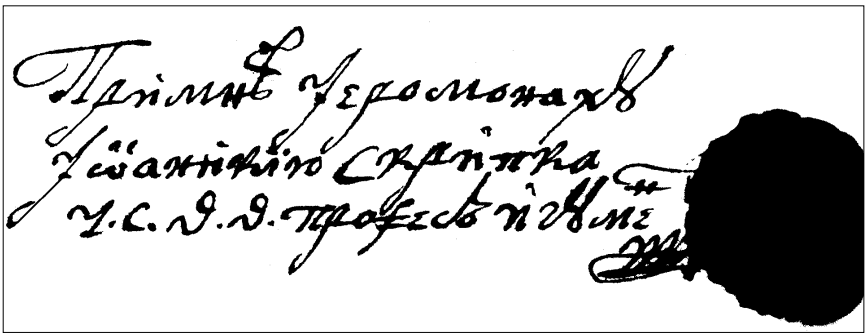

***Podpis** cyrilikou s pečaťou ihumena **Joannikija Skripku**, OSBM z roku 1755.*

Po smrti svojho protoihumena **Joannikija Baziloviča**, v r. 1821 baziliáni z Černečej Hory opäť oficiálne požiadali mukačevského episkopa **Alexija Povčija** (1816-1831), aby im dovolil jesť mäso.

Historik **Baluďanskyj** tak opisuje nasledovné udalosti: Alexij Povčij sa pýtal rozličných episkopov, či dovoliť baziliánom jesť mäso a tak porušiť starovekú pôstnu disciplínu, alebo nie. Jedni mu radili dať dovolenie, iní nie. Baziliáni svoju požiadavku obnovili i v r. 1821 na eparchiálnom Užhorodskom sobore… Tento ich odkázal na sobor, ktorý sa konal v r. 1822 a tento ich odkázal na samotného pápeža rímskeho. Pápež rímsky im vôbec neodpovedal, a tak, keď ich v r. 1823 episkop Alexij Povčij navštívil v Mukačevskom monastyre na Černečej Hore, tamojší ihumen predložil na spoločný stôl k jedeniu aj mäso – a mnísi jedli spolu s episkopom,[4] a od toho času baziliáni Karpatoruskej provincie už jedia mäso až dodnes. Teda od r. 1823 už baziliáni v severovýchodnom Uhorsku jedia mäso (mimo pôstne dni) ako ostatní ľudia.

Rok 1746 – my «Hospody pomiluj» a biskup «Tra-la-la»

Je pravda stará ako ľudstvo samé, že ľudia píšu, len keď je zle, alebo niečo potrebujú. Keď je všetko dobre a v poriadku, obyčajne nikto nič nepíše, nechváli. Preto sa v dejinách a v archívoch nielen cirkevných, ale aj svetských, skôr zachovajú a hromadia obyčajne len negatívne veci a sťažnosti. Výnimku v tomto zmysle netvorí ani dokument z r. 1746.

Takouto sťažnosťou je prakticky aj úradný list napísaný krásnobrodským ihumenom **Joannikijom Skripkom** (+1769) **1. septembra 1746**, adresovaný ihumenovi Mukačevského monastyra **Hedeonovi Pazinovi** (+1754). List je veľmi cenným dokumentom o tom, že baziliánske monastyry na Podkarpatsku, i napriek tomu, že od r. 1733 boli už oficiálne zlúčené do tzv. Karpatoruskej provincie na čele s prvým mukačevským ihumenom (protoihumenom), ešte v r. 1746, i napriek tomu, že už ubehlo 13 rokov, v skutočnosti ešte neboli spojené a mukačevský ihumen (protoihumen) ešte nemal praktickú moc nad ostatnými pôvodne úplne nezávislými a samostatnými monastyrmi.

Ihumen Krásnobrodského monastyra **Joannikij Skripka** (ihumenom bol v rokoch 1740-49) informuje ihumena (protoihumena) **Hedeona Pazina** (protoihumenom bol v rokoch 1744-1754) o tom, že

nie je nikto, kto by vizitoval-kontroloval tieto teoreticky zlúčené, ale prakticky ešte stále samostatné monastyry, a že akýsi biskup narúša morálku v monastyre častými oslavami svetského rázu. Ďalej cenná správa o akomsi otcovi Joannikijovi (zrejme Adamovičovi, pozri str. 210), ktorý odišiel do Ríma vybaviť nejaké odpustky, alebo prosiť o odpustenie? Dokument bol adresátovi doručený takmer o dva týždne, 13. septembra 1746 a čo je zaujímavé, inou rukou, pravdepodobne archivára alebo samého protoihumena je na ňom okrem tohto dátumu «došlej pošty» vyznačený aj predmet listu (vec) a rozpísané body podľa ústnej informácie pri vizitácii, čo svedčí o mimoriadne vysokom stupni inteligencie pri spôsobe archivovania v polovici 18. st.. Dokument je písaný rusínskym jazykom onoho času a cyrilikou a obsahuje už typické latinizačné prvky, ako napr. spoločný predstavený všetkých monastyrov, premiestňovanie mníchov z miesta na miesto a pod.:

«Превелебны҃и ѿче игꙋмене гедеѡнъ, х҃с посредѣ насъ. Вш҃е, игꙋмене, ѿче и брате ѡ х҃тѣ со смиреніе҃м прощеніе прошꙋ, же емъ такъ оумедлилъ списаніемъ мо҃и пꙋнкта строны н҃шего порѧ҃дкꙋ д҃хного, пе҃рвыи, которы҃и емъ превелебности в(ашеи). повѣда҃л, же ключаръ и кꙋхаръ еппи҃скопскіи межи целіи принесли вина и цимбалы грали далей ꙗкъ и до полночи, тое многоразъ было; второе коли ꙗкый выстꙋпокъ трафитсѧ въ которомъ манастыри, то не естъ кто направити албо покарати; третіе монастырѣ не вѣзитерꙋе никто, пре҃д которы҃м бы могъ старшы҃и ѡ братіи росповѣсти, а братіѧ ѡ старшомъ, ꙗкъ котра стра҃нка сѧ справꙋетъ; четвертое жебы зако҃н малъ такꙋю персонꙋ, котороибы всѣ манастырѣ и старшы ихъ повиновалисѧ, которꙋю персонꙋ жебы старости монастырей изберали; пѧтое жебы таѧ персона закони҃ко҃в преселѧла зъ монастырѧ до монастырѧ, коли бꙋде потребно. Прочее д҃хъ с҃ты҃и да наставитъ братолюбіе в. изꙗснити потребы н҃ша д҃ховныѧ, мꙋры о ласки б҃жей

раст8тъ. ѿца Іѡаникіѧ не естъ, пошолъ до рим8 по ѿ-
п8сты. ѿцемъ и братомъ всѣмъ кланѧю и м҃лтвамъ
с҃тымъ пор8чаю и зостаю смиренныи іеромонахъ Іѡаникій
Скрипка, чсвв професъ р(8кою). в(ласною).
Дан въ с(вѧтоі). ѡбители Краснобродъ ҂аѱм҃ѕ септевріѧ а҃.
Превелебном8 іеромонах8 гедеѡн8 пазинъ чсвв професъ
иг8мен8 с҃той ѡбители м8качовской и прочаѧ мнѣже ѿц8
и брат8 ѡ х҃тѣ сие начертаніе да вр8читсѧ честно въ
ѡбители м8качовской на горѣ чернекъ.
Пріꙗты 13 Sept. 1746 ѡ п8нктахъ
П8нкта а҃. на маюрнѣ, котораꙗ полꙗ ц҃ркви была,
спѣванꙗ, пѣсканꙗ, теремтете, атта, гды мы на хор8ш8
зоставали, мы г҃ди помил8и, а тамъ теремтете.
в҃. Законици который ꙗкъ хотѣлъ, такъ жывотъ свой
провадилъ.
г҃. вц҃ркви ꙗкъ сꙗ набоженство ѿправлꙗло, того никто не
доходилъ.
д҃. до ц҃ркви который хотѣлъ, ишолъ.
е҃. карности за выст8пкы не было.
ѕ҃. про гостины ѿпочинкъ законици еще въ ночи не
мали.
з҃. почасъ гостини многоразъ манастыръ не былъ запертый,
ꙗко въ корчми.
и҃. законци въ келꙗрохъ, а по амбитѣ спѣванꙗ, въ хыжы
межд8 келꙗрами г8дба, піꙗтыкы и прочаꙗ.
ѳ҃. ѡ законикахъ ꙗкъ ѡ дочасныхъ, пачеже ѡ вичныхъ
попеченіе не было. Skripka Ioannicius 1746 Sept. 1»

Vyššie uvedený dokument sa nachádza vo forme prepísaného rukopisu v Ľvovskom štátnom archíve «Макет збірника 'Матеріали до історії василіянських монастирів на Закарпатській Україні'», фонд № 684, том V (1740-1746) стр. 142-146, Центральний державний історичний архів у м. Львові.

Preklad do slovenčiny:

Prevelebný otče ihumen ***Hedeon****, Christos posredi nas.*

Vaše odpustenie otče ihumene a brate v Christovi s pokorou prosím, že som tak meškal s napísaním mojich bodov ohľadne nášho duchovného poriadku.
1.) Čo som Vašej Prevelebnosti už hovoril, že vrátnik a episkopský kuchár priniesli medzi kelie víno a cimbaly a hrali dlhšie ako do polnoci – to bolo mnohokrát;
2.) Keď sa v niektorom monastyre pritrafí nejaký priestupok, to niet nikoho, čo by urobil nápravu a udelil trest;
3.) Monastyry nikto nenavštevuje (nevizituje), ktorému by starec mohol o bratoch všetko rozpovedať a bratia o starcovi – ako sa ktorá strana chová;
4.) Aby Rád (sv. Bazila Veľkého) *mal takú osobu, ktorej by sa podriadili monastyry a aj ich predstavení, ktorá osoba by sa starala o monastyry;*
5.) Žeby tá osoba premiestňovala mníchov z monastyra do monastyra podľa

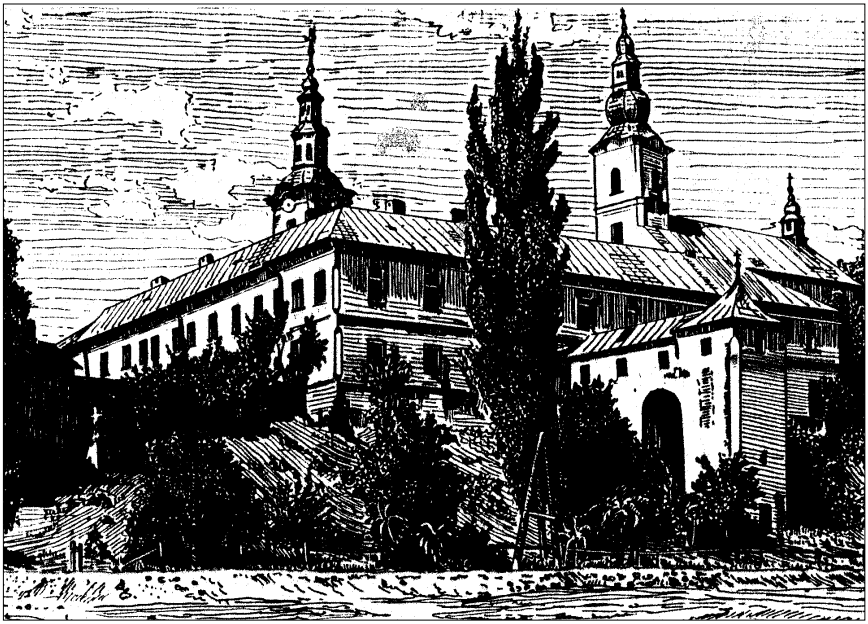

Baziliánsky monastyr sv. Mikuláša na Černečej Hore pri Mukačeve *(pohľad od rieky Latorice). Do r. 1733 bol sídlom mukačevských archimandritov-episkopov, od r. 1733 sídlom baziliánskych protoihumenov novozorganizovanej Karpatoruskej provincie…*

potreby. Ďalšie (body duchovnej nápravy) nech Svätý Duch Vám zjaví v duchu bratskej lásky.

Múry (kamenné) *vďaka milosti Božej rastú* (to znamená, že už v r. 1746 sa niečo z kameňa budovalo). *Otca Joannikija niet. Odišiel do Ríma po odpustenie* (odpustky?).

Všetkým otcom a bratom sa klaniam a porúčam sa do ich modlitieb v pokore ponížený mních ***Joannikij Skripka****, Rádu sv. Bazila Veľkého profes. Rukou vlastnou. Napísané vo svätej obyteli Krásnobrodskej v roku 1746, 1. septembra. Prevelebnému jeromníchovi* ***Hedeonovi Pazinovi*** *Rádu sv. Bazila Veľkého profesovi, ihumenovi svätej obyteli Mukačevskej atď. otcovi a bratovi v Christovi tento list nech bude čestne doručený v obyteli Mukačevskej na Černečej Hore.*

Došlo 13. septembra 1746.

(Vec) *– o bodoch.*

Bod 1: Na «majurni», ktorá bola vedľa cerkvi vyspevovanie, pískanie-trala-la, keď sme sa na koruši zdržovali… ***My «Hospody pomiluj» a tam fuj! – čortovina****.*

2: Mnísi – ktorý ako chcel, tak svoj život viedol.

3: To, akým spôsobom v cerkvi prevádzali liturgické obrady, to nikoho nezaujímalo.

4: Do cerkvi kto chcel – išiel (kto nie – neišiel).

5: Tresty za priestupky neboli.

6: Pre hostiny mnísi nemali pokoja ani v noci.

7: Počas hostiny monastyr mnohokrát nebol zamknutý ako v krčme.

8: Mnísi vo svojich keliách (izbách) *a po «ambite» vyspevovanie a v priestoroch medzi keliami hudba, pijatiky a podobne.*

9: O mníchov ako s večnými tak aj dočasnými sľubmi sa nikto nestaral.

Skripka Joannikij*, 1746, 1. september*

Rok 1747 – krásnobrodský ihumen trpel šesť týždňov zimnicami a vysokou horúčkou

Dokument napísaný **4. decembra 1747** v Krásnobrodskom monastyre ihumenom **Joannikijom Skripkom** (+1769) adresovaný ihumenovi Mukačevského monastyra **Hedeonovi Pazinovi** (+1754).

Pozoruhodné je, že obaja pochádzali zo Stropkova, a preto sa Stropkov spomína i v liste. Písaný je po rusínsky cyrilikou.

«Превелебны҃и ѿче гедеѡнъ иг8мене, х҃с посредѣ насъ. Што сꙗ дотычетъ вины, котор8ю емъ складалъ на п(ревелебность).в(аш8). не мож8 памѧтати, ꙗкимъ способомъ хибаль покажете во времѧ свое. за сіе смирен҃о прощеніе зметаніемъ до землѣ прош8. ф8тро бымъ посла҃ и еще дашто, колибы можна, но не на доброї ча҃с трафили березнѧне, не знаю, ꙗкъ и самисѧ поверн8тъ великїй воды. са҃кы прин8ждены зоставити. страны вина ꙗ писалъ, же геделѧ҃нского хотѣлъ емъ к8пити, жебы былъ могъ до по҃щи продати, але сѧ не к8пило, такъ и не к8питъ, а ѡ томъ только в(аша). п(ревелебность). знаютъ, што емъ ѿ васъ совѣт8 просилъ. ѿцъ аоудиторъ, которы҃м емъ такъ бесѣдова҃л, ꙗкостеми наказали, которы҃и повѣда҃л, же до егрю хоцъ бы былисме и не ходили, бо стого не великій хосенъ, же егерскій ани римскаго набоже҃нства законами не можетъ рѧдити, ко҃ми паче зъ нашымъ, барзо былъ вдѧчны҃и оу насъ. Сие начерта҃вшы ласцѣ ѿце҃вской и мл҃твамъ с҃тымъ пор8чывшысѧ зостаютъ въ смире҃ост҃и іеромона҃х Іѡаникій Скрипка чсвв професъ

PS. Сестра стр8пкѣ҃вска барзо хорова, а прише҃дши зъ м8качова и елей ей ст҃или, теразъ южъ здра҃ств8етъ. мл҃и въ которомъ мизеико (!) былъ погорѣлъ, ѿ палѣнчарнѣ, котора при немъ была, и ѿ с8шнѣ запалилъсѧ. ѿцъ Іѡанникій презъ г8ме҃нского плебана, теразъ южъ каноника, котором8 даютъ тит8лъ ревере҃ндисим8съ, которо҃и поиде до оуйгелѧ, ѿказова҃л ци могъ бы прити воспѧтъ, ѡ которо҃м каноникъ и листъ мнѣ писалъ, ци м8 кажеме прити, цили нѣтъ, ежели придетъ, ꙗ не знаю, што знимъ чинити. мене такожде

зимницѧ четвертачка биетъ зъ великовъ горѧчковъ по зимници, южъ веце, ꙗкъ шесть тыжнѣй. ѿцамъ и братіꙗмъ тамъ сꙋщимъ нашы ѿци и братіѧ смиренно цѣлꙋютъ и кланѧютъ.
Превелебномꙋ ієромонахꙋ гедеѡнꙋ пазинъ игꙋменꙋ ѡбители с҃таго николаѧ мꙋкачовской чсвв. мнѣ же ѿцꙋ и брати ѡ х҃тѣ сие начертаніє ко чтенію да врꙋчитсѧ ... во мꙋкачевѣ на горѣ чернекъ
Пріꙗтої 16. Dec. **строны розмови и превъ ѿцемъ аоудиторомъ и стронъ возвращеніꙗ Іѡанікіа Адамовича»**

Vyššie uvedený dokument sa nachádza vo forme prepísaného rukopisu v Ľvovskom štátnom archíve «Макет збірника 'Матеріали до історії василіянських монастирів на Закарпатській Україні'», фонд № 684, том VI (1747-1749) стр. 54-55, Центральний державний історичний архів у м. Львові.

Preklad do slovenčiny:

Prevelebný otec ihumen ***Hedeon****, Christos posredi nas.*

Čo sa týka previnenia, ktoré som Vašej Prevelebnosti spôsobil, nemôžem si spomenúť, akým spôsobom (som Vám ublížil?)*, iba ak pri vhodnej príležitosti mi to vysvetlíte. Ale aj tak už vopred odpustenie prosím, robiac hlbokú poklonu až do zeme. Futro by som poslal, a ešte i niečo navyše, keby sa možno pritrafili berezňania* (baziliánski mnísi z Malého Berezného)*, avšak nie pri dobrom počasí* (zrejme kvôli odmäku, topeniu sa snehu a rozvodneniu riek…). *Neviem, ako sa i sami vrátia* (kvôli veľkej vode = rozvodneným riekam)*, sane prinútení nechať. Čo sa týka vína, už som písal, že «hedeľanské» som chcel kúpiť, aby som ho mohol predať do Poľska, ale sa nekúpilo a ani sa nekúpi a o tom iba Vaša Prevelebnosť vie, že som radu od Vás prosil* (jemná výčitka, že sa mohlo víno kúpiť a sa nekúpilo pre váhanie ihumena z Mukačeva).

Otec auditor, s ktorým som tak rozprával, ako ste mi prikázali, hovoril, že do Egera choc by sme aj neišli, lebo z toho nebude veľký úžitok, že egerský (gróf-biskup) *nemôže ovplyvňovať svojimi zákonmi ani rímskokatolícky obrad, nieto ešte náš* (Tento list je z roku 1747. Je to čas, keď egerský latinský gróf-biskup si uzurpoval priamu moc nad všetkými gréckokatolíkmi Mukačevskej eparchie a mukačevského gr. kat. episkopa neuznával. Preto všetky vážnejšie žiadosti gréckokatolíkov v danom čase museli byť vybavované v Egeri. Tentoraz nejaká baziliánom prospešná žiadosť – pravdepodobne išlo o do-

volenie na výstavbu kamennej cerkvi *Sošestvija Sv. Ducha*, bola Egerom odmietnutá). *Veľmi bol vďačný u nás* (asi latinského auditora dobre v Krásnobrodskom monastyre hodovali).

Toto píšuc zostávam v otcovskej milosti a porúčajúc sa Vašim modlitbám v pokore jeromních Joannikij Skripka, Rádu sv. Bazila Veľkého profes.

PS.: Stropkovská sestra (rodná sestra mukačevského ihumena Hedeona Pazina, ktorá žila v Stropkove) *veľmi chorľavela, keď sa vrátila z Mukačeva* (bola navštíviť svojho rodného brata), *udelili jej aj tajnu jeleopomazania. Teraz je už zdravá. Mlyn v ktorom* ***Mizejko****, bol zhorel od palenčarni, ktorá stála pri ňom i od sušiarne sa zapálil. Otec* ***Joannikij*** (Adamovič) *skrze humenského* (rímskokatolíckeho) *plebana, teraz už kanonika, ktorého titulujú «Reverendissimus», ktorý pôjde do Ujheľa* (dnešné Slovenské Nové Mesto), *odkazoval, či by mohol prísť späť, o čom mi kanonik aj list písal, či mu kážeme prísť, alebo nie. Ak príde, neviem, čo mám s ním robiť. Mňa tiež zimnica «četvertačka» bije s vysokou horúčkou už viac ako šesť týždňov.*

Tamojších otcov a bratov naši otcovia a bratia pokorne bozkávajú a ukláňajú sa.

Prevelebnému jeromníchovi ***Hedeonovi Pazinovi****, ihumenovi Mukačevskej obyteli sv. Nikolaja Rádu sv. Bazila Veľkého. Môjmu otcovi a bratovi v Christovi tento list na prečítanie nech sa doručí… v Mukačeve na Černečej Hore. Došlo 16. decembra ohľadne rozhovoru s Prevelebným otcom auditorom a ohľadom návratu* ***Joannikija Adamoviča****.*

⁂

Rok 1748 – urgentné pozvanie mukačevského protoihumena do Stropkova

Dokument napísaný **11. novembra 1748** v Krásnobrodskom monastyre ihumenom **Joannikijom Skripkom** (+1769) adresovaný ihumenovi Mukačevského monastyra **Hedeonovi Pazinovi** (+1754). Znova je pozoruhodné, že keďže boli obaja stropkovčanmi, ich rodný Stropkov sa opäť spomína v liste. Písaný je rusínskym jazykom onoho času a opäť cyrilikou.

«Превелебны͠и ѿче гедеѡнъ иг ꙋмене, х͠с посредѣ на͠с. Слышахъ же листъ которої емъ писалъ п(ревелбності).

в(ашей). еще септеврїа, же п(ревелбность). в(аша). не достали. Не знаю где сѧ затрималъ, в которомъ емъ писалъ п(ревелбності). в(ашей). о смрти славной памѧти небощика тима, такожде и ѡ нашомъ состоянии. Теразъ такъ повторе пишꙋ п(ревелебності). в(ашей). Страны сестри Стропковъ, же барзо прос(и)тъ п(ревелебность). в(ашꙋ). жебы рачили во свое времѧ прити и потѣшити, понеже барзо есте потребны сѣмо, строны того диакона, которой есть въ запрѣщении, который самъ скажетъ свои казꙋсъ, прошꙋ бꙋдте емꙋ помощны, ежели можна, поневаж естъ оу великой нищетѣ, того лѣта погорѣлъ, що сотворилъ то зъ простоти оучинилъ, того ради по вторе прошꙋ п(ревелебность). в(ашꙋ). сотворите ѡ нимъ любовъ, ежели можна. братия еж здравствꙋютъ, которое сꙋтъ въ домꙋ, дрꙋги еще не пришли до домꙋ. Сие ѡпявшисѧ и млтвамъ стимъ порꙋчивши зостаю п(ревелебності). в(ашей). смиренный рабъ ieромонахъ Іѡанікій Скрипка чсвв професъ р(ꙋкою). в(ласною). Данъ во с(вѧтої). ѡ(бители). к(расно). б(родскої). ҂аѱми ноеврѧ аı

ПШ. Всѣмъ Ѿцемъ і братіѧмъ кланѧю и красно поздравлѧю.»

Vyššie uvedený dokument sa nachádza vo forme rukou prepísaného pôvodného rukopisu v Ľvovskom štátnom archíve «Макет збірника 'Матеріали до історії василіянських монастирів на Закарпатській Україні'», фонд № 684, том VI (1747-1749) стр. 91-93, Центральний державний історичний архів у м. Львові.

Preklad do slovenčiny:

*Prevelebný otče ihumen **Hedeon**, Christos posredi nas.*

*Počul som, že list, ktorý som Vašej Prevelebnosti písal ešte v septembri, ste nedostali. Neviem, kde sa zadržal, v ktorom som Vašej Prevelebnosti písal o smrti slávnej pamäti nebožtíka **Tima**, tiež aj o našej situácii. Teraz takto znovu píšem Vašej Prevelebnosti.*

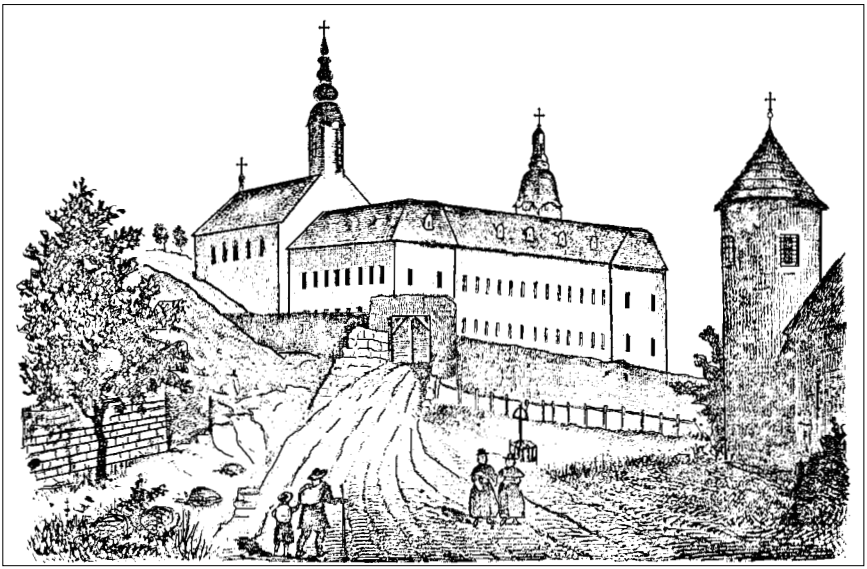

Mukačevský gréckokatolícky baziliánsky monastyr *(pohľad na jeho vstupnú bránu): – hore vyobrazenie z 19. st. so šindľovou strechou, dole vyobrazenie z prvej polovice 20. st. s plechovou strechou. Všetky listy z 18. st. medzi ihumenom Krásnobrodského monastyra a jeho nadradeným ihumenom (protoihumenom) Mukačevského monastyra, publikované v tejto kapitole, pochádzajú z archíva tohto Mukačevského baziliánskeho monastyra (dnes sa nachádzajú v Ľvovskom štátnom archíve na Ukrajine).*

Čo sa týka sestry stropkovskej, že veľmi prosí Vašu Prevelebnosť, aby ste ráčili, na svoj čas prísť a potešiť, pretože ste tu veľmi potrebný ohľadne toho diakona, ktorý je pod zákazom (cirkevným?)*, ktorý Vám sám rozpovie svoj prípad. Prosím, buďte mu na pomoci, keď je to možné, lebo je vo veľkom materiálnom nedostatku – tohto roku vyhorel. Čo spáchal, to vo svojej jednoduchosti učinil, preto ešte raz prosím, Prevelebnosť Vašu, preukážte mu lásku, ak je to možné.*

Bratia, ktorí sú v dome Vás pozdravujú, ostatní sa ešte nevrátili.

Toto napíšuc a Vaším svätým modlitbám sa porúčajúc zostávam Prevelebnosti Vašej pokorný sluha jeromních ***Joannikij Skripka****, Rádu sv. Bazila Veľkého profes. Rukou vlastnou. Dané vo svätej obyteli Krásnobrodskej 11. novembra 1748.*

PS.: Všetkým otcom a bratom sa klaniam a pekne ich pozdravujem.

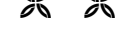

Štvrtý zachovaný list krásnobrodského ihumena Joannikija Skripku zo 16. mája 1749

Dokument napísaný **16. mája 1749** v Krásnobrodskom monastyre rodákom zo Stropkova ihumenom **Joannikijom Skripkom** (+1769) adresovaný inému stropkovskému rodákovi ihumenovi Mukačevského monastyra **Hedeonovi Pazinovi** (+1754). Stropkov sa opäť spomína i v liste. V liste sa okrem iného uvádza, že odpust na *Sošestvije Sv. Ducha* v Krásnobrodskom monastyre prebehol úspešne. Písaný je cyrilikou a rusínčinou vtedy bežne hovorenou i v Stropkove.

«Превелебны҃и ѿче гедеѡнъ ігꙋмене ѡ х҃тѣ брате возлюбленый х҃с посредѣ насъ. Возлюблене ѿче се южъ второе восприꙗхъ и ѿвѣтъ на него не посла҃х, но н҃нѣ пишꙋ возлюбленомꙋ ѿцꙋ во кра҃ци строны ѿца вонифатіа тогда его поимете со собою, когда ко намъ придете, ꙗкоже ѡбѣщастесѧ, ꙗ мамъ ко ва҃м поити, но понеже ѡбѣщастесѧ ко намъ прити, то юж ꙗ не поидꙋ, но бꙋдꙋ ѡжидати пришествіѧ в҃шего, но и сіе извѣстно творю, же ѡколо преподобного ѿца ѡнꙋфріꙗ не

бꙋдꙋ дома, понеже до добромила бі҃ꙋ хотѧщꙋ ѿити хо-
щꙋ длꙗ пе҃нои причины, ежели его еѯеленцїꙗ на той
часъ не бꙋдетъ въ гꙋмен҃омъ, бо не знаю ци не бꙋдꙋтъ
мене цитовати тамо, и такъ ѿпишите мнѣ, ꙗкъ сѧ
маю тримати, ежели придꙋ ко немꙋ, ежели толко ѿцъ
Бачи҃скій бꙋдетъ писати, та ꙗ не поидꙋ. строны ѿпꙋстꙋ,
бг҃ꙋ благодареніе, кра҃но сѧ доко҃чилъ, ꙗкоже и ѿцъ ав-
диторъ возвѣститъ вамъ, каса еще не читана, то не
знаю, ꙗкъ ѿ ней ѿписати, слыша҃, же есте принꙋждены
были воспѧ҃ возвратитисѧ зъ березного, писали есте
мнѣ, же вамъ панъ еп҃пъ писалъ листъ с повчи, но не
писасте, ѡ ꙗкой матеріи, то не вѣмъ. Стро҃ковски
здра҃ствꙋютъ и кланѧютъ, такожде и наша братїꙗ лю-
безно цѣлꙋю҃ кꙋпно съ мною п(ревелебность). в(ашꙋ).
Сіе начертавши и любви сѧ ѡ҃цевскои порꙋчившы зостаю

Baziliánsky monastyr v Malom Bereznom (svjata obiteľ Bereznicka),
kde jeromních Joannikij Skripka v roku 1730 robil svoj noviciát.

п(ревелебность). в(аша). ѡ х҃тѣ братъ смиренныи іеромонахъ Иѡаникій Скрипка чсвв професъ р(ꙋкою). в(ласною). ігꙋменъ краснобродцкій
Дан въ с(вѧтоі). ѡбители красноброд ҂аѱмѳ маꙗ ѕі
ПС. возлюбленнымъ ѿцемъ і братіѧмъ кланѧю и любезно цѣлꙋю и превелебнѣшомꙋ ѿцꙋ аоудиторꙋ смиренно кланѧю.
Превелебномꙋ іеромонахꙋ гедеѡнꙋ пазинъ чсвв игꙋменꙋ ѡбители с҃таго николаѧ мꙋкачовскомꙋ мнѣ же любезнѣшомꙋ ѿцꙋ и братꙋ ѡ х҃тѣ сие начертаніе да врꙋчитсѧ чстно во мꙋкачовѣ на горѣ чернекъ
Пріꙗты ки маꙗ 1749 ѡ еппѣ егерскимъ и до пощи пꙋтешествіи»

Tento dokument sa nachádza vo forme rukou opísaného pôvodného rukopisu v Ľvovskom štátnom archíve «Макет збірника 'Матеріали до історії василіянських монастирів на Закарпатській Україні'», фонд № 684, том VI (1747-1749) стр. 115-116, Центральний державний історичний архів у м. Львові.

Preklad do slovenčiny:

Prevelebný otče ***Hedeon****, ihumen, milovaný brat v Christovi, Christos posredi nas.*

Milovaný otče, to už podruhé som prijal (asi list?) *a odpoveď naň som neposlal. Ale teraz už píšem milovanému otcovi v krátkosti ohľadne otca Bonifátia. Vtedy ho zoberiete so sebou, keď k nám prídete, ako ste sľubovali. Ja mám k Vám prísť, ale keď ste sľubovali, že Vy prídete, to teda ja už nepôjdem, ale budem očakávať Váš príchod. No ale aj to oznamujem, že okolo* (sviatku?) *prepodobného otca Onufria nebudem doma, pretože odchádzam do Dobromyľa* (do Poľska). *Chcem odísť z istej príčiny, ak Jeho Excelencia* (egerský latinský biskup) *v tom čase nebude v Humennom, lebo neviem, či ma tam nebudú spomínať. A tak mi teda odpíšte, ako sa mám zachovať, keď k nemu* (egerskému biskupovi) *prídem. Ak však otec* ***Bačinskyj*** *bude písať, vtedy nepôjdem. Ohľadom odpustu* (*Rusaľa* v Krásnom Brode)*, vďaka Bohu, prebehol krásne, ako Vám oznámi i otec auditor. Kasa* (milodary z odpustu) *ešte nebola spočítaná, preto neviem nič konkrétneho o nej uviesť. Počul som, že*

ste boli prinútený vrátiť sa späť z (baziliánskeho monastyra) *z Berezného. Písali ste mi, že Vám pán episkop* (gréckokatolícky M.M. Olšavskyj) *písal list z* (gréckokatolíckeho bazilikánskeho monastyra) *Mária Pócs, ale ste nenapísali, v akej veci, teda neviem. Stropkovskí Vás pozdravujú a ukláňajú sa Vám, taktiež i naši bratia ľúbezno bozkávajú spolu so mnou Vašu Prevelebnosť. Toto napíšuc a Vašej otcovskej láske sa odporúčajúc zostávam Prevelebnosť Vaša, brat v Christovi ponížený jeromních **Joannikij Skripka**, Rádu sv. Bazila Veľkého profes, rukou vlastnou, ihumen krásnobrodský. Dané vo svätej obyteli Krásnobrodskej, 16. mája 1749.*
PS.: Milovaným otcom a bratom sa klaniam a bozkávam a najprevelebnejšiemu otcovi auditorovi sa ponížene klaniam.

*Prevelebnému jeromníchovi **Hedeonovi Pazinovi,** Rádu sv. Bazila Veľkého ihumenovi mukačevskému, obyteli sv. Nikolaja môjmu najľúbeznejšiemu otcovi a bratovi v Christu tento list nech sa čestne doručí do Mukačeva na Horu Černeču.*
Prijaté 28. mája 1749 (teda pošta z Krásnobrodu do Mukačeva v tomto prípade trvala 12 dní)
(Vec) – *o egerskom biskupovi a cestovaní do Poľska.*

Informácie z *Denníka* Hedeona Pazina, OSBM (+1754)

V *Denníku* protoihumena baziliánov, Hedeona Pazina, tiež rodáka zo Stropkova, ktorý bol v rovnakom čase aj ihumenom monastyra na Černečej Hore pri Mukačeve, nachádzame správu, že **17. júla r. 1749** poslal jeromnícha **Ananiáša, OSBM**, po otcov **Prokopa, OSBM** z baziliánskeho monastyra v Malom Bereznom a **Joannikija Skripku, OSBM** – ihumena Krásnobrodského.[5]

Nevieme načo potreboval oboch v Mukačeve. Faktom je, že o osem dní neskôr, 25. júla 1749 po západe slnka, Joannikij Skripka z Krásnobrodu spolu s otcom Prokopom z Berezného došli do Mukačevského monastyra. Spomínaní otcovia, ako ďalej píše Hedeon Pazin, OSBM, vo svojom *Denníku*, na druhý deň navštívili gréckokatolíckeho episkopa-baziliána **Manuela M. Olšavského**, kde sa od neho okrem iného dozvedeli, že sa v žiadnom prípade nepodriadi nespra-

vodlivým nárokom latinského biskupa z Egeru a že, ak by tento (nekánonický a protiprávny) ústupok predsa musel urobiť, tak radšej rezignuje z episkopstva a pôjde žiť do monastyra, lebo je tiež profesom (má večné sľuby):

«*Pošli na poklonenie Panu Eppu i otdavši poklon meždu inimi besidami, ot Pana Eppa slišali, iž on Egerskoho ne sluchat, i jemu Eger ne roskažet, no samoi carici choščet sluchati i Archieppa, a Egerskomu ne budet za hajduka, iž radše eppstvo rezignujet i do manastyra pojdet, poneže je profes*».[6]

Manuel Michal Olšavskyj, OSBM, bol gréckokatolíckym episkopom Mukačevskej eparchie v rokoch 1743-1767. Narodil sa okolo r. 1700 v Olšavici (preto «Olšavský»). Filozofiu ukončil v Levoči a teológiu v Trnave. Na kňaza bol rukopoložený episkopom Bizancijom r. 1725. Neskôr bol generálnym vikárom svojho rodného brata gréckokatolíckeho episkopa Simeona Štefana Olšavského, OSBM, ktorý bol mukačevským episkopom v rokoch 1733-1737. Za episkopa Blažovského, OSBM (1738-1742) bol parochom v Mukačeve. 6. 9. 1743 ho pápež menoval apoštolským vikárom do Mukačeva. Keďže vtedy bol ešte obyčaj, že episkopom sa mohol stať iba mních-bazilián, bol postrižený najprv na mnícha a prijal nové mníšske meno Manuel. Chirotonia na episkopa sa konala 9. 12. 1743 v Mária Pócsi.

Roku 1756 ukončil výstavbu cerkvi v Mária Pócsi, ktorú začal budovať vladyka **Bizancij.** Pri tejto cerkvi tam založil baziliánsky monastyr a tiež monastyrskú školu. V rokoch 1750-1752 vykonal na osobný príkaz Márie Terézie veľkolepú vizitáciu všetkých svojich gréckokatolíckych farností a filiálok (675 farností a 839 cerkví) a vypracoval správu pre cisársky dvor. Tiež začal robiť všetky potrebné kroky nato, aby osamostatnil Mukačevskú gréckokatolícku eparchiu spod katolíckemu duchu sa protiviacej diskriminačnej kontroly egerského latinského biskupa. Zomrel v Mukačeve 5. 11. 1767. Na jeho osobné želanie bol pochovaný v cerkvi baziliánskeho monastyra v Mária Pócsi, kde odpočíva dodnes. Na hrobe mal pôvodne majestátnu staroslovanskú pamätnú tabuľu. Koncom 20. st. však táto bola svojvoľne nahradená tabuľou s maďarským textom.

A teraz sa vráťme k vyššie spomenutým jeromníchom Prokopovi a Joannikijovi – títo baziliáni navštívili episkopa Olšavského aj 30. júla 1749, vtedy im vladyka povedal, že pôjde k cisárovne Márii Terézii…[7] 3. augusta vycestovali z Mukačeva naspäť do Krásnobrodu:

«*O(t)ec ihumen Krasnobrodski otišol, vzjavši zo soboju ierm. Venedikta i Ananija, a ot(e)c Prokopij pozostal, poki ot(e)c Makarij prijdet z Bereznoho dľa potreby Mukačovskoj obiteli*».[8]

Sviatkovanie Uspenia

Z toho istého *Denníka* máme tiež dôležitú informáciu, že v Mukačevskom monastyre, prvykrát po dlhej dobe, 26. augusta 1752 (podľa juliánskeho štýlu) verejne sviatkovali sviatok Uspenia Presvätej Bohorodičky, zatiaľ čo dovtedy ho sviatkovali tajne! V Krásnobrodskom monastyre to verejne robili už **od r. 1741** a v Malom Bereznom od r. 1734:

«*Prazdnik Ouspenija prazdnovano perv(ij) raz vsej obiteli, kotrii prazdnujut obiteli Bereznicka ot roku 1734 a Krasnobrodska ot roku 1741. I vsej obiteli prazd(novano) vtajni do seho roku: a nyni už javni*».[9]

Sviatkovanie Uspenia vtedy (v 18. st.) pripadalo práve na deň 26. augusta, dnes, o 250 rokov neskôr, sa Uspenie podľa juliánskeho kalendára sviatkuje už 28. augusta, pretože približne každých 100 rokov sa tento kalendár posúva o jeden deň.

Nevieme si vysvetliť, prečo sa sviatok Uspenia musel sláviť tajne. Išlo snáď o nejaký zákaz zo strany miestnej protestantskej šľachty (protestanti totiž neuznávajú Prečistu Divu Mariu). Ináč je nevysvetliteľné, prečo opätovné verejné slávenie tohto najväčšieho mariánskeho sviatku v roku sa nezačalo všade naraz, tj. v deň (predpokladaného) zrušenia zákazu. Sviatok Uspenia začali, ako sa dozvedáme z *Denníka,* otvorene sviatkovať v rôznych baziliánskych monastyroch v troch rozdielnych rokoch: v roku 1734, 1741 a 1752. To by dokazovalo, že išlo skutočne o zákaz zo strany miestnej šľachty, ktorá predtým zabraňovala verejné sviatkovanie, aby poddaní v daný deň pracovali na panskom. Išlo zrejme o snahu sprotestantizovať gréckokatolíkov, k čomu bolo vždy nutné najprv zoslabiť úctu k Bohorodičke. Po nastúpení cisárovny **Márie Terézie** (1740-1780), veľkej dobroditeľky gréckokato-

líkov na uhorský trón, sa zrejme jednotlivé farnosti a monastyry postupne odvažovali obnoviť verejné sviatkovanie tohto sviatku.

Sviatok Uspenia Presvätej Bohorodičky sa na Východe pompézne a veľmi okázalo slávi už od 5. storočia. Na Západe bol tento typicky východný sviatok tiež prijatý pápežom Sergejom avšak až v 7. storočí. Keďže sa sviatku nevenovala dostatočná pozornosť a bol od niektorých latiníkov otvorene zaznávaný ako keby len apokryfný, v roku 1950 pápež Pius XII. vyhlásil dogmu o Nanebovzatí — že Prečista Diva Mária bola vzatá do neba s telom i dušou. Uspenie (Nanebovzatie) sa teda až dnes slávi na Západe podobne ako na Východe 15. augusta (28. augusta). Touto dogmou bola definitívne potvrdená tradícia východnej Cirkvi. K zachovaniu tejto tradície prispeli nemalým dielom i baziliánske gréckokatolícke monastyry v Uhorskom kráľovstve. Na Západe sa tento sviatok dnes volá Nanebovzatie, na Východe starodávnym názvom: *Uspénie Presvjatýja Bohorodicy* (**Оу҆спе́нїе Пре҃ст҃ы́ѧ Бц҃ы**).

Episkop M. M. Olšavskyj, OSBM – vo výbornej nálade

Začiatkom júla 1750 v Krásnobrodskom monastyre prechodne žil mukačevský episkop **Manuel M. Olšavskyj, OSBM**. Potvrdzuje to list krásnobrodského ihumena **Hervasija Kaminského** z 3. júla 1750 (pozri str. 223-226). Olšavskyj sa v Monastyre zdržal niekoľko dní, bol tam ešte aj dňa **6. júla roku 1750**. Odtiaľ totiž robil vizitácie po okolitých farnostiach. Dozvedáme sa to tiež priamo z iného listu, ktorý napísal tento episkop z Krásnobrodského monastyra svojmu veľkému priateľovi – ihumenovi monastyra v Mária Pócsi (**Joannikijovi Skripkovi**). Písal mu, že vizitácia prebieha úspešne, a nabádal ho, aby naďalej s veľkou húževnatosťou pokračoval v budovaní Mária Pócskeho baziliánskeho monastyra.[10] Z hore spomínaného Kaminského listu sa dozvedáme, že pri vizitácii, ktorú M. M. Olšavskyj vykonával na príkaz cisárovnej Márie Terézie, sa v Krásnobrodskom monastyre cítil veľmi dobre a mal velmi dobrú náladu (dobre mu tam dali najesť).

---

[1] «за произволенїе(м) и надхненіе(м) Дх҃а Ст҃го доброво(л)нѣ позволꙗемо, абы мы и бꙋдꙋщїи їгꙋмени в пре(д)реченыхъ ѡбителех закон(н)ое послꙋшанїе ѿдавали и во все(м) послꙋшны были пре҃вл҃бномꙋ ѿц҃ꙋ їгꙋменꙋ ст҃ой ѡбители мꙋкачовской, сїе же, сего

ради іако повиє(н) бѫде(т) ве(д)лѫгъ регѫлы с҃тои пр҃е(д)рече(н)ныи wбители посѣщати и w нихъ попеченіе мати, а w дохо(д)ка(х) пилновати и во все(м) заст҃пнико(м) быти», (Г. Кінах, «Акти трох монаших соборів», «*Analecta OSBM*», I, Žovkva, 1927, str. 576).

[2] Г. Кінах,«Посіщення закарпатських монастирів ЧСВВ в рр. 1755, 1756, 1765, 1809», *Analecta OSBM*, Ľviv, III/3-4 (1930) str. 422.

[3] Porov. list A. Bačinského, ktorý uverejnil v rusínskom origináli І. Удварі, *Образчикы з історії пудкарпатськых Русинув*, Ужгород, 2000, стр. 100-101.

[4] Porov. А. Балудянскій, *Исторія Церковная Новаго Завѣта*, II-III, Віенніь, 1851; Porovnaj tiež zápis v *Schematizme* z roku 1878: «Religiosos Ord. S. Basilii Magni, cum impense sed incassum pluries eatenus et hic et apud Prima tem Regni oraverint: ut eis diebus licitis carnibus vesci liceret, sub regimine Eppi hujus via facti, tacito tamen - ut videtur - ejusdem consensu ab anno 1823, carnibus quoque uti coepisse cum antea, in decursu saeculorum oleribus solum et lacticiniis et piscibus contentari debuerint», (*Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Munkacsiensis ad annum Domini 1878*, Ungvarini, 1878, str. 43).

[5] «**Ѿца Ѧнанїю послалє(м) по Ѿца Прокопїа ѝ Іѡанїкїа Иг҃мена Крас(новродского)**», (porov. Г. Кінах, «Дневник протоігумена Ґ. Пазина, ЧСВВ», *Analecta OSBM*, Žovkva, III/1-2 (1928) str. 104).

[6] Porov. Г. Кінах, «Дневник протоігумена Ґ. Пазина, ЧСВВ», *Analecta OSBM*, Žovkva, III/1-2 (1928) str. 105. Ide o smutnú dobu, počas ktorej episkop M. M. Olšavskyj, OSBM, urputne a hrdinsky bojoval proti nespravodlivým a nekatolíckym (všeobecnosťkatolíckej Cirkvi potláčajúcim) nárokom latinského Egeru na Mukačevské gréckokatolícke vladyčestvo-episkopstvo.

[7] *Tamtiež*, str. 106.

[8] *Tamtiež*, str. 108.

[9] *Tamtiež*, str. 121. V 18. storočí bol rozdiel medzi "starým" a "novým" kalendárom len 11 dní, kým dnes – teda o dve storočia neskôr, je tomu už 13 dní a po r. 2100, tj. v 22. st. rozdiel bude činiťuž 14 dní.

[10] List uverejnil v plnom znení po rusínsky А. Годинка, «Переписка Еп. М. М. Ольшавського з ігуменами ЧСВВ», *Analecta OSBM*, Ľviv, VI/1-2 (1935) str. 235-236.

15. Kamenná cerkov (1750-1752), kaplnka (1759/1761) a Monastyr (1759)

Do r. 1752 boli v Krásnobrodskom monastyre budované pravdepodobne len drevené stavby a drevené cerkvi, ktoré sa často stávali ľahkou korisťou požiarov. Výnimku tvorí starodávna kamenná kaplnka zasvätená Presv. Bohorodici na monastyrskom cintoríne, ktorá je spomínaná už v dokumente z r. 1729 pri preberaní Monastyra – pozri v kapitole 13.

V r. 1752 bola ukončená výstavba kamennej cerkvi *Sošestvija Svjatoho Ducha* (Zoslania Svätého Ducha), či lepšie a presnejšie povedané: prestavba starodávnej kamennej kaplnky Presv. Bohorodici na kamennú cerkov *Sošestvija*. Nad vchodom do takto vybudovanej cerkvi *Sošestvija*, ako uvádza *História* **Baziloviča**, bol vyhotovený nápis (dnes ho už žiaľ nevidno), ktorý túto udalosť pripomínal všetkým prichádzajúcim.

Keďže starodávna kaplnka zasvätená *Prečistej Divy Mariji*, v ktorej sa celé storočia uchovávala čudotvorná ikona, bola prebudovaná na chrám *Sošestvija Sv. Ducha*, bola v rokoch 1759-1761 vybudovaná Bohorodičke nová dodnes funkčná kamenná kaplnka *Pokrova Prečistej Divy Mariji* situovaná juhovýchodne od pôvodnej. Nad vstupom do novej kaplnky *Pokrova Bohorodici*[1] je dodnes viditeľný, do kameňa vyrytý cyrilský nápis-monogram: «**МЛРІѦ 1761**» [čítaj: *Marija 1761*] (pozri **obr.** na str. 224).

Z obdobia výstavby cerkvi *Sošestvija Svjatoho Ducha* sa nám, hlavne z r. 1750 zachovalo niekoľko listov zpod pera ihumena Hervasija Kaminského (+1766) – pozri ďalej.

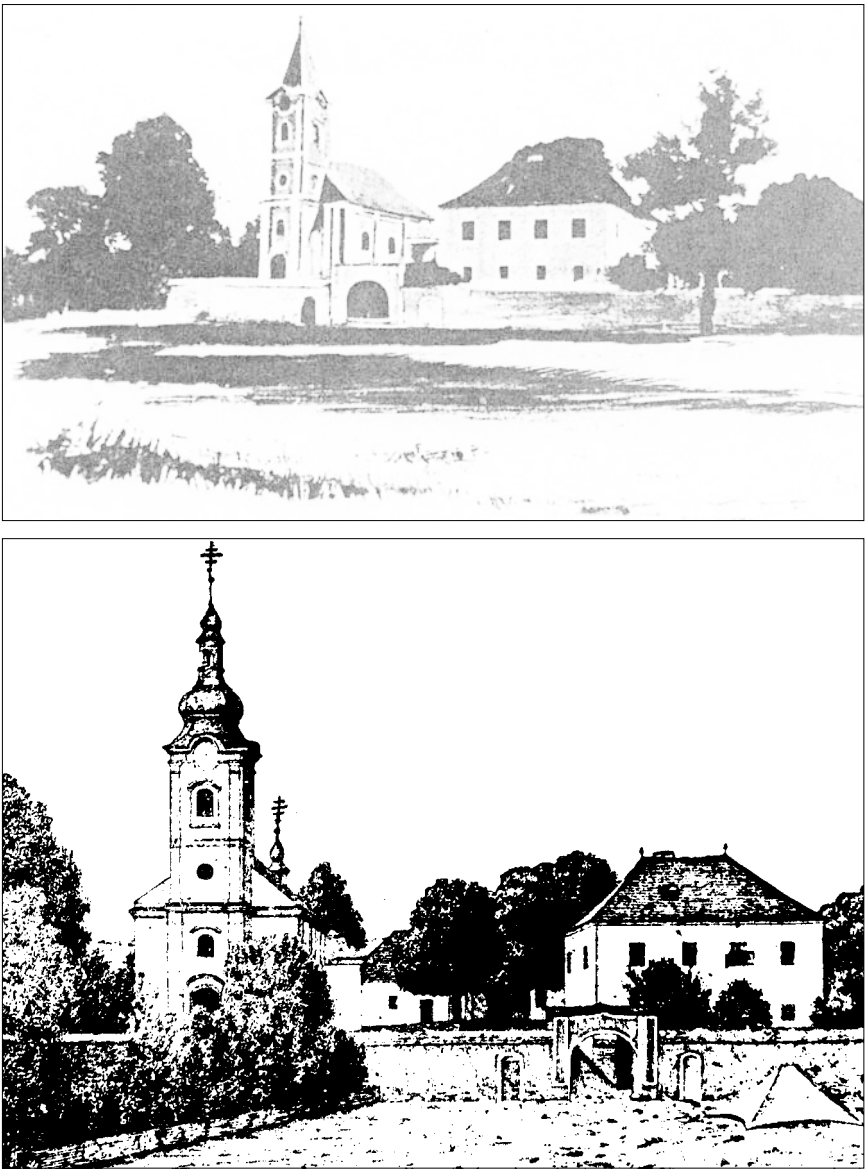

***Krásnobrodský monastyr na konci 19. storočia**. Pohľad od západu. Kupola kamennej cerkvi Sošestvija Sv. Ducha mala v priebehu svojich "kamenných" dejín od roku 1752 rozličný tvar. Tento je typicky gréckokatolícky, na obrázku hore typicky latinský – ihlanovitý.*

Rok 1750 – záverečné práce na kamennej cerkvi *Sošestvija*, nový murár Jalč, episkop sa v monastyre veľmi dobre cítil

Dokument napísaný **3. júla 1750** v Krásnobrodskom monastyre ihumenom **Hervasijom Kaminským** (+1766) adresovaný ihumenovi Mukačevského monastyra **Hedeonovi Pazinovi** (+1754). Písaný je cyrilikou a rusínčinou. V liste sa píše o usilovnom majstrovi-murárovi **Jalčovi**, ktorý už dokončuje rímsy murovanej cerkvi *Sošestvija*, že sa už dávajú vyhotoviť kríže na jej veže… **1. júla 1750** navštívil Krásnobrodský monastyr mukačevský episkop **M. M. Olšavskyj, OSBM**, prebýval tam a veľmi dobre sa tam cítil.

«Превелебны҃и м҃ци ѿче ігꙋме҃н мнѣ ѿ се҃рца возлюблене҃н. зара҃з по ꙗ҃рмаркꙋ гꙋме҃нскимъ ра҃д бы был е҃м п(ревелебности). в(ашеи). на видомо҃стъ дати, што наказали строны цигановъ, што҃м и силовалсꙗ ведлꙋ҃г можно҃сти мое҃н оучинити, а понеже са҃м е҃м нічого не мы҃х зъ ва҃идо҃м докончити, а такъ дошолъ е҃м до дворовы҃х ѡбидво҃ихъ, которіи сꙗ ѡбицали все тое выглꙗдовати. при се҃м паки на видомо҃с даю, же на҃с мꙋ҃рнікъ майсте҃р забѣлъ и не пришолъ, ꙗкъ сꙗ ѡбѣщалъ ани мꙋ҃рніковъ дрꙋги҃х не пре҃дпослалъ римса доко҃нчити, атакъ ꙗ кꙋ юзефови дрꙋгого зъ полщи призвавъ абы ꙗкъ найскоре҃н кончили, майстеръ ꙗлчъ все свое дѣла҃т которы҃н оуже много повꙗзалъ и силꙋетъ сꙗ не такъ ꙗкъ иншы, бо зрана зара҃з ѡ четве҃рто҃н починатъ, а ко҃нчитъ до ѡсмой. ѿца Софроніꙗ е҃м мꙋсѣлъ нарокомъ посылати на Спи҃ш, бо ма҃исте҃р на то дꙋже тꙗгне, абы ꙗкъ на҃искоре҃н мы҃х мати гвозды братпрѣлатны и шы҃ігліовци, на которы и мирꙋ далъ, ꙗковы҃х мꙋ бꙋде потребно. по҃д ча҃с ꙗ҃рмркꙋ ж҃дны҃х гвоздій не мы҃х е҃м до҃стати, а за гвозды хѡтѣли, штобы были привезли зо Спиша по 30 грошы҃н и по 6 чехо҃в, што паки и маистеръ мовилъ, же бы были не҃скоро. на гꙋменски ꙗрмарокъ рачте ми п(ревелебностъ). в(аша). ꙗкъ на҃искорше дати

на видомо, акы крты дати зробити, цили желѣзны съ позлаченовъ чапковъ цили блшаны. Пнъ епъ приспи до на первого юліа, которы оу насъ акы ча спочіетъ. сіа скорости ради врѕчаю п(ревелебности). в(ашеи). и во с. молитвы врѕчшеса (!) зостаю п(ревелебности). вшеи смиреный богомолецъ и стого послшаніа снъ іеромона Гевасій Камински чсвв професъ р(ѕкою). в(ласною). Да во с. wбители Красноброцкой дня г юліа 1750

PS. п(преподобномѕ). Wцѕ прокопи сполѕ зо мною и прочіими смирено кланае и милѣ поздравлае. П(анъ). епъ sѣло е веселый оу на и со прочіими, которомѕ непощадили змо дати, што е возможно, абы и w познавалъ законѕ стаго циро.

Превелебномѕ еже w хтѣ Wцѕ іеромонахѕ гедеwнѕ пазинъ ч.с.в.в. професъ, wбители с. мѕкачовскои игѕменѕ дтонѣномѕ еже w хтѣ Wцѕ sѣло любимомѕ сіе начертаніе да врѕчитса во с. wбители мѕкачовскои Пріаты дї юліа 1750 w мѕник, ижъ зохабилъ и галчѕ, ме добрѣ роби и же и на желѣзо или гвозды виправлено Wца Софронііа, такожде же та па епъ вдаче былъ.»

Po odstránení brizolitovej omietky, bol v roku 2000 pod dohľadom pamiatkárov nad vchodom do kaplnky Pokrova Presvjatoj Bohorodici objavený v kameni vyrytý cyrilský nápis-monogram: «**МАРІА 1761**».

Vyššie uvedený dokument sa nachádza vo forme rukou prepísaného pôvodného rukopisu v Ľvovskom štátnom archíve «Макет збірника 'Матеріали до історії василіянських монастирів на Закарпатській Україні'», фонд № 684, том VII (1750) стр. 58-59, Центральний державний історичний архів у м. Львові.

Preklad do slovenčiny:

Prevelebný (…) *otče ihumen, mne od srdca milovaný.*

Ihneď po humenskom jarmoku rád by som Vašej Prevelebnosti na vedomosť dal, čo ste prikázali ohľadom cigánov, čo som sa aj usiloval podľa možnosti mojej učiniť. Keďže sám som s vajdom (= cigánsky vojvoda) *nemohol nič dohodnúť, tak som išiel do obidvoch* ***Dvorových****, ktorí sľubovali všetko toto dať do poriadku.*

Pritom opäť dávam na vedomie, že na nás majster murár zabudol a neprišiel ako sľuboval, ani inších murárov neposlal dokončiť rímsy. A tak, k ***Jozefovi*** *som z Poľska prizval iného* (majstra), *aby čím skôr dokončili prácu. Majster* ***Jalč*** *všetko svoje robí, už mnoho* (múrov) *poviazal a snaží sa nie tak ako inší, lebo začína pracovať už od štvrtej hodiny ráno a o ôsmej hodine* (večer) *končí.*

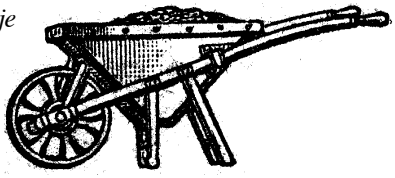

Otca ***Sofronia*** *som musel naschvál posielať na Spiš, lebo majster nato veľmi nalieha, aby čím skôr mohol mať klince na rámy dverí a šindľové, na ktoré aj mieru dal a aké mu budú potrebné* (to znamená, že sa stavba už chýlila ku koncu – zakladali dvere a strechu). *Počas jarmoku som žiadne klince nemohol zohnať a za klince, ktoré by doviezli zo Spiša chceli po tridsať grošov a po šesť*(…), *čo aj majster hovoril, žeby boli neskoro. Na humenský jarmok ráčte mi, Prevelebnosť Vaša, čo najskôr dať na vedomie, aké kríže* (na veže) *dať urobiť, či železné s pozlátenou hlavicou, alebo plechové.*

Pán episkop (Olšavskyj) *zavítal do nás 1. júla a pobudne tu nejaký čas.*

Toto v náhlivosti odporúčam Prevelebnosti Vašej a vo sväté modlitby porúčajúc sa zostávam Prevelebnosti Vašej ponížený Bohomolec a svätej poslušnosti syn jeromních ***Hervasij Kaminskyj****, Rádu sv. Bazila Veľkého profes. Rukou vlastnou. Dané vo svätej obyteli Krásnobrodskej dňa 3. júla 1750.*

PS.: Prepodobnému otcovi ihumenovi ***Prokopovi*** *spolu so mnou i ostatnými sa pokorne klaniame a milo pozdravujeme. Pán episkop je u nás veľmi veselý aj s ostatnými, ktorému sme neškodovali dať všetko, čo sa dalo, aby poznal štedrosť svätého rádu.*

Prevelebnému otcovi v Christu jeromníchovi ***Hedeonovi Pazinovi****, Rádu sv. Bazila Veľkého profesovi, obyteli svätej Mukačevskej ihumenovi, dôstojnému v Christu otcovi veľmi milovanému tento list nech sa doručí vo svätej obyteli Mukačevskej.*
Prijaté 14. júla 1750 (= pošta išla 11 dní)
(Vec) – *O murárovi, ktorý nechal* (robotu) *a* ***Jalčovi*** (= nový murár)*, ktorý dobre pracuje, a že aj na železo a klince bolo psolané otca* ***Sofronia*** *a tiež, že tam* (v Krásnobrodskom monastyre) *pán episkop sa vďačne cítil.*

Rok 1750 – preberanie stofuntového zvona z Prešovskej zvonolejárne

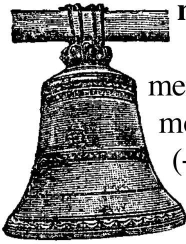

Dokument napísaný **22. augusta 1750** v Prešove ihumenom **Hervasijom Kaminským** (+1766) adresovaný ihumenovi Mukačevského monastyra **Hedeonovi Pazinovi** (+1754). Písaný je náhlivo, v Prešove pri preberaní okolo stofuntového zvona odliateho v Prešove pre novopostavenú cerkov v Krásnobrodskom monastyre. Keďže išlo o veľkú investíciu z listu možno vycítiť veľkú zodpovednosť a očakávanie ďalších pokynov od protoihumena z Mukačeva. V liste písanom cyrilikou a rusínštinou sa tiež píše o piatich vežičkách kamennej cerkvi, či budú pokryté bielym plechom alebo nie a o ďakovi-kantorovi, ktorý sa hlási do monastyra za mnícha, ale jeho matka ho zdržiava...

«Превелебныꙵ м҃ци ѿче ігꙋмеⷩ҇ хⷭ҇ пⷪ҇редѣ насъ. При врꙋчеⷩ҇оⷨ мнѣ ѿцевскоⷨ наказаніи благодати бж҃оꙵ поспишествꙋющоꙵ исполніхъ, ꙗкоже возмогоⷯ, во первыⷯ ѡ дзвоꙵ тылко же не еⷮ на мисцꙋ зваженыꙵ, то теж, зане не можеⷮ дзвонаⷬ повиⷭ҇ти, што бꙋде стоꙗти, поки го не зважитъ. Зъ німъ паки еⷮ догоⷡ҇рено, же ежели бꙋдеⷮ едеⷩ центаⷭ важити, то по 8 грошыꙵ фꙋⷩ҇тъ, понеже ꙋ ніхъ еⷮ такова оустанова, аще же меⷩ҇ше бꙋдеⷮ важити, то по 10 гроши. матерію пакъ даеⷮ таковꙋ, же бꙋде до

ȣподобанѧ п(ревелебности). вашо҇т, абы ..... пы҇х оу....дiи ѡчи мати, ежели пакъ бȣде посиланы҇н дзвонъ до п҃на Жигмȣнта Маȣктъ треба ѿдати, которо҇и то на҇м ꙗкъ бȣде мочи на҇илѣпше послȣжити то послȣжитъ. На кр҇сты нашы делинiꙗцiю посылаю и то҇н пам..... помы҇х зъ лакатошо҇м покла҇сти, за которы лакатошови бȣдемо должнi 85 золоты҇х оуго҇рски҇х, которы҇и не хотѣлъ жа҇дны҇м способо҇м ѡ сто нѣмецкихъ робити. страны такъ клавкнера, далъ то҇м панъ къ соби заволати и ведлȣхъ делинацiи ꙗлчово҇и почалъ та҇но звидовати, штобы стоꙗло, гды бы тыи тȣрнички были било҇в блꙗхо҇в ѡбиты҇н, где ѡ҇н гды помирꙗлъ пови҇н, же би една банка стоꙗла пȣлъдрȣга ста нѣмецки҇х злати҇х, гдежто то҇и п҃нъ дитвадовалъ, же великы҇и бы на҇м бы҇л коштъ, рачше бы повилъ за двацат҇ грошы҇и кȣпити се҇и весно҇и фа҇рбы а едо҇н анталокъ ѡлаю тобы всѣ 5 тȣрнiи было сты҇м помалiовано и кȣ красно҇и пропо҇рцiи бы было,что не҇х рача҇т п(ревелебностъ). в(аша). рас҇ȣдiти. прочее лȣчше... на видомо҇т п.в., гды придȣ до ѡбители то... и м҃лт... врȣчаю п(ревелебности). в҃ше҇и смырены҇и послȣшанi св. с҃нъ iе҇рмона҇х Ге҇реваси Каминскiй чсвв професъ. р(ȣкою). в(ласною).

PS. Сполȣ со п. в҃шо҇н возлюблены҇х ѿцъ а братiи поздравлꙗю и всѣхъ бла҇х небе҇сны҇х и земны҇х полȣчиты желаю, а простите, же такъ спроста пишȣ, бо скорости ради невозможно лȣтше. Той дiꙗкъ, которы҇и бы радъ до с. законȣ встȣпити и ѡ которомъ емъ зми҇нкȣ п(ревелебности). в(ашеи). еще во ѡбители чинiлъ, проси҇т п҃на еп҃па, гды бы҇л оу прꙗшови, а такъ мȣ казалъ до повчи за собо҇в приходиты, же бȣде҇т мати кнiгъ за доси҇т читати, ꙗ таки семȣ дiꙗкови говорилъ, же оу повчи новицiꙗтȣ не е҇т, тылко въ бере҇зенымъ гдежъ о҇н

ра҃д бы бы҃л, рачте к8 п. в. ити, ꙗкъ е҃м мови҃л, тилко же знов8 майте҃р его ба҃зо го ц8ка҃т ... же за німъ сꙗ до него причинѧ҃л, а такъ бы въ бе... ти оу него зоста҃л, же таковы҃х не малы҃х... Да҃н во Прꙗшови днѧ 22 Авг8ста 1750

ARP in Chrto Gedeon Pazin OSBM professo nec non v. conventus Munkacs. digmo superiori...

Прiꙗты҃и а҃ се҃птевр. 1750 строны ка҃паны и ѡ кресто҃х красноброкы҃х на церко҃в, ꙗкоже и ѡ банꙗ҃х.»

Vyššie uvedený dokument sa nachádza vo forme rukou opísaného pôvodného rukopisu v Ľvovskom štátnom archíve «Макет збірника 'Матеріали до історії василіянських монастирів на Закарпатській Україні'», фонд № 684, том VII (1750) стр. 93-96, Центральний державний історичний архів у м. Львові.

Preklad do slovenčiny:

Prevelebný (…) *otče ihumen, Christos posredi nas.*

Pri odovzdaní mne daného otcovského príkazu milosti Božej pomáhajúcej som splnil, ako som mohol:

Po prvé o zvone – že ešte nebol na mieste odvážený, čo je tiež (príčinou prečo ešte) *zvonár nemôže povedať, čo bude stáť, pokiaľho neodváži. S ním je tiež dohovorené, že ak bude vážiť jeden cent, to po 8 grošov funt, pretože u nich je také ustanovenie. Ak bude vážiť menej, to po 10 grošov. Materiál preto dáva taký, že bude k spokojnosti Vašej Prevelebnosti, aby… mohol u…* (pri vyhotovovaní?) *oči mať* (nespúšťať oči, mať dozor na vec)*, ak potom bude posielaný zvon, do pána* ***Žigmunda Maukta*** *treba* (peniaze?) *odovzdať, ktorý nám ako najlepšie bude môcť, tak poslúži. Na naše kríže posielam delineáciu* (nákres?)*, aby ten… nám s Lakatošom pomohol namontovať* (na strechu)*, začo* ***Lakatošovi*** *budeme dlžní 85 zlatých uhorských, ktorý nijakým spôsobom nechcel za sto nemeckých robiť.*

Ohľadne ***Klauknera*** *dal onen pán k sebe zavolať a podľa* ***Jalčovej*** *delineácie začal tajne vyzvedať, čo by stálo, keby tie vežičky boli bielym plechom obité. Načo odpovedal, že by jedna banka stála stopäťdesiat nemeckých zlatých, kdežto ten pán ditvakoval, žeby to bola pre nás veľká investícia, radšej by povedal za 20 grošov kúpiť tejto jari farby a jeden antalok oleju* (olejovej farby?)*. Tak by všetkých päť veží bolo s tým pomaľované a ku červenej proporcii by bolo, čo nech ráči Prevelebnosť Vaša posúdiť. Ďalšie lepšie… Na vedomosť Prevelebnosti Vašej, kedy príde do obyteli, to aj… modlitbám sa odpo-*

rúčam Prevelebnosti Vašej pokorný poslušnosti svätej syn jeromních ***Hervasij Kaminskyj****, Rádu sv. Bazila Veľkého profes. Rukou vlastnou.*
PS.: Spolu s prevelebnosťou Vašou milovaných otcov a bratov pozdravujem a všetkých nebeských a pozemských dobier obdržať želám, a odpustite, že tak prosto píšem, ale pre veľkú náhlivosť nemožno lepšie.

Ten dziak (kantor)*, ktorý by rád do svätého Rádu vstúpiť a o ktorom som sa Vašej Prevelebnosti zmienil ešte v obyteli, prosil pána episkopa, keď bol v Prešove a ten mu povedal, aby prišiel za ním do* (Mária) *Pócsi, že bude mať dosť kníh na čítanie. A taktiež tomu dziakovi hovoril, že v Pócsi niet noviciátu, len v Bereznom, kdežto on by rád, ak ráčite, k Prevelebnosti Vašej ísť, ako som hovoril. Lenže znovu jeho matka ho hucká…, že za ním sa do neho prihovorí a tak by v Be… u neho zostal, že takýchto nemal…*
Dané v Prešove, dňa 22. augusta 1750.
ARP v Christovi ***Gedeon Pazinovi****, Rádu sv. Bazila Veľkého profesovi, v obyteli Mukačevskej predstavenému nech je to doručené.*
Prijaté 1. septembra 1750
(Vec) – *ohľadne zvona a o krásnobrodských krížoch na cerkov a taktiež o vežiach.*

Rok 1750 – list písaný na jarmoku v Humennom

Ďalší list napísal krásnobrodský ihumen **Hervasij Kaminskyj** (+1766) **2. septembra 1750**, tentoraz v Humennom na jarmoku. Je tiež adresovaný ihumenovi Mukačevského monastyra **H. Pazinovi** (+1754). Bolo to pri príležitosti, keď Kaminskyj odcestoval do Humenného na jarmok kúpiť železo potrebné pri stavbe novej cerkvi, chcel kúpiť i nejaké hovädo, ale sa mu to nepodarilo. Pre novú cerkov v Krásnobrodskom monastyre ešte zvon nedošiel. Bolo to už po vizitácii, o čom svedčí zmienka, že papuče (*pantofli*) Hedeona Pazina, ktoré zabudol v keliji Krásnobrodského monastyra, kde predtým spal, sa našli pod stolíkom a sa mu posielajú do Mukačeva…

Превелебны҃и м҃ци ѿче ігꙋме҃н и еже ѡ х҃тѣ ѿче мнѣ се҃рдца желаемы҃и. По҃д часъ ꙗрма҃рк ꙋ гꙋме҃нского прилѣжно и҃спы҃тваxъ оу҃гва҃ски҃х кꙋпцо҃в, цили п(ревелебность). в҃ша

мнѣ ꙗкое писаніе не предпослали, но погришы надежды и не вимъ цили мое писаніе дошло п(ревелебности). в(ашеи). котрое съ прꙗшова на пѡтѣ предпослалъ. до гꙋменного на ꙗмарокъ е мꙋсѣлъ самъ сходіти потребъ ради манастырскихъ, але мало что е мы знати, понеже на пꙋти ѿ желѣзнікѡ ꙗкъ шыгливци, такъ латны покꙋплено, где тылко желѣза мꙋсілъ кꙋпити на гвозды латны. на ꙗмарокъ маговы далъ е ніꙗкꙋю магꙋ зганꙗти, але нікто и не ѡпытовалъ, чого пригнали, понеже ніꙗкы кꙋпцовъ не было, што іꙗкъ е на видомо далъ п(ревелебности). вше въ тамто литѣ, рачте ми на видомо дати, што маю творити и цили ведлꙋх делинїацїи то маю сꙗ крты робити. гꙋбанѣ ꙗкы просилъ, то е ѡтрималъ, тылко за нѣ praetium не знаю. а строны дзвона дивно ми чо го не послали. патофлѣ п(ревелебности). в(ашеи). сꙗ знашли запханы пѣд столикомъ въ целїи п(ревелебности) в(ашеи), котры пре Ѳеѡдора п(ревелебности). вше посылаю. что ми паки наказовали, сїе нынѣ зара по ꙗмаркꙋ все исполню. прочее любви ѿцевско и с(вꙗтымъ). молитва врꙋчшесꙗ зостаю п(ревелебности). вше смирены послꙋшаніѧ с(вꙗтого). сынъ іеромонахъ Гераси Камински ч.с.в.в. професъ р(ꙋкою). в(ласною). Да въ гꙋмены днѧ в Септе ҂аѱн

P.S. Строны полски законіко да ꙗкъ докончте, не на всꙗды не перебигꙋю, бо оуже почали впере нашы квестовати, а наши бгъ висть коли почнꙋтъ. Тамъ сꙋщꙋю братію любезно зъ нашыма ѿцы поздравлꙗю и въ с(вꙗтои). молитвы ꙋпрошаю.

Превелебномꙋ еже ѡ хтѣ ѿцꙋ іеромонахꙋ гедеѡнꙋ пазинъ ч.с.в.в. професъ, ѡбители с. мꙋкачовскои достоиномꙋ ігꙋменꙋ еже ѡ хтѣ ѿцꙋ возлюбленомꙋ сіе начертаніе да врꙋчитсѧ во с. ѡбители мꙋкачовскои.»

Vyššie uvedený dokument sa nachádza vo forme rukou prepísaného pôvodného rukopisu v Ľvovskom štátnom archíve «Макет збірника 'Матеріали до історії василіянських монастирів на Закарпатській Україні'», фонд № 684, том VII (1750) стр. 106-107, Центральний державний історичний архів у м. Львові.

Preklad do slovenčiny:

Prevelebný (…) *otče ihumen, otče v Christu mne zo srdca drahý.*

Počas humenského jarmoku som sa priebežne dopytoval užhorodských kupcov, či Vaša Prevelebnosťmi neposlala nejaký list, no stratil som nádej a neviem, či môj list, ktorý som z Prešova z pošty poslal, došiel Prevelebnosti Vašej.

Do Humenného na jarmok som musel sám zísť kvôli monastyrským potrebám, ale máločo som mohol nájsť, pretože od predavačov železo (klince) *ako šindľové, tak aj doskové bolo vykúpené, kde som iba železo – klince na dosky musel kúpiť.*

Na hovädzom jarmoku som dal nejakú mrchu (marhu-mrcinu, hovädo) zháňať ale nikto sa ani nevypytoval, čo prihnali, lebo nijakých nebolo, čo som na vedomie dal Vašej Prevelebnosti v tamtom liste.

Ráčte mi na vedomie dať, čo mám robiť a či podľa tej delineácie sa majú kríže robiť. Hubane aké som prosil, to som obdržal, ibaže za necenu neviem. A ohľadne zvona, čudujem sa, prečo ho neposlali.

Pantofle Prevelebnosti Vašej sa našli zastrčené pod stolíkom v kelii (cele) *Prevelebnosti Vašej, ktoré skrze* ***Teodora*** *Prevelebnosti Vašej posielam.*

Čo ste mi opätovne nakazovali, to teraz ihneď po jarmoku všetko vykonám.

Všetko ostatné láske otcovskej a svätým modlitbám porúčajúc, zostávam Prevelebnosti Vašej pokorný svätej poslušnosti syn jeromních ***Hervasij Kaminskyj****, Rádu sv. Bazila Veľkého profes. Rukou vlastnou.*

Dané v Humennom dňa 2. septembra 1750.

PS.: Ohľadne poľských mníchov nejako zariaďte, nech nás všade nepredbiehajú, lebo už pred našimi začali zbierať milodary a naši, Boh vie kedy začnú. Tam sa nachodiace bratstvo a otcov našich ľúbezno pozdravujem a vo svätej modlitbe spomínam.

Prevelebnému v Christu otcovi jeromníchovi ***Hedeonovi Pazinovi****, Rádu sv. Bazila Veľkého profesovi, obyteli svätej Mukačevskej dôstojnému ihumenovi, v Christu otcovi milovanému tento list nech sa doručí do svätej obyteli Mukačevskej.*

Rok 1750 – problémy so zdravím a s morálkou ľudí pomáhajúcich na monastyrskom hospodárstve

List napísaný **24. decembra 1750** v Krásnobrode krásnobrodským ihumenom **Hervasijom Kaminským** (+1766) adresovaný ihumenovi Mukačevského monastyra **Hedeonovi Pazinovi** (+1754).

V tom čase sa všade sviatkovali gréckokatolícke sviatky podľa starého kalendára. V 18. st. bol rozdiel medzi starým a novým kalendárom 11 dní. Teda ak Kaminskyj z Krásnobrodu poslal list 24. decembra, tento prišiel do Mukačeva presne na Svätý večer *Roždestva Hospoda našeho Isusa Christa*. Preto Kaminskyj svoj list začína peknou dobovou roždestvennou vinčovačkou… Tento list okrem iného odráža aj každodenné praktické problémy v Krásnobrodskom monastyre.

«Превелебны҃и м҃ци ѿче игꙋме҃н ѡ х҃тѣ ѿче мнѣ ѕѣло почтен҃ыи. Х҃съ по средѣ на҃с. Понеже слово пре҃двичне, которое сꙗ во вифлеемскихъ ꙗсле҃х народіти рачило, до взаемно҃и мꙗ понꙋділо вдꙗчно҃сти, абы҃м того хвалебнаго празніка п(ревелебности). в҃ше҃и повинчовалъ, а такъ ꙗ, ꙗко недо҃стоины҃и послꙋшаніѧ с(вѧтого). с҃нъ жичꙋ и ви҃нꙋю п(ревелебности). в(ашеи). абы то҃и новорожде҃ны҃и царъ, што колвекъ можетъ въ рꙋци свои божестве҃ныи взꙗти, тое нехъ рачитъ п(ревелебности). в҃ше҃и даровати. при се҃м наше состоꙗніе любе҃знѣшомꙋ ѿцꙋ возвищаю, же азъ зъ дѧки Б҃же҃и здравствꙋю, точію ѿцъ бенедіктъ, тарасіи не ба҃зо свижы, ꙗкоже и ѿцъ ананій claudi. cat, которы҃и съ послꙋшаніѧ с(вѧтого). 8. Dec. во҃звратілсꙗ, причинꙋ пакъ ноги свое҃и каза҃л пре҃дотоно҃в ꙗкобы само пре҃з себе сꙗ емꙋ спримитило и е҃т рана на голені ꙗкъ еде҃н пꙗтакъ, котры҃и ані чобо҃т не може натꙗгнꙋти, атакъ зара҃з по свꙗта҃х б҃гꙋ по҃спишествꙋющꙋ ра҃д бы былъ е҃м хлѣбъ и вино къ домови спровадіти, но потриши҃х свое҃и надежды, quoniam homo proposit, sed aliter dens disponit, за што бꙋди емꙋ честь и хвала, же на҃с

навижаетъ и не ѡставлꙗтъ. междꙋ мартовъ етъ зъ ласки бж҃е
добро. до ѡлшавы емъ нарокомъ посылалъ, съ которымъ пакъ
ѿцъ бенедіктъ въ стрꙋпковахъ былъ, котромꙋ мовилъ,
абы грошы ѡбители тамошнеи ѿдалъ гдеж то мꙋ пови-
дѣлъ, же ꙗкъ скоро сꙗ направитъ дорога, то заразъ самъ съ
товарішомъ своимъ грошы п(ревелебности). в(ашеи). до-
несꙋтъ на мꙋкачовъ. намъ грофка чакіика грошы ѿдала
flor. n. 53 d. 6. Grosos dubios емъ преминілъ, за котры вышло
сꙋмы 16 золо. нѣмецъ и грошъ 9. Сестра Стрꙋпковска п(ре-
велебности). в҃шеи оумилнѣ кланꙗтъ и милѣ поздра-
вꙋетъ, а сожалѣтъ си на с҃на Михала, же ѡнъ ю не хо-
щетъ еи слꙋхати. шатки хлопцꙋ ꙗнкови могли бы были
теразъ послати, тылко же ѿцъ діꙗконъ ѡбтꙗжілъ ричами
еп҃пми конѣ, а такъ ꙗкъ ина ꙗка бꙋдетъ ѡказіꙗ ѿ насъ,
ал҃бо ачеи п(ревелебностъ). в҃ша насъ своимъ приходомъ оу-
тѣшатъ, которомꙋ азъ приходꙋ сердечно бымъ возрадо-
валсꙗ. строны челꙗди даю п(ревелебности). в҃шеи на ви-
домосъ, же теразъ ѿ нового рокꙋ радъ бымъ всю новꙋ имити,
бо таꙗ што теразъ есъ оу насъ на огыдꙋ а зневагꙋ мицꙋ
с҃томꙋ есъ. дѣвка вислоцка зо слꙋгомъ андріемъ бразо сꙗ за-
познали, котра го ꙗкъ хлѣбомъ, такъ тежъ и стравовъ
нашовъ кормитъ, ѡнъ пакъ иміетъ женꙋ, а съ тою хощетъ
пречъ ѿити, ей пакъ дамъ добро ѿплаты и пречъ зъ ѡ-
бители ѿправити, ѡнъ пакъ мꙋситъ рокъ дослꙋжити. в
томъ смиренно оупрошаю мене ꙗкъ бы могло быти на
скорше информꙋите, аще сами до насъ не придете. по бого-
ꙗвленіи радъ бымъ до прꙗшова ѿити понеже кр҃ты сꙋдъ въ
лакатоша доробены, абы зъ малꙗромъ мыхъ емъ што до-
кончити, што бꙋдетъ просити ѿ позлачинꙗ ихъ. любезнѣ-
шыи ѿче, ѕѣла мнѣ е дівно, же п(ревелебностъ). в҃ша
наименшовъ честовъ насъ не хощете навидѣти, ꙗкъ зо-
таете здравы ли мертвы, богъ вистъ. за ѿцомъ діꙗкономъ

рокитовскимъ смирено п(ревелебностъ). в(аш8). оупрошаю, не рача п(ревелебностъ). в(аша). на не лакавы быти, понеже w оуповатъ на бга, такоже и п(ревелебностъ). вш8, же за нимъ ста до п. епа причините. сиѫ возвистившы любви и с. молитвамъ любенѣшаго еже w хтѣ щца зотающе п(ревелебности). вшеи на всегда смирены полѳшанiѧ стаго снъ и богомолецъ iемона Гевасiи Камiнскiи ч.с.в.в. професъ р(ѳкою). в(ласною). Да во с. wбители Кроноброцко дня 24. Dec. 1750.
PS. **любены щцъ и братiи тамо сѳщы любезно поздравѳ и всѣхъ бла щ хта новорожденого имъ полѳчити жела.»**

Vyššie uvedený dokument sa nachádza vo forme rukou prepísaného pôvodného rukopisu v Ľvovskom štátnom archíve «Макет збірника 'Матеріали до історії василіянських монастирів на Закарпатській Україні'», фонд № 684, том VII (1750) стр. 149-150, Центральний державний історичний архів у м. Львові.

Preklad do slovenčiny:

Prevelebný (…) *otče ihumen, v Christu otče mne veľmi poctený, Christos posredi nas.*

Pretože večné Slovo, ktoré sa v betlehemských jasliach narodiť ráčilo, do vzájomnej vďačnosti mňa nadchlo, aby som v tento sviatok Vašej Prevelebnosti povinčoval. A tak ja, ako nedôstojný syn svätej poslušnosti želám a vinčujem Prevelebnosti Vašej, aby ten novorodený Kráľ čokoľvek môže do svojich Božích rúk vziať, to nech ráči Vašej Prevelebnosti darovať.

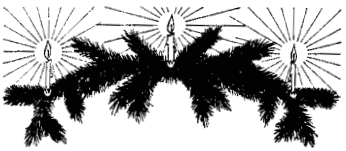

Pritom milovanému otcovi oznamujem náš stav, že ja som z vôle Božej zdravý. Iba otec ***Venedikt*** *(Krasičinskyj?),* ***Tarasij*** *nie sú veľmi svieži, ako aj otec* ***Annanij*** *(Bokšaj?) spútaný kuľhavosťou, ktorý zo svätej poslušnosti sa 8. decembra vrátil. Príčinou nohy svojej potom kázal (…) akoby sama od seba sa mu urobila rana na holeni veľkosti jedného pätáka* (minca)*, ktorý ani čižmu nemôže natiahnuť.*

A tak hneď po sviatkoch s pomocou Božou rád by som bol chlieb a víno zaobstarať do domu. Ale stratiac svoju nádej, človek mieni a Boh mení, začo

buď Jemu česť i vďaka, že nás navštevuje, ale neopúšťa.

Medzi ***Martou*** *(?) je z milosti Božej dobre. Do Olšavy som naschvál poslal* (človeka) *s ktorým potom otec* ***Venedikt*** *(Krasičinskyj?) v Stropkove bol, ktorému hovoril, aby peniaze obyteli tamojšej odovzdal. Kdežto ten mu povedal, že len čo sa napraví cesta, to ihneď sám s pomocníkom peniaze Vašej Prevelebnsoti donesú do Mukačeva. Grófka* ***Čáky*** *nám peniaze odovzdala: 53 florénov a 6 d. grošov pochybných. Vymenil som ich, za ktorých vyšla suma 16 nemeckých zlatých a 9 grošov.*

Sestra stropkovská sa Prevelebnosti Vašej pokorne klania a milo pozdravuje a smúti na syna ***Michala****, že on ju nechce poslúchať. Šaty chlapcovi Jankovi mohli by ste teraz poslať, ibaže otec diakon naložil episkopovými vecami kone a tak, ak bude iná príležitosť od nás, alebo radšej nech Prevelebnosť Vaša nás svojim príchodom poteší, ktorému príchodu by som sa srdečne zaradoval.*

Ohľadom čeľade oznamujem Vašej Prevelebnosti, že teraz od nového roku (tj. 1751)*, chcel by som ju všetkú vymeniť, lebo tá, čo teraz je u nás, na hanbu a znevážení svätého miesta je. Dievka* ***Vislocká*** *so sluhom* ***Andrejom*** *sa priveľmi zblížili, ktorá ho ako chlebom a tiež stravou kŕmi. On je však ženatý a s tou chce preč odísť. Ju dobre vyplatíme a preč z monastyrského hospodárstva odošleme. On však musí rok doslúžiť. V tom sa pokorne dopytujem, čo najskôr ma ak by to bolo možné, informujte. Ak sám do nás neprídete, po Bohojavlení rád by som odcestovať do Prešova, pretože kríže sú u* ***Lakatoša*** *urobené, aby s maliarom som sa mohol dojednať, čo bude žiadať za ich pozlátenie.*

Najmilovanejší otče, veľmi mi je divné, že Vaša Prevelebnosť najmenšou čiarkou nás nechcete potešiť. Či ste zdravý, alebo mŕtvy len Boh vie.

Za otca diakona rokytovského pokorne Prevelebnosť Vašu prosím, nech ráči Prevelebnosť Vaša na neho láskavým byť, pretože on dúfa v Boha a tiež na Vašu Prevelebnosť, že sa za neho prihovoríte u pána episkopa.

Toto oznámiac, láske a svätým modlitbám najmilovanejšieho v Christu otcovi zostanúc Prevelebnosti Vašej navždy pokorný svätej poslušnosti syn a Bohomolec jeromních ***Hervasij Kaminskyj****, Rádu sv. Bazila Veľkého profes. Rukou vlastnou.*

Dané v svätej obyteli Krásnobrodskej, dňa 24. decembra 1750.

PS.: Milovaných otcov a bratov tam prebývajúcich ľúbezno pozdravujeme a všetkých dobier od Christa novorodeného im získať prajeme.

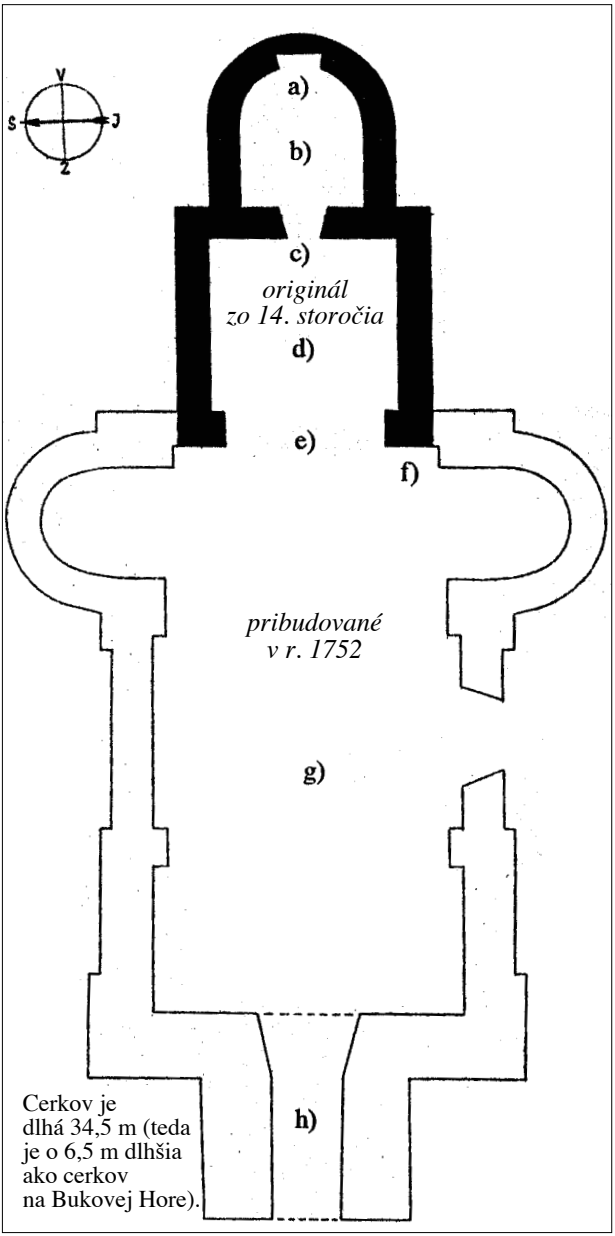

Pôdorys murovanej cerkvi *Sošestvija Sv. Ducha* v Krásnobrode

a) Horneje sidalište, tj. miesto, kde v prapôvodnej abside (tj. abside kamennej kaplnky zasvätenej Bohorodici) bola po stáročia **umiestnená čudotvorná Krásnobrodská ikona** a pod ňou bolo kreslo pre krásnobrodského archimandritu-episkopa
b) Prapôvodná svätyňa starodávnej kaplnky Bohorodici (14. st.)
c) Stena, na ktorej bol upevnený prapôvodný ikonostas kaplnky Bohorodici zo 14. st.
d) Prapôvodná loď kaplnky Bohorodici (14. st.)
e) Miesto, kde stál novší ikonostas z r. 1752
f) V skale vyrytý staroslovanský nápis z roku 1752 - odtiaľ smerom na západ boli dobudované novšie kamenné múry
g, h) Dobudované murované časti z r. 1752 a posvätené Olšavským
g) Novšia chrámová loď z r. 1752
h) Pritvor a nad ním veža

Porov. *Blahovistnik*, Prešov, 6 (1997) str. 161.

Rok 1751 – hon na haličského baziliána, ktorý sa sprotivil latinizácii a prebehol z Poľska do Uhorska

Dokument napísaný **20. novembra 1751** v čase predroždestvenného pôstu (Filipovka) v Krásnobrodskom monastyre ihumenom **Hervasijom Kaminským** (+1766), adresovaný ihumenovi Mukačevského monastyra **Hedeonovi Pazinovi** (+1754). List sa stáva cenným historickým svedectvom pre dejiny Bukovského baziliánskeho monastyra, lebo spomína **Irinarcha Jaselského** z Bukovej Hory, že dostal od episkopa povolenie postaviť na Bukovej Hore novú cerkov.

O budovaní krásnobrodskej monastyrskej cerkvi sa nič nespomína. Správy o budovaní cerkvy boli pravdepodobne zatienené vzrušujúcimi udalosťami okolo honby, zatknutia, a po vylámaní mreží na väzení aj následného úteku haličského baziliána prenasledovaného latinským mocenským aparátom… Rímskokatolíci vydali o ňom očierňujúci obežník, ktorého opis bol prílohou tohto listu. Samozrejme, ako to v takýchto prípadoch vzbury proti latinizácii obyčajne býva, tento obežník bol bez akýchkoľvek konkrétnych obvinení, len so všeobecne udanou vinou *«veľkých pohoršení, o ktorých je nehodno ani písať…»*. Písaný je rusínskym jazykom onoho času a opäť cyrilikou.

«Превелебныꙵ м҃ци ѿче игꙋмеⷩ҇ ѡ х҃тѣ ѿче мнѣ съ д҃ши ѕѣло желаемый. Сїе поⷭ҇ное времꙗ беⷥ҇мꙗтежно начеⷩ҇ше спасителнѡ жичꙋ совершаты и грꙗдꙋщемꙋ во вифлеемъ со ангелы слава во вышнихъ весело заспивавши ѹсеⷬ҇дно желаю. Смиреⷩ҇но къ ⷭ҇топаⷨ҇ превелебнаго ѡ х҃тѣ ѿца припадаю и прошꙋ прощенїе, ижъ такъ неⷭ҇коро пишꙋ. причина томꙋ є таꙗ, ижъ столꙗ не быⷧ҇ зовсѣмъ готоⷡ҇, того ради мꙋсѣлеⷨ҇ за нїмъ чекати, абы за едноⷡ҇ ѡказїѡвъ мыⷯ҇ еⷨ҇ и прочее совеⷬ҇шыти. Строны ѿца їринаⷬ҇ха п. вш҃ем ѡзнаимꙋю, же пⷶнъ еп҃пъ поⷣ҇ часъ визиты своеꙵ далъ мꙋ благословенїе цеⷬ҇ковъ созидати. звидовал еⷨ҇ сꙗ его ци писмеⷩ҇ѡ, которыꙵ казалъ, же нѣтъ, тыⷧ҇ко словомъ в той чаⷭ҇, коли з нимъ ходилъ. Гоⷬ҇нецъ посилаю,

которы мае 35 фꙋнтов, ꙗкоже и рꙋры къ немꙋ, за которои дано е 30 вонашы, то е трицать. Сестры п(ревелебности). вше смирено кланꙗю и милѣ поздравлꙗютъ. просилъ емъ панѣ маткꙋ, абы еденъ крꙋшокъ красного полотна за грошы на дагде достала, котора ми казала, ижъ нигде такого полотна коло них не достане, а такъ што мала своего наикашого 30 рифи то е тридесꙗт то не за грошы, але такои длꙗ п(ревелебности). вше посылае, междꙋ тым, аще бы п(ревелебность). вша мали го комꙋ дати, то длꙗ болшо чести казала пнѣ матка го до маглю дати, которомꙋ по сем мовила, же и шлоске не докажетъ. при семъ смирено молꙗт п(ревелебность). вшꙋ пнѣ сестры, рачте длꙗ нихъ за грошы два гꙋбанѣ послати. пнѣ Главачка и зо сыном смирено дꙗкꙋютъ п(ревелебности). ваше ѡ вѣдомости сынѣ еꙗ, бразобы рада была, гды могла сама съ превелебнымъ ѿцемъ побесѣдовати. при семъ паки и мнѣ сестра оумилно молитъ п(ревелебность). вшꙋ, когда бы къ намъ рачили прити, то нехъ бы и хлопца со собою взꙗти, понеже мовитъ, бгъ вистъ, цили когда их моима оузрю очесы, аще бгъ зродитъ оу васъ орихи власки и сливы, рачте длꙗ нашо пнѣ матки послати, понеже ѡна зато хоще иншым нагородꙋ оучинити. Михалъ многажды наказованъ е ѡ оуцтивости и послꙋшанiи мтри своеи, но всегда пребиваетъ во своей оупочивости. аще мене видитъ приходꙗща, то зараз дагде зомкне и скриет сꙗ. когдам ходилъ до Прꙗшова и былъ емъ зъ ѿцемъ Новескимъ, котры мнѣ ѡ нѣкое перегринѣ съ Полщи нашего чинꙋ казалъ, которы многи соблазнов тамо начинилъ, гды пакъ бы оулапеноï и всажде оу архiдиꙗкона въ шавари, а такъ граты выламши оутѣкъ, слышалъ емъ, ижъ малъ тамъ ко мꙋкачовꙋ ити, а такъ ꙗ лиш

посланныи ѿ плебана Тенꙗнского п(ревелебности). вшеи посылаю длꙗ вырозꙋминѧ што пишетъ архидіꙗконовы ѡ тыи вышѡписаныи перегринѣ, ꙗкихъ соблазнъ начинилъ в Тесню а инде, ашъ не е достоино писанію предати. ѡ нашои состоꙗніи извистно творю к(ромѣ). в(ысше сказаногѡ)., ижъ зъ ласки божеи зостаемо ꙗко бгꙋ сꙗ любити. братіꙗ ижъ еще на послꙋшаніи, ѡ которыхъ ничого не слышꙋ, где и камо сꙗ обертаю. Сіꙗ врꙋчивше любви ис(кренѣмъ). молитвами порꙋчившесꙗ зостаю прев. вшей смиреныи послꙋшанїѧ с. сынъ іеронахъ Гервасїи Камински ч.с.в.в. професъ р(ꙋкою). в(ласною).
Дан во с(вѧтои). ѡбители Красноброцкои днѧ 20 Nov. 1751.»

Vyššie uvedený dokument sa nachádza vo forme rukou prepísaného pôvodného rukopisu v Ľvovskom štátnom archíve «Макет збірника 'Матеріали до історії василіянських монастирів на Закарпатській Україні'», фонд № 684, том VIII (1751) стр. 183-184, Центральний державний історичний архів у м. Львові.

Preklad do slovenčiny:

Prevelebný (…) *otče ihumen, v Christu otče mne z duše veľmi vytúžený.*

Tento pôstny čas spokojne počnúc prajem spasiteľne prežiť a idúcemu do Betlehema s anjelmi «Slava vo vyšnich» veselo zaspievajúc srdečne želám. Pokorne k nohám Prevelebného v Christu otca padám a prosím odpustenie, že tak neskoro píšem. Príčinou je, stola (epitrachiľ?) *nebola vôbec hotová, preto som musel za tým čakať, aby pri jednej príležitosti som mohol aj ostatné vybaviť.*

Ohľadom otca ***Irinarcha*** (Jaselského – ihumena baziliánskeho monastyra na Bukovej Hore) *Prevelebnosti Vašej oznamujem, že pán episkop počas svojej návštevy dal mu blahoslovenie budovať cerkov* (na Bukovej Hore). *Pýtal som sa ho, či písomne, on však hovoril, že nie, iba slovom v tom čase keď s ním chodil.*

Hrniec (destilačný hrniec na pálenie pálenky) *posielam, čo má 35 funtov a taktiež trubice k nemu, za ktorý bolo zaplatené 30 «vonaši», tj. tridsať.*

Sestry Prevelebnosti Vašej (rodné sestry protoihumena Hedeona Pazina žijúce v Stropkove) *sa pokorne klaňajú a milo pozdravujú. Prosil som pani matku* (matku protoihumena Hedeona Pazina)*, aby jeden kúsok krásneho plátna za peniaze nám niekde zohnala, ktorá mi povedala, že už nikde takého plátna v ich okolí nedostane, a tak čo mala, zo svojho najkrajšieho 30 «rify», tj. trid-*

sať, to nie za peniaze ale ihneď pre Prevelebnosť Vašu posiela. Medzitým, ak by Prevelebnosť Vaša ho (plátno) *mala komu dať, to pre väčšiu česť, hovorila pani matka, ho do mangľu dať* (vyžehliť), *ktorému potom, hovorila, že i šlonské sa nevyrovná. Pritom pokorne prosia Prevelebnosť Vašu pani sestry, ráčte pre nich za peniaze dve hubane* (hune, hrubé kabáty) *poslať.*

Pani ***Hlavačka*** *i so synom pokorne ďakujú Prevelebnosti Vašej za správy o jej synovi. Bola by veľmi rada, keby mohla sama s prevelebným otcom pohovoriť. Pritom znova aj mne sestra pokorne prosí Prevelebnosť Vašu, kedy by ste ráčili k nám prísť, to nech by i chlapca so sebou vziať, pretože hovorí, Boh vie, či ich mojimi očami dakedy uzriem. Ak Boh dá, že sa u Vás urodia vlašské orechy a slivky, ráčte pre našu pani matku poslať, pretože ona sa tým chce iným odmeniť-revanžovať.*

Michal mnohokrát trestaný je v úctivosti a poslušný svojej matke, ale vždy zostáva vo svojej tvrdohlavosti. Keď ma vidí prichádzať, ihneď niekde zmizne a sa skryje.

Keď som chodil do Prešova a bol s otcom ***Noveským****, ktorý mi o akomsi tulákovi nášho Rádu* (sv. Bazila Veľkého) *z Poľska hovoril, ktorý veľa pohoršenia tam narobil. Keď ho chytili a bol vsadený u archidiakona do temnice, vylamúc mreže utiekol. Počul som, že mal ísť smerom ku Mukačevu. A tak, ja len ako poverený od plebana* (rímskokatolíckeho farára) *tesňanského, Prevelebnosti Vašej posielam na pochopenie, čo píše archidiakonovi o tom vyššie spomínanom vandrákovi, akých pohoršení narobil v Tesni a inde, čo sa ani písať nesluší.*

O našom stave okrem vyššie povedaného oznamujem, že z milosti Božej zostávame, ako sa Bohu ľúbi. Bratia, ktorí sú na poslušnosti (poslušníci-novici), *o kotrých nič nepočujem, kde a kam sa obracajú.*

Toto odporúčiac láske vrúcnym modlitbám sa porúčajúc, zostávam Prevelebnosti Vašej pokorný poslušnosti syn jeromních ***Hervasij Kaminskyj****, Rádu sv. Bazila Veľkého profes. Vlastnou rukou.*

Dané vo svätej obyteli Krásnobrodskej, dňa 20. novembra 1751.

Rok 1752 – staroslovanský nápis o ukončení stavby

Zaujímavým faktom však je, že dnes sa nachádza veľavravný staroslovanský nápis vytesaný v kameni v hlavnej lodi rozvalín cerkvi, na čelnej pravej strane steny za ikonostasom, na mieste, ktoré bolo pôvodne prikryté omietkou. Je tam napísané: «**въ лѣто ѿ създанїа мі́ра ҂зс҃ѯ ѿ ржⷭ҇тва х҃това ҂аѱ҃нв**» – *v roku 7260 od stvorenia sveta* (a) *od Narodenia Christovho 1752*. **Rok 1752** je tu uvádzaný podľa prastarého byzantského zvyku dvojakým spôsobom: od stvorenia sveta i od narodenia Isusa Christa (podľa byzantského datovania sa Isus Christos narodil v roku 5508 od stvorenia sveta). Mnohovravné je, že sa nápis nachádza práve na mieste, kde sa starodávne kamenné múry pôvodnej kamennej kaplnky zasvätenej Bohorodici prelievajú do novších a oveľa hrubších kamenných múrov pribudovanej hlavnej lode. Označuje nie rok výstavby v plnom zmysle tohto slova, ale v skutočnosti rok prístavby.

V tom istom roku (**1752**) episkop **M. M. Olšavskyj, OSBM,** starodávno-novú kamennú cerkov Krásnobrodského monastyra aj posvätil. Ihumenom bol vtedy **Hervasij Kaminskyj, OSBM**.

Ako potvrdzuje **Bazilovič** vo svojej *Histórii*, i starodávno-nová kamenná cerkov, ktorá nahradila pôvodnú drevenú, bola opatrená veľmi pekným ikonostasom (pozri str. 244).

Čabinský antimins z Monastyra

Z rokov 1750-1752 nachádzame zaujímavú správu, keď totiž mukačevský episkop **Manuel M. Olšavskyj** navštívil susedné Nižné Čabiny. V správe o čabinskej cerkvi píše:

«*Stará drevená cerkov so všetkým potrebným zhorela minulého roku. Čabinčania postavili cerkvičku na bohoslužby, antimins majú z monastyra*».[2]

Keďže Krásnobrodský monastyr sa nachádza veľmi blízko pri Čabinách – antimins pochádzal určite z Krásnobrodského monastyra.

Rok 1755 – sobor baziliánov

15. júna r. 1755 sa v Krásnobrode uskutočnil sobor všetkých baziliánov Mukačevskej gréckokatolíckej eparchie, na ktorom vybrali **Joannikija Skripku**, rodáka zo Stropkova (pozri str. 201-202) za protoihumena.

Z *Ákt* tohto soboru (viď ďalej) sa dozvedáme, že baziliáni chodievali aj na misie po rusínskych farnostiach, hlásajúc slovo Božie. Ľudia im pri tejto príležitosti z veľkej vďačnosti prinášali, každý, čo mohol a chcel obetovať na monastyr. Jednalo sa o dobrovoľné dary, najmä o potraviny a plátno, ktoré slúžili na obživu mníchov, pretože pozemky, ktoré monastyr užíval, nestačili k uživeniu toľkých mníchov. Ďalej sa dozvedáme, že tých, ktorí sa hlásili, že chcú žiť ako mnísi a chcú vstúpiť do monastyra, smel prijímať na rozdiel od minulosti, keď ich prijímal starec v hociktorom monastyre, už len mukačevský ihumen, ktorý sa v tomto dokumente tituluje protoihumenom. Baziliáni sa modlili spievajúc na dva chóry (striedavo spievala jedna strana, potom druhá). Sobor upozornil,

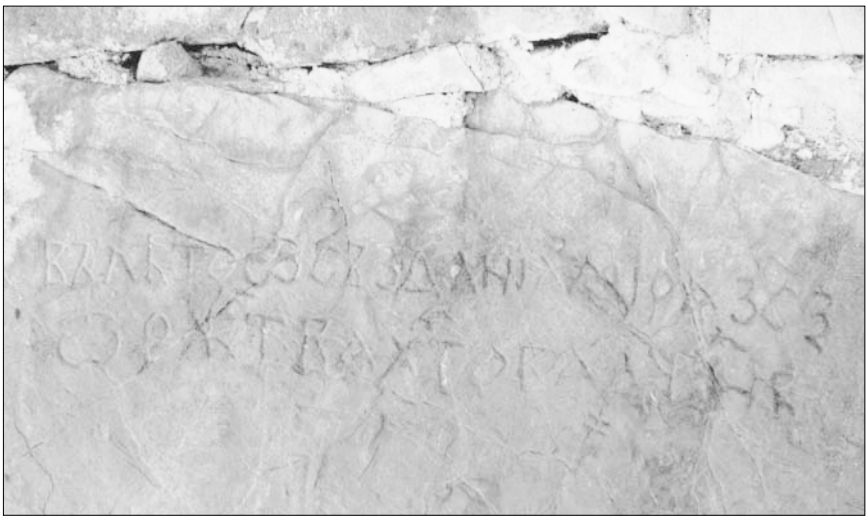

Nápis z roku 1752 na skale cerkvi Sošestvija v Krásnobrodskom monastyre. *Pozri lokalizáciu nápisu na obrázku na str. 245.*

aby si neskákali do reči. Za Krásnobrodský monastyr *Aktá* soboru podpísal ihumen jeromních **Makarij Šuhajda**.[3]

«**Во и҆́мѧ Ѿца и҆ Сн҃а и҆ ст҃го Дх҃а. Рокꙋ ҂аѱ҃не мц҃а ю҆нїѧ днѧ є҃і. Начасѧ Соборъ во ст҃ой ѡ҆бители Красноброⷣской, при притоⷨности прече҃тныⷯ ѿцеⷯ игꙋменеⷯ ниже ѿписаⷩныⷯ, на которомъ то Соборѣ оу҆твеⷬждеⷩна сꙋⷮ, чи́номъ ниже ѿписаⷩномъ, по оу҆ставаⷯ и чинꙋ ст҃го Василїѧ Великаго, ꙗ҆́кожто:**

1mo **И҆зволисѧ Дх҃ꙋ ст҃омꙋ и҆ намъ и҆збрати за протоигꙋмена пречⷭ҇тнаго ї҆еромонаха Іѡаникїа Скри́пкꙋ, ст҃ой ѡбители М. Повчаⷩской игꙋмена, который долженъ бꙋдетъ прочїѧ ѡбители раⷥ в' рокꙋ посѣтити и҆ вниⷯ полѣⷥнаѧ оу҆твеⷬждати, а попползновенїѧ и҆скореневати. Также ѿ каси каждой ѡ҆бители и҆ⷥ прочїими игꙋмены должеⷩ єⷭⷮ знати и҆ и҆ⷥ игꙋменоⷡ рахꙋⷩкы и҆збирати.**

2do **Братїѧ маюⷮсѧ з великымъ раⷥсмотренїемъ раⷥсꙋдити, которы маюⷮсѧ высылати длѧ и҆спрошенїѧ млⷭ҇тнѣ, да бы на ползꙋ ꙗ҆къ людемъ, междꙋ котрыⷯ высылаюⷮсѧ, быти могли, такожде и҆ ст҃омꙋ законꙋ во честь.**

3^{tio} **Єдного рокꙋ ѡ҆битель Красноброⷣска и҆ Мало Береⷥницка длѧ и҆прошенїѧ полотна маетъ высылати, втораго паки ѡ҆битель Мстичовска и҆ М. Повчаⷩска.**

4to **Трактъ и҆ли предѣлъ за зеⷬномъ и҆ цапками по крайнѣ ѡ҆битель Красноброⷣска даже до Пчели́ⷩного, а мало Береⷥницка до Стащина маетъ.**

5to **Пречⷭ҇тны ѿцъ Манассїй и҆гꙋмеⷩ Марамарыскы дабы фишкꙋса и пленипотеⷩцїара в дѣлаⷯ манастыⷬскыⷯ на вармедѣ Марамарыской постановилъ.**

6to **Просѧщїисѧ до законꙋ ст҃го протоигꙋменꙋ маюⷮсѧ ѿсылати, а которого бы игꙋмеⷩ видѣлъ не способнаго по маломъ и҆скꙋшенїи, таковаго маеⷮ самъ ѿправити.**

7mo **А҆́ще бы который братъ противилсѧ наказанїю своє́-**

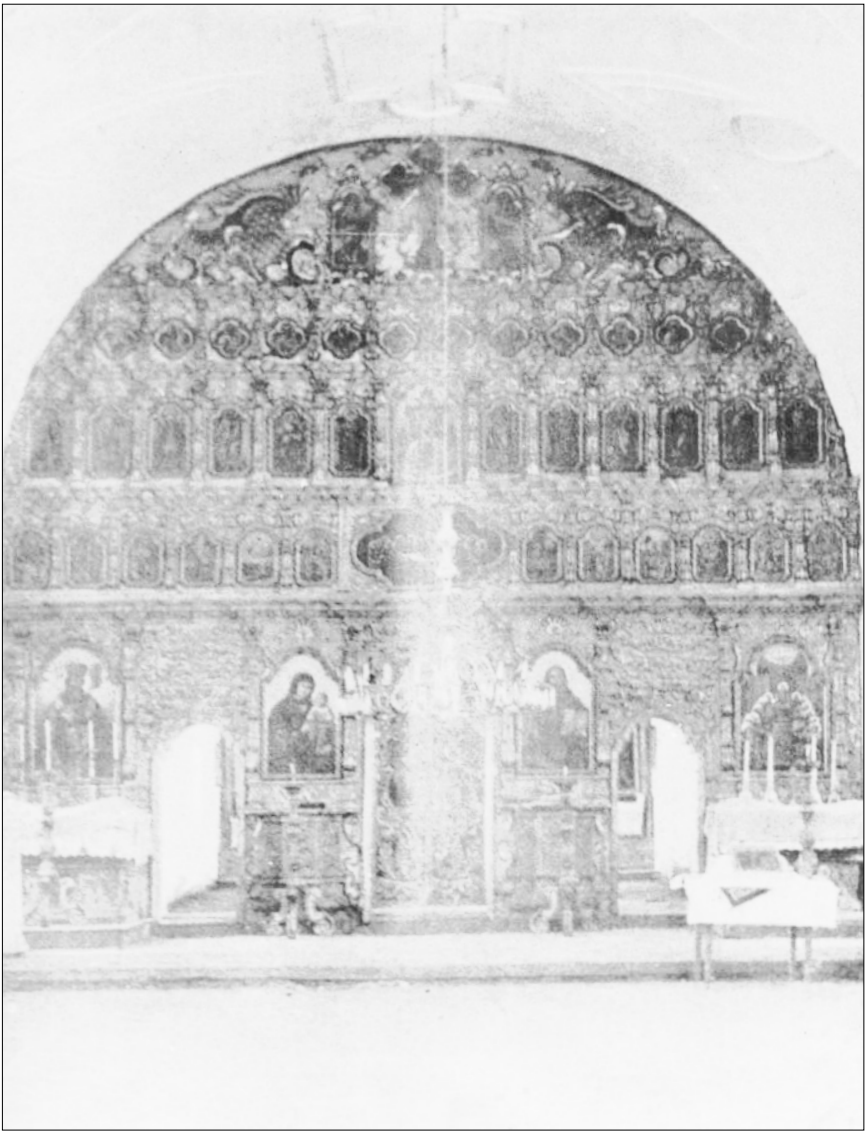

***Ikonostas Krásnobrodského monastyra z roku 1752**. Bol zničený v roku 1915.*

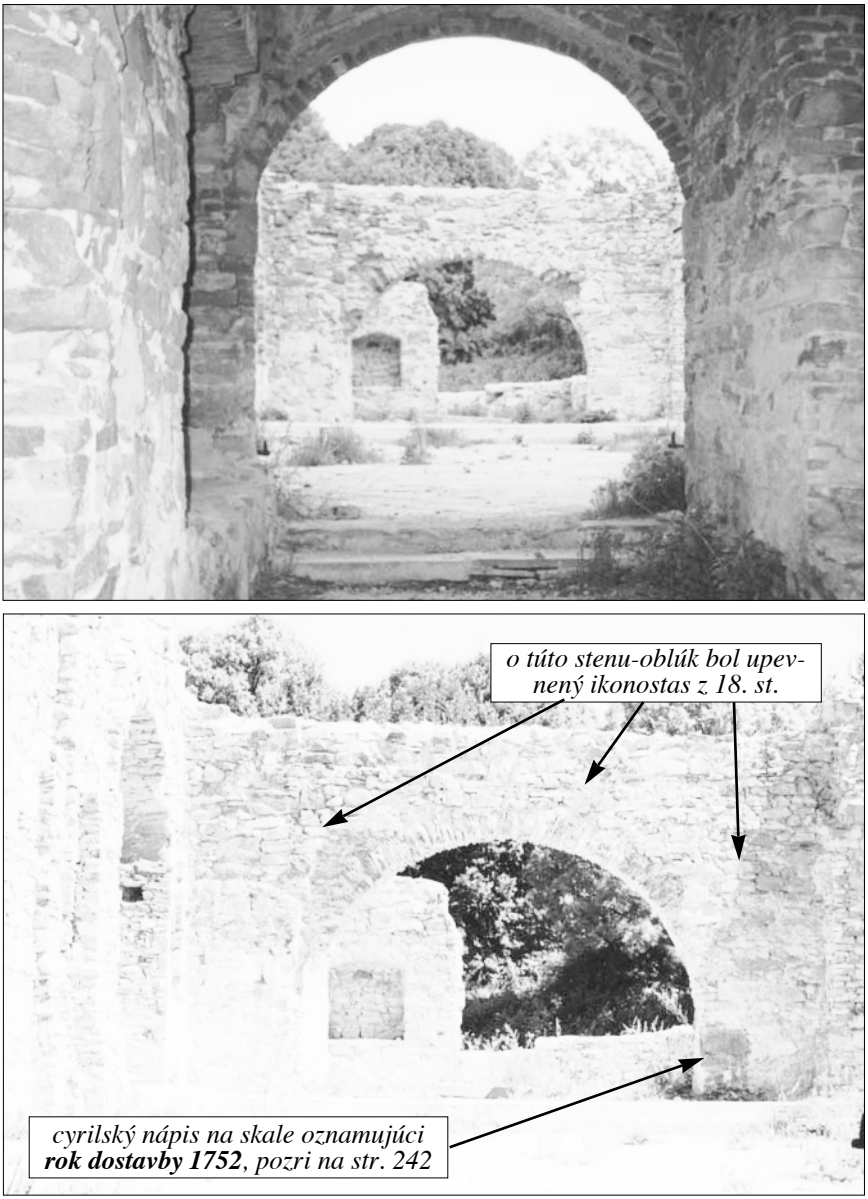

*Úchvatné **pohľady do vnútra cerkvi Sošestvija Sv. Ducha** (**z r. 1752**) a ešte ďalej, hlbšie do absidy starodávnej kaplnky Bohorodici. Kedysi sa o oblúk opieral krásny ikonostas (pozri na str. 244). Foto z roku 1995.*

го и҆гꙋмена, и҆ли карꙋ ѿ того не восхотѣлъ прїѧти, таковый да ѡ҆пишетсѧ про҆тигꙋменꙋ. А҆ще же бы и҆ протоигꙋмена преслꙋшалъ и҆ карѣ его не восхотѣлъ по҆лещи таковый до архїереѧ, ꙗ҆кожто прелата н҃шего да препошле҆тсѧ, и҆ли ѡ҆пишетсѧ.

8vo Строны хорꙋша дабы чи҆но ѱалмы читалисѧ, сиричъ: поки една страна не доко҆читъ вѣршъ, жебы поты дрꙋга страна не начинала, дабы е҆ди҆ дрꙋгаго моглъ разꙋмѣти.

9no Расмотривше кождой ѡ҆бители потребы и҆ недоста҆ки некоторы ѿцы и҆ братїѧ преминилисѧ и҆з е҆ной ѡ҆бители до дрꙋгой.

10mo Строны новицѣюшовъ протоигꙋме҆ повине҆ бꙋдетъ ра҆мотрити и҆з прочїими игꙋмены совѣтовати, и҆же сꙋтъ к' потребѣ новоначалны҆х, сиричъ: ѡ҆ ѡ҆деждѣ и҆ трапезѣ и҆ в коей ѡ҆бители могꙋ҆т новоначалны пребывати.

Іеромона҆х Іѡаникїй Скрипка Ч.С.В.В. професъ, протоигꙋменъ р(ꙋкою). в(ласною). Іеро: Прокопїй Ковейчакъ, ЧСВВ профе҆с. ѡ҆бите҆л Малоберезнꙗ҆ской и҆гꙋменъ р(ꙋкою). в(ласною). - Іеромона҆х Ино҆ке҆тїй Кашперъ Ч.С.В.В. професъ, с҃той ѡ҆бители Мꙋкачо҆вской и҆гꙋменъ р(ꙋкою). в(ласною). Іе҆рмона҆х Макарїй Шꙋгайда Ч.С.В.В. професъ, с҃той ѡ҆бителы Кра҆нобро҆дской игꙋменъ р(ꙋкою). в(ласною). Іеромона҆х Вонїфати Грецꙋла ЧСВВ. профе҆с с҃той ѡ҆бители Мстичовской ї҆гꙋменъ р(ꙋкою). в(ласною). Іеромонахъ Манасїй Пꙋкачъ Ч.С.В.В. професъ игꙋменъ Мараморыскы р(ꙋкою). в(ласною). Іеромона҆х Гре҆васїй Камински Ч.С.В.В. професъ оу҆чите҆л новоначалны҆х Іе҆рмона҆х р(ꙋкою). в(ласною). Леѡ҆нтїи Староста Ч.С.В.В. професъ Іеромона҆х Венедиктъ Красѣчинскїй ЧСВВ професъ ѡбители Красноброцкой намѣсникъ р(ꙋкою). в(ласною).»

Vyššie uvedený dokument sa nachádzal vo forme rukopisu v archíve baziliánskeho monastyra na Černečej Hore pri Mukačeve. Uverejnil ho Г. Кинах, «Акти трох монаших соборів 1733, 1755, 1756», *Analecta OSBM*, Žovkva, I/4 (1927) 576-579. Uviedli sme ho presne v takej istej originálnej forme, ako ho publikoval H. Kinach.

Preklad do slovenčiny:

V mene Otca i Syna i Svätého Ducha. V roku 1755 mesiaca júna dňa 15. sa začal sobor vo svätej obyteli Krásnobrodskej v prítomnosti prečnostných otcov ihumenov nižšie opísaných, na ktorom to sobore sú potvrdené spôsobom nižšie opísaným, podľa Pravidiel Rádu sv. Bazila Veľkého a totiž:

1.) Zaľúbilo sa Svätému Duchu i nám vybrať za protoihumena prečnostného jeromnícha ***Joannikija Skripku*** *svätej obyteli Máriapovčianskej ihumena, ktorý ostatné obyteli raz v roku musí navštíviť a v nich užitočné utvrdzovať a vadné vykoreňovať. Taktiež o kase (stave peňažnom) každej obyteli s ostatnými ihumenmi musí vedieť a s ihumenmi rozoberať vyúčtovanie.*

2.) Bratia sa majú s veľkou pozornosťou rozhodovať, ktorí sa majú vysielať na vyprosenie milodarov, aby na úžitok ako ľuďom, medzi ktorých sa vysielajú, byť mohli, taktiež i svätému Rádu na česť.

3.) Jedného roku obyteľ Krásnobrodská a Maloberezničká má posielať na vyprosenie plátna, druhého roku znova obyteľ Imstičevská a Máriapovčianská.

4.) Trakt alebo predel (hranica) *za zrnom i «capkami» po krajine obyteľ Krásnobrodská až do Pčolinného a Maloberezničká do Stakčína má.*

5.) Prečnostný otec ***Manasij*** *ihumen Maramorošský žeby právnika a penitenciára vo veciach monastyrských na varmedi maramorošskej ustanovil.*

6.) Tí, ktorí chcú vstúpiť do Rádu sv. Bazila Veľkého, majú sa posielať za protoihumenom a keď by ihumen niektorého po malom vyskúšaní uznal za nespôsobilého má sám ho poslať preč.

7.) Ak by sa niektorý brat protivil trestu svojho ihumena, alebo trest od neho nechcel prijať, taký nech sa opíše protoihumenovi. Ak by ani protoihumena neposlúchol a nechcel by jeho trestu sa podriadiť, taký do episkopa ako nášho preláta nech sa pošle, alebo opíše (v tom čase uhorskí baziliáni boli biskupského a nie pápežského práva, ako sú na Slovensku dnes).

8.) Čo s týka (modlitby) *chóru* (Večiřňa, Polunoščnica, Utreňa,1., 3., 6., 9. Čas, Obidnica) *aby sa Žalmy aktívne modlili, tj. kým jedna strana nedokončí verš, žeby druhá strana nezačínala, žeby jedni druhých mohli rozumieť.*

9.) Rozoberúc potreby a nedostatky každej obyteli niektorí otcovia a bratia sa premiestnili z jednej obyteli do druhej (bolo to pod tlakom od záverov Za-

mojského synodu z roku 1720 – nikdy v histórii to predtým nebolo).

10.) Ohľadom novicov protoihumen s ostatnými ihumenmi musí rozhodnúť, čo je potrebné pre novicov, tj. o ich odeve, stolovaní a v ktorej obyteli majú bývať.

*Jeromních **Joannikij Skripka**, ČSVV profes, protoihumen; jeromních **Prokopij Kovejčak**, ČSVV profes, svätej obyteli Maloberezňanskej ihumen; jeromních **Inokentij Kašper**, ČSVV profes, svätej obyteli Mukačevskej ihumen; jeromních **Makarij Šuhajda**, ČSVV profes, svätej obyteli Krásnobrodskej ihumen; jeromních **Bonifatij Hrecula**, ČSVV profes, svätej obyteli Imstičevskej ihumen; jeromních **Manasij Pukač**, ČSVV profes, svätej obyteli Maramorošskej ihumen; jeromních **Hervasij Kaminskyj**, ČSVV profes, učiteľ novicov; jeromních **Leontij Starosta**, ČSVV profes; jeromních **Venedikt Krasičinskyj**, ČSVV profes, obyteli Krásnobrodskej zástupca.*

Rok 1759 (1761) – kolaudácia nového kamenného monastyra a ostatných sakrálnych budov

V areáli Krásnobrodského monastyra bola postavená tiež nová kamenná kaplnka Pokrova. Čo sa stalo so starou kamennou kaplnkou Bohorodici (ktorá sa spomína v preberacom protokole **z r. 1729**) bolo opísané na str. 187 a 236.

Prestavba nového kamenného monastyra bola zkolaudovaná **20. mája roku 1759**, za ihumena **M. Šuhajdu**, keď monastyr posvätil episkop **M. M. Olšavskyj**. Je pozoruhodné, že rusínsky cyrilikou písaná listina-hramota z **9. mája 1759** uverejnená nižšie, i keď priamo svedčí o tejto prestavbe nemalej historickej hodnoty, výslovne, podobne ako hramoty Koriatovičove a Drugethove uvádza, že monastyr bol r. 1759 ZALOŽENÝ (ѡснова). Z toho vyplýva, že ako bolo na úvodných stránkach tejto knihy poznamenané, že i v časoch Koriatoviča (14. st.) a Drugetha (17. st.) tento starodávny monastyr z cyrilometodejských čias (9. st.) nebol založený v plnom a úzkom zmysle tohto slova (tj. začal existovať), ale bol len obnovený. Vyrytý dobový nápis na kameni nad vstupnými dverami do kaplnky *Pokrova Bohorodici* dodatočne oznamuje, že bola vybudovaná **v r. 1761** (pozri obr. na str. 224).

Pamätný dokument napísaný v Krásnobrodskom monastyre 9. mája 1759 spomínajúci aj grófskych dobročincov

Jedná sa o pamätný dokument pri príležitosti vybudovania kamenného monastyra a kaplnky. Písaný je rusínskym jazykom onoho času a opäť cyrilikou. Pozoruhodná je v ňom zmienka nielen o osídlení Krásnobrodského monastyra **v r. 1759**, ale predovšetkým o tom, že kamenný monastyr i kaplnka Bohorodici boli vybudované z kameňa pri cerkvi *Sošestvija Sv. Ducha* stojacej na tomto mieste od nepamätných čias…

Pri budovaní kamennej kaplnky i monastyra finančne pomohli: grófka **Mária Terézia Zičij**, ktorá bola vdovou po grófovi **Františkovi (Jozef-Gothard?) Vandernath** a jej sestra **Anna**, tiež vdova, avšak po grófovi **Františkovi Čákym**.[4]

«Въ имѧ ѿца и сн҃а и ст҃аго дх҃а аминъ. Рокꙋ ѿ соⷥданїѧ мїра семтысѧщнагѡ два сто шеⷭдесѧⷮ вторагѡ, ѿ воплощенїѧ же хт҃ова, ҂аѱн҃ѳ црⷭ҇твꙋющоꙵ великодержавной гдⷭ҇ринѣ Марїи Терезїи црцѣ нш҃ой млⷭ҇тивнѣишой, прⷭ҇толъ архїерейства держащꙋ преѡсщенномꙋ гдⷭ҇нꙋ кѵръ Михаилꙋ Манꙋилꙋ Ѡлшавскый еппⷭ҇ꙋ востоⷱнагѡ наб҃жества Росеⷩскомꙋ, Мꙋкачовскомꙋ, Мараморискомꙋ, выкарїю аплⷭ҇скомꙋ днѧ ѳ҃ мцⷭ҇а маѧ ѡсноваⷩ е҃ мнⷭ҇тръ иⷥ камене кꙋпно и каплица преблⷭ҇гословенной дв҃ѣ бцⷭ҇ѣ чꙋдеⷭ сїѧющой длѧ иноковъ востоⷱнаго наб҃женства чинꙋ ст҃аго василїѧ великаго профессоⷨ при храмѣ сошествїѧ ст҃аго дх҃а чреⷥ тыхже їноковъ новосозданномъ, многїѧ прежде лѣта иⷥ млⷭ҇тыни токмо зде живꙋщыⷯ чтⷭ҇ъ и славꙋ всемлⷭ҇тивомꙋ бг҃ꙋ непрестаⷩѡ воⷥдающыⷯ междꙋ селами Чабины и Краⷭно-броⷣ на хотарѣ ѡбаче красно-броⷱкомъ во славноꙵ столицѣ Землѣнскои до деⷬжави Гꙋменѧнскоꙵ належащомъ за проиⷥволенїемъ великоможной грⷭ҇фнѣ рождеⷩнои грофкы Марїи Терезїи Жичїй позосталои вдовы славнои памѧти великоможного грофа Вандернотгъ

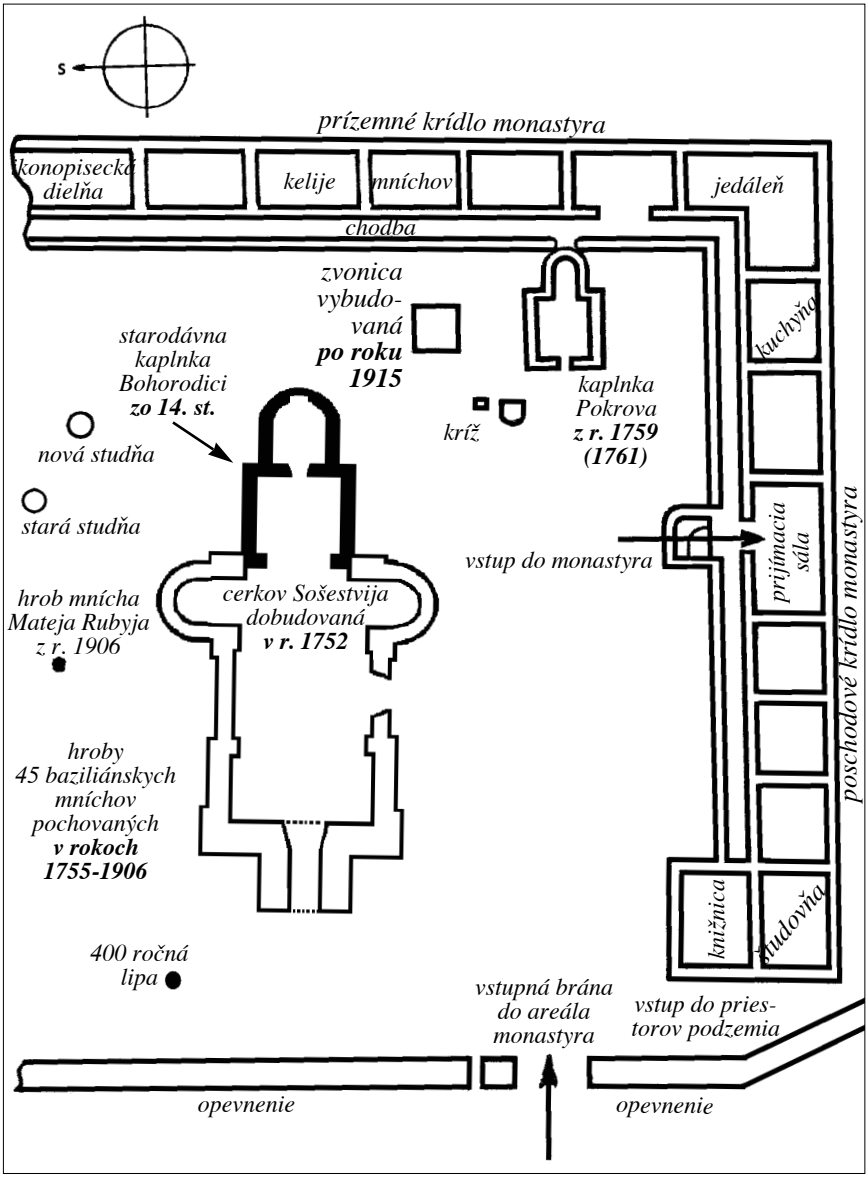

Pôdorys prízemnej časti kamenného Krásnobrodského monastyra *obnoveného v rokoch 1752-59* ***a jeho troch cerkví*** *podľa archeologických vykopávok.*

г҃дрнѣ державнои и сестры сѧ старшей единооутробнои Анны грофкы рожденной позосталои вдовы славнои памѧти грофа Чакы Ференца чрез преч ѿца іеромонаха Макаріа Шꙋгаида чсвв професа с҃той ѡбители Мꙋкачовской ігꙋмена тогожде чинꙋ с҃того протоігꙋмена.

Зде послѣдꙋют имена ѿцовъ професѡв тогожде чинꙋ.

Преч. ѿцъ Іѡаникій Скрипка игꙋмен ѡбители МПовчанской.

Преч. ѿцъ Генадій Блиха игꙋмен ѡбители Биѯдской.

Преч. ѿцъ Гаврил Бачинскій игꙋмен мѣста.

Преч. ѿцъ Інокентій Кашперъ намѣстник мѣсца и професор новиціꙋшов.

Преч. ѿцъ Мартирій Кашперъ намѣстник горѣ Бꙋковской.

Ч. ѿцъ Іѡсифъ Адамович сповѣдник мѣста.

Преч. ѿцъ Аѳанасій Торискій на времѧ прокꙋратор.

Ч. ѿцъ Веніамин Феиръ на времѧ прокꙋратор тогожде мѣста.

Ч. Брат Досоѳей Прамъ професъ.

Имена новиціꙋшов въ томжде мнсрѣ зостающых:

Нестор Макранцай, Иꙋстин Лабанц, Іеремія Рꙋткай, Виталій Варѧнко, Галактіѡн Попик, Мартинъ Поповнакъ.»

Dokument sa nachádza v «Макет збірника 'Матеріали до історії василіянських монастирів на Закарпатській Україні'», фонд № 684, том X (1754-1759) стр. 103-106, Центральний державний історичний архів у м. Львові. Uverejnený bol i u Baziloviča, ale len latinkou.

Preklad do slovenčiny:

V mene Otca i Syna i Svätého Ducha. Amen.

V roku od stvorenia sveta 7267 (v rusínskom texte je chybou opisovača mylne uvedený rok 7262)*, od vtelenia Christa 1759, počas vlády veľkoderžavnej Panej* ***Márii Terézii****, kráľovnej našej najmilostivejšej, keď episkopský prestol držal preosvietený Pán Kyr* ***Michail Manuil Olšavskyj****, episkop východného obradu rossenský, mukačevský, maramorošský, Apoštolský vikár, dňa 9. mesiaca mája založený je monastyr z kameňa spolu s kaplnkou Prebla-*

hoslovenej Divy Bohorodici žiariacej zázrakmi pre mníchov východného obradu, Rádu sv. Bazila Veľkého profesov, pri chráme Sošestvija Svjatoho Ducha, skrze týchže mníchov novozbudovanom pred mnohými rokmi z výlučných milodarov tu žijúcich, česť i slávu vždy milostivému Bohu neprestajne vzdávajúcich (veriacich)*, medzi obcami Čabiny a Krásnobrod, v chotári Krásnobrodskom v dávnej stolici Zemplínskej do panstva Humenského patriacom, so súhlasom veľkomožnej Panej rodenej grófky* ***Márii Terézii Zičij*** *– pozostalej vdovy slávnej pamäti veľkomožného grófa* ***Vandernath****, Panej štátnej i jej rodnej staršej sestry* ***Anny****, rodenej grófky, pozostalej vdovy slávnej pamäti grófa* ***Čáky Františka*** *skrze prečnostného otca jeromnícha* ***Makarija Šuhajdu****, Rádu sv. Bazila Veľkého profesa, svätej obyteli mukačevskej ihumena, tohože svätého Rádu protoihumena.*

Tu nasledujú mená otcov profesov tohože Rádu: prečnostný otec ***Joannikij Skripka****, ihumen obyteli Máriapovčianskej; prečnostný otec* ***Hennadij Blicha****, ihumen obyteli Bixádskej; prečnostný otec* ***Havrijil Bačinskyj****, miestny ihumen* (Krásnobrodský)*; prečnostný otec* ***Innokentij Kašper****, miestny zástupca* (ihumena) *a profesor novicov; prečnostný otec* ***Martyrij Kašper****, zástupca Hory Bukovskej; čnostný otec* ***Josif Adamovič****, miestny* (krásnobrodský) *spovedník; prečnostný otec* ***Atanasij Toryskyj****, v tomto čase prokurátor; čnostný otec* ***Venjamin Fejir****, v tomto čase miestny prokurátor; čnostný brat* ***Dositej Pram****, profes. Mená novicov v tomto monastyre* (Krásnobrodskom) *žijúcich:* ***Nestor Makrancaj****,* ***Justin Labanc****,* ***Jeremija Rutkaj****,* ***Vitalij Varjanko****,* ***Halaktion Popik****,* ***Martin Popovnak****.*

Štyristoročná monastyrská lipa

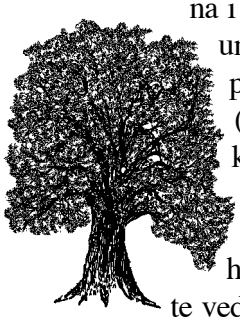

Veľkú starobylosť Krásnobrodského monastyra nám dnes pripomína i prekrásna, asi 400 ročná, stará košatá lipa – ozajstný unikát v celom okolí. I napriek tomu, že korunu nemá pôvodnú – pred pár desaťročiami jej totiž mudrlanti (tzv. ochranári prírody) dali obrezať všetky hrubočízne konáre (ponechali jej len kmeň), aj dnes sa majestátne týči na ľavej strane od dnešných zvyškov kamennej cerkvi. Táto lipa je nemým svedkom dávnej slávnej histórie Krásneho Brodu a Monastyra. Tá by toho určite vedela mnoho narozprávať, keby mohla: o slzách, trápeniach, vojnách, ale i radosti, viere a horlivosti mnohých pokolení a ge-

nerácií Rusínov Krásneho Brodu…

---

[1] Štátni pamiatkári **v roku 1968** takto opísali kaplnku *Pokrova Presvjatoj Bohorodici*: «Kaplnka Zázračného obrazu Krásnobr. Madony, neskorobarok., postavená **r. 1761** juhových. od niekdajšieho kostola. Stavba má vonkajšiu úpravu klasicistickú, združené pilastre s rímsovou hlavicou a tympanónom zakončené priečelie, interiér barokový…», (*Súpis pamiatok na Slovensku*, II, Bratislava, 1968, str. 129).

[2] Porov. В. Гаджега, «Протокол визиты еп(иско)па Михаила Ман(уила) Ольшавского в Земплині и Шариші», *Додатки до исторіі русинов и руських церквей в бувш. жупі Земплинской*, Užhorod, 1931, str. 109.

[3] «Русскіи монастыри на Угорской Руси», *Временник Института Ставропигійского на г. 1872*, Ľvov, 1872, str. 119.

[4] «In locum ligneae Ecclesiae erecta lapidea satis ampla **Anno adhuc 1752**. terminata, subscriptione in lapide supra portam Templi facti attestante, per Episcopum quondam **Manuelem Olsavszky** consecrata, omni nunc necessaria supellectili instructa, & Imaginibus, Iconostasio pulcherrimis exornata, Turri praealta recenter adaucta. **Adahaec capella pro praeattacta Icone Deiparae Thaumaturga asservanda nova constructa habetur, Domus quoque Religiosa, seu Monasterium Cellis sufficientibus provisum, omnia haec é materialibus solidis posita sunt Anno adhuc 1759. die 20. mensis Maji**. Fundamentis per Patrem condam **Macarium Suhajdam**, Ord. S. Basilii Magni Proto-Hegumenum jactis, ut patet ex Documento. Quod ita sonat: "In Nomine Patris, & Filiis, & Spiritus Sancti Amen. Anno á condito Orbe septem millesimo, ducentesimo, sexagesimo septimo, & á Nativitate Christi Millesimo, septingentesimo, quinquagesimo nono, Regnante Augustissima Domina nostra **Maria Theresia**, Regina Apostolica, Clerum Graeci Ritus Unitorum Regente Illustrissimo, ac Rdissimo Domino **Michaele Manuele Olsavszky**, Episcopo Rossensi, Maramorosiensi, Munkacsiensi, Vicario Apostolico, die vigesima mensis maji, jacta sunt Fundamenta lapidea pro Monasterio simul ac Capella Thaumaturgae Deiparae Virginis Mariae miraculis clarae, ad Ecclesiam Descensionis Spiritui Sancto dedicatam Religiosorum Ordinis S. Basilii Magni Prosessorum, Ritus Graeci Unitorum, per eosdem Religiosos neo erectam, pure ex sacra Eleemosyna viventium, multis jam abhinc ante actis Anni hocce in loco jugiter Deo Famulantium, inter Villas Csebin, & Krasznobrod, in Territorio attamen Krasznobrodensi Inclyto huicce Comitatui Zempliniensi adjacente, ac ad Inclytum Dominium Homonenese ab antiquo spectante, cum confirmatoriis Illustrissimae Dominae Comitissae, natae **Mariae Theresiae Zichy**, relictae Viduae Illustrissimi quondam Comitis **Francisci Vandernath**, Dominae haereditarae, ac Sororis ejusdem **Annae** Comitissae, natae **Zichy**, relictae pariformiter Viduae Illus-

trissimi Domini Comitis **Francisci Csáky**, per R. Patrem **Macarium Suhajda**, Ordinis S. Basilii Magni Religiosum Professum, Ven. Monasterii S. Nicolai Episcopi & Confessoris, in monte Csernek ad Munkacs fundati Hegumenum, ejusdemque Ordinis Sacri Proto-Hegumenum. Sequuntur nomine Patrum Professorum ejusdem Ordinis: **Joannicius Szkripka**, Superior V. Monasterii Maria Pócsensi. **Gennadius Blicha**, Superior V. Monasterii Bixadiensis. **Gabriel Bacsinszky**, Superior loci. **Innocentius Kasper**, Vicarius loci, nec non Novitiorum Magister. **Martirius Kasper**, Vicarius montis Bukocz. **Josephus Adamovics**, Confessarius loci. **Athanasius Toriszky**, p. t. Procurator ejusdem loci. Venerandus Frater **Dositeus Pram**, Professus. Novitiorum nomine in eodem V. Monasterio degentium. **Nestor Makranczay, Justinus Labancz, Jeremias Rutkay, Vitalius Varjanka, Halaction Popik, Martinus Popovnjak**.», (hore uvedený dokument je uverejnený v J. Basilovits, *Brevis notitia fundationis Th. Koriathovits*, II, Cassoviae, 1799, str. 181-183); **V. Terleckyj** vo svojej práci o Krásnobrodskom monastyre («Описаніе Монастыря Краснобродского», *Литературный Сборник Галицко-русской Матицы - год 1870*, Ľvov, 1870, str. 29) píše, že **Mária Terézia Vandernath** vo svojej hramote danej v Humennom roku 1756, v šľapajach svojich predkov Drugethovcov nadelila monastyr pozemkami o veľkosti 36 «morhov», pričom jeden morh mal 130 štvorcových «sjažnej».

***Mukačevský hrad**, neďaleko ktorého sa nachádza baziliánsky gréckokatolícky monastyr na Černečej Hore. «Černec» = v čiernom habite oblečený baziliánsky mních, preto «Černeča Hora» v preklade znamená Mníšska Hora.*

16. Mimoriadný sobor (kapitula) a baziliáni v druhej polovici 18. st.

V **septembri roku 1756**, čo znamená o rok neskôr po Krásnobrodskom sobore (pozri str. 242-248), sa opäť zišli ihumeni všetkých baziliánskych monastyrov severovýchodného Uhorska na ďalšom – tentoraz predčasnom mimoriadnom sobore (kapitule) v Mukačeve na Černečej Hore (pozri *Aktá* tohto sobora z archíva Bertalana Dudasa na str. 256).

Tento sobor sa konal preto tak zavčasu (riadny sobor mal byť až v r. 1758 a nie už v r. 1756), lebo na Krásnobrodskom sobore v r. 1755 vybrali za protoihumena **J. Skripku, OSBM,** ktorý bol v danom čase ihumenom v Mária Pócsi (kde budoval cerkov i monastyr z kameňa). Nový protoihumen sa mal po svojom zvolení premiestniť do monastyra na Černeču Horu pri Mukačeve, kde mal zastávať funkciu aj ihumena tamojšieho monastyra. J. Skripka však tak neurobil a svojvoľne ostal naďalej v Mária Pócsi. Preto o rok nato sa baziliáni opäť zišli na mimoriadnom sobore na Černečej Hore pri Mukačeve a tam zosadili J. Skripku z protoihumenstva a vybrali si iného protoihumena. Niečo podobné sa udialo aj s **P. P. Halkom, OSBM, v r. 2003** (pozri na str. 507-509).

Sledujúc *Schematizmy* baziliánov vidíme, že po r. 1756 dochádza už k oveľa častejším pre monastyrský život zhubným presunom bazi-

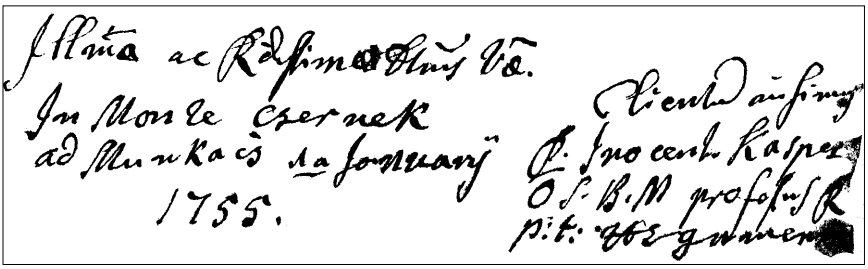

***Podpis** jeromnícha **Inokentija Kašpera z roku 1755**. Kašper zomrel v roku 1760 a je pochovaný v Krásnobrodskom monastyre.*

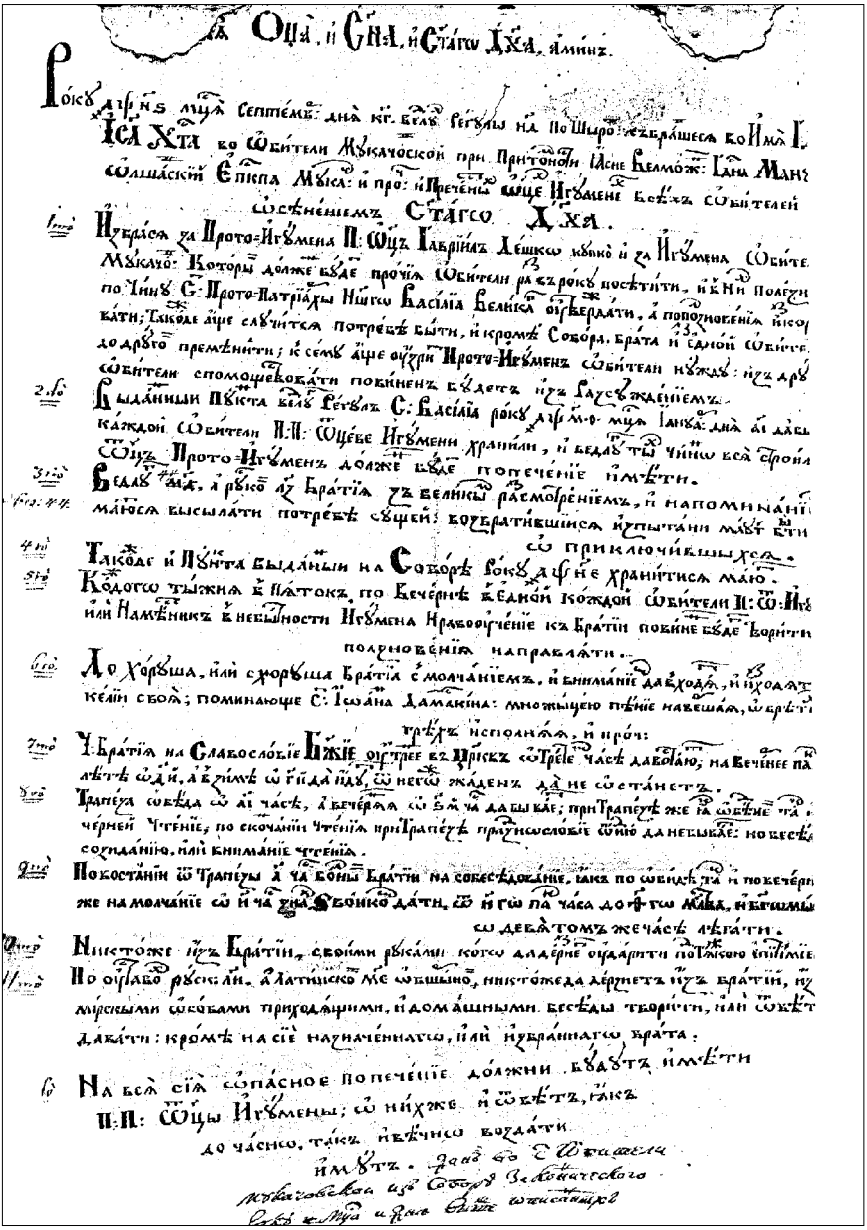

*Rusínsky – cyrilikou písané **závery (aktá) baziliánskeho sobora, ktorý sa konal v roku 1756 na Černečej Hore** pri Mukačeve (pozri v texte na str. 255).*

liánov z jedného monastyra do druhého. Bolo to dôsledkom latinizácie a latiníkmi chceného a prikazovaného rozhodnutia (Zamojský synod v r. 1720). Aj na vyššie spomínanom mimoriadnom sobore sa znova a znova prízvukovalo, že ihumen Mukačevského monastyra, ktorý je zároveň protoihumenom Rádu, bude nielen žiť v Mukačevskom monastyre, ale aj pravidelne navštevovať všetky monastyry. Aby v nich vraj prekvital život "podľa" Pravidiel *S. Proto-Patriarchy N(a)šoho Vasilija Velikaho*, bude mať moc podľa potreby premiestňovať mníchov z jedného monastyra do druhého, čo predtým (pred Zamojským synodom) nikdy nebolo. Sám sv. Bazil Veľký i kresťanská tradícia však vždy zabraňovala a ostro odsudzovala tuláctvo mníchov. Mních, do ktorého monastyra pôvodne vstúpil, tam mal aj zomrieť a byť pochovaný. Tuláctvo, ktoré sv. Cirkev viac ako 1000 rokov zabraňovala, sa teraz na príkaz latiníkov a na škodu gréckokatolíkov začínalo zavádzať a dokonca označovať za čnosť.[1]

Rok 1774 – umelé drastické zníženie počtu pútnikov

Uhorská apoštolská kráľovná **Mária Terézia** (1740-1780), ktorú titulovali i cisárovnou, pod nemalým vplyvom latiníkov, ako i zo strachu z priveľkého zhromažďovania sa veriacich svojim dekrétom **z 8. augusta 1774** zakázala chodiť procesiám na krásnobrodské odpusty. Týkalo sa to veriacich zorganizovaných v riadnej procesii s krížmi a choruhvami, zo vzdialenosti väčšej ako jeden deň chôdze. Spôsobilo to drastické zníženie počtu pútnikov. Bez procesie, tj. privátne väčšina ľudí nemohla prísť vôbec, lebo pre nevoľníkov bolo zakázané svojvoľne sa premiestňovať z miesta na miesto mimo svoju obec. Tento zákaz sa týkal všetkých gréckokatolíckych odpustov (pretože rímskokatolíci v tomto období už nemali nijakých procesií), a teda postihol hlavne významné baziliánske odpusty v Krásnobrode a na Bukovej Hore (odpusty v Ľutine pri Prešove vtedy ešte neexistovali, začali až v 19. st.).

Práve pre tento dôvod mukačevský gréckokatolícky episkop vladyka Kyr **Andrij Bačinskyj** (1773-1809) vo svojom *Obežníku* **z 19. mája 1775** poslanom napr. protojerejovi **Matvejovi Gaalovi** do Ujhe-

la, prísne zakazuje, odvolávajúc sa na hore uvedený príkaz cisárovnej, aby sa veriaci v procesii zúčastnili na krásnobrodskom odpuste *Sošestvija Sv. Ducha* **v roku 1775**. Zakazuje to, ako sám so smútkom priznáva, i napriek tomu, že veriaci z Ujhela a jeho okolia tradične na tento odpust v procesii vždy chodievali. Ak niekto (len slobodný!) tam odteraz chcel ísť, mohol, ale nie slávnostne so spevom v procesii, ale len individuálne-privátne a potichy. Hore uvedený *Obežník* znie:

«Понеже выра(з)ны(й) кесарево-ц(а)р(с)кагѡ еꙗ величес(т)ва на(мъ) еще рокꙋ минꙋ(в)шаго днꙗ по оу҆ставꙋ римскомꙋ и҃ м(ѣсꙗ)цꙗ Ѧвгꙋста и(з)вѣщен(н)ый ро(з)ка(зъ) есть, да бы всꙗ процессїи, или на ѿпꙋсты собо(р)нѡ бываемїи сходы на таковаꙗ мѣста, где единъ д(е)нь сходити нево(з)можно, по томꙋ ѿню(д) во(з)бране(н)ни были; Того ради абы семꙋ высоча(й)шемꙋ ра(з)положенїю нѣкое сопроти(в)ленїе несталосꙗ, во(з)люблености ваше(й) ѿце(в)скѡ врꙋчаемо ꙗ(к) во свое(й), та(к) во иниxъ собора себѣ врꙋче(н)нагѡ парохїꙗ(х) ра(з)смотривати, да бы во настꙋпꙋющїй Сошествїꙗ С(вꙗ)тагѡ Д(ꙋ)ха пра(зд)никъ на Кра(с)нобро(д)скый манасти(рь) по да(в)номꙋ ѡбычаю бываемаꙗ проце(с)сїꙗ на се(й) ча(с) все конечнѣ ѡста(в)ле(н)на была, то е(сть) да бы ани паро(х) нѣкїй ѿпꙋста ради

***Podpis** jeromnícha **Silvestra Kovejčaka**, ktorý bol ihumenom Krásnobrodského monastyra v rokoch 1762-1766 a 1777-1779.*

по(д) то(й)же ча(съ) ц(е)рко(въ) свою ѿставити; ани наро(д) со кре(с)тами, или заставами, или ꙗкимъ ко(л)ве(к) способо(м) собра(в)шисꙗ, и҆ спѣвающи, но много меньше со збройо(м) и стрилꙗющи ити не де(р)зн8лъ, инако бо ꙗк ѿ насъ та(к) и҆ ѿ свѣцко(й) власти которо(й) такожде дѣло сїе во(з)бранꙗти повелѣ(н)но естъ, кар8 имѣти б8де(тъ). Но обаче, аще кто по своем8 бл(а)гом8 намѣренїю набоже(н)ства ради ѡсобнѡ, и тихѡ во(з)хоще(тъ) ити, сїе незаприщае(тъ) сꙗ…».[2]

Preklad do slovenčiny:

Pretože je výrazný kráľovsko-cisársky rozkaz podľa rímskeho (= gregoriánskeho) *kalendára zo dňa 8. augusta minulého roka* (= 1774)*, žeby všetky procesie alebo zborovo uskutočňované zhromaždenia na také odpustové miesta, kde jeden deň nestačí na zídenie sa, odteraz boli zabránené. Preto, aby sa tomuto najvyššiemu nariadeniu nestalo nijaké sprotivenie, Milovanosti Vašej otcovsky porúčame, ako vo svojej, tak i v iných Vám zverených farnostiach dohliadnuť,* ***aby v nastávajúci sviatok Sošestvija Svjatoho Ducha procesia podľa dávneho obyčaju na Krásnobrodský monastyr na tento čas navždy úplne zanechaná bola****. To jest, aby ani nijaký paroch kvôli odpustu v tom čase neopustil svoju cerkov, ani národ s krížmi alebo zástavami, alebo akýmkoľvek spôsobom sa zídený a spievajúc, o to viac so zbrojou a strieľaním ísť neopovážil. Lebo ináč, ako od nás, tak i od svetskej moci, ktorej taktiež takéto veci je dovolené zabraňovať, bude mať trest. Avšak kto vo svojom dobrom úmysle kvôli nábožnosti osobne a ticho zachce ísť* (samozrejme, rozumie sa iba slobodný a nie nevoľník)*, tomu sa nezakazuje…*

Teda od augusta r. 1774 mohli na baziliánsky odpust do Krásneho Brodu či na Bukovu Horu v procesiách chodiť už len veriaci z okruhu «*jeden deň chôdze*». Ostatní, ale len slobodní, ktorí bývali ďalej, síce prísť mohli, ale ako hovorí *Obežník* Andrija Bačinského – len individuálne, čo v daných časoch bolo obzvlášť nebezpečné (časté prepady osamelých pútnikov zbojníkmi), a preto sa to obyčajne nerealizovalo.

Záujem o čudotvornú ikonu, pri ktorej sa diali zázraky, ako aj o gr. kat. odpusty bol však zrejme väčší než cisársky zákaz **z r. 1774**. Dokazuje to fakt, že ešte aj vyše dvadsať rokov po tomto cisárskom záka-

ze, **v r. 1798** musel mukačevský vladyka Kyr **A. Bačinskyj** pohroziť gréckokatolíckym kňazom prichádzajúcim v procesiách na odpusty do Bukovského monastyra na Bukovej Hore (od Krásnobrodu asi len 30 km vzdialeného) zo vzdialenosti väčšej ako jeden deň chôdze, suspendáciou[3] (pozbavením kňazstva). Tak sa diabol všemožne znažil potlačiť staré gréckokatolícke cyrilometodejské obyčaje – chodenie na odpusty v procesiách – najprv obmedzením, že môžu chodiť len z okruhu menej ako jeden deň chôdze…, čo doviedlo až k dnešnému stavu, že v súčasnosti **na začiatku 21. st.** procesia na nejaký odpust je už skutočnou raritou, ba «exotickou udalosťou».

«Babie leto» v Monastyre

I napriek všetkému vyššie uvedenému, druhú polovicu 18. st. a začiatok 19. st. môžeme, odhliadnúc od prvých storočí existencie prekvitajúcej monastyrskej lavry, zodpovedne označiť za novú alebo výstižnejšie povedané novovekú zlatú éru Krásnobrodského monastyra. Možno to prirovnať k babiemu letu, ktoré nasleduje po lete skutočnom. **V r. 1778** tu totiž žilo až 22 mníchov, čo je najviac v rozmedzí rokov 1756 až po súčasnosť (rok 2009), čo je však nič v porovnaní s mnohými desiatkami, ba aj stovkami baziliánov v prvých storočiach existencie Monastyra.

V dávnoveku sa neraňajkovalo, rybník v monastyre

Mnísi v priebehu celého dňa, hlavne idúc do cerkvi na chórové modlitby (Utreňa, Časy, Večierňa, Povečerie…), či vychádzajúc z nej, dodržiavali prísnu mlčanlivosť. Utreňu v cerkvi spievali už o tretej hodine ráno a Večiereň v lete o štvrtej poobede a v zime o tretej hodine.

Baziliáni nikdy, podľa starodávnej tradície neraňajkovali.

V dávnych dobách, podobne ako v Krásnobrodskom monastyre **v polovici 18. st.**, nebolo vôbec vo zvyku ani u svetských ľudí pred obedom jesť.[4] Napr. v 9. st., v časoch **sv. Cyrila a Metoda** pápež **Mikuláš I.** (858-867) vo svojej odpovedi na otázku bulharského cára o jedení v raňajších hodinách dáva nasledovné svedectvo:

«Na vašu otázku, či je dovolené mimo pôstnej doby zjesť niečo málo skoro ráno, od-

povedáme, že ***sa nepamätáme, a ani v žiadnych písomných pamiatkach nenachádzame, aby niekto z našich otcov jedával pred treťou hodinou dennou*** **(= 9. hodina ráno)**, *ani žeby sv. Cirkev prijala tradíciu požívať pokrm pred touto hodinou. Naopak, vidíme, že sa niektorí z nich postili až do večera, iní zas až do deviatej hodiny dennej* (= 3. hodina poobede), *iní zas až do šiestej* (12. hodina – na obed). *O nikom však nie je známe, žeby jedol sebemenšiu čiastku z nejakého pokrmu ráno, ale skôr čítame, že bolo rečené "beda" tomu, kto jedáva ráno. Pretože vás chceme ochrániť tohto prekliatia, napomíname vás, aby ste nepožívali pred treťou hodinou dennou* (9. hodina ráno) *vôbec žiadneho telesného pokrmu ani o najslávnejších sviatkoch*».[5]

Obed (*trapeza*) sa začínal o jedenástej a večera pred západom slnka o šiestej hodine večer.

Hlavné jedlo, už od predhistorických pohanských dôb, bola u Slovanov všeobecne večera, až neskôr sa stal hlavným jedlom tzv. obed. Pohanskí Slovania jedli na «obed» iba vtedy, keď sa prinášala orgiálna «obeť» – *obeta* (odtiaľ slovo «obed» [čítaj: *obet*]). Preto sa «obed» staroslovansky nazýval aj «**трапєза**» [čítaj: *trapeza*] (od slova *trápiť, mučiť* obeť). «Obedovať» a «obetovať» bolo teda v dávnej minulosti jedno a to isté. Pri obetiach božstvám sa totiž vždy hodovalo-jedlo… Podrobnejšie pozri do úvodných kapitol tejto knihy.

Aby sa čas jedenia v kresťanskom monastyre posvätil a nemyslelo sa pohanským vegetatívnym spôsobom iba na «žrádlo», ako pohania a zver, pred jedlom sa čítalo Sväté Písmo a počas jedla životopisy svätých a iné duchovné knihy Otcov Cirkvi. Počas jedenia sa nesmelo rozprávať o hocijakých svetských veciach, ale iba o vážnych, ak to okolnosti vyžadovali. Ináč mnísi mali byť ticho, premýšľajúc o prečítanom duchovnom texte.

Mäso sa pôvodne v monastyroch nejedlo vôbec (porov. str. 202-203), ryba a trochu vína iba vo veľké sviatky. V pôste ani ryba. Ryba bola v jedálnom lístku mníchov teda ozajstným prepychom. V tom čase neexistovali chladničky ako dnes a ryby sa v teple rýchlo pokazia. Preto pri väčších baziliánskych monastyroch boli vždy vlastné mnohokrát umelo vytvorené rybníky, kde sa držali čerstvo nalovené ryby a na sviatky sa vyberali a pripravovali k jedlu. Krásnobrodský monastyr nebol výnimkou a mal tak isto svoj rybník o priemere 27 metrov (pozri na dobových mapách

na str. 30 a 144 a vo farbe na zadnej strane obálky knihy).

Až po najedení sa, tj. po obede, či večeri, mnísi mali povinne jednu hodinu na rekreáciu, kedy sa mohli voľne rozprávať, žartovať a pod. Večer o ôsmej hodine sa po monastyroch dával znak úderom na klepadlo (najprv. drevené, potom aj kovové a neskôr zvon) k tzv. veľkému mlčaniu, ktoré mimo modlitby trvalo až do rána. Od ôsmej do deviatej večer sa mnísi opäť spoločne modlili a o deviatej išli spať. Pôvodne vstávali o pol noci na polnočnicu. Keď niekto cudzí navštívil monastyr, mnísi sa s ním nesmeli rozprávať, každý si robil svoju prácu. Hosťovi sa venoval a mohol sa s ním zhovárať iba ten, ktorý bol k tomu určený, obyčajne sám ihumen.[6] Ak bolo treba, aby návštevník (nikdy však nie žena) prenocoval v monastyre, bol k tomu určený malý domček postavený osobitne mimo areálu. Takýmto denným poriadkom sa riadili v polovici 18. st. i baziliáni v Krásnobrodskom monastyre či na Bukovej Hore.

Jeromních Makarij Šuhajda, OSBM (1734-1778)

Z rusínskeho časopisu *Novyj Svit* **z r. 1871** sa dozvedáme zaujímavé skutočnosti zo života jeromnícha **Makarija Šuhajdu**, ktorý bol ináč dlhé roky (1755-1756, 1769-1775) ihumenom Krásnobrodského monastyra.

Na kvetnú nedeľu r. 1739 dostal všetky svätenia až do presbyterstva, a to počas jednej a tej istej archijerejskej Služby Božej. Bol ihumenom baziliánskeho monastyra v Bedevli, potom osem rokov protoihumenom všetkých baziliánov a nakoniec i ihumenom Krásnobrodského monastyra. Počas svojho ihumenstva v Krásnobrode dal pribudovať k monastyru tri izby pre novikov. Jeho zásluhou boli traja zo študentov – baziliáni: **Arsenij Kocak** (1737-1800), **Antonij Kocak** (+1804) a **Sava Andrejkovič** (+1780) poslaní na štúdiá do Košíc do *Convictus nobilium*, do školy pre šľachtických mladíkov. Všetci traja dosiahli v r. 1767 doktorát a neskôr pôsobili ako profesori vo filozofických a teologických vedách v rôznych baziliánskych monastyroch.[7]

V druhej pol. 18. st. bol v Krásnobrode dokonca umiestnený noviciát (škola pre mníchov) pre všetkých baziliánov Uhorska.

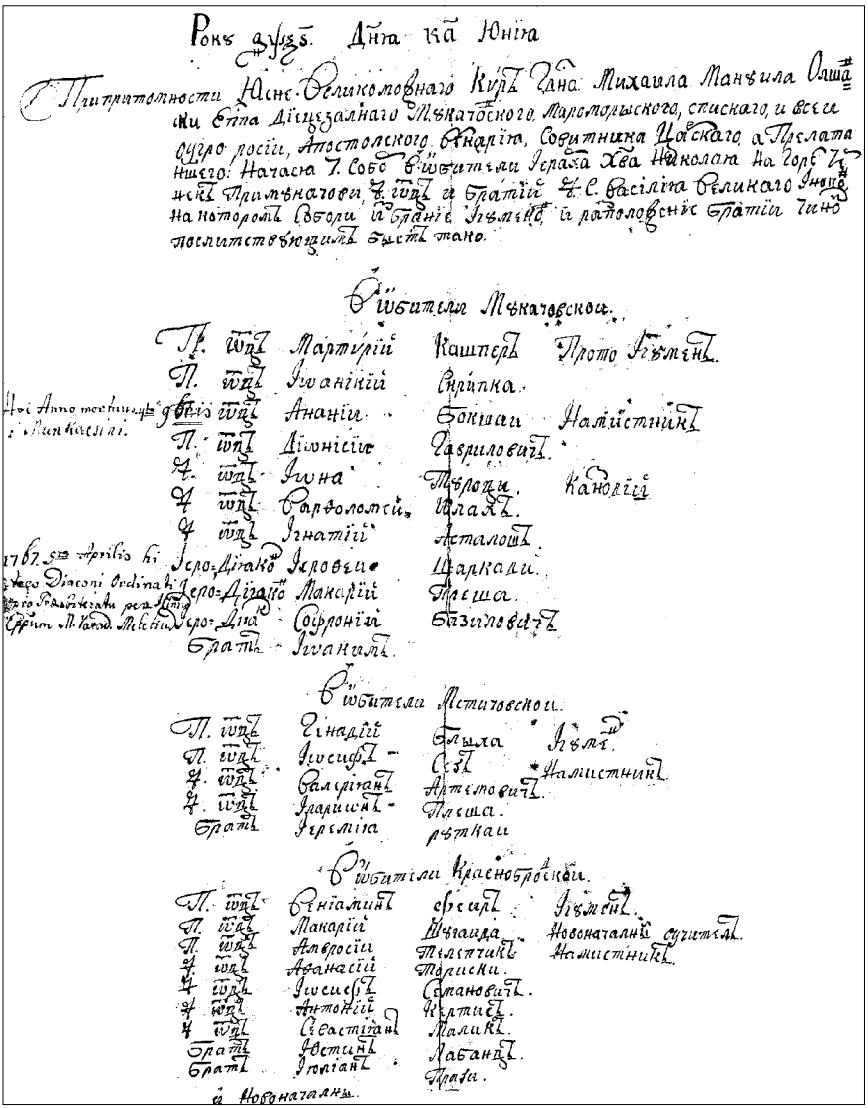

Rukou písaný Schematizmus z r. 1766 *zaznamenávajúci rozmiestnenie baziliánov v Mukačevskom, Imstičevskom, Krásnobrodskom, Berezňanskom, Mária Povčianskom, Bukovskom, Bedevľanskom, Uhľanskom, Boroňavskom a Bixádskom monastyroch. Uvádza i* ***troch baziliánov robiacich doktorát v Košiciach****: Arsenij Kocak, Sava Andrejkovič a Antonij Kocak (pozri str. 263-265).*

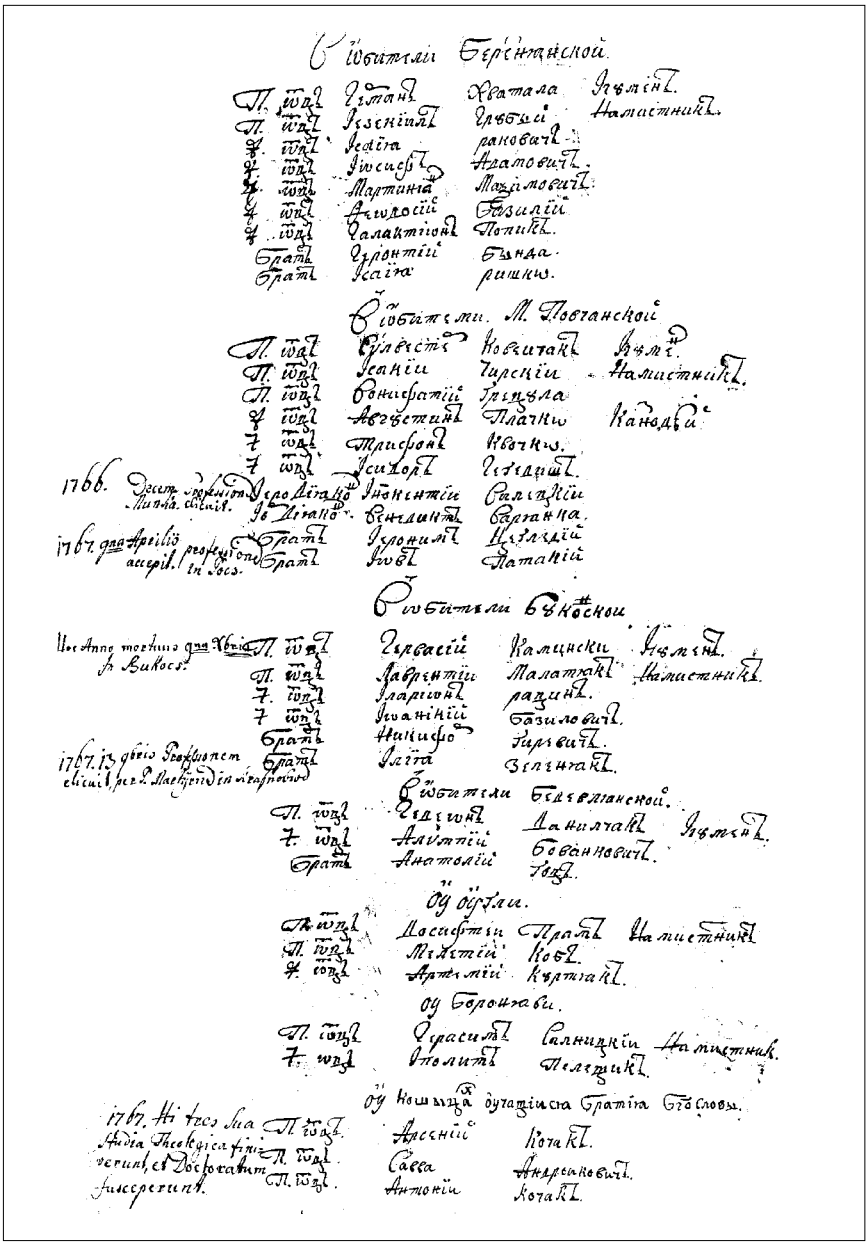

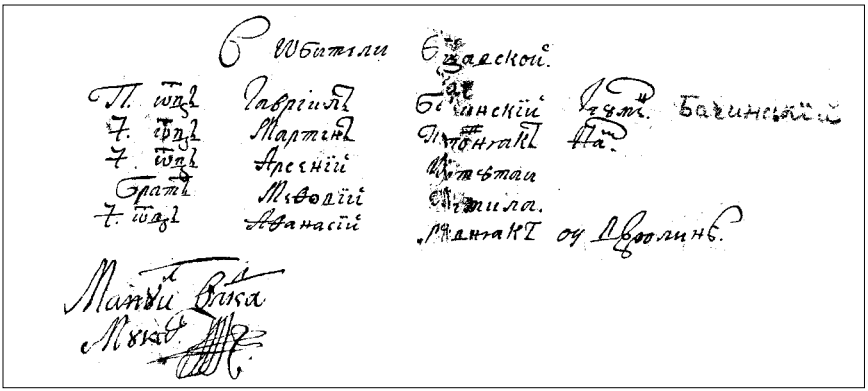

Rukou písaný baziliánsky ***Schematizmus z roku 1766*** *(pozri str. 263-265). Originál sa nachádzal v archíve o. Bertalana Dudasa, OSBM, v Maďarsku. Na konci je azbukou vlastnoručný podpis baziliána-vladyku M. M. Olšavského.*

Jeromních Arsenij Kocak, OSBM (1737-1800)

Patril medzi najvýznamnejších baziliánov Krásnobrodského monastyra. Narodil sa 14. marca 1737 v gréckokatolíckej kňazskej rodine. Jeho otec Fedor bol gréckokatolíckym parochom v blízkom Bukovci (pri Stropkove). 30. novembra r. 1757 bol postrihnutý za mnícha priamo v Krásnobrodskom monastyre a prijal mníšske meno Arsenij.[8] Jeho vychovávateľom – magistrom bol jeromních **Inokentij Kašper** (+1760). V r. 1758 Arsenij ukončil v Krásnoborode svoj noviciát. V januári r. 1759 ho poslali do baziliánskeho monastyra na Černeču Horu do Mukačeva, kde 14. marca (1759) zložil sľuby a 7. mája prijal diakonské svätenia z rúk baziliánskeho episkopa M. M. Olšavského. Ako diakon na Černečej Hore pôsobil tri roky a potom ho opäť preložili do Krásnobrodského monastyra, aby tam študoval filozofiu, lebo tam sídlila vysoká škola filozofická. Filozofiu s dovolením ihumena tam vtedy dočasne prednášal františkán **Primus Papp**. 27. septembra r. 1763 bol vysvätený na kňaza.

Kocakové *Pravidlá* v poetických veršoch

Päť rokov po vysvätení na kňaza (v r. 1768) určili **Arsenija Koca-**

ka za magistra novikov v Krásnobrode. V tejto funkcii však ostal iba jeden rok, lebo potom ho vybrali za ihumena monastyra v Malom Bereznom. Je však zaujímavé, že i za tento jeden-jediný rok stihol prebásniť *Pravidlá* do poetickej formy, aby si ich novici lepšie zapamätali. Písané sú originálne cyrilikou. Tieto veršované *Pravidlá* zostali a prepisovali sa dlhú dobu iba ako rukopis. Publikované boli až v r. 1927. V danej dobe sa dávali knihám dlhé názvy a tieto *Pravidlá* nie sú nijakou výnimkou. Plný názov Kocakových *Pravidiel* znel:

«**Правила и Наставленїѧ ѡ Благо чинїи и Благонравїи съ поученїѧми и Размышленїѧми къ Благо-говѣнїю въ всѧкомъ дѣѧнїю слоужащими и возбуждающими всѧкомꙋ хр҃тїѧну ко вѣдѣнїю благополезнѣишаꙗ наипачеже Монахомъ ко ѡбщему житїю благопотребнѣишаꙗ не новосложишасꙗ или измыслишасꙗ, но точїю ѿ различныхъ оучителей и благихъ нравовъ изслѣдователей собрашасѧ, и сложишасꙗ на стихи поетическїꙗ но не ꙗзическїꙗ ниже ѿ баснословїꙗ ради сꙋесловїꙗ, но ѿ Бг҃одꙋхновенаго сщ҃ен҃: Писанїꙗ ради оудобнѣишаго воспоминанїꙗ оутвердишасꙗ, и списашасꙗ трудолюбїемъ единагѡ наименшаго ѿ Братїи Чинꙋ с҃: Василїꙗ Великаго, Іеромонаха Арсенїꙗ Коцакъ с҃щен҃ои Бг҃ословїи оучителꙗ на тои ча҃ новоначальныхъ монаховъ наставника - въ с҃: ѡбители Краснобродской, влѣто ѿ Сотворенїꙗ Мїра ҂зсоѕ҃ ѿ Рождестваже Хв҃а по плоти ҂аѱѯ҃и**»[9] [čítaj: *Pravila i Nastavlenija o Blaho činiji i Blahonraviji so poučenijami i Razmyšlenijami ko Blaho-hoviniju vo vsjakom dijaniju služaščimi i vozbuždajuščimi vsjakomu chr(is)tijanu ko vidiniju blahopolezniišaja najpačeže Monachom ko obščemu žitiju blahopotrebnijšaja ne novosložišasja ili izmyslišasja, no točiju ot različnych učitelej i blahich nravov izslidovatelej sobrašasja, i složišasja na stichi poetičeskija no ne jazyčeskija niže ot basnoslovija radi sujeslovija, no ot B(o)hoduchnovenaho s(vja)ščen(naho): Pisanija radi udobniišaho vospominanija utverdišasja, i spisašasja trudoľubijem jedinaho najmenšaho ot Bratii*

Činu s(vjatoj): Vasilija Velikaho, Jeromonacha Arsenija Kocak s(vja)šče(n)noi Bohosloviji učiteľa na toj ča(s) novonačaľnych monachov nastavnika – vo s: obiteli Krasnobrodskoj, vlito ot Sotvorenija Mira 7276 ot Roždestva Ch(risto)va po ploti 1768].

Preklad do slovenčiny:

Pravidlá a príkazy o dobročinnosti a dobromravnosti, s poučeniami i úvahami k dobrému sa správaniu vo všetkom konaní, slúžiace a povzbudzujúce každého kresťana k poznaniu najlepšieho a najužitočnejšieho, hlavne mníchom ku všeobecnému životu dobropotrebnému, nie novozložené, alebo vymyslené, ale naopak, od rozličných učiteľov a dobrých mravov skúmateľov zozbierané a zveršované do poetických veršov, ale nie pohanských, ani nie básnických prázdnoslovní, no z Bohovnuknutého Svätého Písma: napísané kvôli ľahšiemu a dlhotrvajúcejšiemu pamätaniu, spísané námahou jedného najmenšieho z bratov Rádu sv. Bazila Veľkého, jeromnícha Arsenija Kocaka, učiteľa svätého bohoslovia, v tom čase magistra novikov vo svätej obyteli Krásnobrodskej v roku od stvorenia sveta 7276, od vtelenia a narodenia Christovho 1768.

Nahliadnutie do týchto *Pravidiel* približuje aspoň trocha, ako žili baziliáni v Krásnobrodskom monastyre **v r. 1768**. *Pravidlá* sa dajú v podstate rozdeliť na dve časti: v prvej sa poetickou rýmovanou formou opisuje, ako má žiť bazilián počas dňa a v druhej sa nachádzajú niektoré morálne ponaučenia.

Keď príde čas vstávania, prvá myšlienka má patriť Hospodu Bohu, poďakovať sa, že sme sa dožili rána (náš prepis je z cyriliky do latiniky).

No priše(d)šu vremeni abije da ne linostno vostaje(t),
i za prepokojenije tila B(o)hu chvalu da vozdavajet.

Keď sa mních oblieka do svojho habitu, má sa zas modliť vo svojom srdci, že chce zobliecť starého človeka a obliecť do nového podľa Isusa Christa. Nemá priveľmi dbať o svoj zovňajšok, tj. o svoje vlasy, či **bradu**. Keď si obúva sandále, má si pripomínať, ako Isusovi Christovi prebodli nohy klincami (pozri obr. ukrižovaného baziliána na str. 282).

Oblačaja sja vo rizy svoja, i odeždu prijemľa
usuhubi slovesa ko B(o)hu; serdcem sija vnemľa.
Vetchaho čeloveka z dilami lukavymi chošču sovleščisja,

i v novaho sozdana po B(o)zi želaju obleščisja.
Utverdimja vo istini B(o)že, seho userdno želaju,
o sem ťa moľu, o sem slezen pripadaju.
Toho radi ne budi jakože žena, niže tilom zilo krasneja
o vlasach i o bradi bezčinno ne pecisja -
Obačeže i sija vnemli da ne budut ti rizy oprašennyja,
ili razdrany(ja), niže volnoju preispolnenyja.
Obuvajaže vo sandalija sebi nozi
pomjany jako Ch(rist)u bjachu probodeny obi skvozi.

Po oblečení, **keď si** umýva ruky a tvár, **češe** vlasy či **bradu**, tiež má myslieť na Hospoda Boha:

Po oblečenijiže priloži izmyti ruci i lice svoje
taže pročeši vlasy i bradu vo vremja svoje.
Sije zdravija i blahonravija pravila povelivaju(t)
toriju da ne kičenija radi sija dabyvajut.
Tim kohdalibo sija dilaješi
vnemli da vsehda ničto sebi razmyšľaješi.
Tim ašče kohdalibo ruci sebi omyvaješ
i na očiščenije ich vodu sebi vozlivaješ
Rci slova Psalomnika: najpače omyjmja
ot bezzakonii mojich, i ot hrich očistimja
Na liceže vozlivaja vodu sija da vnemleši
Proroka Isaji slova sam sebi prih(laho)leši
Omyjtesja i čisti vo vsja dni buďte
otimiže ot sebe lukavstvija vo ľubvi chodite…

Nosenie brady v tradícii krásnobrodských baziliánov

Brada je prirodzená, Bohom daná okrasa a integrálna súčasť mužskej tváre podobne ako i nos alebo uši. Každému mužovi ju podaroval sám Stvoriteľ Hospoď Boh ako odlišnosť od žien a ako hneď potom veľavýznamne zaznamenáva Sv. Písmo «*a bolo to veľmi dobré*» (porov. Gn 1,26-31). Brada je znakom mužskej sily a dospelosti. Ženy a deti bradu nemajú, zato nemať bradu znamenalo nedospelosť, slabosť, zženštilosť. Preto už od dávnoveku ostrihať, alebo oholiť dospelému mužovi bradu znamenalo veľmi veľkú potupu. Prvé, čo sa urobilo premoženým, keď padli

do zajatia, bolo, že sa im pred mučením a usmrtením oholila brada, ba aj celá hlava. Najhorší boli Skýti – tí skalpovali, tj. brali vlasy spolu s kožou hlavy.[10] Preto Rímania, keď išli do vojenského ťaženia, oholili, či už zo zbabelosti alebo z vypočítavosti svoje brady a hlavy. Keďže veliteľom armády bol aspoň v prvopočiatkoch sám cisár a po vyhratej bitke sa do Ríma triumfálne vracal s celou armádou bez brady, stal sa z tohto praktického, i keď neprirodzeného zlozvyku rímsky obyčaj a móda. Ľudí z okolitých národov, ktorí nosili brady, začali Rímania nazývať «bradatými», tj. «barbarmi» (porov. tal. «barba» *brada*). Preto latiníci v rímskokatolíckej Cirkvi si holia brady, východné Cirkvi verné biblickej tradícii, prirodzenosti a prepodobnosti s Isusom Christom (mal tiež bradu) si ponechávajú bradu.

Mnísi v prvom tisícročí nikdy neprijali do monastyra kandidáta, ktorý by už nemal bradu. Bola to ochrana pred tým, aby sa do monastyra nedostali nejakí malformovaní ľudia. Kto mal bradu, ten bol určite zdravý – to bol vonkajší prejav normálnosti. Medicínska prax dokazuje, že psychické choroby sa prejavujú nielen malformáciami lebky, ale aj poruchami v zarastaní tváre. Mnísi-baziliáni v Uhorsku boli vždy bradatí, a to až do r. 1921.[11] V spomienkach o. **P. Bulyka** (na dvadsiate roky 20. st.) čítame: «*Пригадую собі, я ще був на гуманістиці у Крехові (Галичина), коли приїжджали там з Угорської Руси (Підкарпаття) трьох Василіян: Впр. о.* ***Хома****, о.* ***Максим****, о.* ***Ману****. Приїжджали, щоб запізнатися з життям реформованих Василіян. Ми, молоді, поперше бачили бородатих Василіян*».[12]

V baziliánskych *Pravidlách* z r. 1858, ktoré platili až do reformy v r. 1921, čítame: «**Сице постриженный Инокъ подверженъ есть правиламъ чина, которымъ приспособлятися по силѣ нисложеннаго торжественнаго облеченїя одолжается, запѵстивъ бородѵ, никогда коснется ей бритвою**» (Hlava IV., § 5). Teda i baziliánov v Krásnobrode, vzhľadom nato, že monastyr bol poslednykrát zničený až v r. 1915 – teda ešte pred reformou haličskými baziliánmi (tí reformu prijali od latinských jezuitov už po r. 1880), si musíme predstavovať s vôbec nestrihanými bradami (pozri historické fotografie baziliánov na str. 272, 279, 328, 330-331, 335, 341, 349, 351-352, 362, 364, 369, 372).

Po r. 1921 haličskí baziliáni, ktorí boli predstavenými reformovaných baziliánov na Podkarpatsku (Prešovská, Hajdudorogská, Mukačevská eparchie) zakazovali mladíkom vstupujúcim do monastyra nosiť brady. Tak starí bradatí mnísi postupne vymreli a všetci noví už brady nemali.

Zákaz nosenia brád u gréckokatolíckych svetských kňazov (r. 1880)

Čo sa týka svetských gr. kat. kňazov Prešovskej eparchie, týmto sa v rámci latinizácie nosenie brady všemožne zabraňovalo už **v r. 1851**, či **v r. 1862**.[13] Medzi apologétov nosenia brady patril aj krásnobrodský baziliánsky intelektuálny velikán

A. Kralickyj, ktorý v r. 1868 o tématike brady publikoval pod pseudonymom historický článok.[14] Väčšina kňazov však i napriek zákazom ešte dlho nosila brady a to až **do r. 1880**, keď prešovský gréckokatolícky vladyka **Mikuláš Tóth** (po príkaze od latiníkov) tento starodávny východný obyčaj prísne a definitívne zakázal: «*Jam vero nullus inficiari potest, barbam Curati etiam fideli populu offendiculo esse, fidelemque populum aegerrime ferre, dum inter localis cauponis et Curati sui externam speciem nullum intercedere observat discrimen*».[15]

Prešovskí vladykovia v týchto antibyzantských aktivitách neboli osamelí, lebo latinizácia vonkajšieho vzhľadu gréckokatolíckych kňazov bola prikázaná z Ríma a preto toto «**antibradové hnutie**» bolo rozpútané aj v iných gréckokatolíckych eparchiách vtedajšieho Rakúsko-Uhorska. Napr. v Haličine tento druh latinizácie gréckokatolíkov bol definitívne spečatený na tzv. Ľvovskom sobore **v r. 1891**, ktorý vydal neuveriteľne strohý imperatívny zákaz tohto znenia: «*… nech sa neopovažujú kňazi nosiť bradu a bokomparty…*», (Titul IX., Hlava II., O čnostiach života kňaza).

Obnovenie brád u baziliánov a svetských kňazov (r. 1989, 1997 a 2003)

V dejinách gréckokatolíkov na Slovensku (v Prešovskej eparchii) začali od roku 1989 kaziť latinizačnú morálku len niektorí mnísi-baziliáni, ktorí študovali v Ríme (**D. Ľ. Kiča, J. V. a G. A. Timkovičovci**). Neskôr začali aspoň počas zahraničného noviciátu nosiť bradu aj iní baziliáni (V. J. Kundrát, A. V. Turčanik, V. J. Sedláček), iní si ju zanechali navždy (M. M. Bilančík, E. A. Dohnal, M. R. a C. J. Špiríkovci). Keď sa bradatí o. Timkovičovci vrátili z Ríma do Československa, svojimi bradami spôsobili medzi gr. kat. svetským kňazstvom rozruch. Následne i niektorí svetskí kňazi chceli nosiť brady. Keď si pýtali dovolenie od svojho episkopa **J. Hirku**, tento im nedovolil. Na ich argumentáciu a odvolávanie sa, že aj niektorí baziliáni už brady nosia, im Hirka odpovedal: «*Baziliáni môžu, vy však nie*».

Po vzniku Košického gréckokatolíckeho apoštolského exarchátu (1997) vladyka Kyr **Milan Chautur**, CSsR, sám začal nosiť bradu a následne začala nosiť podobnú bradu aj väčšina jemu podriadených kňazov.

Ubehlo vyše 120 rokov od latinizačného zákazu nosiť brady v Prešovskej gréckokatolíckej eparchii, až konečne v roku 2003 nosenie brád svetským kňazom na území Prešovskej eparchie oficiálne povolil nový prešovský gréckokatolícky episkop Kyr **Ján Babjak**, SJ. Urobil to ústne na svojom prvom celoeparchiálnom stretnutí s kňazmi v episkopskej rezidencii v Prešove. Jeden z gr. kat. kňazov sa ho vtedy verejne asi pred 150 kňazmi opýtal, či môžu kňazi nosiť brady podobne ako v neďalekom Košickom gréckokatolíckom exarcháte, a episkop odpovedal, že áno.

Ako sa ďalej z textu *Pravidiel* dozvedáme, mnísi v Krásnobrode bo-

li **v r. 1768** zvolávaní do cerkvi k modlitbe *cerkovnoho pravila*, podľa starodávneho východného byzantského obyčaju, klopaním na drevenom klepadle:

Toho radi kohdalibo klepanije uslyšiši
ko cerkovnomu piniju spišno da pristupiši.
Hlaholi so radostiju z Davidom prorokom,
prevozľublenym B(o)hu preslavny(m) otrokom.

Celé cerkovné pravidlo sa modlili chórovým spôsobom:

Pravilo cerkovnoje i časy dnevnyja otpravľajaj
mnisja aki daň za sebe i za cerkov B(o)hu vozdajaj.

Teda: Polnočnicu, Utreňu, Prvý, Tretí, Šiesty a Deviaty čas, Večiereň, Povečerie. Tiež Božiu Liturgiu — o nej nám však v rukopise chýbajú stránky (5 strán). Potom má mních v stanovenom čase ísť do svojej kelie (celie = cely = izby) a čítať duchovné knihy, či rozjímať o Bohu alebo pracovať, ale vždy v tichosti:

Soveršivši cerkovna po vsja dni pinija vo vremja svoje
pročeje vnidi vo dom tvoj, i sidi vo keliji tvojej.
I tu upražňajajsja čtenijem ili B(o)homyslijem
ili nikijim rukodilijem, no vsehda so bezmolvijem.

V Krásnobrodskom monastyre, podobne ako v každom baziliánskom monastyre, mal každý mních svoju celu-izbičku.[16] A. Kocak básnicky opisuje i to, čo by mal mních robiť na ceste do svojej kelie-cely, či pri otváraní jej dverí…:

Idyji vo kelliju tvoju ot pinija cerkovnaho
pominaj ko Zakcheju rečenija Chr(is)tovaho.
Potščavsja snidi v dom tvoj, dnes bo v tvojem domu
podobajet mi byti, tim ničtože h(laho)li nikomu.
Vchoďašci že vo keliju otverzaja si vrata
hlaholľa ko B(o)hu poslidujuščaja slovesa zlata.
Se pokoj moj vo viki vikov zde vseľusja
jako izbrach i vo žilišče sebi, zdi ne posramľusja.

Podrobne zbásnil aj činnosť duchovného čítania, ručnej práce v kelii,

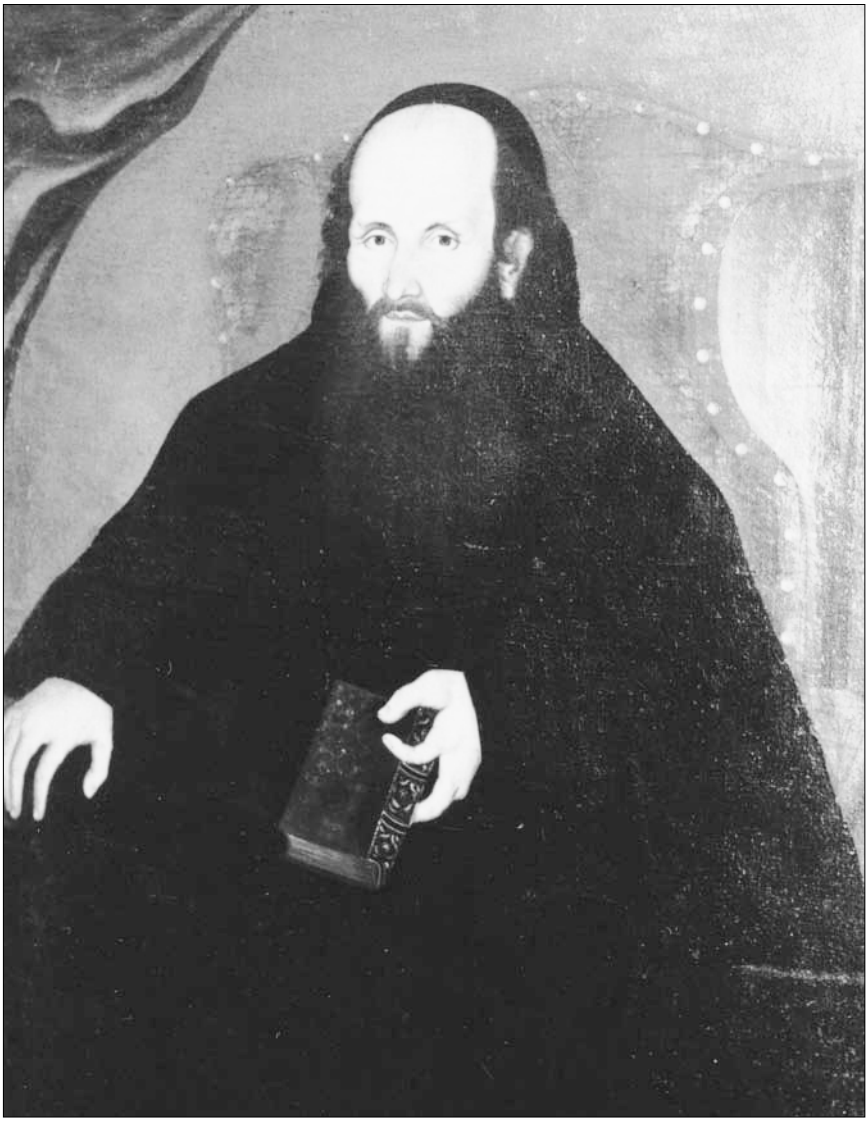

*Jeromních **Arsenij Kocak** (1737-1800), rodák z Bukovca, okr. Stropkov – svoj noviciát robil v Krásnobrode. Bol tam neskôr aj profesorom filozofie. Je autorom rusínskej gramatiky. Jeho portrét sa dnes nachádza v Užhorodskom chudožestvennom muzeju. Autorovi láskavo umožnil fotografiu urobiť L. Filip z Užhorodu.*

či poslušnosť ihumenovi, ak pošle mnícha mimo monastyr – novici niekedy chodili prosiť milodary, aby sa zdokonaľovali v pokore:

Jehdaže milostyni u koho prosiši
rečenije Ch(ristov)o vo umi da nosiši
Iščite prežde carstvija Božija i pravdy
sija vsja priložat sja živite bez vraždy
I zakon poučaje(t) da ne ustyditesja
prositi milostyni, ot Ch(rist)a učitesja
Nas radi on obnišča, obraz nam ostavi
vo skudosti tešči vo carstvo vsich na(s) upravi.

Ďalšie verše sa týkajú morálnych poučení, ako napr.: o pýche, túžbe po sláve, lakomstve, rozumkovaní, telesných vášniach, lenivstve…

Arsenij Kocak – autor rusínskej gramatiky a profesor

Z jazykovedného pohľadu je mimoriadne dôležité, že A. Kocak napísal počas svojho pobytu v Mária Pócsi *Gramatiku*: «**Грамматика рѳсскам, сирѣчъ правила извѣщателнам и наставителнам о словосложеніи слова ѧзыка славенскаго или рѳсскаго во полѕѳ общѳю и ѳтвержденіе всѣмъ свойственнаго ѧзыка своего братіѧмъ, не точію къ чтенію и писанію, найпаче же чтеній и писаній разѳменію, но такожде и латинскаго ѧзыка обще воспріѧтаго ѳдобнѣйшемѳ поятію и изѳченію всеполезнѣйшам и благопотребнѣйшам ново сложишасѧ и списашасѧ трѳдолюбіемъ единаго найменшаго ѿ братіи чина с(вѧтаго) Васи(лія) вел(икаго) во с(вѧ)той обители Маріѧповчанской**», ktorá je najucelenejšou dodnes zachovanou rusínskou gramatikou vôbec.[17]

V tejto *Gramatike* je venovanie: «*Pripisanie i ofirovanie svjaščenikam i monacham, i to ne liš iz Makovici, Makovičanom, ale i uhrorossijanom*». Kocak (rodák z Bukovca pri Stropkove) sa vždy pokladal za Makovičana. Makovica je starobylým regionálnym označením kraja pod vrchom Makovicou nachádzajúcom sa pri dedine Zborov

v Karpatoch. Na vrchole Makovice stál od vekov hrad, ktorého zrúcaniny je tam vidno ešte aj dnes a ktorý ovládal celé toto územie. Dôležitým faktom ostáva, že Kocakova rusínska gramatika bola napísaná v druhej polovici 18. st. makovicko-staroslovanským dialektom, zatiaľ čo gramatiky dnešnej slovenčiny – vtedajšieho stredoslovenského dialektu, sa začali objavovať až o 100 rokov neskôr v prvej polovici 19. st.

Arsenij Kocak neskôr, podobne ako mnohí iní vzdelaní mnísi, pôsobil ako profesor teológie v baziliánskom monastyre v Mária Pócsi (1772-1778), potom v monastyre na Černečej hore pri Mukačeve. V r. 1781 sa stal ihumenom monastyra na Bukovej Hore (1781-1784). Potom bol opäť premiestnený do Mukačeva na jeden rok (tu onemocnel a bol celý rok 1785 chorý). V roku 1789 bol opäť poslaný do Krásnobrodu a pôsobil tu ako duchovnik a učiteľ novikov až do r. 1795.

Z r. 1796 sa zachoval rukopis z Krásnobrodského monastyra od Kocaka: *Pravila i povčaňňa dľa monachiv*, ktorý je napísaný rusínskym a latinským jazykom. Spolu ide o 80 rukou a cyrilikou písaných stránok, z ktorých na prvej je cyrilikou uvedené: «*Ot pravil i ustanovlenij monašeskich, provozhlašennych ot preč. otca protoihumena Joannikija Bazilovič vo sv. obiteli Krasnobrodskoj roku 1796 m-ca ijunija dňa 12.*». Na šestnástej stráne je nadpis: «*Poučenija monašeskaja ko novonačaľnym po poveliniju otca protoihumena črez Arsenija Kocak prepodannoje vo sv. obiteli Krasnobrodskoj roku 1796*».[18] I tento rukopis potvrdzuje, že Kocak v daných rokoch skutočne pôsobil v Krásnobrode ako vychovávateľ novikov.

Potom sa stal opäť ihumenom monastyra na Bukovej Hore. Tu ukončil stavbu kamennej cerkvi. Písal i počas pobytu na Bukovej Hore. V r. 1797 tu vytvoril rukopis (256 strán) asketického charakteru (uvádzame ho v prepise z originálnej cyriliky do latiniky): «*Proloh duchovnoj askitičeskij sirič zakonničeskij i monašeskij na ves hod, načinajuščijsja ot pervoho septemvrija i končaščijsja poslidňaho avhusta ili poučenija Studitova duchovnaja askitičeskaja i nastojateľskaja ko bratijam sebi ot boha do upravlenija dušespasitelnoho vručennym. Spisannaja vo sv. obiteli hory Bukovskoj nedostojnym jeromonachom Arsenijem Ko-*

cak čina sv. Vasilija Velikoho, profesorom hory Bukovskoj ihumenom, lita Hospodňa 1797».[19] V r. 1798 sa opäť, už s veľmi podlomeným zdravím, premiestnil do Mukačeva, kde **12. apríla r. 1800** zomrel.[20]

Jeromních Herman Chvatala, OSBM (1727-1789)

Jeromních **Herman Chvatala** sa narodil 12. marca 1727 v Toryskách (odtiaľ dostal prímenie Toryskyj) na území dnešného východného Slovenska. Do baziliánskeho gréckokatolíckeho monastyra vstúpil v r. 1748 ako 21 ročný a na kňaza bol vysvätený 19. júna 1752. V r. 1757 bol určený za ihumena Imstičevského monastyra, od r. 1760 pôsobil v Malom Bereznom, kde prebýval 12 rokov a pribudoval jedno krídlo monastyra. Potom bol kol-dokola (nezmyselné a škodlivé latiníkmi nariaďované premiestňovanie – často presádzaný strom totiž nerodí) niekoľkokrát ihumenom v Imstičeve, Krásnobrode i Malom Bereznom. Zomrel v Krásnobrode **14. marca 1789** v 61. roku života, po štyridsiatich rokoch života v monastyre.

Pri jeho pohrebe, teda v r. 1789 ktorýsi jeho baziliánsky spolubrat zložil verše, a to tak, že ich začiatočné písmená tvorili meno «Herman Chvatala». Takto vznikla krásnobrodská báseň na počesť jeromnícha Hermana Chvatalu, ktorá dokazuje rozkvet rusínskej kultúry v Krásnobrodskom monastyre na konci 18. st. Ešte v r. 1926 sa nachádzala v knižnici baziliánskeho monastyra na Černečej Hore pri Mukačeve. Uvádzame ju tak, ako ju uverejnil **Kinach**:

«Г – де есть перша слтка мора, где ѿходитъ цвѣтъ едема,
Корты(й) свѣтилъ во Емпири, Красноброцкомъ Монастыри;
Ѻцвѣтаетъ оугасаетъ свѣтелъ раіа земнаго.

Є – гда иматъ то тож быти, жалемъ сіа сеи помрачити,
Горы, древа и дѳбравы, ѡ семъ маютсіа сварѣти
Кто намъ бѳдетъ всѣѣати, темны часы ѡзарѣати.

Р – адость была пастыръ добры(й). Ѻцъ сей надъ всѣми хоры
Четыры ѡ́нъ на два десіатъ, лѣта паствѣ исполнилъ есть,
Нынѣ въ жалѣ тож лишаетъ, дрѳгѳж вельми оутѣшетъ.

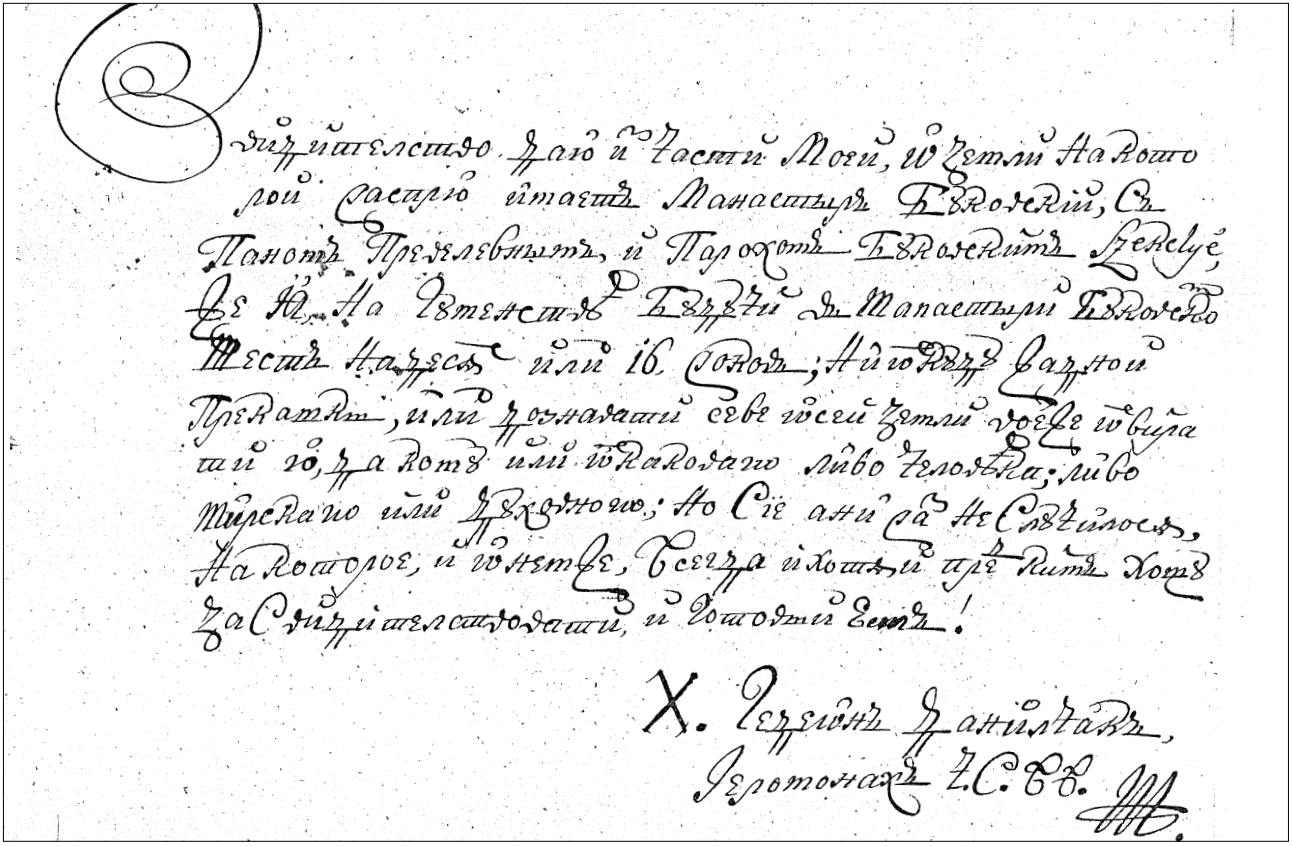

Rusínsky písaný dokument ***z roku 1800*** *ohľadom baziliánskych majetkov na Bukovej Hore, ktorý je podpísaný jeromnichom* ***Hedeonom Danilčakom****. Danilčak bol ihumenom Bukovského monastyra v rokoch 1768-1778 a 1789-1795. V Krásnobrodskom monastyre bol magistrom noviciátu od roku 1795 až do svojej smrti v roku 1801.*

М - ожемъ мы себѣ тꙋ жити, во сыроствѣ заплакати,
Боже вышны(й) что новое, ѿ западꙋ сиꙗние
Намъ оугасатъ свѣтъ востока, сихъ ѡꙗснитъ ѿ запада.
А - ггели ти спꙋтшестницы, да бꙋдꙋтъ и началници,
Во дорозѣ ходи в Бозѣ, пожый тамъ лѣта нам нозѣ,
Со братию тамъ сꙋщею, здравствꙋй ѿче ѡ (Госпо)дѣ.
Н - а небесѣ по временномъ, царство пожый съ жывымъ Богомъ,
Желаемъ т всѣ едине, ѿче Пречесный Германе,
Абысъ вѣчной, и небесной диадеми приѡбщисꙗ.
Аминъ.
Х - ощемъ радостию нелицемирною
пѣти любовию-не изг҃аголаною,
Со гл҃сы свѣрипми
И оумилеными
Престолъ соборно исложенъ.
В - сѣ Іноки поютъ - и праведно глаголютъ
юнїи восклицаютъ, старцы оутверждаютъ
Достойна тебе выти
Вс҃гда той годности
Ѿче пречестнѣши.
А - гг҃ескимъ ѡбразомъ-и благимъ оуказомъ,
ѿ своей юности - даже до старости
Великъ предшелъ еси,
юныхъ наставилъ еси,
Славы достоинѣши.
Т - ого ради дерзнꙋлъ - законъ тꙗ волати,
и чрезъ тебе дрꙋгимъ, райски врата ѿверзати
да вѣчностъ наслидꙗтъ
и Бога прос҃лватъ
Братиꙗ съ тобою.
А - вво тож ѡ҃тавлꙗтъ Красноброцкое жителство

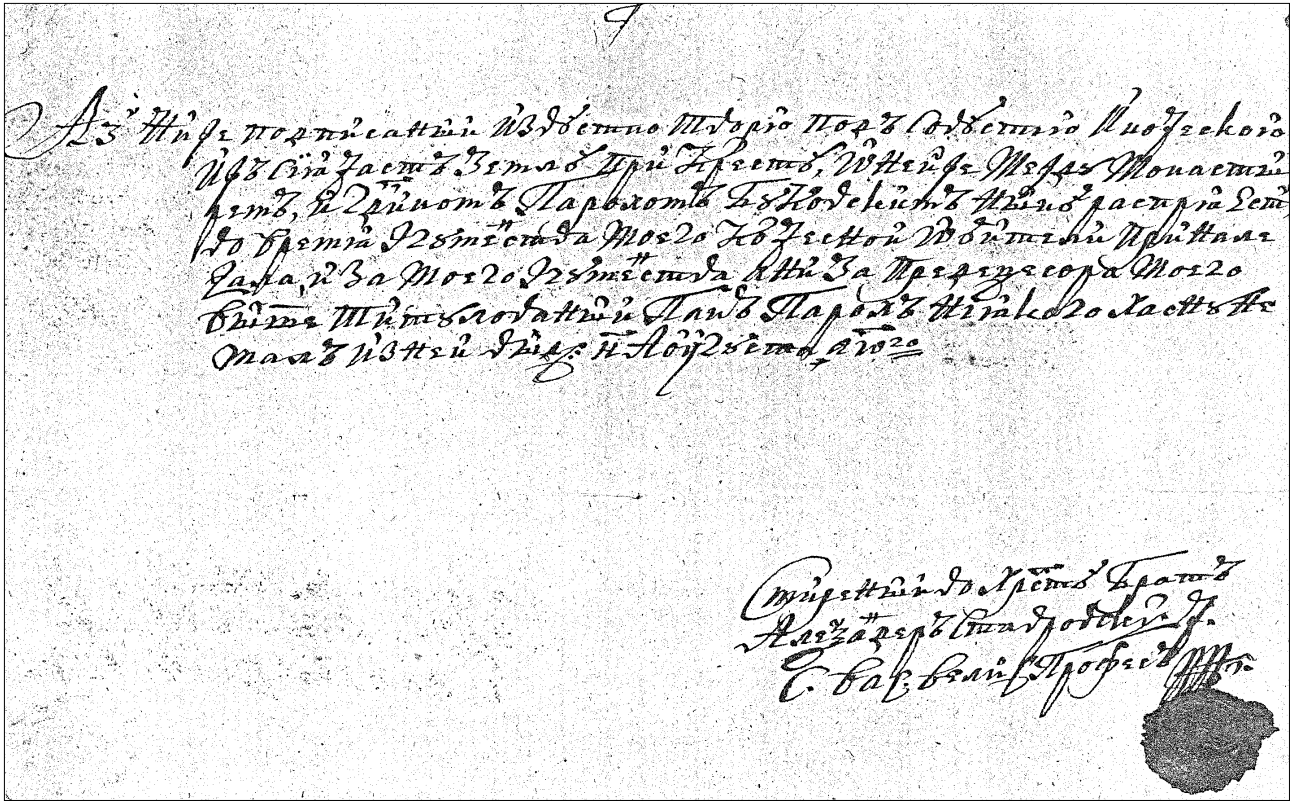

Rusínsky písaný dokument ***z roku 1800*** *— svedectvo jeromnícha* ***Alexandra Staurovského*** *ohľadne baziliánskych majetkov na Bukovej Hore. Staurovskyj v roku 1772 robil svoj noviciát práve v Krásnobrodskom monastyre. V rokoch 1786-1788 bol ihumenom Bukovského monastyra.*

сѣричъ сѧ розлꙋчатъ ѿ сꙋщихъ полезно
Тогда здравствꙋй ст҇ⷭ҇ваче,
всѣмъ еѯемплар ѿче,
Оусердно восгл҇ⷣашаемъ.
Л – юбовъ желаеме нынѣ твоей благостинѣ
вси недостоинїи, и новоначалны,
благодатъ молѧще,
вале тебѣ поюще
ѿче Германе.
Ѧ – г! прими сеи ѿ насъ – недостоинѣши гласъ
оумилно принести, всѣхъ жалостнѣши
вале волающихъ
зармꙋтокъ поющихъ
Здравствꙋи ѡ Гдⷭ҇ѣ.»[21]

Jeromních Joannikij Bazilovič, OSBM (1742-1821)

*Jeromních **Joannikij Bazilovič**, významný historik a spisovateľ – rodák z Hlivíšť – robil svoj baziliánsky noviciát v Krásnobrode.*

V Krásnobrodskom monastyre **po r. 1761** robil noviciát i **Heorhij** (**Juraj**) **Bazilovič**. Pri zložení sľubov prijal meno **Joannikij**.

Ide o jedného z našich najvýznamnejších baziliánov v dejinách Prešovskej metropolie a Podkarpatia vôbec. Narodil sa 6. júna r. 1742 v obci Hlivište, v užskom komitáte-župe (dnes Michalovský okres na východnom Slovensku) v rodine chudobných roľníkov. Jeho rodičia mu i napriek tomu zabezpečili výborné štúdiá v Užhorode a Košiciach.

Ukončiac strednú školu vstúpil do Rádu sv. Bazila Veľkého v Krásnobrode.

Tu v Krásnobrodskom monastyre absolvoval svoje filozofické štúdiá. Dá sa povedať, že **Bazilovič** je ďalším známym a veľmi významným historikom gréckokatolíckej Podkarpatskej Rusi, pokračovateľom záhadného **Havrijila od brehov Hornádu** (**Gabriele de juxta Hornad**), ktorý už **v r. 1740** (dva roky pred narodením Baziloviča) vydal historickú knihu o východnom, tj. gréckokatolíckom pôvode kresťanstva v Uhorsku *Initia religionis christianae inter Hungaros Ecclesiae orientali adserta*.

V rokoch 1799-1805 Bazilovič napísal a v Košiciach vytlačil po latinsky písanú a dnešnými historikmi veľmi vyhľadávanú historickú knihu *Krátka správa o fundácii kniežaťa Teodora Koriatoviča…*: «*Brevis notitia fundationis Theodori Koriathovits olim Ducis de Munkacs, pro Religiosis Ruthenis Ordinis S. Basilii Magni, in monte Csernek ad Munkacs, anno MCCCLX factae, exhibens seriem Episcoporum Graeco-Catholicorum Munkacsiensium, cum praecipuis eorundem aliorumque Illustrium Virorum gestis, e variis Diplomatibus, Decretisque Regiis, ac aliis Documentis authenticis potissimum concinnata*».

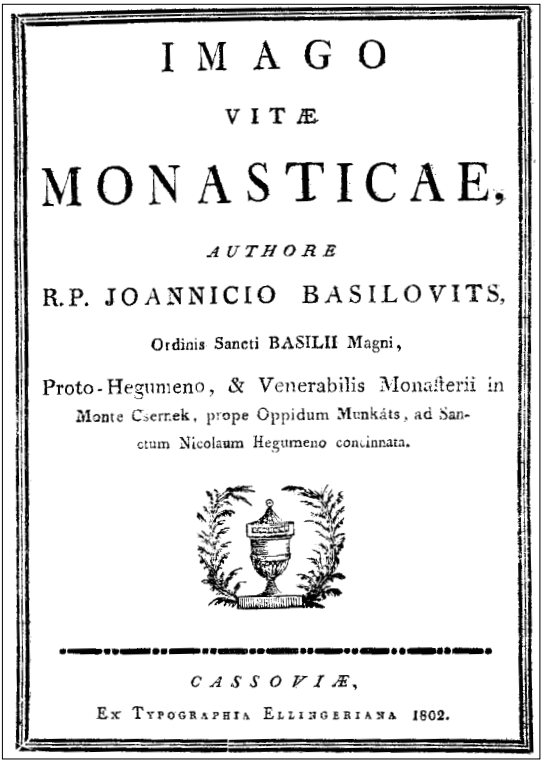

IMAGO

VITÆ

MONASTICAE,

AUTHORE

R.P. JOANNICIO BASILOVITS,

Ordinis Sancti BASILII Magni,

Proto-Hegumeno, & Venerabilis Monasterii in Monte Csernek, prope Oppidum Munkáts, ad Sanctum Nicolaum Hegumeno concinnata.

CASSOVIÆ,

Ex Typographia Ellingeriana 1802.

*Unikátne vydanie baziliánskej knihy v košickej tlačiarni **v roku 1802**. Je v latinskom jazyku, lebo ináč publikovať v tom čase nebolo dovolené.*

Baziliánske *Pravidlá* z pera Baziloviča

Významné sú i Bazilovičove práce v oblasti asketiky a liturgiky. V r. 1777 napríklad vladyka Andrij Bačinskyj potvrdil *Pravidlá*, ktoré napísal Joannikij Bazilovič, OSBM, pre baziliánov: *Pravyla i Ustanovlenija monašeskaja*. Žiaľ, zostali len v rukopise.

Zachovala sa nám verzia **z roku 1796** s názvom: «**ПРАВИ́ЛА и Оу҆становле́нїѧ монаше́скаѧ За повелѣнїемъ вселаскавѣйшимъ Єгѡ̂ Гдⷭ҇ина Андре́ѧ Бачи́нскаго, :·Єпⷭ҇па Мꙋкачо́вскагѡ̂, Пресвѣтлаго́ Кесаре́ва-Ца́рскаго́ вели́чества внꙋтрнѣйшаго Совѣтника /: и҆проⷱ҇: и҆проⷱ҇::/ на по́лзꙋ тои́жде Єпа́рхїи̂ Чи́на Ст҃аго Васи́лїѧ Вели́каго И҆ночествꙋющимъ, ѿ Прави́лъ, и҆ оу҆становленїй, Ст҃аго Васи́лїѧ Вели́каго въ кра́тцѣ собраннымъ и҆ сочиненным Іеромонахомъ Іѡ҆анни́кїемъ Бази́ловичъ, Чи́на Ст҃аго Васи́лїѧ Вели́каго Прото=И҆гꙋменомъ, въ Ст҃ой ѡ҆́бители Іера́рха Нїкѡ́лаѧ, на Горѣ Че́рнекъ Мцⷭ҇ѧ Іꙋлїѧ днѧ в҃. Рѡ́кꙋ Бж҃їѧ ҂аѱчѕ**».

Tento rukopis sa nachádza v Debrecene v Maďarsku a uverejňujeme ho celý v nasledujúcej kapitole vďaka láskavosti jeromnícha **Bertalana L. Dudasa, OSBM** (1909-2004). Podľa týchto *Pravidiel* sa baziliáni riadili i v Krásnobrodskom monastyre na začiatku 19. st.

Imago vitae monasticae

V r. 1802 vyšla v košickej tlačiarni Bazilovičova 181 stranová kniha asketického charakteru (pozri na str. 280). Napísal ju v latinčine, lebo v inom jazyku ju nebolo možné publikovať: *Imago vitae monasticae* (Obraz-ideál mníšskeho života). Ukazuje, že Bazilovič výborne ovládal východných Otcov, ktorých v tejto mimoriadne vzácnej a naozaj nezvyčajnej knihe veľmi často cituje.[22]

Do slovenčiny túto perlu medzi knihami preložil jeromních **Pankratij P. Hučko, OSBM** (1913-2002), ktorý výborne ovládal latinčinu. Ako pokorne sám viackrát hovorieval – urobil to «ako pokánie za svoje hriechy». Tento preklad existuje už aj v počítačovej verzii (prepísal ho o. M. M. Greško, OSBM). Zatiaľ však ešte, na žiaľ slovenskej verejnosti, nebol publikovaný.

«Tí, čo patria Isusovi Christovi, ukrižovali telo s vášňami a žiadosťami», (Gal 5,24) — «Obraz dokonalého mnícha baziliána» – veľavravná ***ilustrácia z asketickej knihy*** **J. Basilovits, *Imago vitae monasticae*, Cassoviae (Košice), 1802**.

Jeromních Joannikij Juraj Bazilovič bol až do svojej smrti mnohoročným protoihumenom baziliánov (1789-1821) Karpatorusínskej provincie sv. Nikolaja Čudotvorcu so sídlom na Černečej Hore pri Mukačeve, kde aj 31. októbra 1821 zomrel.

Konštruktér hodín z Krásnobrodského monastyra

Terleckyj (1808-1889) v jednom zo svojich článkov o Krásnobrodskom monastyre poznamenáva, že v Krásnobrode na prelome 18. a 19. storočia pôsobil výnimočný jeromních **Jeronym Il'kovič** (+1818), ktorý opravoval, ba dokonca konštruoval hodiny (hodiny boli vtedy tak vzácne a zriedkavé ako dnes helikoptéra). Približne v tom istom čase tu pôsobil aj širokoďaleko známy a vyhľadávaný kníhviazač jeromních **Makarij Makarovič** (+1845).[23] Obidvaja sú pochovaní pri cerkvi *Sošestvija Sv. Ducha* v Krásnobrodskom monastyre.

---

[1] Podrobnejšie pozri J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastyra (Bukovej Hory)…*, Prešov, 2004, str. 79-81.

[2] I. Udvari, *Bacsinszky András munkácsi megyéspüspök cirillbetűs körlevelei*, Nyíregyháza, 2002, str. 52-53.

[3] Porov. J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastyra (Bukovej Hory)…*, Prešov, 2004, str. 101-103.

[4] Porov. J. Miklík, *Biblická archeologie*, Obořište, 1936, str. 239.

[5] Porov. «Responsa Nicolai papae I ad consulta Bulgarorum», LX, *Magnae Moraviae Fontes Historici*, IV, Brno, 1971, str. 83-84.

[6] Porov. Г. Кинах, «Акти трох монаших соборів (1733, 1755, 1756)», *Analecta OSBM*, Žovkva, I/4 (1927) str. 577-579.

[7] Porov. ***Новый Свѣтъ***, č. 18, Užhorod, 3. jún 1871.

[8] Kedysi mnísi dostávali reholné meno s rovnakým začiatočným písmenom ako bolo ich krstné meno.

[9] Vytlačené boli zásluhou H. Kinacha, v Zapiskach ČSVV: «Правила и наставленія – написав о. Арсеній Коцак ЧСВВ», *Analecta OSBM,* Žovkva, II/3-4 (1927) str. 336-353. Niektoré strany 28-stránkového rukopisu sa však nezachovali.

[10] Pozri G.A. Timkovič, «Postriženie», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, 1/II (1997) str. 29; G.A. Timkovič, «Pôvod "Cigánov"», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, 1/II (1997) str. 117.

[11] O dvoch reformách (v skutočnosti deformách) baziliánov v Uhorsku a predvojnovom Československu pozri J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastyra (Bukovej Hory)…*, Prešov, 2004, str. 76-77, 115-116, 137-143.

[12] Porov. П. Булик, «Моï спомини», *Василіянський Вісник*, Rím, 9 (1970) 63.

[13] Porov. dokumenty z archíva Prešovskej gréckokatolíckej eparchie zverejnené v «Documenta inedita», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, II/2 (1997) str. 223-226.

[14] Porov. Аскольдъ [А. Кралицький], «Къ исторіи усовъ и бороды», ***Свѣтъ***, Унгваръ, 51 (1868) стр. 3.

[15] Porov. *Venerabilis Clero Almae Dioecesis Eperjesiensis*, 3066, Archivium Dioecesis Eperjesiensis – publikované v C. Simon, «The First Years of Ruthenian Church Life in America», *Orientalia Christiana Periodica*, 60, Roma, 1994, str. 227.

[16] Z *Pravidiel* z roku 1858 sa dozvedáme, že i vtedy každý mních, predovšetkým však kňaz mal vlastnú keliu, novici príležitostne mohli bývať i viacerí na izbe, (porov. ***Правила Чина С-аго Василія Великаго, во Згорщинѣ, по наставленію святаго основателя и законодавца с. Василія во кратцѣ списанная и апостольскимъ посѣщателемъ, метрополитомъ архіепіскопомъ острохолмскимъ, кардиналомъ Іоанномъ Сцитовскимъ отъ великаго кира потвержденная***, Ľvov, 1858, Otdil I., Hlava IX., § 8, str. 45).

[17] Tieto *Pravidlá rusínskeho jazyka* z r. 1772-1778 boli publikované: Й.О. Дзендзелівський, З. Ганудель, «Граматика Арсенія Коцака», *Науковий збірник Музею української культури у Свиднику*, 15, Prešov, 1990, str. 5-332;

[18] Rukopis sa pôvodne nachádzal v baziliánskej knižnici na Černečej Hore pri Mukačeve, dnes v knižnici Užhorodskej štátnej univerzity. Pozri opis rukopisu v knihe: В. Л. Микитась, *Давні рукописи і стародруки*, Časť druhá, Vidavnictvo Ľvivskoho Universitetu, 1964, str. 38-39.

[19] *Tamtiež*, str. 39.

[20] Podrobný životopis A. Kocaka pozri v článku A. Kralického, «Арсеній Коцакъ – Докторъ святого Богословія», *Науковый Сборникъ издаваемый Литературнымъ Обществом Галицко-русской Матицы*, Ľvov, 1866, str. 66-67 publikovaný vo svojej plnosti i v knihe: J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastyra (Bukovej Hory) a historické zmienky o iných baziliánskych monastyroch na východnom Slovensku*, Prešov, 2004, str. 106-107; porov. tiež: Г. Кінах, «Правила и наставленія – написав о. Арсеній Коцак ЧСВВ», *Analecta OSBM,* Žovkva, II/3-4 (1927) str. 336-353. Presný dátum smrti 12. 4. 1800 uvádza *Hramota usopšych* uverejnená v knihe: I. Udvari, *Ruszinok a XVIII. században*, Nyiregyháza, 1994, str. 157.

[21] Porov. Г. Кінах, «На вічну память о. Германови Хватала ЧСВВ», *Analecta OSBM*, Žovkva, II/1-2 (1926) str. 172-174.

[22] Podrobnejšie o Bazilovičovi pozri A. Пекар, «Протоігумен Йоанникій Ю. Базилович, ЧСВВ», *Analecta OSBM*, Rím, XIV (XX) (1992) str. 105-122.

[23] Porov. В. Терлецкій, «Описаніе Монастыря Краснобродского», *Литературный Сборник Галицко-русской Матицы - год 1870*, Ľvov, 1870, str. 31.

17. Rukopis baziliánskych *Pravidiel* písaných rusínskym jazykom z roku 1796, ktorého autorom je Joannikij Bazilovič, OSBM (1742-1821)

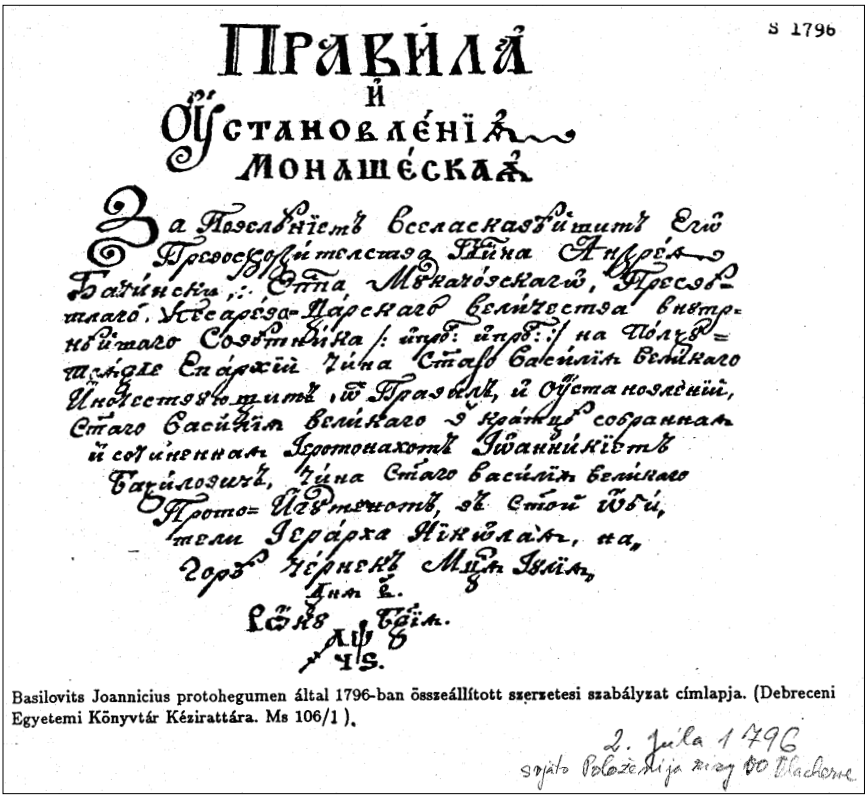

Basilovits Joannicius protohegumen által 1796-ban összeállított szerzetesi szabályzat címlapja. (Debreceni Egyetemi Könyvtár Kézirattára. Ms 106/1).

Baziliánske Pravidlá z pera jeromnícha Joannikija Baziloviča *(1742-1821)* ***z roku 1796*** *sa nachádzajú v archíve v Debrecene, Maďarsko – pozri hore uvedenú signatúru. Dodnes bola z nich uverejnená len táto prvá strana. Zvyšné strany sú po prvykrát publikované v tejto knihe. Černidlo, ktorým bol rukopis písaný, sa časom rozpilo – prerazilo na druhú stranu papiera, a preto posledné stránky rukopisu sú dosť ťažko čitateľné. Autor tejto knihy vďačí za tento rukopis jeromníchovi Bertalanovi Dudasovi, OSBM (1909-2004) z Anarcs, Maďarsko.*

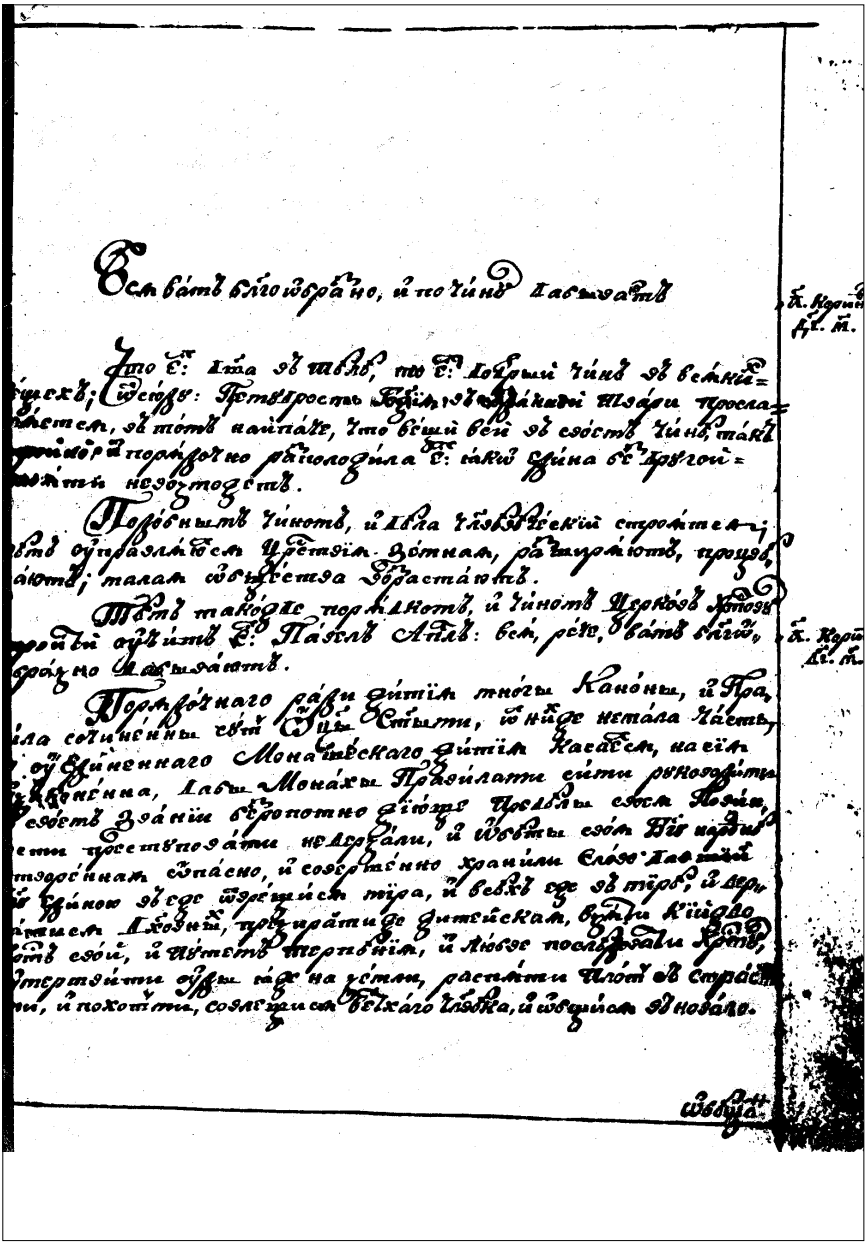

2

Второзако. к.г. ст. кѕ. Обѣщанна убо исполнити должно: Аще бо ѡ обѣщаніи, глетъ Гдь, обѣтъ Гдеви Бгу твоему, да не умедлиши воздати его, яко взыскаяй взыщетъ Гдь Бгъ твой ѿ тебе и будетъ на тебѣ грѣхъ. Исходящая изъ устъ твоихъ сохрани и сотвори, ихже ѡбразомъ ѡбѣщалъ еси Гдеви Бгу твоему.

Сіиже суть три Обѣты Монашескія.

а. Имѣти Бга ради совершенное Послушаніе ко старѣйшинамъ.

в. Нищету дха доброволнѣ носити.

г. Чистоту всею душею любити, и хранити.

Глава, а.

О Послушаніи.

Совершенное Послушаніе крѣпостію обѣта своего Монахъ показати хотящь, ѡбразъ учителя своего Хрта, всегда предъ ѡчима своима имѣти должен. Самъ бо Лука. в. на. Хртосъ родителемъ своимъ повинуяся бѣ. Смири себе, послушливъ бывъ даже до смерти. Того ради: Філип. в. и.

а. Сказавый себе единою на Послушаніе, уже самъ собою неволенъ естъ ктому: Якоже Ананія продавый село свое Слово Аскитическое а. ктому не имѣяше власти надъ цѣною села. Тако есть и постриженный Бгу, и совлекийся вещію драгоцѣнною, и сокровищемъ Бжіимъ; яко глетъ Василій Стый; Оттоле уже распятся тѣло, ѡставилъ родителей, отечество, и попеченія житейская, идетъ вслѣдъ Хрта своего. Устано. Монаше. в. прав. Монаш. и ѿ Начала. Сло. Аскит. а. Последовати Хрту, иже безграничнѣ ... единому, возвратити хотящему вспять своей, и отвращатися ѿ домашнихъ своихъ, и ... Никтоже возложь руку свою на рало, и зря вспять, управленъ естъ въ Царствіи Бжіи. Лука. гл. ѳ. И другому такожде хотящему ити погребсти Отца, рече: Хсъ иди въ слѣдъ мене, ѡстави мертвыя погребсти своя мертвецы. Сего ради:

в. Якоже орудіе кромѣ художника дѣлати ничтоже может: перо на примѣръ безъ писаря нетокмо писали: такожде и Устано. ка. прави. Монахъ кромѣ Настоятелева Бгословенія что творити ... всякъ иже не ѿрекается всѣхъ своихъ, то есть самого себе, и всѣхъ пристрастей плоти: Ученикъ Хртовъ быти не может

г

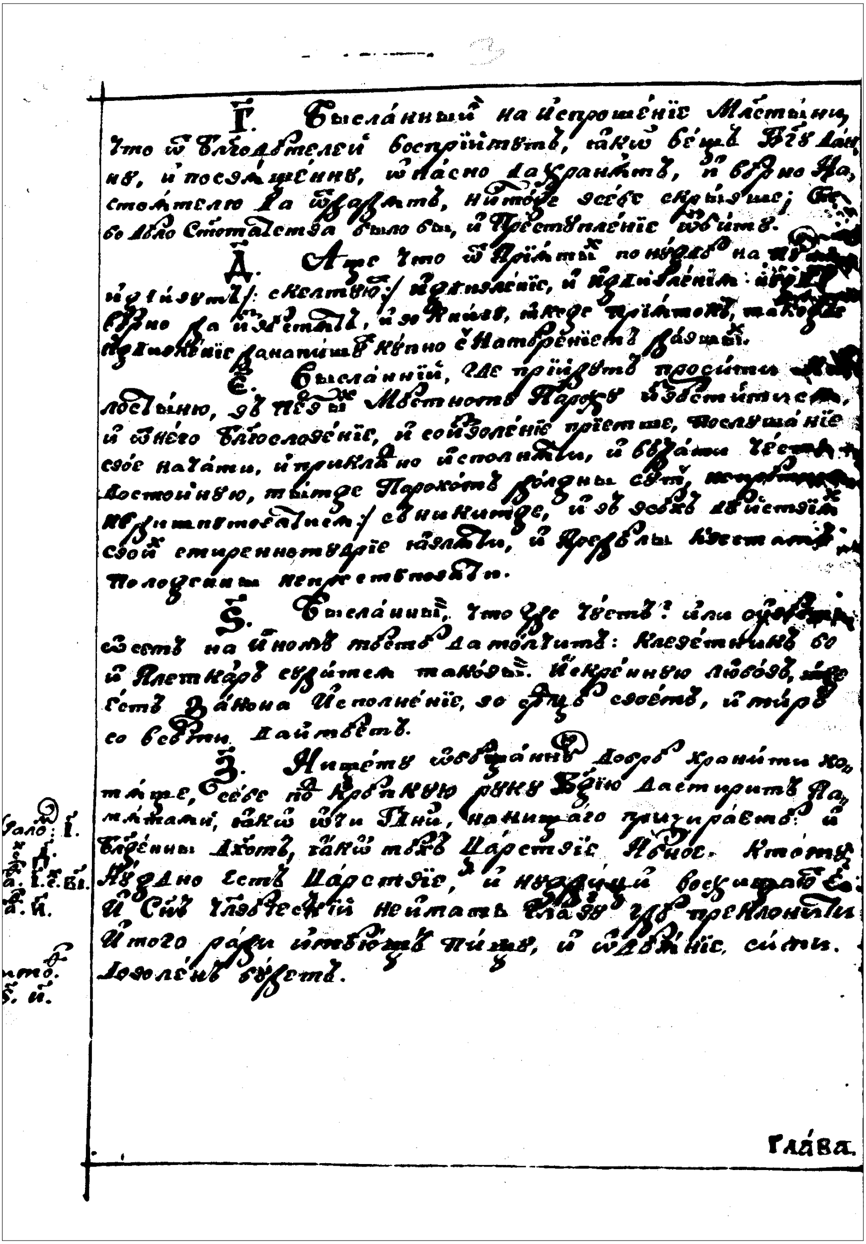

Г. Посыланный на испрошеніе Милостыни, что ѿ Благодѣтелей воспріиметъ, якѡ [illegible] [illegible], и посѣщеніи, ѿпасно да хранитъ, и вѣрно Настоятелю да ѿдастъ, ниже себѣ скрываше; бо дѣло Святотатства было бы, и Преступленіе обѣта.

Д. Аще что ѿ Пріятелей по нуждѣ на [illegible] [illegible]: скелетню/ [illegible], и [illegible]: [illegible] вѣрно да извѣститъ, и [illegible], якоже пріятелей, такоже [illegible] записати купно с Настоятелемъ [illegible].

Е. Посланній, где пріидетъ просити Милостыню, въ тѣхъ Мѣстности Пароха известити, и ѿ него Благословеніе, и соизволеніе пріемше, Послушаніе свое начати, и приклѧдно исполняти, и вѣдати честь достойнѹю, тымже Парохомъ должны сѹть, [illegible] [illegible] съ ними же, и въ всѣхъ дѣйствіихъ своихъ смиренномудріе являти, и [illegible] [illegible] Положеніи непорочности.

Ѕ. Посланніи, что же честъ? или [illegible] ѿ естъ на иномъ мѣстѣ да молчитъ: Клеветникъ бо и [illegible] судятся таковыи. Искреннюю любовь, иже естъ Закона Исполненіе, со всѣми своими, и миръ со всѣми да имѣетъ.

З. Нищетѹ обѣщанную добрѣ хранити хотяще, себе подъ крѣпкую рѹкѹ Божію да смиритъ памятающи, якѡ ѿчи Господни на нищаго призираетъ: и блаженны Духомъ, якѡ тѣхъ Царствіе Небесное. Кому нѹждно естъ Царствіе, и нищій восхищаетъ е: и Сынъ Человѣческій не имать главы где преклонити. И того ради имѣюще пищѹ, и одѣяніе, сими доволенъ бѹдетъ.

[illegible] I.
[illegible]
[illegible] I. Г. БІ.
[illegible] Н.
[illegible]
Ѕ. И.

Глава.

4

Глáва, г.
О Чистотѣ.

Чистота дши, и тѣла соблюдáнна, есть величайшїй степéнь Монашескаго житїя, чрезъ что уподобляется Аггеломъ. Монахъ, сїю, якоже кринъ посредѣ тернїя хранити долженъ.

а. Непрестанными подвигати, бдѣнїемъ, утружденїемъ, порабощенїемъ тѣла: где есть, бѣгати тщетства, брашенъ различїя, властелюбїя, безмѣрнаго винопитїя, занеже блудъ, женскаго содружества: вино бо и жены, и разумныхъ дѣлаютъ отступники. Особѣ положити завѣтъ непомышляти на дѣвъ. Іов. е. а.

в. Бѣгати праздность, лѣность, понеже многа зла, и пагубная помышленїя раждаются.

г. Прилѣжными Молитвами, и чтенїемъ Духовныхъ Книгъ, чистоты цвѣтъ напаяти.

д. Книги, пѣсни, бесѣды, и образы студныя на похоть побуждающїя ѿ себе зелнѣ да ѿдалятъ.

е. Нечистыя помышленїя, теплыми Молитвами, далече гонятъ, непрестанно внимающе себѣ, яко иныи неусыпаемое Бга, токмо чистїи узрятъ, и яко Христосъ Чистоты Любитель свою Мтрь, въ Дѣвствѣ всегда пренетленно сохранити восхотѣлъ, Апостолъ же ѿ содружества Супружескаго хранитися утверждалъ. Наконецъ.

ѕ. Дѣвы, Дѣвственники пребывше тѣлесно, при Престолѣ Агнчемъ иже бываютъ ближайшїи Христу престоятъ, Апок. ді. сътнїемъ хвалящее поютъ Пѣснь новую.

Глава, д.
О Молитвѣ, и Церковномъ Правилѣ.

а. На Соборную Молитву въ Церковъ кійждо ѿ братїи приходити долженъ, и никтоже ѿ

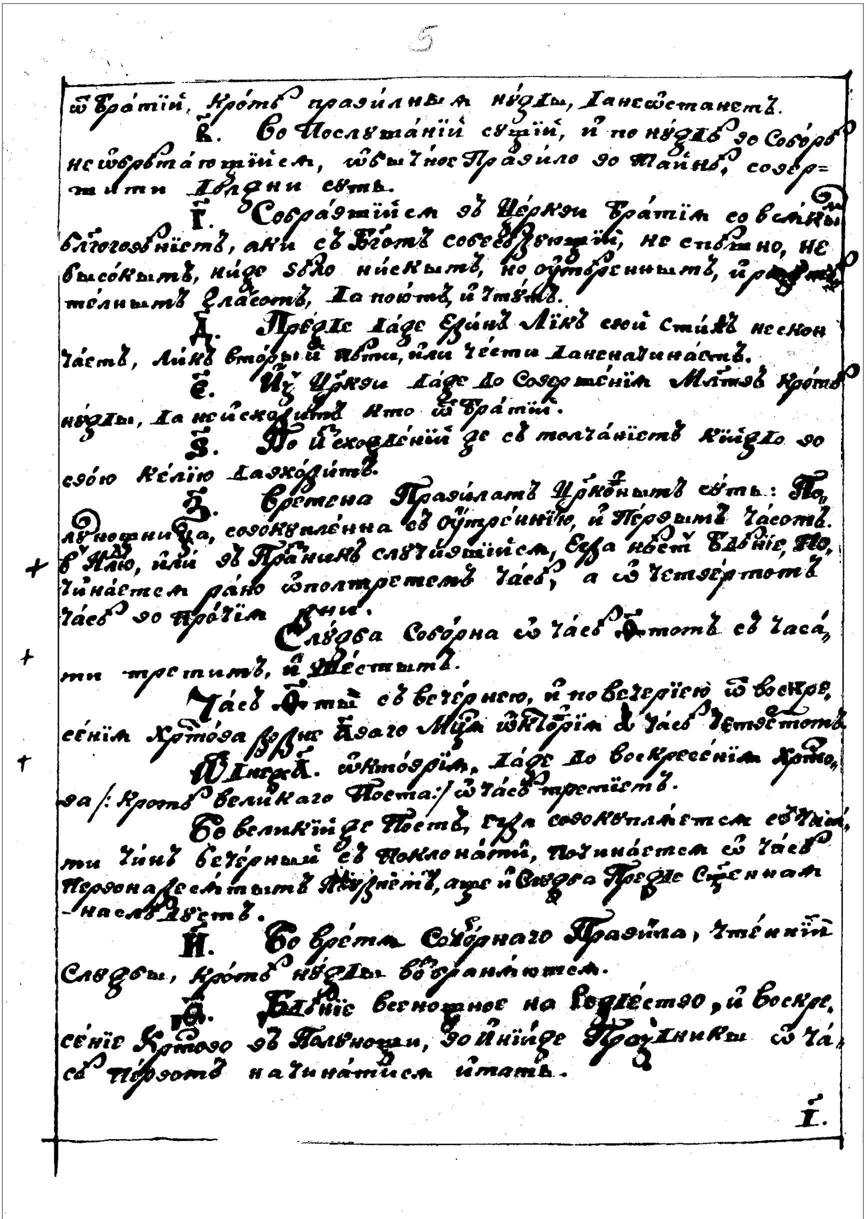

5

ѿ Бра́тїй, кро́мѣ пра́вилныя нѹ́жды, да не ѿстанетъ.

в. Во послѹша́нїи сѹщїи, и по нѹждѣ до Собо́рѹ не ѡбрѣта́ющїися, ѡбы́чное Пра́вило во та́йнѣ, совер-шити должни сѹть.

г. Собира́ющїися въ Це́ркви Бра́тїя со всякимъ бл҃гоговѣнїемъ, акы съ Бг҃омъ собесѣдѹющїи, не спѣшно, не высо́кымъ, ниже ѕѣло ни́скымъ, но ѹмѣреннымъ, и ѹмилительнымъ гла́сомъ, да поютъ и чтѹтъ.

д. Прежде же еди́нъ ликъ свой стихъ не скончаетъ, ликъ вторый пѣти, или чести да не начинаетъ.

е. Изъ Цр҃кве же до совершенїя Мл҃твъ кромѣ нѹжды, да не исходитъ никто ѿ Бра́тїй.

ѕ. По исхожденїи же съ молчанїемъ кождо во свою ке́лїю да вхо́дитъ.

з. Времена Пра́виламъ Цр҃ковнымъ сѹть: Полѹнощница, совокѹпленна съ ѹтренею, и Первымъ часомъ. Въ нощь, или въ Праздникъ слѹчающїися, егда бываетъ бдѣнїе, починаетсѧ рано ѿ полтретемъ часѣ, а ѿ четвертомъ часѣ во прочїя дни.

Слѹжба Соборна ѿ часа пятомъ съ часами третимъ, и шестымъ.

Часъ девятый съ вечернею, и повечерїею ѿ Воскресенїя Хрт҃ова вплоть до Ст҃аго Мч҃ка Ѡктоврїя въ часѣ четвертомъ.

Ѿ Дне ж҃і Ѡктоврїя, даже до Воскресенїя Хрт҃ова (: кромѣ великаго Поста :) ѿ часѣ третїемъ.

Во великїи же Постъ, егда совокѹпляетсѧ со Часими чинъ вечерный съ поклонами, починаетсѧ ѿ часѣ Первонадесятымъ полѹднемъ, аще и Слѹжба прежде Ст҃енная наслѣдѹетъ.

и. Во время Соборнаго Пра́вила, чтенїи слѹжбы, кромѣ нѹжды возбраняютсѧ.

ѳ. Бдѣнїе всенощное на Рождество, и Воскресенїе Хрт҃ово въ Полѹнощи, во инїиже Праздники ѿ часа Первомъ начинатисѧ имать.

і.

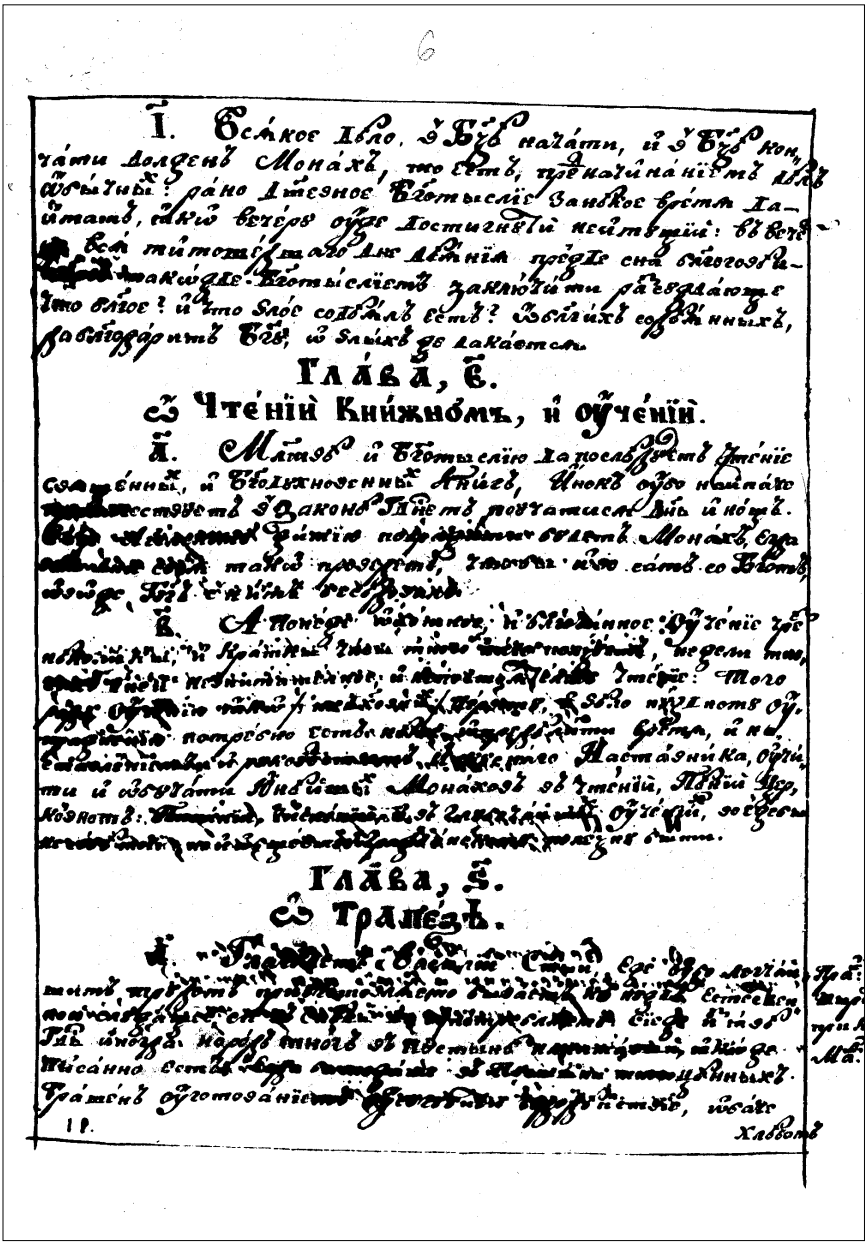

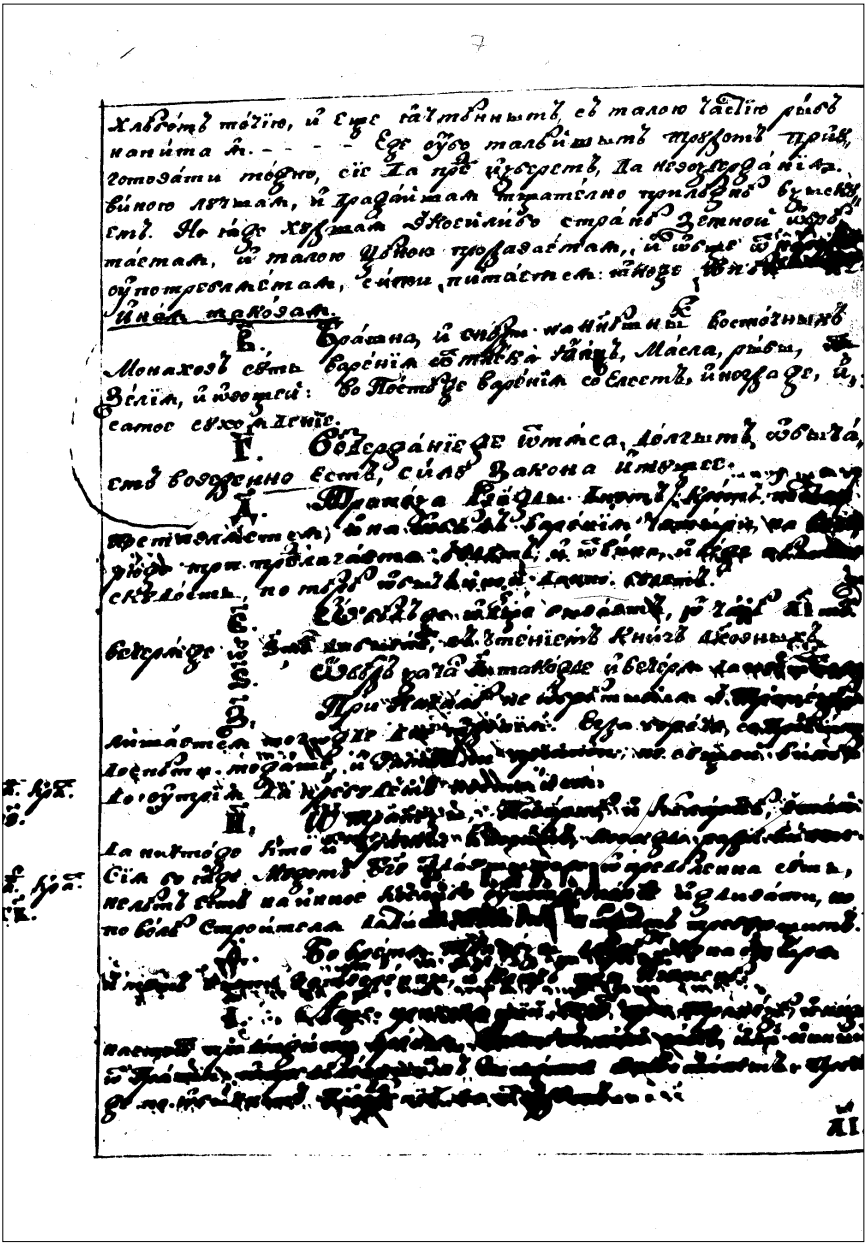

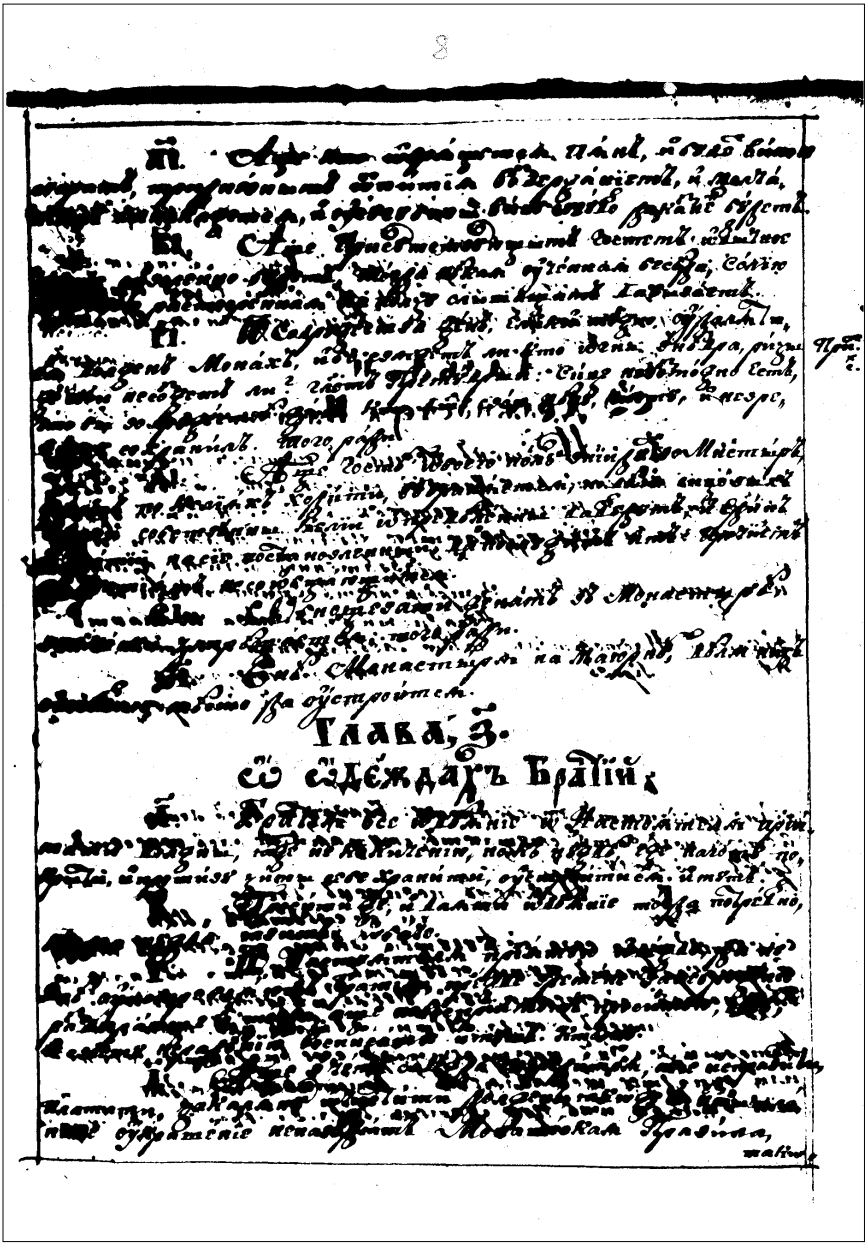

Глава, з.

ѡ ѡдеждахъ Братіи.

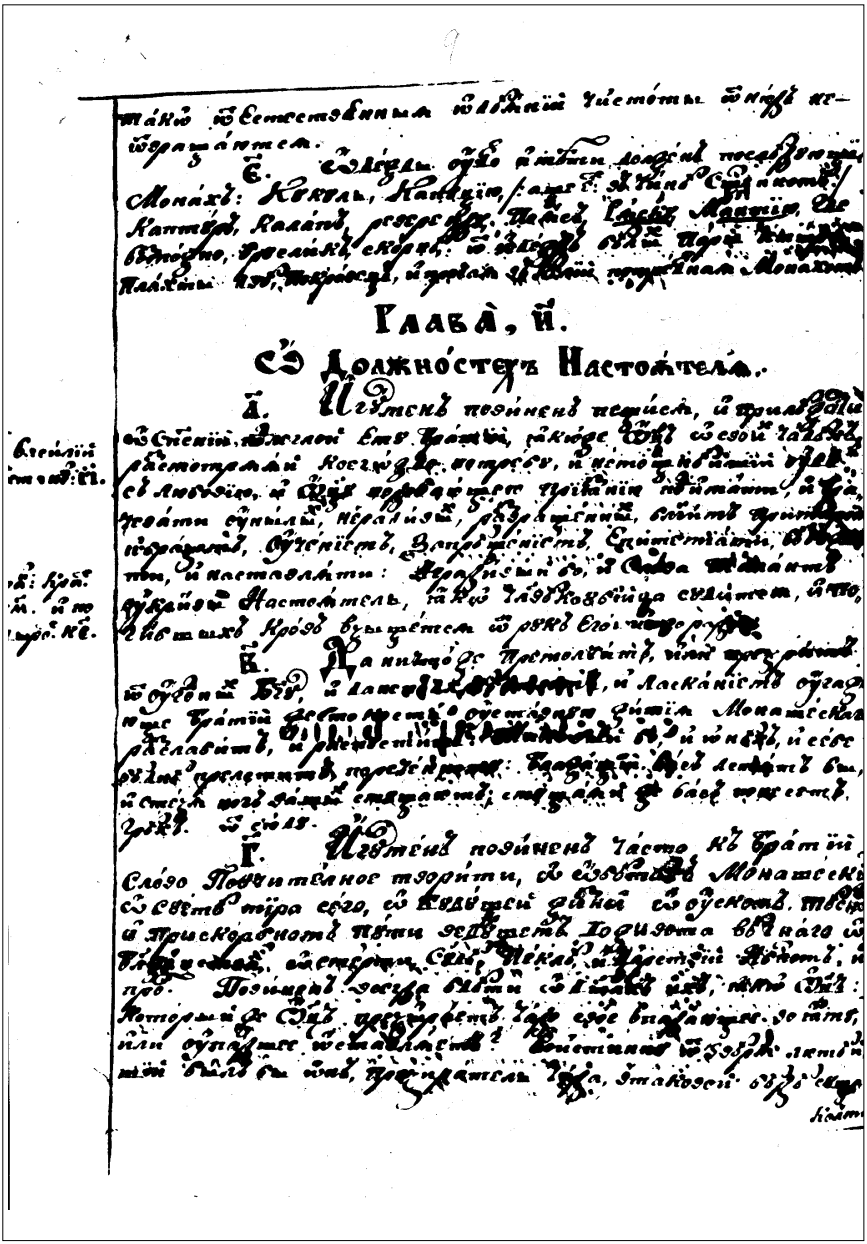

Глава, й.

Съ Должностей Настоятеля.

А. Игуменъ подобенъ пастуху, и приставленъ
Священникъ имѣетъ. къ Стаду Христову, такожде отъ Него словесъ
настоятельныхъ Послушествъ, и потщатися
съ Любовію, и Отъ подвластныя Пасомыя
Христа ради
трудовъ сущихъ, Нерадящихъ, Ослушныхъ, Своимъ Примѣромъ
Наученіемъ, Суровствомъ, Благочестіемъ, Смиренномудріемъ, Кро-
тостію, и Настоятельствѣ: Нерадѣніе, и Слабо
Настоятель, такожъ Ослабѣвшія сущимъ, яко,
Христовой Крове выкупленъ отъ руки Его
Ка: Кра: М. ѣ по
Кр.

Б. Да пильно о Пастомыхъ, имѣетъ
о Душахъ Ихъ, и Ласкательствѣ, и Ласканіемъ отъ
ныхъ Грѣхъ Своихъ Отеческаго Сѣтія Монастыр
раздѣлитъ, и
ряду послушенія, подобнѣ: Подобаетъ Ему Любити бы,
Отеческія ради Ласки отъ Нихъ; Страдати Ему
Души.

В. Игуменъ подобенъ Часто къ Трапезѣ
Слово Поученія творити, и Монастыр
Свѣтъ міра сего, и Нищеты
и Происхожденія Пѣти
Игуменъ. Послушествъ
Которыя Отъ
или

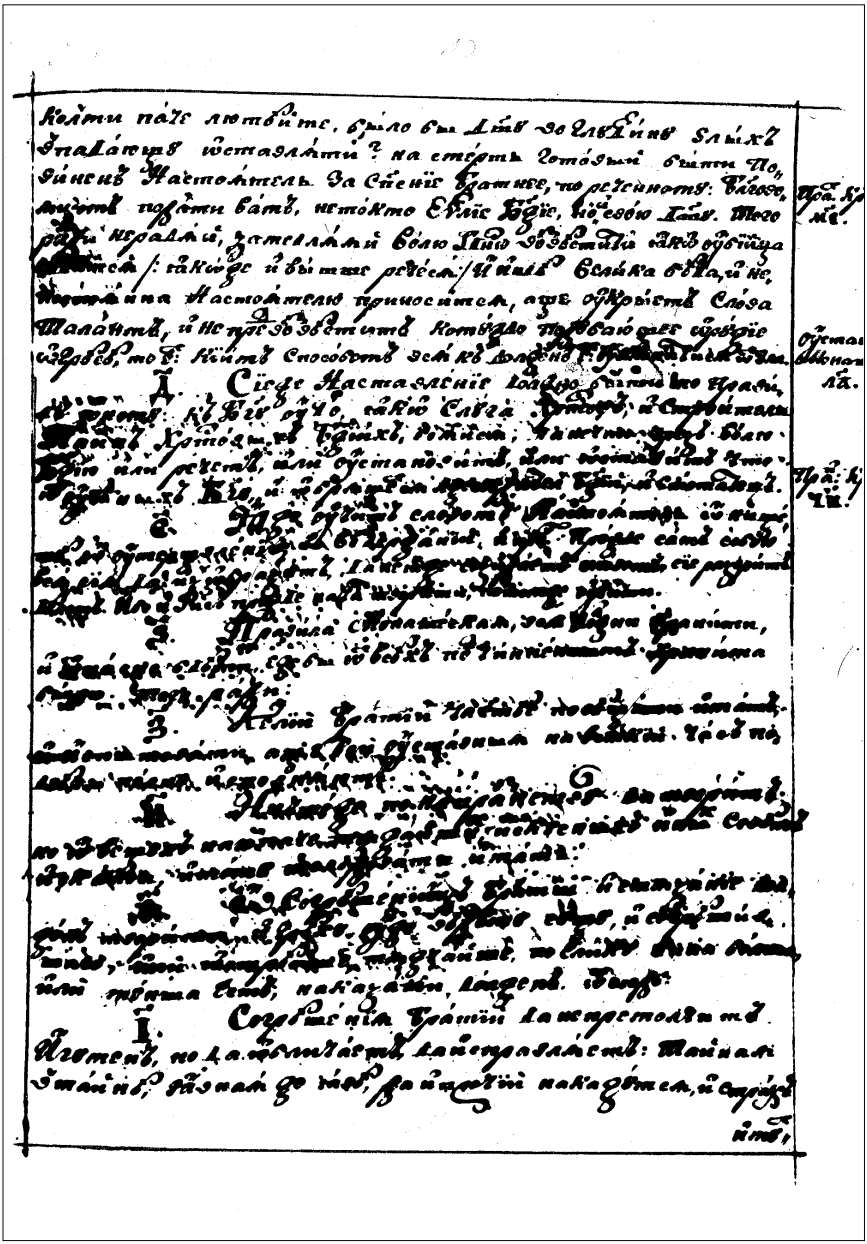

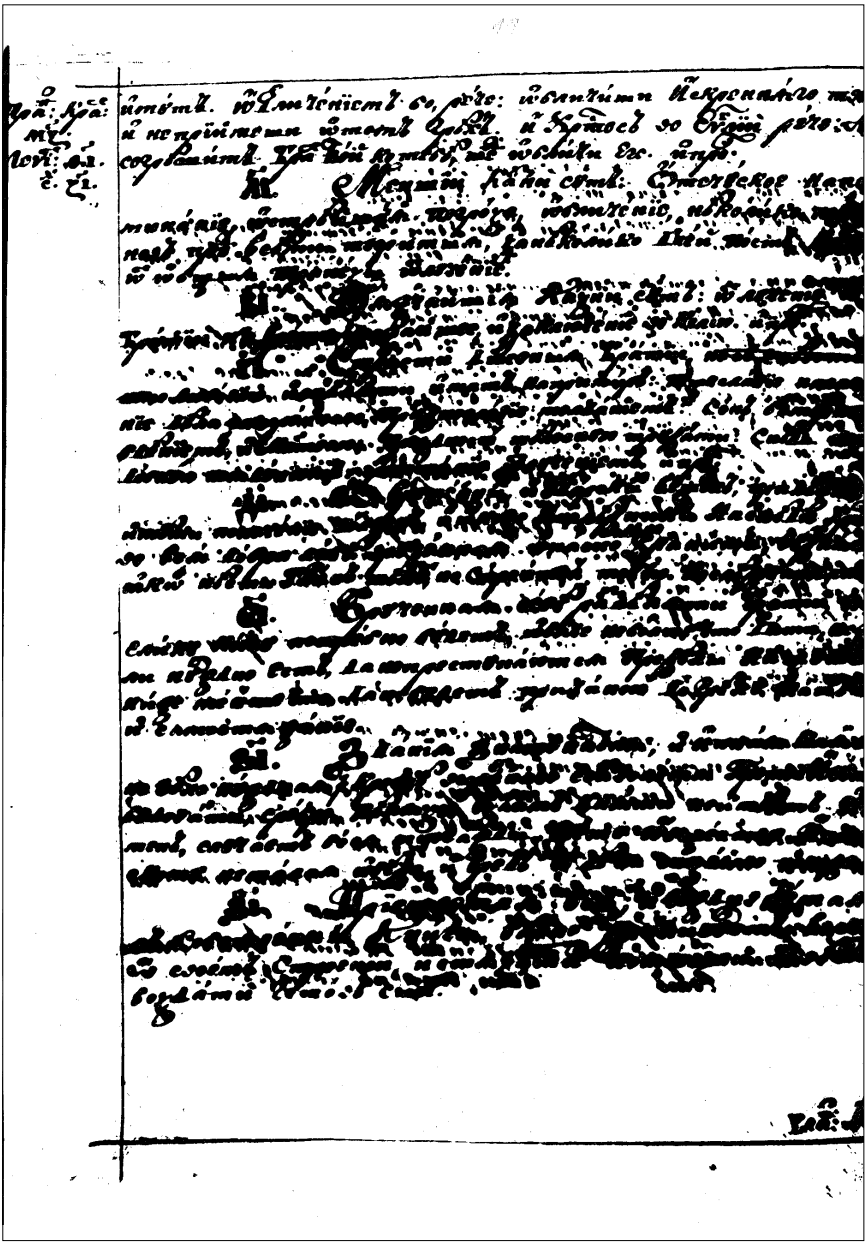

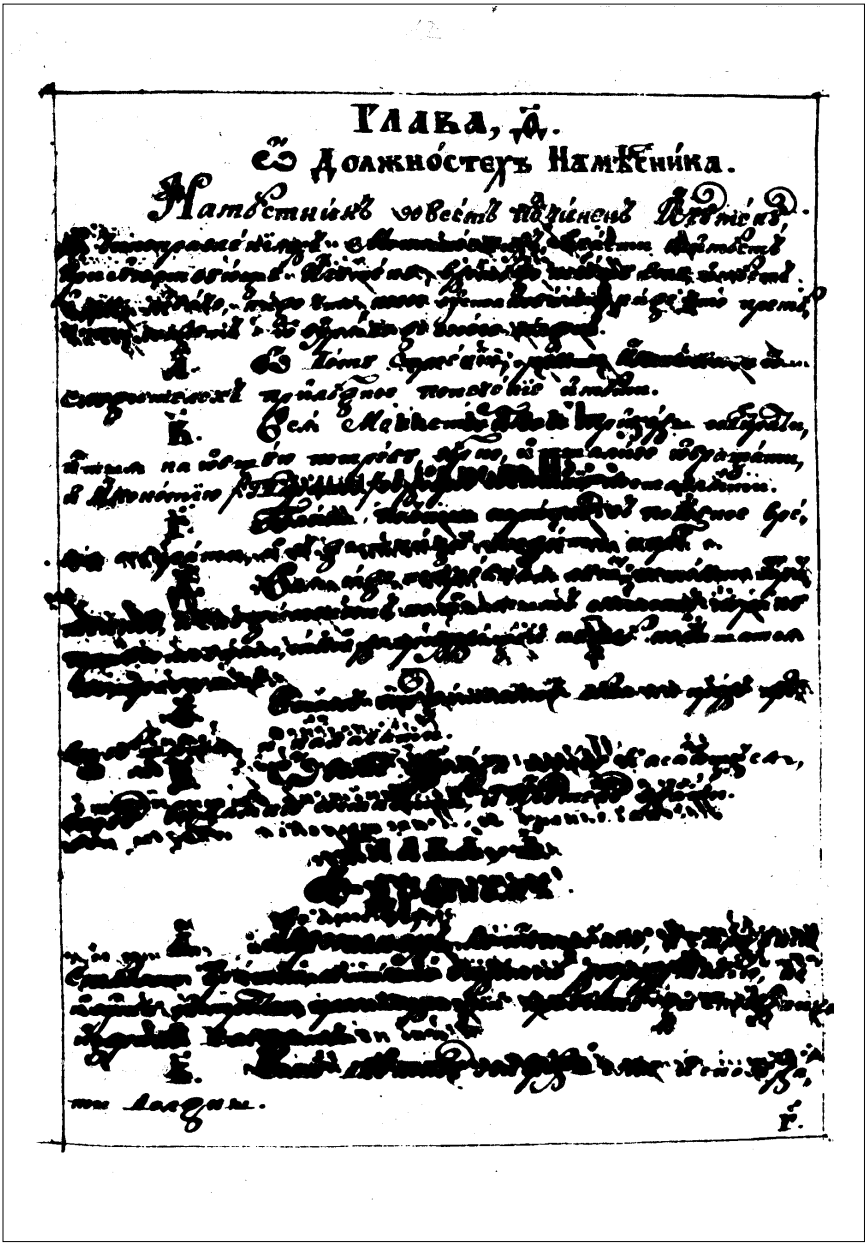

Глава, д҃.

Ѡ Должностехъ Намѣстника.

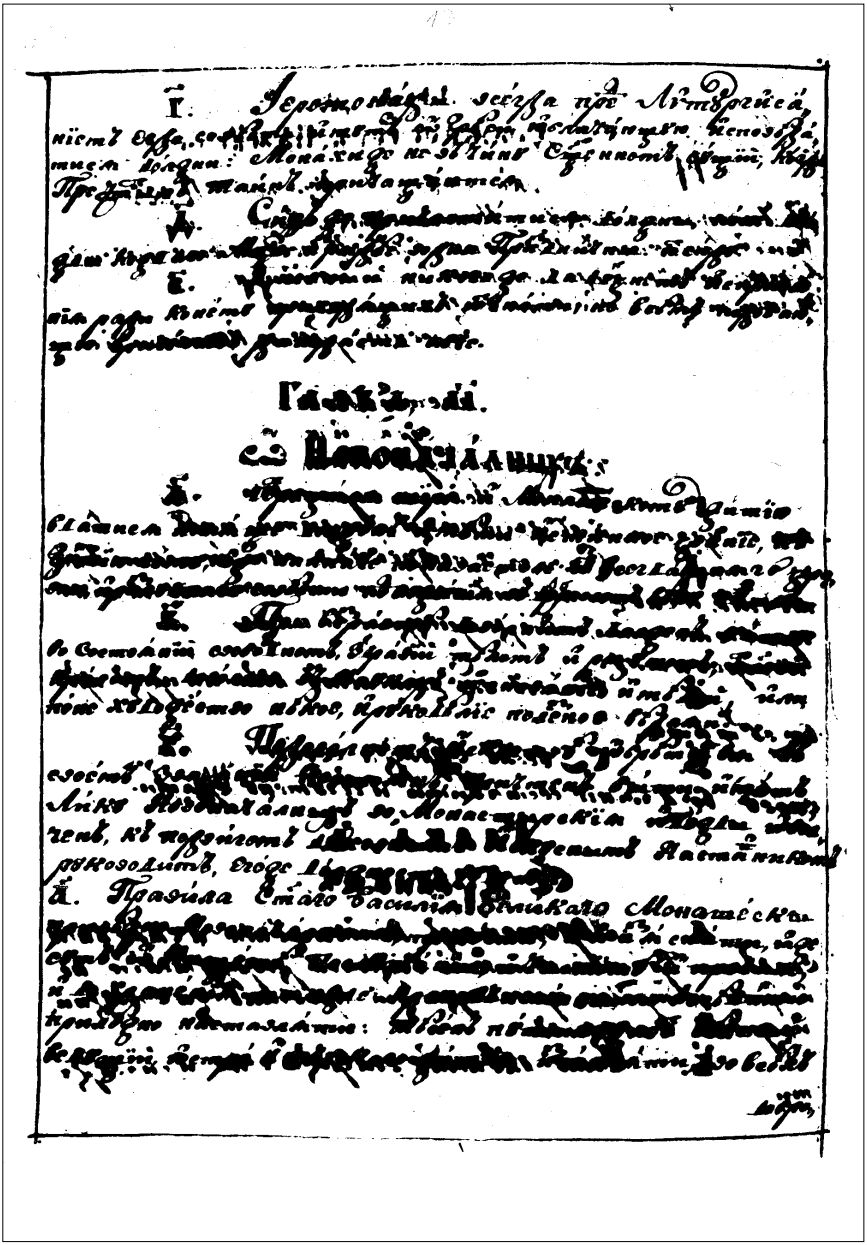

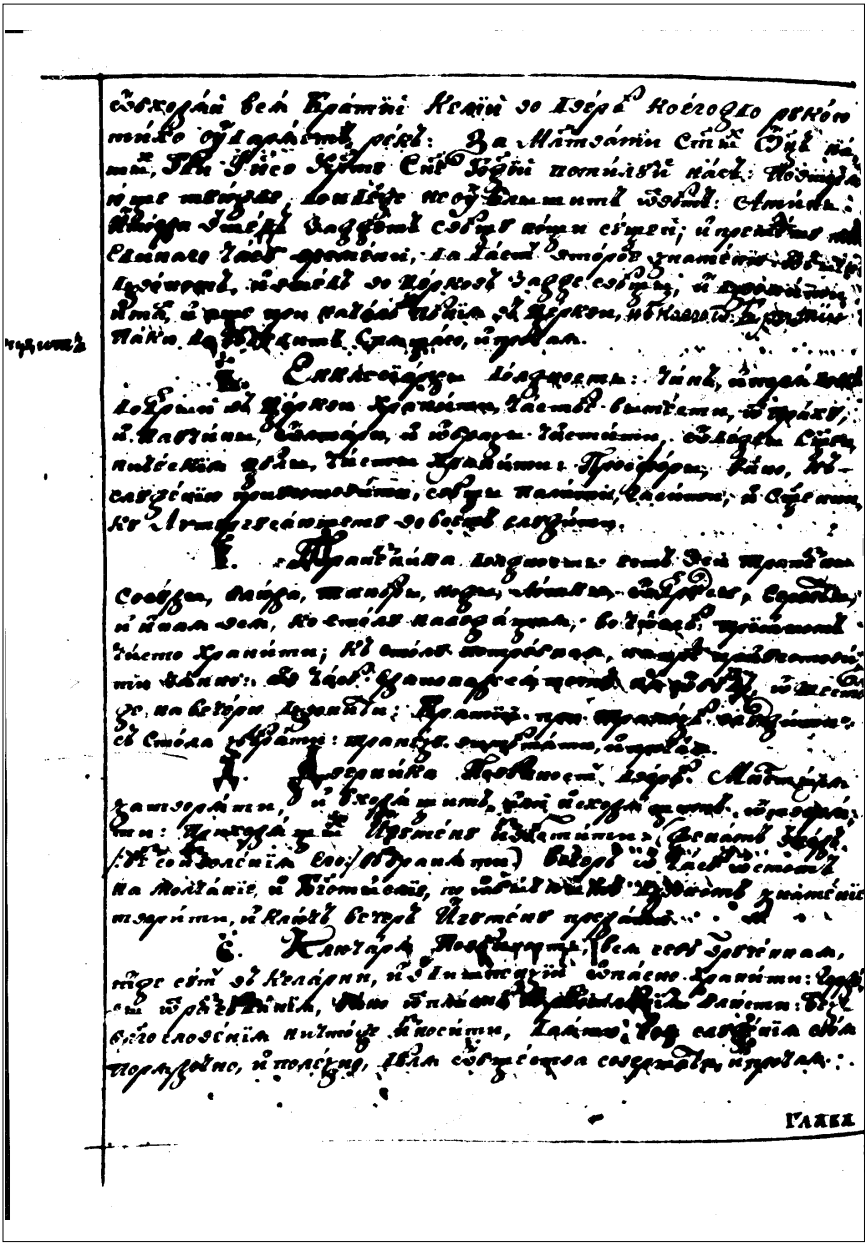

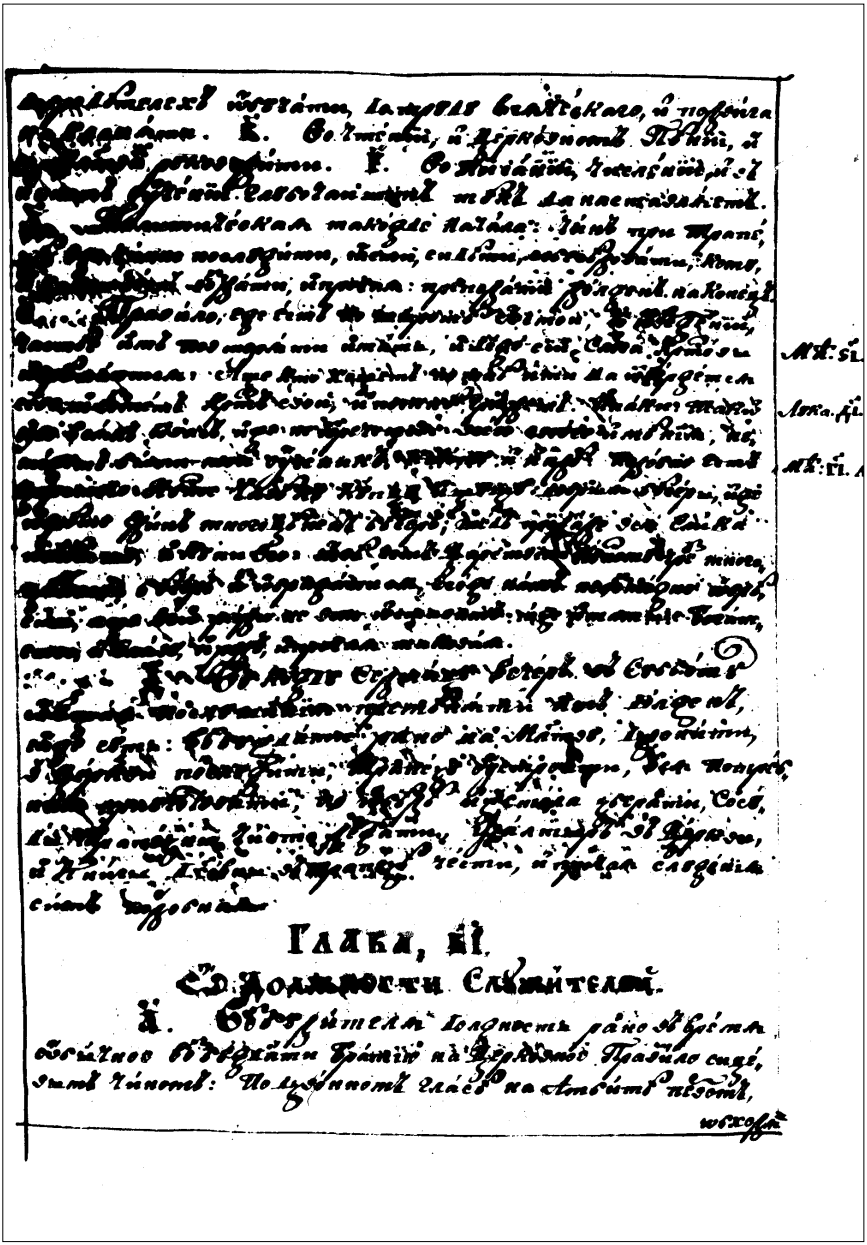

Глава, ві.

О должности Прото: Игумена.

а. Прото: Игуменъ отъ при Благочестивыхъ быти имѣетъ ревности святой, испытанной уже о Монастыряхъ Устроитель дѣйствѣ видѣнъ прилѣжно быти, дабы и исправленіе, Правила, и уставоположенія Монашеская въ Ангелскомъ своемъ Чину зритися, тѣло, цѣло, и совершенно хранимы были.

в. Случившаяся позволенія, обычая, Преподатны Монашескимъ противная, искореняти, и исправляти.

г. Преступленія большая, виною соблазна сомнѣтельная, ро себе Архи-Іерейскаго наказанія требующая, доносити, да и прочіи страхъ имѣютъ.

д. Когда Лѣта единою Монастыри посѣщати, испытающе прилѣжно, какъ совершается Церковное Пѣніе, и хранится, благоукрашеніе, и прочая.

е. О Дома строеніи, Иконописи, и о пропитаніи Братии Духовнаго попеченіе такожде имѣти долженъ: о семъ

ѕ. Книги Пріятія, и Изданія пресмотрѣвати, и посѣщенія о приходахъ исправляти, и о строеніи своемъ о всемъ Игумену наставляти, и прочая полезная строити.

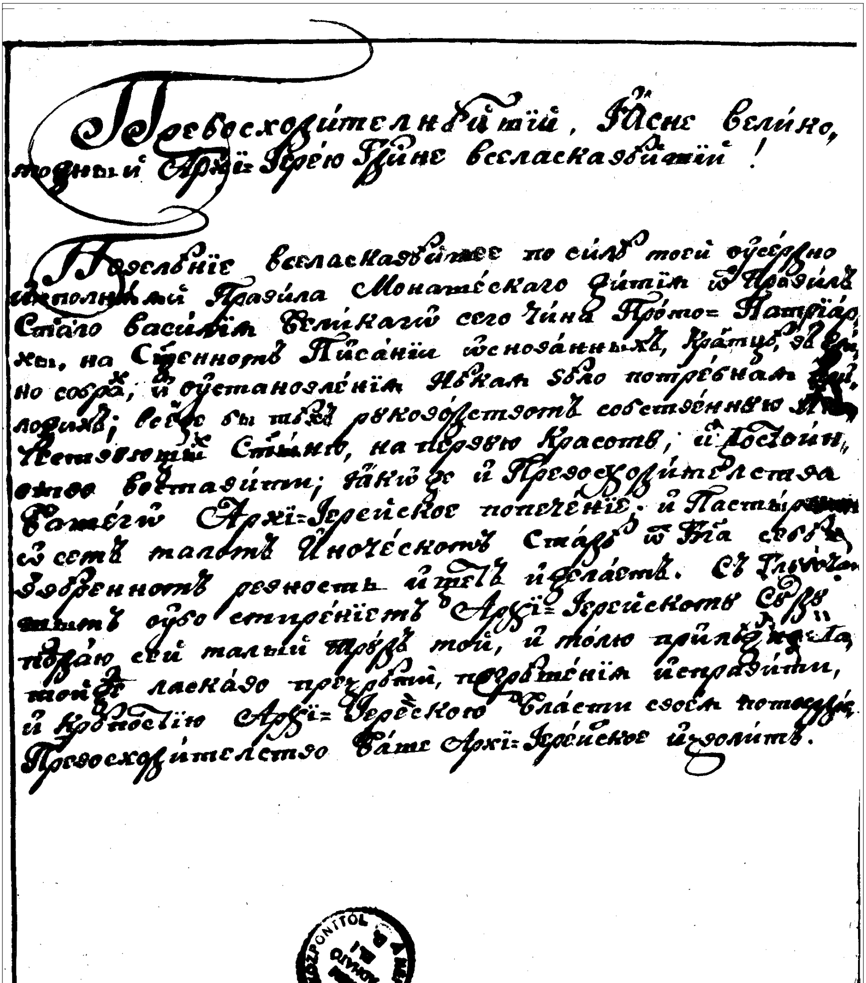

Превосходителнѣйшїй, Ясне велико-
можный Архї-Ерею Г(оспод)ине вселаскавѣйшїй!

Послѣднїе вселаскавѣйшее по силѣ моей усердно
исполняемый Правила Монашескаго житїя и Правила
Свят(а)го Василїя Великаго сего чина Прото-Патрїар-
хы, на Св(я)щенномъ Писанїи основанныхъ, кратцѣ зѣл[illegible]
но собраꙁ, и уставленїя нѣкая ѕѣло потребная [illegible]
[illegible]; весьма бы тѣже рукоѵодство собственную [illegible]
[illegible] Ст[illegible], на первую красотѣ, и достоин[illegible]
[illegible] встанавити; якоже и Превосходителства
Вашего Архї-Ерейское попеченїе, и Пастыр[illegible]
[illegible] малость Иноческомъ Стадѣ от Бога свое[illegible]
[illegible] ревность и [illegible] исполняетъ. Съ глубо[illegible]
[illegible] Архї-Ерейскомъ [illegible]
подаю сей малый трудъ мой, и молю прилежно[illegible]
[illegible] ласкаво прочести, [illegible] исправити,
и крѣпостїю Архї-Ерейского власти своея потве[illegible]
Превосходителство Ваше Архї-Ерейское изволите.

Слава Ісусу Христу !

Впр. о. Йосафат Тимкович !

Вибачте мені, що пізно відповідаю Вам, але потрібно було перше справу поладняти з Бібліотекою Дебрецені. Естер Ойтозі др. пенсіонерка, котра через ціле життя працювала в бібліотеці в Дебрецені и там вже була у вишший позіціі, та була спеціалістка в в славянских річах - в цириліці - Эі помочи просив та і помагала мені.

Прилучу тутки у Вашій справі перепіску знею, Якщо бр Стефан Терек ще перебуваэ в Римі тоді перекладе Вам, або і Впр.о . генералний протокозултор о Пекар може те зробити. Із тих перепісків можете посудити чи варта Вам мікрофіл зробити з того.

Правили о. Й. Базиловіча пісанно на душе слабим папері, і чорноло - мабудь з рослили зробленно,та дуже силна і знищила папір. 40 сторін писанно на 20 аркушів, значить на двох боках папіря, а чорнило проціджувуло і на другу сторону і за то абсолутно не мож деякі місця вичитати. І Ойтозі хітіла публіковати цей рукопис, але ніяк не могли вичитати, брала і спеціалну-професійну особу %/ Юліану Пандурову фахавця кодексів /але нічого немогли зробити. Естер Ойтозі мала всобі фотографіі рукопису Базиловіча, Вона перелсала мені, маю ті у себе, але до Риму невишлю, бо вже може Вас вже недістане в Римі. Як прийдете до Словачині, тоді якось зійдемося вдес і передаю Вам, / Рукопис маэ 20 сторін 23 Х29 форматі -мм- .

Дорогий Отче більше не міх робити Вам, може що моя украніска мов мова не дуже зрозумила буде дла Вас, на жаль помало і то забуду що перед 70 літ тяжко научився. Вибачте за то !

Прошу Ваші святі молитви

брат Ваш в Христі :

Анарч, 12.06.1995.

о. Вартоломей Дудаш

о. Вартоломей Дудаш ЧСВВ.

Додаток: 2 аркуші=4 листи / херох /

*Na tejto i nasledujúcich stranách je korešpondencia medzi rusínskym (ruthénskym) baziliánom **Jozafátom V. Timkovičom** a maďarským baziliánom **Bertalanom L. Dudasom** na konci 20. st. ohľadom uverejneného rukopisu Bazilovičových Pravidiel z roku 1796. Jeromních B. L. Dudáš rukopis poskytol autorovi tejto knihy J. V. Timkovičovi až o pár rokov neskôr a takto mohol byť publikovaný po prvykrát v histórii v tejto knihe.*

Слава Ісусу Христу !

Високопреподобний Отче Йосафат !

Ваш лист з дня 16. 12. 1998. дістав я щойно 6-го січня цього року. Скорше не міх відпісати, бо від 7-го цвітня, на запрошеня пароха, хто тепер вислугуэ нашу парохію, посвячував хаті, до нинішного дня / більше чим 190 помешкань / Ітак було, що 8 годин без перерви в один день.
Днес на Ваше бажання шукав за бракуючі сторони, але тимчасово Нічого не здибав.
Вишукав той лист, що я Вям напісав я ще 12.06.1995.р. до Риму. Чи дісталисте, то не знаю, тому прилучу Вам "слабу " копію, де підчеркненно э, що рукопис маэ 40 сторин. Я тепер почіслив то що маю разом вязанно, та тільки 21 сторин э у мене. Отец Гегедіш ще тоді запросив від мене, і взяв зсобою до Маріяповч. Він то студіював там, потім віддав,щоби зложив до архіву. Я віддістанну матерію від того часу не дивився., як була обгортана, перевязанна, так передав Вам. Може зістала в Мповчі ?! Бракуэ 19 сторін, Але у мене , між ріжними документами як замішалася межи що за життя мого не знайдеться. Але те неможливо, ті документи я ніколи не розберав. Як у о. Гегедіша зістала, тоді може що знайдеться. Але я там не іду, і не шукаю.

Коли я дістав тепер від Вас лист, ще того дня перегладав рукопис, шкода що сторінки не прономерованні, однах на споді сюди е слово, котрим друга сторона зачинаеться, і я сам переконувався, що слідуюча сторона вже не тим словом зачинаеться.

Красно дякую Вам Краснобродскі зборник. Гратулую за цінну і красну працю. Господь хай благословить працу Вашу, та дав доброго здоровля и сили на многі літа!

Поручаю себе Ваших св. молитвах

Анарч, 16.01.1999.

о. Вартоломей ЧСВВ

Ps. З кілька сторін зробив Копію тут о. Gorzed ?

Слава Ісусу Христу!

28.1.1999
Требішов

Високопреподобный Отче Вартоломей!

Я Вам є дуже повдячный, што Вы мені одписали. Ваш лист із 16. 1. 1999 я отримав. Тішуся вашому крипкому здоровю, нехай Господь Бог благословить, жебы сте іщі того вельо про Нього тут на землі, в Анарчі зробили (для його душ, котре пасете і о котре мате можливость старати ся).

О. Ґоразд, ЧСВВ зробив із *Правил* 21 фотокопій (але перша сторинка, є штири разы, то значить штири (4) рази то саме - може і у Вас фотоґрафія з того самого (перша сторинка тексту) є штири рази та сама.

Нічого, Господь Бог не хоче, щоб мы працювали на Правилах Базиловича. І так мы є Вам барз повдячны, за то, што Вы нас так мило по братньому прийняли і дістали, то што дістали. Виділте, слово заховуєме, Ваше імя мы опубликовали і як щось, ще нам Господь Бог доволить опубликовати, із Вашого, буде там і Ваше імя. Трохі біда в том, що фотокопії, што мы зробили у Вас, нам Протоігумен М. Біланчік, ЧСВВ взяв і тепер нам з незнамых доводів не хоче дати, штоб мы це спрацювали. Маємо тільки то, што о. Ґоразд зробив два рази. І то Божа воля. Наша сила в наший слаботі.

То што мы достали позволиня од о. Протоігумена навштівити Вас, чудо; же нам дав авто, чудо; то, што мы мали машину на фотокопії то чудо; то, што з нами не пишов о. Мар'ян, ЧСВВ, хоч мав, то чудо… Є ясно, што Господь Бог хотів злипшити квалитет нашой праці - *Краснобродского зборника* і прото в годині дванастой мы Вас навштівили (тісно перед публикуваням) і на порожні сторинки *Зборника* мы додали іщі Вашы документы, штоб їх дати на студіюм іншым і заховати до будучности.

Серце мене болить при подуманю, де скінчать Вашы документы, тоді, як Вас Господь Бог закличе, бо на світі мало інтелигентів і барбари вшытко палять, до мокрих пивниц складають або скриють, штоб мы были без історії. Найліпше би было, то вшытко опубликувати - як зробив Годинка Антал. В його часах не было компютрів, тепер є. Мож вшытко выдати фототипично.

Тайно надіюся, што Господь Бог нам додасть сили, што выйде і четвертый річник *Краснобродского зборника* того року. Як бы Вы мали дашто інтересного із документів, што опубликувати в нім, радо опубликуєме - передовсім із нашой історії (угорськых) Василіян «Карпато-русской» провінції св. Николая. Інакше нас цілком вымажуть із історії і в історії буде тільки Львов і Жовква.

Желаю Вам вельо жывотного оптимизму, надії, смаку до роботы і здоровя. Вельо Божого благословіня і Царство небесне (де вшыткы ся хочеме достати). Слава Ісусу Христу!

с. Йосафат О. Тимкович ЧСВВ

о. Йосафат В. Тимкович, ЧСВВ

RÁD SV. BAZILA VEĽKÉHO * TREBIŠOV *

О.Вартоломей Дудаш,ЧСВВ.
4546 АНАРЧ

Впр. о. Йосафат В.Тимкович,ЧСВВ.
Требішов-Словакіа

Анарч, 7.III.1999.

Високопреподобний Отче Йосафат !

Вибачте мені, що на Ваш лист з дня 28.I.1999. щойно днес маю намірення відпісати, хоч і тепер дуже тяжко брав до руки машину, бо стало душевно принічений. мимо того дуже много працую так фізично, як умово. Що до Вашого листа :

Недавно брав до руки ПРАВИЛА, тепер бачів, що і у мене так само перша сторона /4/ читирі рази то саме. Із того 13/16/ сторінка безперестанний текст мае , не бракуе нічо. Мені так вигладае, що ані один не пасуе із тих 5 сторінків, по кождим бракуе щось ?! Я від Ойтозія дістав 40 сторін , Може що у о. Гнгедіша лишилися, але і то можливо, що у мене замішалося, і дес в яких документак можнаб' знайти . Але тепер я не маю фізично можність тепер переглядати тих документів. Якби случайно здибавби, то Вас повідомлю !

маю ПРОТОКОЛИ ПОВЧАНСКІ

Від 1749-року СОБОРИ, що вібувалис звичайно трирочно із котрих примірник до каждого монастиря вислали , маю каталог, по мадярскі писанни, вишлю Вам, знайдете там когос переводчіка та поможеть Вам.

з варіяціі

Тутки прилучу вам фотокопію із першого СОБОРУ. Так припускаю, що там не маете того. Шкода що моя машина " КСЕРОКС " більші формати не можно в цілосьті відбити, думаю,що даете собі раду.

Прилучу і протокол Собора з року 1766, та лист Отці із Букоца.

Дорогий Отче ! Щераз дякую Вам, що вислали мені Кснобродски зборник / III/1--% примирніка. Дякую і то, що 2 мої документи/- радш змою переданних -/, нічим не заслужив на то, що так крикливими буквами мое імя видруковали.

Зрозумив і ті " чуда що значать Вашим візітом у мене... І Ваша будуча праца, і будучність Краснобродского зборника /е/ э-е/ в руках Божих. Не все легко то висказати, що НЕХАЙ БУДЕ, але мусимо то зробити. Це на моім шкірі пізнаваю.

Прилученних документів на показ висилаю, На СОБОРІ в році 1749. правила може були для модель о. Базиловичові ?! І то не йесть біда, якщо не майете що робити зними.

Я переживаю дуже тяшку душевну борбу. Зірвав всяки зносини з нашими. Цільком осамітнювся, тількі приходять декотрі історікі і просять архівальні матеріі, що можу, то зроблю ім.

Прошу Ваі мо литви, а Вам нехай дасть Господь Бог сили і ласки до успішноі праці! Слава Ісусу Христу

о.Вартоломей Дудаш
о. Вартоломей Дудаш,ЧСВВ

P.S.: Як дістанете цей лист, прошу повідомити.

7.III.1999. 23 год.

Слава Ісусу Хрісту! COPIA 15.3.1999 Требішов

Высокопреп. Отче!

Перепрошую, што пишу рукою і тяжше буде Вам читати але друкарня на компютри ми не фунґує.

Я є дуже мило преквапленый Вашою добротою, што вы мені вислали тоты документы. Тот документ про Букову горку, не має там дєс написаный рік? Бо на фотокопиї не є. Нех Вас Господь Бог благословить, што вы мені то вислали і іншы так цінны фотокопиї. Як я іх поужыю Ваше імя там не буде хыбувати. Як бы не было Вас, тых документив бы не было і справедливість то так істо каже.

Напиште мені кілько інтенцій маю одслужыти, за выдавкы што вы мали з Ойтозі, і тепер фотокопиї і так высоке поштовне. Можу одслужыти уже може і до переду, жебы сте не мали выдавкы — бо днеска вшытко дороге.

Я Вам гнедь одпишу, коли іх одслужу, або што я іх приняв на свою совість. Наш "русинизм" — што пишеме так як люде хотят в Благовѣстнику і Краснобродскому зборнику є терньом в оку многым. Стало ся то, што є людскым розумом незрозумиле, быв єм позбавленый шефредакторства, Благовѣстник і Зборник были заказаны 6. фебруара 1999. Краснобродский зборник перестав прото цілком выходити і о Благовѣстнику ся рішіло пізніше што го будуть выдавати другы.

— 2 —

Є то про мене тяжке але вірю, што правда і справедливість выграют. Видіте, диявол спокушає не лем Вас, але і мене.

І так вірю, што Господь Бог то вшытко зминіт на добре, як у Вашому припаді так і в мойому. Як є Г. Бог з нами, хто против нам? Нихто!

Посылаи Вам то што про нас вышло в газети Народны новинкы.

Ішті раз, нех Господь Бог благословить за то, што сте для мене зробили. Вірю, што Краснобродскый Зборник предси выйде, што Господь Бог положе і прото Вашы документы — цінны документы набираєме на компютер, штобы их опубликовати з подякованям до вас, што так захорониме нашу історію, котра была славна а ішті і будучность буде.

Прошу о молитвы. І я молюся за Вас.

о. Йосафат В. Тимкович, ЧСВВ

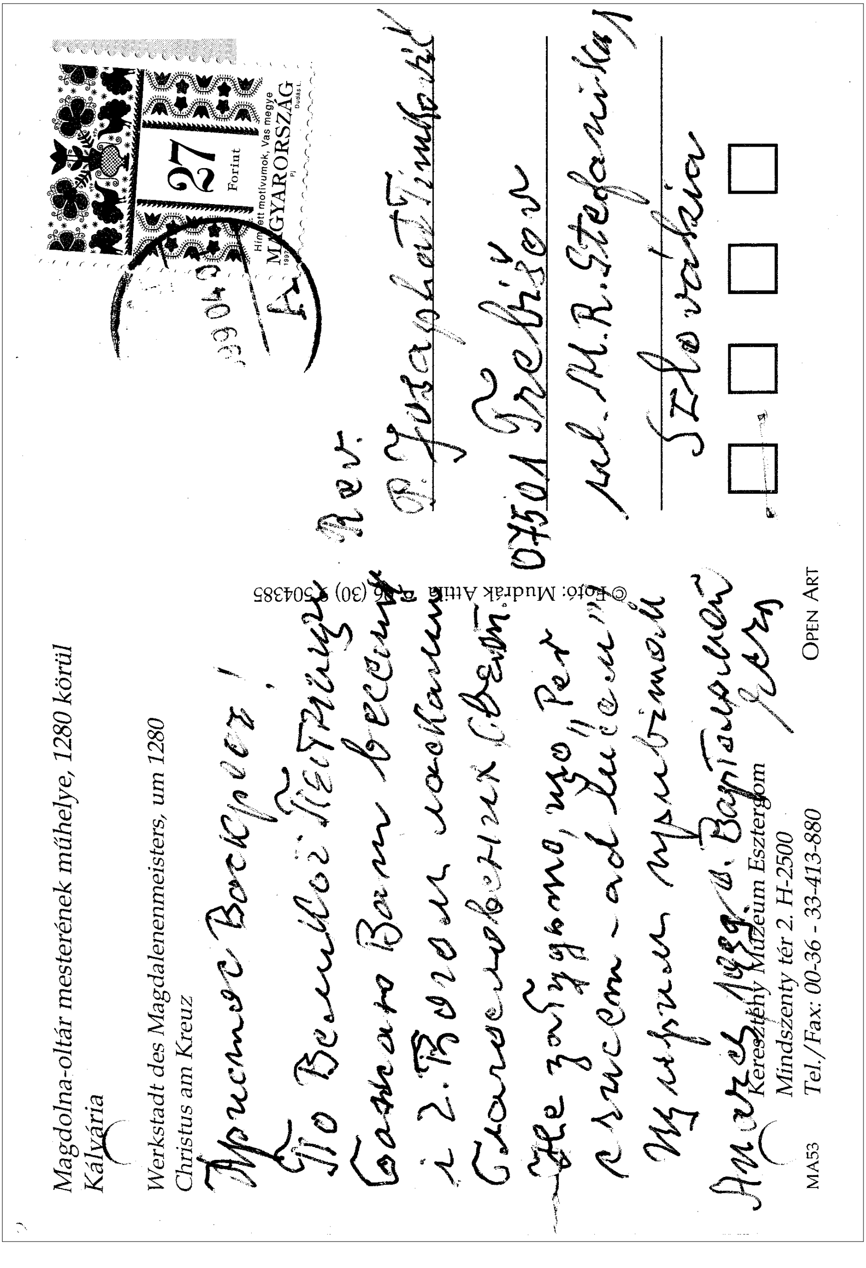
Magdolna-oltár mesterének műhelye, 1280 körül
Kálvária

Werkstadt des Magdalenenmeisters, um 1280
Christus am Kreuz

Keresztény Múzeum Esztergom
Mindszenty tér 2. H-2500
Tel./Fax: 00-36 - 33-413-880

MA53

OPEN ART

© Foto: Mudrák Attila 36 (30) 9504385

Христос Воскресе!

Rev.
P. Juszaphat Timkovič
07501 Trebišov
ul. M. R. Štefánika
Szlovákia

Krásnobrodská ikonopisecká škola: Ikona Bohorodici ***z roku 1651*** *(pozri datovanie na paralelnej ikone Isusa Christa na str. 320, ktorá bola umiestnená na ikonostase vedľa tejto). Pod malbou z roku 1651 sa nachádza plošne ešte väčšia a staršia malba, asi zo 14. alebo 15. storočia.*

18. Vysoká filozofická škola v Krásnobrodskom monastyre

Joannikij Bazilovič (1742-1821) vo svojej latinsky písanej knihe *Krátka správa o fundácii Teodora Koriatoviča…* uvádza mená zakladateľov vysokej filozofickej školy v Krásnobrodskom monastyre: **Makarij Šuhajda** (+1778),[1] **Hervasij Kaminskyj** (+1766), **Venjamin Fejér** (+1779), **Silvester Kovejčak** (+1790), **Havrijil Bačinskyj** (+1797), **Herman Chvatala-Toryskyj** (+1789), **Isak Čirskyj** (+1775), **Primus Papp** a inší.

Išlo o výnimočnú školu nemalého významu, čoho dôkazom je i samotný fakt, že keď cisár **Jozef II.** (1780-1790) za svojej vlády zlikvidoval 700 kláštorov,[2] Krásnobrodský monastyr nebol dotknutý. Sám cisár ho totižto pokladal za prepotrebný, a to práve pre túto filozofickú školu. Krásnobrodská vysoká filozofická škola bola v novodobých dejinách vôbec prvou vysokou školou filozoficko-teologického charakteru na území dnešnej gréckokatolíckej Prešovskej metropolie.

Podľa baziliána-jeromnícha Anatolija Kralického, len v Maramoroši (východ Podkarpatskej Rusi) bolo v tomto čase zlikvidovaných najmenej štrnásť baziliánskych monastyrov Mukačevskej eparchie: Bedevľanský, Drahovský, Buľchovský, Uhoľský, Bilojcerkvy, Byčkovský, Džulinský, Barsanovský, Jevdijanský, Vyšne-Višavský, Mojsejevský, Hrušovský a Boroňavský.[3]

Význam Krásnobrodskej vysokej školy neskôr poklesol, pretože vznikli iné konkurenčné školy, z rozličných dôvodov preferované cisárskym dvorom, ako napr. duchovný seminár v Mukačeve (**1744**), neskôr prenesený do Užhorodu (**1778**); Barbareum – Viedeň (**1774**); generálny seminár – Ľvov (**1783**).[4] «*30. března 1783 vychází c. k. nařízení o zřízení generálního semináře, v němž císař nařizuje, aby od 1. listopadu 1783 přestala filosofická a teologická studia ve všech, ústa-*

vech a klášterech… Dále jsou 30. března 1783 kláštery přinuceny, aby posílaly své studenty teologie do generálního semináře. Soukromá klášterní studia byla zakázána…».[5]

V r. 1790 smrťou cisára **Jozefa II.** boli cisárom založené generálne semináre zrušené, a preto i Krásnobrodská vysoká filozofická škola od tohto roku opäť pokračovala ďalej (až do r. 1820). Teda prerušenie jej tradície trvalo len sedem rokov… Neskôr, po r. 1820 baziliáni a svetskí mládenci študovali už len v Mukačevskom a v Mária-Pócskom baziliánskom monastyre.[6]

---

[1] Ten istý Bazilovič uvádza, že jeromních M. Šuhajda bol protoihumenom všetkých baziliánov Uhorska počas ôsmych rokov (1758-1766). Dňa 21. júna r. 1766 bol menovaný za učiteľa novikov v Krásnobrodskom monastyre, (porov. J. Basilovits, *Brevis notitia fundationis Th. Koriathovits…*, Cassoviae, II, 1799, str. 181-183; III, str. 95).

[2] Porov. F.L. Riegel, *Slovník naučný*, IV, Praha, 1865, str. 437; E. Winter, *Josefinismus a jeho dějiny*, Praha, 1945, str. 120.

[3] Porov. А. Кралицкій, «Списокъ монастырей Чина Святого Василія Великого, существовавшихъ иногда въ Мараморошы (въ Угорщині) и истертыхъ императоромъ Іосифомъ II. 1788. г.», *Науковый Сборникъ издаваемый Лит. Обществомъ Галищко-русской Матицы*, Ľvov, 1865, str. 50-53.

[4] Porov. *Розмова сторіч*, Prešov, 1965, str. 172.

[5] Porov. E. Winter, *Josefinismus a jeho dějiny*, Praha, 1945, str. 120-121, 142.

[6] Porov. «Монастырь красно-бродскій», *Село*, Užhorod, 4 (1911) str. 23-24.

«Vladyka-protoihumen Kyr Marian Potaš, ČSVV».

Moderná ikonografia: autor malby o. Gorazd A. Timkovič, OSBM – povrchovo neopracované bukové drevo, akryl, namaľované v r. 1999. Rozmery bukového podkladu: 50x40x6 cm. *Podrobnejšie pozri na str. 317.*

19. Krásnobrodská ikonopisecká škola – jej odchovanec slávny maliar Josif Zmij-Miklošij (1792-1841)

V druhej polovici 18. st. a prvej polovici 19. st., ako poznamenáva **Guzej**, v Krásnobrodskom monastyre sa okrem filozofie učili svetskí mládenci aj maliarstvu.

V tom čase v Krásnobrodskom monastyre, okrem iných, pôsobil aj ikonopisec jeromních **Tadeáš Spalinskyj** (+1809), ktorý reštauroval i Krásnobrodskú čudotvornú ikonu (v r. 1769). Základom maliarského umenia sa v Krásnobrodskom monastyre v rokoch 1809-1814 učil aj jeden z popredných maliarov Uhorska (maľoval aj samého cisára vo Viedni) Josif Zmij-Miklošij – rodák zo Sloviniek na Spiši. Vo svojich maliarských štúdiách potom pokračoval priamo na akadémii vo Viedni.[1]

Slávny maliar Josif Zmij-Miklošij (1792-1841)

Podľa **Beskida**, ak by sa **Josif Zmij-Miklošij v rokoch 1809-1814** nepriučil základným technikám maliarstva v Krásnobrodskom monastyre, nikdy by sa nebol stal maliarom. Vo Viedni sa od r. 1814 učil u **Krafta**. V r. 1823 maľoval portrét **cisára Františka I.** (1792-1835). Miklošijov portrét sa cisárovi zapáčil najviac. Tento portrét cisára sa dnes nachádza v *Šarišskej galérii* v Prešove. Medzi jeho výtvory patrí aj portrét prvého prešovského episkopa **Hrihorija Tarkoviča** (1818-1841), ktorý sa dodnes nachádza na Prešovskom gréckokatolíckom metropolitnom úrade. Zmij-Miklošij venoval svoj výnimočný talent aj službe Bohu a sv. Cirkvi. Namaľoval celý rad ikonostasov, napr. v Abov-Novohradskej cerkvi, v gréckokatolíckych cerkvách v Zdobe, v Rešove, Soboši, Fijaši, Veľkom Sulíne (dnes Sulín), obrazy v bočných kaplnkách prešovskej gréckokatolíckej katedrály a pod. V r. 1838 reštauroval

ikonostas v Slanskej Novej Vsi, v r. 1840 maľoval ikonostas v cerkvi v Mučoni. Posledný ikonostas začal maľovať v Pitrovej (dnes Petrová), ale ho nedokončil, lebo v r. 1841 zomrel na týfus.[2]

V roku 1833 namaľoval aj ikonostas pre gréckokatolícku cerkov v Kojšove, v roku 1839 opravoval ikonostas vo Valkove.[3]

Jozef Zmij-MiklošiJ a nie zpotvorené Jozef Zmij-MiklošíK

Niektorí novodobí autori v životopisoch **Josifa Zmija-Miklošija** začali mylne označovať-nazývať tohto maliara vymyslenou poslovenčenou zpotvoreninou jeho mena Jozef Zmij-**Miklošík**, pričom vo svojich článkoch vôbec neuvádzajú dôvod prečo. Je pravdou, že meno «**Miklošij**» sa niekde v niektorých dokumentoch, hlavne v čase jeho pôsobenia vo Viedni, vyskytuje aj v prepise «**Miklossig**».[4] Čo je však jedno a to isté, vyslovované v oboch prípadoch ako *Miklošij*.

Je totiž stopercentne dokázané, že ešte v roku 1831 (odchovanec Krásnobrodskej monastyrskej maliarskej školy **Zmij-Miklošij** žil vo Viedni v rokoch 1814-1833) latinikou píšuci slovenskí intelektuáli (poväčšine protestanti) nepísali písmeno «j», ale na zápis zvuku *j* užívali písmeno «g» (ɡ) a čítali ho ako *j*. Naopak, švabachom písané «j» (ȷ) sa čítalo ako dlhé *í*. Z textov napríklad **z r. 1831** je jasné, že súčasné slovenské «š» sa vtedy švabachom písalo ako dvojité «ss» (ſs). Teda zo všetkého vyššie uvedeného vyplýva, že ak bolo latinikou zapísané «**Miklossig**», čítalo sa to určite ako ***Miklošij***…[5] Autori ako **Papp**, **Pop**[6] či neskôr **Čech** začali čítať dobové «**Miklossig**» súčasnou a nie dobovou slovenčinou. Pravdepodobne z tohto zápisu niektorí mylne vydedukovali, že sa meno maliara môže čítať aj ako *Miklošik*.

Čech vo svojom článku publikoval podpis Josifa Zmija-Miklošija z jedného z jeho obrazov z roku 1834, kde sa tento podpísal v maďarskej transkripcii: «**Miklóssy**», čo len potvrdzuje správnosť klasického, historicky doloženého prímenia «**Miklošij**» so slovanskou mäkkou (sarmatskou) príponou *-ij*.[7]

Otec Josifa Zmija-Miklošija sa oficiálne volal **Matej Zmij** a jeho

mama: **Helena, rod. Gojdičová**. Dnes uznávaný maliar a zrejme aj jeho predkovia k pôvodnému priezvisku-prezývke **Zmij** pripisovali aj prímenie «**Miklošij**», pravdepodobne z toho istého dôvodu, ako si Tomáš Garrigue Masaryk (prvý československý prezident) pripisoval prímenie «Garrigue» [čítaj: *Garik*][8].

Čech prišiel aj s inou mylnou hypotézou, že je to asi jeho monastyrské meno[9] – údajne od mena získaného pri postrižení na baziliánskeho mnícha: «**Mikuláš**» (**Nikolaj**, po maďarsky **Mikloš**). Ak by to bolo skutočne tak, maliar **Josif Zmij** by sa podpisoval «Nikolaj Josif Zmij» (Mikloš Josif Zmij), pretože mníšske meno sa píše pred krstné meno a nepripisoval by si tento prídavok priamo do prezývky-priezviska.

Josif Zmij-Miklošij nebol nikdy baziliánom

Čech o Josifovi Zmijovi-Miklošijovi hypotetizuje, že vraj tento maliar (ako sedemnásťročný) vstúpil do baziliánskeho monastyra v Krásnobrode a bol baziliánom **v rokoch 1809-1814**. Vtedy sa vyučil maľovaniu, a že vraj v r. 1814 vystúpil od baziliánov a išiel do Viedne na ďalšie štúdia ako laik…[10] Z toho následne by bolo možno ďalej mylne, ale logicky vydedukovať, že Josif Zmij-Miklošij bol teda bezcharakterný človek, ktorý ako pochádzajúci z chudobnej rodiny vstúpil do monastyra len preto, aby mohol zadarmo študovať, a potom, keď štúdiá ukončil, vraj z monastyra vystúpil (teda vraj jednoducho a bezohľadne využil baziliánov). V žiadnom z baziliánskych *Schematizmov* z rokov 1804, 1810, 1813 a 1814, Josif Zmij-Miklošij nefiguruje medzi baziliánmi v Krásnobrodskom monastyre (pozri str. 533).

Z vyššie uvedeného teda jednoznačne a nad každú pochybnosť jasne vyplýva, že sa v rokoch 1809-1814 učil na Krásnobrodskej ikonopiseckej škole ako laik a v monastyre (v klauzúre) ako bazilián nikdy nežil. Filozofická a s ňou aj ikonopisecká škola nebola priamo v priestoroch monastyra, ale, ako poznamenáva Zaklinskyj,[11] v jednoposchovej budove mimo monastyrských múrov, teda mimo vlastného areálu

monastyra, prístupná aj nie mníchom (na **obr.** označená šípkou).

Ako vidno na fotografii z r. 1919, baziliánska škola sa počas I. svetovej vojny (1914-1918) zachránila a dokonca ešte v r. 1919 mala funkčnú strechu. Ako však píše Zaklinskyj, v r. 1965 už po tejto budove nebolo vidno ani stopy. Rozobrali ju pravdepodobne krásnobrodčania na vybudovanie svojich kamenných rodinných domov (predtým mali len drevenice a tie už v Krásnobrode dnes neexistujú).

V tom čase, keď niekto vstúpil do monastyra za mnícha a bol postrižený pri večných sľuboch, už z monastyra nevystúpil (vtedy to totiž nebolo tak "jednoduché", ako je to dnes po II. Vatikánskom koncile).

Pozoruhodným faktom na krátkom 49 ročnom živote Josifa Zmija-Miklošija (1792-1841) je, že žil v celibáte a nikdy sa neoženil. Počas svojho pôsobenia v Prešove (1833-1841) býval a pracoval spolu so synovcom **Michalom Zmijom-Miklošijom**, ktorý sa u neho učil maliarstvu. Po predčasnej smrti Josifa Zmija-Miklošija, práve jeho synovec Michal dokončil ikonostas v Pitrovej (Petrovej). Podľa Čecha synovec

*Táto **fotografia Krásnobrodského monastyra** je **z apríla-mája roku 1919**. Fotku vyhotovil vojenský fotograf československého Vysokomýtskeho 30. pešieho pluku na sklenenom negatíve o rozmeroch 13x18 cm. Fotografia je z Regionálneho múzea vo Vysokom Mýtě, Česká republika, je pod copyright menovaného múzea. Tu bola uverejnená s láskavým dovolením riaditeľa múzea Mgr. Jiřího Juneka. Vľavo vidno jednoposchodovú budovu stojacu mimo monastyrských múrov, kde bola **verejná škola pre svetské deti a mládencov**. Práve vďaka tejto škole cisár Jozef II. pri likvidácii kontemplatívnych kláštorov v Rakúskom cisárstve Krásnobrodský monastyr nezrušil. Tu v tejto budove teda žil a študoval Josif Zmij-Miklošij v rokoch 1809-1814.*

Josifa Zmija-Miklošija – Michal, vymaľoval aj ikonostas mukačevskej gréckokatolíckej farskej cerkvi…[12]

V tradícii Krásnobrodskej ikonopiseckej-maliarskej školy pokračoval aj jeromních **Gorazd (= Agaton) Andrej Timkovič, OSBM**, keď v rokoch 2000-2004 spolu so svojim bratom jeromníchom Jozafátom V. Timkovičom, OSBM, zadarmo namaľoval vyše **620** (!) **rozpjatí** (ukrižovaní) Isusa Christa na gréckokatolíckych krížoch okolo ciest celého východného Slovenska. Typické pre jeho rozpjatá bolo, že v zhode s kresťanskou tradíciou 1. tisícročia maľoval Isusa Christa živého s otvorenými očami (pozri **obr.** vedľa a na str. 515). Opravené gréckokatolícke kríže popri cestách boli tŕňom v očiach latiníkov, a tak títo cez svojho prisluhovača jezuitu-biskupa **Jána Babjaka** zmarili ďalšie obnovovanie krížov…[13]

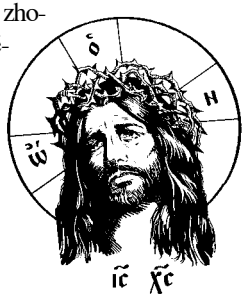

Každý, kto študoval v monastyre, vyštudoval zároveň aj cirkevný spev

Každý, kto vtedy študoval v akomkoľvek baziliánskom monastyre a mal len trochu hudobný sluch, sa naučil popri štúdiách aj spievať cirkevné melódie, tzv. *prostopinije*. Následne takýto učiteľ, či maliar sa neživil len svojou hlavnou profesiou, ale slúžil v cerkvi, na mieste kde žil, aj ako kantor-ďak. Preto, ak to bol učiteľ – volali ho ľudovo *ďako-učiteľ*. Aj Josif Zmij-Miklošij v čase, keď študoval maliarské umenie vo Viedni, využíval svoje pevecké vzdelanie z Krásnobrodu a slúžil v tamojšej gréckokatolíckej cerkvi sv. Barbary aj ako ďak (kantor) s ročným platom 250 zlatých[14].

Základná škola v Krásnobrodskom monastyre

V Krásnobrodskom monastyre, podobne ako i v Bukovskom monastyre pri Stropkove bola i, dnes povediac základná škola, kde sa nadané deti z okolia učili čítať a písať.[15]

---

[1] Porov. J. Guzej, *Humenné a okolie*, Košice, 1972, str. 116; С. Пап, *Історія Закарпаття*, II, Івано-Франківськ, 2002, стр. 159.

[2] Porov. Н.А. Бескид, «Забытый маляр», v Г. Бескид, *Николай Бескид на благо Русинів*, Ужгород, 2005, str. 27-31; М. Мальцовска, «Обявность сакралной

*Titulná strana rukou písanej znotovanej knihy: «**Prostopínije po predániju ínokov Čína sv. Vasílija Velíkaho óblasty Karpato-ruskija**» z r. 1930…*

творбы русиньскых малярів Й. Змія-Міклошія і М. Манковіча», *Русин*, Пряшов, 6 (2008) стр. 8-10; Podrobný, veľmi dobre spracovaný životopis **Josifa Zmija-Miklošija** spolu s mnohými veľmi kvalitnými farebnými fotografiami niektorých Miklošijom namaľovaných portrétov či iných obrazov uverejnil J. Čech vo svojom článku: «Jozef Zmij-Miklošík» v zborníku *Farnosť Slovinky a Jozef Zmij Miklošík*, Slovinky, 2008, str. 36-48.

[3] Porov. J. Čech, «Jozef Zmij-Miklošík», *Farnosť Slovinky a Jozef Zmij Miklošík*, Slovinky, 2008, str. 45.

[4] Porov. *tamtiež*, str. 38.

[5] Porov. fototypicky reprodukovaný dobový plagát-poučenie ako sa chrániť proti cholere v slovenčine **z r. 1831** publikovaný s príslušným komentárom v G.A. Timkovič, «Cyrilika je staršia ako glagolika», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, 1-2/III (1998) str. 157-159.

[6] Porov. С. Пап, *Історія Закарпаття*, ІІ, Івано-Франківськ, 2002, стр. 155, 159; И. Поп, *Энциклопедия Подкарпатской Руси*, Ужгород, 2001, стр. 182.

[7] Porov. ruské, skýtske (tvrdé) «**Никола, Мєтодъ, Іωанникъ, благъ…**» a slovanské, sarmatské (zmäkčené) «**Николай, Мєтодій, Іωанникій, благий…**». Slovanská koncovka -j nie je nič iné ako pôvodný cyrilometodejský «ius» (mäkký znak), v latinčine prepisovaný ako koncovka -us – «Nicolaus, Metodius, Ioannicius»; porov. tiež spisovné slovenské ekvivalenty osobného mena «Mate**j**» = «Mat**úš**».

[8] Prvý československý prezident Tomáš Masaryk sa oženil s americankou **Charlottou Garriguovou**, od toho času on i jeho potomkovia, na rozlíšenie od ostatných početných mnohorozvetvených Masarykovcov dostali prímenie «**Garrigue**» a takto vzniklo nám všetkým dobre známe meno prvého československého prezidenta: **Tomáš Garrigue Masaryk** [čítaj *Tomáš Garik Masaryk*].

[9] Pozri J. Čech, «Jozef Zmij-Miklošík» v zborníku *Farnosť Slovinky a Jozef Zmij Miklošík*, Slovinky, 2008, str. 37, 44.

[10] Porov. *tamtiež*, str. 37.

[11] Porov. К. Заклинський, «Нарис історії Краснобрідського монастиря», *Vedecký zborník Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku*, I, Bratislava-Prešov, 1965, str. 43.

[12] Porov. J. Čech, «Jozef Zmij-Miklošík» v zborníku *Farnosť Slovinky a Jozef Zmij Miklošík*, Slovinky, 2008, str. 45.

[13] Podrobnejšie pozri J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastyra (Bukovej Hory) a historické zmienky o iných baziliánskych monastyroch na východnom Slovensku*, Prešov, 2004, str. 239-240; J.V. Timkovič, *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2006, str. 392.

[14] Porov. článok: J. Čech, «Jozef Zmij-Miklošík» v zborníku *Farnosť Slovinky a Jozef Zmij Miklošík*, Slovinky, 2008, str. 38.

[15] Porov. P.R. Magocsi, *The Rusyns of Slovakia an historical survey*, New York, 1993, str. 28.

Krásnobrodská baziliánska ikonopisecká škola: Ikona Isusa Christa premaľovaná ***v roku 1651*** *(viď staroslovanské datovanie v otvorenej knihe: ҂ахна). Pod maľbou z roku 1651 sa nachádza ešte staršia maľba – asi zo 14. alebo 15. storočia… (pozri str. 310).*

20. Prvé ovocie nezmyselného premiestňovania mníchov

Nový majiteľ Čabín a Krásneho Brodu, gróf **Vladislav Szirmay**, si **v r. 1785** svojvoľne privlastnil monastyrské pozemky a žiadal, aby mu z nich mnísi ako nevoľníci platili desiatky. Baziliáni vediac, že sa neoplatí súdiť s veľkým magnátom (pravdepodobne nemohli nájsť darovacie listiny) mu tieto desiatky skutočne platili. Keď Szirmay zomrel, jeho manželka **Apolonia Révay** sa neuspokojila iba s týmto desiatkom, ale chcela mníchom odobrať všetky pozemky aj z užívania. Je samozrejmé, že túto požiadavku už baziliáni prijať nemohli, lebo by sa to rovnalo ich zániku, ako aj likvidácii Monastyra. Začali sa súdne ťahanice.[1]

Súdny proces trval dlho, ale nakoniec predsa len, akoby zázrakom nájdená hramota *Vandernath* dokázala práva monastyra na jeho pozemky. Všetko sa ukončilo zmierom **v r. 1811** a Monastyru bolo priznaných 36 *morhov* pozemku.[2] Ťahanice o majetky teda trvali 26 rokov, čo určite na pokojnom živote v Monastyre nepridalo.

Prečo baziliáni zapotrošili-stratili tak cenné majetkové listiny?

Na príčine bolo zhubné, nezmyselné pravidelné striedanie predstavených-ihumenov. V Krásnobrodskom monastyre začalo **od r. 1733**. Mali sa vyberať a teda aj striedať každé tri roky. Bolo to na výslovný príkaz latinizačného Zamojského synodu **z r. 1720**, ktorý bol schválený pápežom **Benediktom XIII. v r. 1724** a na Podkarpatsku bol prijatý **v r. 1727**. Tým, že dochádzalo k tak častému a na život Monastyra evidentne škodlivému striedaniu ihumenov, došlo k strate majetkových listín. Jednoducho jeden ihumen nevedel, čo robil druhý (jeho predchodca) a neodovzdal pri zmene úradu druhému tieto dokumenty… A ďalší – ako to často býva, menej organizačne schopný – ich následne vyhodil ako nepotrebné… Pred r. 1733 to nebolo možné, lebo ihumeni boli doživotní.[3]

Podobne **v r. 2005** vyhadzovali zo Soborného baziliánskeho monastyra v Prešove (ulica Vajanského č. 31) novonasťahovaní mnísi (jeromních M. M. Greško a br. T.

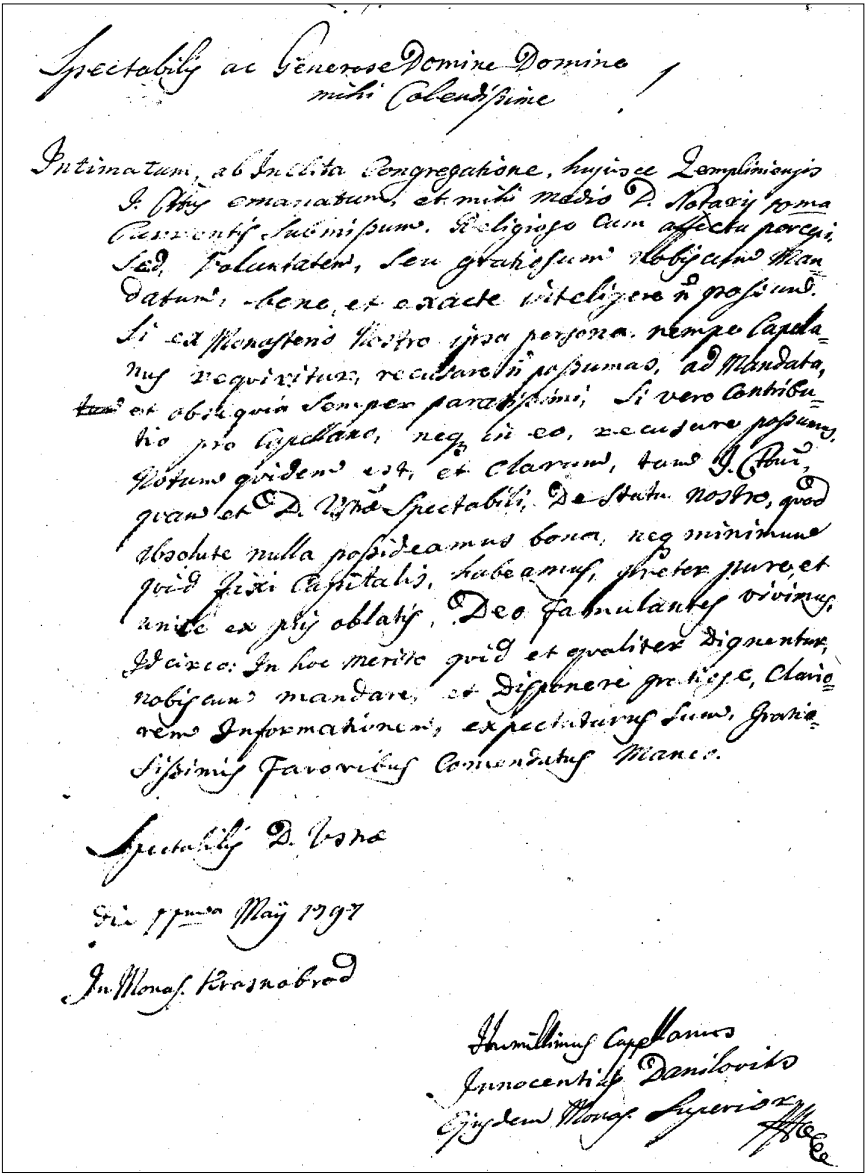

List krásnobrodského ihumena ***Inokentija Daniloviča*** *grófovi z* ***r. 1797****.*
Dokument z archíva M. Šmajdu z Krásneho Brodu.

M. Kosť) archívny materiál (listiny, faktúry, dokumenty…) v celých vreciach. Jeromníchom Timkovičovcom sa vtedy podarilo zachrániť = vybrať zo smetného kontajnera štyri vrecia (!). Keď nato spolubratia baziliáni prišli, pri pokračovaní v upratovaní archíva začali odnášať a vyhadzovať ďalšie vrecia s dokumentami odvážajúc ich na aute tentoraz už do vzdialených, Timkovičovcom neprístupných smetných kontajnerov.

V r. 1842 na zasadaní dedičov rodiny **Čáky** (Csáky), ktorým patrila veľká časť Laboreckej doliny, sa rozhodlo, že Monastyru dajú 334 *koblev*[4] pozemku. V skutočnosti však Monastyr nakoniec dostal iba 70 *koblev* a aj to až o päť rokov neskôr v r. 1847 vo forme veľmi zlej zeme: na lúkach, húšťavách a v lesoch, v málo prístupných horách. Tieto pozemky boli slabou náhradou za dlh, do ktorého bol Monastyr uvrhnutý **Jánom Szirmayom** vo výške takmer 2000 guldenov.[5]

Podľa Terleckého novozískané pozemky Monastyra boli tými najhoršími na okolí a neboli schopné udržať Monastyr. Ale i napriek tomu pri dobrom obhospodarovaní predstavovali pre mníchov veľkú pomoc.[6]

---

[1] Porov. В. Терлецкій, «Описаніе Монастыря Краснобродского», *Литературный Сборник Галищко-русской Матицы - год 1870*, Ľvov, 1870, str. 29-30.

[2] Porov. *tamtiež*, str. 30.

[3] Porov. podrobný opis neblahého vplyvu Zamojského synodu na baziliánov v knihe Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska, 9.-18. storočie*, Košice, 2004, str. 555-571.

[4] Išlo o mieru pšenice, ktorá sa vysiala na určitý rozmer pozemku. Rozmery pozemkov sa určovali podľa týchto mier pšenice.

[5] Porov. В. Терлецкій, «Описаніе Монастыря Краснобродского», *Литературный Сборник Галищко-русской Матицы - год 1870*, Ľvov, 1870, str. 30.

[6] Porov. *tamtiež*, str. 30.

Sošestvije Svjatoho Ducha (Rusaľa) sa u gréckokatolíkov označuje aj názvom «Trojcin deň», lebo tento sviatok je sviatkom celej Presvätej Trojice. Na Krásnobrodskom monastyrskom staroslovanskom Evanjeliári ***z roku 1670*** *je dobové kovanie znázorňujúce Presvätú Trojicu. Pozri fotografie Evanjeliára aj na str. 151-152.*

21. Plnomocné odpustky od pápeža, Monastyr v polovici 19. st.

Pápež **Pius VII.** (1800-1823) vo svojom *Breve* **z 11. júna 1806**, obdaril Krásnobrodský monastyr plnomocnými odpustkami, ktoré sa odvtedy udeľujú s pápežským blahoslovením pri príležitosti odpustu na *Sošestvije Svjatoho Ducha (Rusaľa – Trojcin deň*) podľa juliánskeho kalendára.[1]

Starodávny Krásnobrodský monastyr však mal odpustky i dávno predtým. Latinský jezuita opisujúci neúspešný pokus o podpísanie Krásnobrodskej únie **v r. 1614** jasne uvádza, že sa na *Sošestvije Sv. Ducha* v Krásnobrode sa vtedy zišlo okolo 10.000 veriacich **za účelom obdržania plnomocných odpustkov**. To znamená, že **v r. 1806** pápež plnomocné odpustky pre Krásnobrod udelil nie po prvykrát v dejinách, ale ich len potvrdil…

Išlo, a v podstate i dodnes ide o veľké uznanie pre Krásnobrodský monastyr a jeho odpusty. Bol to jeden z mnohých prejavov novodobej zlatej éry Monastyra na prelome 18. a 19. st. Aj samotný rímsky pápež v ďalekom Ríme upriamil svoju pozornosť na tento veľavýznamný baziliánsky monastyr s čudotvornou ikonou na Podkarpatsku (vo vtedajšom severovýchodnom Uhorsku).

Rok 1818 – ustanovenie Prešovskej eparchie, vysviacka episkopa Tarkoviča v Krásnobrode

Prešovská eparchia bola úradne ustanovená pápežom **Piom VII.** až dňa **22. septembra 1818**. Nominovaným episkopom bol **Hrihorij Tarkovič**. Keďže pápež otáľal s jeho menovaním, menoval ho rakúsky cisár **František I.** (1792-1835) na základe *ius patronatus* už tri roky predtým v r. 1815. Rím nomináciu potvrdil až 2. októbra 1818 a k sa-

motnej vysviacke došlo ešte neskôr. **Tarkovič** bol vysvätený na gréckokatolíckeho episkopa až **17. júna 1821**, a to práve v starodávnom baziliánskom monastyre *Sošestvija Svjatoho Ducha* v Krásnom Bro-

Absolútna prevaha gréckokatolíkov v okolí Krásnobrodu na zač. 19. st. (v r. 1816)

	gréckokatolíci	rímskokatolíci
BOROV	**457**	**0**
ČABALOVCE	**316**	**2**
ČABINY	**1005**	**0**
ČERTIŽNÉ	**670**	**12**
HABURA	**846**	**0**
KALINOV	**347**	**0**
KRÁSNY BROD	**384**	**6**
MALÁ POĽANA	**222**	**0**
MEDZILABORCE	**603**	**4**
MIKOVÁ	**305**	**2**
ŇAGOV	**333**	**0**
OLŠINKOV	**222**	**0**
OĽKA	**780**	**0**
PALOTA	**534**	**0**
RADVAŇ	**396**	**0**
REPEJOV	**279**	**0**
ROKYTOV	**943**	**0**
ROKYTOVCE	**305**	**7**
ROŠKOVCE	**261**	**0**
SUKOV	**305**	**0**
STERKOVCE	**247**	**0**
SVETLICE	**822**	**10**
VALENTOVCE	**74**	**0**
VOLICA	**233**	**0**
VYDRAŇ	**245**	**4**
VYRAVA	**451**	**12**
ZBUDSKÁ BELA	**474**	**0**
SPOLU	**12.059**	**59**

***Tabuľka približujúca náboženskú situáciu v Krásnobrode a na jeho okolí v r.1816**. Bola spracovaná podľa údajov Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Munkacsiensis Ad Annum M.D.CCC.XVI., Cassoviae, 1816 a Catalogus Venerabilis Cleri Dioecesis Cassoviensis Ad Annum Jesu Christi M.DCCCXVI., Agriae, 1816. Porov. štatistiky na str. 360, 499-501.*

de.[2] Už len z tohto samotného faktu možno usudzovať, aké dôležité miesto mal Krásny Brod (dnešné najstaršie odpustové miesto gréckokatolíkov na Slovensku) od samého počiatku v dejinách samostatnej Prešovskej eparchie (dnes už metropolie).

Chirotoniou prvého prešovského episkopa sa tento monastyr natrvalo zapísal do novodobých dejín gréckokatolíkov. Hlavným svätiteľom bol mukačevský gréckokatolícky episkop **Alexij Povčij**.[3] Po vysviacke episkop Tarkovič vstúpil do Prešova a prevzal rezidenciálne budovy. Podľa Zaklinského Tarkovič neskôr z vďačnosti baziliánom podaroval do knižnice Krásnobrodského monastyra polovicu svojich kníh.[4]

Originálne mal byť Tarkovič gréckokatolíckym episkopom košickým, lebo podľa pôvodného zámeru cisára malo byť vytvorené zo západnej časti nadmerne veľkej Mukačevskej eparchie nové gréckokatolícke episkopstvo práve v kráľovskom meste Košice (nie v Prešove). Preto už v roku 1790 v čase mukačevského episkopa **Bačinského**, bol vytvorený v Košiciach gréckokatolícky episkopský vikariát s predpokladaným sídlom v tamojšom františkánskom kostole (bývala gréckokatolícka *Cerkov sv. Nikolaja Čudotvorcu* na dnešnej Hlavnej ulici.

Ostrihom však v snahe zabrániť vytvoreniu sídla gréckokatolíckej hierarchie v kráľovskom meste – v Košiciach, tam narýchlo ustanovil 10. augusta 1804 svoje latinské biskupstvo (predchodcu dnešného Košického arcibiskupstva). Tým naozaj znemožnil plánované vytvorenie Košického gréckokatolíckeho episkopstva, pretože podľa vtedajších cirkevných zákonov v jednom meste nemohli byť dve katolícke biskupské sídla odlišných obradov (zakazoval to už IV. Lateránsky koncil vo svojej 9. konštitúcii). Latinské biskupstvo v Košiciach nebolo potrebné ani z administratívnych, ani z pastoračných dôvodov, pretože leží v neveľkej vzdialenosti (okolo 50 kilometrov) od dvoch iných latinských biskupstiev: Rožňavy a Spiša, ktoré takýmto spôsobom stratili značnú časť svojich farností, lebo Košické rímskokatolícke biskupstvo vlastných rímskokatolíckych veriacich v podstate ešte nemalo.

*Jeromních **Manuel Čanda** (1809-1870) žil a pôsobil v Krásnobrodskom monastyre v tridsiatych rokoch 19. st.*

*Jeromních **Matej Mikita** (1802-1885) žil v Krásnobrodskom monastyre v tridsiatych rokoch 19. st.*

Vysviacka vladyku **Hrihorija Tarkoviča** v monastyre Krásneho Brodu mala «*privátny a jednoduchý charakter*» a uskutočnila sa krátko po odpuste *Sošestvija Sv. Ducha* v nedeľu Všetkých Svätých **17. júna 1821**.[5]

Pastoračná pomoc episkopovi – krásnobrodská farnosť

Podľa *Schématizmu* Prešovskej eparchie z roku 1898 baziliáni obhospodarovali krásnobrodskú farnosť neprestajne ako prichodnici **do roku 1775**. V roku 1775 po vyľudnení bola zrušená samostatná farnosť v Rokytovciach, rokytovský paroch bol premiestnený do Krásnobrodu a od toho času Rokytovce su filiálkou gréckokatolíckej farnosti Krásny Brod.[6]

Tento stav, že Krásnobrod mal svetského kňaza však trval len veľmi krátky čas — tri roky, potom (podľa *Schematizmu* Prešovskej eparchie z roku 1944) baziliáni opäť obsluhovali Krásnobrodskú farnosť s filiálkou Rokytovce od roku 1778 do roku 1844. Uvádzame mená baziliánskych parochov Krásneho Brodu z tohto obdobia, ktoré sa nám podarilo zistiť:

1816 — jeromních **Joakim Danilovič, OSBM** (+1824);[7]
1819 — jeromních **Jozef Demjano-**

vič, OSBM (+1852);[8]
1821 — jeromních **Jakub Chanas, OSBM** (+1857);[9]
1824 — jeromních **Sofron Halečko, OSBM** (+1839);[10]
1826-1831 — jeromních **Martinian M. Zapotockyj, OSBM** (zomrel na choleru 30. 7. 1831 ako 53 ročný);
1832-1840 — jeromních **Herman H. Mienskyj, OSBM** (+1842);
1840-1844 — jeromních **Avhustin Tóth, OSBM** (+1853).[11]

Z hore uvedených údajov vyplýva, že baziliáni z Monastyra obsluhovali farnosť v Krásnom Brode do r. 1775 neprestajne a potom s malými prerušeniami ešte od r. 1778 do r. 1844. Od r. 1990 do súčasnosti obsluhujú baziliáni Krásnobrod s filiálkou Rokytovce opäť…

Jeromních Anatolij Kralickyj, OSBM (1834-1894)

V životopise jeromnícha **Anatolija Alexandra Kralického**[12] čítame, že sa narodil 12. februára 1834[14] v gréckokatolíckej rusínskej dedine Čabiny a základné vedomosti dostával v blízkej monastyrskej škole v Krásnobrode. Neskôr do tohto monastyra aj vstúpil a ukončil tu noviciát. Z toho vidieť, že v tomto období Krásnobrodský monastyr pôsobil nielen ako noviciát, ale aj ako výchovné centrum pre deti z okolitých dedín.

Z časopisu ***Вѣстникъ для Рѳсиновъ Австріискои державы***[13] sa dozvedáme, že v Haličine, ktorá patrila priamo do Rakúska, baziliánov podporuje štát aj peňažne,[15] zatiaľ čo v «*korunnom Uhorsku*» títo žijú iba z milodarov. Práve toto zapríčinilo, že čo sa týka vzdelania a možnosti navštevovania škôl, baziliáni v Haličine v tomto čase boli asi na rovnakej úrovni a mali rovnaké možnosti štúdia ako svetskí kňazi, zatiaľ, čo v Uhorsku tomu tak určite nebolo. Avšak i napriek nedostatku financií Krásnobrodský monastyr hral v tomto období v celej Prešovskej eparchii stále významnú úlohu.

Potvrdzuje to sám Anatolij Kralickyj, ktorý píše:

«*Tento monastyr stojí pri dedine Krásnobrod na osobitnom vyvýšenom mieste a je v určitom zmysle centrom a ohniskom celého*

Laborského okruhu. Zastupuje post provinčného mesta, ktoré tu chýba, pretože Humenné sa rozprestiera vo vzdialenosti štyroch míľ a je medzi Sotákmi.[16] *Týždeň pred Sošestvijem Svjatoho Ducha sa na lúkach pod monastyrom koná trh, na ktorom sa predáva*

Jeromních ***Anatolij Alexander Kralickyj, OSBM*** *– rodák z Čabín (1834-1894). Vyznačoval sa veľkou vzdelanosťou, skromnosťou a pokorou. Dlhé desaťročia bol ihumenom veľkého baziliánskeho monastyra na Černečej Hore pri Mukačeve.*

dobytok a iný tovar. Prichádza tu veľké množstvo ľudí i z (poľskej) Haličiny. V nedávnych rokoch tu boli naši i z okolia Banáta od Dunaja (pod slovkom «*naši*» Kralickyj tu zrejme rozumie gréckokatolíckych Rusínov z Bačky – dnešná Vojvodina v Srbsku, kde sa z údolia rieky Hornád (z tzv. Hornice) za Márie Terézie vysťahovalo množstvo gréckokatolíkov zo Zemplína, Šariša a Spiša), *dokonca i Maďari z Hevešu a Boršoda, predovšetkým na nákup ošípaných z Haličiny. Prítomnosť monastyra má veľký vplyv na morálku tunajšieho obyvateľstva. Preto tu o vraždách a podpaľačstve vôbec nepočuť, iba ak o malých nedorozumeniach — a o všeobecnom probléme rusínskych dedinčanov, tj. náklonnosti k pálenke (horilci); ale i to sa pri vzrastajúcej vzdelanosti prostredníctvom zakladaných škôl pomaly vykoreňuje.*[17] *Tento posledný neduh sa dá čiastočne vysvetliť, keď si uvedomíme, aké ľstivé machinácie tu robia synovia Izraela (Židia), aby pritiahli tunajších dedinčanov do svojich sietí. — Kde sa usídli päť-šesť Rusínov, tam nevyhnutne siedmim musí byť Žid!*».[18]

Anatolij Kralickyj *ako fotograf, vyhotovil aj niekolko autofotografií zo seba samého..*

Bazilián Anatolij Kralickyj – fotograf

V 19. st. nebolo fotografovanie vôbec tak jednoduché ako dnes. Predstavovalo umenie umení. V šesťdesiatych rokoch 19. st. boli na Podkarpatsku len dvaja profesionálni fotografi: jeden v Užhorode a druhý v Košiciach. V tom čase fotil aj bazilián Kralickyj. Dodnes sa zachoval dokonca aj

jeho vlastný rukopis, kde má presne poznačené, ako sa v jeho čase vyvolávala a robila fotografia. Pri výrobe fotografie potreboval fotograf dokonca aj zlato «orašpľované» z dukáta(!). Keď sa fotografovalo vonku, expozícia trvala dlhých 18 sekúnd a v miestnosti dokonca až 40 sekúnd! Teda fotografovaná osoba musela pózovať taký dlhý čas bez akéhokoľvek pohnutia (či žmurknutia očami). Text rukopisu «*Фотографія*» publikoval **Padyak**.[19]

Vďaka Kralickému mohli byť i v tejto monografii o Krásnobrodskom monastyre publikované niektoré unikátne a mimoriadne vzácne fotografie bradatých baziliánskych mníchov-spolubratov Kralického z 19. st. Pre dôvod veľmi dlhej expozície, je napríklad autofotografia Kralického (publikovaná na predchádzajúcej strane) rozmazaná.

---

[1] «…in pervigilio Pentecostes, vel in ipsa Dominica, sive Feria secunda, aut in die octava ejusdem Festi juxta vetus Kalendarium… perpetuis plenaris —Indulgentiis» provisa est. Tento údaj uvádza *Schematismus Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Munkácsensis ad annum Domini 1915*, Ungvárini, 1915, str. 222.

[2] Bol episkopom v rokoch 1818-1841. Prvá správa o Prešovskej eparchii a novomenovanom prešovskom vladykovi sa objavila v oficiálnej vatikánskej tlači v r. 1820 v tomto znení: «Eperiess nell'Ungheria di Rito Greco unito nuovamente eretta da Sua Santitá, Eperjessen: Gregorio Tarkovitz nato nella Diocesi di Munkacs il 28 Novem. 1754 fatto Vescovo 2 Ottobre 1818», (*Notizie per l'anno M.DCCC.XX dedicate all Emo, e Rmo Principe il Signor Cardinale Pietro Vidoni diacono di S. Nicola in Carcere*, Roma, Nella Stamperia Cracas, Con Approv. e Privilegio Pontificio, p. 268).

[3] Porov. А. Пекар, *Нариси Історії Церкви Закарпаття,* I, Рим, 1967, 91.

[4] Porov. К. Заклинський, «Нарис історії Краснобрідського монастиря»; *Vedecký zborník Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku*, I, Bratislava-Prešov, 1965, str. 55.

[5] Porov. A. Duchnovič, *The History of the Eparchy of Prjašev*, Rím, 1971, 46-47.

[6] Porov. *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Eperjesiensis Pro Anno Domini 1898*, Eperjesini, 1898, str. 213-214.

[7] Porov. *Katalóg* baziliánov - písaný rukou po rusínsky z daného roku. Originál sa nachádza v Mária Pócsi, opis (vďaka o. Bartolomejovi Dudášovi, OSBM, z Maďarska) v Archíve Generálnej Kúrie otcov baziliánov v Ríme.

[8] Porov. *Acta Congregationis in Monte Csernek 1819*.

[9] Porov. *Acta Congregationalia Religiosorum in Monte Csernek 1821*; *Schématizmus Prešovskej eparchie* na r. 1944 uvádza v danom roku ako parocha Krásnobrodu baziliána jeromnícha **Maxima Jeleňaka**. Ako vyplýva z *Ákt* z Černečej Hory pri Mukačeve z r. 1819 – M. Jeleňak bol od r. 1819 ihumenom Krásnobrodského

monastyra. Ihumenom bol až do r. 1821. V *Aktách* z Černečej Hory **z** decembra r. 1821 sa uvádza parochom v Krásnobrode jeromních **Jakub Chanas**; jeromních M. Jeleňak je už uvádzaný ako ihumen v baziliánskom monastyre v Mária Pócsi. Je možné, že k zmene došlo práve v decembri r. 1821 a predtým (teda až do decembra 1821) M. Jeleňak bol skutočne i parochom Krásnobrodu. Takto v r. 1821 by sa mohli uviesť obaja: teda M. Jeleňak i J. Chanas ako parochovia farnosti Krásny Brod.

[10] Porov. *Acta Congregationis in Monte Csernek 1824*.

[11] Porov. *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioeceseos Prešoviensis (Fragopolitanae) et Administraturae Apostolicae Dioec. Munkačensis in Slovachia pro anno Domini 1944*, Prešov, 1944, str. 94. Údaje Prešovského Schematizmu sa zhodujú s baziliánskymi *Katalógmi* z daného obdobia.

[12] **Kralickyj** publikoval veľmi veľa článkov nielen priamo pod vlastným svojim menom, ale aj pod pseudonymami, skrývajúc sa takto pred prenasledovaním zo strany latiníkov a maďarónov. Jeho pseudonymá boli: **Askoldd, Ivan Nod, I. Vasiljevič, Foma Fomič, Laborčan** a kryptonymá: **A.K., A.Kr., An.Kr., K., A.F.K., F.F.** a iné, (porov. А. Пекар, «Анатолій Кралицький, ЧСВВ, як історик», *Analecta OSBM*, Rím, IX (XV) (1974) str. 276-277; M. Jasik, *Anatolij Kralický, rusínsky spisovateľ a historik 19. storočia*, Čabiny, 2004, str. 16).

[13] Porov. ***Вѣстникъ для Рѳсиновъ Австрискои державы***, č. 102, Viedeň, 30. augusta (11. septembra) 1851, str. 407.

[14] Osudom historických osobností je, že máloktorej z nich vieme presný dátum jej narodenia. Obyčajne sa pozná len dátum jej smrti. Napríklad o dátume narodenia slávneho francúzskeho dobyvateľa Európy **Napoleonovi** (ktorý si «vylámal zuby» pri dobýjaní Ruska) sa dodnes vedú medzi historikmi spory… Výnimkou nie je ani rusínsky velikán **Anatolij Kralickyj**. Literatúra všade uvádza, že jeromních Anatolij A. Kralickyj sa narodil 12. februára 1834. **Padyak** v archívoch objavil, že to nebolo v r. 1834 – ale o rok pozdejšie – v r. 1835, (porov. В. Падяк, «Конференція о Кралицькім із сензаціёв», *Народны новинкы*, Пряшев, 10-13 (2006) str. 1).

[15] Haličina patrila do Rakúska, Mukačevská i Prešovská eparchie do Uhorska.

[16] A. Kralickyj hneď v poznámkach vysvetľuje, kto sú to «Sotáci»: «*Sotácky lud je r. k.* (rutheno-katolíckeho t.j. rusínskokatolíckého = gréckokatolíckeho) *vierovyznania a hovorí celkom pokazeným slovenským podnárečím; tak, že hovorí «so» namiesto* '*čo*'», (А. Кралицкій, «Русины Лаборскіи въ Угорщині», *Науковый Сборникъ издаваемый Лит. Обществомъ Галищко-русской Матицы*, Ľvov, 1865, str. 105).

[17] Kralickyj uvádza, že dedinské školy sa začali zakladať až v r. 1850. Predtým sa tunajší obyvatelia učili čítať od ďaka (kantora) z *Bukvara* či *Psaltyra* a trochu cirkevného spevu. V r. 1865 už v každej dedine existovala vlastná cirkevná škola, avšak nebolo dostatok učebných pomôcok (porov. *tamtiež*, str. 106).

[18] *Tamtiež*, str. 105-106.

[19] В. Падяк, «Невідомий фотограф Анатолій Кралицький», *Науковий збірник Музею української культури у Свидніку*, 18, Пряшів, 1992, str. 199-209.

*O. **Alexander Duchnovič** (1803-1865) – národný buditeľ podkarpatských Rusínov. Bol členom III. rádu sv. Bazila Veľkého.*

22. Bazilián III. rádu o. Alexander Duchnovič (1803-1865)

Podľa **Padyaka** na sobore baziliánov v Krásnobrodskom monastyre **v roku 1848** zastupoval prešovského episkopa **Josifa Gaganca (1842-1875)** o. **A. Duchnovič**. Rusínsky národný buditeľ Duchnovič navrhol baziliánom, aby kúpili tlačiareň od košického **Karola Ellingera**, doplnili ju cyrilskými písmenami a umiestnili ju v Mukačevskom monastyre na Černečej Hore, kde by cyrilikou tlačili pre celé Uhorsko. Múdra myšlienka sa však žiaľ nerealizovala, lebo v r. 1848-1849 vypukla revolúcia[1] a po nej sa nepriaznivo zmenila aj politická situácia.

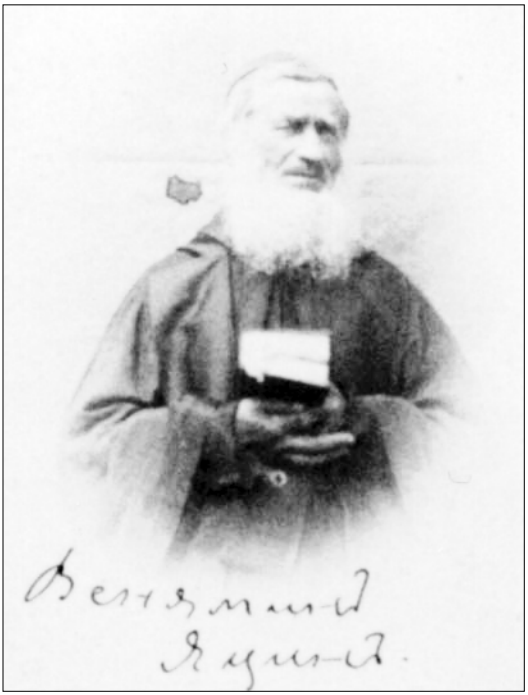

*Jeromních **Venjamin Jacin** (1804-1887) bol ihumenom Krásnobrodu v rokoch 1848-1853, teda v čase, keď častým hosťom Krásnobrodského monastyra bol A. Duchnovič.*

Rok 1858 – vladyka J. Gaganec s A. Duchnovičom vizitovali Monastyr

Ako sa dá vydedukovať z listu A. Duchnoviča z 25. 3. (6. 4.) 1858 na sviatok *Sošestvije Sv. Ducha*, pri príležitosti odpustu, navštívil Monastyr prešovský vladyka Kyr Josif Gaganec (1843-1875).[2]

Z iného rukopisu Duchnoviča sa dozvedáme, že sa jednalo o vizitáciu všetkých baziliánskych monastyrov Karpatorusínskej provincie, ktorú vladyka Kyr J. Gaganec robil na príkaz kardinála **Jána Szcitovského** (primasa Uhorska). Na tejto ceste vladyku sprevádzal i o. A. Duchnovič – preto bol o všetkom tak dobre informovaný:

Do Krásnobrodského monastyra vladyka Gaganec zavítal 21. mája 1858. Bolo to v piatok pred sviatkom *Rusaľa* – Zoslaním Svätého Ducha, kedy vlastne začínal už samotný odpust pre cudzincov prichádzajúcich do Krásneho Brodu z ďalekého okolia i z poza hraníc. V ten istý deň odslúžil archijerejskú *Božestvennuju Liturhiju* a posvätil podľa obyčaju vodu v rieke Laborec:

«*… dňa 21-oho toržestvenno pribyl v monastyr Krasnobrodskij, hdi toho ešče dňa, t.je. v pjatnicju pered Sošestvijem sv. Ducha toržestvenno liturhizoval, po obyknoveniju osvjatil v (riki) Laborci vodu. Ibo v Krasnobrodskom Monastyri na Sošestvije sv. Ducha byvavšij otpust, dľa inostrannych otbyvajetsja v pjatnicu pred Sošestvijem, hdi mnohočislennyj sobirajetsja iz dalekich storon narod, najpače iz Haličiny, blahohovinija radi prichoďaščij.*»

Na Labirštine v okolí Krásneho Brodu dodnes žijú Rusíni, preto majú i dvojjazyčné tabule na ceste pri vstupe i výstupe z obce.

V sobotu 22. mája archijerej navštívil farnosti: Borov, Haburu, Čertižné a Medzilaborce. Dňa 23. mája – teda v nedeľu *Sošestvija Sv. Ducha*, opäť odslúžil slávnostné bohoslužby v Monastyre a dňa 24. mája navštívil farnosť Krásnobrod a Sukov, potom sa vrátil prenocovať do Radvane a odtiaľ dňa 26. cez Humenné sa opäť vrátil na noc do Stakčína (*Staščina*). Nič zvláštneho sa na tejto ceste nestalo, iba to, že episkopský koč v samotnom

Monastyre sa prevrátil (*v chutori*), pretože kočiš (*kučera*) sa opil, a preto sa koč musel v Medzilaborciach opravovať.[3]

Gréckokatolícky svjaščenik z Čertižného – Michajil Beskid (svjaščenikom v Čertižnom bol v rokoch 1830-1879, spolu 49 rokov), ktorý sa osobne zúčastnil odpustu (1858), vo svojich dejinách napísaných tri roky po udalostiach v r. 1861: «Коротка історія греко-католицької матері-церкви в Чертижному» (v preklade: *Krátke dejiny gréckokatolíckej matko-cerkvi v Čertižnom*) uvádza, že odpustová Služba Božia, ktorú na *Rusaľa* **23. mája 1858** v Krásnobrodskom monastyre odslúžil prešovský episkop Josif Gaganec, sa začala o 11.00 a skončila o 15.00 (teda trvala štyri hodiny). Po myrovaní bol obchod okolo cerkvi a zaspievali mnoholitstvije rímskemu pápežovi Piusovi IX., potom rakúsko-uhorskému cisárovi Františkovi Jozefovi, potom jeho cisárskej rodine, potom jeho armáde, potom uhorskému latinskému primasovi-kardinálovi, potom za všetok ľud a nakoniec za prešovského gréckokatolíckeho episkopa, jeho úspešnú vizitáciu i šťastný návrat domov…[4]

Ďalej episkop Josif Gaganec pokračoval v ceste do Mukačevskej eparchie, aby navštívili ďalšie baziliánske monastyry: v Malom Bereznom a v Mukačeve… V Mukačevskom monastyre uverejnil *Pravidlá* Rádu sv. Bazila Veľkého (pozri na str. 338), zároveň sa tu rozhodlo, aby noviciát baziliánov bol premiestnený z Mukačeva do Krásnobrodu. Za magistra-vychovávateľa novikov bol určený človek mimoriadných kvalít a schopností jeromních – **Vladimír Hippolyt Terleckyj**, «*doktor teológie a medicíny*».[5]

Knihy darované pre Monastyr

Z 1. (13.) júna roku 1859 máme zachovaný darovací list Duchnoviča, v ktorom venuje Krásnobrodskému monastyru časť svojej knižnice za týchto darovacích podmienok: knihy majú byť uložené v tomto monastyre, pretože je tam noviciát baziliánov; majú byť zaevidované v osobitnom katalógu; bude pre nich stanovený špeciálny bibliotekár, najlepšie ak sám magister novikov, ktorý ich bude svojim novikom požи-

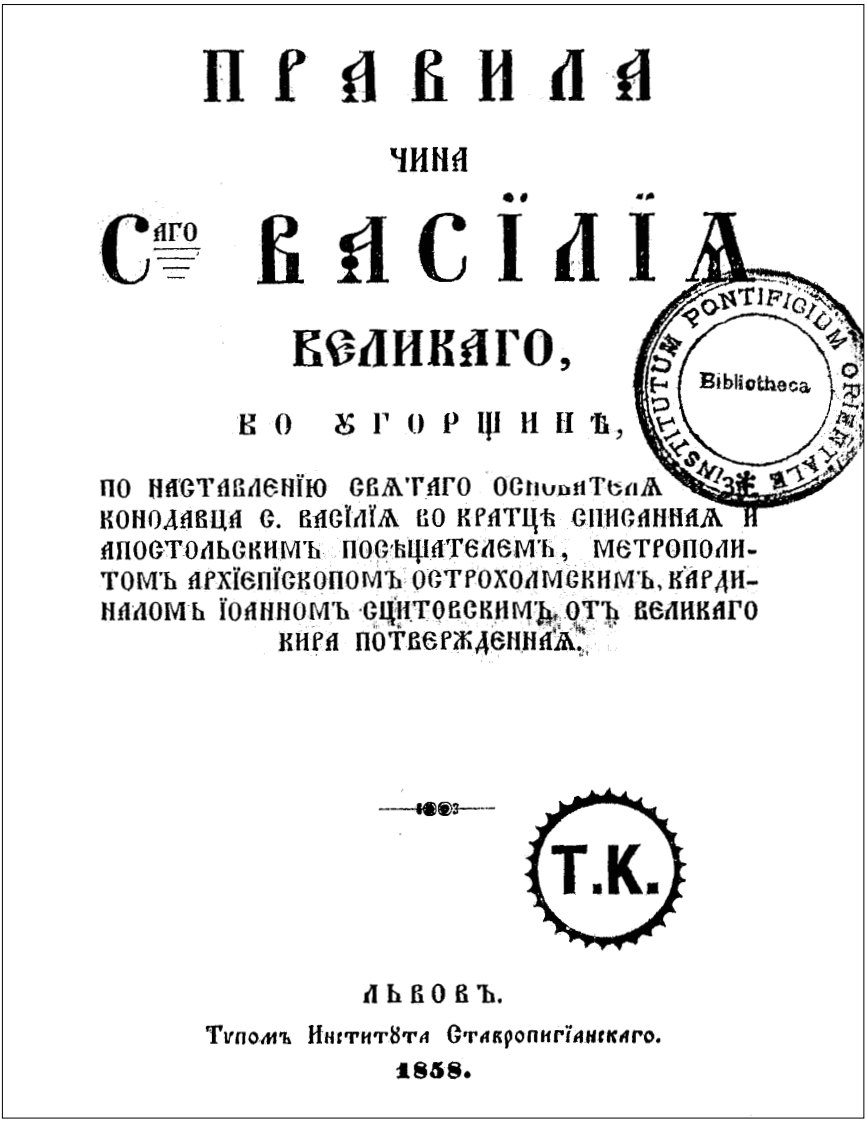

ПРАВИЛА

ЧИНА

С^АГО ВАСЇЛЇѦ

ВЕЛИКАГО,

ВО УГОРЩИНѢ,

ПО НАСТАВЛЕНЇЮ СВѦТАГО ОСНОВАТЕЛѦ КОНОДАВЦА С. ВАСЇЛЇѦ ВО КРАТЦѢ СПИСАННАѦ И АПОСТОЛЬСКИМЪ ПОСѢЩАТЕЛЕМЪ, МЕТРОПОЛИТОМЪ АРХЇЕПЇСКОПОМЪ ОСТРОХОЛМСКИМЪ, КАРДИНАЛОМЪ ЇОАННОМЪ СЦИТОВСКИМЪ, ОТЪ ВЕЛИКАГО КИРА ПОТВЕРЖДЕННАѦ.

INSTITUTUM PONTIFICIUM ORIENTALE
Bibliotheca
Т.К.

ЛЬВОВЪ.

Тѵпомъ Инститѹта Ставропигїанскаго.

1858.

Pravidlá pre baziliánov v Uhorsku *vyšli tlačou najprv po latinsky v roku 1857. Baziliáni v Uhorsku mali iné Pravidlá ako baziliáni v Haličine. Rímskokatolíci vtedy nedovoľovali nič vydať, pokiaľ to nebolo napísané po latinsky. Vďaka A. Duchnovičovi, boli preložené do rusínčiny a vydané cyrilikou v roku 1858 v Ľvove. Ľvov vtedy patril do Rakúsko-Uhorska. Na obrázku je titulná strana Pravidiel písaných cyrilikou z roku 1858. Obsah je samozrejme zhodný s Pravidlami v latinčine z r. 1857.*

čiavať; z týchto kníh sa bude požičiavať i poza Monastyr, ale nie na dlhší čas, ako na tri mesiace; knihy sa pri navrátení záväzne musia kontrolovať, či z nich niečo nechýba; Monastyr sa bude starať i o doplňovanie nových kníh.

V darovacej listine sa ďalej ustanovuje, že ak to bude vhodné a baziliáni sa mu budú chcieť poďakovať, zdá sa mu dostatočnou náhradou, ak sa budú za neho modliť; táto časť knižnice sa bude volať Duchnovičovou a každý kto ju bude užívať, mu zaželá blaženný pokoj a večnú pamiatku.

Na konci darovacej listiny je podpísaný: *Aleksander Duchnovič, Sobora Krylošan Prjašovskaho kanonik, Archi Dijakon katedraľnyj i Čina s. Vasilija Velikaho Sobrat*. Podobne aj v iných svojich listoch sa A. Duchnovič vyjadroval, že je «spolubratom» baziliánov – «*sobratom*».

Podľa baziliánskych *Pravidiel* **z r. 1857 (1858)** vyplýva, že *sobrat* znamená v dnešnom zmysle: bazilián III. rádu. Teda Alexander Duchnovič bol baziliánom III. rádu. Na liste je napísaná poznámka archivistu: *Osnovanije Biblioteki Krasnobrodsko-Manastyrskoj – Aleksandrom Duchnovičem. **1859***.[6]

Rok 1860 – sobor baziliánov v Krásnobrodskom monastyre

Z *Denníka* Alexandra Duchnoviča sa dozvedáme, že **4. (16.) júla 1860** sa v Krásnobrodskom monastyre uskutočnil ďalší sobor baziliánov Karpatoruskej provincie. Prešovský episkop znovu poveril práve o. Alexandra Duchnoviča, aby ho na tomto sobore zastupoval. Pod nemalým blahodárnym vplyvom Duchnoviča a jeromnícha Terleckého (upozorňujúcich na nezdravé latiníkmi chcené a nariaďované premiestňovanie) baziliáni za protoihumena znovuvybrali jeromnícha **Alexija Halečkoviča** (1812-1871) a potvrdili všetkých ihumenov na svojich miestach:

«*Дня 4/16 Іулья 1860. Праздновался общій Соборъ Иноковъ С. Василія Великаго въ Монастырѣ Краснобродскомъ, подъ предсѣда-*

тельством Коммиссаря **Александра Духновича**. *Такожде на томъ соборѣ избранно Началники, и Настоятели, а сице:*

Въ Прото Игумена 8. жребіями избранъ Отецъ **Алексій Галечковичъ** *бывшій Прото Игуменъ. Во Игумена Мукачевского Отецъ* **Емиліанъ Бигарій**, *прочіиже Игумены всѣ суть потверджены. Отецъ* **Владимиръ Терлецкій** *не хотѣлъ принять чиновства*».[7]

---

[1] Porov. В. Падяк, *Ужгородський тижневик «Новый Свѣтъ» (1871-1872), Анотована бібліографія матеріалів та історичний нарис*, Ужгород, 2006, str. 5.

[2] Porov. Г. Кінах, «Переписка А. Духновича з Василіянами», *Analecta OSBM*, Rím, V (XI) (1967) str. 370.

[3] Rukopis uverejnený v článku A. Пекар, «Пряшівський владика Йосиф Ґаґанець, Візитатор ОО. Василіян», *Analecta OSBM*, Rím, X (XVI) (1979) str. 384-385.

[4] Porov. М. Бескид, «Коротка історія греко-католицької матері-церкви в Чертижному», *Науковий збірник Музею українсько-руської культури у Свиднику*, 22, Prešov, 2001, str. 182.

[5] Príspevok o. A. Duchnoviča o vizitácii vladyku Gaganca v «*Церковная Газета*», Budín, 1858, č. 14, str. 109; pretlačené tiež v článku A. Пекар, «Пряшівський владика Йосиф Ґаґанець, Візитатор ОО. Василіян», *Analecta OSBM*, Rím, X (XVI) (1979) str. 386.

[6] Porov. Г. Кінах, «Переписка А. Духновича з Василіянами», *Analecta OSBM*, Rím, V (XI) (1967) str. 375-376.

[7] Porov. «Записка Александра Духновича 1858», *Науковий збірник Музею українско-руської культури у Свиднику*, 21, Prešov, 1998, str. 353.

23. Krásnobrodský polyglot – jeromních Vladimír H. Terleckyj, OSBM (1808-1889)[1]

V Krásnobrodskom monastyre pôsobil v rokoch 1860-1872 baziliánsky génius a polyglot (ovládal veľa jazykov) Vladimír Hippolyt Terleckyj, ktorý bol v 19. st. veľmi významnou osobnosťou v hnutí tzv. všeslovanskej vzájomnosti v Rakúsko-Uhorsku.

Hippolyt **Terleckyj** (1808-1889) sa narodil v r. 1808 vo Volynskej guberniji, vo vtedajšom Rusku (dnes Ukrajina – *vedel perfektne **po rusky a ukrajinsky***). V rokoch 1825-1830 študoval vo Viedni medicínu (*vedel perfektne **po nemecky a latinsky***), neskôr pokračoval v štúdiách v Krakove (*vedel perfektne **po poľsky***) a získal titul «doktor medicíny». Cestoval často po celej Západnej Európe. V rokoch 1836-1842 pôsobil v Paríži vo Francúzsku (*vedel perfektne **po francúzsky***). V r. 1842 bol vysvätený na kňaza. V rokoch 1842-1848 žil v Ríme, kde študoval teológiu a dosiahol tam aj v poradí už druhý doktorát – doktorát z teológie (*vedel perfektne **po taliansky, staroslovansky***).

*Polyglot a všestranný jazykový génius **V. H. Terleckyj** pôsobil v Krásnobrodskom monastyre **v rokoch 1860-1872**. Túto dobovú fotografiu vyhotovil A. Kralickyj, OSBM – rodák z Čabín.*

Ako prvý a jediný v dejinách vypracoval geniálny projekt gréckokatolíckeho patriarchátu v Rakúskom cisárstve, ktorý by zastrešoval všetkých gréckokatolíkov. V rokoch 1849-1855 žil opäť v Paríži vo Francúzsku. V rokoch 1855-1857 prebýval v Antiochii a v Palestíne (*naučil sa perfektne **po grécky a arabsky***).

Duchnovič a Terleckyj

V roku 1857 Terleckyj prišiel na Podkarpatskú Rus a stal sa veľkým priateľom kanonika **Alexandra Duchnoviča** (dvaja veľkí intelektuáli Duchno-

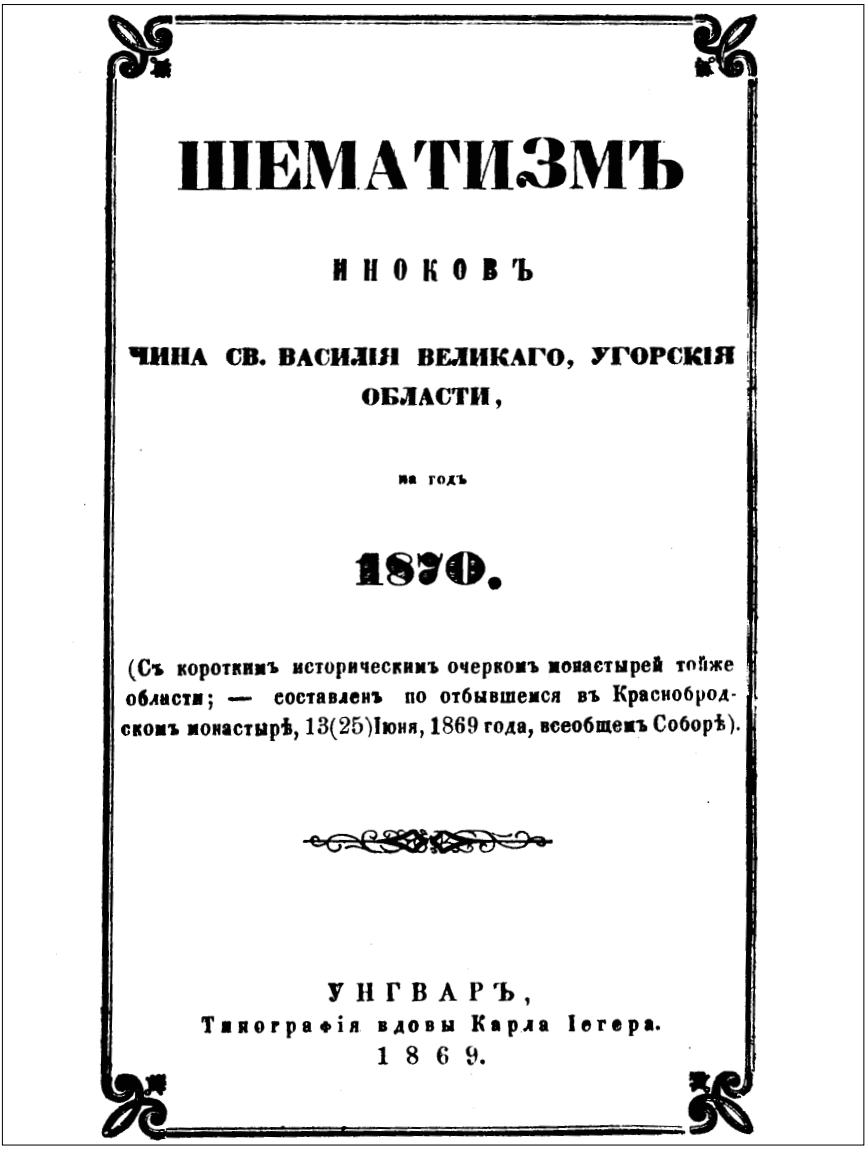

ШЕМАТИЗМЪ

ИНОКОВЪ

ЧИНА СВ. ВАСИЛІЯ ВЕЛИКАГО, УГОРСКІЯ ОБЛАСТИ,

на годъ

1870.

(Съ короткимъ историческимъ очеркомъ монастырей тойже области; — составленъ по отбывшемся въ Краснобродскомъ монастырѣ, 13(25)Іюня, 1869 года, всеобщемъ Соборѣ).

УНГВАРЪ,
Типографія вдовы Карла Іегера.
1869.

***Titulná strana** prvého azbukou tlačeného **Schematizmu Karpatoruskej provincie baziliánov v Uhorskom kráľovstve na rok 1870**. Tento rusínsky písaný Schematizmus vyšiel vďaka intelektuálovi Vladimírovi Terleckému. Baziliáni počas tisícročnej existencie Uhorského kráľovstva vydali, a aj to len vďaka Terleckému, len dva Schematizmy **azbukou** — na rok 1870 a na rok 1873.*

vič-Terleckyj sa hneď našli). Duchnovič si veľmi dobre uvedomoval, akú významnú úlohu zastávali baziliáni v dejinách gréckokatolíkov, a preto sa k nim snažil čo najskôr pridať aj tohto výnimočného intelektuála, len čo ho lepšie spoznal. Pod vplyvom Duchnoviča v tom istom r. 1857 (už ako zrelý štyridsaťdeväť ročný gréckokatolícky kňaz) vstúpil v Mukačeve do Baziliánskeho Rádu (tam sa *naučil perfektne* ***po rusínsky*** *a* ***maďarsky***).

Po vstupe do monastyra **Hippolyt Terleckyj** prijal mníšske meno **Vladimír**. Večné baziliánske sľuby zložil krátko nato, už v roku 1858, a hneď od toho istého roku bol ihumenom Maloberezňanského monastyra (pravdepodobne necelé tri roky: 1858-1860).

Neskôr sa stal **magistrom-vychovávateľom v noviciáte v Krásnom Brode**. Baziliánsky *Schematizmus* uvádza, že Terleckyj bol magistrom-vychovávateľom v noviciáte v Krásnobrode už v r. 1860.

Príchod Terleckého do Krásnobrodu

1. februára 1860, pri tejto slávnostnej príležitosti A. Duchnovič napísal a venoval Terleckému báseň (pozri na str. 347), kde doslovne píše, že Terleckyj žije v Krásnobrodskom monastyre: «*Твое блаженство потыръ И Краснобродскій Сѣбиръ Составитъ тебѣ кумиръ Честный Отецъ Владимиръ*» [čítaj: *Tvoje blaženstvo potyr I Krasnobrodskij Sibir Sostavit tebi kumir Čestnyj Otec Vladimir*] – v preklade do slovenčiny: … *Tvoja dobrota – čašu* (víťazný pohár) *i Krásnobrodský Sibír* (= ťažký život v Krásnobrodskom monastyre akoby vo vyhnanstve na Sibíri) – *pomník* (= pamätník) *ti postaví, čnostný otče Vladimír…* Tu pôsobil (s krátkou prestávkou v r. 1863) skoro nepretržitých dvanásť rokov (**1860-1872**). Opísal momentálny stav ako aj históriu tunajšieho Monastyra. Je to prvá dodnes známa publikovaná ucelená história Krásnobrodského monastyra (**1870**).[2]

V tejto svojej štúdii však odvážne kritizoval pokus o tzv. Krásnobrodskú úniu v r. 1614, čo sa mu stalo osudným. Už o rok nato (**1871**) začalo totiž otvorené prenasledovanie jeho osoby z boku uhorských la-

tiníkov, ktorí proti nemu šikovne zneužili jeho vlastných spolubratov baziliánov a aj vďaka nim sa im ho podarilo vyhnať z Monastyra do emigrácie do vtedajšieho cárskeho Ruska. Medzi vlastných prišiel a vlastní ho neprijali – samozrejme, že zo závisti, tak ako Isusa Christa (porov. Jn 1,11; Mt 27,18).

Rok 1872 – vyhnanie Terleckého z Monastyra

Jeromních V. H. Terleckyj bol priamoúmerne svojej vysokej inteligencii neustále zapletený vo «vysokej politike» orientovanej na slovanské Rusko. Bol podporovateľom (podobne ako v tom čase aj štúrovci) tzv. všeslovanskej vzájomnosti. Preto ho maďaróni obviňovali z **panslavizmu** a nenávideli ho. Zapojil sa dokonca aj do tzv. «**obradového hnutia**», ktoré sa snažilo o očistenie gréckokatolíckeho obradu od latinizmov a malo svoje centrum v Ľvove (Ľvov bol súčasťou Rakúsko-Uhorska). U latiníkov to vyvolalo nevídane veľký odpor. **V r. 1870** publikoval v Ľvove článok-dejiny Krásnobrodského monastyra. Už o pár mesiacov nato, **v r. 1871** ministerstvo vnútra po údajnom obdržaní anonymu, že Terleckyj je vraj špiónom samého ruského cára, žiadalo monastyrských nadriadených (protoihumena), aby Terleckého premiestnili z Krásnobrodského do Mukačevského monastyra. Bol to však len medzistupeň plánovanej likvidácie – snaha izolovať ho od známych ľudí a sympatizantov do nového cudzieho prostredia. Vplyvný prešovský kanonik o. **A. Duchnovič** (národný buditeľ Rusínov) vtedy už šesť rokov nebol nažive (+1865), preto nemohol intelektuála V. H. Terleckého proti lživým obvineniam nijako brániť.

Po vyhnaní Terleckého z Krásnobrodu na Černeču Horu pri Mukačeve, kde už nemal oporu krásnobrodských veriacich, ktorí ho ináč mali veľmi radi a vedeli, že nerobil nič zlého, ho prinútili úplne opustiť územie Rakúsko-Uhorska. Vyhnaný nemal kde ísť, ani kde hlavu skloniť… Ruský cár mu však blahosklonne dovolil natrvalo sa usadiť v Rusku. Po dovolení od cára, zostárnutý, ale na duši nezlomený – 64-ročný jeromních Terleckyj sa **v roku 1872** usadil v Kyjeve, kde ho obzvlášť

láskavo prichýlili (aby nezomrel od hladu na ulici) mnísi v Michajlovskom pravoslávnom monastyre.

V roku 1874 publikoval knihu o národnostno-politickej situácii na území Uhorskej Rusi: «*Угорская Русь и возрождение сознания народности между русскими въ Венгрии*, Киевъ, 1874». Tento rusínsky velikán zomrel ako vyše 80 ročný «archimandrit» v Odesse v r. 1889 (1888).[3] «**Вѣчная ѣмъ пáмять**».

Dejiny sa opakujú, jezuita Ján Babjak prenasleduje Rusínov v Prešove

Každý bazilián, ktorý napísal komplexné dejiny Krásnobrodského monastyra a kritizoval tzv. Krásnobrodskú úniu, bol ťažko prenasledovaný latiníkmi. Komplexné dejiny Krásnobrodského monastyra napísali a samostatne publikovali doteraz len traja historici:

- **bazilián V. H. Terleckyj** (1808-1889) v **roku 1870** («Описаніе Монастыря Краснобродского», spolu púhych **8** strán);[4]
- **K. Zaklinskyj** (1889-1966) **v roku 1965** («Нарис історії Краснобрідського монастиря», spolu **16** strán);[5]
- **bazilián J. V. Timkovič** (1964) **v roku 1995** (*Letopis Krásnobrodského monastiera alebo kúsok zo slávnych dejín gréckokatolíkov na Slovensku*, **126** strán);[6] *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska* (9.-18. storočie) (**956** strán) a *Dejiny baziliánskeho monastyra v Krásnobrode od 9. st. po súčastnosť* (**585** strán).

Samostatné články iných historikov o Krásnobrodskom monastyre viac alebo menej len opakovali údaje niektorého z týchto troch autorov.

Terleckyj a **Zaklinskyj** publikovali dejiny Krásnobrodu ako obsiahly článok vo vedeckých zborníkoch a **Timkovič** dokonca v troch samostatných knihách. Zaujímavé je, že jeromnícha Terleckého vyhnali z baziliánskeho monastyra a zneužili pritom i svetskú moc-štát a jeromnícha Timkoviča sa tiež pokúsili už **v r. 2003** vylúčiť z baziliánskeho rádu ako mnícha s večnými sľubmi.[7] **Od r. 2005** sa pokúšali Timkoviča dokonca uväzniť na päť rokov, len zato, že ako mních s večnými sľubmi žil a pôsobil v Prešovskom baziliánskom monastyre, zneužívajúc pritom Okresnú prokuratúru Prešov Slovenskej republiky a súbežne Okresný súd Prešov, aby Timkoviča s pomocou polície z Prešovského monastyra, Vajanského 31, deložovali. 2. augusta 2008 sa jezuitovi-metropolitovi Babjakovi a protoihumenovi Sedláčkovi, za pomoci svetskej moci (Okresný súd Prešov) podarilo fyzicky naozaj vyhnať Timkoviča z Prešovského baziliánskeho monastyra. Hneď nato **jezuita**-arcibiskup **Ján Babjak** dal uzamknúť vstupnú bránu do Prešovského monastyra železnou reťazou, uvalil na Prešovský monastyr interdikt a od 7. septembra 2008 exkomunikoval 150-200 rusínskych veriacich, čo

«**Всечесному Отцу Владимиру Терлецкому.**	*Vsečnostnému otcovi Vladimírovi Terleckému.*
Честный Отецъ Владимиръ!	*Čnostný otče Vladimír,*
Поздравляетъ тебя щиръ'	*pozdravuje ťa ščir^{o}*
Другъ, желая тебѣ миръ	*priateľ, želajúc ti mi^{e}r,*
Честный Отецъ Владимиръ!	*čnostný otče Vladimír.*
Витаетъ тебя весь клиръ,	*Víta ťa celý klér^{us}*
А я звукомъ глухихъ лиръ	*a ja zvukom hluchých lýr,*
Запою тебѣ все щиръ	*zaspievam ti vždy štedrejšie,*
Честный Отецъ Владимиръ.	*čnostný otče Vladimír.*
Хоть ты русскiй богатырь,	*Hoci si ruský bohatyr,*
Затворился въ монастирь,	*zatvoril si sa v monastyr,*
Читаешь уже Псалтырь	*čítavaš už Psaltyr,*
Честный Отецъ Владимиръ.	*čnostný otče Vladimír.*
Прото тебя знаетъ мiръ,	*Preto ťa pozná vsemír,*
Тебѣ багряныхъ порфиръ	*krvavočervený porfír*
Належитъ до полныхъ мѣръ,	*ti patrí do plných mi^{e}r,*
Честный Отецъ Владимиръ.	*čnostný otče Vladimír.*
Презираешь шумный пиръ,	*Zriekaš sa hlučných hostín,*
Тебѣ довлѣетъ и чиръ,	*stačí ti i cmar,*
Невкушаешь тучный жиръ,	*neochutnávaš mastné mäsá,*
Честный Отецъ Владимиръ.	*čnostný otče Vladimír.*
Твое блаженство потыръ	*Tvoja dobrota – čašu,*
И Краснобродскiй Сѣбиръ	*a Krásnobrodský Sibír*
Составитъ тебѣ кумиръ	*pomník ti postaví,*
Честный Отецъ Владимиръ.	*čnostný otče Vladimír.*
Тебѣ небесный Ефиръ	*Tebe nebeský ofír,*
Да блестаетъ, и зефиръ	*nech sa blyští aj zafír,*
Да шумитъ; такъ ты не сиръ	*nech šeptá, že nie si sám,*
Честный Отецъ Владимиръ!	*čnostný otče Vladimír.*
1. Febr. 1860, Духновичъ»[8]	*(preklad do slovenčiny)*

doň chodili na staroslovanské a rusínske bohoslužby Timkovičovcov hlavne v posledných dvoch rokoch. Jezuita Babjak takto urobil rozhodujúci krok k definitívnej latinizácii (zlomeniu) Rusínov v Prešove. **Interdikt i exkomunikácie** jezuita Babjak uvalil protiprávne a neplatne: bez akéhokoľvek súdu, bez akéhokoľvek písomného dekrétu a dokonca so spätným dátumom dozadu – jednoducho vyhlásiac to v nedeľu 7. septembra 2008 po všetkých cerkvách Prešova z kazateľníc (podobne ako v časoch **majstra Jána Husa**).[9] Interdikt a exkomunikácia boli uvalené na Prešovský baziliánsky monastyr temer pol roka. Konečne, v nedeľu 21. decembra 2008 jezuita-metropolita Ján Babjak odslúžil v Prešovskom baziliánskom monastyre archijerejskú Liturgiu, a tak svoju uvalenú kliatbu (interdikt s exkomunikáciami) z Prešovského baziliánskeho monastyra (Vajanského 31) a prešovských rusínskych gr. kat. veriacich oficiálne sňal.

V prípade Timkoviča bol o všetkom priebežne osobne informovaný dokonca aj rímsky pápež **Benedikt XVI.** (2005-), ku ktorému sa tento v jednej a tej istej kauze odvolal až pätkrát za sebou… Pápež nielenže vôbec neodpovedal a nezasiahol v prospech spravodlivosti, ale naopak podporoval prenasledovateľov – prolatínskych cirkevných hodnostárov ich povyšovaním či potvrdzovaním v dôležitých cirkevných funkciách… Všetky informácie dostával poštou do vlastných rúk, o čom svedčia návratky oficiálne potvrdené Vatikánskou a Slovenskou poštou ako i pečatou a podpisom Štátneho sekretariátu vo Vatikáne.

Zaklinskyj nebol bazilián, preto ho latiníci nemohli vylúčiť z Baziliánskeho Rádu zato, že sa vyjadril negatívne o pokuse o Krásnobrodskú úniu v r. 1614. Mal v podstate aj dvojnásobné štastie, lebo svoju históriu publikoval v r. 1965, teda v čase, keď v Československu vládol tvrdý socializmus a judáši a vlci v rímskokatolíckej Cirkvi boli blokovaní vo svojej nekalej intrigárskej činnosti…, a okrem toho zomrel o rok po publikovaní (1966), takže latiníci ani nestihli urobiť nijaké vážnejšie postihy.

Duchnovičova báseň venovaná rusínskemu bohatierovi, baziliánskemu jeromníchovi Terleckému pri príležitosti jeho príchodu do Krásnobrodu

Päť rokov pred svojou smrťou, v r. 1860 napísal A. Duchnovič po rusínsky báseň-ódu, ktorú venoval baziliánskemu vzdelancovi, ovládajúcemu minimálne dvanásť rečí, V. H. Terleckému. Duchnovič ho vo svojej básni tituluje «*russkym bohatyrjom*», ktorý sa zatvoril do monastyra (*Хоть ты русскій богатырь, затворился въ монастирь* – v preklade do slovenčiny: *hoci si ruský bohatyr, zatvoril si sa v monastyr*), do pozemského vyhnanstva, ako keby na Sibír (pozri na str. 346).

A. Duchnovič bol nadšený vzdelanosťou, rozhodnosťou a všestranným pre Boha zapáleným vzdelaním V. H. Terleckého. Správne predpokladal, že Terleckyj svojím vstupom k baziliánom intelektuálne posilní ich rady a okrem toho v čase tuhej maďarizácie a likvidácie všetkého rusínskeho a vôbec slovanského na území Uhorska svojou prirodzenou autoritou pomôže i všetkým Slovanom Uhorska. V Krásnobrodskom monastyre sa v tých časoch intenzívne schádzala rusínska inteligencia a radila sa, čo podnikať a ako ďalej proti maďarizácii a latinizácii… Stretnutiam predsedali intelektuáli, najčastejšie Duchnovič (+1865) a po jeho smrti – v rokoch 1865-1871 už len osamotený V. H. Terleckyj.

---

[1] Takmer celá táto kapitola (bez poznámok) bola už publikovaná v článku: Й.В. Тімковіч, «Краснобрідьскый поліґлот – єромонах Владимір І. Терлецькый (1808-1889)», *Русин*, Пряшов, 4 (2008) стр. 16-17.

[2] Porov. В. Терлецкій, «Описаніе Монастыря Краснобродского», *Литературный Сборник Галицко-русской Матицы - год 1870*, Ľvov, 1870, str. 23-31.

[3] Tento životopis **V. H. Terleckého** bol spracovaný podľa údajov uverejnených v ***Шематизмъ иноковъ Чина св. Василія Великаго, Угорскія области, на годъ*** *1870*, Ungvarini, 1869, str. 13; В. Фенич, О. Цапулич, *Малоберезнянський Свято-Миколаївський монастир та нарис історії Чину св. Василія Великого на Закарпатті*, Ужгород, 2004, стр. 78-79; И. Поп, *Энциклопедия Подкарпатской Руси*, Ужгород, 2001, стр. 359-360; A. Pekar, «Documents Concernings OSBM in Transcarpathia», A*nalecta OSBM*, Rím, XIII (XIX) (1988) str. 336; К. Заклинський, «Нарис історії Краснобрідського монастиря», *Vedecký zborník Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku*, I, Bratislava-Prešov, 1965, str. 56.

[4] Porov. В. Терлецкій, «Описаніе Монастыря Краснобродского», *Литературный Сборник Галицко-русской Матицы - год 1870*, Ľvov, 1870, str. 23-31.

[5] Porov. К. Заклинський, «Нарис історії Краснобрідського монастиря», *Vedecký zborník Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku*, I, Bratislava-Prešov, 1965, str. 43-58.

[6] Porov. J.V. Timkovič, *Letopis Krásnobrodského monastiera alebo kúsok zo slávnych dejín gréckokatolíkov na Slovensku*, Prešov, 1995, 126 strán.

[7] Pozri str. 509-513, tiež dokumenty v knihe J.V. Timkovič, *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2006.

[8] Porov. «Записка Александра Духновича 1858», *Науковий збірник Музею українско-руської культури у Свиднику*, 21, Prešov, 1998, str. 339.

[9] Porov. články: «Vyhlásenie k udalostiam z 2. augusta 2008 v Prešovskom baziliánskom monastyre, Vajanského ulica č. 31, Prešov», *Народны новинкы*, Пряшов, 29-32 (2008) стр. 3; Й.В. Тімковіч, А. Зозуляк, «Быв зліквідованый єдиный ґрекокатолицькый центер русинства в Пряшові», *Народны новинкы*, Пряшов, 37-40 (2008) стр. 5.

24. Bohoslužby v Krásnobrodskom monastyre v rokoch 1858-1915

Baziliáni v Krásnobrode žili v druhej pol. 19. st. (od r. 1858 do r. 1915) podľa *Pravidiel* vydaných tlačou v rusínčine v r. 1858 (pozri str. 338). Modlievali sa kompletný mníšsky chór po staroslovansky, teda: *Polnočnicu, Utreňu, Prvý, Tretí, Šiesty, Deviaty Čas, Večirňu, Povečerie* a samozrejme, že každý deň slúžili aj Službu Božiu.[1]

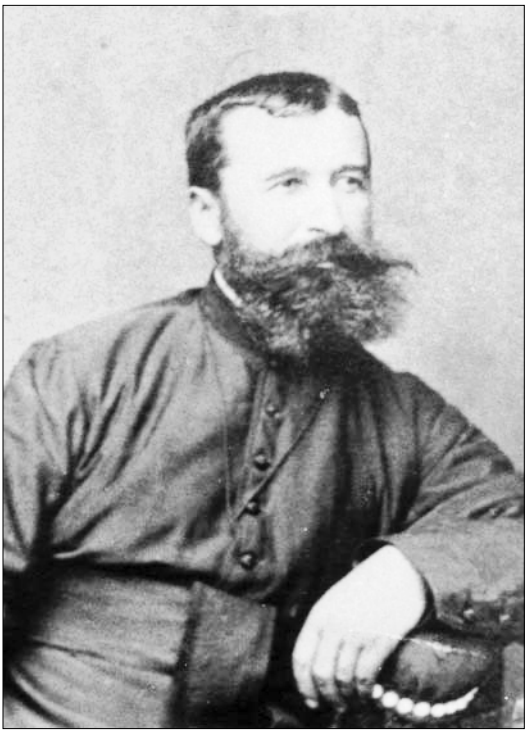

Jeromních ***Evsebij Karpljak*** *(1840-1902) žil v Krásnobrodskom monastyre celkovo asi 30 rokov: okolo roku 1863 a potom od r. 1872 do r. 1899. Na fotografii má v ruke čotky.*

Polnočnica spojená s Utreňou a Prvým Časom, v nedele a sviatky, keď nebolo vsenočné bdenie, sa slúžila o pol štvrtej ráno (teda o 3.30 hod. ráno). Vo všedné dni sa slúžievala o pol hodiny neskôr, tj. o 4.00 ráno (***Правила***, ot. II., hl. II., §1). V *Navečeria Roždestva Christova* a *Voskresenija*, ako aj *Sošestvija Sv. Ducha* sa tieto bohoslužby začínali už o polnoci, v iné sviatočné dni so vsenočným bdením o 2.00 ráno (***Правила***, ot. II., hl. II., §2).

Božestvenna Liturgia, ktorú vždy, podľa starodávnej východnej tradície slúžili všetci jeromnísi spolu (soborne) sa spievala o 9.00 hod. Bezprostredne pred Službou Božou sa spieval *Tretí a Šiesty Čas* (***Правила***, ot. II., hl. II., §3).

Večirňa, pred ktorou bol vždy *Deviaty Čas* sa v zimnom období (od 1. októbra až do začiatku sv. Štyridsiatnice) slúžila o 15.00 poobede. V ostatných mesiacoch o 16.00 (***Правила***, ot. II., hl. II., §5). Hneď po *Večirni* bolo *Malé Povečerie* (***Правила***, ot. II., hl. II., §7).

V čase Veľkého Pôstu (sv. Štyridsiatnice), keďže sa *Večirňa* spájala s *Časmi* a slúžila sa *Liturgia Preždeosvjaščenych Darov*, sa *Večirňa* začínala vždy už o 11.00 (***Правила***, ot. II., hl. II., §6). *Veľké Povečerie*, ktoré sa slúžilo počas Veľkého Pôstu sa začínalo vždy o 16.00 (***Правила***, ot. II., hl. II., §7).

Jeromních ***Antonij Gojdič*** *(1847-1906) bol ihumenom Krásnobrodského monastyra v rokoch 1897-1899. Fotografovaný je tesne po vstupe do baziliánskeho Rádu, preto ešte nemá bradu predpísanú starodávnym zvykom a Pravidlami. Pochovaný je v Krásnobrodskom monastyre.*

Bohoslužobný program vo všedný deň

Bohoslužobný program v bežný deň v Krásnobrode bol teda v rokoch 1858-1915 takýto:

— 4.00 Polnočnica, Utreňa a Prvý Čas;

— 9.00 Tretí a Šiesty Čas a soborná Služba Božia;

— 16.00 Deviaty Čas, Večirňa a Malé Povečerie.

V tom čase elektriky nebolo, preto sa baziliáni modlili pri sviecach z včelieho vosku,

alebo pri petrolejových lampách… Pre tento dôvod večerné bohoslužby boli spravidla ešte pred zotmením (v letnom období o 16.00, v zimnom už o 15.00 hod.).

Hore uvedený bohoslužobný program bol všade v severovýchodnom Uhorsku po baziliánskych monastyroch rovnaký, lebo *Pravidlá* z roku 1858 vtedy už platili pre všetkých rovnako. Raz do roka, obyčajne v čase blízkom k sviatku *Sošestvija Sv. Ducha*, navštívil každý z monastyrov protoihumen na tzv. «vizitácii». Protoihumen prichádzal z Mukačevského monastyra z Černečej Hory a kontroloval, či lepšie povedané povzbudzoval mníchov k svedomitému dodržiavaniu i tohto chórového-modlitbového programu (***Правила***, ot. III., hl. IV.).[2]

Na všetkých vyššie uvedených bohoslužbách a modlitbách cirkevného pravidla (chóru) sa zúčastňovali všetci mnísi prítomní v monas-

Jeromních ***Kyril Mikulič, OSBM*** *(1842-1910) bol ihumenom Krásnobrodu od r. 1872 do r. 1897. Na týchto fotografiách je v rozličnom veku.*

Jeden z bratov jeromníchov ***Čisarikovych, OSBM***

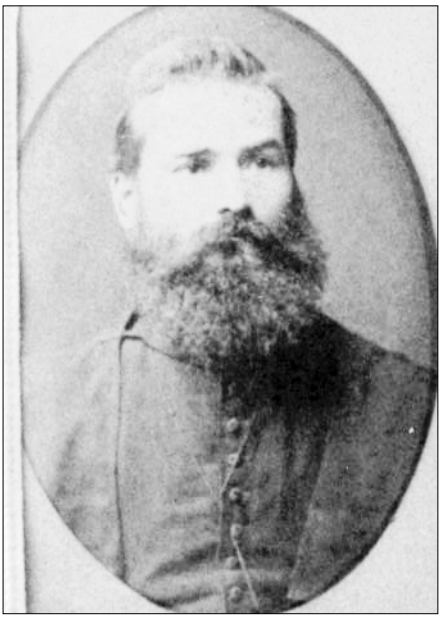

Jeromních ***Jeronym Dankanič, OSBM*** *(1849-1907)*

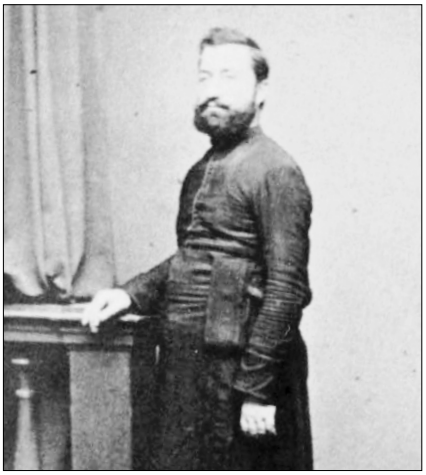

Jeromních ***Inokentij Levkanič, OSBM*** *(1837-1906)*

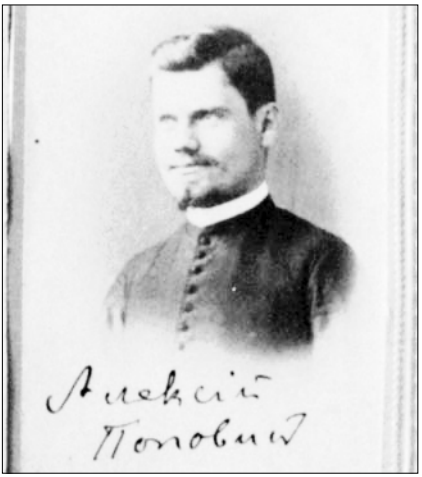

Jeromních ***Alexij Popovič, OSBM*** *(+1911)*

tyre. Výnimku dostávali len chorí (***Правила***, ot. II., hl. I.).[3] V čase mimo hore uvedených spoločných chórových modlitieb sa mnísi venovali manuálnej a intelektuálnej práci, a to každý podľa svojich schopností a talentov…

V intervaloch medzi spoločnou modlitbou mnísi pracovali a neprestajne (hlavne počas ručnej práce) sa pošepky modlili Isusovu modlitbu: «*Hospody Isuse Christe, Syne Božij, pomiluj mja hrišnoho*», na ktorú sa vzťahujú veľké prisľúbenia spásy,[4] alebo Žalmy-*Psaltyr*. Na tzv. Isusovu modlitbu dostávali od svojich ihumenov už v čase vstupu do monastyra *čotky* z čiernej vlny či iného materiálu (pozri *čotky* na fotografii na str. 349) so slovami, aby sa na týchto čotkách neustále modlili hore uvedenú modlitbu.

---

[1] Porov. ***Правила Чина С-аго Васїлїѧ Великаго, во Ѹгорщинѣ, по наставленїю свѧтаго основателѧ и законодавца с. Васїлїѧ во кратцѣ списаннаѧ и апостольскимъ посѣщателемъ, метрополитомъ архїепїскопомъ острохолмскимъ, кардиналомъ Іоанномъ Сцитовскимъ отъ великаго кира потвержденнаѧ, Львовъ***, 1858, str. 82-83.

[2] Porov. *tamtiež*, str. 95-97.

[3] Porov. *tamtiež*, str. 79-81.

[4] «*Každý kto bude vzývať Hospodinovo meno, bude spasený*», (Sk 2,21; Rim 10,13; Joel 2,32); O Isusovej modlitbe podrobnejšie pozri J.V. Timkovič, «Treba sa modliť stále a neochabovať», *Blahovistnik*, Prešov, 7-8 (1996) str. 176-181; J.V. Timkovič, «Isusova modlitba a jej korene vo Svätom Písme», *Blahovistnik*, Prešov, 7-8 (1996) str. 181-186; J.V. Timkovič, «Isusova modlitba v učení svätých Otcov», *Blahovistnik*, Prešov, 10 (1996) str. 254-257.

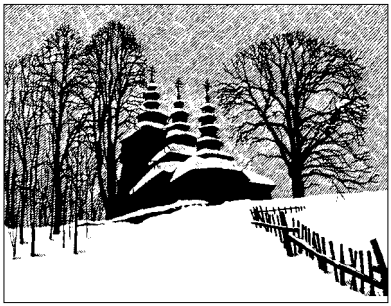

Takto vyzerá ***čudotvorná ikona Krásnobrodskej Bohorodici vo svojom striebornom plášti zo 17. storočia*** *a s korunami vykladanými drahokamami v súčasnosti.*

25. Monastyr na konci 19. storočia

Aká bola ekonomická situácia v Krásnobrodskom monastyre v r. **1869** sa dozvedáme z rusínsky cyrilikou písaného týždenníka «**Свѣтъ**» [čítaj: *Svit*]: «*Čo sa týka Krásnobrodského monastyra, nachádza sa dosť ďaleko od dediny (Krásny Brod)*[1]*, je oddelený od nej riekou*[2]*, ktorá je niekedy neprechodná. (…) Hoci jeho hospodárenie patrí k lepším v danej oblasti, i napriek tomu (…) ledva vystačuje na chudobné uživenie troch-štyroch mníchov*».[3]

V pokračovaní toho istého článku v nasledujúcom čísle časopisu «**Свѣтъ**», čítame: «*Aby sme mohli udržať 5-6 mníchov, Krásnobrodský monastyr by potreboval pomoc nie menej ako 1000 zlatých ročne*. *Bukovskému* (monastyru)*, by stačilo 600, pretože, keďže nedisponuje veľkými priestormi, nemôže prijať viac mníchov*».[4]

Rok 1869 – sobor baziliánov v Krásnobrodskom monastyre

Dňa **13. (25.) júna 1869** sa v Krásnobrodskom monastyre uskutočnil provinciálny sobor všetkých baziliánov Uhorska.[5] Na tomto sobore (kapitule) vybrali jeromnícha Anatolija Kralického, rodáka z Čabín, za ihumena Sväto-Mikulášskeho monastyra v Mukačeve. Na tomto poste ostal Kralickyj až do svojej smrti v r. 1894.[6] Ešte vyšší stupeň – protoihumenstvo však neprijal, aby, podobne ako Terleckyj ukázal škodlivosť zrušenia doživotného úradu.[7]

Rok 1870 – opis Krásnobrodského monastyra

Veľmi cenný opis Monastyra nachádzame **z r. 1870** v *Literatúrnom zborníku Haličsko-ruskej Matice* od Terleckého: Monastyr tvoril dve ramená štvoruholníka, z ktorých dlhšie bolo dvojposchodové a tiahlo sa zo západu na východ, druhé od juhu k severu. V Monastyre mohlo žiť 15 i viac mníchov. V r. 1870 fungovala v Monastyre knižnica,

v ktorej sa uchovávalo okolo 2.000 exemplárov starodávnych kníh v rozličných rečiach. Veľa kníh jej daroval, ako už bolo vyššie spomenuté, krylošanin A. Duchnovič. Z cennejších kníh Terleckyj spomína napríklad: tri kusy starodávnej cyrilikou písanej *Ostrožskej Biblie*, diela sv. Bazila Veľkého z Ostrožskej tlačiarne z r. 1595, *Česká letopis* z r. 1541, *Zbierka českých zákonov z r. 1569*, dva kusy šesťjazyčného slovníka Kalepina z r. 1563, tiež slovník osemjazyčný od Kalepina z r. 1589. Okrem toho sa tu nachádzali i niektoré súdobé rukopisy, napr. A. Duchnoviča (ide o r. 1870, teda sa istotne jednalo o materiály staršie ako je tento rok).[8]

Náhrobný kameň mnícha ***Mateja Michala Rubyja*** *(1823-1906). V pozadí vľavo stará monastyrská studňa a úplne vzadu novopostavený baziliánsky monastyr.*

Baziliánski mnísi pochovaní v Krásnobrodskom monastyre

V areáli historického Monastyra, pri cerkvi *Sošestvija Sv. Ducha* zo severnej strany je dodnes zachovaný len jeden-jediný hrob baziliánskeho brata-mnícha **Mateja Rubyja** (1823-1906). Podľa údajov z baziliánskych hramôt zomrel 7. septembra 1906. Jeho hrob sa zachoval len vďaka tomu, že bol na ňom umiestnený pomník z bieleho mramora. Postarali sa o to pravdepodobne zámožní príbuzní tohto mnícha.

Na hrobe je vyrytý trojramenný kríž s lomeným spodným ramenom, slnko so staroslovan-

ským nápisom vo vnútri: «ІХС» (podrobnejšie pozri na str. 47). Slnko v byzantskej liturgii totiž vždy symbolizuje Hospoda nášho Isusa Christa. Na hrobe je ďalej vyrytý tento nápis:

«RUBY MÁTÉ
Sz. Bazil r. szerzetes
1848-49-es honvédtűzér
1823-1906
Ѥгѡ да ѹ҃покоитъ
Господь, помоли́мсѧ» –

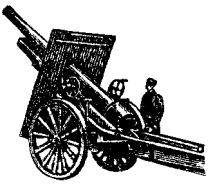

v preklade: *Ruby Matej, sv. Bazila Veľkého mních, 1848-49 vojak delostrelectva, 1823-1906, Nech mu dá Hospoď upokojenie, pomodlime sa.*

Ako z nápisu na pomníku vyplýva, brat **Matej Michal (H)Ruby** v rokoch 1848-49, ako 25-26 ročný aktívne bojoval v občianskej vojne ako vojak-delostrelec. Delostrelec nestrieľal len tak do oblakov, ale vždy do živých cieľov. Ktovie, koľko vojakov zasiahol Ruby… Preto sa rozhodol odísť do monastyra robiť pokánie… Baziliánske *Schématizmy* o ňom hovoria, že oblečený za baziliána bol ako 39-ročný v r. 1862, večné sľuby zložil v r. 1865, v rokoch 1869-1873 pôsobil ako brat-cerkovnik na Bukovej Hore a v posledných 9 rokoch svojho života už ako 74-83 ročný (v r. 1897-1906) žil v Krásnobrodskom monastyre…

Dá sa preto plne predpokladať, že i ostatní baziliáni sú pochovaní naokolo tejto monastyrskej cerkvi. Ich pomníky sa však nezachovali, lebo boli príliš jednoduché a skromné.

Starodávne knihy baziliánskych hramôt jasne prezrádzajú, že v Krásnobrodskom monastyre dobehlo beh svojho života a v priebehu 150 rokov (1755-1906) tam bolo pochovaných najmenej 45 baziliánov:

+1755 іеромонахъ Ілларіонъ Августїнъ (15.3.)
+1759 монахъ Грігорій Шептакъ
+1759 іеромонахъ Венедиктъ Красїчнїскїй (14.4.)
+1760 іеромонахъ Іннокентїй Кашперь (21.10.)
+1764 іеромонахъ Іоакімъ Старуха (14.4.)
+1765 іеромонахъ Авраамъ Липчей (21.12.)
+1774 іеромонахъ Атанасїй Торіскїй
+1778 іеромонахъ Макарїй Шугайда (18.2.)

+1778 іеромонахъ Езекїилъ Грубый (16.3.)
+1779 іеромонахъ Венїаминъ Феѣрь (3.2.)
+1780-82 іеродїаконъ Іоаннъ Плеша (7.1.)
+1782 іеромонахъ Ѣртемїй Куртакъ (1.6.)
+1782-83 іеромонахъ Алимпїй Бованковичь (7.5.)
+1785-86 монахъ Ілїа Зеленакъ (20.4.)
+1789 іеромонахъ Германъ Хватала (14.3.)
+1791 іеромонахъ Венедиктъ Варанка (23.9.)
+1793 іеромонахъ Амвросїй Телепчїкъ (11.1.)
+1794 іеродїаконъ Іонъ Руднакъ (17.8.)
+1798 іеромонахъ Митрофанъ Чурчакъ (24.5.)
+1799 іеромонахъ Меѳодїй Хамила (10.12.)
+1801 іеромонахъ Гедеонъ Данилчакъ (5.9.)
+1802 іеромонахъ Анатолїй Гоць (25.12.)
+1804 монахъ Ефремъ Романъ (18.2.)
+1807 іеромонахъ Галактїонъ Попикъ (3.11.)
+1807 іеромонахъ Ѳома Воробель (6.11.)
+1814 монахъ Ісїдорь Крисовичь
+1817 іеромонахъ Авраамїй Колесарь (14.4.)
+1818 іеромонахъ Іеронїмъ Ілковичь (22.1.)
+1819 іеромонахъ Іероѳей Шаркадї (14.7.)
+1822 іеромонахъ Гедеонъ Цупракъ (24.7.)
+1822 іеромонахъ Ісаїй Дадай (3.10.)
+1827 монахъ Ѳеофилактъ Бїзанцїй (21.9.)
+1831 іеромонахъ Мартинїанъ Запотоцкій (14.9.)
+1835 іеромонахъ Іезекїилъ Сейка (август)
+1841 іеромонахъ Варѳоломей Павликъ (23.1.)
+1841 іеромонахъ Мартірїй Годермарскї (29.4.)
+1845 іеромонахъ Макарїй Макаровичь (12.6.)
+1848 іеромонахъ Сімеонъ Ѣрощакъ (11.2.)
+1855 іеромонахъ Іеремій Ґроффикъ (24.5.)
+1857 іеромонахъ Іаковъ Ханасъ (8.2.)
+1871 іеромонахъ Тарасїй Петрикъ (12.6.)
+1875 іеромонахъ Іероѳей Чисарикъ (1.12.)
+1884 іеромонахъ Іоанникий Прецехтель (10.7.)
+1906 іеромонахъ Антонїй Гойдичь (20.1.)
+1906 монахъ Матей Михаїлъ Рубїй (7.9.).[9]

Ako je možné, že máme zaznamenaných baziliánov pochovaných v Krásnobrodskom monastyre **len od r. 1755**? Cyrilometodejských baziliánov pôsobiacich od 9. st. v Krásnobrode zastihli dve reformy. Prvá sa konala po r. 1733, keď na príkaz latinizačného Zamojského synodu sa pôvodne nezávislé a samostatné baziliánske monastyry na Podkarpatsku (vtedajšie severovýchodné Uhorsko) spojili do tzv. Karpatoruskej provincie s protoihumenom (= prvým ihumenom) sídliacim v baziliánskom monastyre na Černečej Hore pri Mukačeve. Reformovaní baziliáni dostali príkaz, aby hramoty *usopšich* (zomrelých) viedli len od r. 1733. Staré zápisy o pochovaných cyrilometodejských "nereformovaných" mníchoch sa cieľavedome stratili a nikto nemal záujem, aby sa zachovali. To isté sa udialo po tzv. druhej, tentoraz jezuitskej reforme po r. 1921. Dnešní podkarpatskí baziliáni si úzkostlivo vedú zápisy o zomrelých spolubratoch, za ktorých sa modlia len od r. 1921…

To, že sme vôbec mohli uverejniť v tejto knihe hore uvedených 45 zomrelých baziliánov pochovaných v Krásnobrode v rokoch 1755-1906, sa stalo len vďaka tomu, že jednu starodávnu rukou cyrilikou písanú hramotu so zapísanými baziliánmi uchoval vo svojom archíve maďarský jeromních **B. Dudás, OSBM** (1909-2004). Od neho túto hramotu dostal k uverejneniu maďarský **Prof. István Udvari** (1950-2005).

---

[1] Dnes, teda na začiatku 21. st., sa dedina Krásny Brod tak rozrástla, že Monastyr sa v podstate už nachádza v dedine.

[2] Ide o rieku Laborec. I celá dolina sa volá preto Laboreckou (*Labirština*).

[3] Článok: **одинъ изъ старцевъ чина св. Василія В.**, «**О нашемъ чинѣ святаго Василія Великаго**», ***Свѣтъ***, Ungvar, 11. 5. 1869, str. 2.

[4] Porov. «**О нашемъ чинѣ святаго Василія Великаго**», ***Свѣтъ***, Ungvar, 18. 5. 1869, str. 2. Aká to bola suma 1000 zlatých? Možno si ju budeme vedieť lepšie predstaviť, keď si uvedomíme, že ročné predplatné na časopis-týždenník o štyroch stranách (formátu A3) «Svit» bolo v danom roku 4 zlaté guldeny.

[5] Porov. ***Шематизмъ иноковъ Чина св. Василія Великаго, Угорскія области, на годъ*** *1870*, Ungvarini, 1869, titulná strana.

[6] Porov. А. Пекар, «Анатолій Кралицький, ЧСВВ, як історик», *Analecta OSBM*, Rím, IX (XV) (1974) str. 278.

[7] Porov. К. [А. Кралицкий], «Патронат», *Листокъ*, Унгваръ, 23-24/III (1887) стр. 355; Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004, str. 559.

[8] Porov. В. Терлецкій, «Описаніе Монастыря Краснобродского», *Литературный Сборник Галицко-русской Матицы - год 1870*, Ľvov, 1870, 24.

[9] Porov. I. Udvari., *Ruszinok a XVIII. században*, Nyiregyháza, 1994, str. 154-163; J.V. Timkovič, «Zosnulí baziliánski mnísi pochovaní v monastyre Krásny Brod (okr. Medzilaborce)», *Blahovistnik*, Prešov, 7 (1998) str. 186-187.

Absolútna prevaha gréckokatolíkov v okolí Krásnobrodu na zač. 20. st. (v r. 1903)

	gréckokatolíci	židia	rímskokatolíci	iní
BOROV	**367**	**23**	**23**	
ČABALOVCE	**382**	**33**	**0**	
ČABINY	**984**	**122**	**53**	
ČERTIŽNÉ	**962**	**256**	**13**	
HABURA	**1224**	**150**	**2**	**2**
KALINOV	**595**	**54**	**9**	
KRÁSNY BROD	**435**	**94**	**44**	**5**
MALÁ POĽANA	**250**	**20**	**5**	
MEDZILABORCE	**876**	**380**	**69**	**1**
MIKOVÁ	**447**	**21**	**0**	
ŇAGOV	**441**	**31**	**0**	
OLŠINKOV	**317**	**9**	**0**	
OĽKA	**746**	**93**	**37**	**8**
PALOTA	**370**	**30**	**15**	
RADVAŇ	**429**	**97**	**75**	
REPEJOV	**171**	**13**	**0**	
ROKYTOV	**436**	**16**	**9**	
ROKYTOVCE	**284**	**13**	**0**	
ROŠKOVCE	**296**	**24**	**0**	
SUKOV	**320**	**17**	**7**	
STERKOVCE	**254**	**19**	**0**	
SVETLICE	**961**	**32**	**22**	
VALENTOVCE	**100**	**6**	**0**	
VOLICA	**306**	**9**	**1**	
VYDRAŇ	**420**	**76**	**50**	
VYRAVA	**436**	**18**	**6**	
ZBUDSKÁ BELA	**324**	**18**	**2**	
SPOLU	**13.133**	**1.674**	**442**	**16**

Tab. podľa údajov Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Eperiessiensis Pro Anno Domini 1903, Eperjesini, 1903. Porov. tab. str. 326. Následkom latinizácie počet rím. kat. stúpol temer 150x (z 59 v r. 1816 na 442 v r. 1903). Počet gr. kat. ostal približne ten istý v dôsledku emigrácie za obživou do miest a do USA. Emigranti potom ešte dlho ekonomicky podporovali svojich krajanov «v Kraju». Napr. temer v plnosti fundovali v krásnobrodskej farskej cerkvi zvony a ikonostas, čo dodnes pripomína nápis na zadnej strane ikonostasa: «въ и҆мѧ ѻ҆ц҃а и҆ сына и҆ ст҃агѡ д҃ха вѣдомо бꙋди, ꙗко сеи і҆коностасъ былъ построенъ епархїальнымъ рѣзбаромъ алоизіемъ невицкымъ и҆ потверженый… кѵръ павломъ 26. марта 1930 про цьрковь… въ краснобродѣ за ·к҃· езри коронъ за преподобногѡ сщ҃енереѧ аладара гербери и҆ церковниковъ и҆ кꙋраторовъ сопира федорь варгола николаи гал михаилъ черевка петро сопко петро старший краинѧкъ иванъ молодший гроши дали вирники краснобродски и҆ американски братѧ·штыри и҆кѡны головнї сꙋть изъ старогѡ і҆кѡностаса…».

26. Posledný sobor baziliánov v Krásnobrode (1909) pred zničením soborného Monastyra v I. svetovej vojne

Zhodne s *Pravidlami* podkarpatských baziliánov[1] z roku 1858, sa provinciálny sobor (kapitula) mal striedavo konať dvakrát v monastyroch Mukačevskej eparchie (Mukačevo a Mária Pócs) – pod dohľadom mukačevského gréckokatolíckeho episkopa a tretí raz na území Prešovskej gréckokatolíckej eparchie (Krásnobrod), pod patronátom prešovského gréckokatolíckeho episkopa.

Z doteraz záhadných a neznámych dôvodov sa kapitula-sobor v Krásnobrodskom monastyre **v r. 1909** uskutočnil až po 40-ročnej prestávke, a to i napriek tomu, že sa sobory uskutočňovali každé tri roky. Uvádzajú to nielen *Aktá* tejto kapituly (pozri str. 390), ale dokonca aj prešovské noviny *Eperjesi lapok* z r. 1909. Teda 40 rokov sa hore uvedené pravidlo pravdepodobne z ekonomických, ale aj možno politických dôvodov nedodržiavalo.

Keďže sa sobor konal (16. a 17. júna) v r. 1909 v Krásnobrodskom monastyre, mal sa na ňom zúčastniť i prešovský vladyka **Ján Valyi** (1882-1911). Z *Ákt* tohto soboru však vyplýva, že prešovského vladyku na ňom zastupoval veľprepošt a pápežský prelát **Kornelij Kovalickyj**, ktorého delegoval prešovský episkop.[2] Zapisovateľom bol okrem baziliána **Emila Molnára** aj zapisovateľ za Prešovské gréckokatolícke episkopstvo profesor teológie **Dr. Jenő Repák**.

Prešovské maďarsky písané noviny *Eperjesi lapok* z r. 1909 priniesli o tomto baziliánskom sobore v Krásnobrode podrobnú správu.[3] Z týchto novín vyberáme:

Ihumenom Krásnobrodského monastyra bol vtedy jeromních **Vasilij Szegedy** (1859-1918), a preto on bol hlavným hostiteľom všet-

Baziliáni spolu so zástupcami eparchiálneho úradu, ktorí sa zúčastnili Krásnobrodského soboru 16.-17. júna 1909. *V pozadí kaplnka Pokrova Prečistej Divy Mariji.*

kých baziliánov Karpatoruskej provincie. Na tomto pravidelnom každé tri roky sa uskutočňujúcom baziliánskom sobore sa zúčastnili títo baziliáni (niektoré mená uvádzame v maďarskej transkripcii, ako ich uverejnil maďarský *Eperjesi lapok*):

- ✓ **Joakim Choma** (protoihumen),
- ✓ **Jenő Jozevič** (ihumen Mukačevského monastyra),
- ✓ **Tivadar Zubrickyj** (ihumen Máriapovčianského monastyra),
- ✓ **Kyril Mikulič** (ihumen Imstičevského monastyra),
- ✓ **Matej Vrábely** (ihumen Bixádskeho monastyra),
- ✓ **Vasiľ Szegedy** (ihumen Krásnobrodského monastyra),
- ✓ **Incze Dudič** (ihumen Maloberezňanského monastyra),
- ✓ **Koloman Gavriš** (ihumen Chust-Boroňavského monastyra),
- ✓ **Metodij Kralickyj** (ihumen Bukovského monastyra),
- ✓ **Emil Molnár** (sekretár rádu),
- ✓ **Leo Manu** (konzultor rádu),
- ✓ **Leontín Dolhy** (konzultor rádu),

v zastúpení monastyrov ďalej tam boli

- ✓ **Nikolaj Brinskyj** z Mukačevského monastyra,
- ✓ **Emanuil Rusinko** z Mária-Povčianskeho monastyra,
- ✓ **Teofan Skyba** z Imstičevského monastyra,
- ✓ **Alexij Popovič** z Bixádskeho monastyra,
- ✓ **Athanasij Maxim** z Chust-Boroňavského monastyra,
- ✓ **Avhustin Maxim** z Maloberezňanského monastyra
- ✓ a **Evhenij Šoltés** z Krásnobrodského monastyra.

Teda na sobore sa zúčastnilo spolu 19 kapitulných otcov severovýchodného Uhorska. Ako uvádzajú *Eperjesi lapok*, sobor sa začal 16. júna 1909 už v skorých ranných hodinách Službou Božou v monastyrskej cerkvi *Sošestvija Sv. Ducha*. Po tejto Službe Božej sa zamkla brána monastyra a kľúče boli odložené u ihumena **Vasilija Szegedyho**. Soborní otcovia pod vedením, na tento účel od prešovského episkopa delegovaného predsedu **Kornelija Kovalického** vošli do veľkej zasadacej haly monastyra, aby zvolili nového protoihumena. Do ukončenia

Baziliáni spolu so zástupcami Prešovského eparchiálneho úradu a Zemplínskej župy tesne po obede 16. júna 1909 *v prestávke Krásnobrodského sobora. V pozadí prízemné-východné krídlo Krásnobrodského monastyra, pod šindľovou strechou ktorého hniezdia lastovičky. Lastovičky sa stali neoddeliteľnými obyvateľmi aj novopostaveného Krásnobrodského monastyra po roku 2002…* *(pozri na str. 506).*

voľby, podobne ako v rímskom konkláve pri voľbe pápeža, nikto nemohol opustiť Červený Rím – Krásnobrodský monastyr (pozri na str. 9 a 16). Za protoihumena bol jednomyseľne opäť zvolený prešovský rodák **Joakim J. Choma, OSBM**. Všetci prítomní baziliáni za spevu nábožného hymnu potom odprevadili znovuzvoleného protoihumena do cerkvi, kde na sv. prestole zložil prísahu.

Protoihumen **Joakim Joan Choma (Sladkopevec), OSBM** (1870-1931), bol protoihumenom Karpatoruskej provincie baziliánov v Uhorsku a neskôr aj v predvojnovom veľkom Československu neprerušene až do svojej smrti 25 rokov (1906-1931).

Baziliáni si zobrali vážne k srdcu dôvody argumenty ich starých autorít ako Terleckého, Kralického a iných a plne si uvedomili škodlivosť častého striedania ihumenov a premiestňovania mníchov, a preto kompromisne plniac latinizačný príkaz Zamojského synodu, každé tri roky volili toho istého. Tak sa dialo na konci 19. a začiatkom 20. st. dokopy okolo 50 rokov.

Dnes, na zač. 21. st. už to však nie je možné, lebo Vatikán spozorujúc túto prax zakotvil v kánonickom práve a následne i v baziliánskych *Pravidlách* novú vymyslenú klauzulu, že protoihumen, či ihumen môžu byť v úrade len dvakrát za sebou. Pozoruhodné a veľmi zaujímavé je, že vyššie ustanovené vôbec neplatí pre latinského generála jezuitov, či benediktínov, ktorí aj dnes v 21. st. úzkostlivo zastávajú svoje úrady doživotne. **Čo by bolo** s Cirkvou Christovou, **keby i pápeža rímskeho kardináli volili každé tri roky a nesmel by byť v úrade dlhšie ako dve kadencie za sebou…???!** Zmätok, neporiadok a úpadok.

Joan (Ján) Choma sa narodil 6. marca 1870 v Prešove v gréckokatolíckej rusínskej (ruthénskej) rodine stolára. Základnú i strednú školu vychodil v rodnom Prešove. Potom vstúpil do baziliánskeho monastyra na Černečej Hore pri Mukačeve, kde 17. augusta 1885 bol oblečený za mnícha, prijal mníšske meno **Joakim** a začal svoj noviciát (poslušnictvo).

Od septembra 1887 už ako bazilián pokračoval v štúdiách teológie v Užhorodskom eparchiálnom seminári. Mal perfektný sluch a prekrásny hlas. Vďaka tomu, že už v monastyre sa naučil spievať liturgické *prostopinije*, už ako bohoslovec bol oficiálne poverený učiť ostatných svetských bohoslovcov v seminári cirkevnému spevu. Už ako tretiak-bohoslovec bol hlavným ďakom-kantorom v Užhorodskej gréckokatolíckej katedrále pri nedeľných bohoslužbách. Veriaci ho prezývali «Sladkopevcom».

Neskôr, tesne pred svojou smrťou v r. 1930 vydal rukopisom znotované *prostopinije* so špeciálnymi melódiami karpatoruských (uhorských) baziliánov: «***Простопїнїє по преда́нїю и́ноковъ Чи́на св. Васі́лїѧ Вели́каго ѡ҆бласти карпато-рꙋ́скїѧ. на І҆рмологі́йныѧ но́ты списалъ: о. Іѡакі́мъ Хо́ма, протоигꙋ́менъ, Ч.С.В.В. Въ ѡби́тели св. Никола́ѧ на Черне́чой Горѣ̀ к. Мꙋка́чева. ҂ацл***». Jeden zriedkavý exemplár tohto vzácneho rukopisu sa nachádza v baziliánskej knižnici znovupostaveného Krásnobrodského monastyra (titulnú stranu rukou písanej knihy pozri na str. 318).

22. septembra 1892 zložil večné sľuby ako bazilián a v tom istom roku na *Pokrov Presvjatyja Bohorodicy* bol rukopoložený na kňaza. Bol určený za magistra novikov v Mukačevskom monastyre. Magistrom (učiteľom) novikov bol až do r. 1905. Už v r. 1893 sa stal provinciálnym sekretárom protoihumena **Inokentija Levkaniča** (pozri jeho foto na str. 352), od r. 1894 bol provinciálnym radcom (konzultorom). Ako 36 ročný jeromních bol v r. 1906 (po smrti Levkaniča) na baziliánskom sobore v Mária Pócsi vybraný za protoihumena všetkým baziliánom severovýchodného Uhorska. Ním zostal až do svojej smrti do 31. augusta 1931.

Za jeho protoihumenstva bola na príkaz Vatikánu prevedená smutná jezuitská reforma karpatoruských baziliánov. Bola zrealizovaná cez už zreformovaných haličských baziliánov o. Jeronyma Malického (1865-1925), o. Hliba Kinacha (1888-1980) a o. Polykarpa Bulyka (1885-1961). Začala sa 28. februára 1921.[4]

Maďarské prešovské noviny *Eperejesi lapok* **v r. 1909** uvádzajú okrem iného aj túto charakteristiku staronového protoihumena **Joakima Chomu**:

«Je to sympatický človek vo veku okolo 40 rokov, plný elánu a tvorivej energie, vždy spravodlivý, teší sa všeobecnej obľube, riadeniu rádu sa venuje celou svojou dušou a všetkými silami…

Voľby s obradom znovuuvedenia protoihumena do jeho funkcie trvali do jednej popoludní, potom sa všetci zúčastnili slávnostného obeda, ktorý dal pripraviť ihumen Krásnobrodského monastyra ***Vasilij Szegedy****. Na obed boli pozvaní a sa ho aj zúčastnili i čelní predstavitelia Zemplínskej župy. Prišiel i sám župan* ***Gyula Meczner****, podžupan* ***Gyula Dókus****, hlavný slúžny gróf* ***Viktor Hoyos****, županov tajomník* ***Dr. Endre Kontz****, slúžny* ***Dr. László Görgey****, okresný lekár* ***Dr. Zsigmond Klein****, zverolekár* ***Dr. Kázmér Megyercsy****, štátny notár*

***Mihály Rigán**, okresný účtovník **Illés Gojdics** a gréckokatolícki farári susedných farností… Po ukončení slávnostného obeda sa prítomní baziliáni odfotografovali, a to nielen sami* (pozri foto na str. 362)*, ale i so všetkými zúčastnenými šľachticmi a úradníkmi* (pozri historické foto na str. 364), *aby si každý z prítomných odniesol domov pamiatku na túto jedinečnú udalosť v Zemplínskej župe*».

Poobede, keď sa hostia rozišli, ako ďalej poznamenáva *Eperjesi lapok*, otcovia baziliáni pokračovali vo svojej práci v programe soboru. V nasledujúci deň volili nových predstavených jednotlivých monastyrov a prejednávali iné vnútorné záležitosti Rádu sv. Bazila Veľkého. Sobor sa ukončil **17. júna 1909** vo večerných hodinách. Oficiálnu 33 stranovú *Zápisnicu* tohto Krásnobrodského soboru pozri na str. 373-408.

Jezuiti – «večný problém»

Zo *Zápisnice* je zrejmý, v porovnaní s minulými obdobiami, veľký ekonomicky, morálny, spoločenský aj intelektuálny úpadok baziliánov a zároveň ešte mocnejúci a silnejúci latinizačný duch. Zhubné dôsledky latinizácie sa idú odstraňovať-liečiť ešte väčšou a intenzívnejšou latinizáciou. Latiníci najprv z gréckokatolíckych baziliánskych monastyrov vonkajšími i vnútornými intrigami eliminovali intelektuálov (Terleckého vyhnali z monastyra do exilu – pozri str. 341-348, Kralickyj mohol v strachu publikovať len pod rozličnými pseudonymami – pozri str. 333) a potom baziliáni sú vraj len "srvátka" (pozri str. 383, 525).

Teda v 19. st. latiníci baziliánsku intelektuálnu smotanu (**Terleckyj, Kralickyj…**) zlikvidovali, aby sa následne – na začiatku 20. st. z tých istých baziliánov mohli posmievať a pohŕdavo o nich prehlasovať a publikovať, že intelektuálne sú len biednou «*srvátkou*» bez akéhokoľvek tuku a s temer žiadnymi výživnými látkami (teda spoločnosti a Cirkvi na vonkajšom fóre neprospešnými členmi).

Dejiny sa opakujú. To čo latiníci vyvádzali s baziliánskymi intelektuálmi kon. 19. st. a zač. 20. st., to isté páchajú aj v 21. st. V r. 1999-2008 sa latiníci, cez svoje "poslušné" a čohokoľvek schopné páky, pokúšali obmedziť rozličným spôsobom gr. kat.

baziliánskych intelektuálov jeromníchov Timkovičovcov, čo vyvrcholilo 2. aug. 2008, keď ich fyzicky za pomoci štátnej moci («miestneho šľachtica» = Okresný súd Prešov a «pandúrov» = policajtov) vyhodili z budovy Prešovského monastyra, na ktorý následne jezuita-arcibiskup **Ján Babjak** dokonca uvalil interdikt ako v stredoveku (od 3. 8. 2008 do 21. 12. 2008) a všetkých rusínskych gr. kat. veriacich, ktorí doň chodili (okolo 200 ľudí) tento jezuita exkomunikoval (od 7. 9. 2008 do 21. 12. 2008 – porov. str. 101-113, 345, 347). Jezuita Babjak sa tiež v tom istom r. 2008 o baziliánoch nepriamo vyjadril, že sú iba «*srvátkou*», «*mŕtvi-neprospešní*» a doslovne napísal: «***s osobitným poslaním duchovne oživiť Rád sv. Bazila Veľkého na Slovensku*** (teda baziliáni na Slovensku sú na zač. 21. st. podľa jezuitu Babjaka mŕtvi-nečinní)» (pozri str. 525).[5]

Baziliánsky rád na Slovensku dnes, na zač. 21. st. dokonca stojí pred svojim oficiálnym zrušením (anihilácia baziliánov a vôbec všetkých gréckokatolíkov z Európskej únie, ktorá je nariadzovaná a riadená priamo z Vatikánu vo vízii Benedikta XVI. na tzv. skoré "zjednotenie sa" rímskokatolíkov s ruskými pravoslávnymi – s Moskvou). Jezuita-metropolit Ján Babjak už jedným okom «poškuľuje» po Krásnobrodskom baziliánskom monastyre a jeho čudotvornej ikone zo 14. st., ktoré by chcel od baziliánov zobrať, pretože Prešovská gréckokatolícka metropolia nemá na svojom území nijaké tak slávne a historicky podložené kultové miesto ako Krásny Brod.

Podobne sa k slávnemu baziliánskemu pútnickému miestu v Mária Pócsi zachoval hajdudorogský gréckokatolícky episkop koncom 20. st. Jednoducho pútnické miesto i monastyr baziliánom zobral. Neskôr baziliánom dovolil žiť a pôsobiť len v monastyrskej budove a cerkov s čudotvornou ikonou obhospodarovali episkopovi svetskí kňazi. Ešte pozdejšie, keď maďarskí baziliáni protestovali, že sa nemôžu modliť ani pred vlastnou čudotvornou ikonou, maďarský episkop im dovolil sa modliť (zdržiavať) v monastyrskej cerkvi s čudotvornou ikonou, ale len v noci od 20.00 do 7.00 ráno, aby baziliáni neboli v nijakom styku s mnohopočetnými veriacimi a «*peniaze-dary od jedného milióna veriacich, ktorí ročne navštívia toto pútnické miesto, mohol brať len episkop*».

Baziliánsky rád v Uhorsku mal byť (a skutočne aj bol) odovzdaný na milosť a nemilosť pod ďalšiu, v poradí už druhú re(de)formu jezuitov. Posielaním mladého dorastu k latinským jezuitom na tzv. noviciát sa rozvracali starodávne byzantské korene niekedy prekvitajúceho rádu.[6] "Kapitulní" otcovia, "nadšení" pre latinizáciu prehlbujúce "reformy", sami smutne – ako to zo *Zápisnice-Ákt* vyplýva, konštatujú, že baziliánski novici po noviciáte u jezuitov nechcú už viac byť baziliánmi, pohŕdajú svojim cyrilometodejským gréckokatolíckym obradom a ostávajú u jezuitov pôsobiac v latinskom obrade (pozri str. 386-387)…

To preto, že jezuiti im na noviciáte nehlásali Isusa Christa, ale sami seba! *Zápisnica* bola vyhotovená po maďarsky, lebo sa písal r. 1909 a silná maďarizácia vrcholila v celom Uhorsku.

Táto násilná maďarizácia škôl, verejného života i Cirkvi nakoniec vyústila k tomu, že po I. svetovej vojne (1914-1918) sa Rakúsko-Uhorsko rozpadlo a na území Prešovskej a Mukačevskej gréckokatolíckej eparchie sa obnovilo pravoslávie. Podmienilo a podporilo to okrem iného násilné zavádzanie latiniky namiesto cyriliky, maďarskej reči do bohoslužieb a nútenie gréckokatolíkov na prechod z tradičného cyrilometodejského juliánskeho kalendára a na kalendár nový, tzv. gregoriánsky. V r. 1918 na troskách Rakúsko-Uhorska vzniklo «predvojnové» Československo, ktorého súčasťou sa stali nielen České zeme a Slovensko, ale aj Podkarpatská Rus. Tak tomu bolo (dve kratučké desaťročia) v rokoch 1918-1938, a potom sa aj tzv. «predvojnové» Československo rozpadlo a začala II. svetová vojna – najväčšia a najstrašnejšia v doterajších dejinách ľudstva…

*Jeromních **Vasilij Szegedy** bol ihumenom Krásnobrodu v rokoch 1903-1912*

Roky 1906-1909 – dlžoba Krásnobrodského monastyra

Ihumen Krásnobrodského monastyra jeromních **Vasilij Szegedy** (1903-1912) dal **v r. 1906-1909** opraviť jednotlivé budovy v monastyrskom komplexe: kaplnku *Pokrova Prečistej Divy Mariji*, vonkajšie múry monastyra a strechu. Sýpka a maštale sa prikryli novým dreveným šindľom a vybudovala sa koniareň a nová stodola. Opravné práce činili výdaj 9.246 korún a 61 halierov, z čoho bolo do júna 1909 zaplatených len 3.947 korún a 61 halierov. Ostala dlžoba 5.299 korún, ktorú musel verejne riešiť provinciálny sobor v r. 1909 – pozri *Zápisnicu sobora-kapituly* (str. 373-408).

Mária-Povčiansky monastyr (dnes v Maďarsku) v r. 1908 mal šesťkrát väčší príjem ako Krásnobrodský monastyr

Szegedy požiadal kapitulných otcov účastných na Krásnobrodskom sobore-kapitule v r. 1909, aby Mária-Povčiansky monastyr (dnes v Maďarsku) poskytol Krásnobrodskému monastyru pôžičku (pozri str. 400).

V r. 1908 mal Krásnobrodský monastyr celkový príjem 18.781 korún a 4 haliere, Mária-Povčiansky monastyr – keďže mal lepšie a úrodnejšie pozemky až 113.573 korún a 17 halierov, teda vyše šesťnásobok! Bukovský monastyr na Bukovej Hore mal v tom istom roku celkový príjem len 3.127 korún a 91 halierov. Teda baziliánsky monastyr v Mária-Povči mal až 36 násobne vyšší príjem ako Bukovský monastyr (pri Stropkove) – pozri graf na str. 371 a *Zápisnicu* na str. 377-379.

Baziliánsky monastyr v Mária Pócsi *(dnes v Maďarsku) je v súčasnosti (na začiatku 21. st.) najväčším mariánskym odpustovým miestom v Maďarsku. Baziliánom ho svojvoľne odobral a dodnes v plnosti nevrátil maďarský gr. kat. episkop (str. 368). Ročne ho navštívi okolo jedného milióna pútnikov. Takto vyzeral v r. 1909 a prakticky aj dnes.*

Moderná technológia pri obrábaní pôdy

O jeromníchovi **Vasilijovi Szegedym** (1859-1918), ktorý bol ihumenom Krásnobrodu minimálne od r. 1903 do r. 1912, sa nachádza zmienka aj v rusínsky písanom časopise «*Село*» [čítaj: *Selo*] **z r. 1911**. V tomto časopise je okrem iného zaujímavá správa, že baziliánsky ihumen Vasilij Szegedy začal ako prvý gazdovať na monastyrských pozemkoch moderným spôsobom.

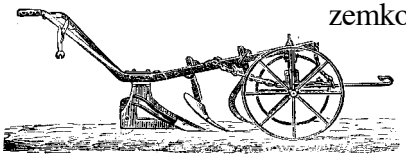

«Moderný vyorávač zemiakov z r. 1905»

Článok nekonkretizoval v čom spočívalo zmodernizovanie obrábania pôdy v Krásnobrodskom monastyre. Pravdepodobne išlo o používanie nejakých nových strojov, prípadne iné pestovateľské postupy. Szegedy za svojho pôsobenia v Krásnobrode obnovil

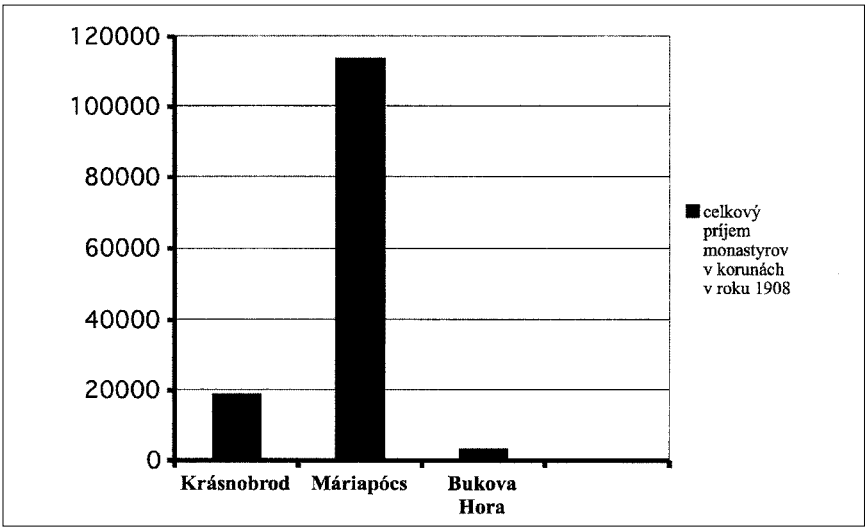

***Finančný príjem niektorých baziliánskych monastyrov v r. 1908**. Posledný sobor Karpatoruskej provincie sv. Nikolaja Čudotvorcu pred I. svetovou vojnou, ktorý sa uskutočnil v Krásnobrodskom monastyre v roku 1909 nám zachoval informácie aj o príjme jednotlivých baziliánskych monastyrov v Uhorsku (pozri Aktá soboru v nasledujúcej kapitole). Ekonomicky na tom najlepšie stál Máriapovčiansky monastyr (dnes v Maďarsku: 113.573 korún), najhoršie Bukovský monastyr pri Stropkove (dnes na Slovensku: 3.127 korún).*

cerkov i celý monastyr a od šľachtica **Reisa** kúpil pre Monastyr nový 41 uhrový pozemok, ktorý sa rozprestiera pred Monastyrom.[7]

---

[1] Porov. ***Правила Чина С-аго Василїя Великаго, во Богорцинѣ, по наставленїю святаго основателя и законодавца с. Василїя во кратцѣ списанныя и апостольскимъ посѣщателемъ, метрополитомъ архїепископомъ острохолмскимъ, кардиналомъ Іоанномъ Сцитовскимъ отъ великаго кира потвержденныя***, Otdil IV., Hlava I., §17-18, Ľvov, 1858.

[2] Porov. А. Пекар, «"Записки" о. Гліба Г. Кінаха, ЧСВВ, про початки реформи на Закарпатті», *Analecta OSBM*, Rím, XII (1985) str. 122-123.

[3] Porov. *Eperjesi lapok*, Prešov, č. 26 (1909) str. 1-2.

[4] Podrobnejšie pozri článok: А. Пекар, «Протоігумен Йоаким Хома, ЧСВВ (1870-1931)», *Analecta OSBM*, Rím, XV (XXI) (1996) str. 487-499.

[5] Porov. články: «Vyhlásenie k udalostiam z 2. augusta 2008 v Prešovskom baziliánskom monastyre, Vajanského ulica č. 31, Prešov», *Народны новинкы*, Пряшов, 29-32 (2008) стр. 3; Й.В. Тімковіч, А. Зозуляк, «Быв зліквідованый єдиный ґрекокатолицькый центер русинства в Пряшові», *Народны новинкы*, Пряшов, 37-40 (2008) стр. 5; *Obežník Gréckokatolícke arcibiskupstvo Prešov*, Prešov, 1 (2008) str. 13 a mnohé autentické dokumenty fototypicky publikované: J.V. Timkovič, *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2006.

[6] Porov. impozantné dejiny pôsobenia mníchov-baziliánov v Uhorskom kráľovstve publikované v temer tisícstranovej knihe Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004.

[7] Porov. «Монастырь красно-бродскій», *Село*, Užhorod, 4 (1911) str. 24.

Baziliáni, ktorí sa zúčastnili soboru v Krásnobrode v r. 1909 (v poradí zľava): ***E. Molnár, M. Vrábely, J. Jozevič*** *(pozri str. 363). Fotografie z konca 19. st.*

27. Zápisnica posledného predvojnového soboru baziliánov v Krásnobrodskom monastyre (1909)

*Historická poznámka: Je potrebné vedieť, že **v r. 1909** baziliáni v Uhorsku neboli rádom pápežského práva, ale práva episkopského (odjakživa podliehali právomoci vlastného baziliánskeho episkopa-archimandritu sídliaceho v monastyre – od 18. st. svetského episkopa). Rádom pápežského práva sa stali až po prijatí jezuitskej reformy po r. 1921. Preto Krásnobrodskému soboru v r. 1909, keďže už nemali vlastného archimandritu-episkopa, mal predsedať prešovský episkop **Ján Valij** (1882-1911). Episkop delegoval namiesto seba svetského kňaza **Kornela Kovalického**. Autor tejto knihy vyjadruje svoje uznanie i poďakovanie pani **Monike Krajňákovej** (1927) z Prešova za nasledovný voľný, orientačný preklad Zápisnice z maďarčiny do slovenčiny:*

Zápisnica, ktorá bola prijatá prostredníctvom Rádu sv. Bazila Veľkého v Uhorsku dňa 16. a 17. júna 1909 pri príležitosti uskutočneného veľkého provinciálneho zasadania v Krásnobrodskom monastyre

Predseda: **Kovalickyj Kornel** veľprepošt a pápežský prelát, poverený prešovským episkopom. Prítomní: v doprovode s veľprepoštom **Dr. Repák Jenő** profesor teológie, **Choma Joakim** – protoihumen, **Jozevič Jenő** – Černeča Hora, Mukačevo, **Zubrickyj Tivadar** – Mária Pócs, **Mikulič Kyril** – Imstičevo, **Vrábely Matej** – Bixád, **Szegedy Vasiľ** – Krásnobrod, **Dudič Ince** – Male Berezne, **Gavriš Koloman** – Chust-Boroňava, **Kralickyj Metodij** – ihumen na Bukovej Hore, **Molnár Emil**, **Manu Leo**, **Dolhy Leontin** – definitori-konzultori, **Brinskyj Nikolaj** – Černeča Hora, Mukačevo, **Rusinko Alexij** – Bixád, **Skyba Teofan** – Imstičevo, **Popovič Alexej** – Bixád, **Maxim Atanasij** – Chust-Boroňava, **Maxim Avhustin** – Male Berezne, **Šoltés Eugenij** – Krásnobrod – delegáti monastyrov. Notári-zapisovatelia: **Dr. Repák Jenő** profesor teológie, **Molnár Emil** – monastyrský tajomník.

1.) Deň pred rokovaním si rádoví otcovia, zvolení účastníci na čele s protoihumenom odkončili sv. spoveď, Božiu Liturgiu a sv. príčastie.

2.) Po ukončení Božej Liturgie a vzývaní pomoci Sv. Ducha v monastyrskej cerkvi, veľprepošt **Kovalickyj Kornelij** zaujal v kapitulnej miestnosti predsednícke miesto. «Slava

Jegyzőkönyv,

mely felvétetett a magyarországi szt. Bazil rendi szerzet által 1909 évi június hó 16 és 17 én a krasznibródi monostorban megtartott tartományi választó nagygyűlés alkalmából.

I. Első ülés: 1909 június hó 16-án.

Elnök: Az eperjesi megyéspüspök Úr Őnagyméltóságának ez évi április hó 21-én 1770. h. a. k. kegyes megbízása folytán Kovaliczky Kornél eperjesi székeskáptalani nagyprépost, ~~apostoli~~ pápai praelatus ő Méltósága, Jelentévők: Dr. Repák Jenő theol. tanár a nagyprépost Úr kiséretében. Hama Joachim tartományi rendfőnök. Jozevics Jenő munkácscsernekhegyi, Zubricky Tivadar máriapócsi, Mikulics Cyrill misztícei, Vrabely Máté bikszádi, Szegedi Bazil krasznibródi, Dudics Ince kisbereznai, Gavris Kelemen huszt-boronyai, Králiczky Methód bukóchegyi házfőnökök. Molnár Emil, Máun Leó, Dolhy Leontin definitorok. Brinszky Miklós munkácscsernekhegyi, Ruszinkó Emmánuel máriapócsi, Szkiba Teofán misztícei, Popovics Elek bikszádi, Maxim Athanáz huszt-boronyai és Maxim Ágoston kisbereznai, Soltész Eugén krasznibrodi monostorok képviselői. Jegyzők: Dr. Repák Jenő, theol. tanár, Molnár Emil ~~definitori és~~ rendi titkár.

1.) Az első ülést megelőző napon a választó nagygyűlésre felgyűlt rendatyák a tartományi főnök elnöklete alatt előértekezletet tartottak, mintán a gyónást, szt. misét és áldozást elvégezték.

2.) A monostori templomban a szt. Lelek segítségül hívása után végzett ünnepélyes szt. mise befejezésével, a rend káptalan nagygyűlésén az elnöki széket Kovaliczky Kornél nagyprépost, püspöki megbízott foglalta el. „Craba

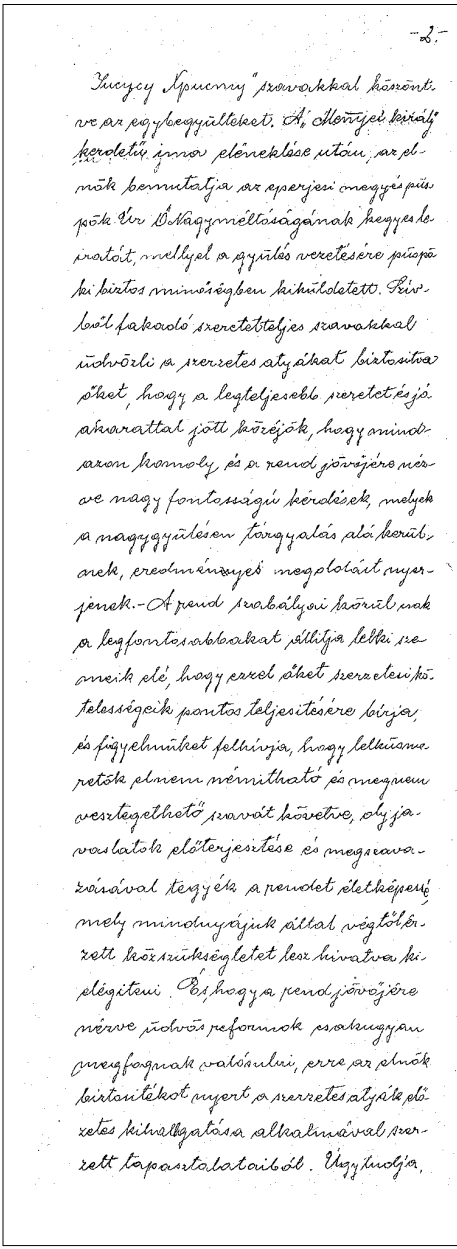

Isusu Christu», s týmito slovami pozdravuje predseda prítomných. Po zaspievaní «Carju nebesnyj» prečítal prípis prešovského episkopa (**Ján Valij**, 1882-1911)[1], ktorým ho poveruje ku kvalitnému vedeniu zasadania. Z úprimného srdca pozdravuje mníšskych bratov, ubezpečuje ich, že prišiel medzi nich s plným vedomím, aby vážne a mníšske dôležité otázky, ktoré sa počas zasadania prednesú, riešili s úspechom. Hľadiac na budúcnosť rádu sa budú realizovať reformy, ktoré pramenia z výpovedí duchovných rádových otcov a z ich skúseností.

- 3 -

hogy mindenegyes tagja mélyen át-
van hatva kötelességérzetétől és kész
a rend felvirágoztatására közremű-
ködni, amiértis a legnagyobb remény-
nyel nézi a nagygyűlés elé és ezzel újból
üdvözölve a szerzetesatyákat a nagy-
gyűlést megnyitotta.

Vie, že každý účastník je hlboko dojatý pocitmi zodpovednosti a pripravený prispieť na povzdvihnutie rádu. Do tohto veľkého zasadania vstupuje s najväčšou nádejou a z príležitosti jeho zahájenia opätovne pozdravuje…

Homa Joachim a rend tarto-
mányi főnöke szerzetestársai nevében
is hódolatteljes tisztelettel mond köszö-
netet az elnöknek szívhez szóló beszédéért.

Choma Joakim – protoihumen v mene jeromníchov vyslovil poďakovanie predsedovi za srdečný príhovor.

3.) Ezután a püspöki megbízott
elnöki jogánál fogva, a jegyzői tisz-
tre Dr Repáko Jenő theol. tanárt kinevezi
~~megnevezte~~, a szerzet tagjai pedig a ma-
guk részéről második jegyzőül Mol-
nár Emil atyát választották meg,
egyhangú közfelkiáltással.

Po tomto, okrem už vybraného a predsedom schváleného notára-zapisovateľa **Dr. Repáka Jenő** členovia soboru zvolili spomedzi svojich radov jednohlasne ešte jedného notára **Molnára Emila**.

Týmto boli obsadené obidva miesta notárov.

A két jegyző széket ezzel elfoglalja.

4.) Az elnök felhívja az egyes
monostorok küldötteit, hogy a rend-
szabályok IV. r. I. f. 4§-a értelmében,
mutassák be megbízó leveleiket.

Predseda vyzval jednotlivých zástupcov monastyrov, aby podľa mníšskych Pravidiel predložili poverovacie listiny.

A monostorok küldöttei a felhívás-
ra megbízóleveleiket bemutatják, mely-
nek alapján hét (7) szerzetes atya igazolva
lett, mint: a csernekhegyi, máriapócsi,
misztici, bikszádi, huszt-boronyai, kis-
bereznai, krasznibródi monostorok kép-
viselői. A bukóchegyi monostor nem kép-
viseltette magát. Ennek megtörténte után
a rendkáptalan tagjainak létszáma a

Zástupcovia monastyrov po vyzvaní o predloženie poverovacích listín boli potvrdení siedmi, a to: z Černečej Hory, máriapovčský, imstičevský, bixádsky, chust-boroňavský, maloberezňanský a krásnobrodský. Z monastyra Bukovej Hory sa neprezentoval.

- 4. -

Týmto bolo 19 členov potvrdených a uznaných notárom.

5.) Homa Joachim tartományi rendfőnök az elnök felhivására beszámol az általa hivatalosan megvizsgált monostorok állapotairól a következőkben:

A.) A krasznibródi monostorban a „canonica visitatiót" 1907 évben junius hó 1-én 1908-ik évben május hó 5-én és 1. évben április hó 23-án tartatott meg.

A monostor épületeit illetőleg a házfőnök teljesen rendbehozta. Igaz, hogy mindent adósságra, azonban oly munkálatokat végeztetett három év lefolyása alatt, melyeket tovább halasztani nem lehetett.

Az összes monostorok gazdálkodási működéséről bő felvilágositást fog adni Dolhy Leontin atya, mint gazdasági referens, kinek az összes vonatkozó ügyiratok tanulmányozás és referrálás céljából átadattak.

A monostor 1908-ik évi naplózáraléka: Bevétel: 18781 kor. 04 fill
Kiadás: 18671 kor. 58 fill
Maradék: 109 kor. 46 fill.

Jelenleg kezelésben levő pénzösszeg minden monostornál megtekinthető az 1909. évi számadási naplóban, mely az összes választo rendtagoknak rendelkezésére áll áttekintés végett.

jegyzőkönyv elején felsorolt tizenkilenc (19) taggal megállapittatván, 19 szavazattal bíró rendtag ismertetett el.

Na výzvu predsedu prostredníctvom **Chomu Joakima**, protoihumena, bola podaná správa o stave monastyrov nasledovne:

a) V Krásnobrodskom monastyre bola urobená kánonická vizitácia 1. júna 1907. V roku 1908 dňa 5. mája a v nasledujúcom roku 23. apríla. Čo sa týka monastyrských budov, ihumen ich dal do poriadku. Je pravdou, že na dlh tieto práce v priebehu troch rokov musel uskutočniť, pretože sa nedali už oddiaľovať.
Za hospodársku činnosť všetkých monastyrov podá podrobnú správu **Dolhy Leontin** ako hospodársky referent, ktorému všetky úradné listiny za cieľom preštudovania a podania správy boli odovzdané.

Za monastyr v roku 1908 príjem 18.781 korún, 04 halierov výdaj 18.671 korún, 58 halierov zostatok 109 korún 46 halierov. Momentálne spravovaná peňažitá hotovosť je v účtovnom denníku za rok 1909 a je k dispozícii k nahliadnutiu všetkým zvoleným členom.

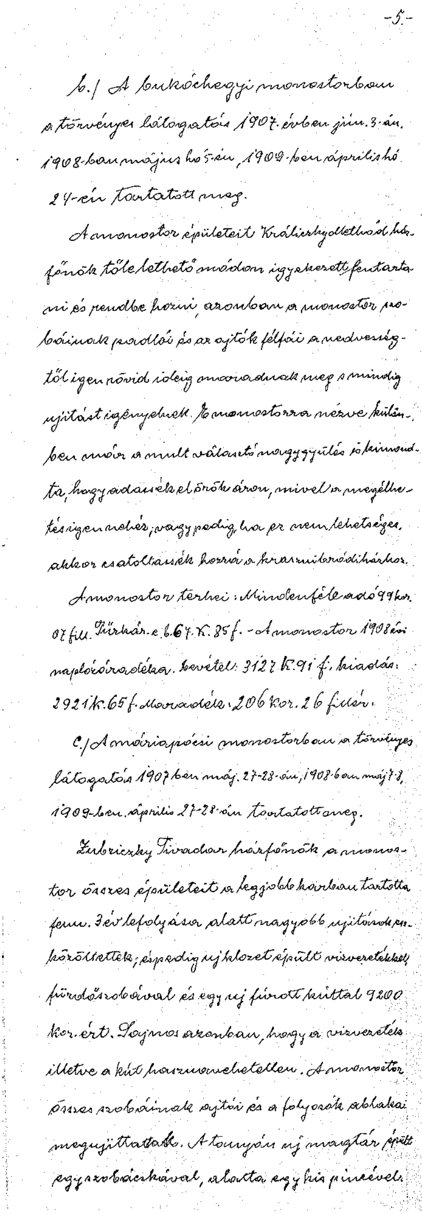
-5.-

b./ A bukóchegyi monostorban a törvényes látogatás 1907. évben jún. 3-án, 1908-ban május hó 5-én, 1909-ben április hó 24-én tartatott meg.

A monostor épületeit Králiczky Methód házfőnök tőle telhető módon igyekezett fentartani és rendbe hozni, azonban a monostor szobáinak padlói és az ajtók félfái a nedvességtől igen rövid ideig maradnak meg s mindig ujitást igényelnek. A monostorra nézve különben már a mult választó naggyülés is kimondta, hogy adassék el örök áron, mivel a megélhetés igen nehéz; vagy pedig ha ez nem lehetséges, akkor csatoltassék hozzá a krasznibródi házhoz.

A monostor terhei: Mindenféle adó 99 kor. 07 fill. Tűzkár.e. 6.67 K. 85 f. – A monostor 1908 évi naplóiradéka. bevétel: 3127 K. 91 f. kiadás: 2921 K. 65 f. Maradék: 206 Kor. 26 fillér.

c./ A máriapócsi monostorban a törvényes látogatás 1907 ben máj. 27-28-án, 1908-ban máj 7-8, 1909-ben április 27-28-án tartatott meg.

Zubriczky Tivadar házfőnök a monostor összes épületeit a legjobb karban tartotta fenn. 3 év lefolyása alatt nagyobb ujitások eszközöltettek; éspedig uj klozet épült vízvezetékkel, fürdőszobával és egy uj fúrott kúttal 9200 kor. ért. Sajnos azonban, hogy a vízvezeték illetve a kút használhatatlan. A monostor összes szobáinak ajtói és a folyosók ablakai megujíttattak. A tanyán uj magtár épült egy szobácskával, alatta egy kis pincével.

b) V monastyre na Bukovej Hore bola uskutočnená zákonitá návšteva 3. júna 1907, 5. mája 1908 a 24. apríla 1909.
Budovy monastyra ihumen **Kralickyj Metodij** sa usiloval podľa svojich možností udržiavať v poriadku, avšak podlaha a dvere v izbách sa od vlhkosti poškodzujú a vyžadujú si časté obnovy.
So zreteľom na monastyr, nakoľko jeho existencia-živobytie je veľmi ťažká, doporučilo sa už pri predchádzajúcom provinciálnom sobore jeho pričlenenie ku Krásnobrodskému monastyru. V roku 1908
príjem 3.127 korún, 91 halierov
výdaj 2.921 korún, 65 halierov
zostatok 206 korún, 26 halierov.

c) V Máriapovčianskom monastyre bola prevedená kánonická vizitácia 27.-28. mája 1907, 7.-8. mája 1908 a 27.-28. apríla 1909.
Ihumen **Zubrickyj Tivadar** udržiaval monastyrské budovy v najlepšom poriadku. Za tri roky sa uskutočnili rozličné opravy na sociálnych zariadeniach, vybudovala sa nová sýpka a vo všetkych izbách boli obnovené dvere a na chodbách okná. Na cerkvi boli obidva veže pokryté novým mosadzným plechom, boli opravené schody, k škole bola pribudovaná štvrtá učebňa

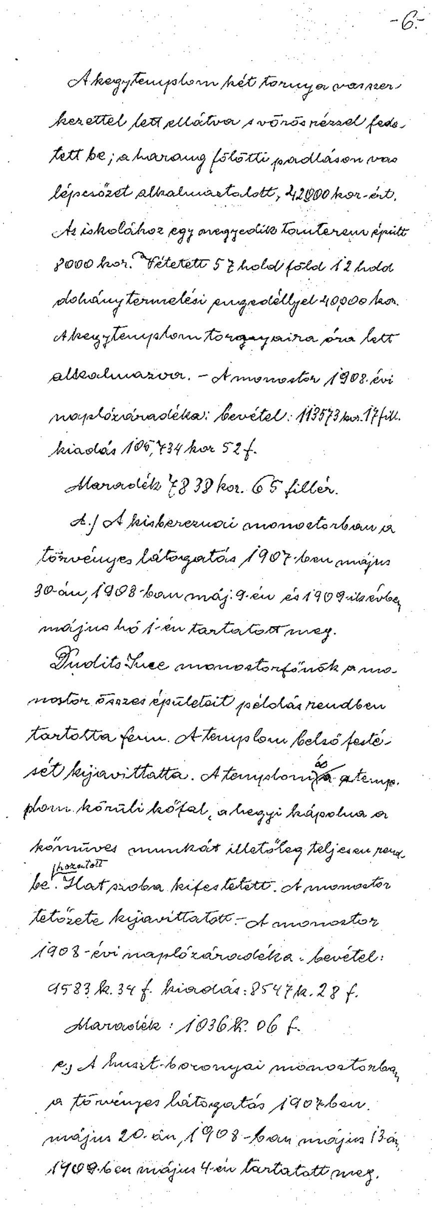

-6-

A kegytemplom két tornya vasszerkezettel lett ellátva s vörös rézzel fedetett be; a harang fölötti padláson vas lépcsőzet alkalmaztatott, 42000 kor.-ért. Az iskolához egy oveggyedülő tanteremi épült 8000 kor. Vétetett 57 hold föld 12 hold dohánytermelési engedéllyel 40000 kor. A kegytemplom tornyaira óra lett alkalmazva. – A monostor 1908. évi naplózáradéka: bevétel: 113573 kor. 17 fill. kiadás 105734 kor. 52 f.

Maradék 7838 kor. 65 fillér.

d.) A kisberezna monostorban a törvényes látogatás 1907-ben május 30-án, 1908-ban máj. 9-én és 1909 ik évben május hó 1-én tartatott meg.

Dudits Ince monostorfőnök a monostor összes épületeit példás rendben tartotta fenn. A templom belső festését kijavíttatta. A templom és a templom körüli kőfal, a hegyi kápolna a kőműves munkát illetőleg teljesen rendbe hozatott. Hat szoba kifestetett. A monostor tetőzete kijavíttatott. – A monostor 1908-évi naplózáradéka: bevétel: 9583 k. 34 f. kiadás: 8547 k. 28 f.

Maradék: 1036 K. 06 f.

e.) A huszt-boronyai monostorban a törvényes látogatás 1907-ben május 20-án, 1908-ban május 13-án, 1909-ben május 4-én tartatott meg.

a na cerkovnej veži boli umiestnené hodiny…

V roku 1908
príjem 113.573 korún, 17. halierov
výdaj 105.734 korún, 52 halierov
zostatok 7.838 korún, 65 halierov.

d) V Maloberezňanskom monastyre boli urobené kánonické vizitácie 30. mája 1907, 9. mája 1908 a 1. mája 1909.

Dudič Ince, ihumen, udržiaval všetky budovy v príkladnom poriadku. Obnovil vnútornú i vonkajšiu časť cerkvi, aj kaplnku dal do poriadku. Šesť izieb vymaľovaných a strecha opravená.

V roku 1908
príjem 9.583 korún, 34 halierov
výdaj 8.547 korún, 28 halierov
zostatok 1.036 korún, 06 halierov.

e) V Chust-Boroňavskom monastyre bola návšteva uskutočnená 20. mája 1907, 13. mája 1908 a 4. mája 1909.

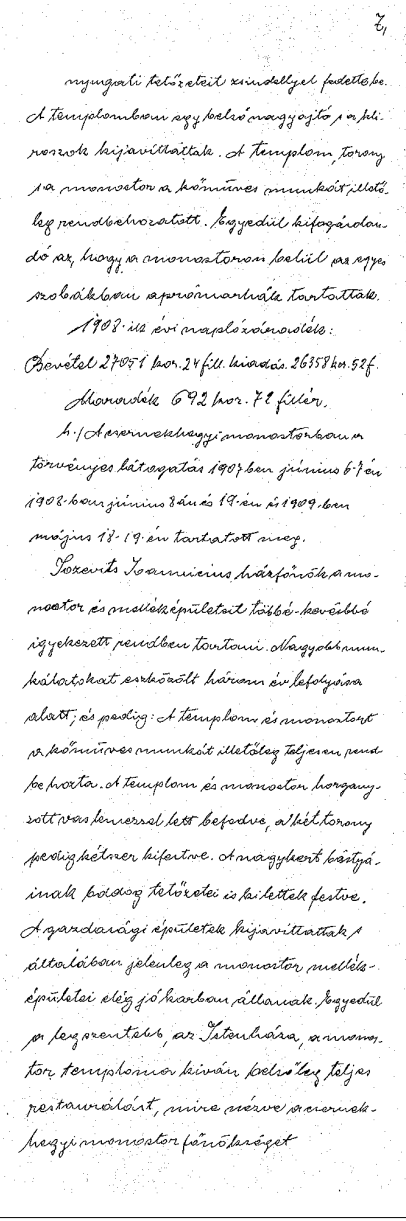

Urobené rekonštrukcie na streche, vo vnútornej strane cerkvi nové veľké dvere, murárske práce na veži. Výhrady sú iba k tomu, že v monastyre v jednotlivých keliách-izbách sa prechovávajú malé zvieratá-dobytok (zrejme v zime – pozn. autora). V roku 1908 príjem 27.051 korún, 24 halierov výdaj 26.358 korún, 52 halierov zostatok 692 korún, 72 halierov.

f) Monastyr na Černečej Hore, návšteva vykonaná 6. a 7. júna 1907, 8. júna 1908 a v roku 1909 18. a 19. mája.

Jozevič Joannikij – ihumen monastyra sa usiloval udržať v poriadku aj vedľajšie budovy. Vykonali sa murárske a maliarske práce aj na cerkvi a na monastyre. V priebehu troch rokov boli bašty v záhrade zastrešené a vymaľované. Tak isto aj hospodárske budovy a vedľajšie budovy sú v dobrom stave. Jedine Boží stánok si žiada vo svojom vnútri plné reštaurovanie, čo černecké predstavenstvo už na predchádzajúcej kapitule žiadalo, žiaľ dodnes to takto stojí. Je nutné poznamenať, že na Černečej Hore je núdza o sýpku a obilie sa uskladňuje v monastyrských izbách, čo je v budove na úkor ticha, čistoty a poriadku.

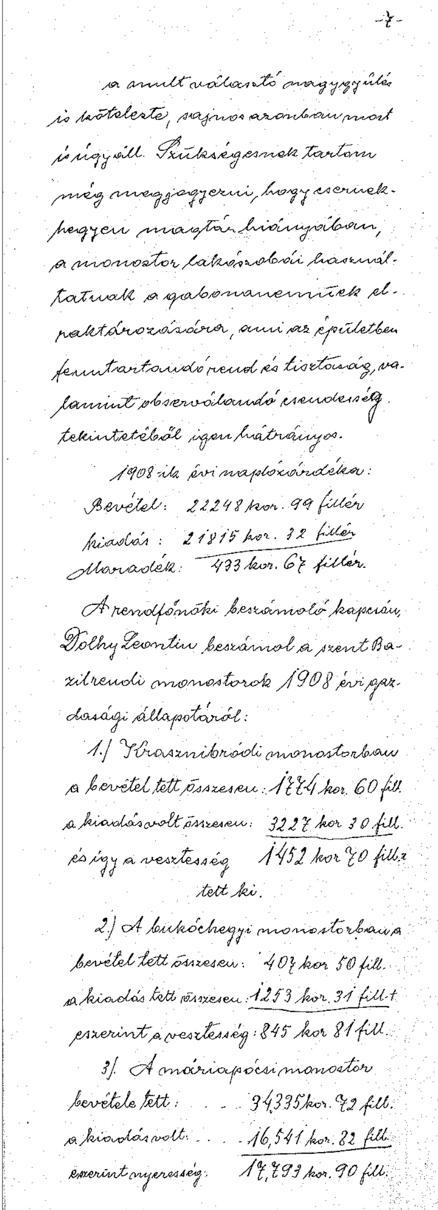
- 7 -

a mult választó nagygyűlés
is kötelezte, sajnos azonban most
is így áll. Szükségesnek tartom
még megjegyezni, hogy csernek-
hegyen magtár hiányában,
a monostor lakószobái használ-
tatnak a gabonaneműek el-
raktározására, ami az épületben
fenntartandó rend és tisztaság, va-
lamint observálandó csendesség
tekintetéből igen hátrányos.

1908-ik évi naplózárlata:
Bevétel: 22248 kor. 99 fillér
kiadás: 21815 kor. 32 fillér
Maradék: 433 kor. 67 fillér.

A rendfőnöki beszámoló kapcsán,
Dolhy Leontin beszámol a szent Ba-
zilrendi monostorok 1908 évi gaz-
dasági állapotáról:

1./ Kraszniboródi monostorban
a bevétel tett összesen: 1774 kor. 60 fill.
a kiadás volt összesen: 3227 kor 30 fill.
és így a veszteség 1452 kor 70 fill.-t
tett ki.

2.) A bukóchegyi monostorban a
bevétel tett összesen: 407 kor 50 fill.
a kiadás tett összesen: 1253 kor. 31 fill-t
eszerint a veszteség: 845 kor 81 fill.

3./ A máriapócsi monostor
bevétele tett: . . . 34335 kor. 72 fill.
a kiadás volt: . . . 16,541 kor. 82 fill.
eszerint nyereség: 17,793 kor. 90 fill.

V roku 1908
príjem 22.248 korún, 99 halierov
výdaj 21.815 korún, 32 halierov
zostatok 433 korún, 67 halierov.

V súvislosti s podaním správ
zo strany ihumenov monastyrov
Dolhy Leontin referuje
o hospodárskom stave siedmich
monastyrov sv. Bazila Veľkého:

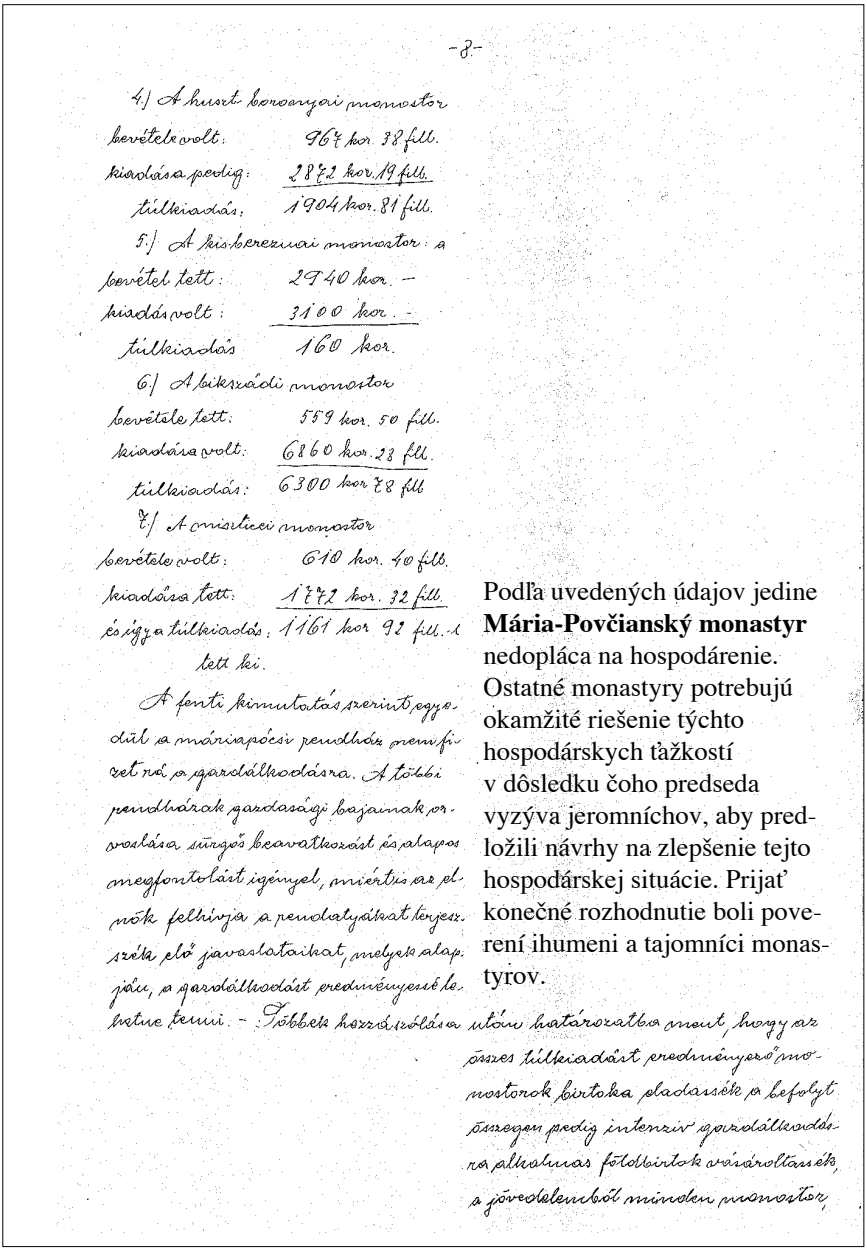

-8-

4.) A huszt-boronyai monostor
bevétele volt: 967 kor. 38 fill.
kiadása pedig: 2872 kor. 19 fill.
túlkiadás: 1904 kor. 81 fill.

5.) A kisberezuai monostor: a
bevétel tett: 2940 kor. –
kiadás volt: 3100 kor. –
túlkiadás 160 kor.

6.) A bikszádi monostor
bevétele tett: 559 kor. 50 fill.
kiadása volt: 6860 kor. 28 fill.
túlkiadás: 6300 kor 78 fill

7.) A misztici monostor
bevétele volt: 610 kor. 40 fill.
kiadása tett: 1772 kor. 32 fill.
és így a túlkiadás: 1161 kor 92 fill. -
tett ki.

A fenti kimutatás szerint egyedül a máriapócsi rendház nem fizet rá a gazdálkodásra. A többi rendházak gazdasági bajainak orvoslása sürgős beavatkozást és alapos megfontolást igényel, miértis az elnök felhívja a rendatyákat terjeszszék elő javaslataikat, melyek alapján, a gazdálkodást eredményessé lehetne tenni. – Többek hozzászólása után határozatba ment, hogy az összes túlkiadást eredményező monostorok birtoka eladassék a befolyt összegen pedig intenzív gazdálkodásra alkalmas földbirtok vásároltassék, a jövedelemből minden monostor,

Podľa uvedených údajov jedine **Mária-Povčianský monastyr** nedopláca na hospodárenie. Ostatné monastyry potrebujú okamžité riešenie týchto hospodárskych ťažkostí v dôsledku čoho predseda vyzýva jeromníchov, aby predložili návrhy na zlepšenie tejto hospodárskej situácie. Prijať konečné rozhodnutie boli poverení ihumeni a tajomníci monastyrov.

-9-

a hozzájárulási vételösszeg arányában
részesüljön. A határozat végrehajtó-
sával a rendfőnök és tanácsa bizatott meg.

6.) Homa Joachim tartomá-
nyi rendfőnök beterjeszti a rend refor-
málására vonatkozó javaslatát:
A legutóbbi időben a katho-
likus lapok és azok nyomán más la-
pok is sokat foglalkoztak a renddel és
végeredményben megállapitották,
hogy a rend teljesen megérett a refor-
mátióra.-
Zsatkovics Kálmán, malmosi
esperes-lelkész úr az „Alkotmány" f. é.
4. számában úgy nyilatkozott, hogy
a szent Bazil rendüszerzetesek a pap-
ságnak csak savóját képezik.
A munkács egyházmegyei püs-
pök úr Őnagyméltósága Vodicska
Imrével folytatott beszélgetése alkal-
mával megerősitette, sőt súlyosb-
bitotta Zsatkovics Kálmán állitá-
sát, mondván, hogy a rend csak
a multban tett felejthetetlen szolgá-
latot a gör. kath. egyháznak, ma
nem számit. Alig van tanult
embere. Ezen párbeszéd megjelent
az „Alkotmány" f. é. 32 számában és
Őnmsága nem tartotta szükséges-
nek azt megcáfoltatni, tehát igaz,
hogy az a párbeszéd megtörtént és Őnag-
méltósága fenti értelemben nyilatkozott.

Choma Joakim protoihumen predkladá k reformáru sa týkajúci návrh:

V poslednom čase sa v katolíckych listoch ako aj v inej tlači zaoberali otázkou rádu a konštatovalo sa, že celkovo dozrel na reformy.

Žatkovič Koloman – mohnáčsky duchovný správca, sa vo 4. čísle vydania *Alkotmány* vyjadruje, že členovia Rádu sv. Bazila Veľkého v porovnaní sa so svetským duchovenstvom sú iba «srvátkou».

Mukačevský episkop (**Julij Fircak**, 1891-1912) s **Vodičkom Imrichom** v pokračujúcom dialógu posilnil výrok Žatkoviča vyjadriac sa, že rád iba v minulosti robil nezabudnuteľnú službu gréckokatolíckej Cirkvi. Dnes to však neplatí. Sotva má vzdelaných ľudí.

Na to sa objavil dialóg v 32. čísle vydania *Alkotmány*, čo nebolo popreté. Je pravda, že tento dialóg sa udial a pán episkop sa v tomto zmysle vyjadril.

-10-

Az „Egyházi Közlöny" f. é. 23 számban minden igazság ellenére konstatáltatott, hogy a rendi tagok gimnáziumi osztályokat és négy évi theologiát nem végeznek, műveletlenek, miértis a rend megreformálása feltétlenül szükséges.

Miután a külvilág ilyen kedvezőtlenül itél és sürgeti a rend megreformálását, amidőn a rendszabályok IV. r. I. f. 1 és a következő szakaszainak értelmében azért jöttünk össze, hogy a szerzetesrendet érintő mindennemű ügyekről tanácskozzunk, ezen kérdés tárgyalása elől kitérnünk nem lehet, nem szabad, sőt jelen nagygyűlésnek legfontosabb tárgyát a reformátio kell hogy képezze.-

Nem a fent elősorolt igaztalan és méltatlan támadások, melyek minden alapot nélkülöznek szolgálnak ösztönzésül, de azon tapasztalati tény, hogy a rend elegendő működési tér hiányában, a mai viszonyok között, eléggé érvényesülni nem tud kifelé. A rend szemlélődő életre lett alapítva; az egyház és a világ ma már tevékeny működéssel párosult szemlélődő életet kíván a szerzetesektől. A rendnek nemcsak a keresztény tökéletesség útján kell haladnia, de felebarátaink lelki üdvének biztosításán is behatóbban kell közreműködni,

Cerkovnyj vistnik v 23. čísle konštatuje, že členovia rádu neabsolvujú gymnaziálne štúdia a štyri roky teológie, a preto nie sú vzdelaní.
Aj preto je bezpodmienečne potrebné uskutočniť reformu.

Keďže nás vonkajší svet tak nepriaznivo posudzuje, v zmysle mníšskych pravidiel sme sa zišli, aby sme všetky náležitosti týkajúce sa rádu riešili, poradili sa, lebo tomu sa vyhnúť nemôžeme a ani nesmieme. Ba naopak, najdôležitejším jednaním na terajšom veľkom zasadaní bude riešiť reformy.

Realita-skutočnosť je tá, že činnosť rádu je neúplná a v dnešných pomeroch sa nevie dostatočne uplatniť smerom vonku. Rád nielen na kresťanskej dokonalosti má napredovať, ale pre zabezpečenie duchovného blaha našich mníšskych bratov je potrebné intenzívnejšie spolupracovať, lebo Cirkev a svet sa dnes už združujú v aktívnej činnosti.

-11.-

és így a gör. kath. egyházban azt teljesíteni, mit a latin szert. egyházban a különféle néven nevezett szerzetesek tesznek. Mindez reformátió nélkül is elérhető, de biztosabban reformátio útján, mert a tagok szigorított fegyelemben már kezdettől fogva, ilyen kettős hivatásra lesznek nevelve és a céloknak megfelelően szakszerűleg kiképezve. A rend működési körét eddigelé is bővíteni akarták, és nagygyűléseken a munkácsi egyházhatóság részéről javaslatok terjesztettek elő, azok azonban a rendre nézve, mindig balsikerrel végződtek. Így csődbejutott a népnevelés előmozdítása végett tanítók képzése, pénzhiányában szeretetházak létesítése, tagadó válasz folytán a parochiák administrálása. Népmissiók tartására eddig semmiféle egyházi főhatóság sem szólította a szerzetet, pedig ezen a téren boldogulhatott volna a legjobban.-

Ilyen szomorú előzmények után kell reformátió, de csak úgy, ha ellenértékül a római apostoli Szentszék a rendet a püspöki joghatóság alól teljesen kiveszi, mert mostani állapotában nem haladhatott a korral, amit Vodicska előtt készséggel elismert a munkácsi püspök

Takto v gréckokatolíckej Cirkvi treba uskutočniť to, čo v reholiach latinskej Cirkvi činia. To by sa dalo dosiahnuť aj bez reformy, ale je to istejšie cestou reformy, lebo členovia sprísnenou disciplínou už od počiatku budú k tomuto poslaniu vedení a tomuto cieľu primerane odborne formovaní. Bol predložený návrh na rozšírenie činnosti doterajšieho okruhu rádu, ale zo strany mukačevských cirkevných predstaviteľov tento skončil s neúspechom. Následkom zápornej odpovede parochiálnej administratívy zlyhalo úsilie pohnúť dopredu osvetu (výchovu) ľudu. Na vykonávanie úsilia pre veriacich doteraz žiadna cirkevná vrchnosť reholu nepožiadala, ktorá by sa na tomto poli najlepšie uplatnila.

Po takýchto smutných udalostiach reforma je potrebná; ale iba tak, keď ako protihodnotu Rímska Apoštolská Stolica rád od episkopskej právomoci celkom vyjme, lebo v súčasnom stave nemôžeme kráčať s dobou. To pred **Vodičkom** so smútkom uznal aj mukačevský episkop (**Julij Fircak**, 1891-1912).

-12-

Úr is. Az érdekében áll a magyar-
országi gör. kath. egyháznak és az apos-
toli szentszéknek is, hogy kivegye a szt.
Bazilrendet a püspöki joghatóság alól
és közvetlen fenhatósága alá rendelvén
sorsát közvetlenül intézze.-

A rendfőnök f. évi március hó-
ban személyesen járt Rómában. A
„Congregatio de propaganda fide"
praefectusának Gotti bibornok Emi-
nentiájának fenti értelemben javas-
latot tett a szt. Bazilrend reformáció-
ja tárgyában, a következő négy elő-
terjesztés kapcsán:

1.) Bizassék a reformáció a
magyarországi Jezsuitákra, úgy ahogy
az a galiciai provinciában történt.-
Itt a nehézség az, hogy az Osztrák-ma-
gyar országi jezsuiták - provinciálisuk
nyilatkozata szerint - oly kevesen van-
nak, hogy a szt Bazilrend reformálá-
sára ezidőszerint nem vállalkozhat-
nak.-

2.) A szt. Bazilrendi novitiusok
küldessenek a Jézustársasági atyák
novitiátusába és ott együttesen nevel-
tessenek és képeztessenek a Jézustársa-
sági növendékekkel. Itt a nehézség
az, hogy az így nevelt növendékek in-
kább volnának jezsuiták, mint bazi-
liták, inkább latinok, mint görö-
gök. - És amennyiben a Jezsuita

Je to v záujme gréckokatolíckej Cirkvi v Uhorsku, ale aj Apoštolskej Stolice, aby bol Rád sv. Bazila Veľkého vyňatý z právomoci episkopa a bezprostredne sám riadil osudom rehole. Protoihumen Rádu (**Choma Joakim**) v marci toho roku (1909) osobne išiel **do Ríma na Kongregáciu Propaganda Fide k Jeho Eminencii Gottimu – prefektovi** a pri rokovaní v zmysle reforiem Rádu sv. Bazila Veľkého predložil návrh a to v súvislostiach:

1.) Zveriť reformu uhorským jezuitom, tak ako sa to stalo v Haličskej provincii. Tu je ťažkosť tá, že rakúsko-uhorskí jezuiti podľa vyjadrenia ich provinciála sú tak málopočetní, že na reformu Rádu sv. Bazila Veľkého sa nemôžu v tomto čase podujať.

2.) Novicov Rádu sv. Bazila Veľkého posielať do noviciátu rehole otcov jezuitov a tam spoločne vychovávať a vzdelávať s jezuitskými chovancami. Tu je ťažkosť v tom, že takto vychovávaní chovanci by boli radšej jezuitmi ako baziliánmi, radšej latiníkmi ako grékmi. A nakoľko jezuitský chovanci na verejných gymnáziách pokračujú v prerušených gymnaziálnych vedomostiach, je

-13.-

növendékek nyilvános gimnáziumban folytatják a megszakitott gimnáziumi tanulmányokat, nagyon lehetséges, hogy érettségi után a bazilita növendékek közül sokan elhagynák a rendet, mint azt tapasztaltuk a szerzet pénzén nevelt képezdész növendékeknél.-

3.) A reformátió keresztülvezetésére hivassanak meg a galiciai reformált Baziliták.- Ezen módalkalmazásba nem jöhet azért, mert a galiciai baziliták mind ukrainisták s meghivásuk politikai szempontból teljesen lehetetlen.-

4/ Utólsó vélemény az, hogy egy magyarországi bazilita páter küldessék a jezsuiták novitiátusába, ott maradjon egy éven át és azután a galiciai baziliták constitutióinak betartása mellett valamely bazilita monostorban kezdje meg a novitiusok nevelését.- Azon esetre, ha a Baziliták közül senkisem fogadná el a reformátiót és a vezető ~~segitő~~ segitőtársak nélkül maradna, a novitiusok további kiképzésére bizonytalan időre kirendelhetők a galiciai baziliták közül a magyarországi származásuak, vagy valamely latin ritusu szerzetes rendből, erre alkalmas atyák.-

možné, že po maturite medzi baziliánskymi chovancami mnohí sa rozhodnú opustiť rád, ako už v tom máme skúsenosti.

3.) Na presadenie reformy pozvať už zreformovaných baziliánov z Haličiny. Tento spôsob použitia nemôže byť, lebo haličskí baziliáni sú všetci Ukrajinci a ich pozvanie z politických dôvodov nie je možné.

4.) Posledný názor je ten, že ak by jeden uhorský baziliánsky jeromních bol poslaný do jezuitského noviciátu, tam by sa zdržal jeden rok, potom v zmysle dodržania konštitúcie poľských baziliánov začal by v niektorom monastyre s výchovou novikov. V prípade, že by sa reformy neprijali, vedúci by ostal bez pomocníkov na vzdelávanie novicov, museli by sa objednať poľskí baziliáni pochádzajúci z Uhorska, alebo spôsobilí kňazi-rehoľníci z rehole latinského obradu.

-14.-

A rendfőnök az utolsó véleményt ajánlotta, a bíbornok Úr Eminentiájának magas figyelmébe, ki is azt készségesen magáévá tette, s megbiztatá azzal, hogy a választó nagygyűlésen a reformátió ügyét a gyűlési atyák elé terjessze. Ső erősen hiszi, hogy a bazilita atyák között mindenesetre akadni fog 4–5 oly egyén, aki a tökéletesebb élet után vágyódik és a reformatio keresztülvezetésére hajlandó. –

Az elnök felkéri az atyákat tanácskozzanak a reform felett, s mindazok, akik pártolják az utoljára előadott véleményt és a galiciai reformált bazilitáik részére apostoli Szentszék által jóváhagyott constitutiók alapján elfogadják a reformátiót, ebbeli elhatározásukat a nagygyűléssel írásbeli nyilatkozatban tudatni szíveskedjenek. A megválasztandó provinciálisnak kötelessége leend az eredményről jelentést tenni a „Congregatió de propaganda fide" praefectusának, aki a további intézkedést, a jelentés beérkezéséig felfüggeszteni méltóztatott. –

Protoihumen (**Choma Joakim**) tento posledný variant odporúčal Jeho Eminencii (prefektovi Kongregácie Propaganda Fide v Ríme) do pozornosti, ktorý si to vzal za svoje a uistil, že záležitosť reforiem zasadajúcim na zhromaždení predloží. Ba silne verí, že otcovia baziliáni v každom prípade ktorí túžia po dokonalejšom živote, sú ochotní reformu prijať. Vedúci požiadal otcov, aby rokovali o reforme a tí, ktorí podporujú posledný názor-variant a prijmú reformy na základe konštitúcie schválenej cez Apoštolskú Stolicu, toto svoje rozhodnutie láskavo vyjadria na veľkom zasadnutí (kapitule) písomne. Povinnosťou protoihumena bude **prefektovi Kongregácie Propaganda Fide (v Ríme)** podať hlásenie, od ktorého závisia ďalšie riešenia.

Prítomní jeromnísi reformu v zásade prijmú, spôsob a vypracovanie vlastné nech riadi podľa rozumného uznania rehoľné vedenie a zároveň nech

A jelenvolt szerzetes atyák a reformatiót elvben elfogadják, a módozatokat és kivitelét illetőleg, intézkedjék a rendkormány bölcs belátása szerint, egyúttal rögtön terjedelmes

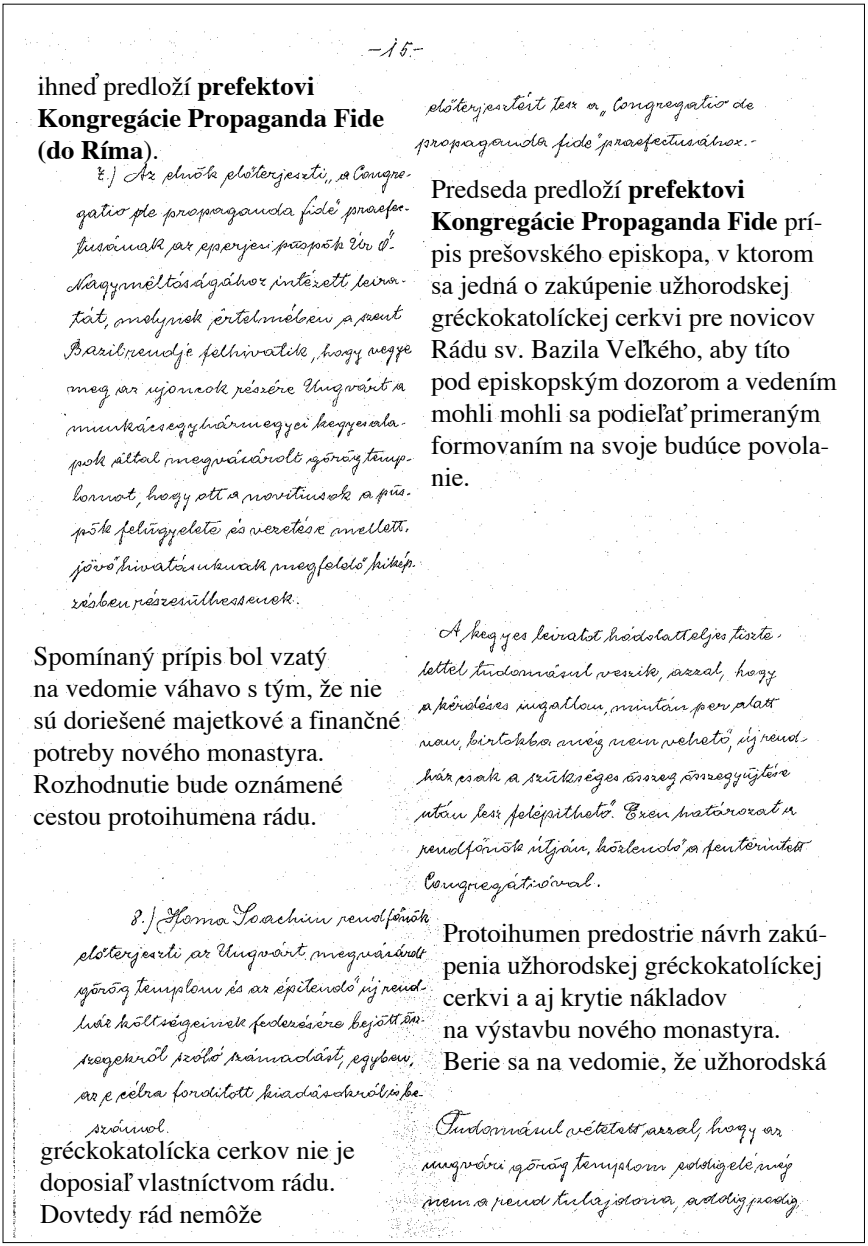

-15-

ihneď predloží **prefektovi Kongregácie Propaganda Fide (do Ríma)**.

7.) Az elnök előterjeszti, a Congregatio de propaganda fide praefectusának az eperjesi püspök Úr Ő Nagyméltóságához intézett leiratát, melynek értelmében a szent Bazil rendje felhivatik, hogy vegye meg az ujoncok részére Ungvárt a munkácsegyhármegyei kegyes alapok által megvásárolt görög templomot, hogy ott a novitiusok a püspök felügyelete és vezetése mellett, jövő hivatásuknak megfelelő kiképzésben részesülhessenek.

Spomínaný prípis bol vzatý na vedomie váhavo s tým, že nie sú doriešené majetkové a finančné potreby nového monastyra. Rozhodnutie bude oznámené cestou protoihumena rádu.

8.) Homa Joachim rendfőnök előterjeszti az Ungvárt megvásárolt görög templom és az épitendő új rendház költségeinek fedezésére bejött összegekről szóló számadást, egyben, az e célra forditott kiadásokról is beszámol.

gréckokatolícka cerkov nie je doposiaľ vlastníctvom rádu. Dovtedy rád nemôže

előterjesztést tesz a „Congregatio de propaganda fide" praefectusához.-

Predseda predloží **prefektovi Kongregácie Propaganda Fide** prípis prešovského episkopa, v ktorom sa jedná o zakúpenie užhorodskej gréckokatolíckej cerkvi pre novicov Rádu sv. Bazila Veľkého, aby títo pod episkopským dozorom a vedením mohli mohli sa podieľať primeraným formovaním na svoje budúce povolanie.

A kegyes leiratot hódolatteljes tisztelettel tudomásul veszik, azzal, hogy a kérdéses ingatlan, mintán per alatt van, birtokba még nem vehető, új rendház csak a szükséges összeg összegyüjtése után lesz felépithető. Ezen határozat a rendfőnök útján, közlendő a fentérintett Congregátióval.

Protoihumen predostrie návrh zakúpenia užhorodskej gréckokatolíckej cerkvi a aj krytie nákladov na výstavbu nového monastyra. Berie sa na vedomie, že užhorodská

Tudomásul vétetett azzal, hogy az ungvári görög templom eddigelé még nem a rend tulajdona, addig pedig

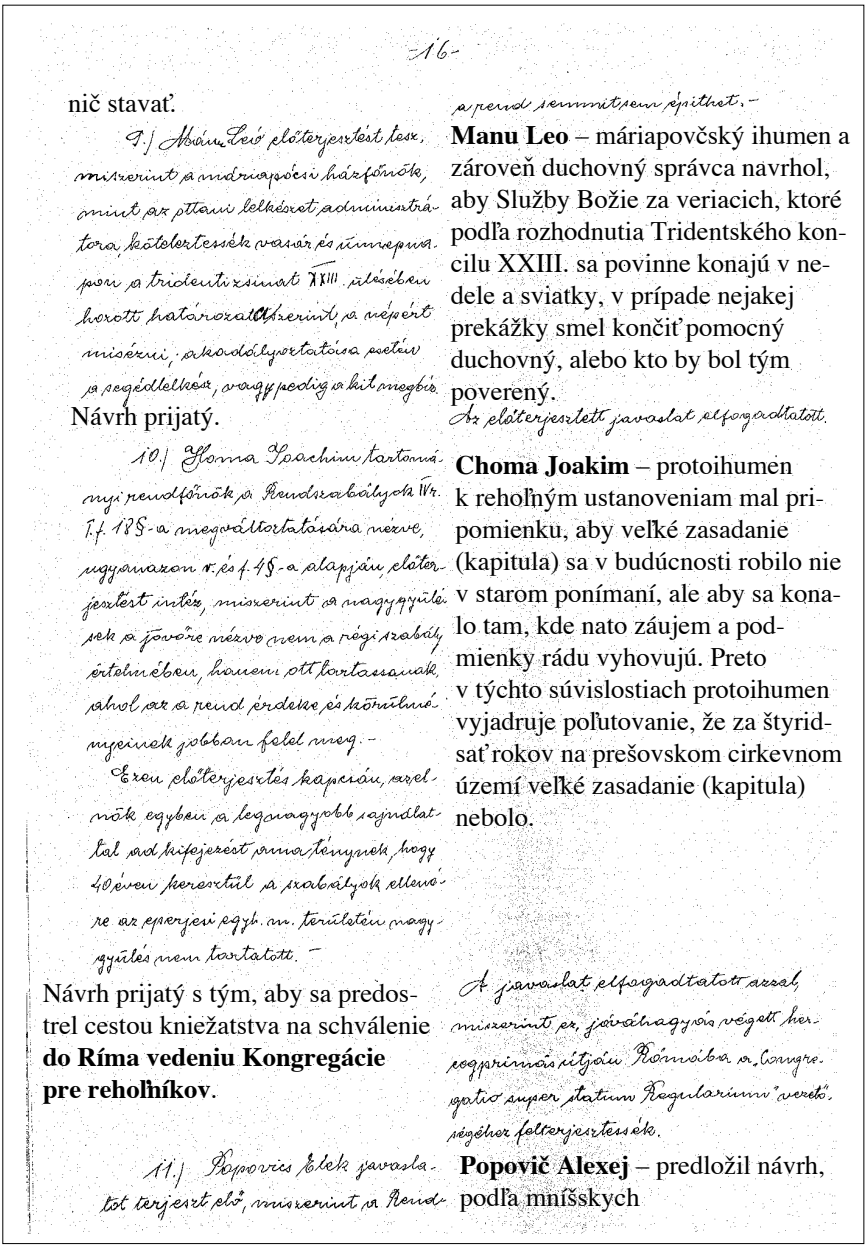

-16-

nič stavať.

9.) Mánu Leó előterjesztést tesz, miszerint a máriapócsi házfőnök, mint az ottani lelkészet adminisztrátora, kötelezteszék vasár és ünnepnapon a tridentizsinat XXIII. ülésében hozott határozatot szerint, a népért misézni, akadályoztatása esetén a segédlelkész, vagy pedig a kit megbíz.

Návrh prijatý.

10.) Homa Joachim tartományi rendfőnök a Rendszabályok IV r. T. f. 18§-a megváltoztatására nézve, ugyanazon r. és f. 4§-a alapján, előterjesztést intéz, miszerint a nagygyülések a jövőre nézve nem a régi szabály értelmében, hanem ott tartassanak, ahol az a rend érdeke és körülményeinek jobban felel meg.-

Ezen előterjesztés kapcsán, az elnök egyben a legnagyobb sajnálattal ad kifejezést ama tényeknek, hogy 40 éven keresztül a szabályok ellenére az eperjesi egyh. m. területén nagygyülés nem tartatott.-

Návrh prijatý s tým, aby sa predostrel cestou kniežatstva na schválenie **do Ríma vedeniu Kongregácie pre reholníkov**.

11.) Popovics Elek javaslatot terjeszt elő, miszerint a Rend-

a rend semmit sem épithet.-

Manu Leo – máriapovčský ihumen a zároveň duchovný správca navrhol, aby Služby Božie za veriacich, ktoré podľa rozhodnutia Tridentského koncilu XXIII. sa povinne konajú v nedele a sviatky, v prípade nejakej prekážky smel končiť pomocný duchovný, alebo kto by bol tým poverený.

Az előterjesztett javaslat elfogadtatott.

Choma Joakim – protoihumen k rehoľným ustanoveniam mal pripomienku, aby veľké zasadanie (kapitula) sa v budúcnosti robilo nie v starom ponímaní, ale aby sa konalo tam, kde nato záujem a podmienky rádu vyhovujú. Preto v týchto súvislostiach protoihumen vyjadruje poľutovanie, že za štyridsať rokov na prešovskom cirkevnom území veľké zasadanie (kapitula) nebolo.

A javaslat elfogadtatott azzal, miszerint ez, jóváhagyás végett hercegprimás útján Rómába a „Congregatio super statum Regularium" vezető ségéhez felterjesztessék.

Popovič Alexej – predložil návrh, podľa mníšskych

-17-

szabályok IV. r. I. f. 15 §-a, mely a rend-
főnök választásnál szavazategyen-
lőség esetére a döntési jogot az elnök-
re bízza; a házfőnökök választásá-
nál előforduló szavazategyenlőség
esetén a döntési jog a rendfőnököt
illesse, ki jobban ismeri az arra al-
kalmas szerzetes atyák rátermettsé-
gét.

ustanovení pri voľbe protoihumena rozhodujú a právo sa zveruje predsedovi. Pri voľbe ihumenov rozhodujúce právo nech má protoihumen, ktorý lepšie pozná jeromnícha na to súceho.

Po viacerých pripomienkach opatrenia mníšskych ustanovení ostávajú nezmenené.

Többek hozzászólása (és az elnök tisztázása) után a rend-
szabályok intézkedése változatlanul
meghagyatott.

12./ Homa Joachim rend-
főnök indítványozza, miszerint az
1894 évi naggyűlésen hozott hatá-
rozat, melynek értelmében a házfő-
nökök is a hivatalos eskü letevésé-
re köteleztettek, végrehajtassék.

Choma Joakim navrhuje: rozhodnutie na kapitule (veľkom zasadaní) **z roku 1894**, aby aj ihumeni skladali sľub povinne, bolo uskutočňované.

Všetci ihumeni sa zaviazali sľub skladať.

Az összes házfőnökök a határozat
értelmében az eskü letevésére köteleztettek.

13./ Mánu Leó ritust illető
következő kérdésekre nézve egyön-
tetű eljárás megállapítását kéri:
hogy a litia felonban végeztessék
és nem mint eddig tisztán epitrachi-
lionban? Szombati utrenyén na
„Хвалите"-на előírt stihirák miko-
pen énekeltessenek: на хвалите-на
vagy pedig стихиры на стиховнѣ he-
lyett? Сугубая ектенія-ban a pá-
pa, püspök és protoigumen és igu-
men említendők-e? Husvét hetében

Manu Leo kladie nasledujúce otázky týkajúce sa jednotného postupu v obrade:

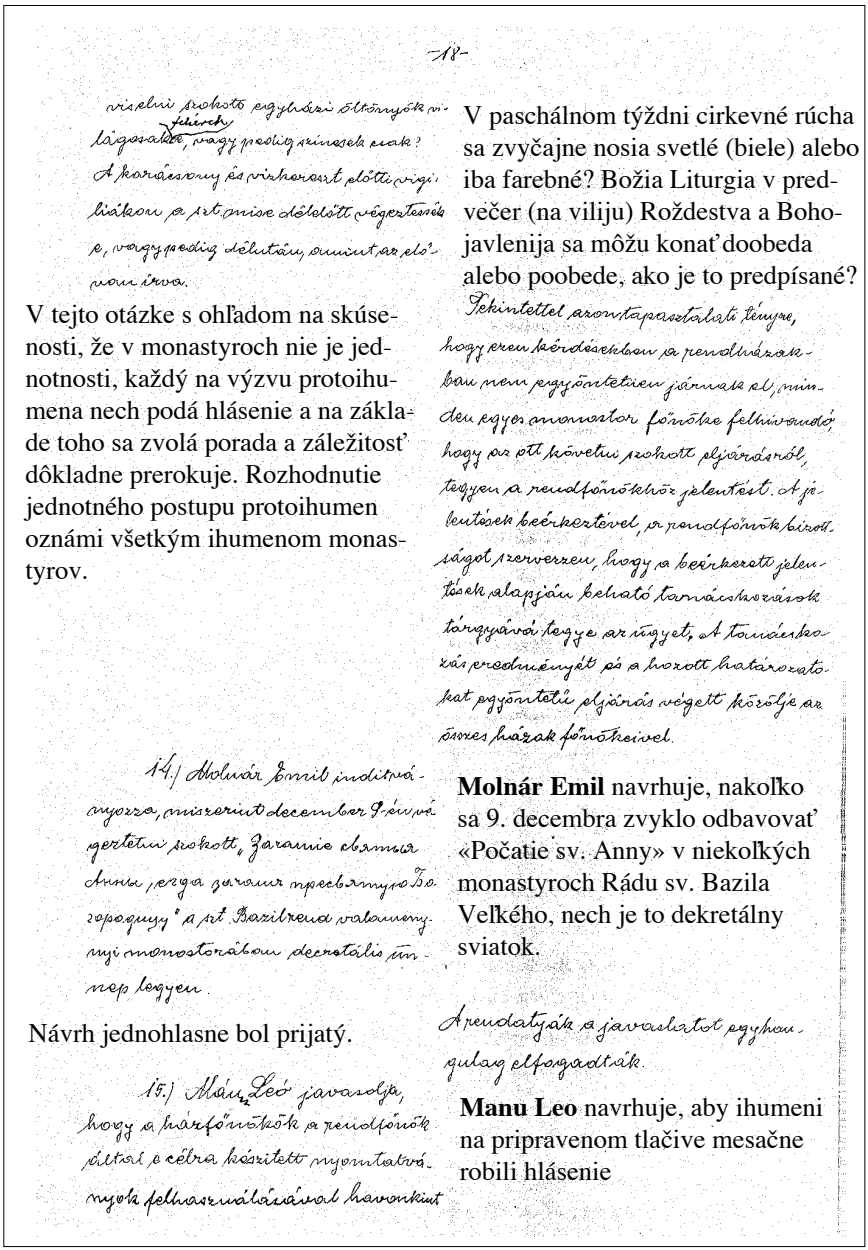

-18-

V paschálnom týždni cirkevné rúcha sa zvyčajne nosia svetlé (biele) alebo iba farebné? Božia Liturgia v predvečer (na viliju) Roždestva a Bohojavlenija sa môžu konať doobeda alebo poobede, ako je to predpísané?

V tejto otázke s ohľadom na skúsenosti, že v monastyroch nie je jednotnosti, každý na výzvu protoihumena nech podá hlásenie a na základe toho sa zvolá porada a záležitosť dôkladne prerokuje. Rozhodnutie jednotného postupu protoihumen oznámi všetkým ihumenom monastyrov.

Molnár Emil navrhuje, nakoľko sa 9. decembra zvyklo odbavovať «Počatie sv. Anny» v niekoľkých monastyroch Rádu sv. Bazila Veľkého, nech je to dekretálny sviatok.

Návrh jednohlasne bol prijatý.

Manu Leo navrhuje, aby ihumeni na pripravenom tlačive mesačne robili hlásenie

-19-

jelentést tegyenek a marhaállo-mány számáról.

o stave dobytka.

A javaslat egyhangulag elfogadtatott.

Návrh jednohlasne prijatý.

16./ Szegedy Bazil előadja, miszerint a bukóchegyi monostor lakóháza és gazdasági összes épületei rossz állapotban vannak, azoknak rendbehozatalára a monostor a szükséges összeggel nem rendelkezik, kölcsön felvétele a ház szerény jövedelme miatt nem javasolható, ezek alapján, előterjesztést tesz, hogy a monostor az összes ingó és ingatlan vagyonával együtt eladásra tétessék.-

Szegedy Vasiľ predkladá: nakoľko obytné budovy, ako aj ostatné hospodárske budovy **na Bukovej Hore** sú v zlom stave a na ich opravu monastyr potrebnú čiastku nemá, prijať pôžičku pre skromné príjmy nie je na prospech. Na tomto základe predkladá návrh, aby všetok monastyrský majetok hnuteľný a nehnuteľný sa predal.

Miután az ügy komoly megfontolást igényel egyelőre a krasznibródi monostorhoz csatoltatott.-

Nakoľko vec si vyžaduje vážne rozhodnutie, (**Bukova Hora**) sa predbežne pripojí **ku Krásnobrodskému monastyru**.

17./ Homa Joachim rendfőnök előadja, miszerint Kovács Jázon szerzetes atya nyilvános részegségi botránya a huszti rendőrkapitány által, a huszt boronyai monostorban felvett jegyzőkönyv kisérete mellett a rendfőnökséghez fel lett jelentve, saját hatóság körében leendő elintézés végett. Kovács Jázon a jegyzőkönyvben foglalt állítások valódiságát beismerte, s ezek alapján kézbesittetett a rendszabályokban előirt „monitum primum” büntetése. Kovács Jázon ezekre feleletül 1908 évi dec. hó 28-án Amerikába szökött. Utólag elbocsátandó

Choma Joakim protoihumen predkladá: jeromních **Kováč Jázon** robil verejne v opitom stave škandál. V doprovode s policajným kapitánom z Chustu a so zápisnicou bol odovzdaný do **Boroňavského monastyra** ihumenovi k jeho ďalšiemu riešeniu. **Kováč Jázon** v zápisnici pravdivé tvrdenia priznal a na základe mníšskeho ustanovenia a predpisu prvým napomenutím bol potrestaný. **Kováč Jázon** nato **28. decembra 1908** utiekol do Ameriky.

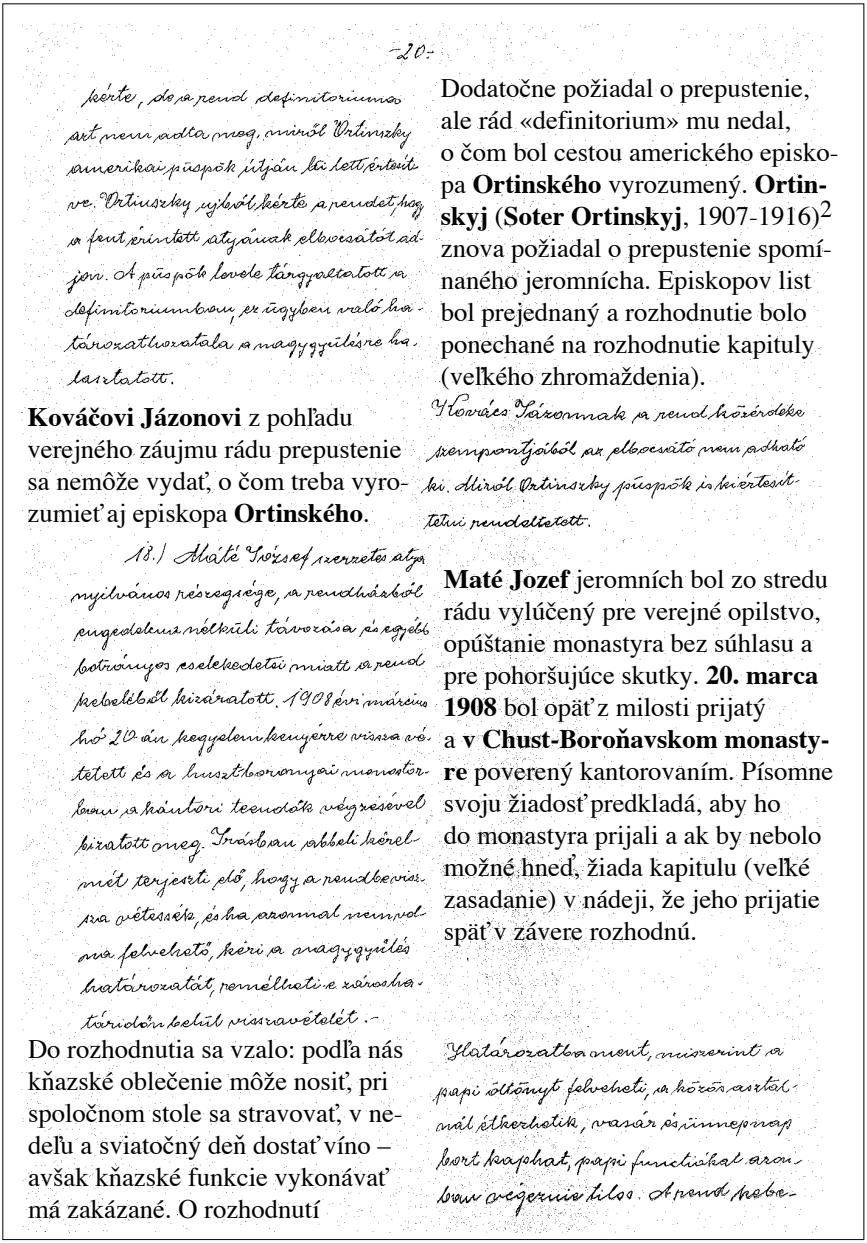

-20-

kérte, de a rend definitoriuma azt nem adta meg, miről Ortinszky amerikai püspök útján lti lett értesítve. Ortinszky ujból kérte a rendet, hogy a fent érintett atyának elbocsátót adjon. A püspök levele tárgyaltatott a definitoriumban, ez ügyben való határozathozatala a nagygyülésre halasztatott.

Kováčovi Jázonovi z pohľadu verejného záujmu rádu prepustenie sa nemôže vydať, o čom treba vyrozumieť aj episkopa **Ortinského**.

Dodatočne požiadal o prepustenie, ale rád «definitorium» mu nedal, o čom bol cestou amerického episkopa **Ortinského** vyrozumený. **Ortinskyj** (**Soter Ortinskyj**, 1907-1916)[2] znova požiadal o prepustenie spomínaného jeromnícha. Episkopov list bol prejednaný a rozhodnutie bolo ponechané na rozhodnutie kapituly (veľkého zhromaždenia).

Kovács Jázonnak a rend közérdeke szempontjából az elbocsátó nem adható ki. Miről Ortinszky püspök is kiértesíttetni rendeltetett.

18.) Máté József szerzetes atya nyilvános részegsége, a rendházból engedelem nélküli távozása és egyéb botrányos eselekedetei miatt a rend kebeléből kizáratott. 1908 évi március hó 20 án kegyelem kenyérre vissza vétetett és a husztboronyai monostorban a kántori teendők végzésével kizatott meg. Trásban abbeli kérelmét terjeszti elő, hogy a rendbe vissza vétessék, és ha azonnal nem volna felvehető, kéri a nagygyülés határozatát, remélheti e záros határidőn belül visszavételét.-

Maté Jozef jeromních bol zo stredu rádu vylúčený pre verejné opilstvo, opúštanie monastyra bez súhlasu a pre pohoršujúce skutky. **20. marca 1908** bol opäť z milosti prijatý a **v Chust-Boroňavskom monastyre** poverený kantorovaním. Písomne svoju žiadosť predkladá, aby ho do monastyra prijali a ak by nebolo možné hneď, žiada kapitulu (veľké zasadanie) v nádeji, že jeho prijatie späť v závere rozhodnú.

Do rozhodnutia sa vzalo: podľa nás kňazské oblečenie môže nosiť, pri spoločnom stole sa stravovať, v nedeľu a sviatočný deň dostať víno – avšak kňazské funkcie vykonávať má zakázané. O rozhodnutí

Határozatba ment, miszerint a papi öltönyt felveheti, a közös asztalnál étkezhetik, vasár és ünnepnap bort kaphat, papi functiókat azonban végeznie tilos. A rend kebe-

-21-

lébe leendő felvételét célzó kérelme ügyében a határozathozatal a jövő nagygyűlésre lett elhalasztva.

výsledku jeho žiadosti o budúce prijatie do vnútra (hrude) rádu bolo odročené na nasledujúcu kapitulu.

19./ Homa Joachim rendfőnök előterjeszti, miszerint Lupin Szilveszter volt huszt-boronyai házfőnöknek hivataláról le kellett mondania, engedélyt kért Amerikába való távozásra, azt meg is kapta oly kikötés mellett, hogy az Ungváron épitendő monostor javára Amerikában könyöradományokat gyűjt, nemkülönben javadalma jövedelmének a felét is e célra elküldi. Ezen feltételek betartására és az elszámolásra eskűvéssel erősitett igéretet tett. Miután jó ideig semmi válasz, sem pénzösszeg nem érkezett, a rendfőnök levélben szólitotta fel elszámolásra. Ezen felhivásra Lupin Silvester azzal válaszolt, hogy azért nem irt, mert nem volt eddigelé mivel elszámolnia. -

Choma Joakim protoihumen predkladá: **Lupin Silvester**, bývalý **Chust-Boroňavský ihumen** bol z funkcie uvoľnený, nakoľko požiadal o súhlas odísť do Ameriky, čo aj dostal s takou podmienkou, že na výstavbu **Užhorodského monastyra** v Amerike nazbiera milodary, ktoré na tento cieľ pošle. Dodržanie tohto sľubu odprisahal, potom dlhú dobu nijakú správu nedal, ani peňažná čiastka neprišla. Na výzvu protoihumena **Lupin Silvester** odpovedal, že preto nepísal, nakoľko doposiaľ nemá čo zúčtovať.

Miután eskűvel igért kötelezettségének eleget nem tett visszahivandó a saját költségén. -

Nakoľko sľub nedodržal, vyzvať ho k návratu na vlastné trovy.

20./ Ezután Homa Joachim tartományi rendfőnök az összes házfőnökök és a többi hivatalnokoknak is - megbizatásuk lejárván, lemondanak hivatalaikról és az összes házak kulcsát

Po tomto **Choma Joakim** protoihumen, ihumeni i ostatní úradujúci, ktorým končí kadencia, vzdajú sa svojho úradu a všetky domové kľúče odovzdajú váženému

-22-

átadják Őméltósága az elnök úr kezébe.

Predseda nato verejne vyhlási všetky uvoľnené úradné miesta.

21.) Az elnök előadja, hogy előállott az ő részéről az a kötelesség, hogy a rendfőnöki állásra a hármas kijelölést megtegye, a szerzetes atyák részéről pedig az a kötelesség, ha a szerzetrend érdekeit szemeik előtt tartva, a rendfőnöki állásra, lelkűsmeretes meggyőződésük szerint adják le szavazataikat, oly egyént választván, ki az egyház és a rend érdekeit szívén viselve a nagy horderejű reformokat képes lesz keresztül vinni és a rendet a mai kor követelményeinek megfelelő szinvonalra felemelni.

A rendfőnöki állásra kijelöli:

1.) Homa Joachim,
2.) Dudics Ince,
3.) Zubriczky Tivadar szerzetes atyákat.

Az elnök felhívja a jelölt szerzetes atyákat, hogy a választás tartamára hagyják el a termet.

Nato navrhnutí jeromnísi sa z miestnosti vzdialili.

22.) A jelöltek távozása után, az elnök felhívja a szerzetes atyákat, miszerint az előírt elmélkedés végeztével adják

predsedovi do rúk.

Elnök erre az összes hivatalokat megüresedetteknek nyilvánítja ki.

Predseda (**Kovalickyj Kornelij** veľprepošt a pápežský prelát, poverený prešovským episkopom) predkladá, že z jeho strany je povinnosť na miesto protoihumena určiť troch a zo strany jeromníchov je zase povinnosťou v záujme rádu, aby podľa svojho presvedčenia zodpovedne hlasovali za takého jedinca, ktorý cirkevné a mníšske záujmy a veľké refromy bude schopný presadiť a rád povzdvihnúť na úroveň zodpovedajúcu požiadavkám dnešnej doby. Na protoihumena vyznačil (kandidátov):

1.) **Choma Joakim**
2.) **Dudič Ince**
3.) **Zubrickyj Tivadar**

Predseda vyzve navrhnutých jeromníchov, aby počas hlasovania opustili miestnosť.

Erre a rendfőnöki állásra kijelölt három szerzetes atya a teremből eltávozott.

Po vzdialení sa oslovených, predseda (**Kovalickyj Kornelij**) vyzval jeromníchov, aby podľa predpisu po ukončení rozjímania

-23-

be titkos szavazataikat.-

Pozbierajúc hlasovacie lístky a po ich otvorení prostredníctvom predsedu (**Kovalického Kornelija**) sa ukázalo, že jednohlasne bol zvolený jeromních **Choma Joakim**.

23./ Erre az elnök Mikulics Cyrill és a két jegyzőből álló bizottságot küldötte ki a megválasztott rendfőnök értesítése, illetve behívása végett.-

Choma Joakim jeromních vstúpil do miestnosti za veľkej ovácie a predseda (**Kovalickyj Kornel**, ktorý zastupoval prešovského episkopa **Jána Valija**, 1882-1911) ho pozdravil so srdečnými slovami. Novozvolený protoihumen prehlásil, že s mníšskou poslušnosťou a poníženosťou prijíma zvolenie a zároveň sľubuje na znak toho, že na základe starého hesla «Všetko obnoviť v Christu» vynaloží v ťažkej práci s pomocou Božou všetky schopnosti na rozkvet rádu. Zároveň s hlbokou úctou ďakuje episkopom poverenému predsedovi, ktorý na tomto pre rád veľmi dôležitom veľkom zasadnutí (kapitule) predsedá a múdrym riadením ochotne prispel k riešeniu úloh. Poďakoval sa aj spolubratom za dôveru a prosí ich, aby ho aj naďalej v plnení ťažkej úlohy podporovali.

odovzdali svoje tajné hlasovanie.

Beszedetvén a titkos szavazati jegyek, és az elnök által felbontatván, kitünt, hogy Homa Joachim szerzetes atya, egyhangulag választatott meg a rend tartományi főnökéül.

Nato predseda poslal členov komisie **Mikuliča Kyrila** a dvoch notárov, aby zvoleného protoihumena o tom upovedomili a zavolali dnu.

Homa Joachim a szerzetes atyák élénk ovációja között belépvén a terembe, az elnök által szívből fakadó meleg szavakkal üdvözöltetett. A megválasztott rendfőnök pedig kijelenti, hogy szerzetesi engedelmességgel és alázatossággal fogadja a megválasztását, egyúttal igéri, hogy régi jelszavához hiven, „Mindent megujitani Krisztusban" a szerzetesrend felvirágoztatásának nehéz munkáját tehetségeinek gyengeségéhez képest, Isten szent kegyelmének segítségével közremunkálkodni kiván. Egyben mély hódolattal mond köszönetet a püspöki megbizott elnöknek ki a rendnek ezen igen fontos nagygyűlésén elnökölni és őket a gyűlés bölcs vezetése által, feladataik sikeres megoldásában támogatni szives volt. Megköszönve rendtársai szeretettelyes bizalmát, kéri őket,

-24-

hogy nehéz feladata teljesítésében őt továbbra is támogassák.

Predseda vyzval nového protoihumena, aby sa slávnostne premiestnil v doprovode ostatných do cerkvi a podľa predpisov zložil slávnostný sľub.

24./ Az elnök felhívja az új rendfőnököt, hogy ünnepélyes menetben vonuljon be a templomba a szabályokban előírt ünnepélyes eskü letétele végett.-

Mire a rendfőnök az elnök és az összes jelenlévők által ünnepélyesen a „Nagy-Doxologia" éneklése mellett a templomba kisértetett, ahol a szabályokban előírt esküt letette és ennek megtörténte után a szokásos ekteniát előénekelvén, éltette a pápát, a királyt, az eperjesi, munkácsi és szamosujvári megyés püspököket és a nagy gyülést vezető elnököt; az elnök éltetvén az új rendfőnököt. Ennek végeztével az új rendfőnök az összes jelenlévőknek áldását adván, ezzel az első ülés befejezést nyert.

Hneď nato protoihumen, predseda i všetci prítomní za spevu Veľkého slávoslovia vstúpili do cerkvi, kde sa podľa predpisov uskutočnil sľub. Po tomto sa odspievala jekténija, nasledovala pápežská hymna, mnoholitstvije kráľovi, prešovskému, mukačevskému, samosujvárskemu sídelnému episkopovi a predsedovi veľkého zasadnutia. Po mnoholitstviji novému protoihumenovi nasledovalo jeho požehnanie všetkým účastníkom a prvý deň veľkého zasadania (kapituly) sa ukončil.

jegyzette:
Dr Repák Jenő
theol. tanár, szentszéki ülnök.

zapisovateľ
Dr. Repák Jenő
profesor teológie

II. Második ülés 1909. évi június hó 17-én.

Druhé zasadanie dňa 17. júna 1909

Elnök: Kovaliczky Kornél nagyprépost, az eperjesi megyés püspök Ur Öméltósága megbizottja. Jelen voltak: Homa Joachim, tartományi rendfőnök. Szerevics Jenő munkács-csernekhegyi; Zubriczky Tivadar mária-

-25-

pócsi, Mikulics Cyrill miszticzei, Vrabely Máté bikszádi, Szegedi Bazil krasznibródi, Dudics Ince kisberezni, Gavris Kelemen huszt-boronyai, Králiczky Methód bukóchegyi házfőnökök. Molnár Emil, Mány Leó, Dolhy Leontin definitorok. Brinszky Miklós munkács-csernekhegyi, Ruszinkó Emánuel máriapócsi, Szkiba Teofán miszticzei, Popovics Elek bikszádi, Marin Athanáz huszt-boronyai és Marin Ágoston kisberezni, Soltész Eugén krasznibródi monostorok képviselői. Jegyzők: Dr. Repák Jenő theol. tanár, Molnár Emil definitori és rendi titkár.

25./ A „Mennyei király” kezdetű ima eléneklése után, az elnök a megjelenteket üdvözölvén, „Слава Іисусу Христу” szavakkal a gyűlést megnyitja.

Po odspievaní Carju nebesnyj predseda pozdravil prítomných a so slovami Slava Isusu Christu otvoril zasadanie.

utólagosan jegyeztetik föl.

26./ Szegedi Bazil krasznibródi monostor főnöke előadja, miszerint a monostorban tovább el nem odázható javítási munkálatokat végeztetett. Nevezetesen a kegykápolna és a monostor külső falait, tetőzetét rendbehozatta. Zsindelyeztette a magtárt, a szarvasmarha istállót. Lóistállót és uj csűrt építtetett. A monostorhoz tartozó korcsma épületet zsindelyeztette. Ezen javítási munkálatok összege:

9246 kor. 61 fill. tett ki; ebből
3947 kor 61 fill. kifizettetett
maradt: 5299 kor -- törlesztetlen.

Ezen munkálatok végzésére nézve, engedélyt a rend kormányától nem kért, nem azért, mintha,

Szegedy Vasiľ ihumen **Krásnobrodského monastyra** predložil: na monastyre sa naďalej konajú opravné práce. Do poriadku sa menovite dali kaplnka a vonkajšie múry monastyra a strecha. Sýpka a maštale sa prikryli šindľom. Vybudovala sa koniareň a nová stodola.

Opravné práce činili 9.246 korún, 61 halierov, z toho bolo zaplatené 3.947 korún a 61 halierov. Ostala splátka 5.299 korún.

Na tieto práce súhlas od vedenia neprosil.

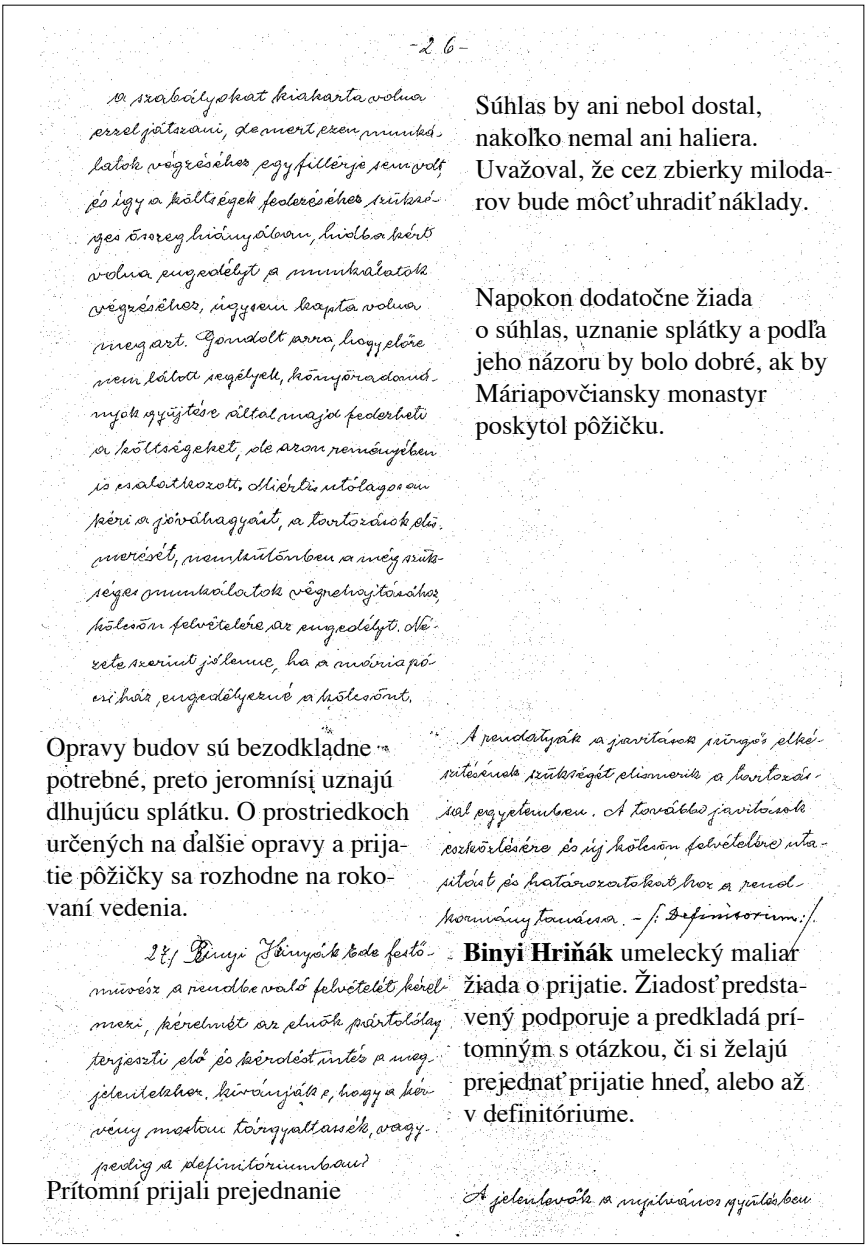

-26-

Súhlas by ani nebol dostal, nakoľko nemal ani haliera. Uvažoval, že cez zbierky milodarov bude môcť uhradiť náklady.

Napokon dodatočne žiada o súhlas, uznanie splátky a podľa jeho názoru by bolo dobré, ak by Máriapovčiansky monastyr poskytol pôžičku.

Opravy budov sú bezodkladne potrebné, preto jeromnísi uznajú dlhujúcu splátku. O prostriedkoch určených na ďalšie opravy a prijatie pôžičky sa rozhodne na rokovaní vedenia.

Prítomní prijali prejednanie

Binyi Hriňák umelecký maliar žiada o prijatie. Žiadosť predstavený podporuje a predkladá prítomným s otázkou, či si želajú prejednať prijatie hneď, alebo až v definitóriume.

-27-

való tárgyalás mellett foglaltak állást. A kérvény az elrendelt szavazás utáni, szótöbbséggel el lett utasítva.

žiadosti na verejnom zasadaní. Po hlasovaní väčšiny hlasov bola žiadosť zamietnutá.

28./ Molnár Emil előterjeszti, miszerint a máriapócsi és a munkács-csernekhegyi monostorok vikáriusai, amennyiben a házfőnökökhöz hasonlóan vagyont kezelnek eskü letevésére köteleztessenek. -

Molnár Emil predložil: nakoľko máriapovčskí a mukačevskí-černečohorskí vikári pokiaľ spravujú majetok ako ihumeni, nech sú povinní to robiť pod sľubom.

A javaslatot egyhangulag elfogadták.

Návrh jednohlasne prijatý.

29./ Az elnök felkéri a tartományi rendfőnököt, hogy az egyes házak főnökségére tegye meg a hármas kijelöléseket.

Predseda poprosí protoihumena, aby na jednotlivé ihumenské miesta vyznačil troch kandidátov.

Erre Homa Joachim rendfőnök,

a./ a munkács-csernekhegyi monostorhoz házfőnökül jelöli: Jozevics Jenő, Maxim Ágoston, Dolhi Leontin szerzetes atyákat.

Choma Joakim protoihumen na Mukačevsko-černečohorský monastyr **Jozevič Jenő**, **Maxim Avhustin**, **Dolhy Leontin**.

Az elnök a jelölést nem kifogásolván, megejtetett a titkos szavazás. A beadott 16 szavazat közül Jozevics Jenő 4, Maxim Ágoston 4 szavazatot kapott, Dolhy Leontin pedig 8 szavazattal választatott meg a munkács-csernekhegyi monostor főnökéül.

Návrh bez výhrad sa dal na tajné hlasovanie. Zo 16 hlasujúcich po 4 hlasy dostal **Jozevič Jenő** a **Maxim Avhustin**. 8 hlasov dostal **Dolhy Leontin** a tak sa stáva ihumenom **Mukačevského monastyra na Černečej Hore**.

b./ a máriapócsi monostorhoz főnökül jelöli: Zubriczky Tivadar, Ruszinkó Emmanuel, Mán Leó atyákat.

Na ihumena **Máriapovčianskeho monastyra** je navrhovaný **Zubrickyj Tivadar**, **Rusinko Emanuil** a **Manu Leo**.

-28.-

A beadott 16 szavazatból: Mánu Leó 7 szavazattal, Zubriczky Tivadar 5 és Ruszinkó Emmánuel 4 szavazata ellenében a máriapócsi ház főnökéül választatott meg. -

Zo 16 hlasujúcich dostal **Manu Leo** 7 hlasov, **Zubrickyj Tivadar** 5 a **Rusinko Emanuil** 4 hlasy. Ihumenom **v Máriapovčianskom monastyre** sa stáva **Manu Leo**.

c./ a misztICei monostorhoz főnökül jelöli: Mikulics Kyrill, Maxim Athanáz és Brinszky Miklós atyákat.

Za ihumena do **Imstičevského monastyra** navrhnutí: **Mikulič Kyril**, **Maxim Atanasij** a **Brinskyj Nikolaj**.

A beadott 16 szavazatból Mikulics Cyrill 11 szavazattal, Maxim Athanáz 3, és Brinszky Miklós 2 szavazata ellenében választatott meg a misztICei kolostor főnökéül. -

Mikulič Kyril obdržal 11 hlasov, **Maxim Atanasij** 3, **Brinskyj Nikolaj** 2. Ihumenom **Imstičevského monastyra** sa stáva **Mikulič Kyril**.

d./ a huszt-boronyai ház főnökéül jelöli: Gavris Kelemen, Maxim Athanáz és Soltész Jenő atyákat.

Do **Chust-boroňavského monastyra** navrhnutí: **Havriš Koloman**, **Maxim Atanasij** a **Šoltés Jenő**.

Beadatott 16 szavazat. Ebből Gavris Kelemenre 13, Maxim Athanázra 1 és Soltész Jenőre 2 szavazat esett és így Gavris Kelemen nagy szótöbbséggel a huszt-boronyai ház főnökéül választatott meg.

Chust-boroňavský monastyr preberá novozvolený predstavený **Gavriš Koloman**, ktorý obdržal 13 hlasov zo 16 hlasujúcich. **Maxim Atanasij** dostal 1 hlas a **Šoltés Jenő** 2.

e./ a kisbereznai monostorhoz főnökül jelöli: Dudics Ince, Králiczky Methód és Sesták Barna atyákat. -

Do **Maloberezňanského monastyra** navrhnutí: **Dudič Ince**, **Kralickyj Metodij** a **Šesták Barnabaš**.

A beadott 17 szavazat közül Dudics Ince 14, Králiczky 2 és Sesták 1. szavazatot kapott és így Dudics Ince nagy szótöbbséggel a kisbereznai ház főnökéül választatott meg. -

Zo 17 hlasujúcich **Dudič Ince** 14, **Kralickyj** 2 a **Šesták** 1. Ihumenom Maloberezňanského monastyra sa táva **Dudič Ince**.

f./ a krasznibródi monostorhoz főnökül jelöli: Szegedi Bazil, Ekkel

Krásnobrodský monastyr: navrhovaní **Szegedy Vasiľ**, **Ekkel**

-29.-

Izidor és Soltész Jenő atyákat.

Zo 17 hlasujúcich boli 2 hlasy **Šoltésovi Evhenijovi** a ostatné hlasy padli **Szegedy Vasiľovi**, ktorý sa stal ihumenom **Krásnobrodského monastyra**.

9./ a bikszádi ház főnökéül jelöli Vrábely Máté, Jozevics Jenő és Popovics Elek atyákat.

Prv, než by začala voľba, **Vrábely Matej** sa vzdal kandidatúry a súčasne vyhlásil, že má výhrady proti kandidatúre **Popoviča Alexija** a dá to písomne na prejednanie.

Az elnök Vrábely Máténak a jelöléséről való lemondását elfogadja, a személyes ügy tárgyalása tekintetében kérdést intéz az atyákhoz, kívánják e, hogy az ügy nyilvánosan tárgyaltassék, vagy pedig a rendkormány tanácsához utaltassék.

Väčšina rozhodla postúpiť vedeniu rádu.

Erre a rendfőnök a bikszádi monostorhoz főnökül jelöli: Jozevics Jenő, Králiczky Methód és Popovics Elek atyákat.

Z podaných 16 hlasovacích lístkov **Jozevič Jenő** dostal 7, **Popovič** 6 a **Kralickyj** 3 hlasy. Ihumenom sa stal **Jozevič Jenő**.

30./ Az elnök felhívja az újházfőnököket a közölt min-

Izidor a **Šoltés Jenő**.

A beadott 17 szavazat közül Soltész Jenő 2 szavazatával szemben nagy szótöbbséggel Szegedi Bazil a krasznibródi ház főnökéül választatott meg.-

Za ihumena **Bixádskeho monastyra** boli navrhnutí: **Vrábely Matej**, **Jozevič Jenő**, **Popovič Alexij**.

Mielőtt a szavazás elrendeltetett vdna, Vrábely Máté lemond a jelöléséről, egyben kijelenti, hogy Popovics Elek jelölése ellen is vannak kifogásai és azokat tárgyalás végett írásban terjeszti elő

Predseda **Vrábelyove M**. zrieknutie kandidatúry prijal, na osobné prejednanie prípadu sa opýtal prítomných otcov, či si želajú, aby záležitosť bola verejne diskutovaná, alebo má byť predložená na rozhodnutie vedeniu rádu.

A személyi dolog tárgyalását a többség a rendkormány tanácsához utalta.

Nový návrh kandidátov na ihumena **Bixádskeho monastyra**: **Jozevič Jenő**, **Kralickyj Metodij**, **Popovič Alexij**.

A beadott 16 szavazat közül Jozevics Jenő 7. Popovics 6 és Králiczky 3 szavazatot kapott és így Jozevics Jenő a bikszádi ház főnökéül választatott meg.

Predseda vyzval nových ihumenov

-10-

ta szerinti eskületevésére.

„Én x, y ... monostor újonnan választott házfőnöke esküszöm a Szentháromság egy Istenre a boldogságos Szűz Máriára és Isten minden szentjeire, hogy a vezetésemre bízott ház összes ingó és ingatlan vagyonát lelkiismeretesen fogom kezelni, abból a rendfőnökének tudta és beleegyezése nélkül másoknak semmit sem adok és el nem tulajdonítok. Isten engem úgy segéljen! Amen.-

na zloženie sľubu.

Ja x,y… novozvolený ihumen monastyra prisahám na jediného Boha vo Svätej Trojici, Prečistu Divu Mariju a všetkých svätých, že na riadenie zverený mi monastyr, jeho hnuteľný a nehnuteľný majetok svedomite budem ošetrovať, z neho nebudem bez vedomia protoihumena nikomu nič dávať a sebe privlastňovať. Nech mi Hospoď Boh pomáha, Amen.

A megválasztott házfőnökök az esküt letették.-

Zvolení ihumeni sľub zložili.

31./ Homa Joachim rendfőnök a rendi definitoriumhoz tagokul ajánlja: Molnár Emil, Dolhy Leontin, Mánu Leó és Kralicky Method atyákat.

Choma Joakim protoihumen do definitória (konzulty) provincie navrhuje týchto otcov za členov: **Molnár Emil**, **Dolhy Leontín**, **Manu Leo** a **Kralickyj Metodij**.

Az ajánlottakat egyhangulag definitorokul választották meg és a szabályzatban előírt esküt ünnepélyesen letették.

Navrhovaných jednohlasne zvolili za členov definitória a títo podľa predpisu slávnostne zložili sľub.

32./ Homa Joachim rendfőnök a rendi titkári állásra Molnár Emilt ajánlja.

Choma Joakim protoihumen navrhuje na funkciu sekretára rádu **Molnára Emila**.

Molnár Emil titkárrául köz helyesléssel elfogadtatott.

Menovaný funkciu tajomníka prijal so samozrejmosťou.

33./ Homa Joachim rendfőnök előterjeszti, mi szerint a rend definitoriumának ülésén

Choma Joakim predkladá, že na zasadaní konzulty boli zvolení vikári monastyrov:

– 31 –

Popovics Emil a bikszádi, Rusinkó Emmanuel a máriapócsi és Králiczky Methód a munkácscsernekhegyi monostorokhoz vicáriusoknak választattak.

pre **Bixádsky monastyr Popovič Alexij**, pre **Máriapovčiansky monastyr Rusinko Emanuil** a pre **Mukačevský monastyr Kralickyj Metodij**.

A megválasztott uj vicáriusok az előirt eskűt ünnepélyesen letették.

Novozvolení vikári zložili predpísaný sľub.

34./ Homa Joachim tartományi rendfőnök előterjeszti a személyi elhelyezéseket:

a./ munkács-csernekhegyi monostorhoz Brinszky Miklós ecclesiasthnónak, Eckel Izidor és Králiczky Methód vicarius definitornak kiküldetett.

b./ a máriapócsi monostorhoz Rusinkó Emmanuel vicariusnak, Maxim Agoston lector, segéd lelkésznek, Maxim Athanáz ecclesiarcha, tanitó és penzetesi gyóntatónak, Szkiba, Pesták tanitóknak továbbá Zubriczky Tivadar kiküldetett.

c./ a kisbereznai Vrábely Máté hitszónoknak küldetett ki.

d./ huszt-boronyavai monostorhoz Motrinec Bertalan hitszónoknak kiküldetett.

e./ a bikszádi monostorhoz Popovics Elek vicariusnak, és Hrabár Athanáz festőnek kiküldetett.

Choma Joakim protoihumen predkladá nasledovné personálne rozmiestnenie:

a) do **Mukačevského monastyra** na Černečej Hore **Brinskyj Isidor** ako cerkovnik, **Eckel Isidor** a **Kralickyj Metodij** ako vikár monastyra,

b) do **Máriapovčianskeho monastyra Rusinko Emanuil** ako vikár, **Maxim Avhustin** ako lektor a pomocný duchovný, **Maxim Atanasij** ako cerkovník, učiteľ a spovedník, **Skyba**, **Šesták** a **Zubrickyj Tivadar** ako učitelia,

c) do **Maloberezňanského monastyra Vrábely Matej** ako kazateľ,

d) do **Chust-boroňavského monastyra Motrinec Bartolomej** ako kazateľ,

e) do **Bixádskeho monastyra Popovič Alexej** ako vikár, **Hrabar Atanasij** ako maliar.

-32-

f./ a miszticzei házhoz Biharij Pál tanítónak, Martyák Jeremiás testvérnek kiküldetett.

g./ a krasznibródi monostorhoz Soltész Jenő hitszónoknak kiküldetett.

f) do **Imstičevského monastyra Biharij Pavlo** ako učiteľ a **Marťak Jeremija** ako brat.

g) do **Krásnobrodského monastyra Šoltés Evhenij** ako kazateľ.

A megjelentett személyi változásokat tudomásul vették, a távollevőkkel írásban közöltetett.

Menovaní osobné rozmiestnenie vzali na vedomie a vzdialeným sa to oznámi písomne.

35./ Sesták Barnabás felhívatott, hogy a tanítói okleveleket mielőbb megszerezni igyekezzék.

Šesták Barnabáš upozornil, aby sa usilovali učiteľské diplomy čo najskôr si zadovážiť.

Erről a felhívott házfőnökök utján értesítendő.

O tom príslušní aby boli ústami ihumenov vyrozumení.

36. Homa Joachim rendfőnök a küldefinitoriumba tagokul ajánlja Jozevics Jenő bikszádi, Dudics Ince kisberezznai, és Szegedi Bazil krasznibródi házfőnököket.

Choma Joakim protoihumen navrhuje pre vonkajšie definitórium-konzultu týchto členov: **Jozevič Jenő** bixádsky, **Dudič Ince** maloberezňanský a **Szegedy Vasiľ** krásnobrodský ihumeni.

A nagygyűlés az ajánlottakat mint definitorokat egyhangulag elfogadta.

Veľké zasadanie (kapitula) navrhovaných jednoznačne potvrdilo.

37./ A tartományi rendfőnök confraterekül ajánlja Dr. Vályi János eperjesi megyés püspök Ő Nagyméltóságát, Kovaliczky Kornél székesegyházi nagyprépost pápai prelátus, a nagygyűlés elnökét és Dr. Repák Jenő theol. tanár, a nagygyűlés jegyzőjét, felkérve őket ennek elfogadására.

Protoihumen navrhuje prijať za spolubratov (3. rádu) dôstojného prešovského episkopa **Dr. Valija Jána**, predsedu veľkého zasadania veľprepošta **Kovalického Kornelija** a profesora teológie a zapisovateľa-notára **Dr. Repáka Jenő** a prosí ich k tomuto prijatiu.

Az ajánlottakat a rendatyák egy-

Doporučených jeromnísi

-33-

hlasito a s veľkým nadšením zvolili za mníšskych spolubratov (3. rádu).

hangulag, nagy lelkesedéssel válasz-tották meg a rend confratereiül. ~~…~~ A két utóbbi a választást az atyákhoz intézett szép beszédben meg-köszöni s elfogadja.

Több tárgy nem lévén az elnök a testvéri érzelem legmelegebb fokával köszöni az atyáknak a gyűlésen tanusitott higgadt, megfontolt részvételét és eljárását a tanácskozás menete terén, és midőn magát szeretetökbe és imáikba ajánlja, egyben a rend-főnöknek és az összes ujonnan megválasztott elöljáróknak erőt és áldást kiván működésükre azon óhajjal, hogy ezen nagygyűlés kiválóan fontos határozatai minél előbb megvalósuljanak. Ezzel a nagygyűlést az eperjesi megyés püspök úr Őnagyméltó-ságának lelkes éltetésével berekeszti.

Kelt mint fent.

Jegyezte:
Dr Repák Jenő
szentszéki ülnök és theol. tanár.

Kovaliczky Kornél
káptalani nagyprépost és prae-latus a nagygyűlésen az eperjesi püspök megbizottja.

Viacej námetov nemajúc, predseda s najteplejším bratským pocitom poďakoval sa otcom za ich rozvážnu účasť na zasadaní a počas rozhodovania. Zároveň všetkým ihumenom monastyrov a všetkým novozvoleným poprial sily a požehnanie v ich činnosti s tým želaním, aby na tomto veľkom zasadaní vynikajúce závažné rozhodnutia čím skôr sa uskutočnili. Týmto veľké zasadanie-kapitulu s nadšeným zaspievaním mnoholitstvija prešovskému episkopovi bolo uzavreté.

Kovalickyj Kornel, veľprepošt a prelát, splnomocnenec prešovského episkopa
zapisovateľ: **Dr. Repák Jenő**, prísediaci a profesor teológie.

---

[1] **Ján Valij (Valyi)** sa narodil 22. septembra 1837 v obci Staré Venčelovo v Sabolčskej župe (dnes na Zakarpatskej Ukrajine), kde jeho otec bol gréckokatolíckym parochom. Strednú školu ukončil v Debrecéne, Užhorode a Veľkom Varadíne. Teológiu ukončil v Užhorode a potom išiel na štúdiá do Viedne, kde v roku 1869 získal doktorát. Na kňaza bol vysvätený prešovským episkopom **Josifom Gagancom** (1843-1875) dňa 26. októbra 1865. Niekoľko mesiacov slúžil pastoračne a potom bol vymenovaný za prefekta eparchiálneho seminára v Užhorode. Bol tam aj profesorom cirkevného práva a dejín. Roku 1878 sa stal kanonikom Mukačevskej gréckokatolíckej eparchie a 11. októbra 1882 bol vymenovaný za prešovského episkopa. Na episkopa bol vysvätený v Užhorode 20. mája 1883. V Prešovskej eparchii povzniesol vzdelanostnú úroveň a svoje vlastné peniaze neľutoval na dobročinné účely. Vybudoval budovu eparchiálneho seminára. Miloval svoj ľud i gréckokatolícky obrad, ale vtedajšie uhorské úrady ho dokázali zneužiť na maďarizáciu gréckokatolíkov na Podkarpatsku. Zomrel 19. novembra 1911, (porov. А. Пекар, *Нариси Історії Церкви Закарпаття,* I, Рим, 1967, str. 206).

[2] **Soter Ortinskyj, OSBM,** bol spočiatku apoštolským vizitátorom haličských a podkarpatských gréckokatolíckych farností v USA. Ako apoštolský vizitátor bol podriadený miestnym latinským biskupom. Od 28. mája 1913 sa konečne stal nezávislým episkopom americkej eparchie tzv. ruského obradu. Zomrel nečakane – dňa 24. marca 1916, (porov. А. Пекар, *Нариси Історії Церкви Закарпаття,* I, Рим, 1967, str. 211).

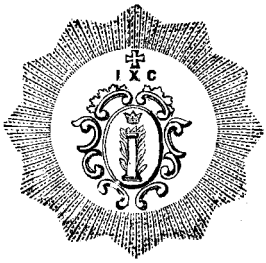

Starodávny baziliánsky erb prevzatý zo starej knihy vydanej baziliánmi v Haličine…

28. Štvrté zničenie Monastyra v r. 1915

Dňa **28. júla 1914** vypukla I. svetová vojna. V tento prvý deň vojny boli štátom zhabané-zrekvirované dva zvony z krásnobrodskej farskej cerkvi *Sobora sv. Joana Krestiteľa*.[1] Dá sa predpokladať, že v tom istom čase za prítomnosti baziliánov v Krásnobrode boli zhabané zvony i z monastyrskej cerkvi *Sošestvija Sv. Ducha* Krásnobrodského monastyra, pretože Monastyr leží v bezprostrednej blízkosti železnice. Rakúsko-uhorská armáda potrebovala všetok dostupný kov na delá a gule… Zvony prestali zvoniť a namiesto nich za zlovestne rozozvučali smrtonosné kanóny a delá…

Hneď na začiatku vojny Rusi obsadili Haličinu, ktorá patrila do Rakúsko-Uhorska. Niektorí baziliánski haličskí jeromnísi – občania Rakúsko-Uhorska, medzi nimi i protoihumen **Platonid P. Fiľas** (1864-1930), spolu so študentami, preto vycestovali utekajúc pred postupujúcimi ruskými vojskami. Chceli prejsť cez Uhorsko do Viedne – hlavného mesta Rakúsko-Uhorska. Časť z nich, a medzi nimi i protoihumen Fiľas,[2] sa na krátky čas zastavili v Krásnobrodskom monastyre, kde ich miestny ihumen jeromních **Pavel Biharij**[3] veľmi žičlivo prijal.

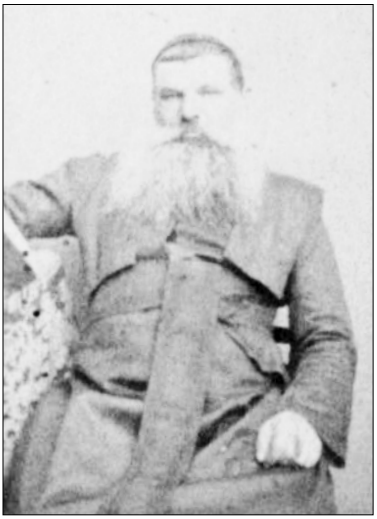

Krásnobrodský ihumen jeromních ***Pavel Biharij*** *pôsobil v Monastyre v r. 1914-1915.*

Keď sa však ruské cárske vojská začali približovať a bolo jasné, že zakrátko preniknú cez Karpaty a obsadia i Krásnobrodský monastyr, haličskí baziliáni, spolu s miestnym ihumenom jeromníchom Pavlom Biharijom prozreteľne odcestovali na juh do ba-

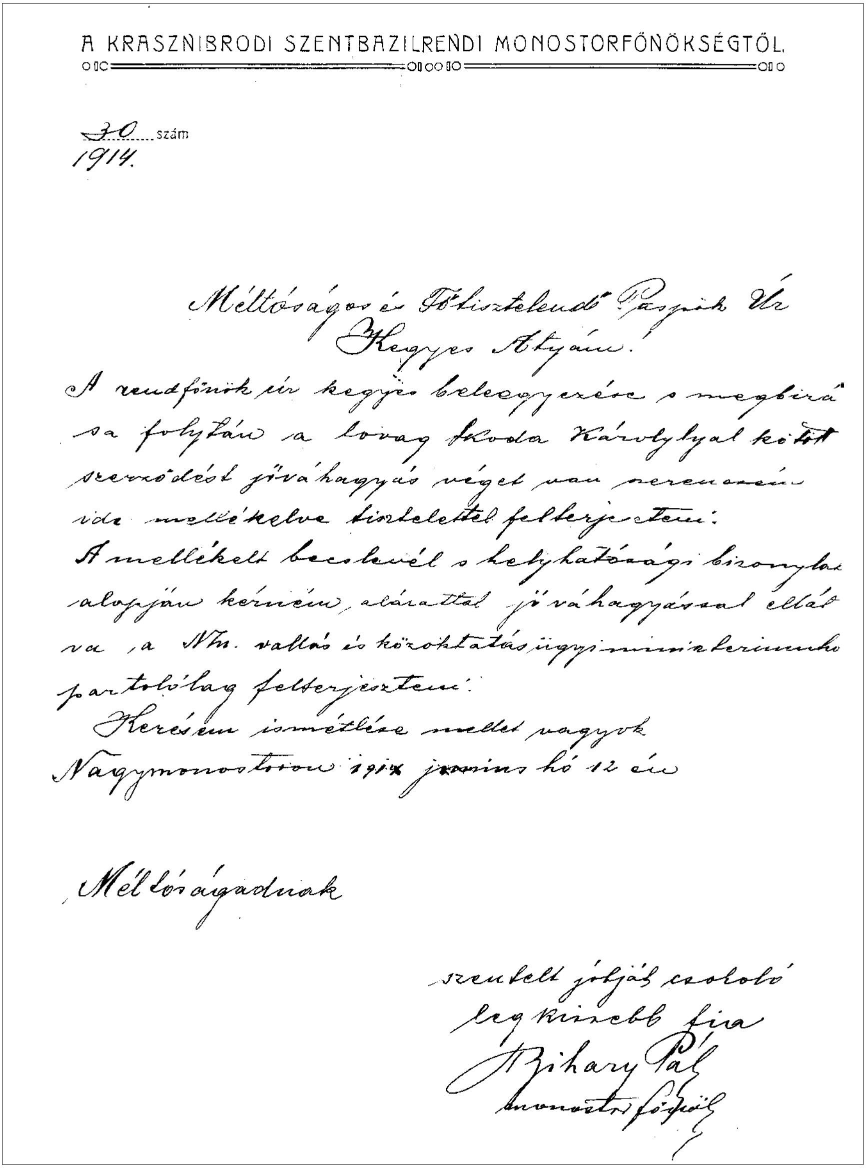

A KRASZNIBRODI SZENTBAZILRENDI MONOSTORFŐNÖKSÉGTŐL.

30 szám
1914.

Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Úr
Kegyes Atyám!

A rendfőnök úr kegyes beleegyezése s megbízása folytán a lovag Skoda Károllyal kötött szerződést jóváhagyás végett van szerencsém ide mellékelve tisztelettel felterjeszteni:
A mellékelt becslevél s helyhatósági bizonylat alapján kérném, alázattal jóváhagyással ellátva, a Nm. vallás és közoktatásügyi ministeriumhoz pártolólag felterjeszteni:
Kérésem ismétlése mellett vagyok
Nagymonostoron 1914 junius hó 12 én

Méltóságodnak

szentelt jobbját csókoló
legkisebb fia
Bihary Pál
monostori főnök

Jeden z posledných listov napísaný v Krásnobrodskom monastyre pred jeho zničením v I. svetovej vojne. Podpísaný je ihumen jeromních Pavel Biharij, OSBM.

ziliánskeho monastyra v Mária Pócsi. Pri odchode z Krásnobrodského monastyra v zlej predtuche ihumen jeromních Pavel Biharij dovolil každému zobrať si to, čo bolo komu potrebné, a to aj hosťom z Haličiny, i keď haličskí baziliáni nepatrili do Karpatoruskej provincie. Hlavne tí, ktorí nemali dostatok odevu, využili toto dovolenie. Ale i napriek tomu v Monastyre ostalo veľa užitočných vecí a okrem toho i veľmi cenný monastyrský archív a bibliotéka, ktorej časť daroval monastyru o. A. Duchnovič a veľa cenných historických portrétov episkopov a protoihumenov. Kde sa to všetko neskôr podelo, nevie nikto. Rizy a časť bohoslužobných predmetov z baziliánskej cerkvi boli prenesené do cerkvi v dedine Krásny Brod. Čaše do monastyra v Mária Pócsi.[4] Niektoré knihy z knižnice boli vyvezené do Šárošpotoku a tam navždy uviazli v dôsledku vzniku hraníc medzi Maďarskom a Slovenskom.[5]

V niektorých štátnych vedeckých knižniciach v Maďarsku ešte i dnes nachádzame knihy, ktoré, ako prezrádzajú pečiatky a pokrajné zápisy, kedysi boli majetkom Krásnobrodského monastyra. Ako ľahko overiteľný príklad uvádzame knihu: *Trebnik sireč Molitovnik*, Ľvov, 1644, ktorý sa nachádza v *Debrecénskej knižnici* so zápisom na titulnej strane, že patril Krásnobrodskému monastyru. Tiež knihu: *Tipikon, sijesť Ustav*, Moskva, 1859, ktorá sa tiež dnes nachádza v knižnici *Debrecénskej univerzity* v Maďarsku. Na prvej strane tejto knihy je napísané cyrilikou venovanie: *Krasnobrodskomu monastyrju podaril Vysoko prepodobnijšij Hdin (Hospodin) Aleksandr Duchnovič*.

23. novembra 1914 ruská armáda, po mohutnej ofenzíve v Haličine, vpochodovala do Humenného a obsadila aj väčšinu severného Slovenska odkiaľ definitívne ustúpila až pod tlakom rakúsko-uhorskej armády o pol roka nato, až 7. mája r. 1915.

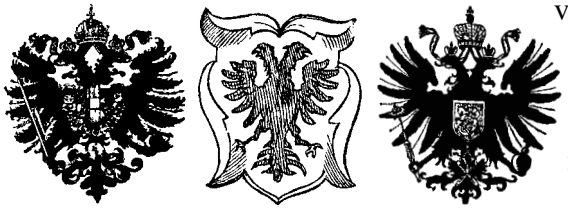

Dvojhlavá orlica rímskeho Romula *(uprostred), dobový* ***erb Rakúska*** *(vľavo) a* ***Ruska*** *(vpravo). Orlica symbolizuje následníctvo po rímskych cisároch. Dynastia ruských cárov rodu «Rjurik» pochádzala priamo z rodu rímskeho cisára Augusta.*[6]

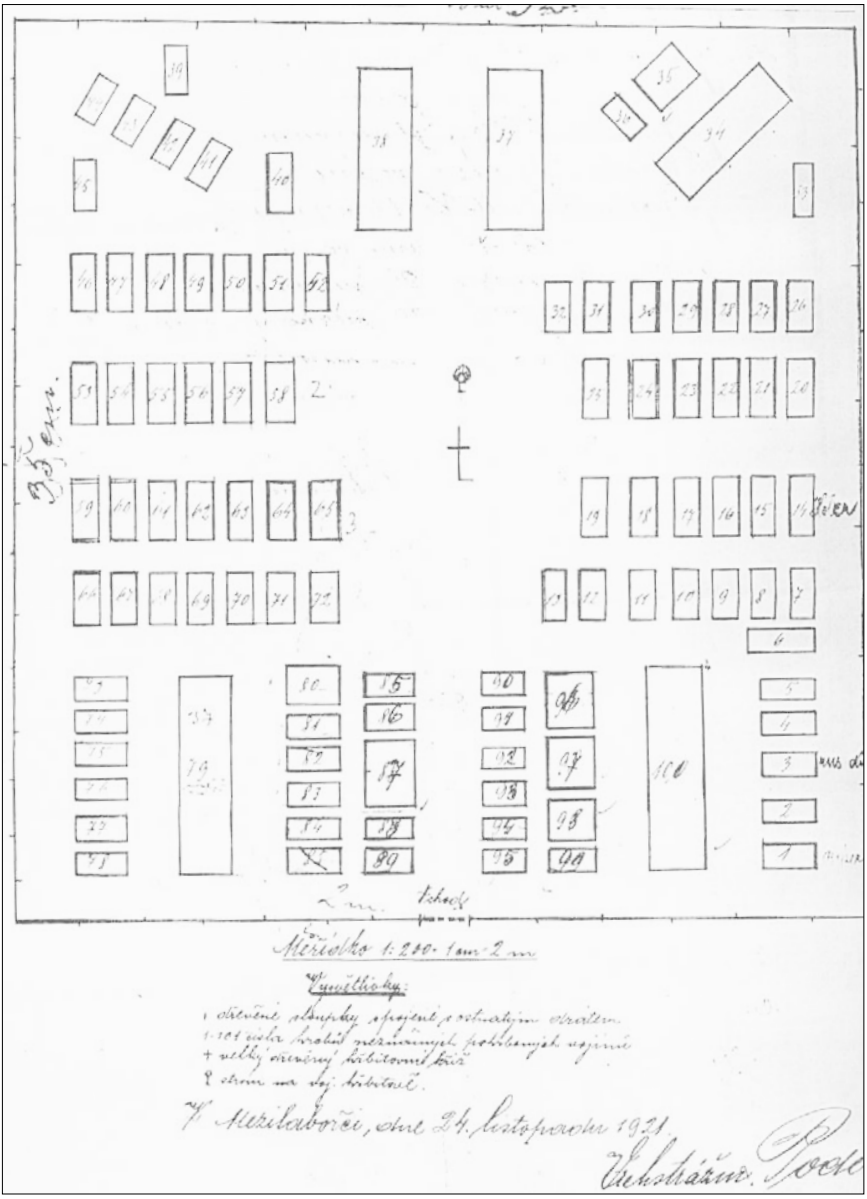

Vojenská mapa cintorína z I. svetovej vojny na Manastyri v Krásnom Brode – *«Náčrtek vojenského hřbitova v obci Krásný Brod čís. II. u Monastýru». Z archíva Ing. Miroslava Buraľa zo Stakčína. Pozri vysvetlivky na str. 414.*

Rok 1915 – krvavé boje – 1.006 padlých vojakov a zničenie Monastyra…

Začiatkom r. 1915 boli monastyr i cerkov zasiahnuté rakúskymi granátmi. Išlo o zrážku ruských a rakúsko-uhorských jednotiek. Rakúšaci sa snažili Rusov vytlačiť z územia vtedajšieho horného Uhorska…

Podľa **Slepcova** priamo v hlavnej budove Krásnobrodského monastyra sa umiestnil štáb ruského vojska (73., 74. a 118. pešieho pluku). **7. februára 1915** hliadky 6. egerského pluku zajali ruských vojakov pri Vyšných Čabinách. Keď sa dozvedeli od zajatcov o pozícii Rusov v oblasti Sukova, Monastyra i Valentoviec, začali ich ostreľovať. Už vtedy bol Monastyr značne poškodený.

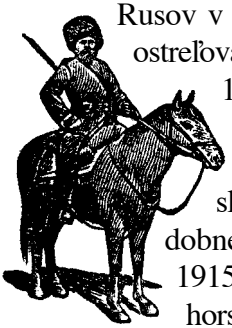

16. februára 1915 začali rakúsko-uhorské vojská ofenzívu a **19. februára 1915** napadli obrannú pozíciu Rusov práve pri Monastyre. Monastyr však bol neskôr opäť obsadený Rusmi. Z Laboreckej doliny, podobne ako z celého Slovenska Rusi odišli až 7. mája 1915, keď sa vojskám Nemecka a Rakúsko-Uhorska podarilo prelomiť ruskú obranu pri Gorliciach.[7]

V bojoch pri Monastyre mali veľké straty i Rusi i Rakúšaci (v radoch rakúsko-uhorskej armády bojovali aj Rusíni a Slováci). Často tu dochádzalo i k bojom zblízka – na bodáky. **Buraľ**vo svojej štúdii o cintorínoch píše: «*V blízkosti zrúcanín monastyra, asi 50 metrov na východ od kaplnky* (Pokrova)*, sa nachádza vojenský cintorín… Cintorín sa rozprestiera na ploche približne 1440 m*^{2}*. Hroby sú dobre viditeľné, vystupujú 15-20 cm nad okolitý terén…*».[8]

V 101 hroboch bolo narýchlo pochovaných 1.006 dnes menovite už neznámych vojakov. Smutne a nemo tu pripomínajú tragédiu ľudskej pýchy a egoizmu, ktorá sa tu odohrala **v r. 1915**. Pôvodne bol cintorín oplotený drevenými stĺpikmi a ostnatým drôtom.[9] A v jeho strede bol postavený dubový trojramenný kríž s byzantským maľovaným roz-

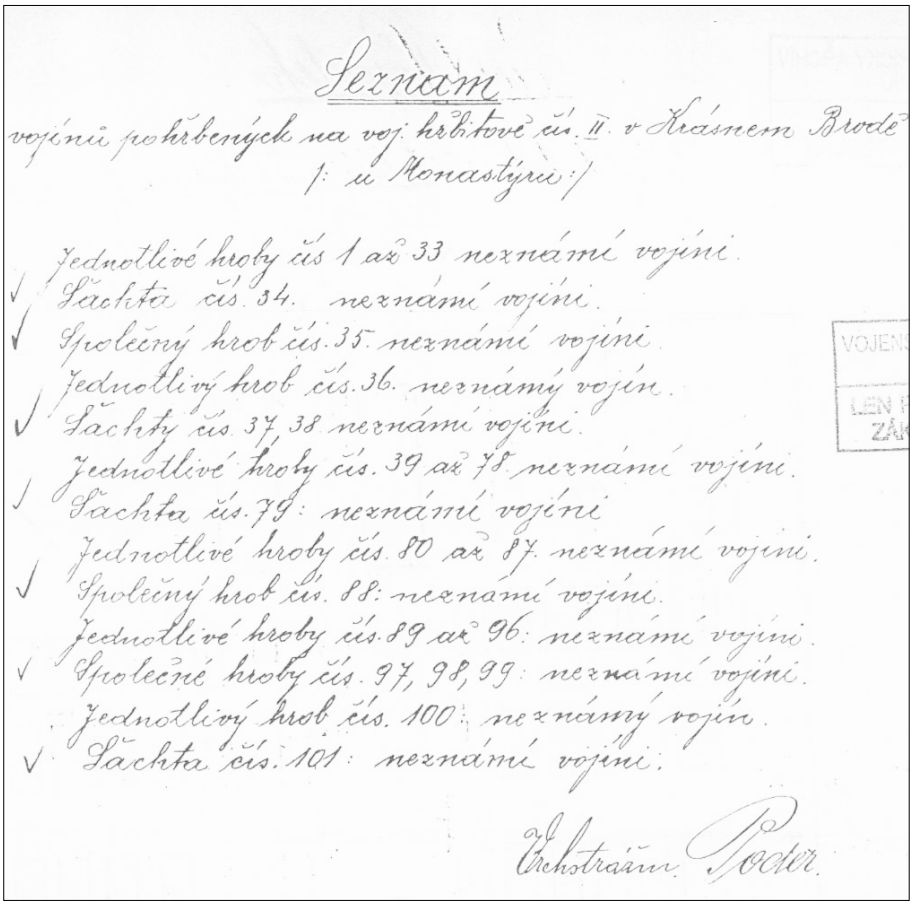

Seznam

vojínů pohřbených na voj. hřbitově čís. II. v Krásném Brodě
(u Monastýra)

Jednotlivé hroby čís 1 až 33 neznámí vojíni.
Šachta čís. 34. neznámí vojíni.
Společný hrob čís. 35. neznámí vojíni.
Jednotlivý hrob čís. 36. neznámý vojín.
Šachty čís 37, 38 neznámí vojíni.
Jednotlivé hroby čís. 39 až 78 neznámí vojíni.
Šachta čís. 79: neznámí vojíni
Jednotlivé hroby čís. 80 až 87. neznámí vojíni.
Společný hrob čís. 88: neznámí vojíni.
Jednotlivé hroby čís. 89 až 96: neznámí vojíni.
Společné hroby čís. 97, 98, 99: neznámí vojíni.
Jednotlivý hrob čís. 100: neznámý vojín.
Šachta čís. 101: neznámí vojíni.

Orchestrián Porter.

"Zoznam" 1.006 pochovaných padlých ruských a rakúsko-uhorských vojakov na Monastyre *v Krásnom Brode spísaný 24. novembra 1921. Šesť rokov po udalostiach sa už nevedeli mená 1.006 mladíkov padlých za ruskú, či rakúsko-uhorskú moc v r. 1915… Táto obrovská masa predčasne a zbytočne zomrelých mladíkov, odsúdená do anonymity, na území Krásnobrodského baziliánskeho monastyra čaká na vzkriesenie svojich tiel na konci pozemských dejín a času. Autor tejto knihy pôvodne chcel na týchto stránkach uverejniť všetkých 1.006 mien padlých mužov, ktorí bojovali proti sebe a teraz ticho a pokojne ležia vedľa seba… a už neoddeliteľne patria k dejinám Monastyra. Ich mená zisťoval v archívoch Viedne i Moskvy, avšak bez akéhokoľvek úspechu… Rakúšaci a ani Rusi neboli vôbec tak precízni v úcte k zachovaniu mien svojim padlých ako Nemci, ktorí majú vedené presné evidencie… Tento "zoznam" tu bol uverejnený z archíva Ing. Miroslava Buraľa zo Stakčína.*

pjatim (ukrižovaním) a tabuľkou «**ІЊЦІ**».

Tí, ktorí do seba v živote s nenávisťou strieľali, teraz ticho ležia na tom istom spoločnom monastyrskom cintoríne jeden vedľa druhého a čakajú strašný súd. Fascinujúce je uvedomenie si pravdy kresťanskej viery vo všeobecné vzkriesenie na konci sveta. Z teritória Krásnobrodského baziliánskeho monastyra budú vzkriesené nielen celé tisícky za posledných tisíc rokov tu pochovaných mníchov-baziliánov, ale aj 1.006 mladých rakúsko-uhorských a ruských vojakov, ktorí tu zahynuli v nezmyselnej vojne v r. 1915. Dnes na začiatku 21. st. v celom Krásnom Brode žije 400 ľudí – a tu, len na samotnom monastyrskom cintoríne je pochovaných vyše 1.000 mužov v rozkvete života a sily.

Okrem toho v Krásnom Brode existujú (mimo monastyrského) ešte dva iné vojenské cintoríny z I. svetovej vojny. Na jednom z nich je pochovaných 273 vojakov a na druhom (na kóte 496) je pochovaných 80 rakúsko-uhorských a 612 ruských vojakov[10] (teda spolu 692 vojakov, ktorí ležia vedľa seba). V katastri obce Krásny Brod je na troch vojenských cintorínoch z I. svetovej vojny spolu pochovaných skoro 2.000 vojakov (presne: 1.971), pričom, čo sa týka počtu pochovaných na jednom mieste, je cintorín *na Manastyri* so svojimi 1.006 vojakmi najväčším vojenským cintorínom z I. svetovej vojny na celom východnom Slovensku.

Kríže vojenského monastyrského cintorína od r. 1915 až po súčasnosť

Od r. 1915 do r. 2006 uprostred vojenského cintorína sa týčil drevený trojramenný pravoslávny kríž s maľovaným rozpjatím, lebo väčšina tu pochovaných sú pravoslávni Rusi. Vztýčili ho tam ruské vojská ešte počas I. svetovej vojny a maľované rozpjatia obnovovali gréckokatolíci-baziliáni, posledne v roku 1998 jeromních G. A. Timkovič, OSBM. Ináč cintorín bol zarastený a neupravovaný (pozri fotografie na nasledujúcej strane). Potom, čo v r. 1990 Rád sv. Bazila Veľkého bol v Československu opäť dovolený a bola mu reštituovaná aj časť monastyrských pozemkov v Krásnobrode, pred týmto vojenským cintorínom, ktorý je majetkom baziliánov, začali pravoslávni každoročne provokatívne vztyčovať vždy ďalšie a ďalšie veľké drevené pravoslávne kríže, s nápismi: «ПРАВОСЛАВНА МОЛОДЬ 1993», «ПРАВОСЛАВНА МОЛОДЬ 1994» atď. (pozri obr. na str. 416).

Obr. hore: *pohľad do vnútorného areálu* ***vojenského cintorína z I. svetovej vojny****, na ktorom je pochovaných 1.006 vojakov a uprostred ktorého do r. 2006 stál pravoslávny kríž.* ***Obr. dole:*** *ten istý vojenský cintorín na Manastyre v pohľade z prednej strany zvonku – zarastený stromami a krovinami s provokatívne každoročne vztyčovanými pravoslávnymi krížmi, a to i napriek tomu, že pozemok je majetkom gréckokatolíckych baziliánov. Fotografie z r. 1996.*

Dôležitá poznámka: Charakteristickosť tzv. pravoslávneho trojramenného kríža so spodným lomeným ramenom sa v priebehu desatročí mení a záleží nielen od času, ale aj od miestnej lokality. Napr. tento kríž je vyrytý na hrobe gréckokatolíckeho mnícha-baziliána Mateja Michajila Rubyja z r. 1906 na monastyrskom cintoríne v Krásnobrode (pozri obr. str. 356). Vtedy to bol kríž používaný aj v gréckokatolíckej Cirkvi na Slovensku, lebo tu pravoslávni ešte neboli (obnovení boli až emigrantami z Ruska po r. 1917). V súčasnosti tento trojramenný kríž so spodným lomeným ramenom sa pokladá za typicky pravoslávny v Rusku, na Ukrajine, v Poľsku, na Slovensku… Naopak, v pravoslávnom Srbsku sa tento tvar kríža vôbec nepokladá za pravoslávny, ale za gréckokatolícky (podobne v USA a Srbsku rusínski gréckokatolíci bežne používajú trojramenný kríž so spodným lomeným ramenom na svojich cerkvách, či pri cestách). Pravoslávni v Srbsku pokladajú za «pravoslávny» kríž jednoramenný, ktorý my na Slovensku nazývame «latinským». Tento jednoramenný latinský kríž pravoslávni v Srbsku vztyčujú na všetkých svojich pravoslávnych cerkvách.[11]

V r. 2006 vojenský cintorín *na Manastyri* dala do poriadku rakúska organizácia zvaná *Rakúsky Čierny Kríž – Österreichisches Schwarzes Kreuz*, ktorá naň rozmiestnila aj symbolické kamenné pomníky a uprostred vztýčila latinský kovový na čierno namaľovaný jednoramenný kríž. Takto znovu upravený cintorín bol následne 7. októbra 2006 na odpust *Pokrova Presv. Bohorodici* slávnostne posvätený za prítomnosti miestnych gréckokatolíckych baziliánskych jeromníchov, miestneho pravoslávneho kňaza a predstaviteľov vlády Slovenskej republiky (pozri na str. 517-518).

---

[1] Zachované dobové zápisnice hovoria: Zvony z krásnobrodskej farskej cerkvi boli prevzaté a prevážené na železničnej stanici v Medzilaborciach 28. júla 1914. Menší zvon vážil 48 kg, bol **z roku 1768** a mal nápis «*Jesus Nasarenus Rex Iudeorum*». Väčší zvon mal 165 kg a mal staroslovanský nápis, ktorý hovoril, že bol odliaty zo zbierky krásnobrodských veriacich za kurátorov **Michala Bajcuru, Ondreja Krajňaka, Vasiľa Libaka, a Michala**… a za parocha **Eduarda Gerberyho** (1881-1919). Väčší zvon bol odliaty **Františkom Walserom** v Budapešti **17. 6. 1887**. Zvony z gréckokatolíckej cerkvi v Rokytovciach však boli zrekvirované a prevážené na medzilaboreckej stanici až 28. júla 1916 (teda o dva roky pozdejšie než krásnobrodské): menší mal 23 kg, bol z roku 1723 (ѧѱ҃кг). Rok na ňom bol odliaty cyrilikou a bola na ňom znázornená uhorská svätoštefanská koruna. Stredný vážil 27 kg so staroslovanským nápisom cyrilikou: «*Sej zvon izlijachsja do vesi Rokytovce chramu Blahoviščenija*». Najväčší zvon vážil 141 kg. Bol na ňom nápis, že zvon vyrobil **Lászlo Lajos** a **Sándor** v Kis Gejőcz v roku 1893.

[2] Protoihumenom haličských baziliánov bol v rokoch 1904-1917.

[3] V r. 1921 o. **Pavel Biharij** vystúpil z Rádu na protest proti jezuitskej reforme baziliánov a stal sa svetským kňazom, (porov. *Analecta OSBM*, VII (1971) str. 171).

Táto mimoriadne cenná historická fotografia Krásnobrodského monastyra je z apríla-mája roku 1919. *Fotku vyhotovil vojenský fotograf československého Vysokomýtskeho 30. pešieho pluku na sklenenom negatíve o rozmeroch 13x18 cm. Fotografia je z Regionálneho múzea vo Vysokom Mýtě, Česká republika, je pod copyright menovaného múzea. Tu bola uverejnená s láskavým dovolením riaditeľa múzea Mgr. Jiří Juneka.*

[4] Porov. А. Пекар, «"Записки" о. Гліба Г. Кінаха, ЧСВВ, про початки реформи на Закарпатті», *Analecta OSBM*, Rím, XII (1985) str. 134-135.

[5] Porov. E. Ojtozi, *A Máriapócsi Baziliták cirillbetüs könyvei – Knihi kirillovskoj pečati mariapovčanskich bazilian*, Debrecen, 1982, str. 75 a 104.

[6] «Hosce fratres originem a Romanis traxisse, gloriantur Rhuteni: a' quibus etiam praesens Moscouuiae princeps, se genus duxisse suum asseris…», (*Rervm moscoviticarvm commentarij Sigismundi Liberi Baronis in Herberstain*, Neyperg & Guettenhag, Basileae, 1571, str. 3) – preklad do slovenčiny: *Rusi sa chvália, že títo traja bratia majú svoj pôvod od Rímanov, od ktorých pochádza aj terajší moskovský vladár* (= cár Ivan IV. Hrozný, 1547-1584 z dynastie Rjurik); *Гостунская* a *Воскресенская лѣтописъ* o prvom vladárovi Rusi Rjurikovi píše: «**… они же шедше… обрѣтоша кнѧза рюрика сꙋща ѿ рода римскаго царѧ авгꙋста…**», (А. Андреевъ, «Рюрикъ», *Русскій біографическій словарь*, XVII, Петроградъ, 1918, стр. 764) – preklad do slovenčiny: *… oni že odíduc… našli knieža Rjurika, pochádzajúceho z rodu rímskeho cisára Augusta…*

[7] Porov. І. Слепцов, «Як быв зруйнованый Краснобрідськый монастырь», *Русин*, Prešov, 3 (1993) str. 7.

[8] Porov. M. Buraľ, I. Slepcov, «Vojenské cintoríny z prvej svetovej vojny na východnom Slovensku» v *Prvá svetová vojna. Pozabudnuté cintoríny*, Svidník, 2005, str. 85.

[9] Porov. *tamtiež*, str. 85.

[10] Porov. *tamtiež*, str. 85.

[11] Pozri štúdiu o tvaroch kríža: G.A. Timkovič, J.V. Timkovič, «Kríž», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, 1/II (1997) str. 5-23.

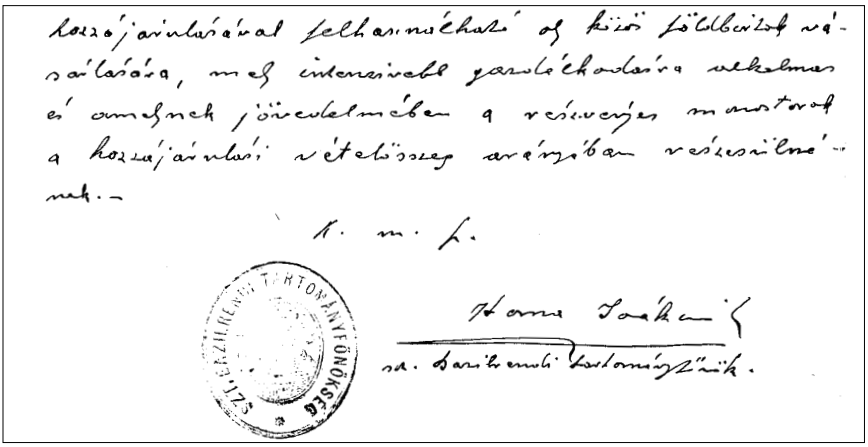

***Rukopis** dlhoročného baziliánskeho protoihumena – prešovského rodáka **Joakima J. Chomu** (pozri str. 365-366). Dokument je **z 12. októbra 1913**.*

Ч. 289.

До

Цивильной Справы Подкарпатской Руси
въ Ужгородѣ.

Ниже подписаный Провинціялъ Чина св. Василія Вел. въ Подкарпатской Руси съ тымъ прошеніемъ припадаю къ Цивильной Справы Подкарпатской Руси, будьте такъ ласкави мною тутъ предложенныя прошенія взяти въ вниманіе и просящимъ нашимъ монахамъ гражданство Подкарпатской Руси преподати.

Нашъ Чинъ тутъ въ Подкарпатской Руси поддалъ ся реформи. Для переведенія реформы Римскій Апостольскій Престолъ через Пражского Апостольского Делегата опредѣлилъ нашихъ братей Василіяновъ изъ Галицкой Провинціи. Понеже Чинъ Василіяновъ само единъ, оны конечно изъ другой Провинціи, во своя прійшли. Но понеже реформа потребуетъ долгаго времени, и обы они проуказали свою лоялность для Республики Чехословенской, просятъ общанство тутешное.

Понеже отцы токмо душевными дѣлами занимаются и воспитаніемъ нашихъ монаховъ, и по правиламъ не можутъ заниматися политикою, а и лично возму на себѣ вручителности для нихъ и отвѣчательности, понеже удостовѣренъ есмь, что способными, работающими общанами будутъ нашего отечества, которіи тут славянского духа будутъ разпространяти.

Ихъ прошеніе повторительно вручаю въ Вашу ласку и съ глубокимъ почтеніемъ остаю ся

Мукачево 3. декемвра 1920. року

Вашъ подданникъ

М. П.

Іоакимъ Хома
Протоигуменъ Чина св. Вас. Вел.

Rusínsky písaná ***žiadosť z r. 1920 o udelenie československého štátneho občianstva*** *pre haličských ukrajinských baziliánov o. H. Kinacha, o. P. Bulyka a br. V. Navrockého, ktorí mali previesť jezuitskú reformu baziliánov na Podkarpatsku.*

29. Monastyr po I. svetovej vojne

V I. svetovej vojne poškodený Monastyr sa dal ešte opraviť, jezuitská reforma baziliánov tomu však zabránila.

Na prvé roky v Krásnobrode tesne po I. svetovej vojne spomína haličský ukrajinský bazilián-reformátor o. **Hlib H. Kinach, OSBM** (1888-1980), vo svojom *Denníku*: «*Veci z monastyrskej cerkvi boli prenesené do parochiálnej cerkvi v Krásnom Brode. Čaše boli odvezené do baziliánskeho monastyra v Mária Pócsi... Potom sa nikto nepostaral, aby bol monastyr obnovený.* ***Na začiatku postačovalo dať na monastyr strechu a na niektorých miestach obnoviť prerazené steny.*** *Ale cerkov bola celkom rozbitá*».[1]

My len dodávame upresnenie: I. svetová vojna trvala štyri roky – **od r. 1914 do r. 1918**. Krásnobrodský monastyr bol zničený **vo februári roku 1915**. Počas I. svetovej vojny, ako i tesne po nej ho nebolo možné obnoviť, lebo chýbali peniaze – a zbožný ľud musel obnovovať svoje domy, aby mal kde bývať… V **r. 1921** začala tzv. II. reforma baziliánov na historickom Podkarpatsku, v rámci ktorej starší baziliáni museli ísť ešte raz na noviciát… Mnohí jeromnísi s večnými sľubmi (nevynímajúc predvojnového krásnobrodského ihumena P. Biharija, OSBM) vtedy na protest opustili takto novovznikajúci hybridný "jezuitsko-baziliánsky rád", pretože pri svojom postrižení – večných sľuboch prisahali navždy zachovávať *Pravidlá* najstaršieho rádu na svete – Rádu sv. Bazila Veľkého a nie latinskej spoločnosti sv. Ignáca z Loyoly. Táto jezuitská reforma trvala až desať rokov (!) – do r. 1931,[2] kým si všetci zvyšní starí mnísi s večnými sľubmi (ktorí zostali a neopustili nový "rád") postupne neurobili ešte raz jednoročný noviciát v novom latinskom, tzv. reformovanom-jezuitskom duchu. V takejto krízovej situácii, keď sa v historických intenciách latinského egerského biskupa Erdődyho (pozri str. 159) všemožne podnikalo, aby všetko pôvodné gréc-

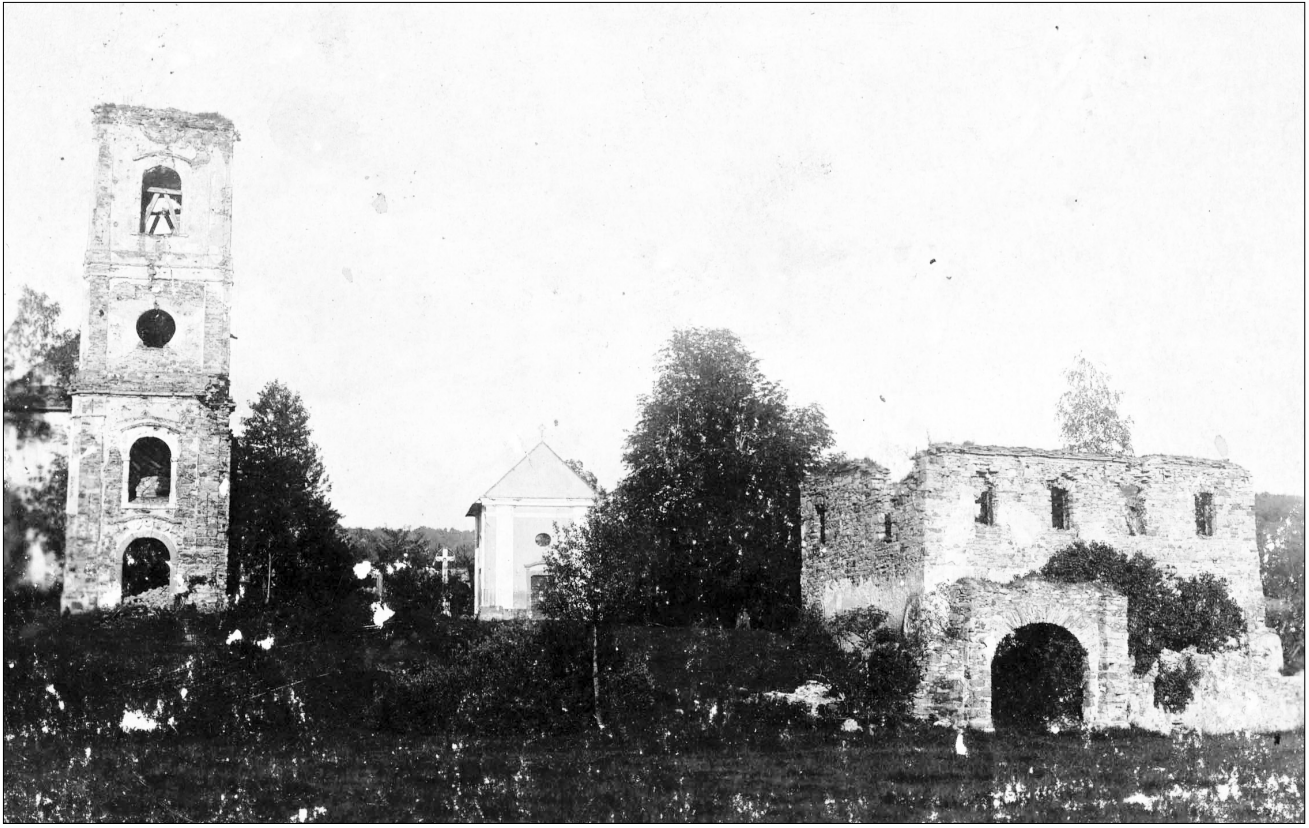

Pohľad na Krásnobrodský monastyr od západu v roku 1930.

kokatolícke a cyrilometodejské medzi baziliánmi čo najviac zahynulo, nebolo ani len pomyslenia na obnovu Krásnobrodského či Bukovského monastyra. A jezuiti boli tí poslední, čo by chceli ich obnovu. Roky neúprosne utekali a chátrajúce budovy padli za obeť – ako zdroj lacného stavebného materiálu pre okolité vojnou zbedačené obyvateľstvo.

Všetko zlé však Hospoď Boh vie obrátiť na dobré. Tesne po rozbití Československa nemeckými fašistami (1939), vznikli na jeho troskách tri štáty: Protektorát Čiech a Moravy, Slovensko a na území Podkarpatskej Rusi – tzv. Karpatská Ukrajina. Karpatská Ukrajina (Podkarpatská Rus) existovala doslovne len niekoľko dní, lebo ju hneď vojensky anektovalo hortyovské fašistické Maďarsko. Maďari na Podkarpatskej Rusi opäť začali Rusínov maďarizovať a preto, aby dostali z obsadeného územia preč čo najviac rusínskej inteligencie, v r. 1939 vydali príkaz, že územie Podkarpatskej Rusi musia opustiť všetci baziliáni, ktorí sa tam nenarodili. A to bolo v skutočnosti šťastie v nešťastí (pri pohľade dnešnými očami): Vďaka tomuto nútenému "exilu" 9 rodákov zo Slovenska sa muselo chtiac, či nechtiac, v intenciách, či proti intenciám neprajných jezuitov vrátiť domov (pozri ďalej) a tí začali pôsobiť v Medzilaborciach a plánovať obnovu baziliánskych monastyrov na Bukovej Hore[3] a v Krásnom Brode… a neskôr aj úspešne obnovili viaceré baziliánske monastyry na území Slovenska.

Ak by Maďari v r. 1939 nevyhnali časť baziliánov z Podkarpatskej Rusi, je veľmi pravdepodobné, že by nikdy neexistovala dnešná baziliánska Provincia sv. Cyrila a Metoda na Slovensku a Monastyr v Krásnom Brode by nikdy viac nebol obnovený. Dnes na zač. 21. st. už "reformovaní" baziliáni (už dokonca ani nie Rádu sv. Bazila Veľkého, ale akéhosi nového ukrajinského «Baziliánskeho rádu sv. Jozafáta») majú svoje monastyry s cerkvami v Krásnom Brode, v Trebišove a Prešove, a okrem toho dve funkčné monastyrské cerkvi s maličkou budovou monastyra na Bukovej Hore pri Stropkove (starodávny Bukovský baziliánsky monastyr).

Keď sa baziliáni v r. 1939 vrátili na Slovensko, zrúcaniny monastyra v Krásnom Brode i na Bukovej Hore už boli naozaj neopraviteľné, a tak sa v nich ani nedal obnoviť baziliánsky život bez ich znovupostavenia. Bývali teda na fare v Medzilaborciach (pozri ďalej).

Rok 1925 – nový zvon pre Krásnobrodský monastyr

Vzhľadom nato, že na krásnobrodské odpusty *Sošestvija Sv. Ducha* i *Pokrova Presv. Bohorodici* baziliáni vždy dochádzali do Krásneho

ПРОТОИГУМЕНАТ ОО. ВАСИЛІЯН
ПРОВИНЦІЪ СВ. НИКОЛАЯ В УЖГОРОДѢ.

Число: 411/33

Высокопреподобному
Зарядови Новиціяту ОО. Василіян
Чернеча Гора.

Сим допускаєся кандидат Поташ Иван
уродженый дня 2/III 1919 в
до монаших облечин и до Новиціяту нашого Чина.

В Ужгородѣ, дня 8/III 1933

Протоигуменъ Ч. С. Василія Великаго

Протоцумен

Секр. пров.

Medzi najvýznamnejších baziliánov v Československu v druhej polovici 20. st. nepochybne patril veľmi aktívny a temer všade známy jeromních (tajný gréckokatolícky episkop) ***Marián Ján Potaš, OSBM*** *(1918-2006). Patril medzi prvých reformovaných baziliánov. Hore uvedený autentický dokument z Černečej Hory pri Mukačeve sa týka práve jeho osoby a začiatku jeho baziliánskeho noviciátu v r. 1933. Dokument je opatrený originálnou predreformnou pečaťou s ikonou zakladateľa baziliánov – sv. Bazila Veľkého (329-379) s východnou mitrou na hlave a žezlom v rukách.*

Brodu, dali v r. 1925 uliať nový zvon, pre ktorý vedľa kaplnky *Pokrova Presvjatoj Bohorodici* vybudovali i miniatúrnu murovanú zvonicu. Tento zvon v malej zvonici tesne pri kaplnke *Pokrova Presvjatoj Bohorodici* dodnes visí funkčný, i keď už prasknutý. Na zvone je cyrilikou odliaty nápis znenia:

«АЗЪ "ВАСИЛІЙ" ИЗЛІАНЪ ВЪ СЛАВѴ БОЖІЮ И ЧЄСТЬ ПРЄБЛ. МАТЄРИ БОЖОЙ ДЛѦ КРАСНОБРОДСКОЙ ОБИТЄЛИ Ч. СВ. ВАСИЛІѦ В. ПОКАЙТЄСѦ ПРИБЛИЖИ БО СѦ ЦАРСТВІЄ НЄБЄСНОЄ. - ФАБРИКА ЗВОНОВ "АКОРД" ѲЖГОРОД. 1925.» — v preklade: *Ja Vasilij som bol odliaty na slávu Božiu a česť Prebl. Matky Božej pre Krásnobrodský monastyr Rádu sv. Bazila Veľkého. Robte pokánie, lebo sa priblížilo Kráľovstvo nebeské. Fabrika zvonov Akord, Užhorod, 1925.*

Na zvone je odliaty aj ikonografický reliéf postavy zakladateľa baziliánov *sv. Vasilija Velikoho* v episkopských rizach s východnou mitrou na hlave a východnou episkopskou palicou-žezlom (s dvoma hadmi otočenými dovnútra) v rukách.

Po vybudovaní murovanej zvonice a odliatí zvona prišla na rad vojnou poškodená kaplnka *Pokrova Bohorodici*. Už **v r. 1926** bola opravená a opäť sa zachránila aj ikona Krásnobrodskej Bohorodici.[4]

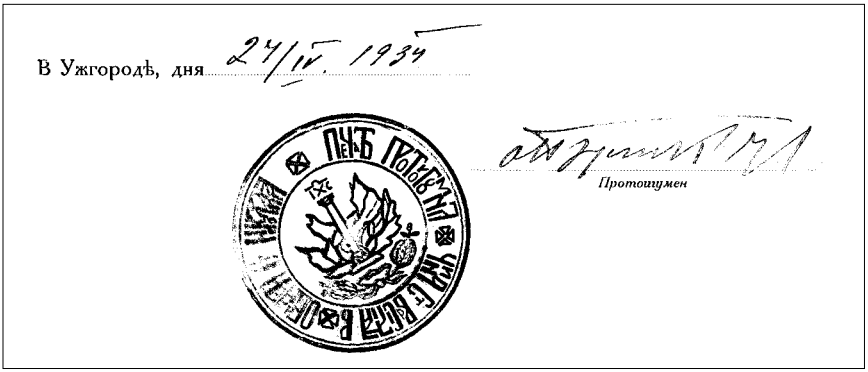

Pečať a podpis baziliánskeho protoihumena v Československu o. Polykarpa Bulyka z r. 1934 *(protoihumenom bol v rokoch 1932-1939 a 1949-1961). V pečati je ohnivý stĺp symbolizujúci zakladateľa baziliánov sv. Bazila Veľkého.*

V r. 1939 Maďarsko obsadilo Podkarpatskú Rus, ktorá dovtedy bola súčasťou Československa a tesne pred anexiou na niekoľko dní mala dokonca i samostatnosť. Maďarské úrady následne rozhodli, ako bolo už vyššie naznačené, že všetci baziliáni, ktorí sa nenarodili na Podkarpatskej Rusi, alebo v Maďarsku, sa museli vysťahovať. V dňoch medzi 20. aprílom a 14. májom r. 1939 maďarskí žandári s bajonetmi v rukách deportovali skupinu baziliánov na hranice so Slovenskom. Jednalo sa o deväť rodákov z územia Slovenska: o. **Sebastiána S. Sabola** (1909-2003), o. **Nikodéma N. Kretta** (1912-1983), o. **Mariána J. Sučka** (1900-1967); bohoslovcov: **Mariána J. Potaša** (1918-2006), **Manuela M. Hlaváča** (1919-1978),[5] **Jána M. Maguru** (1919-1950), **Jeronyma A. Fedoroňka** (1918-2004); novica **Inokentija J. Fedoroňka** (1923-1971) a brata-pomocníka **Metodija M. Švajku** (1902-1979).

V noci 23. mája násilne prinútili k prechodu slovenských hraníc aj dvoch baziliánov haličského ukrajinského pôvodu: o. **Hliba H. Kinacha** (1888-1980) a brata **Veniamina V. Navrockého** (1878-1942), ktorých poľské úrady odmietli prijať, pretože už medzičasom získali československé štátne občianstvo (získali ho na doporučenie protoihumena J. Chomu, pozri dokument z r. 1920 na str. 420). Koncom mája r. 1939 tu prišiel i o. **Polykarp P. Bulyk** (1885-1961),[6] protoihumen Provincie sv. Mikuláša na území Podkarpatskej Rusi, ktorý tak isto po r. 1920 získal československé štátne občianstvo. Tak sa naraz na území Prešovskej eparchie ocitlo dvanásť baziliánov, národnostne: deväť Rusínov (Ruténov) zo Slovenska a traja Ukrajinci z Haličiny.

Medzilaborce – prechodný "Monastyr" (1939-1950)

4. júna 1939 dal prešovský vladyka bazilián **Pavel P. Gojdič, OSBM**[7] týmto dvanástim baziliánom bez strechy nad hlavou gréckokatolícku faru v Medzilaborciach, s tým, že na oplátku budú splácať obrovské dlhy, do ktorých sa medzilaborecká farnosť hlúposťou predchádzajúcich farárov dostala.

Sv. svjaščenomučenik Pavel Gojdič mal úctu k cirkevnému úradu: «farár»

V tom čase prešovskí episkopi nepremiestňovali tak nezmyselne kňazov z farnosti do farnosti ako tomu je od r. 1990 až podnes.

Vtedy bola zachovávaná dvojtisícročná prax o tom, že ak nejaký kňaz do nejakej farnosti išiel, zostal tam až do smrti. Preto, keď nastala mimoriadná situácia, že Maďari vyhnali početných baziliánskych jeromníchov z Podkarpatskej Rusi, ktorú anektovali, títo nemali kde ísť, lebo Krásnobrodský i Bukovský monastyr boli rozváľané a iné monastyry na Slovensku nemali.

Vladyka Kyr Pavel P. Gojdič mal všetky gréckokatolícke farnosti obsadené… Mohol by urobiť tak, ako to robia biskupi dnes bežne: jednoducho premiestniť nejakého farára z «dobrej fary» na «horšiu» a odvolávať sa pritom na «svätú poslušnosť» — aby potom na tú «lepšie finančne zabezpečenú faru» mohol dať svojich dvanástich spolubratov baziliánov. Svätý vladyka Gojdič však nebol klientelista ani rodinkár, a preto, keďže v tom čase mal voľnú len jednu-jedinú farnosť Medzilaborce (do ktorej žiaden ženatý farár nechcel ísť, lebo bola veľmi zadĺžená), preto Medzilaborce dostali baziliáni. Baziliáni si na medzilaboreckej gréckokatolíckej fare zriadili prechodný "krásnobrodský" monastyr s tým, že z baziliánskych peňazí postupne splácali Židovi obrovské dlhy farnosti. Ako neskôr spomínal episkop M. J. Potaš, OSBM, baziliáni v tom čase spávali na vlhkej dlážke, lebo si postele nemohli dovoliť a ak mali k jedlu vôbec nejaké splesneté zemiaky, boli veľmi radi.

V menovacích dekrétoch protoihumen vždy v tom čase (1939-1950) tituloval predstaveného v Medzilaborciach: «**ігумен монастиря Красний Брід, т.ч. в Межилабірцях**» (v preklade: *ihumen Krásnobrodského monastyra, toho času v Medzilaborciach* – pozri napr. menovací dekrét z r. 1948 na str. 430).

Častá zmena «farára» – vynikajúci recept na slovakizáciu-latinizáciu

Po r. 1968 sa Rusíni na Slovensku násilne slovakizujú prostredníctvom gréckokatolíckej hierarchie dosadzovanej priamo z rímskokatolíckeho Vatikánu. Najprv sa násilne menil cyrilometodejský juliánsky kalendár na gregoriánsky. Potom sa likvidovala cyrilometodejská staroslovanská bohoslužobná reč a rusínčina… Po r. 1968 sa najprv postupne previedli zo staroslovanskej na slovenskú bohoslužobnú reč farnosti na Zemplíne, kde sa hovorí «po hutoracky». Ako vymyslený dôvod sa uvádzalo, že ľudia «hutoraci» (vo Vojvodine-Srbsko sa volajú «Rusnaci»: muž sa volá «Rusnak» a žena «Ruskyňa» a hrdo sa dodnes hlásia k Rusínom) staroslovančine nerozumejú a že po staroslovansky ostane naďalej len v rusínskych gréckokatolíckych farnostiach severovýchodného Slovenska, kde jej rozumejú. Po r. 1990 sa na slovenskú bohoslužobnú reč začali násilne masovo prevádzať aj rusínske (ruthénske) farnosti severovýchodného Slovenska, kde ľudia dodnes rozprávajú «po rusínsky».[8]

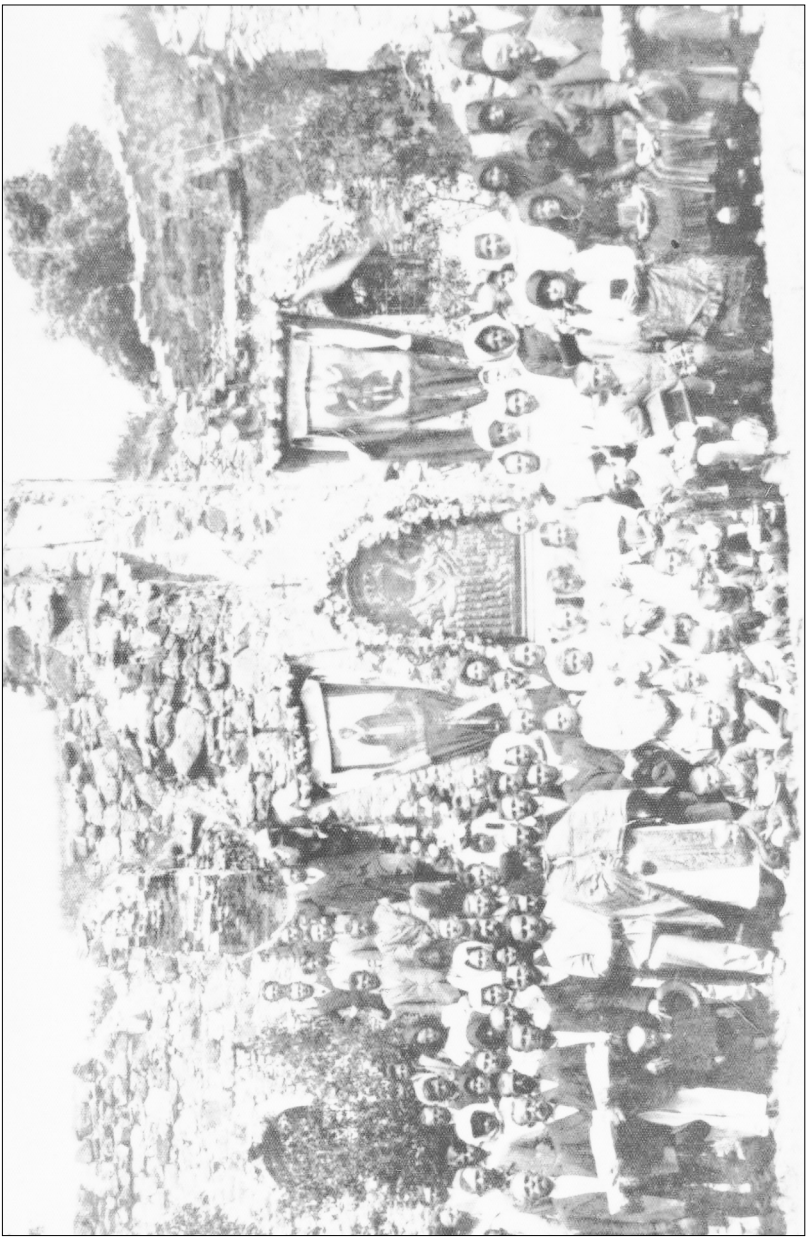

Krásnobrodský odpust na Rusalňa v roku 1930. *Na fotografii sú veriaci z Krásneho Brodu spolu so svojim gréckokatolíckym farárom Aladárom Gerberym. Uprostred nich je medzi dvoma choruhvami čudotvorná ikona Krásnobrodskej Bohorodici, v pozadí sú rozvaliny cerkvi Sošestvija. Fotografia z archíva o. A. V. Turčanika, OSBM.*

Robilo sa to podľa nasledovnej schémy: Gréckokatolícky episkop **Ján Hirka** dal na rusínsku farnosť nejakého mladého kňaza a medzi štyrmi očami mu predtým prikázal, aby tam zaviedol čítanie Evanjelia a Apoštola po slovensky a kázal veriacim len po slovensky a nie po rusínsky (ruthénsky), ako tam bolo dovtedy. Keď sa tak stalo, veriaci sa začali búriť a protestovať na episkopskom úrade v Prešove. Episkop Ján Hirka sa vtedy pred svojimi vlastnými veriacimi skryl a neukázal sa im na oči. Ľudia stáli na episkopskom úrade a čakali na svojho údajne neprítomného episkopa, ktorý bol dobrovoľným väzňom veľakrát i celý deň, kým veriaci neodišli (po r. 2003 dal nový prešovský episkop **Ján Babjak** (1953) za týmto účelom šikovne vybúrať-vytvoriť zadný východ, a tak po tomto roku už môže opustiť úradné priestory episkopského úradu nepozorovane). Zároveň mnohí prestali chodiť do cerkvi na bohoslužby.

Ak by Hirka daného kňaza ponechal na farnosti «doživotne», ako to dodnes predpisuje katolícke cirkevné právo, ten by už viac neslovakizoval veriacich, lebo by si plne uvedomil, akú devastačnú pastoračnú prácu už spáchal. Situácia v dedine by tak ostala neporušená až do smrti tohto kňaza (teda pár desaťročí). Latinizácia však nechcela a nechce tak dlho čakať, a preto episkop Ján Hirka takého kňaza o pár mesiacov nato, vymenil za iného novovysväteného neskúseného kňaza. Ten po presných inštrukciách od Hirku na tejto svojej prvej farnosti začal naoko bezmocne vyhlasovať, že on nemôže zmeniť, čo predchádzajúci farár zaviedol… Po nejakom čase tento nový farár urobil ďalší krok – zaviedol v rusínskej obci jednu mimoriadnu Službu Božiu s gitarovým doprovodom po slovensky v nedeľu, vraj pre mládež, ktorá nerozumie… Opäť v rusínskej dedine nastal rozruch… Preto Hirka odvolal skompromitovaného a poslal na danú farnosť ďalšieho nového mladého kňaza a latinizácia-slovakizácia pokračovala o ďalší krok ďalej… A to až dovtedy, kým staroslovanská liturgia a rusínčina v cerkvi neboli totálne eliminované. Preto boli tak časté zmeny kňazov na rusínskych farnostiach v deväťdesiatych rokoch 20. st. Na Zemplíne, kde už v tom čase bolo všade len po slovensky (Košický gréckokatolícky apoštolský exarchát) sa kňazi už nemenili tak často, lebo tam už nato nebol dôvod.

Tajný episkop-bazilián Kyr **M. J. Potaš** (1918-2006), ktorý bol Rusínom-Ruthénom ukrajinskej orientácie, sa viac ráz medzi spolubratmi vyjadroval, že pravoslávni na Slovensku by mali gréckokatolíckemu episkopovi Jánovi Hirkovi postaviť bronzovú sochu v nadľudskej veľkosti a pod ňou na podstavci vyryť zlatými písmenami nápis «*Gréckokatolíckemu episkopovi Jánovi Hirkovi vďační pravoslávni za posilnennie pravoslávia na Slovensku*», a to preto, lebo vďaka násilnej slovakizácii-latinizácii Rusínov-Ruthénov po r. 1990 veľa Rusínov spontánne prešlo z gréckokatolíckej do pravoslávnej Cirkvi (napr. skoro celá dedina Slovinky). Pri oficiálnom štátnom sčítaní ľudu v r. 1991 sa na Slovensku prihlásilo 30.000 pravoslávnych – o desať rokov nato, pri sčítaní ľudu v r. 2001 ich už bolo skoro dvojnásobne viac – vyše 50.000.

ПРОТОІГУМЕНАТ
ЧИНА СВ. ВАСИЛІЯ ВЕЛИКОГО
В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ

Пряшів, дня 10. травня 1948.

ч. 11/1948.

Всім Високопреподобним Отцям і Преп. Братям

Провінції св. Кирила й Методія

в Чехословаччині.

Оцим повідомляю всіх Високопреподобних Отців і Братів нашої провінції, що Всесвітліші й Високопреподобні Отець Генеральний Вікарій нашого св. Чина, Впр. О. Гліб Кинах, ЧСВВ. декретом з дня 24. квітня 1948. під числом 77/48. по приписам Конституцій нашого св. Чина іменували перших дефінітивних ігуменів наших монастирів у Чехословаччині. Першими дефінітивними ігуменами є:

Впр. О. Полікарп БУЛИК, ігумен монастиря в Пряшові.

Впр. О. Полікарп ОЛЕЯР, ігумен монастиря в Требішові.

Впр. О. Йосафат КУЗМЯК, ігумен монастиря Красний Брід,

т.ч. в Межилабірцях.

При тому повідомляю, що настоятелем нашого осідку в Празі був іменований Високопреп. Отець Никодим Крет, ЧСВВ. дня 10. XII. 1947.

Подаючи оце все до відома, випрошую багато Божого благословення для всіх Високопреподобних Отців ігуменів і прошу їх, щоб свої взнеслі й відповідальні уряди виконували в дусі Правил нашого св. Чина для більшої слави Божої і добра безсмертних душ, а всіх їх підданих прошу, щоб до своїх ігуменів-настоятелів відносилися з найбільшою пошаною, як до заступників Божих і під їх проводом щоб старались о своє власне освячення з тим високим і святим наміром, щоб наша молода провінція й усі її члени якнайбільше причинились своїм життям і працею до збільшення слави Божої на землі й до спасення безсмертних душ.

Provincialát Rádu sv. Bazila v Československu

Sebastián Sabol

протоігумен.

Spoločný oficiálny ***menovací dekrét z r. 1948*** *protoihumena československej baziliánskej Provincie sv. Cyrila a Metoda jeromnícha Sevastijana Š. Sabola (protoihumenom bol v rokoch 1948-1949), ktorým ustanovuje baziliánskych ihumenov monastyrov v Prešove, v Trebišove,* ***v Krásnom Brode (t. č. v Medzilaborciach)*** *a v Prahe.*

Rusínsku (ruthénsku) gréckokatolícku farnosť Medzilaborce spravovali baziliáni od r. 1939 až do násilnej likvidácie gr. kat. Cirkvi, teda do r. 1950. Parochom Medzilaboriec bol v rokoch 1939-1943 o. P. P. Hučko, OSBM (pozri str. 471-477), v rokoch 1943-1945 o. P. Oleár, OSBM a v rokoch 1946-1950 o. J. A. Fedoroňko, OSBM.

Baziliáni v Medzilaborciach rozvinuli bohatú misijnú činnosť, ktorá však mala i svoje krušné chvíle. V tomto čase zúrila II. svetová vojna, Slovenský štát bol pod vplyvom nacistického Nemecka. Začal tu panovať prehnaný nacionalizmus. 1. júna r. 1941 slovenskí žandári uväznili v Medzilaborciach jeromnícha svätého života – Nikodéma Nikolaja Kretta, OSBM, a neskôr ho odviezli do väznice v Ilave. Príčina? Že vraj na jednej zo svojich kázní povedal, že každý, kto je proti Ukrajincom, pôjde do pekla. Do väzenia ho dali i napriek tomu, že veriaci

Krásnobrodský odpust počas II. svetovej vojny…
Vojnoví invalidi, vojaci-žobráci prosia na svoju obživu… Dobová fotografia. Žobrák na fotografii nám pripomína slepého zo 14. storočia, ktorého zázračne uzdravila Krásnobrodská Bohorodica (pozri str. 31-33)…

potvrdzovali, že nič podobného nikdy nepovedal.

Keď ihumen Sevastijan S. Sabol (1909-2003)[9] pred županom v Prešove protestoval proti jeho nespravodlivému uväzneniu, aj jeho chytili a zavreli do domáceho väzenia. Po štyroch dňoch ho polícia previezla do Medzilaboriec, kde po krátkom výsluchu bol prepustený na slobodu, kým jeromních Krett i naďalej ostal uväznený v Ilavskej väznici.

22. júna toho istého roku (1941) o. S. Sabol odcestoval do Bratislavy, aby informoval pronuncia Mons. **Giuseppe Burzio** (1939-1945) o nespravodlivosti slovenských úradov voči baziliánom. Mons. Burzio ihneď zatelefonoval do kancelárie prezidenta, tj. do kancelárie rímskokatolíckeho kňaza **Dr. Jozefa Tisu** a zariadil, aby o. Sabol bol u neho prijatý na audienciu. 24. júna 1941 bol o. Sabol na 40 minútovej audiencii s prezidentom Jozefom Tisom. O dva týždne nato po priamom zásahu prezidenta-farára Tisa bol o. **Nikodém Nikolaj Krett** konečne prepustený z väzenia a vrátil sa do Medzilaboriec. Po týchto búrlivých udalostiach baziliáni sa zomkli ešte pevnejšie okolo Krásnobrodskej Bohorodici. Odvtedy, čo o. N. Krett dostal tvrdé ponaučenie od Tisovského štátu, ktorý otvorene spolupracoval s nemeckým Hitlerovským režimom-fašizmom, nikdy počas svojho života nevstupoval

*Baziliáni z Medzilaboriec **v štyridsiatych rokoch 20. st.** často chodili na ruiny Krásnobrodského monastyra si odpočinúť a nabrať nových duchovných i telesných síl…*

do nijakých národnostných debát a horlivo sa venoval len spáse svojej duše a pastorácii veriacich. Ale nepomohlo mu to – bol komunistami neskôr väznený ešte mnoho rokov, nie však pre údajný nacionalizmus, ale pre svätosť svojho života, ktorá bola diablovi a jeho posluhovačom tŕňom v oku. V r. 1975 bol vysvätený na tajného gr. kat. episkopa (str. 441).

V októbri 1944 sa front II. svetovej vojny zastavil pri Medzilaborciach. Preto baziliáni z Medzilaboriec prešli cez lesy do novopostaveného monastyra na Bukovej Hore. V Medzilaborciach v tom čase na fare ostal iba na všetko pripravený o. N. N. Krett.[10] Po prechode frontu sa väčšina vrátila opäť do Medzilaboriec.

V *Katalógu OSBM* z roku 1949, ktorý odráža stav baziliánov z r. 1948,[11] sa uvádza farnosť v Medzilaborciach obsluhovaná baziliánmi výslovne ako «*Krásnobrodský monastyr s dočasným sídlom v Medzilaborciach*».[12] Ihumenom monastyra bol od 24. apríla 1948 jeromních **Jozafát Š. Kuzmiak, OSBM** (1914-1978). Okrem toho tu boli: o. Jeronym A. Fedoroňko, o. Josafat J. Kaminskyj (1908-1970) a brat Metodij M. Švajka.

Katalóg OSBM z roku 1950[13] tiež uvádza baziliánov, ktorí žili v Medzilaborciach, ako členov Krásnobrodského monastyra. Podľa tohto *Katalógu* v tomto roku na medzilaborskej fare žilo dokopy dvanásť baziliánov: **Polykarp P. Bulyk** (1885-1961), **Jozafát Š. Kuzmiak** (1914-1978), **Hieronym A. Fedoroňko** (1918-2004), **Jozafát J. Kaminskyj** (1908-1970), **Marian J. Potaš** (1918-2006); scholastik **Stanislav Š. Danko** a traja bratia **Jozef Lozjak** (kuchár), **Metod M. Švajka** (1902-1979), **Pavol Varjan** (1909-1989) a traja novici: **N. Choma, J. Stasak** a **M. Najmyk**.

*o. **Nikodém N. Krett, OSBM** (1912-1983)*

V päťdesiatych rokoch 20. st. boli gréc-

***Krásnobrodský odpust v r. 1948**. Na fotke je vidno nielen odpustové šiatre, ale i rozsiahle – čo do rozlohy – opevnenie monastyra.*

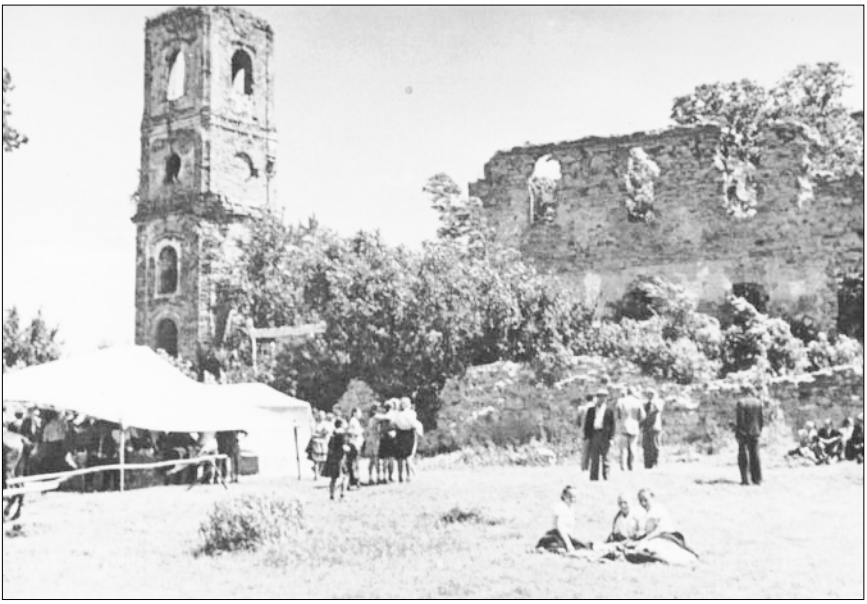

***Krásnobrodský odpust v r. 1948**. Vľavo je vidno vežu cerkvi Sošestvija a vpravo čelnú stenu mohutnej poschodovej budovy monastyra.*

kokatolícki baziliáni, podobne ako aj iní rímskokatolícki reholníci v Československu, likvidovaní komunistickým režimom. Mnohí boli uväznení, po prepustení na slobodu pracovali v dušpastierskej práci tajne. Takýto stav trval prakticky až **do jesene r. 1989**.

Rok 1951 – z kameňa Krásnobrodského monastyra vybudované družstevné kravíny…

Podľa svedectva **Michala Šmajdu**, v päťdesiatych rokoch 20. st. (niekedy **tesne po r. 1950**) *Miestny národný výbor v Krásnom Brode* (vedený socialistickými predákmi) zorganizoval socialistickú brigádu, do ktorej vyzval miestnych obyvateľov obecným rozhlasom. Poskytol im štyri traktory s vlečkami a išli rozoberať kamennú budovu Krásnobrodského monastyra. Nepáčilo sa to ani gréckokatolíkom (ktorí boli vtedy oficiálne zakázaní-zrušení), ani pravoslávnym. Ale strach pred postihmi zo strany vtedajšieho *Miestneho národného výboru* (MNV) bol väčší než pred Hospodom Bohom… Vtedy ešte stojace zvyšky historických dvestoročných kamenných múrov za pomoci traktorov povaľali a zo získaného kameňa vybudovali družstevné kravíny,[14] ktoré dodnes stoja v Krásnom Brode.[15]

Najväčším nepriateľom všetkého krásneho, čo kedy vytvorila ľudská ruka, je nie samotný zub času alebo prsty prírody..., ale sám človek, a to hlavne v prípade, keď sa mení politický režim. Taká je mentalita ľudí predovšetkým v strednej a východnej Európe.

Taliani majú viac obchodno-turistického "rozumu" ako všetci Slovania dokopy

V Taliansku pamätníky všetkých režimov stoja dodnes, dokonca i fašistického Benita Mussoliniho (napr. obelisk s menom **Mussolini** pred olympijským štadiónom v Ríme) a turisti majú čo obdivovať a navštevovať. Taliansko má históriu a dodnes žije najmä z turistického ruchu. U nás však, pri každej zmene režimu, či politického systému – nový režim automaticky bezohľadne ničí všetky vybudované pamätníky režimu starého-predchádzajúceho, a tak turisti nemajú na obdivovanie takmer nič... Tak to bolo **po r. 1918** pri rozpade Rakúsko-Uhorska a vzniku predvojnového Československa (v Bratislave sa zničil korunovačný pahorok, váľali sa sochy a umelecké fontány **Márie Terézie, Františka Jozefa**…), tak to bolo po nástupe socializmu **po r.**

1948 (ničili sa "buržoázne" sochy **Masaryka, Beneša**…), tak to bolo i za socializmu (likvidácie sôch a pamätníkov "kultu osobnosti" **Stalina**…) a tak to bolo i po páde socializmu **po r. 1989** (nevedno kam zmizli všetky kvalitné bronzové, vysoko umelecké sochy **Lenina, Marxa, Engelsa, Gottwalda**…). Taká ú-bohá a nerozumná je naša slovanská mentalita.

Gigantické osobnosti socializmu: ***Lenin*** *(1870-1924),* ***Stalin*** *(1879-1953) a* ***Gottwald*** *(1896-1953).*

Múdro však urobili za socializmu v Prešove. Nevedeli, čo majú urobiť so sochou gréckokatolíckeho kňaza a buditeľa Rusínov **Alexandra Duchnoviča**, ktorá bola postavená za prvej republiky v centre mesta. Duchnovič mal šťastie, pretože v časoch 19. st. – keď žil a pôsobil, Rusíni sa volali *Rusmi* a ich viera *ruska vira*. To prevážilo nad tým, že bol kňazom zlikvidovanej gréckokatolíckej viery (1950-1968). Keďže vtedy sa hlásalo heslo «*So Sovietskym zväzom* (teda Rusmi) *na večné časy*», tak nechcenú obrovskú bronzovú sochu "Rusa" Duchnoviča neroztavili (ako to urobili so sochami Masaryka, či iných), ale ju len opatrne premiestnili na okraj mesta k rieke Toryse, kde stojí dodnes. Vďaka tomu, že túto sochu za socializmu nezničili, dnes skoro všetci prichádzajúci do Prešova americkí, či iní turisti, hlavne Rusíni (Ruténi), navštevujú túto sochu a fotia sa pred ňou – tak majú deň vyplnený i týmto kultúrnym zážitkom…

Podobne sa malo urobiť so starodávnymi bronzovými, či kamennými sochami a pamätníkmi všetkých minulých režimov… Keď sa zmenil politický systém, mali sa premiestniť z centra miest na ich okraj…, alebo odložiť-zavrieť do múzea a nie "po barbarsky" likvidovať vlastné dejiny a kultúru…

«Socialistické smetisko» na Monastyre

Gr. kat. Cirkev bola komunistami oficiálne zrušená **v r. 1950-1968** a baziliáni doslovne, ako keby vôbec neexistovali **v r. 1950-1990**. Všetky majetky Cirkvi i baziliánov zkonfiškoval socialistický štát. Čo bolo baziliánske (či gréckokatolícke), to bolo v tom čase akoby prašivé.

Symbolické a veľavravné bolo i to, že v tomto období práve na pozemkoch slávneho a starodávneho baziliánskeho monastyra Krásny Brod bola založená skládka smetia a odpadkov z 22 okolitých obcí. Skládka smetia bola vytvorená v bezprostrednej vzdialenosti asi 100 metrov od rozvalín monastyra, a to tak blízko, že na jeseň, keď opadne lístie okolitých stromov cloniacich smetisko, obrovské haldy sme-

tia je vidno z okien aj neďaleko novopostaveného monastyra. Po r. 1990, keď nastala sloboda i pre baziliánov a týmto bola i v Krásnom Brode reštituovaná časť majetkov, územie smetiska im nebolo vrátené s odôvodnením, že sa vraj jedná o «zastavanú plochu» (v skutočnosti je dodnes a práve dnes zdrojom rozprávkových príjmov pre samotnú obec Krásny Brod)… A na toto smetisko sa zváža smetie z okolitých obcí dodnes… Smetisko sa naďalej volá podobne ako za socializmu: «Monastyr» (pozri na str. 437).

Každé zlo sa však vracia ako bumerang… Ľudia (veriaci i neveriaci) z celého okolia aj dnes, podobne ako v minulosti prichádzajú k studni v areáli starého Monastyra, v minulosti na vozoch, dnes na autách,

***Fotografia vstupnej brány na dodnes funkčnom obrovskom verejnom smetisku v Krásnobrodskom monastyre**. Bolo založené za socializmu a bolo symbolicky ateistickým režimom nazvané «**Monastyr**». Fotografia je z roku 1997.*

či ťahajúc vozíky a čerpajú si monastyrskú vodu do mnohých plastových fliaš… Vodu si potom odvážajú domov a pijú. Každý rok na odpusty posväcovaná voda má totiž výbornú chuť (niektorí dokonca tvrdia, že je lepšia ako minerálna z obchodu). Za socializmu založené obrovské smetisko len sto metrov povyše naďalej znečisťuje spodné vody, ktoré určite infikujú aj túto studňu a vodu v nej – teda bumerang sa vracia… A na smetisko sa obrovskými autami deň, čo deň naďalej dovážajú nové a nové haldy odpadkov rozličného typu a charakteru.

Rok 1972 – reštaurovanie Krásnobrodskej čudotvornej ikony

V sedemdesiatych rokoch 20. st. (r. 1972) zásluhou jeromnícha, tajného protoihumena **Mariána J. Potaša**, OSBM, bola Krásnobrodská ikona reštaurovaná akademickým maliarom **Mikulášom Jordánom** (1892-1977) a boli namaľované i jej kópie,[16] a to tak dokonale, že sú takmer na nerozlíšenie od originálu. To je mimo iného i najúčinnejšia ochrana tejto starodávnej historickej pamiatky, pretože nikto z nepovolaných (dokonca ani pamiatkári) nevie, čo je kópia a čo originál. Viac o ikone pozri v kapitole č. 2 na str. 39-72.

*Stará (vľavo) i nová **studňa v Krásnobrodskom monastyre**. Ženy si čerpajú vodu do plastových fliaš, aby si ich odniesli do svojich domácností… Foto z roku 2002.*

Rok 1972 – tajný gr. kat. episkop a protoihumen Marián Ján Potaš, OSBM

V auguste r. 1972 bol za tajného gréckokatolíckeho episkopa vysvätený vtedajší tajný protoihumen Rádu sv. Bazila Veľkého v Československu o. Marián Ján Potaš, OSBM (1918-2006). Vysvätil ho tajný biskup **Felix M. Davidek**, ktorý okrem viacerých iných vysvätil za tajného gréckokatolíckeho episkopa 3. decembra 1967 aj o. **Eugena Kočiša** (pozri str. 441).

Rok 1974 – totálne vynovenie kaplnky Pokrova

I napriek tomu, že v sedemdesiatych rokoch vo vtedajšom Československu bol tvrdý socializmus a sv. Cirkev bola štátom prísne kontrolovaná a obmedzovaná (pozri napr. dokument z r. 1969 na str. 448), podarilo sa získať potrebné povolenia na opravu kaplnky Pokrova (od cirkevného tajomníka, ktorý v mene štátu obmedzoval Cirkev v jej činnosti). **V r. 1974** bola kaplnka Pokrova úplne vynovená. Oficiálne ju vynovoval *Gréckokatolícky farský úrad Krásny Brod* so svojim vtedajším správcom farnosti o. **Eduardom Gerbery** (1909-1993). Baziliáni vtedy boli zakázaní (1950-1990), a preto ich vtedajší tajný protoihumen a v tom čase už aj tajný gréckokatolícky episkop jeromních M. J. Potaš, OSBM pri oprave kaplnky mohol vystupovať len inkognito.

Kaplnka Pokrova v areáli Krásnobrodského monastyra ležiaceho ešte stále v ruinách (od roku 1915) bola zvonku **v r. 1974** opatrená novou, veľmi trvácnou brizolitovou omietkou a bola vkusne vymaľovaná i zvnútra… Pripomína to dodnes nápis v cyrilike nad vchodom do kaplnky z vnútornej strany: «**Сі́ю каплицю дали обновити грекокатолики въ честь Пре҃сты́ѧ Влады́чицы на́шеѧ Богоро́дицы и҆ приснодѣ́вы Марі́и. 1974 рокꙋ.**» [čítaj: *Síju kaplicju dali obnoviti hrekokatoliki vo česť Presvjatýja Vladýčicy nášeja Bohoródicy i prisnoďívy Maríji. 1974 roku*]. V texte sa podčiarkujú gréckokatolíci, lebo od r. 1950 do r. 1968 bola aj samotná existencia gréckokatolíkov v Československu zakázaná komunistami. Preto v r. 1974 (šesť rokov po obnovení činnosti gréckokatolíckej Cirkvi) sa v nápise podčiarkuje príslušnosť k tejto cirkvi, aby v prípade, žeby gréckokatolíci boli niekedy opäť zakázaní, nápis **z r. 1974** neustále pripomínal

ich existenciu a činnosť.

V abside nad prestolom je na stene namaľovaná freska *Sošestvija Sv. Ducha* so staroslovanským nápisom-modlitbou k Sv. Duchu nad ňou: «**Царю̀ небе́сный Оу̂тѣ́шителю, Дꙋше и́стины**».

Takto vyzeral ***interiér gréckokatolíckej baziliánskej kaplnky Pokrova Presvjatoj Bohorodici*** *(1759-1761) v Krásnobrodskom monastyre s čudotvornou ikonou Krásnobrodskej Bohorodici na prestole v r. 2008. Nástenné maľby sú z r. 1974. Dve ikony nahrádzajúce ikonostas pochádzajú z Trebišovského baziliánskeho monastyra a do kaplnky boli privezené v r. 1998 (pozri na str. 53).*

Rok 1975 – tajný gr. kat. episkop Nikolaj Nikodem Krett, OSBM

Vyššie spomenutý tajný gréckokatolícky episkop **Eugen Kočiš** 24. augusta 1969 tajne vysvätil na episkopa o. **Ing. Bedřicha Provazníka**, ten tajne vysvätil na episkopa o. **Fridolína Záhradníka** a ten v r. 1975 vysvätil tajného gréckokatolíckeho episkopa **N. N. Kretta, OSBM** (1912-1983). Tento v nadzvyčajnom dušpastierskom zápale a nevídanej horlivosti svätého života svätil, po vzore prvotnej Cirkvi nábožné vdovy za diakonesy. Závistlivé a neprajné latinské jazyky ho po jeho smrti falošne obvinili, že vraj «*svätil ženy na kňazov…*». Tajný episkop Krett zomrel náhle a za záhadných okolností v plnom prúde svojej tajnej a Bohumilej pastoračnej činnosti (celý čas navštevoval ľudí po bytoch a tajne ich spovedal) v Michalovciach dňa 29. apríla 1983.

70-té roky 20. st. – v Ríme tlačené farebné obrázky ikony

Koncom 70-tych rokoch 20. st. sa podarilo protoihumenovi o. M. J. Potašovi, OSBM, prepašovať (v Československu bol vtedy ešte stále totalitný režim) do Ríma (Taliansko) farebné negatívy Krásnobrodskej čudotvornej ikony. Rímski baziliáni dali následne, a to dokonca viackrát vytlačiť farebné obrázky v niekoľko stotisícovom náklade na kriedovom pohľadnicovom papieri vo formáte vhodnom na vkladanie do modlitebných knižiek. Všetci gréckokatolícki baziliáni celého sveta tieto obrázky používali pri svojich ľudových misiách alebo pri primičných Liturgiách na rozdávanie ako pamiatku veriacim. Na obrázkoch bolo napísané, že sa jedná o Krásnobrodskú čudotvornú ikonu zo Slovenska. Takto sa Krásnobrodská čudotvorná ikona stala známou nielen v Taliansku, ale aj v iných krajinách, kde pôsobia baziliáni: v Kanade, USA, Brazílii, Argentíne, Uruguaji, Veľkej Británii, Poľsku, Maďarsku, Srbsku (Juhoslávii), Rumunsku a na Ukrajine.

---

[1] Porov. А. Пекар, «"Записки" о. Гліба Г. Кінаха, ЧСВВ, про початки реформи на Закарпатті», *Analecta OSBM*, Rím, XII (1985) str. 135.

[2] Podrobnejšie o priebehu II. reformy baziliánov na Podkarpatsku pozri J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastyra (Bukovej Hory) a historické zmienky o iných baziliánskych monastyroch na východnom Slovensku*, Prešov, 2004, str. 137-143.

[3] O znovupostavení monastyra na Bukovej Hore v rokoch 1942-1943 a živote baziliánov v danom období pozri *tamtiež*, str. 147-157.

[4] Porov. С. Решетило, «Василіянські монастирі на Підкарпатській Ру-

си», *Календар Місіонаря на 1926 рік*, Žovkva, 1925, str. 123.

[5] M. M. Hlaváč bol vyhľadávaným spovedníkom, mystikom. Zomrel v povesti svätosti so stigmami na rukách, (porov. J. Babjak, «Hlaváč, Emanuel Michal, OSBM», *Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska*, Bratislava, 2000, str. 485; J. Babjak, *Zostali verní osudy gréckokatolíckych kňazov*, 5, Košice, 1999, str. 29-33).

[6] Protoihumenom Provincie sv. Mikuláša na Podkarpatskej Rusi bol od r. 1932 do r. 1940. Okrem toho bol neskôr (od r. 1949 do r. 1961) protoihumenom i československej provincie sv. Cyrila a Metoda.

[7] Bol tiež baziliánom. Narodil sa 17. 7. 1888, na kňaza bol rukopoložený 27. 8. 1911, večné sľuby ako bazilián zložil 28. 11. 1926. Na episkopa bol vysvätený 20. 2. 1927. Zomrel 17. 7. 1960 v Leopoldskej väznici. V roku 2001 ho pápež Ján Pavol II. vyhlásil za blahoslaveného. Jeho sviatok sa slávi 17. júla (v deň sv. Gorazda podľa byzantského gréckokatolíckeho kalendára).

[8] «Na Slovensku v r. 1968 bola Gréckokatolícka cirkev obnovená, avšak jej hierarchia nepokračovala v intenciách biskupa Gojdiča, ba práve naopak, **vydala sa cestou agresívnej slovakizácie cirkevných obradov a ich presadzovania v pastoračnej praxi spočiatku na slovenských, a potom na rusínskych farnostiach**. Tento stav pretrváva aj v súčasnosti…», (F. Krajňák, «Aplikácia rusínskeho jazyka v cirkevných obradoch Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku» in A. Plišková, *Rusínska kultúra a školstvo po roku 1989*, Prešov, 2008, str. 157).

[9] Narodil sa v Prešove 7. decembra 1909. V rokoch 1948-1949 sa stal protoihumenom Československej provincie sv. Cyrila a Metoda. Provincia sv. Cyrila a Metoda, ktorá bola oficiálne vytvorená 16. marca 1948. V päťdesiatych rokoch musel emigrovať do USA, pretože ho hľadala sovietska KGB. Žil najmä v baziliánskom monastyre sv. Jozafáta vo Warren (Michigan, USA). Zomrel 20. 2. 2003 vo Warren, USA.

[10] Porov. С. Сабол, «Причинки до історії Провінції св. Кирила і Методія в Чехословаччині», *Нарис історії Василіянського Чину Святого Йосафата*, Rím, 1992, str. 480-486.

[11] Porov. *Catalogus Ordinis Basiliani S.ti Josaphat ineunte anno 1949*, Nr. 1, Rím, 1949, str. 51; Tiež *Blahovistnik* z 1. apríla 1948 hovorí o tom, že baziliáni «obnovili Krásnobrodský monastyr, tým, že sa usídlili v Medzilaborciach na fare a obhospodarujú túto farnosť» (*Благовістник*, 7/1948, str. 55).

[12] «Monasterium Krasnobrodense n.t. in Medzilaborce S. Spiritus».

[13] Porov. *Catalogus Ordinis Basiliani S.ti Josaphat ineunte anno sancto MCML*, Nr. 2, Rím, 1950, str. 42.

[14] Každý kravín vybudovaný za socializmu tvorila veľmi dlhá prízemná budova, v ktorej bolo ustajenených vedľa seba niekoľko stovák kráv.

[15] Porov. M.M. Bilančík, «Rujnovaňa slavnoho Krasnobridskoho monastyrja», *Blahovistnik*, Krásny Brod, 6 (2007) str. 6-7.

[16] Porov. М. Поташ, «Памятники Пряшівської епархії», *Gréckokatolícky kalendár* na rok 1985, Bratislava, 1985, str. 87.

30. Archeologický výskum v r. 1976

Od **5. do 29. júla r. 1976** uskutočnili – prevažne študenti archeológie – vykopávky na mieste rozvalín Krásnobrodského monastyra. Urobilo sa 12 sond. Výskumu sa však nepodarilo zachytiť prípadné doklady staršej stavebnej činnosti a ani nájsť nálezy staršie ako zo 17. st. so záverom, «*že preto je potrebné byť opatrným ohľadom datovania dávnych fáz budovania monastyrského komplexu, lebo doteraz sme nenašli potvrdenia o jeho stredovekom pôvode*».[1]

K tejto mienke treba však dodať, že je opodstatnená iba z hľadiska samých krátkodobých vykopávok ako takých (trvali len smiešnych 24 dní!), pretože praktická archeológia zvyčajne objavuje iba trvalé kamenné pozostatky; avšak je isté, že baziliánsky monastyr Svätého Ducha v Krásnom Brode bol v najstarších časoch drevený. Taktiež **pri robení vyššie spomínaných zemných sond ušli pozornosti archeológov ruiny svätyne cerkvi, ktorá je pozostatkom pôvodnej kamennej stavby zo 14. st. – pôvodnej kamennej kaplnky Presvätej Bohorodičky** (pozri str. 186).

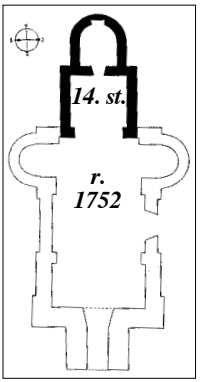

Krásnobrodskí mnísi boli, i čo sa týka majetkovej situácie, vždy veľmi blízki veriacim, ktorým slúžili. Veď, zatiaľ čo sa iné monastyry v stredoveku budovali z kameňa a chudobní ľudia žili v dreveniciach, baziliáni mali svoje monastyry tak isto z dreva.

Ostáva teda naďalej hľadať staré, hlavne písomné zmienky, aby sa takto ešte viacej konkretizovala existencia Krásnobrodského monastyra v najstarších cyrilometodejských časoch. Škoda len, že niektoré bibliotéky, ktoré by nám mohli v mnohom objasniť situáciu, naďalej ostávajú uzavreté verejnosti i keď žijeme na začiatku 21. st. (napr. rímskokatolícky arcibiskupský archív v maďarskom Egeri). Možno obsahujú materiál, ktorý by niekoho zahanboval?

---

[1] Porov. Л. Олекса, «Історико-археологічне дослідження у Красному Броді в 1976 році», *Науковий збірник Музею української культури у Свиднику*, 10, Prešov, 1982, str. 623.

Krásnobrodský odpust v štyridsiatych rokoch 20. storočia.
Obr. hore: *pohľad od vstupnej brány na kaplnku Pokrova,* ***obr. dole:*** *pohľad od kaplnky Pokrova Presvjatoj Bohorodici na oblúk vstupnej brány.*

31. Veľavravné a veľa prezrádzajúce počty pútnikov

Podľa **Kralického** (ide o svedectvo **z r. 1865**) sa v Krásnobrodskom monastyre každoročne schádzali ľudia z okolitých dedín a miest vo veľkom množstve hlavne na sviatok *Sošestvija Sv. Ducha* (*Trojcin deň, Rusaľa*), na sviatok *Vozdviženija Čestnoho Kresta*, *Pokrova Prečistoj Bohorodici* a na *Veliku Pjatnicju*.[1]

Podľa **Sabola**, v období počas a po II. svetovej vojne, sa tu gréckokatolíci schádzali každoročne na odpust *Sošestvija Svätého Ducha* a *Pokrov Presvjatoj Bohorodici*.[2] **Do r. 2001** sa tu pútnici schádzali vždy **podľa juliánskeho štýlu** (teda podľa starého cyrilometodejského kalendára). Vo farnosti Krásny Brod si gréckokatolícki veriaci udržali juliánsky kalendár až do r. 1998, kedy prešli na gregoriánsky kalendár (väčšina krásnobrodčanov i v r. 1998 bola proti novému kalendáru, ale ich vôľa nebola od miestneho správcu farnosti jeromnícha P. Š. Jacoša, OSBM, vzatá do úvahy).

Dá sa povedať, že odpustom (na *Rusaľa*) v Krásnobrodskom monastyre sa začínajú všetky významnejšie odpusty v Prešovskej eparchii a druhým odpustom (na *Pokrov*) tiež tu aj končia a prichádza zima.

V medzičasoch, keď nebol obnovený Monastyr, na odpustoch vždy prenášali kópiu ikony Krásnobrodskej Bohorodičky v slávnostnej procesii z cerkvi z Krásneho Brodu – ako miestni veriaci hovoria – *na Manastyr*, kde sa konal odpust na priestranstve pred kaplnkou *Pokrova*.

10.000 pútnikov v r. 1614, 6.000 pútnikov v r. 1928…

Z r. 1614 máme zmienku, že na *Rusaľa* v Krásnom Brode bolo okolo 10.000 (slovom: desaťtisíc) pútnikov. Na vtedajší čas to bolo naozaj nevídané množstvo (vtedy ešte nežilo toľko ľudí ako dnes, celá Eu-

rópa mala len 10 miliónov obyvateľov). V 17. st. po stredoeurópskych dedinách žilo len od 30 do 100 ľudí, ktorí sa nedožívali vysokého veku… Priemerný vek života u mužov bol často len okolo 30 a u žien okolo 40 rokov. Kosili ich choroby, vojny a ťažká robota. Niekedy nevoľníkom k predčasnej násilnej smrti dopomohol miestny «pán života a smrti» – šľachtic. V stredoveku vojna znamenala ťaženie napr. 5.000 mužov proti 12.000 a pod. Jedine Tatári a neskôr Turci prišli so stotisícovou armádou, a vtedy už Európa bola na kolenách…

O tristo rokov neskôr, na *Rusaľa* **3. júna 1928** sa na odpuste v Krásnobrode zúčastnilo okolo 5.000 až 6.000 veriacich. Prišiel tam osobne, podobne ako každý rok, aj vladyka Kyr **Pavel P. Gojdič, OSBM** (1888-1960). Vladyka **Gojdič** (dnes už vyhlásený za svätého) tam neprichádzal ako iní prešovskí gr. kat. vladykovia pred ním, či po ňom, že prídu tesne pred archijerejskou Liturgiou, odslúžia ju, pohostia sa na slávnostnom chutnom poodpustovom obede a idú preč. Vladyka-bazilián Kyr **Pavel Gojdič** prichádzal na odpust *Sošestvija* už ráno, a to tak, že už od 8.00 sedel a osobne spovedal rusínskych pútnikov. Spovedal až do desiatej hodiny, kedy začala archijerejská Služba Božia. V r. 1928 na Božestvennej Liturgii hneď po zaspievaní staroslovanského Evanjelia *propovidal* po rusínsky o. **Heorhij Nevickyj** (paroch z Medzilaboriec) a po Božej Liturgii ešte jeromních **Teofan Skyba, OSBM**. Po *Večirňi* s dlhými modlitbami k Sv.

Svätý bazilián-episkop svjaščenomučenik Pavel Peter Gojdič.
Perokresba z r. 1932.

Duchu sa po rusínsky prihovoril k svojim veriacim sám vladyka-bazilián **Pavel Gojdič**. Na odpuste spovedal, podľa dobrého príkladu episkopa, nielen vladyka, ale aj všetci kňazi z okolia… Ako dobová správa poznamenáva, na odpuste (ktorý trval niekoľko dní – pozri str. 26, 336), sa vtedy objavili i dvaja pravoslávni svjaščenici a asi 50 ich veriacich, ktorí sa v noci vlámali do gréckokatolíckej cerkvi *Soboru sv. Joana Krestiteľa* v dedine a poškodili ikonostas…[3]

Vladyka **Pavel Gojdič** po Krásnobrodskom odpuste v r. 1928 navštívil Kalinov, Čertižné, Haburu i Borov. 5. júna 1928 sa zúčastnil aj baziliánskeho odpustu *Sošestvija Sv. Ducha* na Bukovej Hore pri Stropkove, kde bola i posviacka obnoveného chrámu. Pred Božestvennou Liturgiou na Bukovej Hore *propovidal* gr. kat. dekan o. **Myron Petraševič**, na archijerejskej Službe Božej bazilián o. **T. Skyba** (1883-1949) a po Službe Božej sám bazilián-vladyka **Pavel Peter Gojdič**.[4]

Nie zanedbateľným faktom je tá skutočnosť, že po beatifikácii vladyku-baziliána Pavla P. Gojdiča na svätopeterskom námestí v Ríme (2001) krásnobrodskí baziliáni počas odpustu *Rusaľa* – 2. júna v roku 2002, zasvätili kaplnku na prvom poschodí novopostaveného monastyra (pozri str. 506-507) práve svojmu svätcovi svjaščenomučenikovi Pavlovi P. Gojdičovi (sviatok 17. júla), ktorý sa takto stal nielen odpustovým návštevníkom, ale trvalým členom Krásnobrodskej *obyteli* baziliánov.

10.000 pútnikov v roku 1946

Tesne po II. svetovej vojne, na *Rusaľa* **v r. 1946** na odpust do Krásnobrodského monastyra podľa dobových svedectiev prišlo tiež okolo 10.000 (desaťtisíc) rusínskych veriacich. Prišli poďakovať Hospodu Bohu a Presv. Bohorodici za ukončenie zničujúcej vojny. Prešovského vladyku **Pavla P. Gojdiča, OSBM**, ktorý tam samozrejme nechýbal, privítal protoihumen baziliánov o. **Polykarp Bulyk** (bol Ukrajincom z Haličiny, ktorý sa presťahoval do Československa a prijal čsl. občianstvo) slovami:

«*Війна знищила наші маєтки, доми, церкви, манастирі, але не знищила духа народу й любови до тих святих місць, де століттями спрягнені душі знаходили духовний корм*».

K sv. príčastiu vtedy pristúpilo okolo 1.000 veriacich. *Propovid'* v prítomnosti vladyku Kyr P. Gojdiča, na odpuste po zaspievaní staro-

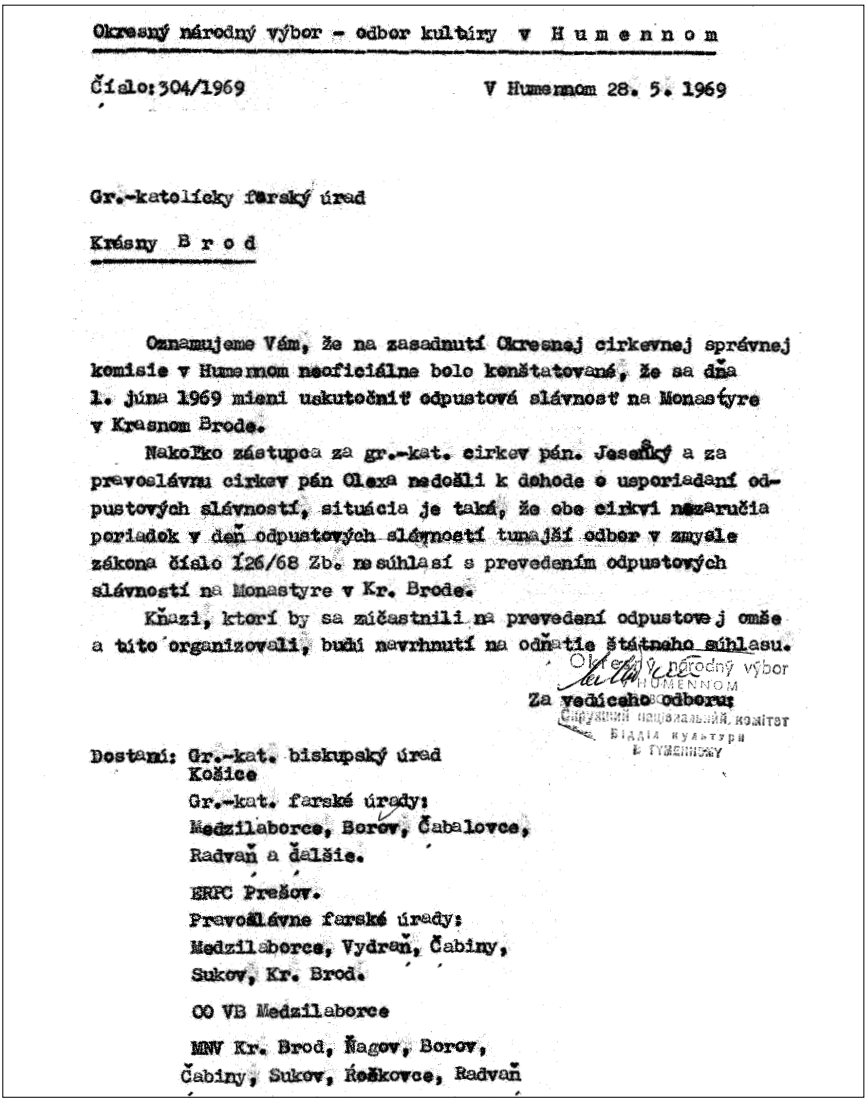

Okresný národný výbor - odbor kultúry v H u m e n n o m

Číslo: 304/1969 V Humennom 28. 5. 1969

Gr.-katolícky farský úrad

Krásny B r o d

Oznamujeme Vám, že na zasadnutí Okresnej cirkevnej správnej komisie v Humennom neoficiálne bolo konštatované, že sa dňa 1. júna 1969 mieni uskutočniť odpustová slávnosť na Monastyre v Krasnom Brode.

Nakoľko zástupca za gr.-kat. cirkev pán. Jesenský a za pravoslávnu cirkev pán Olexa nedošli k dohode o usporiadaní odpustových slávností, situácia je taká, že obe cirkvi nezaručia poriadok v deň odpustových slávností tunajší odbor v zmysle zákona číslo 126/68 Zb. nesúhlasí s prevedením odpustových slávností na Monastyre v Kr. Brode.

Kňazi, ktorí by sa zúčastnili na prevedení odpustovej omše a títo organizovali, budú navrhnutí na odňatie štátneho súhlasu.

Okresný národný výbor
HUMENNOM
Za vedúceho odboru:
Окружний національний комітет
Відділ культури
в ГУМЕННОМУ

Dostanú: Gr.-kat. biskupský úrad
Košice
Gr.-kat. farské úrady:
Medzilaborce, Borov, Čabalovce,
Radvaň a ďalšie.

ERPC Prešov.
Pravoslávne farské úrady:
Medzilaborce, Vydraň, Čabiny,
Sukov, Kr. Brod.

OO VB Medzilaborce

MNV Kr. Brod, Ňagov, Borov,
Čabiny, Sukov, Košikovce, Radvaň

Dokument z r. 1969: zákaz odpustu na Rusalìa *– ilustruje vtedajšiu kontrolu zo strany štátnych orgánov a všemožné obmedzovanie krásnobrodských odpustov. Stojí za povšimnutie aj samotná cyrilikou-azbukou písaná úradná dvojjazyčná pečiatka:* «Окружний національний комітет Відділ культури в ГУМЕННОМУ»*, pričom dnes po 30 rokoch sa prítomnosť Rusínov v Humennom bagatelizuje.*

slovanského Evanjelia po rusínsky predniesol bazilián o. **Polykarp Oleár.** A po Službe Božej povedal *propovid'* po rusínsky sám vladyka Gojdič. Hovoril, akoby v prorockej predtuche blížiaceho sa komunistického prenasledovania (1950) i nástupu nacionalistov a latinizátorov na prešovský episkopský prestol (po r. 1968) – o vytrvalosti v dobrom.[5]

Minister kultúry SR Ladislav Snopko na odpuste v r. 1990

Na odpuste *Sošestvija sv. Ducha* (*na Rusaľa*) v r. 1990 sa zúčastnil aj minister kultúry Slovenskej republiky **Ladislav Snopko** (1949). Prišiel na pozvanie protoihumena baziliánov a tajného episkopa o. M. J. Potaša. Ministrom kultúry bol v rokoch 1990-1992. Počas jeho funkčného obdobia bol v r. 1990 publikovaný nasledovný, mimoriadne umelecký opis odpustu v Krásnobrode:

«*Slnečná júnová nedeľa. **Do kopca pomaly so spevom kráčal desaťtisícový dav ľudí.** Prešiel popri zrúcanine kostola a zastavil sa pri pódiu, za ktorým stála kaplnka. V Krásnom Brode pri Medzilaborciach, po desaťročiach zákazov, začal gréckokatolícky odpust.*

*Pomaly sa odvíjala nádherná spievaná gréckokatolícka omša. Celý čas som stál prikovaný na mieste, fascinovaný silou zážitku, o ktorom som si myslel, že dávno patrí histórii. Videl som ľudí, ktorí prišli z rôznych miest krajiny, aby si uctili svojho Boha, vyšší princíp, ktorý im pomáha prekonať aj tie najťažšie chvíle. Princíp, ktorý im pomáha pracovať a veriť v dobro, aj keď sa im ho v minulosti veľa nedostalo. Spev, ktorý v sebe na jednej strane skĺbil odhodlanie a presvedčenie vydržať a na strane druhej nehu, obsahujúcu mäkký prízvuk okolitej zvlnenej krajiny, sa mi vryl do pamäti ako princíp kultúrnej podstaty východného Slovenska. Uvedomil som si, že je potrebné, aby tento nádherný kút Slovenska, táto osobitá a svojská časť strednej Európy mohla naozaj zažiariť vo svojej plnej duchovnej kráse. Aby sa tento bytostne duchovný prejav nevytratil, nerozplynul kdesi do širokej Európy. A zároveň, aby každý, kto sem príde, mohol čerpať z prastarej kresťanskej sily. Niekolkokrát som o tom všetkom hovoril s Otcom biskupom **Hirkom**. Cez údel gréckokatolíckych veriacich som vlastne spoznával východné Slovensko…*».[6]

Pokles počtu pútnikov o 50% na prelome 2. a 3. tisícročia…

Ako píše **Zaklinskyj**, v 20. st. – až **do r. 1950** (kedy bola gréckokatolícka Cirkev v Československu zakázaná) na Krásnobrodských odpustoch *Rusaľa – Sošestvija Sv. Ducha* sa zúčastňovalo ešte okolo 5.000 až 6.000 ľudí.[7]

Baziliáni: o. Sevastijan S. Sabol (1909-2003), o. Jeronym A. Fedoroňko (1818-2004) a o. Marian J. Potaš (1918-2006) na odpuste ***na Rusaľa v Krásnobrode v r. 1991****.*

Odpust na Rusaľa – Sošestvije Sv. Ducha v Krásnobrode v roku 1991*.*
Prenášanie čudotvornej ikony Bohorodici z Krásnobrodu na Manastyr.

Keď boli po komunistickom zákaze (1950-1990) baziliáni opäť štátom dovolení, na prvom verejnom odpuste ***Sošestvija Sv. Ducha*** **v r. 1990** sa s veľkým entuziazmom podľa vyššie uvedeného svedectva samého ministra kultúry Slovenskej republiky zúčastnilo dokonca okolo 10.000 (desaťtisíc) veriacich. Pre terajší početný, ale o to viac zateizovaný svet to bolo nemalé množstvo.

Potom ich počet **koncom 20. a začiatkom 21. st.** prudko klesol na 3.000, ba i 2.000.

Hlavné príčiny zmenšovania počtu pútnikov

Čo nedokázali prísne zákazy satanských zemepánov s jezuitmi po boku v stredoveku, ba ani totalitný systém komunistov, to dokázali urobiť vlastní, karierizmu a prospechárstvu oddaní (Vatikánom menovaní) episkopi. K rapídnemu dvoj i viacnásobnému zníženiu počtu veriacich účastných na krásnobrodských odpustoch, o ktoré sa diabol márne usi-

Odpust na Rusaľa – Sošestvije Sv. Ducha v Krásnobrode v roku 1993.
Prestol bol umiestnený pred kaplnkou Pokrova Presvjatoj Bohorodici.

Odpust Pokrova Prečistej Divy Mariji v Krásnobrode v roku 1995. *Autá parkujúce pred starodávnym Monastyrom. Autobus na obrázkoch je až z Kojšova. V tom čase bola v Kojšove bezohľadne likvidovaná staroslovančina v bohoslužbách, preto tamojší veriaci autobusom putovali po odpustoch, kde sa ešte mohli pomodliť v cyrilometodejskej reči.*

loval už od dávnych dôb, došlo na prelome tisícročí umelým spôsobom a od vlastných. Robilo sa to veľmi jednoduchým spôsobom: odpusty sa prestali konať priamo na sviatok *Sošestvija* či *Pokrova*, ale prekladali sa na niektorú inú nedeľu. Informáciu o tom, kedy (v ktorú nedeľu) odpust bude, gréckokatolícki kňazi na príkaz vlastných prešovských gréckokatolíckych episkopov (Hirka, Babjak) vyhlasovali len v cerkvách dedín v najbližšom okolí a inde vôbec nie. Tak veriaci poväčšine vôbec nevedeli, kedy majú na odpust ísť…

Prešovský biskupský úrad (ordinár, neskôr sídelný episkop **Ján Hirka**, 1968-2002) po požehnaní z Vatikánu (vplyvný latinský kardinál **Jozef Tomko** pochádzajúci z Udavského pri Humennom) začal vo svojej eparchii raziť likvidáciu Rusínov (Ruténov). Realizovalo sa to cez priame či nepriame zakazovanie používania staroslovančiny a rusínčiny v bohoslužbách. Keďže baziliáni svoje krásnobrodské odpusty naďalej viedli v duchu staroslovanskom, rusínskom, a nie v duchu latiníkmi preferovanej slovenskej asimilácie a následnej latinizácie – "proslovenskí" gréckokatolícki kňazi s tichými inštrukciami od svojho chlebodarcu prešovského gréckokatolíckeho episkopa, vôbec nevyhlasovali, kedy bude baziliánsky odpust v Krásnobrode alebo na Bukovej Hore. To preto, aby sa ich už viac-menej úspešne slovakizovaní a latinizovaní veriaci «*nenakazili rusinizmom*». Vidiac totiž, že v Krásnobrode, či na Bukovej Hore sa ešte stále slúži staroslovansky a rusínsky, požadovali by to aj vo svojich farnostiach, kde sa násilím zaviedla, či práve zavádzala slovenčina a následne latinský obrad…

Po úradnom dovolení gréckokatolíckej Cirkvi v Československu v r. 1968 vatikánski «monsiňori» (judáši v ovčom rúchu) cieľavedomo sledovali a aj dnes sledujú (v priamom rozpore s katolicitou sv. Cirkvi) úmyselnú slovakizáciu (denacionalizáciu) Rusínov, a to vôbec nie z údajnej lásky k slovenskému národu, ale pretože chceli a chcú gréckokatolíkov previesť na latinský obrad podľa štvorstupňovej schémy latinizácie:

❶rusínsky pravoslávny ➔ ❷rusínsky gréckokatolík ➔
➔ ❸slovenský gréckokatolík ➔ ❹slovenský rímskokatolík.[8]

Pretože z rusínskeho pravoslávneho, alebo rusínskeho gréckokatolíka by nikdy rímskokatolík nevznikol! Na svete totiž neexistuje Rusín (ani Rus či Ukrajinec), ktorý by bol rímskokatolíkom. K Rusínovi (Ruténovi-Ruthénovi) rímskokatolícki kňazi nemajú nijaký prístup, lebo je medzi nimi dvojitá bariéra: rečová i kultúrna. Latinskí kňazi sa vždy k Rusínom ozývajú nie po rusínsky, ale len po slovensky (pred r. 1918 po maďarsky). Vyššie uvedené dnes v plnom slova zmysle možno vidieť na *Labirštine* v okolí Krásneho Brodu, kde rímskokatolícki kňazi vo svojej "misijnej" práci preťahovania rusínskych gréckokatolíkov na rímskokatolícky obrad sú ešte stále absolútne bez šancí. Preto sa najprv musí zlikvidovať Rusín a až keď z neho bude Slovák (Maďar alebo Poliak) až potom z neho môže byť rímskokatolík.[9]

Na *Labirštine*, kde sa nachádza i starodávny Krásnobrodský monastyr, Rusíni (Ruthéni) majú typické slovo na označenie neprispôsobivého, namysleného cudzinca-pristaša-rímskokatolíka, ktorý pácha na gréckokatolíkoch neprávosť – «факов»[10] [čítaj: *fakov*]. Na otázku, aby vysvetlili význam slova «fak», «fakov», mykajú plecami a tvrdia, že rímskokatolíkov, ktorí ich utláčajú, vždy takto označovali…

«Fak» (rusínsky «факов») je praslovanský keltsko-sarmatský výraz – porov. dnešný anglo-americký pejoratívny a obscénny výraz «fuck» [čítaj: *fak*], čo znamená *pojebaný*. Porovnaj tiež angl. vulgárne «fuck off» [čítaj: *fakov*] *odjebať*, keltské-zemplínske «faklic, odfaklic» *rázne odrezať, odkrojiť*…;[11] maďarské «fasz» *penis, mužský pohlavný úd*…

Po roku 2005 len úbohých 1.000, maximálne 1.500 pútnikov

Keď **po r. 2005** jezuita-biskup Ján Babjak (1953) začal chodiť temer pravidelne na každoročné odpusty *Sošestvija Sv. Ducha* do Krásneho Brodu a svojvoľne-cieľavedomo a neprispôsobivo začal slovakizovať pútnikov-Rusínov (kážuc na odpuste prvykrát v histórii!!! po slovensky a snažiac sa presadiť už aj niektoré bohoslužby po slovensky), sa na *Rusaľa* v Krásnobrode zúčastňovalo ešte menej, tj. len okolo 1.000, maximálne 1.500 veriacich…

Všetci episkopi sa v celej histórii Krásnobrodského monastyra vždy prihovárali k rusínskym (ruthénskym) veriacim po rusínsky (ruthén-

sky). Vladyka-jezuita **ThDr. Ján Babjak, PhD.** (jeho otec bol gréckokatolíkom a matka rímskokatolíčka – tesne pred svojim menovaním z Vatikánu na biskupa 6x do týždna slúžil rím. kat. omšu a len raz gr. kat. Službu Božiu, v deväťdesiatych rokoch 20. st. dokonca pôsobil ako latinský misionár v Karagande v Kazachstane) sa rozhodol Rusínov premeniť na Slovákov a tak robí precedens. Následne Rusíni *Labirštiny* i tohto gréckokatolíckeho prešovského episkopa (od r. 2008 už metropolitu-archiepiskopa) vo vzájomných rozhovoroch medzi sebou častujú pohrdlivým výrazom *fakov*, podobne ako všetkých ostatných rímskokatolíkov, ktorí ich nejakým spôsobom utláčajú.

---

[1] Porov. А. Кралицкій, «Русины Лаборскіи въ Угорщині», *Науковый Сборникъ издаваемый Лит. Обществомъ Галицко-русской Матицы,* Ľvov, 1865, str. 105.

[2] Porov. С. Сабол, «Причинки до історії Провінції св. Кирила і Методія в Чехословаччині», *Нарис історії Василіянського Чину Святого Йосафата*, Rím, 1992, str. 479.

[3] Porov. «Отпустъ на Монастырѣ и на Буковой Горкѣ», *Русское слово*, Пряшевъ, 22-23 (1928) str. 3.

[4] Porov. *tamtiež*, str. 3.

[5] Porov. «Посіщення Преосвященного Владыки Кир Павла Гойдич, ЧСВВ по долині княза Лаборца», *Благовестник*, Пряшев, 11 (1946) str. 3.

[6] V r. 1990 vo vydavateľstve audioplatní *Opus*, Bratislava bola pod záštitou ministra kultúry **Ladislava Snopka** vydaná LP platňa «*Hore srdcia – gréckokatolícka liturgia sv. Jána Zlatoústeho*». Na obale tejto platne bol uverejnený citovaný opis odpustu *na Rusaľa* v Krásnobrodskom monastyre.

[7] Porov. К. Заклинський, «Нарис історії Краснобрідського монастиря»; *Vedecký zborník Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku*, I, Bratislava-Prešov, 1965, str. 43; Napr. **v r. 1948** na odpuste *Rusaľa* bolo okolo 5.000 veriacich, (porov. Габурчак, «Отпуст в Красном Броде», *Благовѣстник*, Пряшев, 13 (1948) стр. 107).

[8] Do r. 1918, kedy Slovensko ešte neexistovalo, slovo «slovenský» bolo nahradzované slovom «maďarský». Po vzniku Československa vatikánski «monsiňori» v tej istej schéme latinizácie vymenili iba slovo «maďarský» a nahradili ho «slovenský».

[9] Pozri dokumenty z rokov 1968-2005 publikované v knihe J.V. Timkovič, *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2006, 638 strán.

[10] Porov. *Орфоґрафічный словник русиньского языка*, Пряшів, 1994, str. 285.

[11] O. Halaga, *Východoslovenský slovník (historicky dokumentovaný)*, I, Košice-Prešov, 2002, str. 245, 568.

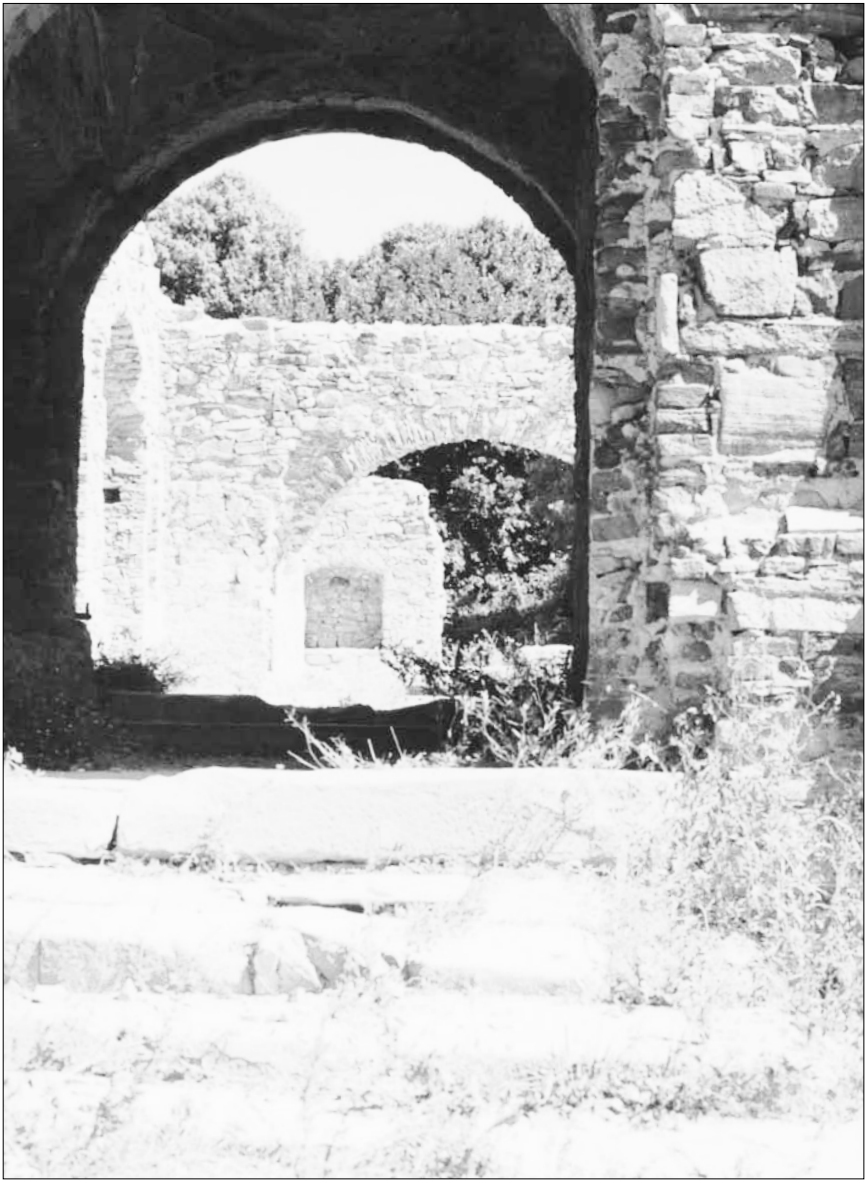

Takto vyzerá dnes ***vstup do majestátnych rozvalín baziliánskej cerkvi Sošestvija Sv. Ducha*** *v Krásnobrode posvätenej v r. 1752. Fotografia je z r. 1995…*

32. Prípravy na obnovu Monastyra

Krásnobrodský monastyr zničený v I. svetovej vojne (1915) sa do r. 2001 nachádzal v rozvalinách: Po zmene politického režimu v r. 1989, keď sa baziliáni od r. 1990 opäť mohli verejne rozvíjať, sa rozhodli obnoviť tento starodávny monastyr z 9. st.

Rok 1991 – nová studňa *na Manastyri*

Zásluhou protoihumena Kyr **Mariána J. Potaša**, bola **v r. 1991** vykopaná tesne vedľa pôvodnej druhá studňa, pretože pôvodná nemala už dostatok vody pozri obr. na str. 438). Nová studňa bola vykopaná, či lepšie povedané vyvŕtaná vo vzdialenosti asi 6-7 metrov od starej a opatrená pumpou. Je vystužená betónovými obručami, zatiaľ čo stará má steny precízne vyložené kameňmi.

Nová studňa sa nachádza medzi starou studňou a kaplnkou. Ak sa počas odpustov robí posviacka vody, od r. 1991 sa už posväcuje voda

***Rozvaliny Krásnobrodského monastyra** a kaplnka Pokrova Presvj. Bohorodici v pohľade od predajne Jednota (vľavo), ktorú baziliáni odkúpili v r. 1996 a táto sa stala základom znovuobnoveného Monastyra. Fotografia z r. 1991.*

v novej studni. Následne veriaci si ju čerpajú do fliaš a odnášajú do domovov, kde ju pri rozličných príležitostiach, keď potrebujú pomoc Božiu na príhovor Bohorodici, nábožne pijú, či sa s ňou «mažú»… Túto vodu si ľudia prichádzajú čerpať počas celého roka, a to nielen preto, že je posvätená, ale aj pre jej výbornú chuť.

Dedina Krásny Brod sa v priebehu posledného polstoročia rozrástla do takej miery, že jej domy sú už vybudované i naproti rozvalinám monastyra – na druhej strane cesty. Na strane monastyra je však dedina ešte dostatočne vzdialená.

Od r. 1990 baziliáni obsluhovali pastoračne skoro celú *Labirštinu*

Po r. 1990 bol v Prešovskej gréckokatolíckej eparchii absolútny nedostatok kňazov. Gréckokatolícke farnosti Čabiny, Sukiv-Sukov (s filiálkou Roškivci-Roškovce) a Krasnyj Brid-Krásny Brod (s filiálkou Rokytivci-Rokytovce) znova, ako v dávnych časoch, obsluhovali otcovia baziliáni: Konkrétne v čase od r. 1990 do r. 1993 to bol o. **Polykarp Š. Jacoš, OSBM** (1961), ktorý však žil vo farskej budove vo Vyšných Čabinách, pretože farská budova v Krásnom Brode sa vtedy prebudovávala. O. Polykarp bol v tom čase duchovným správcom troch farností s filiálkami: Čabiny, Sukov (s filiálkou Roškovce) a Krásny Brod (s filiálkou Rokytovce). V nedeľu musel teda slúžiť Službu Božiu v piatich cerkvách (!), lebo každá hore uvedená obec má vlastnú cerkov.[1] Keďže päť Služieb Božích v jeden deň sa nedá zvládnuť, jednu Službu Božiu slúžil v sobotu s platnosťou na nedeľu.

V rokoch 1993-1996 tu pôsobili iní dvaja baziliáni: o. **Anton V. Turčanik** (1963), ako správca dvoch farností a to v Krásnom Brode (s filiálkou Rokytovce) a v Čabalovciach (s filiálkou v Ňagove) = 4 Služby Božie v nedeľu (!) a o. **Vasiľ J. Kundrát** (1957-1996), ako správca tiež dvoch farností v Čabinách a Sukove (s filiálkou v Roškovciach). Obaja bývali na fare v Čabinách. Farská budova v Krásnom Brode bola vtedy už svojpomocne dokončovaná.[2]

Krásnobrodské mariánske soboty

V roku 1992 o. Polykarp Š. Jacoš, OSBM, zaviedol *na Manastyri* v Krásnom Brode pravidelné mesačné modlitbové stretnutia, tzv. *Fatimské soboty*. Každú prvú sobotu doobeda po prvom piatku v mesiaci sa rusínski (ruténski) gréckokatolícki veriaci pod vedením baziliána jeromnícha o. **Polykarpa Jacoša** schádzali v kaplnke *Pokrova Presvjatoj Bohorodici* (1759/1761) na ruinách starodávneho baziliánskeho monastyra a tu sa modlili Ružanec (8.30 hod.), Moleben k Presv. Bohorodici a potom tu bola pre nich odslúžená o 9.30 hod. aj staroslovanská Božestvenná Liturgia sv. Jána Zlatoústeho s Evanjeliom, Apoštolom a kázňou po rusínsky (ruténsky).

Jeromních Polykarp Štefan Jacoš, OSBM (1961)

Fatimské soboty sa neskôr začali volať *Krásnobrodskými sobotami*[3] a zúčastňovalo sa na nich pravidelne každý mesiac v prvú sobotu okolo 70 až 100 veriacich, ktorí sa tu pravidelne vyspovedali a *pričaščali*. Prichádzali tu veriaci nielen z Krásnobrodu a Rokytoviec, ale aj z Humenného, Radvane nad Laborcom, Volice, Čabín, Sukova, Roškoviec, Olky, Repejova, Medzilaboriec, Ňagova, Čabaloviec.

Pre veriacich to bolo veľmi pohodlné a vítané, pretože na *Krásnobrodských sobotách*, ktoré sa v Krásnobrodskom monastyre organizujú od roku 1992 nepretržite až do dnešného dňa (čo je spolu už skoro 20 rokov) sa zúčastňujú aj minimálne dvaja baziliánski jeromnísi, z ktorých vždy jeden slúži bohoslužby a druhý nepretržite spovedá…

Veľa rusínskych (ruténskych) veriacich odvtedy *na Manastyri* v Krásnobrode má možnosť sa dobre vyspovedať a pookriať nielen počas dvoch veľkých odpustov v roku (na *Rusaľa* – odpust *Sošestvija Sv. Ducha* a *Pokrova Presvjatoj Bohorodic*i), ale aj každý mesiac na tzv. *Krásnobrodských sobotách.*

Fatimské soboty u gréckokatolíkov sú jasným latinizmom (Fatima –

***Jeromních Antonij V. Turčanik, OSBM** (1963) **spolu so svojimi monastyrskými kurátormi.** Zľava: **Michal Chachaľak** (1907-2006), **Ján Baník** (1938), **o. J. V. Turčanik, cerkovnik Vasiľ Druga** (1925-2003) **a dak-kantor Jozef Goliat** (1929-2007) **na fotografii z r. 1995** pred otvorenou monastyrskou kaplnkou Pokrova Presvjatoj Bohorodici.*

miesto zjavení Panny Márie v latinskom Portugalsku), ale čo sa týka pastorácie, nemožno im upriet' aj ich pozitívny vplyv na oživenie a znovuobnovenie Krásnobrodského monastyra. Vďaka jeromníchovi Polykarpovi Jacošovi, ktorý Fatimské-Krásnobrodské soboty na vtedajších mŕtvych rozvalinách Krásnobrodského monastyra zaviedol, tieto akoby ožili nielen dvakrát do roka, ale pravidelne každý mesiac.

Rok 1995 – prvá monografia o Monastyre

Jeromních **Jozafát V. Timkovič, OSBM** (1964), napísal už počas svojich štúdií v Ríme (1987-1995) 126 stranovú knihu s názvom *Letopis Krásnobrodského monastiera, alebo kúsok zo slávnych dejín gréckokatolíkov na Slovensku*, ktorá vyšla v Prešove v roku 1995. Bola vytlačená v náklade na slovenské pomery neobvykle vysokom – 3.000 kusov.

Bola prvou historickou lastovičkou po časoch náboženskej neslobody na Slovensku a stretla sa s ohromným ohlasom a veľkou vďačnosťou nielen v samotnom Krásnom Brode a na *Labirštine*, ale aj na celom Slovensku, ba i za hranicami. Protoarchimandrit baziliánov jeromních **Isidor Ivan Patrylo, OSBM** (1919-2008) pôsobiaci v Ríme, bol jej vydaním priam nadšený a prehlásil, že by takáto monografia mala byť napísaná o všetkých starodávnych baziliánskych monastyroch na svete.

Všetci predplatitelia baziliánskeho mesačníka *Blahovistnik* túto knihu vtedy obdržali zdarma spolu so zaslaným číslom *Blahovistnika*… Hneď následne po jej obdržaní istý bohuznámy umelec a intelektuál z Bratislavy (rodák z Humenného, ktorý tu nechcel byť menovaný) odovzdal vtedajšiemu protoihumenovi M. M. Bilančíkovi, OSBM, vkladnú knižku so sumou štvrť milióna slovenských korún (250.000,- Sk), čo bola vtedy horibilná suma, s poznámkou – že peniaze venuje na skoré znovupostavenie Krásnobrodského baziliánskeho monastyra. Dokonca vlastnoručne urobil-navrhol aj architektonický projekt monastyra so štyrmi vežami podobný na Bratislavský hrad…[4] Onen dobrodinec si vrúcne želal kultúrne povzdvihnutie celého Humenského okresu a stal sa prvým

článkom celej reťaze mnohých nadšených darcov, ktorí finančne umožnili, že v rokoch 1998-2002 bol Monastyr znovupostavený. Ako bájny vták Fénix znova povstal zo svojho vlastného popola…

V r. 1995 na odpust *Pokrova Presvjatoj Bohorodici* do Krásnobrodu nečakane zavítal aj jezuita **ThDr. Ján Babjak** – riaditeľ jezuitského *Centra špirituality Východ-Západ* z Košíc, vtedy ešte nadšený za históriu Krásnobrodu. Vyššie spomenutú knihu o Krásnobrode už mal prečítanú od začiatku až do konca a celý bez seba si z nej, s nezvyčajným oduševnením a iskrou v očiach od autora kúpil ďalšie tri kusy (pre jezuitské bibliotéky).

Odpust Pokrova Presvjatoj Bohorodici v Krásnobrodskom monastyre v r. 1995. *Pred čudotvornou ikonou Krásnobrodskej Bohorodici stoja (zľava doprava): o.* ***Josif Duda****(1942), o.* ***Metodij M. Bilančík,*** *OSBM (protoihumen) a o.* ***Ján Babjak*** *(neskorší prešovský sídelný episkop a archiepiskop, ktorý si práve na tomto odpuste vtedy zakúpil tri exempláre prvej (126 stranovej) monografie o Krásnobrodskom monastyre – Letopis Krásnobrodského monastiera… – vydanej v roku 1995).*

Neskôr, v r. 2002 bol ThDr. Ján Babjak menovaný pápežom **Jánom Pavlom II.** za gr. kat. prešovského sídelného episkopa. V r. 2008 práve vďaka obom otcom Timkovičovcom a ich knihe ***Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch***, bol menovaný dokonca za prešovského gr. kat. metropolitu-archiepiskopa novozriadenej gréckokatolíckej metropolie slovenskej Cirkvi *sui iuris*. Kniha bola totiž poslaná so sprievodným listom **pápežovi rímskemu i všetkým devätnástim pravoslávnym patriarchom**. Pápež **Benedikt XVI.** urobil menovania zo strachu, aby kniha nenarušila pripravované historické zjednotenie sa s pravoslávnymi (pozri str. 464, 524).

Rok 1996 – zakúpenie budovy na pôde vlastného Monastyra

Už v auguste 1996 baziliáni (protoihumen M. M. Bilančík) odkúpili budovu bývalej predajne potravín *Jednota*, ktorá bola za socializmu (keď baziliáni boli komunistami zakázaní) postavená na monastyrskom pozemku pri asfaltovej štátnej ceste spájajúcej Humenné s Medzilaborcami.[5]

Táto prízemná budova má dve obrovské miestnosti a okrem toho

***Bývalá predajňa Jednoty**, ktorú baziliáni odkúpili v roku 1996, sa stala odrazovým mostíkom k znovuobnoveniu Krásnobrodského monastyra. Foto z r. 1997.*

Rev. Jozafát Vladimír Timkovič, OSBM, Monastyr sv. Vasilija Velikoho,
Vajanského 31, PREŠOV, 080 01, Slovakia, EU
http://www.geocities.com/timkovic/

His Holiness BENEDICT XVI (The Church of Rome)
His Holiness BARTHOLOMEW I (The Church of Constantinople)
His Beatitude THEODOROS (The Church of Alexandria)
His Beatitude IGNATIUS IV (The Church of Antioch)
His Beatitude IRENAEOS (The Church of Jerusalem)
His Holiness ALEKSY II (The Church of Russia)
His Holiness and Beatitude ILIA II (The Church of Georgia)
His Holiness PAVLE (The Church of Serbia)
His Beatitude TEOCTIST (The Church of Romania)
His Holiness MAKSIM (The Church of Bulgaria)
His Beatitude CHRYSOSTOMOS (The Church of Cyprus)
His Beatitude CHRISTODOULOS (The Church of Greece)
His Beatitude ANASTASIOS (The Church of Albania)
His Beatitude SAWA (The Church of Poland)
His Beatitude KRYSTOF (The Church of Czech Lands and Slovakia)
His Beatitude HERMAN (The Orthodox Church in America)
His Beatitude DAMIAN (The Church of Sinai)
His Eminence LEO (The Church of Finland)
His Eminence DANIEL (The Church of Japan)
His Beatitude VOLODYMYR (The Church of Ukraine)

May, 9, 2007

Dear Apostles,

Christianity needs a **global** effort to terminate the present diabolical ill of the human part of the One Holy Apostolic Church: **thousand-year latinization-romanization of the East**.

I am sending to your personal attention a recent analysis in Ukraine published book:

Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch – Ruthenians-Rusyns in the Slovakia in the church documents, 1-st part, Uzgorod, 2006, 638 pp.

which is showing, that Vatican provided latinization in Slovakia also in recent 1997-2005 years. See resume of the presented book in various languages published on the pages: 611-622.

With best regardes asking for your Apostolic blessing

о. Йосафат В. Тимковіч, ЧСВВ

Rev. Jozafát Vladimír Timkovič, OSBM

ПАТРИЈАРХ СРПСКИ

Rev. Jozafat Vladimir Timkovič
OSMB, Monastzr sv. Vasilija Velikoho,
Vajanskeho 31, PREŠOV, 080 01, Slovakia

31.маја 2007.г.
Београд

ПРЕЧАСНИ ОЧЕ ВЛАДИМИРЕ,

Потврђујемо пријем Ваше књиге: "RUSINI NA SLOVENSKU V CIRKEVNYCH DOKUMENTOCH – 1 DIEL", коју сте нам послали на дар.

Желећи Вам свако истинско добро од Бога и даљи успех у раду, изволите примити изразе нашег поштовања,

ПАТРИЈАРХ СРПСКИ

METROPOLITA ČESKÝCH ZEMÍ A SLOVENSKA
МИТРОПОЛИТ ЧЕШСКИХ ЗЕМЕЛЬ И СЛОВАКИИ
METROPOLITAN OF THE CZECH LANDS AND SLOVAKIA

PRAVOSLAVNÁ CÍRKEV V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU
Dělostřelecká 7, Praha 6 – Střešovice, CZ - 160 00,
Tel: (+420) 224 315 015, (+420) 233 324 063, fax: (+420) 224 313 137
Post: P.O. BOX 655, CZ – 111 21, Praha 1

V Praze dne 6. června 2007
Č.j.: 154/07

Vážený bratře v Kristu,

děkuji srdečně za poučnou a důležitou knihu „Rusíni na Slovensku v církevních dokumentech", kterou jste mi zaslal.

Rád ji poskytnu naší knihovně, kde bude sloužit všem zájemcům z řad našich pravoslavných věřících pro studium života východních bratří ve víře.

V lásce Boží

arcibiskup pražský
metropolita Českých zemí a Slovenska

PRAWOSŁAWNY METROPOLITA
WARSZAWSKI I CAŁEJ POLSKI
Al. Solidarności 52, 02-402 Warszawa

19 czerwca 2007
Warszawa, dnia .....

Rev. Jozafat Vladimir Timkovic, OSBM
Monastyr sv. Vasilija Velikoho
Vajanskeho 31
080 01 PRESOV

Drogi Księże!

Dziękuję serdecznie za nadesłanie pod moim adresem książki: *„Rusini na Slovensku v cirkevnych dokumentoch"*.

Łączę pozdrowienia.

Prawosławny Metropolita Warszawski i całej Polski

***List pápežovi a všetkým pravoslávnym patriarchom a niektoré odpovede**, ktoré donútili pápeža Benedikta XVI., aby zriadil Prešovskú gr. kat. metropoliu (pozri str. 463, 524).*

kuchyňu a sociálne zariadenie (WC). Pôvodne sa plánovalo, že sa prebuduje, a tak sa pretransformuje na maličký Krásnobrodský monastyr. Nakoniec sa od prestavby upustilo a začali sa pripravovať definitívne projekty na novú samostatnú budovu monastyra, čo sa aj skutočne zrealizovalo v rokoch 1998-2002. Dnes (na začiatku 21. st.) táto budova bývalej *Jednoty* výborne slúži na ubytovanie hostí, ktorí v klauzúre Monastyra bývať nemôžu, či na ubytovanie mládeže pri organizovaní letných táborov *Vasilijád*…

Rok 1996 – geniálne vyriešenie kalendárneho sporu v Krásnom Brode

V rokoch 1996-1997 bol správcom farností Krásny Brod (s filiálkou Rokytovce) a Miková (s filiálkou Malá Poľana) o. **Vladimír J. Sedláček, OSBM** (1963). Práve zásluhou tohto vtedy jedinečného baziliánskeho jeromnícha kaplnka *Pokrova Presvjatoj Bohorodici* (z r. 1759) s čudotvornou ikonou Krásnobrodskej Bohorodici na prestole ožila každú nedeľu staroslovanskou Službou Božou so spievaním rusínskeho Apoštola a Evanjelia a s kázňou po rusínsky – odvtedy nielen 2x do roka na odpusty *Sošestvija* a *Pokrova* a 12x do roka na tzv. *Krásnobrodské soboty*, ale pravidelne každý týždeň v nedeľu.

V tom čase sa v Krásnom Brode totiž vyostrili spory medzi na jednej strane autochtónnymi rusínskymi (ruthénskymi) gréckokatolíckymi veriacimi, ktorí chceli zachovať cyrilometodejský starý juliánsky kalendár a na druhej strane predovšetkým tzv. *pristašmi* (= rímskokatolíkmi, ktorí sa priženili do Krásnobrodu), ktorí zasa chceli prejsť na nový latinský gregoriánsky kalendár, aký bol vtedy už zavedený medzi temer všetkými gréckokatolíkmi na Slovensku.

Veľmi vážny spor, ktorý značne poškodzoval nielen duchovný život, ale aj obyčajné každodenné medziľudské vzťahy v Krásnom Brode, geniálne vyriešil obetavý bazilián o. V. J. Sedláček, ktorý si vypýtal od gréckokatolíckeho prešovského sídelného episkopa Jána Hirku dovolenie «kvadrinovať» Službu Božiu každú nedeľu. Po obdržaní povo-

lenia slúžiť štyri Služby Božie v nedeľu, začal na Monastyre (v kaplnke *Pokrova*) pre nespokojencov slúžiť podľa nového gregoriánskeho kalendára a vo farskej cerkvi (*Sobora sv. Joana Krestiteľa*) v obci Krásny Brod zhodne so starodávnym obyčajom podľa pôvodného starého cyrilometodejského kalendára. Tak sa nielenže zaviedol znova pokoj, ale aj pravidelne týždenne oživila baziliánska kaplnka *Pokrova Presvjatoj Bohorodici na Manastyri*, a to už v r. 1996 i napriek tomu, že samotný baziliánsky monastyr bol postavený až v rokoch 1998-2001 a posvätený až v r. 2002…

Gréckokatolícky paroch Medzilaboriec (1985-2006) o. František Krajňák (1956) so svojou manželkou Vierou a dvoma deťmi Zuzkou a Saškou *pred čudotvornou ikonou Krásnobrodskej Bohorodici na Pokrov v októbri 1996. Na prelome 20. a 21. st. o. F. Krajňák patril medzi najväčšie autority na celej Labirštine. Určite aj jemu morálne patrí nemalý percentuálny podiel, že baziliáni znovupostavili Krásnobrodský monastyr v rokoch 1998-2001.* ***Najväčším rusínskym národným buditeľom v 19. st. bol o. A. Duchnovič, v 20. st. sv. svjaščenomučenik P. P. Gojdič, OSBM a na prelome 20. a 21. st. práve o. F. Krajňák.***

Rok 1997 – nočné katechézy v parčíku «padlých hrdinov»

V r. 1997 bol 8 mesiacov správcom farností Krásneho Brodu i Mikovej (s vyššie uvedenými filiálkami) jeromních **Josafat V. Timkovič, OSBM** (1964), ktorému pomáhal jeho rodný brat jeromních **Gorazd A. Timkovič, OSBM** (1959)[6] a jeromních **Polykarp Š. Jacoš, OSBM** (1961).

J. V. Timkovič pôsobil ako správca farností Krásny Brod a Miková od 15. januára 1997 do 29. septembra 1997. Keďže Krásnobrodský monastyr vtedy ešte nebol vybudovaný a novozakúpená budova bývalej *Jednoty* na území monastyra bola v dezolátnom stave, býval na krásnobrodskej fare pri cerkvi *Sobora sv. Joana Krestiteľa.* V tom čase v nedele a sviatky slúžil po štyri Služby Božie (kvadrinácia na špeciálny príkaz od prešovského episkopa J. Hirku): ráno o 7.00 Miková (alebo Malá Poľana – každý týždeň striedavo; v Mikovej i Malej Poľane bol vtedy už nový gregoriánsky kalendár), 9.00 Rokytovce (pôvodny cyrilometodejský starý kalendár), 11.00 Krásny Brod (starý kalendár), 13.00 *Manastyr* Krásny Brod (nový kalendár). Zároveň bol šéfredaktorom časopisov *Blahovistnik* a *Krásnobrodský zborník*, kde okrem iného robil aj grafickú úpravu oboch časopisov (1995-1999)…

Od 31. mája 1997 už na krásnobrodskej fare spolu s ním býval aj o. P. Š. Jacoš, OSBM a od 30. júna 1997 sa k nim na príkaz protoihumena pridal aj o. G. A. Timkovič, OSBM. Baziliánsky chór (Utreňu) sa modlievali každý deň v blízkej farskej cerkvi *Sobora sv. Joana Krestiteľa*. Hneď potom o. P. Š. Jacoš odchádzal pešo na Monastyr a tam zotrvával celý deň na modlitbách. Ak nejaký pútnik prišiel vtedy na monastyrské rozvaliny ku kaplnke Pokrova, nachádzal tam v čiernom habite oblečeného jeromnícha Jacoša, s ktorým sa mohol duchovne porozprávať… Otcovia Timkovičovci v tom istom čase intenzívne pracovali nad redakciou časopisov *Blahovistnik* a *Krásnobrodský zborník*, duchovne obsluhovali ľudí prichádzajúcich na faru a pod. Za pastorácie o. Timkoviča vo februári r. 1997 prešla filiálna obec Rokytoce na nový kalendár. Takto to bolo až do 29. septembra 1997, keď bol v Trebišovskom baziliánskom monastyre otvorený noviciát (noviciát bol definitívne potvrdený dekrétom z Ríma od 6. októbra 1997) následkom čoho bol o. J. V. Timkovič, OSBM, odvolaný z Krásneho Brodu a začal pôsobiť ako vychovávateľ-magister novikov v Trebišovskom baziliánskom monastyre. Od toho istého dňa o. G. A. Timkoviča protoihumen Bilančík premiestnil do Prešovského monastyra a v Krásnobrode na fare zostal sám pôsobiť jeromních P. Š. Jacoš…

Práve v medzičase pôsobenia o. Gorazda A. Timkoviča, OSBM, sa po jeho príchode do Krásneho Brodu začala sľubne rozvíjať pozoruhodná práca s tamojšou mládežou.

Krásnobrodská fara sa nachádza na malebnej vyvýšenine vedľa cintorína a cerkvi nad obcou Krásny Brod pozri obr. na str. 468). Na dvore fary vyviera dodnes spodná voda v tajuplnom sviežom prameni, z ktorého vyteká čistučká do malého asi 4x4m okrúhleho jazierka-rybníka zarasteného kvitnúcimi leknami a plného asi polmetrových rýb-jalcov – sem-tam prikrmovaných aj z fary… Nad jazierkom sa skláňajú starobylé smutné vŕby a opticky oddeľujú faru od cintorína a cerkvi.

Hneď pod farou oddelenou od cesty bujnými husto rastúcimi pichľavými agátmi, sa na druhej strane štátnej cesty nachádza autobusová zastávka pre autobusy smerujúce z Prešova do Medzilaboriec. Vedľa nej čupí malinký, v lete bujnou zeleňou a kvetmi prekypujúci parčík «padlých hrdinov» so vkusným socialistickým pamätníkom a skromnými, nožíkmi porezanými drevenými lavičkami. A práve toto malebné miesto za letných nocí ožívalo neskrotným smiechom a hulákaním bujarej krásnobrodskej mládeže vo veku od 8 do 20 rokov. Mladí ľudia pochádzali z rozličných kútov celého

Krásnobrodská gréckokatolícka fara *bola vybudovaná na starých vlhkých základoch (v starodávnej kamennej pivnici pod terajšou farou je prudký prameň pitnej vody) za baziliána o. P.S. Jacoša, ktorý v tom čase býval v Čabinách (1991-1993). Dodnes v nej nie je zavedený plyn i keď celý Krásny Brod už zemný plyn do domácností zavedený má. Na tejto fare pôsobia baziliáni neprestajne od r. 1993 až dodnes. Od r. 1993 až po r. 2001 bola aj prechodným «Krásnobrodským monastyrom». Fotografia je z r. 1996.*

Slovenska a letné prázdniny práve trávili u svojich staručkých babiek a dedkov… Táto hostujúca mládež nikdy nechodila do cerkvi a nevedela sa ani pozdraviť a ani odzdraviť na krestànský pozdrav «*Slava Isusu Christu*». Tieto miesta Krásnobrodu boli v noci nebezpečné, lebo medzi mládežou boli aj tzv. skíni, oblečení spravidla do tmavého, s vysokými vojenskými topánkami na nohách (zvanými «kanady»), za ktorými mohli ľahko trčať i vyleštené dýky… Skíni často s vyholenými lebkami sa hrdili tým, že «nemajú radi cigánov». Preto sa ľudia tomuto miestu pod farou po zvečerení radšej zďaleka vyhýbali… hlavne, ak sa všetko zkombinovalo aj s alkoholom.

V letné horúce noci sa táto spoločnosť svojou hlučnosťou len tak predbiehala, že nebolo počuť ani cvrlikanie krásnobrodských svrčkov… Krásnobrodskí baziliáni (bratia Timkovičovci a Jacoš) pokúšajúci sa zaspať pri otvorených oknách, museli noc čo noc počúvať vystatovačné reči parobkov či chichúňanie sa puberťačiek – ich netajených obdivovateliek. Zmes zvukov, výkrikov a smiechu občas prerušilo múdre zahúkanie rozvážnej čiernej sovy hniezdiacej v bútľavine starodávnej lipy, ktorá bola znepokojená neprirodzenými zvukmi vydávanými vraj rozumnými ľuďmi – tam kdesi – v hĺbke, dolu…

V jeden pozdný večer, keď hlučnosť tzv. problémovej mládeže bola obzvlášť veľká, o. **Gorazd A. Timkovič, OSBM,** vstal od svojho pracovného stola a oblečený, tak ako obyčajne, v čiernom baziliánskom mníšskom habite zišiel z fary dolu na cestu a znenazdajky sa zamiešal medzi nič netušiace nejasné tmavé siluety rozkošníckej mládeže v parku. Bola ich tam celá kopa – okolo tridsať… Jeho spolubratom sa zdalo, že asi išiel mládeži dohovárať, aby už boli konečne ticho a nerušili nočný kľud v Krásnom Brode. Mládež vzápätí aj skutočne prestala byť tak hlučná, ale o. Gorazd sa nevracal na faru. A nevracal sa a nevracal, a to až do polnoci, keď sa mládež, ako obyčajne, sama rozchádzala…

Ráno vyšlo najavo, že mladým ľuďom vôbec nič nevyčítal, ale práve naopak, pridal sa do ich diskusie na rozličné témy… To sa od toho času opakovalo každý večer… Bystrá krásnobrodská mládež prestala byť tak hlučná a vulgárna ako predtým a ich bezcieľne svalnaté reči sa zmenili na zapálené vážne diskusie na rozličnú svetskú i náboženskú tématiku. Ako o. Gorazd Timkovič, OSBM, zakrátko zistil, nejednalo sa len o ateistickú mládež z miest, ktorá prázdninovala u svojich príbuzných v Krásnom Brode, ale aj o domácu krásnobrodskú rusínsku mládež, ktorá nechodila vôbec nikdy do cerkvi a to až tak, že sa zdalo, že jej v Krásnom Brode vôbec niet! Nebola to však chyba mladých, ale chyba ich rodičov, ktorí v časoch socializmu boli vysokými komunistickými pohlavármi a v postsocialistických časoch tiež dávali prednosť svojmu vysokému platu pred Hospodom Bohom, a preto svoje deti k viere v Hospoda Boha vôbec neviedli.

Po asi desiatich dňoch "nočnej katechézy" časť tejto mládeže začala za otcom

Gorazdom chodiť aj počas dňa priamo na neďalekú krásnobrodskú faru a diskusie pokračovali aj za horúcich letných dní v príjemnom tieni, ktorý vrhala budova krásnobrodskej fary (viď fotografiu na str. 470). Začali chodiť na výlety, napr. k tajuplnému *Čortovemu kameňu* (o tomto zvláštnom kameni podrobnejšie pozri v kapitole č. 6 na str. 119-128), na starodávny, storočným lístim zabudnutia zapadnutý, už rozváľaný židovský cintorín (nachádzajúci na briežku, za železničnou traťou a riekou Laborec, naproti *Manastyru*) a pod.

Faktom je, že počas trojmesačného pôsobenia o. Gorazda Timkoviča, OSBM, v Krásnom Brode, táto mládež bez ohľadu nato, či bola pokrstená alebo nie, začala svojich otcov duchovných na ulici zdraviť pozdravom «*Slava Isusu Christu*» a ich zakalené smutné oči, pri pohľade na ktoréhokoľvek baziliánskeho kňaza sa s radosťou rozširovali. Dokonca mnohí z nich sa po prvykrát objavili v cerkvi na bohoslužbách, a to nielen v nedeľu, ale aj vo všedný deň… Jeden

*Otec **Gorazd. A. Timkovič**, OSBM, oblečený v baziliánskom habite **v diskusii s krásnobrodskou mládežou** na dvore krásnobrodskej gréckokatolíckej fary. Fotografia z augusta roku 1997.*

zo skínov po argumentácii o. Gorazda o nevýhodnosti "trpieť" počas sparných letných dní v tmavom odeve a vysokých kožených vojenských topánkach-kanadách, uznal jeho argumenty a začal sa obliekať a obúvať normálne… O činnosti s krásnobrodskou mládežou sa dopočuli i gréckokatolícki kňazi pôsobiaci v okolitých farnostiach, v očiach týchto bolo však občas badať kresťanským duchom nepochopiteľnú závisť…

Blahodárnu misionársku prácu o. Gorazda Timkoviča, OSBM, v Krásnom Brode opäť prerušilo, ba úplne zastavilo nezmyselné a pre misijnú prácu zhubné premiestňovanie baziliánov. Už 30. septembra toho istého roku (1997) mu protoihumen Bilančík prikázal premiestniť sa do Prešovského baziliánskeho monastyra a v novembri 1997 už bol v Trebišovskom baziliánskom monastyre (teda premiestňovanie mníchov nie tak, ako tesne po Zamojskom synode v 18. st. – každé tri roky, ale koncom 20. st. už premiestňovanie z monastyra do monastyra skoro každý mesiac či dva mesiace…). V práci s touto spoločnosťou všeobecne zavrhovanou krásnobrodskou mládežou už nikto nepokračoval.

«Krásnobrodský veterán» – po viac ako polstoročí opäť v *Labirci*

V auguste r. 1997 býval na fare v Krásnom Brode spolu s oo. Gorazdom a Jozafátom Timkovičovcami, OSBM a o. Polykarpom Jacošom, OSBM, celý jeden týždeň aj o. **Pankratij P. Hučko, OSBM** z Košíc. I napriek tomu, že mal vtedy už 84 rokov, vybral sa na pešo z Krásneho Brodu do Medzilaboriec. Chcel si v tichosti, nikým nepozorovaný (išiel v civile) poprezerať staré miesta, kde kedysi pred 54 rokmi a pred svojim uväznením pôsobil ako gréckokatolícky svjaščenik. Keď totiž baziliáni počas II. svetovej vojny mali svoj dočasný «krásnobrodský» monastyr na medzilaboreckej fare, zároveň duchovne spravovali aj Medzilaborce. Otec Pankratij Hučko spravoval Medzilaborce ako paroch v rokoch 1939-1943 (pozri str. 431).

Keď o. P. Hučko, OSBM, došiel do Medzilaboriec a kráčal smerom k cerkvi, kde kedysi slúžieval Služby Božie, náhodne sa stretával i so svojimi starými medzilaboreckými veriacimi a so slzami v očiach spolu s nimi spomínal na prvé roky svojho kňazstva. Starí ľudia ho v Medzilaborciach spontánne spoznávali na ulici, a to i napriek tomu, že bol oblečený v civile a medzičasom ubehlo vyše 50 rokov…, jedna žena ho pristavila so slovami:

— *Otče, ja vas piznaju* (meno mu už nevedela), *vy nas učili na religii*

spivati…, – a zanôtila mu starú rusínsku nábožnú pieseň, ktorú ich, ako deti, učil na náboženstve…

Konečne došiel ku gréckokatolíckej cerkvi *sv. Vasilija Velikoho*, ktorá sa nachádza uprostred Medzilaboriec. Práve vtedy bola vo veľkej prestavbe, lebo ju miestny paroch o. **František Krajňák** spolu s veriacimi rozširovali o dve bočné lode. O. Krajňák o pár dní neskôr pri istej príležitosti spomenul autorovi knihy, že tam bol akýsi zvláštny starší pán, ktorý v cerkvi plnej prachu a stavebného materiálu bol mimoriadne rozrušený, a že pri rozhovore s ním spozoroval v jeho očiach slzy… Otec Pankratij Hučko mu totiž ani slovkom neprezradil, že kto je, a že bol v tejto cerkvi parochom pred vyše päťdesiatimi rokmi…

Mučeník, kajúcnik a vzor pokory – jeromních Pankratij Pavel Hučko, OSBM (1913-2002) – sa dostal ako osobnosť dokonca i do kultového socialistického filmu *Tridsať prípadov majora Zemana…*

Pavel Hučko sa narodil 21. 4. 1913 v rusínskej rodine v Mučoni (dnes v Maďarsku). Mal viacej súrodencov.

Do *Čina sv. Vasilija Velikoho* (Rádu sv. Bazila Veľkého) vstúpil 20. októbra 1928 ako pätnásťročný. Ako deväťnásťročný zložil prvé sľuby na sviatok verchovných apoštolov sv. Petra a sv. Pavla 29. 6. 1932. Profesiu zložil 21. 5. 1936, za svjaščenika bol rukopoložený o dva roky neskôr na sviatok *Preobraženija Hospodneho* podľa starého kalendára 19. 8. 1938.

Ako jeromních-svjaščenik-paroch v rokoch 1939-1943 býval a pôsobil veľmi aktívne v dočasnom «Krásnobrodskom monastyre» na Medzilaboreckej gréckokatolíckej fare. V tom čase pôsobil tiež ako profesor v baziliánskej teologickej škole a stal sa riaditeľom episkopského chlapčenského internátu v Prešove (jeho zástupcom bol jeromních Marián J. Potaš, OSBM). Neskôr, po skončení II. svetovej vojny, tj. po r. 1945 bol menovaný za parocha gréckokatolíckej farnosti v Prahe, a to s jeromníchom Hlaváčom, OSBM, ktorý mu pomáhal ako kaplán. Parochom v Prahe bol až do svojho zatknutia, tj. do r. 1947.

Mal veľmi dobré srdce a kňazskú horlivosť. V danom období bol jedným z najschopnejších a najodvážnejších baziliánov v Československu. V povoj-

nových časoch pomáhal každému, komu len mohol, a to nielen duchovne, ale podľa svojich možností i materiálne. Po skončení vojny bolo veľa utečencov, ktorí z Ruska a Ukrajiny utekali pred komunizmom a prichádzali do Československa. Prosili o pomoc u baziliánov. Protoihumen o. Sevastijan S. Sabol, OSBM, mnohých, ktorí cestovali ďalej do Čiech, odporúčal práve o. Pankratijovi Hučkovi, OSBM, ktorý už toho času pôsobil na Pražskej gréckokatolíckej fare. Ten im (a počas vojny predovšetkým Židom) nejedenkrát vystavil fiktívne matričné doklady (krstné listy a pod.), aby mohli zostať v Československu ako československí občania. Nevedelo sa totiž, že komunizmus už definitívne zasiahol aj Československo (ináč by utečenci utekali ďalej na Západ).

Po prezradení bol r. 1947 vzatý do vyšetrovacej väzby a bol odsúdený na pätnásť rokov väzenia. Bol to po svjaščenomučenikovi Kyr Pavlovi P. Gojdičovi, OSBM, ktorý bol odsúdený doživotne, najvyšší trest odpykaný medzi baziliánmi vtedajšej Československej provincie. Sedel s neskôr uväznenými kňazmi aj s vladykom Pavlom P. Gojdičom, OSBM. Mal na neho krásne spomienky.[7] Pozoruhodné je, že otca Pankratija Hučka, OSBM, súdil a odsúdil sudca-žid, ktorého o. Hučko poznal z detstva (hrali sa spolu v piesku) a ktorému tiež pomohol (falošným krstným listom v čase deportácie židov…). Samozrejme, že ho tento pri súde «ani nepoznal». Keď ho obviňovali, že porušil štátne zákony tým, že vydával falošné krstné listy, odpovedal, že nad štátnymi zákonmi je Boží zákon lásky k blížnemu… Vo väzení ho bili len spočiatku, neskôr, ako sám často spomínal, získal sympatie hlavného veliteľa väznice a ten zakázal personálu o. Pankratija Hučka, OSBM, biť.

Neskôr, keď bol počas socializmu v Československu dokonca nakrútený, v danom čase divákmi veľmi sledovaný a dá sa povedať i obľúbený detektívny seriál «*Tridsať prípadov majora Zemana*», jeden diel bol nepriamo venovaný aj "nepriateľovi socializmu a štátu" Pankratijovi Pavlovi Hučkovi, OSBM. Seriál, ako všetky socialistické filmy, bol tendenčný a idealizoval socializmus a jeho systém. V jednom z prvých jeho dielov patril k negatívnym hrdinom o. Pankratij Hučko, OSBM, opísaný ako nepriateľ socializmu, ktorý pomáhal ukrajinským banderovcom. Keď bol tento seriál po rokoch opäť v českej televízii na prelome 20. a 21. storočia reprízovaný, na obranu nevinného jeromnícha Pankratija Hučka, OSBM, verejne vystúpil o. Marián J. Potaš, OSBM. A uviedol na pravú mieru lživo a demagogicky uvádzané fakty…[8]

Z 15-tich rokov si «odsedel» 13 a pol roka väzenia. Po prepustení z väzby (v šesťdesiatych rokoch 20. st.) sa zrazu ocitol sám, úplne sám, bez strechy nad hlavou, opustený od všetkých na holej ulici… Baziliáni, čo boli už von z väzenia a sa už akotak uchytili, boli roztrúsení vo svete, a i napriek tomu, že boli jeho spolubratmi a poznali prikázanie lásky k blížnemu, ho neprichýlili a tvárili sa, že neexistuje…

Našiel si prácu ako údržbár-kurič. V čase krajnej núdze sa mu priplietla do cesty mladá rozvedená žena s jedným dieťaťom. Ujala sa ho, pomáhala mu, až sa s ňou štátne

zosobášil (trojnásobne neplatný sobáš: 1. – nebol v cerkvi, 2. – zneplatňujúca manželská prekážka kňazstva, 3. – zneplatňujúca prekážka večných mníšskych sľubov).

Žil s ňou v odlúčení od Hospoda Boha takmer až do jej smrti. Okrem dievčatka, ktoré si konkubína priviedla z predchádzajúceho manželstva, nemali nijaké vlastné deti. Jeho viera, ako sám neskôr so slzami v očiach vravieval, visela vtedy na vlásku. Väčšina otcov baziliánov si po čase uvedomila, že to vlastne nebol ani jeho hriech, ale ich, veď ho odkopli, keď ich najviac potreboval… Predovšetkým jeromních svätého života o. N. N. Krett, OSBM (mnoho rokov väznený tajný gr. kat. episkop), ako aj všetci neskorší Krettovi tajní odchovanci, nevynímajúc jeromnícha Pavla A. Petrašoviča, OSBM (1929), sa za neho neprestajne, možno povedať deň i noc, modlili. Kyr N. N. Krett, OSBM, ešte pred svojou smrťou neraz úpenlivo prosil aj laikov, ktorí poznali o. Pankratija P. Hučka, OSBM, aby sa modlili za spásu jeho duše.

Modlitby nezostali nevyslyšané – milosť Božia pôsobila.

V septembri 1991 jeromních Gorazd A. Timkovič, OSBM – krátko po návrate z emigrácie z talianského Ríma a Juhoslávie prišiel do Košíc (kde o. Hučko žil na Pajorovej ulici) ku svojej matke a v parku neďaleko miesta, kde Hučko býval, sa k nemu prihovorila akási stará zhrbená žena s psíkom – bola to, ako vzápätí vysvitlo, Hučková "manželka". Nikdy v živote sa predtým s o. Gorazdom, OSBM, nevideli… Spoznala baziliánsky habit, ktorý o. Gorazd A. Timkovič, OSBM, mal na sebe, že je to ten istý habit, aký mal jej "manžel" na starej fotografii. Prozreteľnosťou Božou pohnutá, sama od seba sa prihovorila k o. Gorazdovi (= gr. Agatonovi) Andrejovi Timkovičovi, OSBM, slovami:

— Otče, pomôžte môjmu manželovi… Môj muž mal taký istý habit ako vy… Všetci ho opustili… Je sám a veľmi smutný…

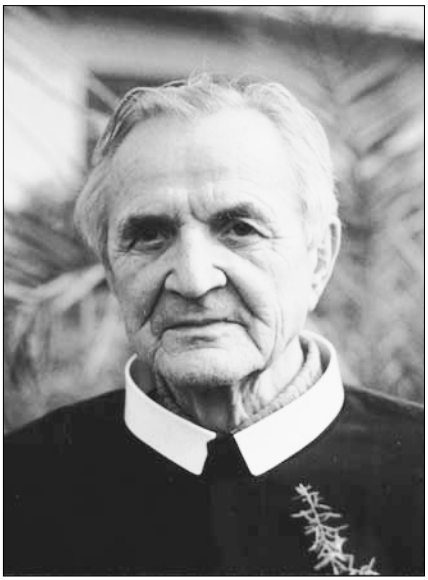

Jeromních ***Pankratij Pavel Hučko, OSBM*** *(1913-2002). Zfotografovaný bol autorom tejto knihy na záver spoločných baziliánskych duchovných cvičení, ktoré sa uskutočnili v Trebišovskom baziliánskom monastyre v r. 1996.*

Ako z ďalšieho rozhovoru vysvitlo, išlo o o. Pankratija Hučka, OSBM, o ktorom o. Gorazd A. Timkovič, OSBM, veľa počul (nikdy predtým ho v živote nevidel) od o. N. Kretta, OSBM, ktorý Gorazdovi bol spovedníkom. Z vyššie spo-

menutou pani išiel do ich bytu. A takto sa po prvykrát v živote stretol s o. P. P. Hučkom, OSBM. V krátkom rozhovore sa dozvedel, že o. P. Hučko, OSBM, bol politicky rehabilitovaný, teda mu štát po r. 1989 uznal, že bol väznený ako nevinný (preto v dabingu i titulkoch najnovšej DVD verzie seriálu «*Tridsať prípadov majora Zemana*» vydanej v r. 2007 nahradili meno «Hučko» menom «Max»). Pochopil tiež situáciu, že o. Hučko sa chce po mnohých rokoch spovedať a zmieriť s Bohom. Hučko mal vtedy 78 rokov a so svojou "manželkou" už žil len ako brat so sestrou. Nikto ho predtým nechcel vyspovedať, každý sa ho stránil. Kňazi mali pochybnosti, či nie je exkomunikovaný (aj protoarchimandrit o. **Isidor Ivan Patrylo, OSBM** (1919-2008), odborník v kanonickom práve neskôr potvrdil, že sa nejednalo o žiadnu exkomunikáciu, lebo Hučko nebol nikdy cirkevne odsúdený, a ani z Rádu sv. Bazila Veľkého vylúčený). Problém bol však v tom, že o. Gorazd, OSBM, prišiel do Československa len pred týždňom a situáciu zkomplikovala aj skutočnosť, že navyše ešte pred nedávnom absolvoval *tranzitus* (tj. zmenu jurisdikcie) od redemptoristov ku baziliánom. A aj keď v Juhoslávii mohol spovedať, bola pochybnosť, či má jurisdikciu na spovedanie i v Československu. Preto za účelom jurisdikcie išiel za prešovským gréckokatolíckym episkopom Jánom Hirkom. Stretli sa na I. sympóziu kánonického práva v Spišskej Kapitule, avšak Hirka z osobných predsudkov odmietol hovoriť s o. G. Timkovičom, OSBM, bez toho, žeby sa dozvedel o príčine jeho príchodu k nemu. Takto Hučko zostal nevyspovedaný ešte celý ďalší rok, lebo hneď nato, ešte v priebehu toho istého týždňa, o. Gorazd A. Timkovič, OSBM, odišiel na celý rok na baziliánsky noviciát do poľskej Varšavy. Z Božieho dopustenia takto o. Hučko čakal ešte 12 mesiacov na návrat o. Gorazda Timkoviča, OSBM. Vedel, že ho v strachu z údajnej exkomunikácie nikto nevyspovedá, len o. Gorazd.

Po návrate z noviciátu o. Gorazd Timkovič, OSBM, opäť navštívil o. P. P. Hučka, OSBM. Jurisdikciu na spovedanie aj v Československu už mal, a teda v roku 1992 ako 79-ročný sa o. Hučko zmieril s Hospodom Bohom vo sv. spovedi!

Otec P. P. Hučko, OSBM, odvtedy často chodieval i na sv. príčastie, prijal viackrát (pre svoj pokročilý vek) i pomazanie chorých. V r. 1995 mu "manželka" umrela – vyspovedala sa dva týždne pred smrťou a zároveň dostala pomazanie chorých od oo. Gorazda a Josafata Timkovičových, OSBM, súčasne.

Po jej smrti otec Pankratij P. Hučko, OSBM, prejavil svoju vôľu i oficiálne znovu vstúpiť do Rádu sv. Bazila Veľkého. Mnohí boli z rozličných dôvodov proti tomu.

Pri jednej príležitosti v prítomnosti o. Gorazda Timkoviča, OSBM a protoihumena o. M. M. Bilančíka, OSBM, o. Pankratij Hučko, OSBM, písomne požiadal a pred týmito dvoma svedkami vlastnoručne podpísal svoju žiadosť o opätovné prijatie do Rádu sv. Bazila Veľkého. Avšak z neznámych príčin o. protoihumen M. M. Bilančík, OSBM, v tomto smere ako predstaviteľ Rádu nevyvinul žiadnu ďalšiu aktivitu. O. Pankratij Hučko, OSBM, ktorý bol medzičasom znova zapísaný do oficiálneho bazilián-

skeho *Katalógu*,[9] dostal od o. Gorazda, OSBM, dokonca i starý habit a prijal ho s radostným úsmevom a slovami:
— *To uže bude do hrobu.*

Ešte v tom istom r. 1995 sa oblečený v tomto habite, ako i v ďalších rokoch (vtedy už v civile) vďaka pozvaniu o. Gorazda, OSBM mnohokrát zúčastnil i spoločných vasilijánskych duchovných cvičení v Trebišovskom i Prešovskom monastyre.

Na sklonku života viackrát strávil i niekoľko dní v monastyre v Prešove. Chyba bola len v tom, že nikto z baziliánov, okrem oo. Timkovičovcov i v tomto čase oň nejavil záujem. Keďže jeho "manželka" bola mŕtva, nový protoihumen o. P. P. Haľko, OSBM, znova na podnet o. Gorazda, OSBM, sľúbil, že je tu možnosť, aby opäť o. P. Hučko, OSBM, aspoň raz v živote odslúžil-koncelebroval Službu Božiu ako svjaščenik… Zostalo však len pri slovách, medzičasom u o. Hučka, OSBM, nastúpila tak strašná skleróza, že si nepamätal, čo bolo pred 5 minútami, i keď staré veci si zas pamätal vždy veľmi dobre, dokonca vedel i prekladať z latinčiny.

Posledné mesiace svojho života prežil v stave prehlbujúcej sa sklerózy naďalej vo svojom byte v Košiciach na Pajorovej ulici, kde sa o neho s ozaj príkladnou vzornosťou starala nevlastná dcéra. Prejavila k nemu viac lásky k blížnemu ako vlastní «svätí» spolubratia. Postarala sa o neho v hlbokej starobe, príkladne ho dochovala. Zomrel 11. marca 2002 vo veku 88 rokov. Nevlastná dcéra ho pochovala – bol spálený v Krematóriu v Košiciach 14. 3. 2002 o 12.00. Baziliáni sa o smrti a pohrebe o. Pankratija P. Hučka, OSBM, dozvedeli smútočným oznámením od jeho nevlastnej dcéry deň pred pohrebom 13. marca 2002, tj. deň pred spopolnením. Bolo už neskoro na akýkoľvek zásah. Na tichom gréckokatolíckom pohrebe, tesne pred spálením, bol prítomný košický gréckokatolícky paroch, ktorý pohreb viedol a z baziliánov o. V. Sedláček z Krásnobrodského monastyra a o. P. Jacoš z Trebišovského monastyra. Pomazanie chorých dostal o. Hučko poslednykrát viac ako rok pred smrťou od o. Gorazda Timkoviča. Otcovia Timkovičovci sa na pohrebe nezúčastnili, lebo práve v ten istý deň protoihumen P. P. Haľko, ich svojvoľne začal vyhadzovať z monastyra a trestať, lebo medzičasom upozornili Vatikán na heretickú knihu *Ľudia a démoni*, ktorá vyšla tlačou a na ktorú dal dovolenie okrem P. P. Haľka, OSBM a P. Š. Jacoša, OSBM (*nihil obstat*) aj prešovský sídelný episkop Ján Hirka (*imprimatur*)…[10]

Otec Pankratij P. Hučko, OSBM perfektne ovládal (a to aj v posledných chvíľach hlbokej sklerózy) niekoľko jazykov: okrem materinskej rusínčiny ovládal perfektne slovenčinu, češtinu, ukrajinčinu, maďarčinu, latinčinu, nemčinu, čiastočne i gréčtinu. Osobne sa až do smrti cítil Ukrajincom. Dokonca v sedemdesiatych rokoch 20. st. do spisovnej ukrajinčiny preložil Danteho *Božskú komédiu* (rukopis vlastní o. G. A. Timkovič).

Keďže perfektne ovládal latinský jazyk, ešte za života na návrh oo. Timkovičovcov, OSBM, začal prekladať latinsky písanú asketickú knihu: jeromnícha **Joannikija J. Ba-**

zilovič, OSBM, *Imago vitae monasticae*, ktorá bola v r. 1802 vydaná tlačou v Košiciach (pozri str. 280-282). Keďže išlo o starodávnu latinčinu, preklad do slovenčiny bol v jeho veku nadľudskou robotou. Robil ho s veľkým oduševnením a radosťou, hovoriac, že to berie ako pokánie za svoj život. Prácu-preklad úspešne ukončil, jedná sa o tri veľké zošity rukopisu, ktoré sa dnes nachádzajú v Archíve oo. baziliánov v Prešove…

Vičnaja jemu pamjať, chudákovi, mučeníkovi za vieru, ktorý prežil ťažký život… mnohokrát zradený a opustený všetkými… Nech jemu i nám bude Hospoď Boh milosrdný.[11]

Rok 1997 – najvyšší cyrilometodejský kríž na svete

***Jeromních Gorazd A. Timkovič, OSBM, upevňuje maľované rozpjatá Isusa Christa v životnej veľkosti na novopostavený, v tom čase najväčší trojramenný kríž na svete**. Foto zo septembra r. 1997.*

Pri príležitosti 250. výročia založenia baziliánskej Krásnobrodskej filozoficko-teologickej školy (1747-1997) bol **v septembri roku 1997** pred ruinami Krásnobrodského monastyra postavený 4,5 metra vysoký trojramenný drevený cyrilo-metodejský kríž. Postavili ho baziliáni-otcovia Timkovičovci a pri vztyčovaní a upevňovaní kríža im veľmi ochotne pomáhali Rómovia z neďalekého tábora. Na jeho posvätení boli prítomní gréckokatolíci z celej Laboreckej doliny (*Labirštiny*).[12]

Rok 1998 – svadba bohoslovca v areáli Monastyra

V sobotu večer, **6. júna 1998** v predvečer odpustu *Sošestvija Sv. Ducha na Manastyri* v Krásnom Brode v kaplnke Pokrova prijali tajomstvo manželstva bohoslovec **Volodimir Lapihuska** (1971) z Medzilaboriec a **Viera Surinčaková** z Krásneho Brodu. Sobášili ich traja rusínski gréckokatolícki kňazi o. František Krajňák z Medzilaboriec, jeromních Polykarp Š. Jacoš, OSBM, z Krásneho Brodu a jeromních Josafat Š. Lucák, OSBM, z Čabín.[13]

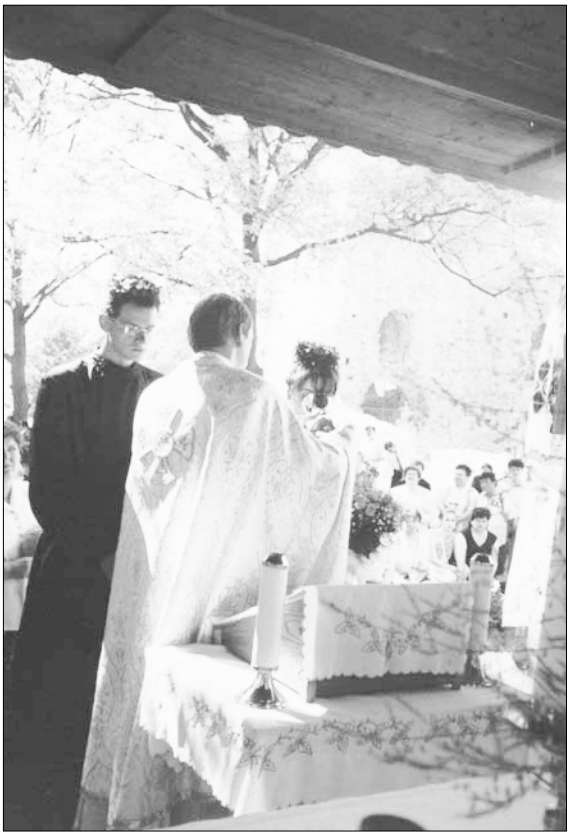

Vinčanka (sobáš) bohoslovca Volodimira Lapihusku a Viery Surinčakovej
6. júna 1998 na Manastyri

V. Lapihuska bol o mesiac neskôr 12. 7. 1998 v Prešove vladykom J. Hirkom (1923) vysvätený na gréckokatolíckeho kňaza (dnes pôsobí v rusínskej gréckokatolíckej farnosti Ruská Poruba).

Ďalší baziliáni pôsobiaci vo farnosti Krásny Brod, charakteristiky

Od r. 1997 až do r. 2000 bol správcom farnosti Krásny Brod **o. Polykarp Š. Jacoš, OSBM** (za jeho pastorácie v r. 1998 celá Krásnobrodská gréckokatolícka farnosť prešla na nový gregoriánsky kalendár).

Perfektne vie variť: v monastyre prihotoví veľmi chutný obed aj z ničoho.

Od r. 2000 až dodnes (r. 2009) je správcom farnosti Krásny Brod (s filiálkou Rokytovce) **o. Metod M. Bilančík, OSBM** (1961). Jeho okrasou je mlčanlivosť a málovravnosť. Je známy svojou náklonnosťou a porozumením k zvieratám, najmä k psom. Práve v Krásnobrode začal s chovom dravých cudzokrajných (hlavne bojových) plemien. Vzácne psy sú chovované oddelene na fare i v Monastyre.

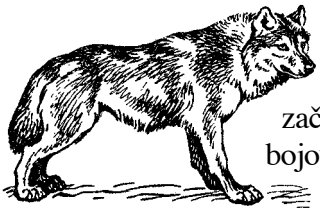

Čabiny, Sukov a Roškovce od r. 1995 do r. 2003 obhospodaroval ako farár **o. Josafat Š. Lucák, OSBM** (1951). Od r. 2003 až do súčasnosti (r. 2009) pôsobí v Krásnobrodskom monastyre. Tento takmer dvojmetrový jeromních má veľmi dobré srdce, vyznačuje sa mimoriadnou veselosťou a komunikatívnosťou s ľuďmi. Ovláda perfektne *prostopinije*. Ešte za socializmu chodieval po veľkých odpustoch a kantoril.

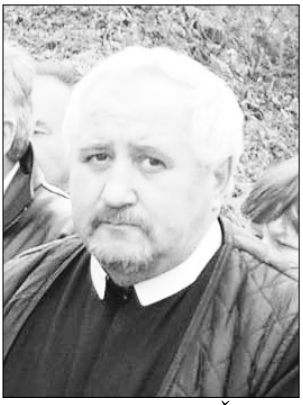

Jeromních Josafat Štefan Lucák, OSBM (1951)

Od r. 2002 až do súčasnosti baziliáni z Krásnobrodského monastyra opäť pastoračne vysluhujú aj gréckokatolícku farnosť Miková (s filiálkou Malá Poľana). Správcom farnosti Miková bol v rokoch 2002-2003 o. V. J. Sedláček, OSBM; v rokoch 2003-2008 o. J. Š. Lucák, OSBM a od roku 2008 až do súčasnosti o. Petro P. Halko, OSBM.

Jeromních **Volodimir J. Sedláček, OSBM** (1963) má mimoriadnú schopnosť orientácie (takmer poštového holuba) v neznámom priestore a cudzích krajinách. Okrem toho je známy svojou veľkou manuálnou zručnosťou (opraví všetko).

Jeromních **Petro P. Halko, OSBM** (1956), organizátor *per eccellenza* – zariadi kedykoľvek a čokoľvek. Žartovne vyjadrené medzi jeho

známymi: «*nemožné vybaví ihneď a zázraky do troch dní*». I vďaka tomu si ho prešovský episkop Ján Babjak, SJ, vybral za svoju pravú ruku – episkopského vikára (2003-2008). I napriek tomu, že bol a je baziliánom, žil v tom čase temer neprerušene priamo v budove Prešovskej episkopskej rezidencie spolu s biskupom. Od marca 2008 až dodnes (r. 2009) žije v Krásnobrodskom monastyre.

---

[1] Porov. *Catalogus Ordinis Basiliani S.ti Iosaphat 1992*, Nr. 17, Rím, 1992, str. 83.

[2] Porov. *Catalogus Ordinis Basiliani S.ti Iosaphat 1994*, Nr. 18, Rím, 1994, str. 65-66.

[3] Porov. «Krásnobrodské soboty», *Blahovistnik*, Prešov, 4 (1997) str. 107; «Fatimska subota na monastyri Krasnyj Brod», *Blahovistnik*, Krásny Brod, 9 (2008) str. 27.

[4] Porov. J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastyra (Bukovej Hory) a historické zmienky o iných baziliánskych monastyroch na východnom Slovensku*, Prešov, 2004, str. 5.

[5] Porov. *Blahovistnik*, Prešov, 6 (1997) str. 162.

[6] Pozoruhodný podrobný dobový opis činnosti otcov Timkovičovcov v Krásnobrode pozri v rozsiahlom článku s viacerými fotografiami: Ш. Сухый, «Што робить народ народом? – Віра у Бога і вжываня Святого письма в языку народнім», *Народны новинкы*, Prešov, 49-52 (1997) 4-5.

[7] Porov. článok: Pankracius [P.P. Hučko], «Rožděstvenné sviatky Vladyku Pavla, OSBM za väzenským múrom», *Blahovistnik*, Prešov, 12 (1996) str. 311-312.

[8] Všetky tu uvedené údaje o seriále «Tridsať prípadov majora Zemana» i o obhajobe o. Mariána J. Potaša, OSBM, sme prebrali z: «Vzpomínka na o. Pankratije Hučka, ČSVV», *Jedinym serdcem – zpravodaj řeckokatolíků*, Praha, 2 (2002) str. 6-7.

[9] Porov. *Catalogus Ordinis Basiliani S.ti Iosaphat 2000*, Nr. 20, Romae, 2000, str. 51, 90.

[10] Pozri autentické dokumenty publikované v knihe J.V. Timkovič, *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2006, str. 87-107, 275…

[11] Tento životopis napísal o. Gorazd A. Timkovič, OSBM, tesne po smrti o. Pankratija P. Hučka, OSBM. V posledné roky života bol spovedníkom o. Hučka a často ho priateľsky navštevoval. Údaje a dátumy uvedené v životopise boli získané priamo od o. Hučka.

[12] Porov. «Što novoho v našych parochijach», *Blahovistnik*, Prešov, 11 (1997) 303.

[13] Porov. «Što novoho v našych parochijach», *Blahovistnik*, Prešov, 7 (1998) str. 182; «Našy novojereji», *Blahovistnik*, Prešov, 7 (1998) str. 183.

33. Vzkriesenie Krásnobrodského monastyra (1998-2001) a jeho posviacka (2002) v dusivej atmosfére latinizácie

Krásnobrodský monastyr bol vo svojich dejinách najmenej štyrikrát zničený:
1.) zač. 14. st. prolatínskym kráľom **Karolom Róbertom z Anjou**,
2.) v r. 1603 protestantskými **Drugethovcami**,
3.) v r. 1708 cisárskymi katolíckymi labancami,
4.) a v r. 1915 rakúskym delostrelectvom počas I. svetovej vojny a následne jezuitskou reformou baziliánov.

V rokoch 1998-2001 bol Krásnobrodský monastyr po takmer 90 ročnej pauze opäť znovuobnovený a v r. 2002 posvätený. Hlavným inšpirátorom vzkriesenia v r. 1915 rozstrieľaného Krásnobrodského monastyra bola
① potreba duchovného centra pre *Labirštinu*, Humenský okres a celú severovýchodnú časť Slovenska,
② praktická potreba noviciátskeho domu pre baziliánov Provincie sv. Cyrila a Metoda na Slovensku
③ a obnova jeho slávnej histórie a tradície, ktorú oživila v r. 1995 vydaná kniha *Letopis Krásnobrodského monastiera, alebo kúsok zo slávnych dejín gréckokatolíkov na Slovensku*.

Rok 1998 – žiadosť o toleranciu k rusínskej Cirkvi *sui iuris*

7. júna 1998 sa Krásnobrodského odpustu zúčastnilo na ten čas nezvyčajné množstvo pútnikov. Okrem vladyku Kyr **Jána Hirku** a 15 rusínskych gréckokatolíckych kňazov počet účastníkov dosiahol vyše 4.000 osôb, čo je 2x viac ako obyčajne (v poslednom desaťročí 20. st. sa na tomto odpuste zúčastňovalo v priemere len okolo 2.000 veriacich).

Преосвященый Владыка
Монс. Йоан Гірка
Пряшів

7. 6. 1998

Діло
Пожадання на рішіня пасторачно-справных проблемів.

Ниже підписаны ґр. кат. священикы – Русины покірно просиме і жадаме Вас преосвященый Владыко взаємно з нами рішыти слідуючі пасторачно-справны проблемы:

1.) Респектовати ідентичність русиньскых парохій і їх права на властну літурґію, теолоґію, духовне розвивання і дисціплину (can. 28 §1 CCEO).

2.) Узнати *Выбор* ґр. кат. русиньскых священиків, котры заступуют вірників русиньской Церкви *sui iuris*. Члены *Выбору*:

о. Франтішек Крайняк,
о. Ярослав Поповец,
о. Йосафат В. Тимкович, ЧСВВ.

3.) З даным *Выбором* конзултовати опросы установлінь священиків і новосвящеників – Русинів на русиньскы парохії.

4.) По конзултації з *Выбором* прияти до семінаря в Пряшові русиньского священика, котрый бы старав ся о духовну, обрядову і культурну формацію русиньскых богословів.

5.) Ненарушовати ідентичність русиньской Церкви *sui iuris* в русиньскых парохіях як то документують недавны жалостны події:

– в деканаті Свідник (парохія Свідник, Грабівчік, Шапінець…),
– в деканаті Стропків (парохія Мікова, Буківці…),
– в деканаті Воронів н/Т (парохія Пискурівці…),
– в деканаті Гуменне (парохія Руська Поруба…),
– в деканаті Снина (парохія Гостовіці…),
– в деканаті Меджілабірці (парохія Калинів, Радвань, Олька…),
– в деканаті Стара Любовня (парохія Камйонка, Великый Липник…).

Прото жадаме, штобы русиньскы деканаты і парохії справовали священикы, котры ся голосять ку Русинам.

Про добро нашой Церкві і нашого народу просиме Вас преосвященый Владыко, тоты нашы пожадання взяти до увагы і рішыти.

З поздравліньом Слава Ісусу Христу!

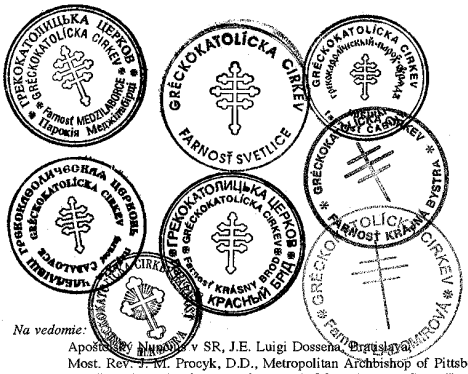

о. Крайняк Фр.
о. Йосиф Дуда
о. Й. Ш. Лущак ЧСВВ
о. Горазд Тимкович ЧСВВ
о. Йосафат В. Тимкович, ЧСВВ
о. Йан Блашко
о. Кійкарн Ядвіг ЧСВВ
о. Антоній Пуранич, ЧСВВ
о. Ярослав Поповец
о. Яковко Н.
о. Пеко Стефан

Na vedomie:
Apoštolský Nuncius v SR, J.E. Luigi Dossena, Bratislava,
Most. Rev. J. M. Procyk, D.D., Metropolitan Archbishop of Pittsburgh,
Кир Іван Семедій, Єпископ-Ординарій Мукачівськой Єпархії,
Biskup Slavomir Miklovs, D.D., eparchy of Krizevci.

Na Krásnobrodskom odpuste dňa 17. júna 1998 jedenásti rusínski kňazi odovzdali vladykovi Jánovi Hirkovi ***písomnú požiadavku, aby konečne zastavil likvidáciu gréckokatolíkov rusínskej Cirkvi sui iuris na severovýchodnom Slovensku…***

Počas odpustu bol prekrásny čas, svietilo slnko. Prešovský sídelný episkop vladyka J. Hirka v budove bývalej *Jednoty* (str. 463), ktorá bola vtedy jedinou budovou baziliánov na území Krásnobrodského monastyra, tesne po slávnostnom obede sa úradne stretol so zástupcami rusínskych (ruthénskych) kňazov, ktorí ho oficiálne požiadali o toleranciu k rusínskej Cirkvi *sui iuris* na Slovensku. Prešovskému vladykovi odovzdali pri tejto príležitosti oficiálnu žiadosť písanú po rusínsky (str. 482).[1]

Rok 1998 – farebná reprodukcia čudotvornej ikony Krásnobrodskej Bohorodici vydaná tlačou (5.000 kusov)

Počas pôsobenia baziliánov otcov Timkovičovcov na krásnobrodskej fare sa im ešte v r. 1997 podarilo u o. **Joana Bajcuru**, u ktorého sa v tom čase ukrýval a pred zlodejmi tajne prechovával originál čudotvornej ikony Krásnobrodskej Bohorodici zo 14. st. (pozri str. 68-69), urobiť z tejto ikony kvalitnú fotografiu na diapozitív. O rok nato, v r. 1998 protoihumen M. M. Bilančík, OSBM, dal podľa tohto diapozitívu vytlačiť po prvykrát v histórii Krásnobrodskú čudotvornú ikonu vo veľkom formáte A4 (vo farbe) v náklade 5.000 kusov.

Následne 200 kusov z danej na papieri vytlačenej ikony dali baziliáni otcovia Timkovičovci (vtedy už pôsobiaci v Trebišovskom baziliánskom monastyre) zarámovať. Reprodukcie ikony (zarámované i nezarámované) boli dané k distribúcii medzi veriacich za dobrovoľný príspevok, ktorý bol určený na znovupostavenie Krásnobrodského baziliánskeho monastyra… Takto sa vlastne začala verejná zbierka, ktorá umožnila, že v rokoch 1998-2001 bol Krásnobrodský monastyr naozaj úspešne obnovený v celej svojej kráse, akej sme svedkami dnes.

Vedecký časopis *Krásnobrodský zborník* – po troch rokoch existencie zakázaný

Na tradícii vysokej školy existujúcej a úspešne pôsobiacej v Krásnobrodskom monastyre na prelome 18. a 19. st. bol v r. 1996 baziliánmi Provincie sv. Cyrila a Metoda na Slovensku založený teologicko-

Monastyr

Za Krasnym Brodom je dolina
nachoďiť sja v ňij rozvalina;
Dnes tam vidime lem rujiny
velikoj istoričnoj ciny:
Suť svidkom slavy Slavjaňskych syňiv
otciv Vasilijaňiv – Rusiňiv.
Monachy i dušpastyri
tu perebyvali v monastyri –
pobožno žyli, postili,
za svij narod sja molili.
Iz toho kusočka svita
rozšyrjuvala sja osvita,
dnes nam o tim pravdivo svidčať
i knižky otcja Duchnoviča.
Tu pri monastyri u chrami
kolo ikony Nebesnoj Mamy
nikoli ne bylo pusto.
Zdaleka tu na odpusty
– jak to pozname z istoriji –
prichodili procesiji.
A okrim blahosloviňa
pro sebe i pokoľiňa
odty, iz Krasnoho Brodu
odnesli si svjačenu vodu.
Do daleka išov chyr
pro Krasnobridskyj monastyr.
Choc vojnova ohňa sila
mury monastyrja zvalila,
ta čudotvorna ikona
nas dostatočno perekonať,
že z voľi Christa i Mariji
ne zanikajuť tradiciji:
I dnes tu ľudi z okoľici
prichoďať ku maľij kapľici
i podľa staroho zvyčaju
Vladyku miž sobov vitajuť.
Tu otci Vasilijany
Čabinčanam, Ňagivčanam…
pidkripľajuť viru pravu,
vertajuť tym miscjam slavu;
No išči štos choťať zrobiti –
novyj monastyr postaviti!
A zato požertvujme ščiru
na toto ďilo ofiru
a Boh naj blahosloviť plan
našych otciv Vasilijan.

Josif Kudzej, Ňagov
(*Blahovistnik*, Prešov,
6 (1997) str. 162)

historický vedecký zborník pod názvom *Krásnobrodský zborník*. Jeho stálu redakčnú radu tvorili dvaja otcovia baziliáni **ICLic. ThBc. PhBc. Jozafát V. Timkovič** a **ThLic. Ing. Gorazd A. Timkovič**, ktorí dlhé roky študovali aj vo večnom meste, v ďalekom Ríme… Takýto vedecký zborník vydávali a obyčajne vydávajú len najlepšie európske vysoké školy a univerzity, plné špičkovej vysokoškolskej profesorskej inteligencie. V danom čase zborník takejto kvality a zamerania neboli schopní na Slovensku vydávať ani rímskokatolíci, ktorí na Slovensku podobné zborníky začali zakladať až po r. 1999.

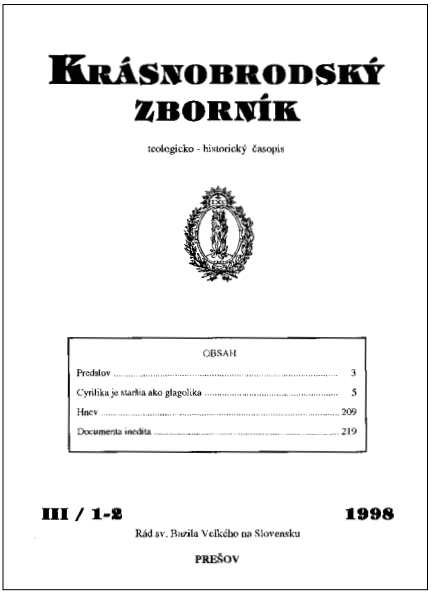
KRÁSNOBRODSKÝ ZBORNÍK

teologicko - historický časopis

OBSAH

Predslov ... 3
Cyrilika je staršia ako glagolika ... 5
Hnev ... 209
Documenta inedita ... 219

III / 1-2 1998

Rád sv. Bazila Veľkého na Slovensku

PREŠOV

Titulná strana** posledného čísla odborného teologicko-historického **časopisu Krásnobrodský zborník (1998).

Po objavení sa druhého čísla *Krásnobrodského zborníka* (1997) do Prešova nečakane zavítal na návštevu k baziliánskemu protoihumenovi Bilančíkovi cirkevný historik, náboženský publicista, univerzitný profesor a rímskokatolícky kňaz (teraz už sídlený nitriansky biskup) **Prof. ThDr. Viliam Judák, PhD.** (1957), ktorý šokovaný vysokou odbornou úrovňou *Krásnobrodského zborníka* si prišiel osobne preveriť, kto a ako ho vydáva…

Odborne vysoko fundovaný *Krásnobrodský zborník* vychádzal dvakrát ročne v priebehu troch rokov (1996-1998), kedy ho 6. februára 1999 neprajné latinské sily (rímskokatolícka vysokopostavená cirkevná hierarchia) cez slabú a k latinizácii povoľnú gréckokatolícku hierachiu, tj. cez protoarchimandritagenerálneho rímskeho predstaveného baziliánov **Dionýza P. Ľachovicza, OSBM**) zo závisti svojvoľne a bez udania akejkoľvek objektívnej, či neobjektívnej príčiny zakázali. Latiníci na konci moderného 20. st. primitívnym stredovekým spôsobom zakázali odborný vedecký (!!!)

časopis, a to v tajnosti a bez náznaku akejkoľvek hanby.[2] Otcovia baziliáni Timkovičovci, ktorí tvorili redakčnú radu *Krásnobrodského zborníka*, museli následne predplatiteľom-čitateľom poštou vrátiť predplatné za štvrtý ročník *Krásnobrodského zborníka* (na r. 1999).

Rok 1999 – *Akafist k Presvjatoj Bohorodici* (3.000 kusov)

Už v rokoch 1996-97 prepísal **Michal Bittner** z Kamienky (okr. Stará Ľubovňa) starodávny staroslovanský text *Akafistu k Presvjatoj Bohorodici* z cyriliky do latiniky. Akafist následne kontroloval o. Gorazd A. Timkovič, OSBM a jeho grafickú úpravu urobil o. Jozafát V. Timkovič, OSBM (ktorí vtedy pôsobili už v Trebišovskom baziliánskom monastyre). Autorom historickej štúdie o akafiste, ako i návodu, ako sa ho modliť, ktoré boli publikované na konci akafistovej knižky, bol o. Gorazd A. Timkovič, OSBM.

S požehnaním protoihumena M. M. Bilančíka, OSBM, bol tento *Akafist* po súbežnom cirkevnom schválení od prešovského sídelného episkopa Kyr J. Hirku vydaný v r. 1999 tlačou v peknom náklade 3.000 kusov. Na farebnej obálke novovydanej modlitebnej knižky sa objavila opäť ikona Krásnobrodskej čudotvornej ikony v jej absolútne plnej a dokonalej kráse.

V tom čase Prešovské gréckokatolícke episkopstvo vyvíjajúce svoje publikačné aktivity výlučne len v slovenskom jazyku, ešte knižôčku *Akafist k Presvjatoj Bohorodici* v slovenskom jazyku v takej kvalite, ako to previedli baziliáni s *Akafistom* v staroslovančine a po rusínsky – nemalo. V nasledujúcich mesiacoch biskupstvo urýchlene vydalo *Akafist k Presvätej Bohorodičke* v slovenskom jazyku tiež s farebnou obálkou, na ktorú však nedali Krásnobrodskú čudotvornú ikonu, ale ikonu inú. Kvalitou tlače i grafickou úpravou sa však slovenská «narýchlo zbúchaná» verzia *Akafistu* k *Akafistu* vydanom baziliánmi porovnávať nedá.

Rok 2000 – obnovený exteriér kaplnky Pokrova

Kaplnka *Pokrova Presvjatoj Bohorodici* je dnes vo veľmi dobrom stave. **V r. 2000** ju zvonka opäť úplne, i keď zbytočne vynovil protoihumen **Polykarp Š. Jacoš** (1961). Modernú, nedávno urobenú (v r. 1974) brizolitovú omietku musel na príkaz štátnych pamiatkárov dať osekať a urobiť omietku z «pôvodných» materiálov (čiže vápennú), ako sa to robilo v 18. st. Exteriér bol následne natretý žltou a bielou farbou. Originál ikony Krásnobrodskej Bohorodici sa však v nej už nenachádza, ale len presná kópia. Originál je dnes odložený na bezpečnom mieste v novopostavenom Krásnobrodskom monastyre.

Rok 2001 – vysviacka M. M. Greška na kňaza

Rusínsky (ruténsky) písaný text na zadnej strane primičného obrázka o. M.M. Greška, OSBM.

V nedeľu **10. júna 2001** na odpust *Sošestvija Sv. Ducha* bola pri kaplnke *Pokrova Prečistej Divy Mariji* znova mimoriadna udalosť. Bol tu vysvätený na gréckokatolíckeho kňaza mladý nádejný bazilián **Markijan M. Greško, OSBM** (1975). Na kňaza ho rukopoložil prešovský sídelný episkop Kyr **Ján Hirka**.[3] M. Greško, OSBM, bol rukopoložený v Krásnobrode na svoju vlastnú žiadosť, i keď v tom čase mohol byť rukopoložený v prešovskej gréckokatolíckej katedrále a vtedy dokonca aj žil a pôsobil v Prešovskom baziliánskom monastyre na Vajanského 31.

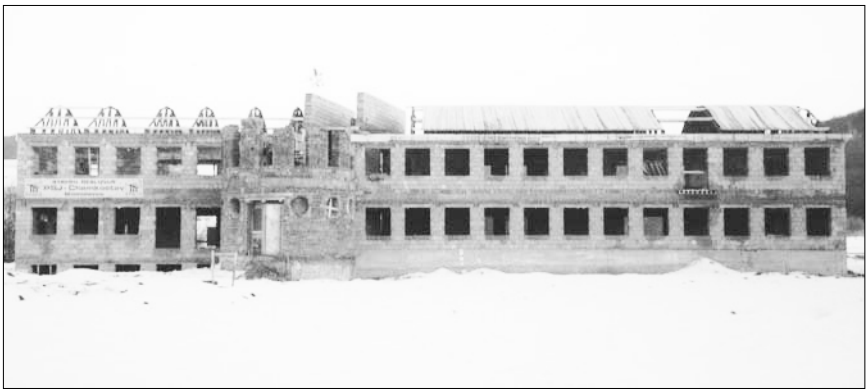

Nová budova Krásnobrodského monastyra počas budovania v decembri 1998 a februári 1999. *Ľavá časť monastyra (pod kuchyňou a jedálňou) je podpivničená.*

Nový ***Krásnobrodský monastyr v štádiu budovania v júni 1999***.
Vľavo dole: *pohľad z predu a* ***vpravo dole:*** *pohľad zo zadu.*

Dokumentárny film o Krásnobrodskom monastyre

Slovenská televízia, štúdio Košice v r. 2001 nafilmovala dokumentárny film pod názvom «Monastier v Krásnom Brode». Dokument trvá 10 minút. Námet urobil **Ing. Miroslav Porada**, scenár: **Jozef Mríz**, technická spolupráca: Štefan Faltín, kamera a réžia: Ladislav Šidelský. Hlavnou myšlienkou tohto desaťminútového filmu je však «stará anticirkevná pesnička», že sa vraj v Krásnobrodskom monastyre na odpustoch predávali a kupovali ženy. Je to staré očiernenie, ktoré vyšlo z dielne egerského latinského grófa-biskupa v r. 1718 – pozri kap. 11.

Rok 2001 – prvý obyvateľ nového Krásnobrodského monastyra

V novovybudovanom Krásnobrodskom monastyre ešte pred jeho oficiálnou posviackou ako prvý začal žiť o. **Volodimir J. Sedláček, OSBM**, a to už v novembri 2001. Krátko nato, od **9. do 15. decembra 2001** sa uskutočnili v novovybudovanom Krásnobrodskom monastyre duchovné cvičenia baziliánov spolu s rusínskymi svetskými kňazmi. V čerstvo vybudovanom monastyre, ako v každej novostavbe, bolo vtedy ešte veľmi vlhko a surovo, bola to totiž prvá sezóna, keď sa novopostavená budova začala vykurovať. Rekolekcie viedol protoihumen **P. P. Halko, OSBM**. Zúčastnilo sa ich 5 baziliánov (o. **J. Lucák, OSBM**, o. **V. Sedláček, OSBM**, o. **J. Novák, OSBM**, o. **G. Timkovič, OSBM** a o. **J. Timkovič, OSBM**) a 8 rusínskych (ruthénskych) eparchiálnych kňazov (o. **A. Janočko**, o. **N. Janočko**, o. **F. Krajňák**, o. **V. Lapihuska**, o. **V. Pančák**, o. **J. Popovec**, o. **M. Smetanka**, o. **R. Vaco**).[4]

Jeromních Volodimir Jurij Sedláček, OSBM (1963) žije v Krásnobrodskom monastyre temer neprerušene od r. 2001 až po súčasnosť (2009).

4. marca 2002 ihumen Prešovskémo monastyra o. **J. V. Timkovič, OSBM**, po porade s o. **V. J. Sedláčkom, OSBM**, vysadil za Krás-

nobrodským monastyrom prvých 20 ovocných stromčekov (jablone, slivky, ringloty, hrušky, egreše…).[5] Na jeseň toho istého roku krásnobrodskí baziliáni tu nasadili ďalšie desiatky ovocných stromov.

Ľudové misie po rusínsky – zakázané (r. 2002)

Misie v mestečku Medzilaborce (1999), neďaleko od Krásneho Brodu, prevádzané otcami baziliánmi Timkovičovcami, boli duchovne mimoriadne úspešné. Stalo sa to predovšetkým vďaka Svätému Duchu a tiež aj vďaka miestnemu gréckokatolíckemu parochovi o. **Františkovi Krajňákovi** (1956) a jeho nábožnej manželke-katechétke (pozri foto na str. 466), ktorí obaja, ruka v ruke ľudí (otec duchovný dospelých a katechétka deti v škole na hodinách náboženstva) na misie veľmi dobre pripravili. Keďže sa práve v tom čase zároveň budoval nový Krásnobrodský monastyr, na misiách bola vyhlásená zbierka na dokončenie rozostavanej budovy Monastyra. V Medzilaborciach vtedy nadšení veriaci vyzbierali presne 53.000,- Sk (päťdesiattri tisíc slovenských korún), čo bola na vtedajšie časy a vtedajšie zárobky veľmi vysoká suma. Len pre porovnanie, v krásnobrodskej gréckokatolíckej farskej cerkvi sa v tom čase v bežnú nedeľu «do zvončeka» nazbieralo 120 Sk.

***Zadná strana misijného obrázka**. Misie vedené baziliánmi boli vždy v materinskom rusínskom jazyku veriacich.*

Od oficiálneho povolenia verejnej činnosti baziliánov na Slovensku (r. 1990) až po súčasnosť baziliáni previedli spolu jedenásť sv. ľudových misií:

1.) v r. 1994 vo Veľkom Lipníku;[6]

2.) v r. 1997 v Bardejove (26.-28. VI.);[7]
3.) v r. 1998 v Ladomírovej a súbežne v Šemetkovciach (26.-28. III.);[8]
4.) v r. 1999 v Medzilaborciach (24.-28. III.) a v tom istom roku
5.) v Čirči (3.-5. XII.);
6.) v r. 2000 v Ňagove (14.-18. IX.);
7.) v r. 2001 v Habure (24.-27. V.), a v tom istom roku
8.) v Borove (15.-19. VIII. 2001),
9.) v Becherove (27.-30. IX. 2001),
10.) v Regetovke (8.-11. XI. 2001),
11.) v Uliči (16.-19. XII. 2001).[9]

Na misiách v r. 1994 bol hlavným kazateľom jeromních-protoihumen a tajný gréckokatolícky episkop **Kyr M. J. Potaš, OSBM** (1918-2006). Misie v Bardejove v r. 1997 nemali hlavného kazateľa, ale kázalo tam viacero baziliánov. V Ladomírovej bol hlavným kazateľom o. **G. A. Timkovič, OSBM** a v Šemetkovciach o. **P. Š. Jacoš, OSBM**. Na všetkých ostatných misiách od r. 1999 včítane bol hlavným kazateľom o. Gorazd A. Timkovič, OSBM. Od r. 1999 na misie chodili spolu rodní bratia Timkovičovci a ostatní baziliáni prichádzali pomáhať spovedať obyčajne len v posledný deň misií. Misie mali prenesmierny ohlas a miestni otcovia duchovní si ich pochvaľovali, lebo v ich farnostiach naozaj nastalo duchovné oživenie spôsobené predovšetkým dobrou spoveďou a blahodárnymi účinkami sv. príčastia. **V r. 2002 boli zakázané**… odvtedy baziliáni na Slovensku nerobia žiadne ľudové misie…

Ako vidieť z predošlých údajov, otcovia misionári sa naozaj úspešne «rozbehli» (v poslednom roku 2001 dali zo všetkých jedenástich až päť misií) a v nastávajúcom roku 2002 plánovali až niekoľko desiatok misií v rozličných gr. kat. rusínskych (ruténskych) farnostiach, avšak starý závistník diabol prekazil ich iniciatívu osvedčeným dvetisíc rokov starým spôsobom – zákazom zo strany vlastných.

V r. 2002 v dňoch 17.-20. III. sa mali uskutočniť v poradí už dvanáste ľudové misie v rusínskej obci Kolonica, ale vtedajší latiníkmi huckaný protoihumen **P. P. Halko, OSBM**, ich zakázal pár hodín pred ich začiatkom. Chcel takto potrestať o. Jozafáta V. Timkoviča, OSBM, zato, že poslal do Ríma na ***Kongregáciu pre doktrínu viery*** na prešetrenie heretickú knihu *Ľudia a démoni*, na ktorú dal dovolenie nielen on sám (Haľ-

ko) a «*nihil obstat*» bývalý protoihumen **P. S. Jacoš, OSBM**, ale aj «*imprimatur*» sám prešovský sídelný episkop **Ján Hirka** (porov. str. 497). Hirka podnecovaný latiníkmi vtedy medzi štyrmi očami vyzval protoihumena Halka, aby potrestal Timkoviča a «do robenia hriechu poslušný» Halko to hneď previedol. Tesne pred misiami v Kolonici poslal o. Jozafáta V. Timkoviča, OSBM, za trest do trvalého exilu do cudzej zeme – na Ukrajinu. Následne sa Timkovič odvolal na pápeža rímskeho, že ho episkop Kyr Ján Hirka spolu s protoihumenom P. P. Halkom, OSBM, nespravodlivo trestajú zato, že komunikuje s Vatikánom. Podľa cirkevného práva totiž akákoľvek komunikácia-korešpondencia s Vatikánom nesmie podliehať absolútne nijakej cenzúre a naopak, kto by sa pokúsil túto komunikáciu cenzurovať, má byť prísne potrestaný… Následkom hore uvedeného konfliktu nastal v obci Kolonica nemalý škandál, lebo otcovia misionári neprišli na misie. Protoihumen P. P. Halko, OSBM (2000-2003) totiž na misie neposlal nijakú náhradu – iných baziliánov. A ľudia v radostnom očakávaní niekoľkodňových misií si povyberali dokonca aj dovolenky z práce…

Jeden z najväčších dobrodincov baziliánov *na prelome 20. a 21. st. – rusínsky (ruténsky) gréckokatolík* ***Pavel Marťak*** *(+2004)* ***so svojou manželkou Alžbetou*** *pred ikonou sv. Bazila Veľkého, ktorá je umiestnená na ikonostase Prešovského monastyra na Vajanského 31. Na dokončenie Krásnobrodského monastyra podaroval 50.000,- slov. korún a za pôsobenia oo. Timkovičovcov v Prešovskom monastyre podaroval na ukončenie tamojšieho ikonostasa a okennej vitráže s tvárou Isusa Christa (mandylion) v monastyrskej cerkvi ďalších 300.000,- slovenských korún.*

Vyššie spomínaná kniha *Ľudia a démoni* nakoniec bola v auguste 2003 sv. Cirkvou odsúdená ako heretická, avšak heretici neboli dodnes potrestaní, ale naopak – už 17. novembra 2003 sa, znova huckaní latiníkmi, dokonca pokúsili otcov Timkovičovcov vyhodiť z Rádu sv. Bazila Veľkého…[10]

Ako bol Krásnobrodský monastyr znovuvybudovaný

Znovuobnovenie Monastyra v plnej miere iniciovala kniha *Letopis Krásnobrodského monastiera alebo kúsok zo slávnych dejín gréckokatolíkov Slovenska* vydaná v Prešove ešte v r. 1995. Táto kniha uprela všetky zraky na Krásny Brod a dala morálne dôvody k obnoveniu tohto starodávneho monastyra. Po jej prečítaní napr. istý nadšený dobrodinec z Bratislavy (neželá si byť menovaný) spontánne venoval protoihumenovi **Bilančíkovi** 250.000 slovenských korún na jeho obnovu.[11]

Metodij M. Bilančík, OSBM – vtedajší protoihumen Rádu sv. Bazila Veľkého na Slovensku (1994-2000) takto začal historickú obnovu Krásnobrodského monastyra...

Autorom projektu je **Akad. arch. Ing. Karol Gregor** z Prešova a vedúcim projektantom **Ing. arch. Marta Fecková** z Prešova. Budovu Monastyra vybudovala stavebná firma *Chemkostav Michalovce*. Okolie (chodníky, stromy a kry) naprojektovala **Ing. P. Škorodenská** z Košíc.

Symbolika pôdorysu Monastyra

Mohutný teplomer zakotvený v základoch Monastyra (pozri pôdorys na str. 494) má všetkým jeho obyvateľom navždy pripomínať hlavnú charizmu mníchov Rádu sv. Bazila Veľkého, akou je láska k Hospodu Bohu a láska k blížnemu (porov. Mt 22,37-40). Táto nesmie nikdy vychladnúť, a to ani v nastupujúcich apokalyptických časoch (porov. Mt 24,12). «Latka» je položená vysoko, čo symbolicky ukazuje na «teplomeri» vysoko umiestnená škála (porov tal. «scala» *schody, schodište*). Pripomína slová nášho Hospoda Isusa Christa: «*Nové prikázanie vám dávam, aby ste sa milovali navzájom. Aby ste sa aj vy vzájomne*

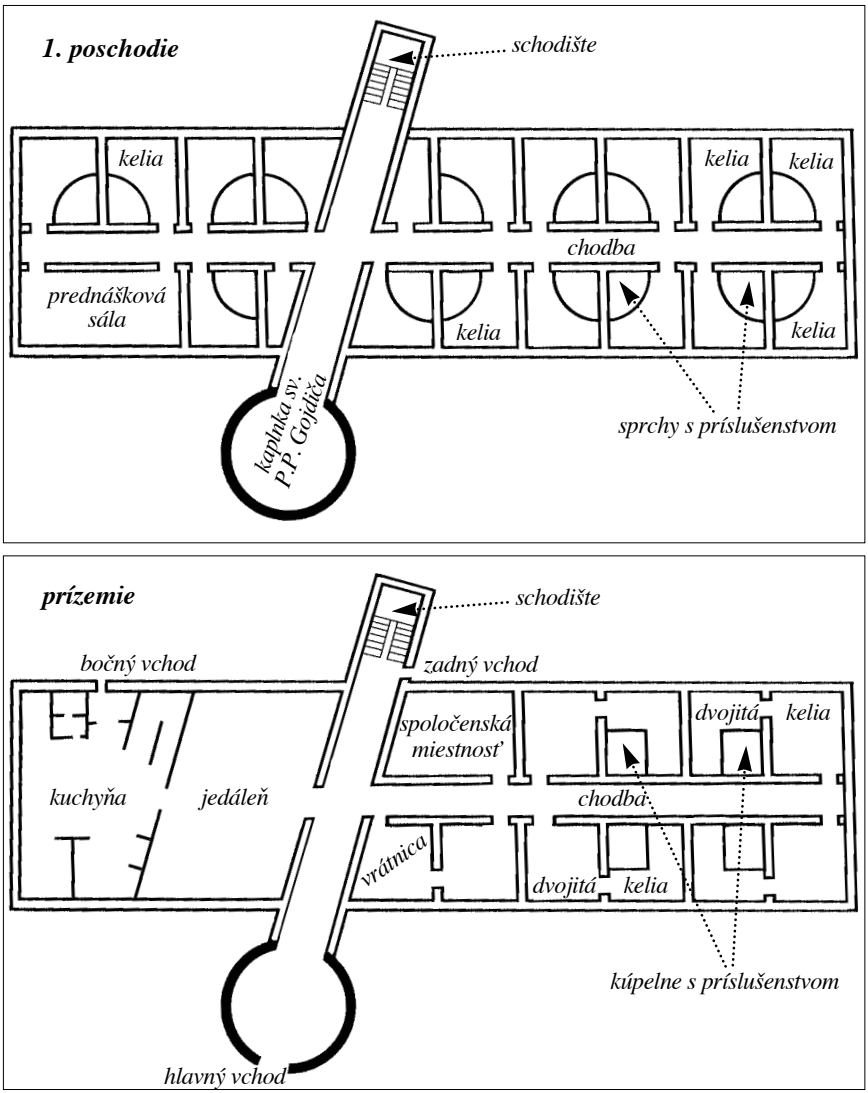

Pôdorys Krásnobrodského monastyra *vybudovaného v r. 1998-2001. Má 16 jednoizbových a 4 dvojizbové ubykácie. Monastyr má základy zo železobetónu. Kuchyňa a jedáleň sú podpivničené. Nad kaplnkou v podkroví sa nachádza knižnica plná starodávnych kníh, ktoré tu boli prevezené z Prešovského monastyra (2002). Symbolický teplomer v pôdoryse pripomína povinnosť udržiavať «teplotu» lásky k blížnemu (Jn 13,34).*

milovali, ako som ja miloval vás», (Jn 13,34). Ako je jasne vidieť z pôdorysu stavby, zdrojom lásky-tepla je kaplnka sv. Pavla P. Gojdiča, OSBM, kde sa baziliáni každodenne modlia, rozjímajú a slúžia Služby Božie.

Umiestnenie nového Monastyra

Nový monastyr bol umiestnený nie na pôvodnom mieste na starovekom návrší, ale (v pohľade od západu) trochu vľavo a viac vzadu. Je to však ešte stále v pôvodnom areáli starodávneho Monastyra… Hlavným dôvodom tejto novej lokalizácie bol fakt, aby najvnútornejší areál pôvodného starodávneho monastyra nebol archeologicky narušený a tak sa čo najviac zachoval pre budúce generácie vo svojej pôvodine.

Ako už bolo spomenuté vyššie, monastyr sa začal budovať za protoihumena **M. M. Bilančíka** v r. 1998… Určité problémy spôsobila spodná voda, ktorá sa na mieste novobudovaného monastyra nachádza len jeden meter pod povrchom zeme… a prenikla i do pivničných priestorov novostavby. Ale súčasná technológia to pri realizácii monastyrskej pivnice vyriešila špeciálnym poterom. V tvorivej práci Bilančíka krátko pokračoval protoihumen o. **Polykarp Š. Jacoš, OSBM** (2000) a po ňom túto vznešenú a Bohu milú prácu budovania zavŕšil slávnostnou posviackou Monastyra 2. júna 2002 protoihumen o. **Peter P. Halko, OSBM** (2000-2003)…

2. jún 2002 – Bohu sláva! – udalosť storočia – posviacka novej budovy Monastyra

Na posviacke novej budovy Monastyra dňa **2. júna 2002** počas odpustu *Sošestvija Svjatoho Ducha* (na *Rusaľa*) sa zúčastnili až štyria gréckokatolícki episkopi z troch štátov:

- ✓ vladyka Kyr **Ján Hirka**, prešovský gr. kat. sídelný episkop,
- ✓ vladyka Kyr **Slavomir Miklovš**, križevacký gr. kat. sídelný episkop z bývalej Juhoslávie,
- ✓ vladyka Kyr **Milan Chautur, CSsR**, titulárny (pomocný) episkop

kresimský – košický gr. kat. apoštolský exarcha
- ✓ a vladyka Kyr **Jurij Džudžar**, gr. kat. pomocný episkop mukačevský.

Okrem vladykov sa radostnej slávnosti zúčastnilo okolo 30 kňazov a 3.500 pútnikov. Z Ríma sa v mene generálneho predstaveného baziliánov na tejto udalosti storočia zúčastnil jeromních **Lev Goldade, OSBM** z USA. Hlavnú kázeň mal v rusínskom jazyku o. **Ján Gajdoš** (1927), generálny vikár. Vladyka Kyr J. Hirka mal slovo po rusínsky na konci Služby Božej a úplne na záver sa vladykovi srdečne poďakoval protoihumen P. P. Halko, OSBM.[12]

***Interiér kaplnky sv. Pavla P. Gojdiča, OSBM, v novopostavenom Krásnobrodskom monastyre**. Ikony napísal akademický maliar Mikuláš Klimčák.*

Príroda sa rozplakala nad neprávosťou

Počas Služby Božej, na ktorej sa uskutočnila historická posviacka Monastyra, bolo veľmi pekné počasie – doslovne jasné nebo. Tesne pred koncom Služby Božej sa však v diaľke objavil malilinký osamelý obláčik, ktorý sa rýchlo približoval… Obloha sa rýchlo zatiahla. Ihneď po ukončení Služby Božej, ešte počas záverečného príhovoru episkopa Jána Hirku, sa nečakane spustil veľmi silný búrlivý, akoby tropický lejak, a to až taký, že si nikto zo zúčastnených niečo podobné nepamätal. Hirka musel predčasne prejav ukončiť… Akoby sám Hospoď Boh cez prírodné živly zabránil v pokračovaní prejavu. Tony a tony dažďovej vody sa rútili z oblohy na *Manastyr*. Voda doslovne tiekla novovytvorenými potokmi a pritom ľudia vôbec nemali dáždniky… Na tradičný obchod okolo kaplnky *Pokrova Presvjatoj Bohorodici* už nikto ani len nepomyslel. Prekvapený dav v nemalom úžase, náhle úplne do poslednej nitky premočený, spolu s episkopom a kňazmi sa doslovne rozutekal všetkými smermi podľa hesla «*pomôž si každý, ako sám vieš*».

Ako dodnes spomínajú účastníci onoho odpustu na *Rusaľa* v r. 2002, takýto zvláštny, náhly, mohutný a prekvapujúci dážď nikto nikdy vo svojom živote nezažil. Hovoria:

«*Bylo to jednoducho čudo, teľo vody, tak naraz i z takov silov. Nemož to ani opisati, treba to zažyti. A z ničoho nič!*».

Na onej historickej posviacke Monastyra sa otcovia baziliáni Timkovičovci nezúčastnili, lebo ich už vtedy protoihumen o. Haľko nespravodlivo trestal, že do Vatikánu poslali na ohodnotenie heretickú knihu *Ľudia a démoni*, ktorú schválili a vytlačili o. Haľko a episkop Ján Hirka… Táto kniha bola Vatikánom o rok po posviacke Monastyra (v auguste 2003) aj skutočne kvalifikovaná ako veľmi nebezpečná a heretická a na Slovensko prišiel oficiálny zákaz jej čítania a distribúcie.[13] Keď sa na odpuste dvaja hlavní aktéri tejto neprávosti ujímali slova (Hirka, Haľko), vtedy ako keby sama príroda sa rozplakala a prerušila ich nábožné «farizejské rečičky»… Po nečakanom prudkom daždi sa na slávnostnom obede zúčastnilo okolo 200 do nitky premočených hostí… Nikto z nich však nič nechápal, prečo sa príroda s nimi tak «zahrala», všetci len so začudovaním krútili hlavami…

Nová budova Krásnobrodského monastyra *posvätená 2. júna 2002.*
Hore: *pohľad zozadu v januári 2002,* ***dole:*** *pohľad zpredu v auguste 2002.*

Pomohli Nemecko a Kanada…

Na celej novej budove Krásnobrodského monastyra bolo preinvestovaných okolo 35 miliónov slovenských korún (teda jeden milión amerických dolárov). Znovuvybudovanie sa uskutočnilo vďaka milodarom i baziliánmi našetreným peniazom. Najviac pomohla dobročinná organizácia z Nemecka, tzv. *Kirche In Not*, ako aj baziliáni z *Kanadskej Provincie Najsvätejšieho Srdca Isusovho so sídlom vo Winnipegu.*

Národnostná situácia v okolí Krásnobrodu v r. 2001

Podľa oficiálnych štátnych údajov z databázy *Štatistického úradu Slovenskej re-*

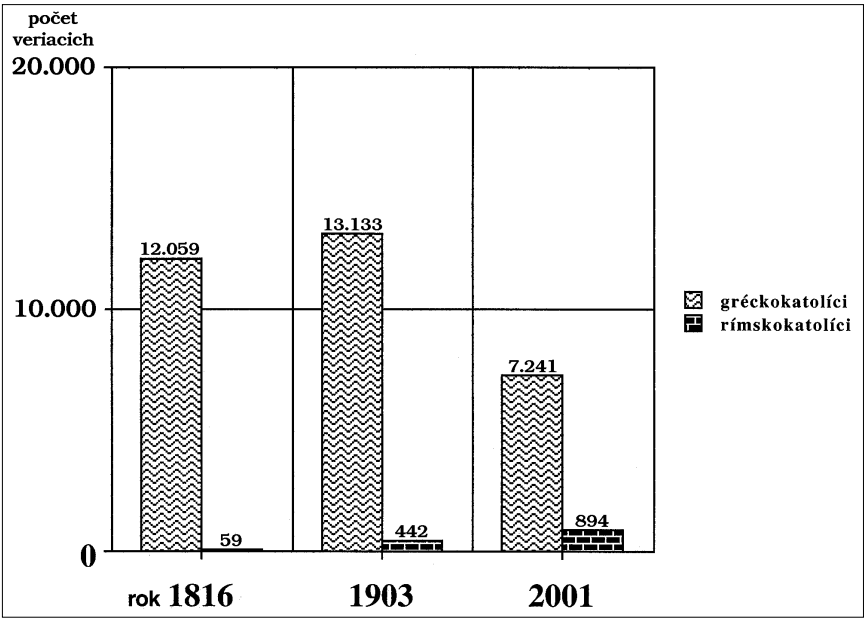

Počet gréckokatolíkov a rímskokatolíkov v obciach naokolo Krásnobrodského baziliánskeho monastyra v rokoch 1816 *(pozri tab. na str. 326)****, 1903*** *(str. 360) a* ***2001*** *(str. 500). V dejinách ľudstva bolo vždy tak, že monastyry boli centrom* ***kultu*** ➔ ***kult****úry. Vďaka existencii Krásnobrodského monastyra sa dodnes v jeho okolí zachoval cyrilometodejský byzantský obrad v takom rozsahu, že rímskokatolíci i napriek svojmu agresívnemu rozpínaniu sa na úkor gréckokatolíkov sú v tomto kraji dodnes zanedbateľnou menšinou, čo pre zvyšok Slovenska, kde baziliánske monastyry v posledných storočiach už nepôsobili, sa povedať nedá.*

Prevaha gréckokatolíkov v okolí Krásnobrodu na zač. 21. st. (v r. 2001)

	gréckokatolíci	rímskokatolíci
BOROV	**220**	**0**
ČABALOVCE	**240**	**5**
ČABINY	**220**	**15**
ČERTIŽNÉ	**337**	**21**
HABURA	**396**	**4**
KALINOV	**256**	**8**
KRÁSNY BROD	**254**	**18**
MALÁ POĽANA	**88**	**0**
MEDZILABORCE	**2510**	**581**
MIKOVÁ	**85**	**2**
ŇAGOV	**375**	**27**
OLŠINKOV	**2**	**2**
OĽKA	**315**	**19**
PALOTA	**35**	**3**
RADVAŇ	**482**	**60**
REPEJOV	**163**	**13**
ROKYTOV	**274**	**28**
ROKYTOVCE	**88**	**4**
ROŠKOVCE	**228**	**8**
SUKOV	**75**	**11**
SVETLICE	**118**	**20**
VALENTOVCE	**5**	**0**
VOLICA	**274**	**18**
VYDRAŇ	**70**	**0**
VYRAVA	**71**	**22**
ZBUDSKÁ BELA	**60**	**5**
SPOLU	**7.241**	**894**

Na začiatku 20. st. v okolí Krásnobrodu bolo emigrantmi z Ruska obnovené pravoslávie. Toto pravoslávie bolo mimoriadne posilnené po r. 1950 násilnou likvidáciou gr. kat. Cirkvi a tiež po r. 1968 po obnovení gr. kat. Cirkvi, keď prešovskí gréckokatolícki episkopi nabádaní z Vatikánu násilne latinizovali-slovakizovali Rusínov. To tiež vyvolalo spontánny prechod gréckokatolíkov na pravoslávie. Autor nemá k dispozícii počty pravoslávnych v hore uvedených obciach, preto ich neuvádza. Ich počet však nie je vôbec zanedbateľný, napr. v Krásnom Brode bolo v r. 2001 okolo 150 a v Medzilaborciach vyše 1500 pravoslávnych…

Štatistika gréckokatolíkov a rímskokatolíkov v okolí Krásneho Brodu v r. 2001. *Bola spracovaná podľa údajov Schematizmus gréckokatolíckej Prešovskej eparchie 2004, Prešov, 2004 a Schématizmus Košickej diecézy 1995, Košice, 1995. Porov štatistiky religiozity z r. 1816 na str. 326 a z r. 1903 na str. 360. Pozri str. 499.*

publiky zo sčítania obyvateľov, domov a bytov ***v r. 2001*** (Obyvateľstvo s rusínskym materinským jazykom a s gréckokatolíckym, resp. pravoslávnym náboženským vyznaním), vyplýva, že v kraji okolo starodávneho Krásnobrodského baziliánskeho monastyra dodnes žijú v absolútnej väčšine Rusíni-Ruthéni (pozri tabuľku dole).[14]

---

[1] Porov. «Što novoho v našych parochijach», *Blahovistnik*, Prešov, 7 (1998) str. 182, pozri aj iné dokumenty k danej tématike publikované v knihe J.V. Timkovič,

Prevaha pôvodného rusínskeho etnika v okolí Krásnobrodu na začiatku 21. st. (v r. 2001)

	Celkový počet obyvateľov v obci	Gréckokatolíci s rusínskym materinským jazykom	Pravoslávni s rusínskym materinským jazykom
ČABALOVCE	**349**	**189**	**10**
ČABINY	**430**	**182**	**125**
ČERTIŽNÉ	**421**	**312**	**21**
HABURA	**497**	**371**	**15**
KALINOV	**312**	**187**	**18**
KRÁSNY BROD	**405**	**189**	**101**
MALÁ POĽANA	**121**	**64**	**22**
MEDZILABORCE	**6.741**	**2.072**	**1.511**
MIKOVÁ	**173**	**44**	**44**
ŇAGOV	**431**	**364**	**15**
OLŠINKOV	**41**	**2**	**22**
OĽKA	**351**	**264**	**16**
PALOTA	**183**	**28**	**66**
RADVAŇ	**602**	**261**	**19**
REPEJOV	**173**	**144**	**1**
ROKYTOV	**339**	**168**	**5**
ROKYTOVCE	**191**	**79**	**63**
ROŠKOVCE	**237**	**197**	**0**
SUKOV	**153**	**10**	**52**
SVETLICE	**175**	**91**	**14**
VALENTOVCE	**42**	**5**	**32**
VOLICA	**347**	**183**	**34**
VYRAVA	**144**	**64**	**32**
ZBUDSKÁ BELA	**161**	**49**	**80**
SPOLU	**13.019**	**5.519**	**2.318**

Vo všetkých hore uvedených obciach *Labirštiny* sa pri oficiálnom sčítaní ľudu v r. 2001 z celkového počtu obyvateľstva 13.019 prihlásilo spolu 7.241 gréckokatolíkov, z ktorých 5.519 si výslovne uviedlo ako svoj materinský jazyk - jazyk rusínsky.

Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch, 1. diel, Užhorod, 2006, str. 20-22.

[2] Pozri autentické dokumenty v knihe: J.V. Timkovič, *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2006, str. 132-161, 169-176, 230-232.

[3] Porov. «Krasnyj Brid – 10. 6. 2001 Sošestvije Sv. Ducha», *Blahovistnik*, Prešov, 6 (2001) str. 23-24.

Pohľad od severu na ***novovybudovaný Krásnobrodský monastyr v r. 2002***.

Zľava: ***nový Monastyr, kaplnka Pokrova, zvonica a rozvaliny cerkvi Sošestvija Sv. Ducha***. *Fotografia z januára 2002.*

[4] Pozri podrobný opis stiesnenej atmosféry (násilná slovakizácia-latinizácia Rusínov episkopom Hirkom) na týchto duchovných cvičeniach, ktorý napísal o. J.V. Timkovič, OSBM, v správe apoštolskému nunciovi na Slovensku **Henrykovi Józefovi Nowackemu** (2001-2007). Publikovaný bol v J.V. Timkovič, *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2006, str. 84-86; porov. tiež článok: F. Krajňak, «Duchovne obnovľiňa na Krasnobridskim monastyrju otciv Vasilijaniv od 9. XII. do 15. XII. 2002», *Blahovistnik*, Prešov, 1 (2002) str. 13-14; a tiež J.V. Timkovič, *Kronika Čina Svjataho Vasilija Velikaho Provinciji sv. Kyrila i Metodija na Slovensku i v Čechach*, I (1991-2003), rukopis, str. 134.

[5] Porov. J.V. Timkovič, *Kronika Čina Svjataho Vasilija Velikaho Provinciji sv. Kyrila i Metodija na Slovensku i v Čechach*, I (1991-2003), rukopis, str. 144.

[6] Porov. *Blahovistnik*, Prešov, 7 (1994) str. 144.

[7] Porov. gt [G.A. Timkovič], «Baziliánske gréckokatolícke misie v Bardejove», *Blahovistnik*, Prešov, 8 (1997) str. 219-220.

[8] Porov. g [G.A. Timkovič], «Svjaty Misiji otciv vasilijaňiv v Ladomirovij i Šemetkivcjach», *Blahovistnik*, Prešov, 6 (1998) str. 159.

[9] Podrobnejšie pozri záznamy v rukou písanej kronike: J.V. Timkovič, *Kronika Čina svjataho Vasilija Velikaho Provincii sv. Kyrila i Metodija na Slovensku i v Čechach*, I (1991-2003), rukopis, str. 30, 46, 62, 98, 117, 127-128, 130, 133, 136-137, 146-147.

[10] Podrobnejšie o historickom konflikte ohľadom heretickej knihy *Ľudia a démoni* pozri dokumenty publikované v knihe: J.V. Timkovič, *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2006, str. 87-113, 121, 126, 275…

[11] Porov. J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastyra (Bukovej Hory) a historické zmienky…*, Prešov, 2004, str. 5.

[12] Porov. «Bohu slava», *Blahovistnik*, Prešov, 6 (2002) str. 3-13; J.V. Timkovič, *Kronika Čina Svjataho Vasilija…*, I (1991-2003), rukopis, str. 159.

[13] Podrobnejšie o historickom konflikte ohľadom heretickej knihy *Ľudia a démoni* pozri dokumenty publikované v knihe: J.V. Timkovič, *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2006, str. 87-113, 121, 126, 275…

[14] Tieto údaje boli získané priamo zo *Štatistického úradu Slovenskej republiky z Bratislavy, odbor štatistiky obyvateľstva*. Údaje si oficiálnou cestou vyžiadal z Bratislavy vtedajší správca gréckokatolíckej farnosti Medzilaborce o. **František Krajňák** (1956) za účelom neskoršieho spracovania oficiálnej žiadosti **z 9. júna 2003** adresovanej pápežovi rímskemu do Ríma o vytvorenie gréckokatolíckej eparchie rusínskej Cirkvi *sui iuris*. Žiadosti nebolo vyhovené. Naopak, bola vytvorená metropolia slovenskej Cirkvi *sui iuris* (2008) s jezuitom **J. Babjakom** na čele, a Rusínom bol menovaný rusínsky episkop len podľa znenia jeho priezviska: **Peter Rusnák** (1950) s eparchiou na druhom konci Slovenskej republiky v Bratislave, kde Rusínov vôbec niet. Podrobnejšie pozri dokumenty publikované v J.V. Timkovič, *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2006, str. 263-270, 274.

Rozličné pohľady na rozvaliny cerkvi Sošestvija Sv. Ducha (1752) a kaplnky Bohorodici (14. st.), ktorá po r. 1752 plnila funkciu «svätyne» vyššie spomenutej cerkvi. Fotografie zo zač. 21. st.

34. Krásnobrodský monastyr po roku 2002 znova dýcha…

V **roku 2002** bol v Krásnobrodskom monastyre otvorený noviciát pre výchovu mladých baziliánov. Ihumenom Monastyra bol **v júli 2002** ustanovený o. **Metodij M. Bilančík, OSBM** a v tom istom čase bol za magistra noviciátu vymenovaný o. **Volodimir J. Sedláček, OSBM**. V Monastyre od toho času žije i o. **Josafat Š. Lucák, OSBM**. Kandidátov a novikov Monastyr každoročne má jedného až dvoch…

Šéfredaktorom baziliánskeho mesačníka-časopisu *Blahovistnik* je od 6. februára r. 1999 až dodnes o. M. M. Bilančík, OSBM. **Od r. 2002** je Krásnobrodský monastyr nielen oficiálnym sídlom šéfredaktora, ale aj redakcie tohto baziliánskeho časopisu.

Rok 2002 – takmer celá starodávna Karpatoruská provincia baziliánov opäť v Krásnobrode pospolu

19. až 23. augusta 2002 sa v Krásnobrodskom monastyre uskutočnili spoločné duchovné cvičenia pre slovenskú a maďarskú provinciu Rádu sv. Bazila Veľkého. Tieto duchovné cvičenia dával sám generálny predstavený rádu z Ríma (protoarchimandrit) o. **Dionizij P. Ľachovicz, OSBM** (1996-2004).[1]

Súčasná slovenská a maďarská provincia baziliánov tvorili kedysi za Rakúsko-Uhorska spolu jednu-jedinú provinciu, ktorá sa volala *Karpatoruská provincia sv. Nikolaja Myrlikijskoho Čudotvorca*. Centrom tejto provincie bola Černeča Hora pri Mukačeve, kde sídlil ich prvý ihumen – proto-ihumen. Na poslednej Krásnobrodskej kapitule pred zničením Monastyra a temer pred sto rokmi (v r. 1909) sa preto zúčastnili zástupcovia baziliánov aj z územia dnešného Maďarska a Slovenska. Teraz, krátko po obnovení Monastyra bolo symbolické práve

to, že následníci týchto baziliánov sa opäť zišli v Krásnobrodskom monastyre, temer ihneď po jeho znovupostavení na spoločných duchovných cvičeniach...

Lastovičky sa po takmer sto rokoch tiež vrátili do Monastyra

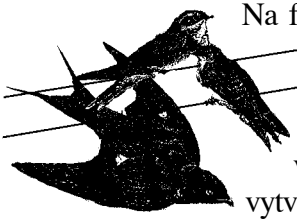

Na fotografiách starého Krásnobrodského monastyra, ktorý bol zničený v r. 1915, je vidno (pozri na str. 364), že pod jeho strechou mali svoje typické hniezda lastovičky. V auguste 2002 na budove novovybudovaného monastyra už bolo lastovičkami vytvorených 33 nových hniezd. Teda temer po sto rokoch svojim prirodzeným pudom znovuobjavili svoje staré hniezdisko.[2]

Rok 2003 – brazílsky Ukrajinec duchovné cvičenia

16.-21. marca 2003 duchovné cvičenia pre baziliánov v Krásnobrodskom monastyre dával 81-ročný o. **Vasiľ Ziňko, OSBM** z Ukrajiny, ktorý za socializmu pôsobil medzi gréckokatolíkmi v Brazílii.[3] Po páde socializmu v Sovietskom zväze sa presťahoval z Brazílie opäť na Ukrajinu...

Pribudol nový odpust v polovici júla (17. júl)

V novopostavenom baziliánskom monastyre v Krásnom Brode je na prvom poschodí na chodbe umiestnená kaplnka orientovaná, žiaľ, smerom na západ (v tradícii byzantskej Cirkvi sa z teologicko-dogmatických dôvodov už dve tisícročia budujú cerkvi orientované na východ). Táto kaplnka bola zasvätená baziliánovi sv. Pavlovi Petrovi Gojdičovi (1888-1960). Na jeho výročie (17. júla) sa preto každoročne organizuje v Krásnobrodskom monastyre odpust.[4]

Takto, od r. 2003 včítane, sa v Krásnobrodskom monastyre organizujú tri odpusty do roka:

1.) na *Sošestvije Sv. Ducha* (cerkov-rozvaliny **z r. 1752**),

2.) sv. svjaščenomučenikovi Pavlovi P. Gojdičovi (nový mo-

nastyr posvätený **v r. 2002** s kaplnkou zasvätenou sv. Gojdičovi)

3.) a ***Pokrov Presvjatoj Bohorodici*** (kaplnka **z r. 1759-1761**).

Obnovená tradícia *Vasilijád* pre mládež

Od r. 1990 baziliáni organizovali letné tábory zvané *Vasilijady* pre rusínsku mládež.[5] Po krátkej pauze, **v r. 2003** opäť zorganizovali pri Krásnobrodskom monastyre *Vasilijadu* pre mládež. Znovuobnovená, v poradí (po šesťročnej prestávke) už ôsma *Vasilijada* sa uskutočnila v dňoch **21.-27. júla 2003**. Zúčastnilo sa na nej 28 detí. Počas *Vasilijady* deti navštívil ukrajinský gréckokatolícky vladyka Kyr **Hlib Lončina** (narodený v USA), ktorý pôsobí v Ríme a je mníchom-studitom.[6] Od toho času opäť poriadali *Vasilijady* pravidelne každý rok až do r. 2006, kedy im jezuita-episkop Ján Babjak bez udania akéhokoľvek dôvodu zakázal prácu s mládežou-deťmi (pozri str. 517).

Rok 2003 – po dlhých sto rokoch opäť sobor (kapitula)

Posledný sobor v Krásnobrodskom monastyre bol v r. 1909. Potom bol tento monastyr v r. 1915 zničený. Monastyr bol obnovený v r. 2002 a hneď na druhý rok (v r. 2003) sa v ňom uskutočnil **mimoriadny predčasný sobor** (kapitula)…

Pravidelná štvorročná kapitula (sobor) by sa mala na Slovensku uskutočniť až v r. 2004. (Pred r. 1921 boli kapituly každé tri roky, po jezuitskej reforme po r. 1921 sú každé štyri roky.) Mimoriadna kapitula sa uskutočnila predčasne, lebo provincia baziliánov na Slovensku v dôsledku intríg latiníkov a «svojvoľného demoralizačného vmiešavania sa» prešovského episkopa-jezuitu Jána Babjaka do vnútorných záležitostí pápežského Rádu sv. Bazila Veľkého, prežívala osudové neporiadky a chaos – napr. takmer 7 (sedem) mesiacov bola bez protoihumena (provinciála).

Vtedajší protoihumen o. **P. P. Halko** (2000-2003), ktorý dal onoho času súhlas na vydanie heretickej knihy *Ľudia a démoni* a ktorý tento svoj súhlas dodnes neodvolal, bol **24. apríla 2003** jezuitom-episkopom J. Babjakom (1953) menovaný «*biskupským vikárom pre Rusínov*» a podľa

FROM : OO.BAZILIANI REZID. CIRC 80 SK PHONE NO. : +421 52 4928112 14 NOV. 2003 22:28 P1
14.NOV.2003 21:17 CURIA GEN OSBM NR.586 P.1

ПРОТОАРХИМАНДРИТ
ЧИНУ СВ. ВАСИЛІЯ ВЕЛИКОГО

ч. 220-2003
00153 ROMA, 14.11.2003
Via S. Giosafat, 8 (Piazza S. Silvestro)
Tel.: (00-39) 06-57-80-362
Tel.: (00-39) 06-57-80-378
Fax: (00-39) 06-57 41-976
E-mail: curiaosbm@virgilio.it

Слава Ісусу Христу!

Високопреподобний отче Протоігумене!

Повідомляємо Вас, що Головна управа отримала від о. Йосафата Тимковича листа. З нього випливає, що о. Йосафат Тимкович "збунтувався" проти прискореного скликання Капітули, вважаючу її "незаконною". Він, маючи вже два канонічних попередження, вперто не слухається і продовжує свою "боротьбу", яка ґрунтується на його неправильних постулатах і спричинює замішання.

Ген. консульта, під час свого засідання 14.11.2003, у зв'язку з новими обставинами, пропонує, щоб Ви, отче Протоігумене представили учасникам Капітули історію отців Тимковичів від самих початків, які постійно викликали тертя у Провінції, що й завершилося канонічними попередженнями. Президія Капітули поставить на загальне обговорення і голосування, як справу ч. 1 — видалення з Чину ОО. Тимковичів. Відтак ухвалені Капітулою рішення, підписані учасниками, разом з документацією треба подати до Головної управи.

Ще раз молитовно бажаємо Вам успіхів.

З братньою любов'ю у Христі

о. Діонісій П. Пяхович, ЧСВВ
Протоархимандрит

о. Маґній Гаврилів, ЧСВВ
Ген. секретар

Rev. Petro HAĽKO, OSBM
Protosgumeno
065 42 Čirč 82
okr. Stará Ľubovňa
SLOVENSKO – SLOVACCHIA

ДОДАТОК: *Копія листа о. Й. Тимковича.*

Protoarchimandrit ***Ľachovicz prikazuje "už 7 mesačnému exprotoihumenovi" Haľkovi, aby v čo najčiernejších farbách «predstavil účastníkom krásnobrodskej kapituly históriu otcov Timkovičovcov», a aby ich potom v prvom bode kapituly vylúčili****. Timkovičovci sa však neplatnej kapituly prozreteľne nezúčastnili. Pozoruhodné je, že hore publikovaný dokument bol z Ríma odoslaný len vo svojej faxovanej podobe a aj to v neúradných nočných hodinách – pozri dátum i hodinu v hornej časti dokumentu. Z listu je zrejmé, že kapitula nebola* «прискоренно скликана» *kvôli Timkovičovcom, ale kvôli Halkovi, ktorého bolo treba eliminovať(pozri str. 507-511).*

cirkevného práva *CCEO* automaticky prestal byť protoihumenom. Protoihumen totiž podľa teraz platného cirkevného práva nemôže byť zároveň aj biskupským vikárom. Za protoihumena sa však Haľko podporovaný jezuitom Jánom Babjakom, ako aj «protestantským-charizmatickým» protoarchimandritom Ľachoviczom svojvoľne vyhlasoval ešte takmer sedem ďalších mesiacov – až kým ho na príkaz Vatikánu mimoriadná kapitula v Krásnobrode oficiálne neeliminovala. Podrobnejšie o všetkom vyššie uvedenom pozri v knihe J. V. Timkovič, *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2004.

Biskupským vikárom "pre Rusínov" bol o. **Peter Pavel Haľko** (1956) spolu 5 (päť) rokov – až do 1. marca 2008, keď metropolita-jezuita **Ján Babjak**, tento «fiktívny úrad vytvorený pre uspokojenie práve likvidovaných-latinizovaných rusínskych-ruthénskych gréckokatolíkov»[7] v tichosti definitívne zrušil.

Mimoriadna provinčná kapitula (baziliánsky sobor) sa v Krásnobrodskom monastyre uskutočnila **v dňoch 17.-18. novembra 2003.** Na tejto neplatnej kapitule si deviati zúčastnení baziliáni: o. **M. Bilančík**, o. **M. Greško**, o. **P. Haľko**, o. **P. Jacoš**, o. **J. Lucák**, o. **J. Novák**, o. **M. Potaš**, o. **V. Sedláček**, a o. **A. Turčanik** neplatne vybrali za svojho protoihumena o. **Volodimira J. Sedláčka, OSBM** (1963).[8] Kapitula bola neplatnou preto, lebo sa uskutočnila v čase, keď podľa cirkevných zákonov protoihumenom bol o. **Jozafát V. Timkovič, OSBM** (1964).[9]

Sedláček bol následne protiprávne, a teda opäť neplatne vymenovaný protoarchimandritom **D. Ľachoviczom, OSBM,** z Ríma na obdobie päť rokov (2003-2008), a to i napriek tomu, že podľa Zamojského synodu (1720), ktorý bol schválený pápežom rímskym, a podľa vlastných baziliánskych *Pravidiel* baziliáni smú mať protoihumena len na dobu štyroch rokov. Menovací dekrét mal navyše dokonca falošný, o cca 7 mesiacov dozadu posunutý dátum.[10]

Rok 2003 – intrigami prešpikovaný pokus o vylúčenie

Na tejto prvej (mimoriadnej) kapitule baziliánov v obnovenom Krásnobrodskom monastyre sa udiala aj veľmi smutná, ba až trápna uda-

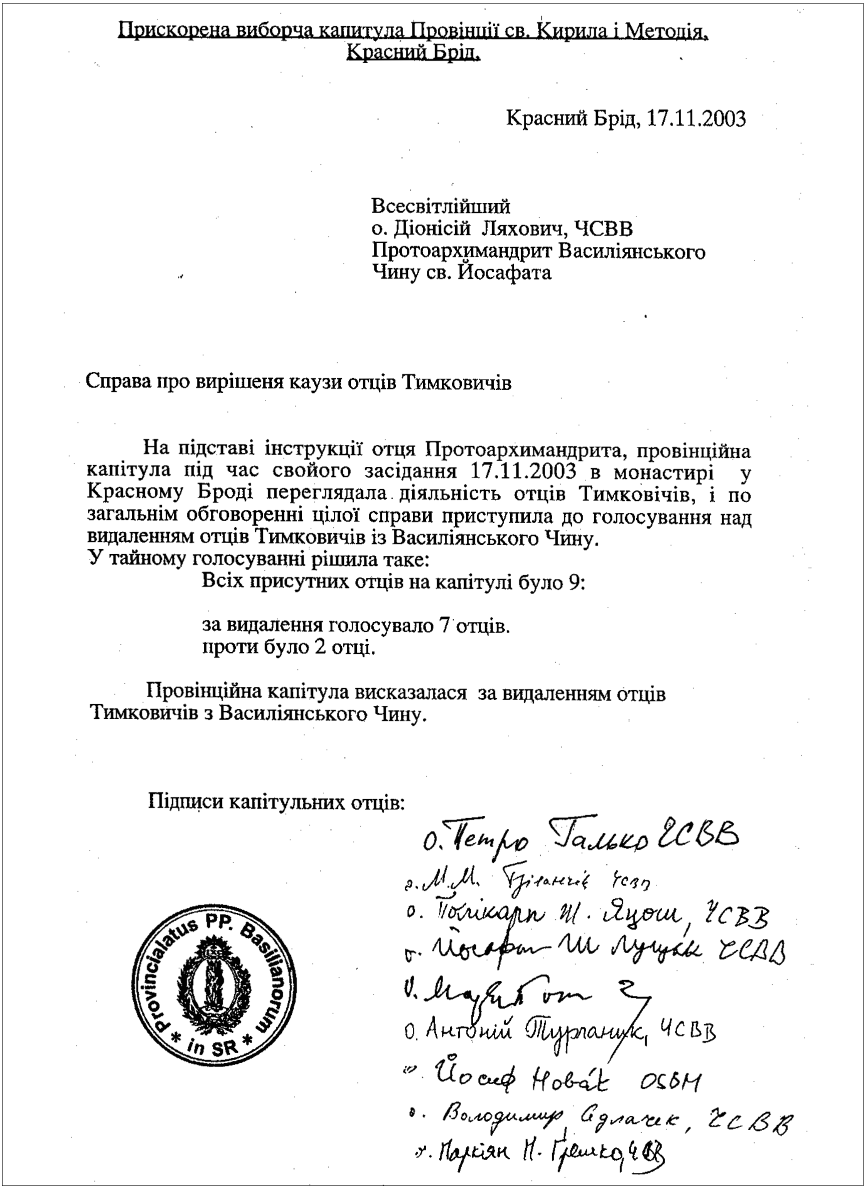

Прискорена виборча капітула Провінції св. Кирила і Методія.
Красний Брід.

Красний Брід, 17.11.2003

Всесвітліший
о. Діонісій Ляхович, ЧСВВ
Протоархимандрит Василіянського
Чину св. Йосафата

Справа про вирішеня каузи отців Тимковичів

На підставі інструкції отця Протоархимандрита, провінційна капітула під час свойого засідання 17.11.2003 в монастирі у Красному Броді переглядала діяльність отців Тимковічів, і по загальнім обговоренні цілої справи приступила до голосування над видаленням отців Тимковичів із Василіянського Чину.
У тайному голосуванні рішила таке:

Всіх присутних отців на капітулі було 9:

за видалення голосувало 7 отців.
проти було 2 отці.

Провінційна капітула висказалася за видаленням отців Тимковичів з Василіянського Чину.

Підписи капітульних отців:

о. Петро Галько ЧСВВ
о. Антоній Турланик, ЧСВВ
о. Йосиф Новак OSBM
о. Володимир Садлачек, ЧСВВ
о. Маркіян М. Гренко ЧСВВ

«Do páchania hriechu poslušní» kapitulní otcovia odhlasovali vylúčenie autora tejto knihy Jozafáta v. Timkoviča, OSBM z Rádu sv. Bazila Veľkého.

losť. Na tajný návrh protoarchimanritu **D. Ľachovicza, OSBM** (ktorému Timkovičovci prekazili pokus urobiť celosvetovú pentekostálno-turíčnu reformu-deformu baziliánov – podrobnejšie pozri knihu *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*), ktorý bol zaslaný faxom z Ríma v noci (presne o 21.17 hod. – pozri str. 508) 14. novembra 2003 Halkovi, «poslušní» kapitulní otcovia podpísali dekrét-návrh na definitívne vylúčenie otcov Timkovičovcov z Rádu sv. Bazila Veľkého (pozri str. 510). Stalo sa to v čase neplatne zvolanej kapituly, v čase neprítomnosti otcov Timkovičovcov, v čase, keď títo boli právne nedotknuteľní, lebo boli odvolaní na pápeža rímskeho (podľa can. 1059 §1 *CCEO*) a dokonca v čase, keď jeden z nich (o. Jozafát V. Timkovič, OSBM) bol už právoplatným a zákonitým protoihumenom provincie baziliánov na Slovensku (podrobnejšie pozri v knihe *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch,* 1. diel, Užhorod, 2006*).*

Je nanajvýš zarážajúce, že v Krásnobrodskom monastyre, hneď po jeho znovupostavení, sa "do vykonávania neprávostí a hriechu poslušní" baziliáni pokúsili vyhodiť v morálno-duchovno-intelektuálnom zmysle slova práve «otca Krásnobrodského monastyra» (J. V. Timkoviča, OSBM). Krásnobrodský monastyr bol totižto znovupostavený práve vďaka knihe o. J. V. Timkoviča, *Letopis Krásnobrodského monastiera alebo kúsok zo slávnych dejín gréckokatolíkov na Slovensku*, ktorá bola vydaná ešte v r. 1995...

Obaja jeromnísi Timkovičovci mali v čase pokusu o ich vyhodenie z monastyra (Rádu sv. Bazila Veľkého) už **večné sľuby**!

Podľa latiníkov dnes vraj «večné sľuby dané Bohu nie sú večné»

Na Východe vždy bola a je teológia v súlade s cirkevným právom. Na Západe, ktorý je príliš antropologický, tomu nie je vždy tak. Ako príklad môže poslúžiť latinská cirkevnoprávna prax na začiatku 21. st. ohľadne večných rehoľných sľubov.

Ak raz niekto na Východe zloží v monastyre Hospodu Bohu večné sľuby, tieto nikto a nikdy na tejto zemi nemôže zrušiť. Ak by to urobil, bola by to svätokrádež.[11]

Pri uzatvorení manželstva si muž a žena sľúbia pred Hospodom Bohom, že budú žiť spolu až do smrti, a to v dobrom i zlom. Kňaz to požehná v mene Boha. Následne, ak toto manželstvo je «*rato e consumato*» (platne uzatvorené a spečatené aspoň jedným fyzickým aktom práva manželského), takéto manželstvo nemôže rozlúčiť dokonca ani pápež rímsky, lebo čo Boh spojil, to nech človek nerozlučuje. O to viac, ak manželia sa

ani NECHCÚ rozviesť – tak by bolo hrubou opovážlivosťou, aj proti ich vôli sa ich pokúšať rozviesť, alebo dokonca opovážlivo tvrdiť a rozhlasovať, že už sú rozvedení!!!

Keď mních platne zloží VEČNÉ sľuby, je uzavretý vzťah nie medzi obyčajnými ľuďmi ako v manželstve, ale priamo medzi človekom a Hospodom Bohom. Takýto vzťah je nerozlučiteľný nielen tu na zemi, ale i vo večnosti na druhom svete. O to viac, ak človek-mních CHCE naďalej byť verný svojmu večnému sľubu, ktorý dal Bohu. Hospoď Boh, ktorý je ontologicky VERNÝ, absolútne nikdy neodstupuje od svojej raz uzavretej zmluvy.

Ak niekto teda prehlasuje o mníchovi s večnými sľubmi, že už prestal byť mníchom (jezuita-arcibiskup prešovský Ján Babjak to prehlasuje od r. 2006 do dnešného dňa o mníchoch-baziliánoch Timkovičovcoch), a to dokonca proti vôli takého mnícha, ktorý CHCE naďalej byť verný svojmu večnému sľubu, je to veľmi opovážlivé

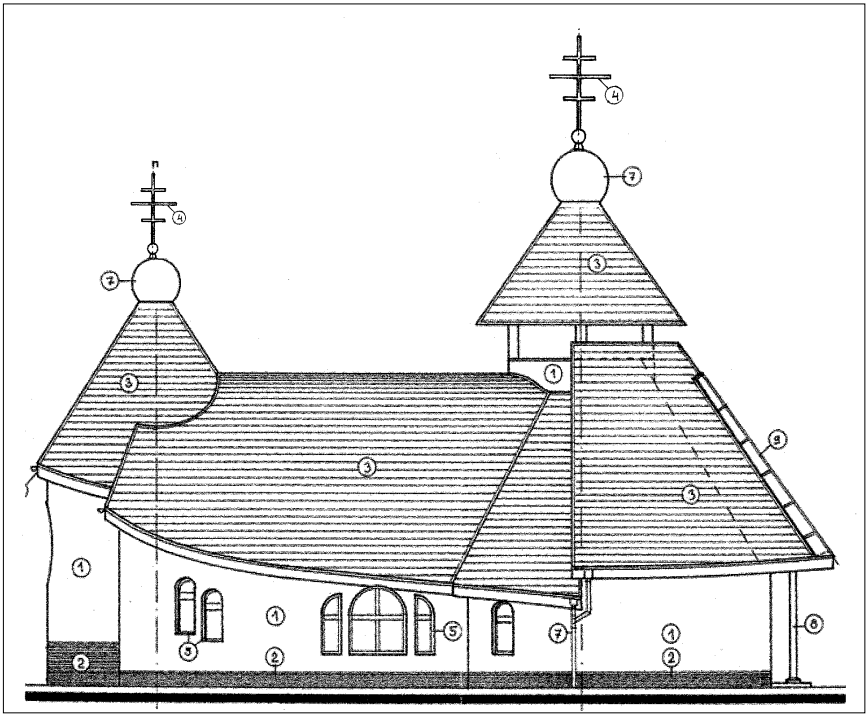

Projekt novej cerkvi Sv. Ducha *(pozor, nie Sošestvija Sv. Ducha, ale Sv. Ducha)* ***v areáli Krásnobrodského monastyra****, ktorej základný kameň posvätil prešovský vladyka ThDr. Ján Babjak, SJ, v roku 2004.*

rúhanie sa samotnému Bohu. Takýto človek (napr. Ján Babjak) sa nekladie len na roveň Boha, ale dokonca vyššie ako samotný Najvyšší Hospoď Boh. Hospoď Boh totiž dal ľuďom slobodu voľby a tú nikdy neznásilňuje. Ak prešovský arcibiskup **Ján Babjak** proti vôli oo. Timkovičovcov tvrdí a verejne prehlasuje, a dokonca sa aj správa, že vraj títo už nie sú mníchmi baziliánmi, tak nielen že sa stavia proti samému Bohu, ale robí, ako keby bol viac ako Boh. Boh proti slobodnej vôli a chceniu človeka totiž nikdy nič nepodniká, človek-jezuita-Babjak však áno.

Teda každý, kto tvrdí, že večné sľuby, ktoré zložili Hospodu Bohu Timkovičovci ako mnísi, už nie sú večnými, uráža priamo majestát Hospoda Boha, kladie sa vyššie ako On a ťažko hreší proti 1. Božiemu prikázaniu.

Každý mních, ktorý zložil večné sľuby Bohu, patrí len Bohu, a to večne! Kto toto Bohu odopiera, stavia sa priamo proti Bohu (taký človek je akoby antiboh). Keď dáte psovi žrať a beriete mu misku, pohryzie vás. Pohryzie dokonca aj svojho vlastného pána. Ak niekto (človek), alebo niečo (vec ako napr. budova monastyra, cerkvi, čaša, diskos…) patrí Hospodu Bohu, lebo to Bohu niekto predtým dal, čo asi urobí Všemohúci Boh s červom, ktorý sa opováži ponižovať Boha a mu to odoberá a odopiera? Všetko, čo je Božie, zostáva Božím naveky, lebo Boh je večný. A mních s večnými sľubmi sa raz a navždy, neodvolateľne zasvätil Hospodu Bohu.

Rok 2004 – posviacka základného kameňa na novú cerkov

Pod vedením nového protoihumena **Volodimira Juraja Sedláčka, OSBM**, baziliáni na sviatok sv. Juraja Veľkomučeníka **23. apríla r. 2004** dali posvätiť v Krásnobrode jezuitom – vladykom Kyr **Jánom Babjakom**, základný kameň novej cerkvi, ktorá sa má týčiť pred novovybudovaným Krásnobrodským monastyrom. Projekt novej baziliánskej cerkvi navrhol **Ing. arch. Anton Kruliš** z Prešova.[12]

V tom istom roku sa stala aj iná významná udalosť – udalosť tisícročia – ovplyvňujúca všetkých gréckokatolíkov na celom svete. Prešovský bazilián o. J. V. Timkovič pri príležitosti 800-ročného jubilea útoku latiníkov na Konštantinopol (Carihrad) s požehnaním protoarchimandritu D. Ľachovicza, OSBM, ktoré požehnanie potvrdil sám apoštolský nuncius Jeho Excelencia **Mons. Henryk Józef Nowacky** (2001-2007),[13] publikoval pod latinským pseudonymom **Vladimirus de juxta Hornad** (v preklade: Vladimír od pobrežia Hornádu) odbornú 956 stranovú publikáciu ***Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie).*** V tejto knihe sa píše veľmi veľa i o najstarších dejinách Krásnobrodského monastyra a o latinizácii v druhom tisícročí nášho letopočtu na území bývalého Uhorského kráľovstva.

***Budovanie novej cerkvi Sv. Ducha v Krásnobrodskom monastyre v r. 2005 (obr. hore) a 2006 (dole)**. Steny sú z pálenej tehly. V pozadí vľavo je vidno rozvaliny starej cerkvi Zoslania (Sošestvija) Sv. Ducha z r. 1752… Spodná fotografia je z archíva Ing. Slavomíra Čerevku z Krásneho Brodu.*

Následne po vydaní tejto obsažnej, v dejinách unikátnej historickej knihy nastalo urputné, ale o to viac intrigami utajované prenasledovanie jej autora latiníkmi, ktoré vyvrcholilo 2. augusta 2008, keď otcovia Timkovičovci i napriek svojim **večným** sľubom (v Ráde sv. Bazila Veľkého), boli fyzicky vyhnaní z baziliánskeho Prešovského monastyra s pomocou svetského Okresného súdu Prešov a pod hrozbou deložácie políciou. Následne **jezuita**-arcibiskup **Ján Babjak** dal uzamknúť Prešovský baziliánsky monastyr na reťaz a v tomto monastyre sa na jeho príkaz prestali slúžiť bohoslužby (interdikt ako v časoch majstra Jána Husa v stredoveku s tým rozdielom, že vtedy bol uvalený interdikt na celú Prahu a teraz "len" na Prešovský baziliánsky monastyr), čo trvalo skoro pol roka (od 3. augusta 2008 do 21. decembra 2008).[14] Pre porovnanie pozri pôsobenie **jezuitov** v 17. st. na Humenskom panstve a v Krásnobrode v kapitole č. 5.

Rok 2004 – zákaz ikonopiseckej tvorby

V *Obežníku Prešovskej gréckokatolíckej eparchie* (č. 4/2004, str. 2), jezuita-episkop Ján Babjak zakázal všetkým kňazom a veriacim Prešovskej eparchie obnovovať zhrdzavené *rozpjatia* Isusa Christa u otcov baziliánov. Označil ich tvorbu za «*hrubú dehonestujúcu a nezodpovedajúcu ikonopiseckým kritériám*», a to i napriek tomu, že sa jednalo o prícestné kríže, ktorých kvalitu môže ohodnotiť každý a zároveň krátko predtým bola táto bohumilá a úplne zdarma vykonávaná činnosť otcov baziliánov vysoko pozitívne ohodnotená v samom prešovskom episkopskom dvojtýždenníku *Slovo*,[15] ako aj vtedajším biskupským vikárom P. P. Haľkom (pozri str. 317).

Tvár Isusa Christa *z jezuitom Babjakom zakázaných rozpjatí…*

Rok 2005 – prešovský episkop Babjak po prvykrát na odpuste

22. mája 2005 sa na odpuste *Sošestvija* v Krásnobrodskom monastyre po prvykrát zúčastnil prešovský sídelný episkop **Ján Babjak, SJ** (2003-). Ako prvý episkop v dejinách Monastyra mal na odpuste kázeň v slovenskom jazyku, a to i, napriek tomu, že na odpuste sa zúčastňujú rusínski (ruthénski) gréckokatolíci a od cyrilometodejských čias (od 9. st.) sa v Krásnobrode vždy kázalo po rusínsky (ruthénsky).

Rok 2005 – bombový útok – Monastyr sídlom protoihumena

Od začiatku júna 2005 sa protoihumen **V. J. Sedláček** definitívne vysťahoval z Prešovského monastyra do Krásnobrodského a prebýva tam dodnes. Presťahoval sa preto, lebo huckaný latiníkmi krivo verejne obvinil otcov Timkovičovcov (ktorí pôsobili v Prešovskom monastyre od r. 2000 až do r. 2008), že vraj nahovárali prešovských gréckokatolíckych veriacich pravidelne chodiacich do Prešovského monastyra na bohoslužby, aby do tohto – Prešovského monastyra hodili bombu.[16]

Dejiny sú učiteľkou múdrosti. Pozoruhodná dejinná analógia: v r. 1708, keď bol Krásnobrodský monastyr vypálený cisárskymi rímskokatolíckymi vojskami počas odpustu na *Rusaľa*, podobne latinská demagógia obvinila rusínskych veriacich-pútnikov, že to vraj oni sami vypálili svoj monastyr (porov. str. 155-160).

Vyšetrovala to dokonca štátna kriminálna polícia a prišla k záveru, že atentát nahlásený protoihumenom Sedláčkom bol nereálny. Následne sa protoihumen **Sedláček** už nemohol dívať veriacim navštevujúcim Prešovský monastyr do očí, a preto sa v tichosti presťahoval do Krásnobrodu.

August 2005 – originál Krásnobrodskej ikony opäť v Krásnobrodskom monastyre

V tom istom čase, **v pol. augusta 2005** protoihumen **V. J. Sedláček** v tichosti previezol na svojom osobnom aute predmet nevyčísliteľnej historickej ceny – originál Krásnobrodskej čudotvornej ikony (zo 14. st.) z Prešovského monastyra do Krásnobrodu. **V rokoch 1998-2005** sa táto ikona nachádzala v Prešovskom baziliánskom monastyre na Vajanského ulici č. 31. Od roku 2005 až dodnes v Krásnobrode.

Február 2006 – zákaz uverejňovania článkov otcov baziliánov

Listom čj. 440/2006 zo dňa 13. februára 2006 jezuita-episkop Ján Babjak zakázal cirkevným časopisom a kalendárom uverejňovať akékoľvek články otcov baziliánov Timkovičovcov: «*…, ktorí publikujú*

rôzne dohady, výmysly, či až nezmysly…». V tom istom liste zároveň prísne pohrozil, že «*… že neuposlúchnutie tohto zákazu bude mať za následok odobratie cirkevného schválenia*» týmto periodikám.

Marec 2006 – "trestný zákon" – prísny zákaz práce s mládežou

Dňa 23. marca 2006 jezuita-episkop Ján Babjak vydal dekrét, a to bez akéhokoľvek adresáta, pod čj. 967/2006, v ktorom bez uvedenia akéhokoľvek dôvodu zakázal všetkým baziliánom na Slovensku prácu s mládežou (deťmi). Zrejme, aby nemali nijaký dorast a v dohľadnej dobe na Slovensku úplne zanikli vymretím. Tisícročné starodávne baziliánske odpustové miesto v Krásnom Brode, ako aj budovu monastyra a čudotvornú ikonu by v takomto prípade prevzalo automaticky jezuitom vedené gréckokatolícke episkopstvo…

Rok 2006 – hradná stráž prezidenta Slovenskej republiky

V sobotu, **7. októbra 2006** sa na odpuste *Pokrova Bohorodici* v Krásnobrodskom monastyre zúčastnila aj hradná stráž z hlavného mesta Slovenskej republiky – Bratislavy – oblečená v slávnostných uniformách (pozri **obr.** na str. 518). Posviacal sa totiž obnovený vojenský cintorín z 1. svetovej vojny, nachádzajúci sa v areáli Monastyra, kde leží 1.006 vojakov (pozri str. 413-417). Obnovil ho *Rakúsky Čierny Kríž – Österreichisches Schwarzes Kreuz*. Na posviacke sa zúčastnil okrem vládnej delegácie a gréckokatolíckych baziliánov aj miestny pravoslávny svjaščenik. Informovala o tom denná tlač i televízia…

Rok 2007 – hlasité reptanie Rusínov proti jezuitovi Babjakovi

Na Krásnobrodskom odpuste *Sošestvija* sa jezuita-episkop **Ján Babjak** zúčastnil po druhykrát v nedeľu **3. júna 2007** a opäť kázal po slovensky, čo sa zúčastneným rusínskym (ruthénskym) veriacim absolútne nepáčilo, a preto reagovali typicky-svojsky: z protestu sa počas jeho kázne hlasito medzi sebou zhovárali, aby si episkop uvedomil, čo robí...

V hlavách znechutených rusínskych (ruténskych) pútnikov brnelo:

Keď sa pápež rímsky (*Pontifex Maximus = Najvyšší Veľkňaz*) nemeckého pôvodu **Benedikt XVI.** vie prihovárať všetkým národom v ich materinskej reči na veľké cirkevné sviatky, a to tak, že aspoň číta svoje prejavy, prečo to nedokáže, alebo nechce dokázať tento jezuitský episkop? Celý incident bol až tak výrazný, že bol poetickým spôsobom zaznamenaný i v baziliánskom časopise vydávanom šéfredaktorom M. M. Bilančíkom, OSBM, v Krásnom Brode – *Blahovistnik*.[17]

Rok 2008 – o polovicu menej pútnikov na odpuste *Sošestvija*

V sobotu a v nedeľu 17. a 18. júna 2008 bolo v Krásnom Brode krásne slnečné počasie. Podobne ako každý rok *na Manastyri* bol odpust *Sošestvija Svjatoho Ducha*. Na odpust zavítal, a to už po tretikrát pápežom **Benediktom XVI.** novovymenovaný prešovský archiepiskop-metropolita jezuita **Ján Babjak** (predtým tam bol v r. 2005 a v r. 2007).

*7. október 2006 – **defilovanie hradnej stráže z Bratislavy pri posviacke vojenského cintorína na území Krásnobrodského monastyra**. Foto Ing. S. Čerevka.*

Pri posväcovaní vody na odpust Sošestvija Svjatoho Ducha *(na Rusaľa) v Krásnobrodskom monastyre v r. 2007. Zľava: cerkovnik Ivan Druga (1929) s trojsviečnikom v rukách a baziliáni o. Markijan Greško (1975), o. Volodimir Sedláček (1963), o. Metodij Bilančík (1961). Foto z r. 2007 – Ing. S. Čerevka.*

Zľava: jeromních ***Markijan M. Greško****, OSBM (1975), o.* ***V. Capcara*** *(1958), episkopský vikár – jeromních* ***Petro P. Halko****, OSBM (1956),* ***Ing. Slavomír Čerevka*** *(1971, s fotoaparátom v rukách) a jezuita-vladyka* ***ThDr. Ján Babjak, PhD.*** *(1953) na odpuste na Rusaľa v Krásnobrodskom monastyre v r. 2007.*

Zľava: ***rozvaliny kaplnky Bohorodici zo 14. st. (súčasťrozvalín cerkvi Sošestvija Svjatoho Ducha), uprostred stará studňa, pri ktorej sa stal zázrak vyzdravenia slepca v 14. st. a novovybudovaná cerkov Svjatoho Ducha.***
Foto z r. 2007 – z archíva Ing. Slavomíra Čerevku z Krásneho Brodu.

Na krásnobrodskom odpuste sa posledné desaťročia obyčajne zúčastňovalo už len okolo 2.000 rusínskych gréckokatolíckych pútnikov. Keďže sa však vedelo dopredu, že znova príde jezuita-archijepiskop Ján Babjak, po skúsenostiach z dvoch predchádzajúcich návštev tohto neprispôsobivého episkopa (pozri na str. 515, 517-518), na odpust napriek mimoriadne peknému počasiu prišlo len necelých 1.000 rusínskych (ruthénskych) veriacich. Všetci totiž hovoria rusínskou materinskou rečou a sú veľmi citliví na latinizáciu, ktorá v druhej pol. 20. st. a začiatkom 21. st. sa prevádza práve cez násilnú slovakizáciu. Aby sa nerozčuľovali na svojom episkopovi, radšej na odpust vôbec neprišli.

Metropolita Ján Babjak na tomto odpuste opäť tvrdohlavo a veľmi necitlivo kázal po slovensky a dokonca sa neúspešne pokúšal o to, aby

***Procesia** s gréckokatolíckym krížom a choruhvami v čele **na odpuste v Krásnobrodskom monastyre na Rusaľa v r. 2007**. Foto Ing. Slavomír Čerevka.*

Apoštol bol spievaný tiež po slovensky. Znechutení veriaci majúci nádej už len v Bohorodici na konci odpustu zaspievali po staroslovansky pieseň: *Neimamy inyja pomošči, ne imamy inyja nadeždy, razvi Tebe prečistaja Ďivo! Ty nam pomozi, na Tebe nadijemsja i toboju chvalimsja: Tvoji bo jesmy raby, da ne postydimsja*». Mnohokrát už totiž písa-

***Na odpuste na Rusaľa v r. 2008 v Krásnobrodskom monastyre kantorovali rusínsky básnik a bájkar Josif Kudzej**, nar. 1952 (vľavo) **a starosta Sergej Smetanka**, nar. 1956 (hneď vedľa neho vpravo) **z Nagova** (okr. Medzilaborce). Veďla nich stoja a spievajú ich manželky… V druhom rade úplne prvá zľava: manželka starostu Malej Poľany – **Helena Ličková** (1965).*

li, a to dokonca i samotnému pápežovi rímskemu do Vatikánu, aby im dal rusínskeho episkopa, aký by im sprostredkovával len Hospoda Boha a nie nepokoj a nacionalizmy. Všetko neúspešne...[18]

Paradoxne (podľa hesla: «*zlodej kričí, chyťte zlodeja*») metropolita Ján Babjak na onej odpustovej kázni «*apeloval aj na kňazov, aby svoju kňazskú službu vykonávali vo Svätom Duchu, a aby neubíjali ľudí svojím konaním, ale naopak, aby s láskou duchovne formovali ich život. Ospravedlnil sa veriacim za kňazov, ktorí im prípadne nejakým spôsobom ublížili…*».[19]

Poodpustovyj stišok

Subota, odpust Pokrova.
Začinaťzmer'kati,
a ďiti ne prišli znova,
dar'mo čekaťMati.

Jak rachuju, tak rachuju –
prišlo visemdesiať…
Tych ostatňich sja zviduju:
Pozabyli s'te sja?

Je tu mala hromadočka,
choc' cholodno, mokro…
Naša nebesna Mamočka
rostihaťsvij pokrov.

Ťila sja trjasuťod zimy,
no v serdcjach je ľubo –
všytkych hrije nevidimo
Materiňska ľubov.

Dokončujuťsja odpravy,
nastavaťtichota –
misce starodavnoj slavy
obňala temnota.

Ďilo dňa už dokonano…
ďity sja rozyšli.
Prijde jich vece rano???
Chvala Bohu, prišli.

Ne žalujme žertvovati
jeden deň do ročka,
kiďnas kliče Boža Mati
i naša Mamočka.

Josif Kudzej

Blahovistnik, Krásny Brod,
č. 10 (2007) str. 14

*Úpadok počtu pútnikov na Monastyre v Krásnobrode na začiatku 21. st. spozoroval i obľúbený rusínsky básnik a bájkár **Josif Kudzej** z Nagova (okr. Medzilaborce), ktorý v r. 2007 napísal kritickú veľavravnú báseň: Poodpustovyj stišok.*

Počiatkom múdrosti je bázeň Božia = mať strach uraziť Hospoda Boha a následne sa podľa toho aj správať. Pápež **Ján XXIII.** podpísal 11. apríla 1963 encykliku *Pacem in terris* (v preklade: *Pokoj na zemi*). V tejto encyklike jasne definoval, že **každý človek, ktorý akýmkoľvek spôsobom potláča, či asimiluje národnostnú menšinu pácha ťažký-smrteľný hriech** proti spravodlivosti.

Pápež hovorí doslovne: «*… treba jasne povedať, že čokoľvek sa proti týmto národnostným menšinám podniká, aby sa podlomila ich životná sila a rast, je to* ***ťažkým*** *priestupkom proti spravodlivosti, a to tým viac, ak podobné úsilia smerujú k zničeniu samej národnostnej menšiny…*», (*Pacem in terris*, 35).

Prešovskí gréckokatolícki episkopi nie sú volení, ako je to praxou na Východe (u pravoslávnych), ale doslovne dosadzovaní-menovaní priamo pápežom rímskym. Pápež

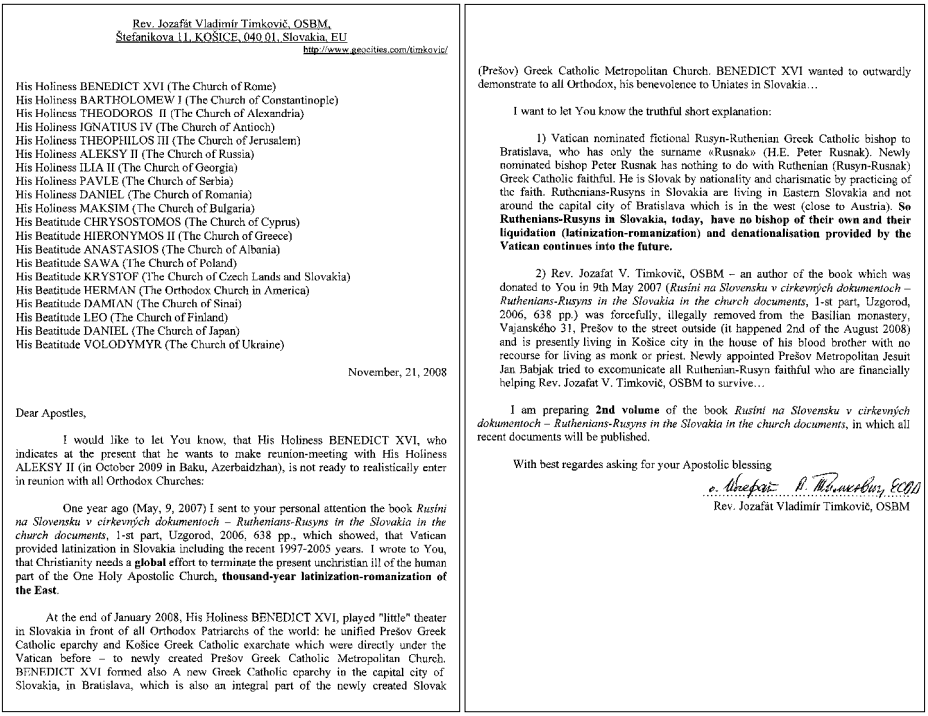

Rev. Jozafát Vladimír Timkovič, OSBM,
Štefánikova 11, KOŠICE, 040 01, Slovakia, EU
http://www.geocities.com/timkovic/

His Holiness BENEDICT XVI (The Church of Rome)
His Holiness BARTHOLOMEW I (The Church of Constantinople)
His Holiness THEODOROS II (The Church of Alexandria)
His Holiness IGNATIUS IV (The Church of Antioch)
His Holiness THEOPHILOS III (The Church of Jerusalem)
His Holiness ALEKSY II (The Church of Russia)
His Holiness ILIA II (The Church of Georgia)
His Holiness PAVLE (The Church of Serbia)
His Holiness DANIEL (The Church of Romania)
His Holiness MAKSIM (The Church of Bulgaria)
His Beatitude CHRYSOSTOMOS (The Church of Cyprus)
His Beatitude HIERONYMOS II (The Church of Greece)
His Beatitude ANASTASIOS (The Church of Albania)
His Beatitude SAWA (The Church of Poland)
His Beatitude KRYSTOF (The Church of Czech Lands and Slovakia)
His Beatitude HERMAN (The Orthodox Church in America)
His Beatitude DAMIAN (The Church of Sinai)
His Beatitude LEO (The Church of Finland)
His Beatitude DANIEL (The Church of Japan)
His Beatitude VOLODYMYR (The Church of Ukraine)

November, 21, 2008

Dear Apostles,

I would like to let You know, that His Holiness BENEDICT XVI, who indicates at the present that he wants to make reunion-meeting with His Holiness ALEKSY II (in October 2009 in Baku, Azerbaidzhan), is not ready to realistically enter in reunion with all Orthodox Churches:

One year ago (May, 9, 2007) I sent to your personal attention the book *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch – Ruthenians-Rusyns in the Slovakia in the church documents*, 1-st part, Uzgorod, 2006, 638 pp., which showed, that Vatican provided latinization in Slovakia including the recent 1997-2005 years. I wrote to You, that Christianity needs a **global** effort to terminate the present unchristian ill of the human part of the One Holy Apostolic Church, **thousand-year latinization-romanization of the East**.

At the end of January 2008, His Holiness BENEDICT XVI, played "little" theater in Slovakia in front of all Orthodox Patriarchs of the world: he unified Prešov Greek Catholic eparchy and Košice Greek Catholic exarchate which were directly under the Vatican before – to newly created Prešov Greek Catholic Metropolitan Church. BENEDICT XVI formed also A new Greek Catholic eparchy in the capital city of Slovakia, in Bratislava, which is also an integral part of the newly created Slovak (Prešov) Greek Catholic Metropolitan Church. BENEDICT XVI wanted to outwardly demonstrate to all Orthodox, his benevolence to Uniates in Slovakia…

I want to let You know the truthful short explanation:

1) Vatican nominated fictional Rusyn-Ruthenian Greek Catholic bishop to Bratislava, who has only the surname «Rusnak» (H.E. Peter Rusnak). Newly nominated bishop Peter Rusnak has nothing to do with Ruthenian (Rusyn-Rusnak) Greek Catholic faithful. He is Slovak by nationality and charismatic by practicing of the faith. Ruthenians-Rusyns in Slovakia are living in Eastern Slovakia and not around the capital city of Bratislava which is in the west (close to Austria). **So Ruthenians-Rusyns in Slovakia, today, have no bishop of their own and their liquidation (latinization-romanization) and denationalisation provided by the Vatican continues into the future.**

2) Rev. Jozafat V. Timkovič, OSBM – an author of the book which was donated to You in 9th May 2007 (*Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch – Ruthenians-Rusyns in the Slovakia in the church documents*, 1-st part, Uzgorod, 2006, 638 pp.) was forcefully, illegally removed from the Basilian monastery, Vajanského 31, Prešov to the street outside (it happened 2nd of the August 2008) and is presently living in Košice city in the house of his blood brother with no recourse for living as monk or priest. Newly appointed Prešov Metropolitan Jesuit Jan Babjak tried to excomunicate all Ruthenian-Rusyn faithful who are financially helping Rev. Jozafat V. Timkovič, OSBM to survive…

I am preparing **2nd volume** of the book *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch – Ruthenians-Rusyns in the Slovakia in the church documents*, in which all recent documents will be published.

With best regardes asking for your Apostolic blessing

Rev. Jozafát Vladimír Timkovič, OSBM

***List** o. Jozafáta V. Timkoviča, OSBM **z 21. novembra 2008 devätnástim pravoslávnym patriarchom na čele s pápežom rímskym Benediktom XVI.** o súčasnej latinizácii a asimilácii rusínskych gréckokatolíkov na Slovensku prevádzanej gréckokatolíckym prešovským metropolitom-jezuitom Jánom Babjakom (pozri str. 464).*

Benedikt XVI. je osobne a veľmi podrobne informovaný (doporučené listy na jeho meno, do vlastných rúk s návratkou potvrdenou Vatikánskou a Slovenskou poštou a tiež Štátnym sekretariátom vo Vatikáne, pozri napr. str. 464, 524) o súčasnej likvidácii Rusínov (rusínskej Cirkvi *sui iuris*) na Slovensku prešovskými sídelnými gréckokatolíckymi episkopmi (Hirka, Babjak). Vo veci zastavenia národnostnej asimilácie (ktorú pápež Ján XXIII. jasne kvalifikoval ako smrteľný hriech – pozri str. 524) a latinizácie však tento pápež vôbec nezasiahol, ba naopak, 30. januára 2008 povýšil hlavného «asimilátora» – jezuitu – prešovského episkopa Jána Babjaka na archiepiskopa-metropolitu…

---

[1] Porov. «Rekolekciji v Krasnobridskim monastyri Sošestvija Svjatoho Ducha», *Blahovistnik*, Prešov, 9 (2002) str. 13.

[2] Porov. J.V. Timkovič, *Kronika Čina Svjataho Vasilija Velikaho Provinciji sv. Kyrila i Metodija na Slovensku i v Čechach*, I (1991-2003), str. 165.

[3] Porov. «Vasilijansky rekolekciji v Krasnim Brodi», *Blahovistnik*, Prešov, 4 (2003) str. 21.

[4] Porov. Petro Lajik [J. Kudzej], «Vlastnyj gol», *Blahovistnik*, Krásny Brod, 7 (2006) str. 10-11;

[5] Porov. J.V. Timkovič, *Letopis Krásnobrodského monastiera alebo kúsok zo slávnych dejín gréckokatolíkov na Slovensku*, Prešov, 2004, str. 243.

[6] Porov. «Vasilijada 2003», *Blahovistnik*, Prešov, 7 (2003) str. 12-13.

[7] «**Mgr. Peter Pavel Halko, OSBM**, vikár pre Rusínov od 01.03.2008 vymenovaný za duchovného správcu farnosti Miková s filiálkou Malá Poľana **s osobitným poslaním duchovne oživiť Rád sv. Bazila Veľkého na Slovensku**, č.j. 568/2008. Otcovi Pavlovi srdečne ďakujeme za vykonanú službu pre blaho Prešovskej eparchie a vyprosujeme mu hojné Božie milosti v novej pastoračnej službe», (*Obežník Gréckokatolícke arcibiskupstvo Prešov*, Prešov, 1 (2008) str. 13). **Teda baziliáni sú vraj podľa jezuitu Babjaka na zač. 21. st. nielen bezcennou «srvátkou»** (porov. str. 367-368)**, ale dokonca sú vraj «duchovne mŕtvi»!**; Podrobnejšie o fiktívnych biskupských vikároch používaných v záverečných štádiách likvidácie gréckokatolíkov v dejinách Uhorského kráľovstva pozri v knihe: Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004.

[8] Porov. «Novyj protoihumen vasilijaniv», *Blahovistnik*, Prešov, 11 (2003) str. 3.

[9] Pozri dokumenty publikované v knihe: J.V. Timkovič, *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2006, str. 327-332, 342-352, 355-358…

[10] Pozri *tamtiež*, str. 336, 345-348.

[11] Porov. C. Pujol, *La vita religiosa orientale, Commento al Codice del Diritto Canonico Orientale (Canoni 410-572)*, Roma, 1994, str. 369, 374-375.

[12] Porov. «Začiname», *Blahovistnik*, Prešov, 3 (2004) str. 21; «Zakladnyj

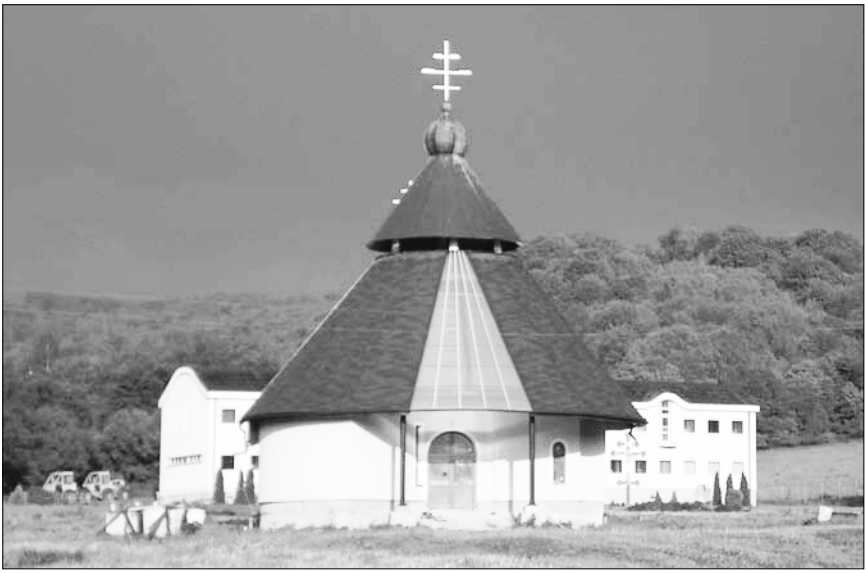

Hore: ***odpust na Rusaľa v r. 2007****. Dole:* ***novovybudovaná ešte neposvätená cerkov Sv. Ducha*** *v pohľade zo západu v r. 2008. Hneď za ňou je vidno časť nového Monastyra. Fotografie z archíva Ing. Slavomíra Čerevku z Krásneho Brodu.*

kamiň posvjačenyj», *Blahovistnik*, Prešov, 5 (2004) str. 4-5.

[13] Podrobnejšie pozri dokumenty v knihe: J.V. Timkovič, *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2006, str. 162-163, 350, 418, 429-430.

[14] Podrobnejšie pozri mnohé dokumenty publikované v knihe J.V. Timkovič, *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2006; Tiež pozoruhodný článok: R. Matejovič, «Ako zastaví Benedikt XVI. tisícročnú expanziu latinizácie Slovanov? Pomôže kardinál Tomko odhaliť pravdu a nájsť vo Vatikáne stratené odvolania dvoch baziliánskych mníchov zo Slovenska?», *Dimenzie*, Košice, 3 (2007) str. 14-20 a rozsiahly článok Й.В. Тімковіч, А. Зозуляк, «Быв зліквідованый єдиный ґрекокатолицькый центер русинства в Пряшові», *Народны новинкы*, Пряшов, 37-40 (2008) стр. 5; Staršie dejiny Prešovského baziliánskeho monastyra na Vajanského č. 31, Prešov – boli publikované v knihe J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastyra (Bukovej Hory) a historické zmienky o iných baziliánskych monastyroch na východnom Slovensku*, Prešov, 2004, str. 224-246.

[15] Porov. *Slovo*, Prešov, 8 (2003) str. 11, 41; «Maľovanie ukrižovania (rozpjatia) zadarmo!», *Slovo*, Prešov, 8 (2003) str. 43.

[16] Porov. list V.J. Sedláčka adresovaný na políciu uverejnený v J.V. Timkovič, *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2006 str. 464-465.

[17] Porov. Petro Lajik [J. Kudzej], «Bocan (Zažytok z odpustu)», *Blahovistnik*, Krásny Brod, 6 (2007) str. 16-17.

[18] Porov. dokumenty z rokov 1968-2005 uverejnené v 638 stranovej knihe J.V. Timkovič, *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2006.

[19] Ľ. Petrík, «Svätý Duch nad Krásnym Brodom», *Slovo*, Prešov, 13 (2008) str. 7; Kázeň archiepiskopa Babjaka bola publikovaná v plnom znení v baziliánskom *Blahovistniku*: J. Babjak, «Svätý Duch (homília arcibiskupa Jána Babjaka na odpuste v Krásnom Brode)», *Blahovistnik*, Krásny Brod, 6 (2008) str. 6-14.

Pred majestátnou a vznešenou budovou sv. obyteli Krásnobrodského baziliánskeho monastyra sa dnes týči veľký cyrilometodejský trojramenný kríž *s byzantským ikonograficky maľovaným rozpjatím (ukrižovaním) a tabuľkou s nápisom «**ІНЦІ**» – v plnom znení: «**Іисусъ Назорянинъ Царь Іудейский**» [čítaj: Isus Nazorjanin Carj Iudejskyj], v preklade: Isus Nazaretský Kráľ Judský (Židovský). Rusínski veriaci prichádzajúci do baziliánskeho monastyra pristupujú k tomuto krížu, nábožne sa prežehnávajú a bozkávajú ho… Vyjadrujú tak svoju úctu k Hospodu Bohu a zároveň uvádzajú do praxe 1. Božie prikázanie, klaňať sa jedine Hospodu Bohu.*

Ihumeni Krásnobrodského monastyra

ROKY:	Meno ihumena Krásnobrodského monastyra *Sošestvija Svjatoho Ducha*:
1651-1663	episkop-archimandrit **Partenij Peter Petrovič**
1663-1664	**Pachomij Baranovič**
1726	**Vasilij Ortonaš**
1729	**Leontij Starosta**
1733	**Metodij Zejkan**
1734-1736	**Josafat Chvost(ik)**
1739	**Hervasij Kaminskyj**
1740-1749	**Joannikij Skripka**
1749-1754	**Hervasij Kaminskyj** (iný)
1755-1756	**Makarij Šuhajda**
1757-1759	**Havrijil Bačinskyj**
1762-1766	**Silvester Kovejčak**
1766-1769	**Venjamin Fejer**
1769-1775	**Makarij Šuhajda**
1775-1777	**Herman Chvatala**
1777-1779	**Silvester Kovejčak**
1779-1781	**Inokentij Danilovič**
1781-1783	**Jerotej Sarkadij**
1784-1786	**Herman Chvatala**
1786-1789	**Jeronym Ilkovič**
1789-1791	**Jerotej Sarkadij**
1792-1804	**Inokentij Danilovič**
1809-1816	**Avraam Kolesar**

1819-1821	**Maxim Jeleňak**
1821-1822	**Hedeon Čuprak**
1824-1839	**Herman Mienskyj**
1840-1848	**Avhustin Tóth**
1848-1853	**Venjamin Jacin**
1856-1871	**Tarasij Petrik**
1872-1897	**Kyril Mikulič**
1897-1899	**Antonij Gojdič**
1903-1912	**Vasilij Szegedy**
1914-1915	**Pavel Biharij**

* * *

2001	**Volodimir Sedláček**
2002-2005	**Metodij Bilančík**
2005-dodnes (2009)	**Volodimir Sedláček**

Historický prehľad osídlenia Krásnobrodského monastyra

(z doteraz nájdených písomných záznamov)

1651-1663 Archimandrit-episkop Partenij P. Petrovič, (mená iných nepoznáme – ďalej túto skutočnosť budeme označovať znamienkom: …?)

1663-1664 Ihumen Pachomij Baranovič, (…?).

1726 Ihumen Vasilij Ortonaš, (...?).

1729 Ihumen Leontij Starosta, jeromnísi: Pachomij Kocibal, Venedikt Maňavskyj, (…?).

1734-1736 Ihumen Josafat Chvost(ik), (…?).

1739 Ihumen Hervasij Kaminskyj, (…?).

1740-1749 Ihumen Joannikij Skripka, (…?).

1749-1754 Ihumen Hervasij Kaminskyj (iný ako v r. 1739, (…?).

1755 Ihumen Makarij Šuhajda, jeromnísi: Venedikt Krasičinskyj, (…?).

1756 Ihumen Makarij Šuhajda, jeromnísi: Venedikt Krasičinskyj, Anania Bokšaj, Martinian Maksimovič, Josif Semanovič, mnísi: Valerian Artymovič.

1757-1758 Inokentij Kašper (magister novikov). Noviciát v Krásnobrode: medzi novikmi je tu Arsenij Aleksij Kocak, (…?).

1759 Ihumen Havrijil Bačinskyj, jeromnísi: Inokentij Kašper (magister), Josif Adamovič (spovedník), Atanasij Toryskyj, mních Dositej Pram. Noviciát v Krásnobrode, novici: Nestor Makrancaj, Justin Labanc, Jeremija Rutkaj, Vitalij Varjanka, Halaktion Popik, Martin Popovňak.

1766 Ihumen Venjamin Fejér, Makarij Šuhajda (magister), jeromnísi: Ambrosij Telepčik, Atanasij Toryskyj, Josif Semanovič, Antonij Kertis, Sevastijan Malik, mnísi: Justin Labanc, Julius Praga.V Krásnobrode bol tiež noviciát.

1768 Magister Arsenij Kocak, (…?). Noviciát v Krásnobrode.

1772 Ihumen Makarij Šuhajda, Isak Čirskyj (magister), jeromnísi: Ezekiel Hrubyj (spovedník), Artemij Kurtjak, Atanasij Toryskyj, Ihnatij Astaloš, Isidor Hegedüs, Anatolij Gyc, Jeronym Cegledij, Julián Pragij a Vinkentij (?), Noviciát v Krásnobrode: Sergej Kostak, Vitalij Rybovič, Teofil Almašij, Joil Figner, Auksentij Labija, Simeon Lyoš, Inokentij Želiznik, Avraam Demjanovič, Alexander Staurovskyj.

1775 Ihumen Herman Chvatala (Toryskyj), jeromnísi: Venjamin Fejér (magister), Makarij Šuhajda (spovedník), Ezekiel Hrubyj, Ilija Lacaj, Ihnatij Astaloš, Artemij Kurtjak, Anatolij Gyc, Ilarion Racin, Teodosij Almašij (diakon), mnísi: Joakim Pychanič, Pachomij (?). V Krásnobrode bol aj noviciát.

1778 Ihumen Silvester Kovejčak, Herman Chvatala, Teodosij Basilij, Venjamin Fejér (spovedník a magister), Halaktion Popik, Nikifor Gerevič, Valerian Artymovič, Ilarion Racin, Metodij Chamilla, Teodosij Almašij, Pachomij Nalidek, mnísi: Isak Molnar, Partenij Kolesar, Joyl Hadžega, Hennadij Lajferovič + sedem novikov v Krásnobrode.

1779 Ihumen Inokentij Danilovič, jeromnísi: Herman Chvatala (spovedník), Alimpij Bovankovič (magister novikov), Teodosij Almašij, Valerian Artymovič, Ilarion Racin, Nikifor Gerevič, Halaktion Popik, Isak Molnar, mnísi: Hennadij Lajferovič, Joakim Biksej, Joyl Hadžega. Noviciát v Krásnobrode: Jona Bukovskyj, Irinarch Kotradij, Teofil Terebešij, Ambrosij Kašper, Jeremia Gavura, Iraklion Blicha, Avraam Lengyel, Damian Lichvarčik.

1784 Ihumen Herman Chvatala, jeromnísi Hedeon Danilčak, Meletij Kop (Kob) (spovedník), Isidor Hegedüs (spovedník), Varnava Gereg, Meletij Čontoš, Manasij Andrejkovič, Tadeáš Spalinskyj, Jeronym Ilkovič, Jona Rudňak (diakon), mnísi: Tarasij Hačnik, Avraam Lengyel, Teofilakt Lugoši, Ilija Zeleňák, Joakim Pychanič, Isak Biksej. Noviciát v Mária Pócsi (?).

1786 Ihumen Jeronym Ilkovič, jeromnísi: Manasij Andrejkovič, Herman Chvatala, Meletij Kob, Isidor Hegedüs, Varnava Gereg, Anania Gelšej, Jona Rudňak (diakon), Irinarch Kotradij (diakon), mnísi: Tarasij Hačnik, Joakim Pychanič, Isak Biksej, Avraam Lengyel, Toma Vrabelj (Vorobok), Teofilakt Bizancij.

1789 Ihumen Jerotej Sarkadij, jeromnísi: Manasij Andrejkovič, Arsenij Kocak (spovedník), S. Lyoš, Isidor Hegedüs, Venedikt Varianka (spovedník), Jona Bukovskyj, Prokopij Šjuc (Szüts), Irinarch Kotradij, Jona Rudňak (diakon), mnísi: Isak Molnar, Joakim Pychanič (refektar), Avraam Lengyel (cerkovnik), Vinkentij Kovač (choralista), Toma Vorobok (krajčír).

1791 Ihumen Jerotej Sarkadij, jeromnísi: Manasij Andrejkovič (zástupca), Isidor Hegedüs, (…?).

1795 Ihumen Inokentij Danilovič, jeromnísi: Hedeon Danilčak (magister novikov), Arsenij Kocak (spovedník), Irinarch Kotradij, Halakteon Popik (spovedník), Metodij Chamilla, Tadeaš Spalinskyj, Nikifor Ortutaj, mnísi: Vinkentij Kovač, Toma Vorobok, Paladij Cipa. Noviciát v Krásnobrode: Makarij Pankovič, Martyrij Hodermarskyj.

1798 Ihumen Inokentij Danilovič, jeromnísi: Irinarch Kotradij (zástupca), Hedeon Danilčak (magister novikov), Halaktion Popik, Anatolij Goc (Göc), Metodij Chamilla; mnísi: Joyl Hadžega, Toma Vorobok, Havrijil Lipčej, Ilarion Kozak. Noviciát v Krásnobrode, novici: Jeroftej Lichvarčik, Jeftimij Demjanovič, Prokopij Chotečak, Samuil Gonca, Meletij Rojkovič, Arsenij Barankovič.

1804 Ihumen Inokentij Danilovič, jeromnísi: Jerotej Sarkadij (magister novikov), Herman Kotradij (zástupca), Halaktion Popik (duchovnik), Martyrij Hodermarskyj, Josif Demjanovič, mnísi: Toma Vorobok, G. Lipčej.

1810 Ihumen Avraam Kolesar, jeromnísi: Jerotej Sarkadij (magister novikov), Jeronym Ilkovič (spovedník), Herman Kotradij, Martyrij Hodermarskyj, Hrihorij Fejer, P. Cipa, J. Lengyel, Nil Konstantin, mnísi: Isidor Baranovskyj, Jeremia Krehel, Mitrofan Staurovskyj, Antonij Lepašij, Markijan Bobik, Sofronij Halečko.

1813 Ihumen Avraam Kolesar, jeromnísi: Jerotej Sarkadij (magister), Jeronym Ilkovič (spovedník), Manuel Stašinskyj (zástupca), Hrihorij Fejer, Martyrij Hodermarskyj, J. Lengyel, Nil Konstantin, Hervasij Fekete, Makarij Makara, mních: Isidor Baranovskij. Novici v Krásnobrode: Auksentij Gebé, Gabriel Munkáči.

1814 Ihumen Avraam Kolesar, jeromnísi: Jerotej Sarkadij (magister), Jeronym Ilkovič (spovedník), Hrihorij Fejer (zástupca), Herman Kotradij, Jeremia Krehelij, J. Lengyel, Martyrij Hodermarskyj, Nil Konstantin, Paladij Čepa, mnísi: Anton Ressy, Hervasij Gyaskovič, Isidor Baranovskyj, Markijan Bobik, Mitrofan Staurovskyj, Sofronij Kolečko. Noviciát v Krásnobrode.

1816 Ihumen Avraam Kolesar, jeromnísi: Jerotej Sarkadij (magister novikov), Jeronym Ilʹkovič (spovedník), Manasij Bazilovič (zástupca), Joakim Danilovič (paroch), Hippolyt Segedi, Halaktion Bačkovskyj, Hervasij Fekete, Makarij Makara, Jeremija Krehel, mních: Markijan Teliha. Noviciát v Krásnobrode, novici: Anastasij Jablovič, Anatolij Šejka, Ezekiel Šejka.

1819 Ihumen Maxim Jeleňak, jeromnísi: Halaktion Bačkovskyj (zástupca), Martyrij Hodermarskyj (spovedník), Josif Demjanovič (magister i paroch Krásnobrodu), Makarij Makarovič, Hervasij Fekete, M. Bukovskyj, Antonij Repasi. Noviciát v Krásnobrode, novici: Ezekiel Šejka, Hadrian Festori, Joan Solanka, Avhustin Tóth, Havrijil Gombos, Jeronym Petrašovič, Michail Sugevič.

1820 Ihumen Maxim Jeleňak, jeromnísi: Galaktion Bačkovskyj (zástupca), Martyrij Hodermarskyj (spovedník), Josif Demjanovič (magister), Makarij Makarovič, Hervasij Fekete, M. Bukovskyj, Antonij Repasi. Noviciát v Krásnobrode, novici: Ihnatij Szalnickyj, Avraam Szücz, Jerotej Szabó, Inokentij Egressy.

1821 Ihumen Hedeon Čuprak, jeromnísi: Halaktion Bačkovskyj (zástupca), Martyrij Martinian Zapotockyj (spovedník), Jakov Chanas (paroch Krásnobrodu), Antonij Repasi, Makarij Makarovič, Metodij Bobik, Isaia Dadaj, mních: Teofilakt Bizancij. Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve.

1824 Ihumen Herman Havrijil Mienskyj, jeromnísi: Herasim Battyányi (spovedník), Galaktion Bačkovskyj (zástupca), Sofronij Halečko (paroch Krásnobrodu), Ezekiel Sajka, mnísi: Teofilakt Bizancij, Atanasij Gablovič. Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve.

1827 (stav k 26. júlu) Ihumen Herman Mienskyj, jeromnísi: Halaktion Bačkovskyj (zástupca), Martyrij Martinian Zapotockyj (paroch Krásnobrodu), Makarij Makarovič, Ezekiel Šejka, Jerotej Szabó, mních: Teofilakt Bizancij. Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve.

1827 (stav k 26. nov.) Ihumen Herman Mienskyj, jeromnísi: Makarij Makarovič (spovedník), Halaktion Bačkovskyj (zástupca), Martyrij Martinian Zapotockyj (paroch Krásnobrodu), Ezekiel Šejka, Jerotej Szabó. V Krásnobrode ako novici sú uvádzaní: Glicerij Feďak, Klement Orosz. Noviciát sa nachádzal na Černečej Hore.

1828 Ihumen Herman Mienskyj, jeromnísi: Halaktion Bačkovskyj, Martyrij Martinian Zapotockyj, Makarij Makarovič, Ezekiel Šejka, Jerotej Szabó, mních: Teofilakt Bizancij.

1829 Ihumen Herman Mienskyj, jeromnísi: Halaktion Bačkovskyj, Martyrij Martinian Zapotockyj, Makarij Makarovič, Ezekiel Šejka, Jerotej Szabó, mních: Hedeon Feďak. Novici: Klementij Orosz, Joakim Kopčak, Irinarch Bobik, Manasij Harmagyi.

1830 Ihumen Herman Mienskyj, jeromnísi: M. Bukovskyj (spovedník), Ilarion Šimkovič (zástupca), Martyrij Martinian Zapotockyj (administrátor farnosti), Ezekiel Šejka, Matej Mikita. Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve.

1831 Ihumen Herman Mienskyj, jeromnísi: Ilarion Šimkovič (zástupca), Martyrij Martinian Zapotockyj, Havrijil Gomboš, Ezekiel Šejka, mnísi: Kyril Pavlovič a Anatolij Popovič.

1833 Ihumen Herman Mienskyj, jeromnísi: Martyrij Hodermarskyj (spovedník), Hedeon Lengyel (zástupca), Hyppolit Szegedy, mních: Dionisij Chrepta. Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve.

1836 Ihumen Herman Mienskyj, jeromnísi: Josif Zavackyj (zástupca), Makarij Makarovič (spovedník), Martyrij Hodermarskyj, Avhustin Tóth (spolupracovník vo farnosti Krásnobrod), Manuel Čanda, Sabbas Cvik, Dionisij Chrepta, mních: Herman Trifolij. Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve.

1838 Ihumen Herman Mienskyj, jeromnísi: Josif Zavackyj (zástupca), Makarij Makarovič (spovedník), Martyrij Hodermarskyj, Avhustin Tóth, Manuel Čanda, mních: Herman Trifolij, novici: Herasim Mihalisko, Eutemij Buľak.

1839 Ihumen Herman Mienskyj, jeromnísi: Josif Zavackyj (zástupca), Makarij Makarovič, Martyrij Hodermarskyj, Avhustin Tóth, Manuel Čanda, mnísi: Herman Trifolij, Herasim Mihalisko. Noviciát na Černečej Hore.

1840 Ihumen Avhustin Tóth (bol tiež parochom Krásnobrodu), jeromnísi: Varnava Dropčak, Martyrij Hodermarskyj, Jeremija Groffik (kaplán parocha Krásnobrodu), Justín Sanič, Vartolomej Pavlik, novici: Emilijan Biharij, Viktor Papp.

1842 Ihumen Avhustin Tóth (bol tiež parochom Krásnobrodu), jeromnísi: Simeon Vezendij (zástupca), Makarij Makarovič (spovedník), Jakov Chanas, Simeon Jávovčak, Inokentij Groffik. Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve.

1844 Ihumen Avhustin Tóth, jeromnísi: Jakov Chanas, Simeon Vezendij, Makarij Makarovič, Simeon Jaroščák, Martinian Desko a br. Evhenij Kerteš.

1846 Ihumen Avhustin Tóth, jeromnísi: Evsebij Legeza (zástupca), Jakov Chanas (spovedník), Martinian Desko, Tarasij Petrik, mních: Evhenij Kerteš. Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve.

1848 Ihumen Avhustin Tóth, jeromnísi: Evsebij Legeza, Jakov Chanas, Martinian Desko, Tarasij Petrik, mních: Evhenij Kertéš. Novici v Krásnobrode: Jeronym Papp a Tit Rosputinskyj.

1848 Ihumen Venjamin Jacin (emerit protoihumen a nateraz ihumen Krásnobrodu), jeromnísi: Jeremija Groffik (zástupca), Jakov Chanas (spovedník), Martirian Kočiš, Avhustin Bukovskyj (Bukoveckij?) (študent teológie), mních: Jona Gerberij. Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve.

1851 Ihumen Venjamin Jacin, jeromnísi: Jeremija Groffik (zástupca), Jakov Chanas (spovedník), Avhustin Bukovskyj, mních: Euhenij Kerteš. Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve. Medzi kandidátmi je i Alexander Kralickyj.

1856 Ihumen Tarasij Petrik, jeromnísi: Avhustin Bukovskyj (zástupca), Jakov Chanas (spovedník), Teodosij Hauris, mních: Anatolij Kralickyj. Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve.

1860 Ihumen Tarasij Petrik, jeromnísi: Avhustin Bukovskyj (zástupca), Vladimir Terleckyj (magister novikov), Joannikij Precechtiel (na misii v Moldavsku). Noviciát v Krásnobrode. Novici: Sabbas Madzényi, Hrihorij Szabó.

1863 Ihumen Tarasiij Petrik, jeromnísi: Avhustin Bukovskyj (zástupca), Evsebij Karpljak (diakon).

1866 Ihumen Taras Petrik, jeromnísi: Vladimir Terleckyj (magister novikov), Viktor Papp. Novici v Krásnobrode: Meletij Semar, Teodosij Popa.

1869 Ihumen Tarasij Petrik, jeromnísi: Vladimir Terleckyj (spovedník), Viktor Papp. Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve.

1870 Ihumen Tarasij Petrik, jeromnísi: Vladimir Terleckyj, Viktor Papp, mních: Sofronij Sekela. Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve.

1872 Ihumen Kyril Mikulič, jeromnísi: Evsebij Karpljak (zástupca), Andrej Guman (spovedník), Salamon Josif (kazateľ). Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve.

1872 Ihumen Kyril Mikulič, jeromnísi: Evsebij Karpljak, Ilija Petrasij. Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve.

1873 Ihumen Kyril Mikulič, jeromnísi: Evsebij Karpljak, Ilija Petrasij, mních: Makarij Onufrij.

1875 Ihumen Kyril Mikulič, jeromních Jerotej Čisarik (spovedník a katechét). Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve, ale i v Krásnobrode (?) je uvedený jeden novik: Onufrij Makar.

1878 Ihumen Kyril Mikulič, jeromních Ilija Petrasij, mních: Tadej Hačko, novik: Jona Dudurič. V monastyre dožívali i staručkí eparchiálni kňazi: o. Emanuil Biharij – emeritný paroch Hostovíc a o. Štefan Zachariaš (deficiens pensionatus presbyter).

1880 Ihumen Kyril Mikulič, jeromních Evsebij Karpljak. Prešovský *Schematizmus* z roku 1880 v monastyre uvádza aj jeromnícha Joannikija Preczechtyela a dvoch eparchiálnych kňazov: o. Emanuil Burik (emeritný administrátor Mergešky, deficiens presbyter) a o. Andrij Petrašovič (emeritný kaplán Sloviniek, deficiens pensionatus presbyter).

1887 Ihumen Kyril Mikulič, jeromnísi: Evsebij Karpljak, Nestor Dovhovič. Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve.

1888 Ihumen Kyril Mikulič, jeromních Evsebij Karpljak. Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve.

1889 Ihumen Kyril Mikulič, jeromních Evsebij Karpljak. Noviciát na Černečej Hore…

1890 Ihumen Kyril Mikulič, jeromních Evsebij Karpljak, mních: Jeremija Martȁk. Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve.

1891 Ihumen Kyril Mikulič, jeromních Evsebij Karpljak, mních: Jeremija Martȁk. Noviciát na Černečej Hore…

1892 Ihumen Kyril Mikulič, jeromních Evsebij Karpljak, mních: Jeremija Martȁk. Novikov nieto v celej provincii, iba jeden v Imstičeve.

1893 Ihumen Kyril Mikulič, jeromnísi: Evsebij Karpljak, mních: Jeremija Martȁk.

1894 Ihumen Kyril Mikulič, jeromnísi: Evsebij Karpljak, Vladimir Deák (Ďak). Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve.

1895 Ihumen Kyril Mikulič, jeromnísi: Evsebij Karpljak, Vladimir Deák. Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve.

1896 Ihumen Kyril Mikulič, jeromních Evsebij Karpljak. Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve.

1897 Ihumen Antonij Gojdič, jeromních Evsebij Karpljak, mních: Matej Ruby. Noviciát na Černečej Hore pri Mukačeve.

1898 Ihumen Antonij Gojdič, jeromních Evsebij Karpljak, mních: Matej Ruby. Noviciát na Černečej Hore…

1899 Ihumen Antonij Gojdič, jeromních Evsebij Karpljak, mních: Matej Ruby. Noviciát na Černečej Hore….

1903 Ihumen Vasilij Szegedy, jeromních Evhenij Šoltés (zástupca), mních Matej Ruby.

1908 Ihumen Vasilij Szegedy, jeromních Evhenij Šoltés.

1909 Ihumen Vasilij Szegedy, jeromních Evhenij Šoltés.

1914 Ihumen Pavel Biharij, (…?).

* * *

2001 (od novembra) Jeromních Volodimir Sedláček.

2002 Ihumen Metodij Bilančík (administrátor Krásnobrodskej farnosti), jeromnísi: Volodimir Sedláček (magister, administrátor Mikovskej farnosti), Josafat Lucák (administrátor farností Čabiny a Sukov), brat-kandidát Maxim Bradač.

2003 Ihumen Metodij Bilančík (administrátor Krásnobrodskej farnosti), jeromnísi: Volodimir Sedláček (magister, administrátor farnosti Mikova), Josafat Lucák, novici: Maxim Bradač, Teodor Kosť.

2004 Ihumen Metodij Bilančík (administrátor Krásnobrodskej farnosti, magister noviciátu), jeromních Josafat Lucák (administrátor Mikovskej far-

nosti), mních Platon Salak, brat-novik Teodor Kosť.

2005 Protoihumen Volodimir Sedláček, jeromnísi: Metodij Bilančík (administrátor Krásnobrodskej farnosti), Josafat Lucák (administrátor Mikovskej farnosti), mních Platon Salak.

2006 Protoihumen a magister noviciátu Volodimir Sedláček, jeromnísi: Metodij Bilančík (administrátor Krásnobrodskej farnosti), Josafat Lucák (administrátor Mikovskej farnosti), brat-kandidát Miroslav Antoňák.

2007 Protoihumen a magister noviciátu Volodimir Sedláček, jeromnísi: Metodij Bilančík (administrátor Krásnobrodskej farnosti), Josafat Lucák (administrátor Mikovskej farnosti), brat-novik Natanail Antoňák.[1]

2008-2009 Protoihumen Volodimir Sedláček, jeromnísi: Metodij Bilančík (administrátor Krásnobrodskej farnosti), Josafat Lucák, Pavel Halko (administrátor Mikovskej farnosti).

---

[1] V *Katalógu* baziliánov *Catalogus Ordinis Basiliani S.ti Iosaphat 2007*, **Nr. 23**, Roma, 2008, str. 78 – je uvedená nepravda, že vraj v Krásnobrodskom monastyre v r. 2007 žili len dvaja mnísi: o. M.M. Bilančík a o. J.Š. Lucák. V tom istom *Katalógu* je na str. 78-79 uverejnený ďalší nepravdivý údaj, že vraj v r. 2007 v Prešovskom baziliánskom monastyre (Vajanského ul. č. 31) žili: o. V.J. Sedláček, o. M.M. Greško, o. P.P. Halko a br. P.M. Salak. V skutočnosti, ako môžu potvrdiť všetci súčastníci, v Krásnobrodskom monastyre bolo v r. 2007 osídlenie, ako je uvedené v texte (Sedláček, Bilančík, Lucák, Antoňák) a **v Prešovskom monastyre v r. 2007 nepretržite žili obaja baziliáni otcovia Timkovičovci**, tj.: o. M.M. Greško (ihumen), o. **J.V. Timkovič**, o. **G.A. Timkovič** a br. P.M. Salak.

Protoihumen **V.J. Sedláček** od júna 2005 až dodnes (r. 2009) nepretržite sídli v Krásnobrodskom monastyre (pozri str. 516) a o. **P.P. Halko** ako episkopský vikár v r. 2007 sídlil nie v Prešovskom baziliánskom monastyre na Vajanského č. 31, ale priamo v rezidencii gréckokatolíckeho sídelného prešovského episkopa-jezuitu Jána Babjaka na Hlavnej ul. č. 1 v Prešove, a to až do 1. marca 2008, keď sa premiestnil do Krásnobrodského monastyra (pozri str. 525), kde žije dodnes.

Otcovia baziliáni **J.V. Timkovič** a **G.A. Timkovič** žili v Prešovskom baziliánskom monastyre spolu s o. M.M. Greškom a br. P.M. Salakom **až do 2. augusta 2008**, keď pod tlakom rozsudku Okresného súdu Prešov a pod hrozbou policajnej deložácie z monastyra, i napriek tomu, že to bolo v čase ich odvolania sa na pápeža rímskeho **Benedikta XVI.**, Prešovský monastyr museli nedobrovoľne opustiť a neprestanúc byť kňazmi a mníchmi presťahovali sa do Košíc do domu ich rodného brata. Odvtedy naďalej márne urgujú pápeža Benedikta XVI., aby im konečne odpovedal

na ich päťnásobné odvolanie, a tak isto márne čakajú na akúkoľvek odpoveď od sídelného košického gréckokatolíckeho episkopa-redemptoristu Milana Chautura (pozri J.V. Timkovič, G.A. Timkovič, «Vyhlásenie k udalostiam z 2. augusta 2008 v Prešovskom baziliánskom monastyre, Vajanského ulica č. 31, Prešov», *Народны новинкы*, Пряшев, 29-32 (2008) стр. 3; Й.В. Тімковіч, А. Зозуляк, «Быв зліквідованый єдиный ґрекокатолицькый центер русинства в Пряшові», *Народны новинкы*, Пряшов, 37-40 (2008) стр. 5).

Latiníci z Vatikánu sa takýmto spôsobom rozhodli morálne i ekonomicky zničiť autora odbornej tisícstranovej knihy *Dejiny gréckokatolíckov Podkarpatska (9.-18. storočie)* Vladimirusa de juxta Hornad = Jozafáta V. Timkoviča, OSBM a jeho rodného brata o. Gorazda A. Timkoviča, OSBM. Prešovský monastyr bol následne daný jezuitom-archiepiskopom Jánom Babjakom pod interdikt (pozri str. 345, 347) a od 2. augusta 2008 až dodnes v ňom žijú už len dvaja mnísi: o. M.M. Greško a br. P.M. Salak.

Aby sa v blízkej či vzdialenejšej budúcnosti otvorili dvere ďalším intrigám a lžiam, a aby sa zamaskovala historická pravda o nespravodlivom vyhodení a neľudskom prenasledovaní autora knihy *Dejiny gréckokatolíckov Podkarpatska (9.-18. st.)* – Timkoviča, Generálna kúria baziliánov v Ríme (Via San Giosafat 8), na tajný príkaz Vatikánu **nevydala žiadny *Katalóg* na rok 2006** (mal by mať na obálke uvedené poradové číslo **Nr. 22**) a zároveň vo vyššie spomínanom *Katalógu 2007* (Nr. 23) jeromníchov Timkovičovcov už schválne vôbec neuviedla, akoby už v r. 2007 neboli vôbec žiadnymi mníchmi a nežili v nijakom baziliánskom monastyre. Dodnes, tj. do r. 2009 (!) neexistujúci *Katalóg 2006* (Nr. 22) sa plánuje potajomky dodatočne **do**vydať s falošným starým dátumom a samozrejme i s falošnými informáciami a údajmi ohľadne "svojvoľného odchodu-úteku" jeromníchov Timkovičovcov z Rádu sv. Bazila Veľkého. O tom, že sa chýbajúci *Katalóg 2006* (Nr. 22) plánuje vydať neskoršie so spätným falošným dátumom, a že nejde o náhodnú «chybu» v číslovaní *Katalógov*, svedčí okrem iného aj skutočnosť, že v *Katalógu 2007*, kde by mali byť v «pomjanyku usopšych» uvedení mŕtvi za posledné dva roky (2005-2007), chýbajú mŕtvi baziliáni za r. 2006 (napr. jeromních Marián J. Potaš, OSBM, ktorý zomrel 23. feb. 2006 a ktorý je veľakrát spomínaný aj v tejto knihe). Okrem toho, v *Katalógu 2007* na str. 126 sa jasne píše, akoby *Katalóg 2006* v r. 2006 normálne vyšiel a uvádza stav baziliánov k 31. decembru 2006 – a pritom, ako už bolo uvedené, **ešte aj dnes, na začiatku r. 2009 nijaký *Katalóg 2006* ešte neexistuje a nevlastní ho nijaký bazilián a ani nijaký baziliánsky monastyr na svete!**

Na záver možno poznamenať, že v *Katalógu 2007* na str. 152 sa uvádza poznámka, citujeme: «*Katalóg je **historickým dokumenom** nášho Rádu*»…, čo len potvrdzuje, že latinskí vatikánski falšovatelia novodobých dejín «hrajúci bábkové divadlo» so súčasným protoarchimandritom B. Koubetchom (2004-2012), plánujú z archívov ohľadne baziliánov Timkovičovcov zlikvidovať všetky pre latiníkov kompromitujúce dokumenty a ponechať len falošný jednoriadkový údaj v pripravovanom fiktívnom *Katalógu* na rok 2006, akoby Timkovičovci sami ušli z monastyra.

Krátka chronológia udalostí v Krásnobrodskom monastyre (Veľký monastyr – *Nagymonostor*), SLOVENSKO

Do 9. st. – centrum pohanského kultu býka (kohúta);
9. st. – podľa Š. Pappa monastyr založil rusínsky knieža Laborec;
14. st. – monastyr zničil latiník Karol Robert z Anjou..., zázrak Krásnobrodskej Bohorodici, vďaka významnému finančnému príspevku rusínskeho kniežaťa Fedora Koriatoviča bol monastyr zrekonštruovaný; vybudovaná kamenná kaplnka Bohorodici;
Do 17. st. – veľký cirkevný komplex-laura (*Nagymonostor* so svojim vlastným archimandritom-episkopom);
1603 – monastyr spálený Valentínom Drugethom; v ten istý rok ním samým znovuobnovený;
1614 – gróf Juraj III. Drugeth sa pokúsil o tzv. úniu; udalosť je známa aj ako tzv. Krásnobrodská vzbura (Rusínov proti latinizátorom);
1651-1664 – Monastyr rezidenciou gréckokatolíckeho episkopa Partenia P. Petroviča, OSBM;
1708 – zničenie Monastyra cisárskymi katolíckymi vojskami;
1729 – Monastyr znovuosídlený mukačevskými baziliánmi;
1750-1752 – výstavba kamennej cerkvi Zoslania Svätého Ducha;
1759 – výstavba Monastyra z kameňa;
1761 – ukončenie výstavby novej kamennej kaplnky Pokrova Bohorodici;
1747-1820 – vysoká škola filozofie a ikonografických štúdií;
1806 – pápež udeľuje výnimočné plnomocné odpustky;
1821 – vysvätenie prvého prešovského gréckokatolíckeho episkopa H. Tarkoviča v monastyrskej cerkvi;

1915 – monastyr zničený počas 1. svetovej vojny;
1949-1990 – pošliapanie Rádu Sv. Bazila Veľkého počas komunistického režimu;
1968 – obnovenie gréckokatolíckych odpustov ako takých;
1990 – obnovenie odpustov pod réžiou znovupovoleného Rádu baziliánov;
1995 – 126 stranová monografia o slávnych dejinách monastyra;
1998-2001 – vybudovanie novej budovy baziliánskeho monastyra neďaleko jeho pôvodného miesta;
2002 – objekt obnoveného Monastyra posvätili štyria gréckokatolícki episkopi;
2004 – začiatok výstavby novej cerkvi v objekte Monastyra;
2009 – 585 stranová monografia o Krásnobrodskom monastyre.

x x x

V bývalom Podkarpatskom regióne (v severovýchodnej časti súčasného územia Slovenska) v blízkosti mesta Medzilaborce ležia ruiny jedného z najstarších baziliánskych monastyrov na Slovensku, monastyra *Sošestvija Svjatoho Ducha* v Krásnom Brode.

Podľa tradície ho založil knieža Laborec ešte v 9. st. a neskôr znovuobnovil knieža Fedor Koriatovič (+1414). Koncom 18. a začiatkom 19. st. prekvital ako baziliánska filozoficko-teologická univerzita.

Vo svojej veľkolepej a neopakovateľnej histórii bol Monastyr najmenej štyrikrát zničený:
i) začiatkom 14. st.,
ii) na začiatku 17. st. (v r. 1603),
iii) začiatkom 18. st. (v r. 1708),
iiii) ešte raz začiatkom 20. st. (v r. 1915).

Po každom zničení bol Monastyr znovu vybudovaný. Naposledy bol obnovený v rokoch 1999-2001, avšak už nie na svojom pôvodnom mieste (aby sa zachovali staré historické miesta), ale o 50 metrov ďalej.

Nový baziliánsky monastyr má 20 izieb pre mníchov. V súčasnosti (2009) v Monastyre žijú štyria baziliánski kňazi-mnísi: V. J. Sedláček, M. M. Bilančík, J. Š. Lucák a P. P. Haľko.

Ruská ikona Sošestvija Svjatoho Ducha

Najmladšia časť cerkvi Sošestvija Sv. Ducha (1752) v Krásnobrodskom monastyre – veža… Fotografia z roku 1991.

The short chronology of the events in Krasnobrod monastery (The Great Monastery – *Nagymonostor*), SLOVAKIA

To the 9th century the pagan cult center of the Taurus and the Cock;
9th century – according to S. Papp Monastery funded by the Rusyn-Ruthenian Count Laborec;
14th century – Monastery destroyed by Latin Karol Robert from Anjou... The miracle of Theotokos from Krasnobrod Monastery and after this event great donations from the Rusyn-Ruthenian Count, Theodor Koriatovich and reconstruction of Monastery; stone-built Chapel of the Theotokos;
to the 17th century – the great Lavra (Nagymonostor with its own archimandrite-bishop);
1603 – the burning and reconstruction by the protestant count Valentine Drugeth;
1614 – attempts made toward unification, known as The Krasnobrod "unia" (by count George III Drugeth) or The Krasnobrod uprising;
1651-1664 – the ecclesial residence of the Greek-Catholic archimandrite-bishop P. Petrovic, OSBM;
1708 – the destruction of Monastery by Catholic Imperial Soldiers;
1729 – the resettling of the Krasnobrod Monastery by Mukachevo Basilians;
1750-1752 – the construction of the stone-built (Masonry) Church of the Descent of the Holy Spirit;
1759 – the construction of the stone-built Monastery;
1761 – the construction of the stone-built Chapel of The Holy Protection;

1747-1820 – inaugural steps towards The school of Philosophy and iconography studies;
1806 – the exceptional authoritative grant (pledge) of forgiveness bestowed by the Pope;
1821 – ordination of the first Presov Greek-Catholic bishop G. Tarkovic in the Monastery church;
1915 – the Monastery was destroyed during World War I;
1949-1990 – liquidation of The Order of St. Basil the Great during communist regime;
1968 – restoration of Greek-Catholic pilgrimages;
1990 – restoration of pilgrimages within The Basilian Order;
1995 – published (126 pp. thick) monography about glorious history of the Monastery;
1998-2001 – reconstruction of Basilian Monastery building close to their original location.
2002 – consecration of Monastery complex by 4 Greek-Catholic bishops;
2004 – initial beginnings of construction pertaining the new Monastery Church;
2009 – published (585 pp. thick) monography about glorious history of the Monastery.

x x x

In the ancient Subcarpathian Region (in the north-eastern part of present day Slovakia) near the city of Medzilaborce, lie the ruins of one of the oldest Basilian monasteries in Slovak Republic, the Descent of the Holy Spirit Monastery – the Monastery of Krasny Brod.

According to tradition, it was funded by the Count Laborec in 9th century and later refunded by the Count Teodor Koriatovich (+1414). From the end of the XVIII to the early part of the XIX century, it flourished as the Basilian Philosophical-Theological University.

In its glorious past it was destroyed four times:
i) once at the begining of XIV century,
ii) once at the beginning of the XVII century (1603),
iii) once again at the beginning of the XVIII century (1708)
iiii) and lastly at the beginning of the XX century (1915).

After its first, second, third and fourth destruction the Monastery was rebuilt. Lastly it was rebuilt in 1999-2001, but not at his original place (to keep old historical ruins) but 50 metres beside it.

Now this new Basilian monastery has 20 rooms for monks. Today there are living four Basilian ieromonks: V. J. Sedláček, M. M. Bilančík, J. Š. Lucák and P. P. Halľko.

Grécka ikona Sošestvija Svjatoho Ducha

Trojjazyčná tabuľa (po rusínsky, anglicky a slovensky) víta pútnikov prichádzajúcich do areála Krásnobrodského baziliánskeho monastyra počas celého roka. Je umiestnená pri vstupe do historickej časti Monastyra.

Použitá literatúra

■ АНДРЕЕВЪ А., «Рюрикъ», *Русскій біографическій словарь*, XVII, Петроградъ, 1918, стр. 764;

■ АСКОЛЬДЪ [КРАЛИЦЬКИЙ А.], «Къ исторіи усовъ и бороды», ***Свѣтъ***, Унгваръ, 51 (1868) стр. 3;

■ БАЙЦУРОВЪ И.М., «Изъ были краснобродскаго Монастыря», *Русское слово*, Пряшевъ, 22-23 (1928) стр. 2-3, 25 (1928) стр. 2-3;

■ БАЛИК Б.І., «Відібрання від Русинів катедральної церкви в Перемишлі в 1412 р.», *Богословія*, Рим, 49 (1985) стр. 49-88;

■ БАЛУДЯНСКІЙ А., *Исторія Церковная Новаго Завѣта*, II-III, Віеннь, 1851;

■ БЕСКИД Г., *Николай Бескид на благо Русинів*, Ужгород, 2005;

■ БЕСКИД М., «Коротка історія греко-католицької матері-церкви в Чертижному», *Науковий збірник Музею українсько-руської культури у Свиднику*, 22, Prešov, 2001, str. 159-188;

■ БЕСКИД Н.А., «Забытый маляр», в БЕСКИД Г., *Николай Бескид на благо Русинів*, Ужгород, 2005, str. 24-32;

■ БЕСКИДЪ Н.А., *Карпаторусская древность*, Ужгородъ, 1928;

■ БЕСКИД Н.А., «Краснобродськы ярмаркы», *Календарь Татра банкы*, Пряшов, 1932 в БЕСКИД Г., *Николай Бескид на благо Русинів*, Ужгород, 2005, str. 84-89;

■ БУЛИК П., «Мої спомини», *Василіянський Вісник*, Rím, 9 (1970) str. 62-74;

■ ВАВРИНЧИКЪ И.И., «Красный монастирь (Červenyj klaštor)», *Русское слово*, Пряшевъ, 21 (1933) str. 2-3;

■ ***Вѣстникъ для Рѹсиновъ Австрійскои державы***, č. 102, Videň, 30. augusta (11. septembra) 1851, str. 407;

■ ГАБУРЧАК, «Отпуст в Красном Броде», *Благовѣстник*, Пряшев, 13 (1948) стр. 107;

■ ГАДЖЕГА В., «Додатки к исторіѣ Русинов и руських церквей в быв. жупѣ Земплинской», *Науковый зборник Товариства 'Просвѣта' в Ужгородѣ*, Ужгород, 1935, стр. 17-182;

■ ГАДЖЕГА В., «Протокол визиты еп(иско)па Михаила Ман(уила) Ольшавского в Земплині и Шариші», *Додатки до історіі русинов и руських церквей в бувш. жупі Земплинской*, Užhorod, 1931;

■ ГАРКАВИ А.Я., *Сказанія мусульманскихъ писателей о славянахъ и русскихъ*, Санктпетербургъ, 1870;
■ ГОДИНКА А., «Переписка Еп. М. М. Ольшавського з ігуменами ЧСВВ», *Analecta OSBM*, Ľviv, VI/1-2 (1935) str. 223-257;
■ ДАЛЬ В., *Толковый словарь живого великорусского языка*, II, С. Петербургъ-Москва, 1905;
■ ДАНИЛЮК Д., *Історична наука на Закарпатті*, Ужгород, 1999;
■ ДВОРЕЦКИЙ И., *Древнегреческо-русский словарь*, I, Москва, 1958;
■ ДОВАТУР А.И., *Народы нашей страны в истории Геродота*, IV. 94, Москва, 1982;
■ ДУЛИШКОВИЧЪ I., *Историческія черты Угро-Русскихъ*, II, Унгваръ, 1875;
■ ДЬЯЧЕНКО Г., *Полный церковно-славянскій словарь*, «червень», Москва, 1899;
■ ЗАКЛИНСЬКИЙ К., «Нарис історії Краснобрідського монастиря», *Vedecký zborník Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku*, 1, Bratislava-Prešov, 1965, str. 43-58;
■ «Записка Александра Духновича 1858», *Науковий збірник Музею українско-руської культури у Свиднику*, 21, Prešov, 1998, str. 313-394;
■ ***Ӥѳїка іерополітіка ӥлѝ Філосóфіа нравоучи́телнаѧ Сѷмволами ӥ приуподоблéніи ӥзъяснéнна*, Въ цáрствующемъ же Грáдѣ Віéннѣ при Востóчномъ Іллѷрíческомъ Тѷпогрáфѣ Іѡ́сифѣ Ку́рцбекъ напечáтана ҂аѱод;**
■ К [КРАЛИЦЬКИЙ А.], «Патронат», *Листокъ*, Унгваръ, 23-24/III (1887) стр. 354-355;
■ КІНАХ Г., «Акти трох монаших соборів (1733, 1755, 1756)», *Analecta OSBM*, Žovkva, I/4 (1927) str. 576-579;
■ КІНАХ Г., «Дневник протоігумена Ґ. Пазина, ЧСВВ», *Analecta OSBM*, Žovkva, III/1-2 (1928) str. 97-125;
■ КІНАХ Г., «Монаший собор у Мукачеві 1749 р.», *Analecta OSBM*, Žovkva, I/2-3 (1925), str. 273-278;
■ КІНАХ Г., «На вічну память о. Германові Хватала, ЧСВВ», *Analecta OSBM*, Žovkva, II/1-2 (1926) str. 172-174;
■ КІНАХ Г., «Переписка А. Духновича з Василіянами», *Analecta OSBM*, Rím, V (XI) (1967) str. 369-371;
■ КІНАХ Г., «Посіщення закарпатських монастирів ЧСВВ в рр. 1755, 1756, 1765, 1809», *Analecta OSBM*, Ľviv, III/3-4 (1930) str. 432-446;
■ КІНАХ Г., «Посіщеннє мараморських монастирів 1749 р.», *Analecta OSBM*, Žovkva, II/1-2 (1926) str. 105-122;

■ КІНАХ Г., «Правила и наставленія – написав о. Арсеній Коцак ЧСВВ», *Analecta OSBM*, Žovkva, II/3-4 (1927) str. 336-353;
■ *Конституції Чину св. Василія Великого*, Рим, 1993;
■ КРАЛИЦКІЙ А., «Русины Лаборскіи въ Угорщині», *Науковый Сборникъ издаваемый Лит. Обществомъ Галицко-русской Матицы,* Ľvov, 1865, str. 103-111;
■ КРАЛИЦКІЙ А., «Сіверо-восточная Угорщина - Земплинскій комитатъ», *Науковый Сборникъ издаваемый Литературнымъ Обществомъ Галицко-русской Матицы*, Ľvov, 1866, str. 151-155, 299-318;
■ КРАЛИЦКІЙ А., «Списокъ монастырей Чина Святого Василія Великого, существовавшихъ иногда въ Мараморощи (въ Угорщині) и истертыхъ императоромъ Іосифомъ II. 1788. г.», *Науковый Сборникъ издаваемый Лит. Обществомъ Галицко-русской Матицы*, Ľvov, 1865, str. 50-53;
■ КРАЛИЦЬКИЙ А. (упорядкував ПАДЯК В.), *«Кому мила есть отчина...»*, Ужгород, 1998;
■ КУДЗЕЙ Й., «Три погляди на тогорічны Краснобродскы монастырскы одпусты з одступом часу», *Blahovistnik*, Krásny Brod, 11 (2004) str. 16-19;
■ КУДЗЕЙ Й. (О.), *Пацеркы (Зборник духовной поезії)*, Пряшів, 2008;
■ МАҐОЧІЙ П.Р., «Етно-ґеоґрафічный і історічный перегляд», *Русиньскый язык*, Opole, 2004, str. 15-38;
■ МАҐОЧІЙ П.Р., *Русины на Словеньску*, Пряшов, 1994;
■ МАҐОЧІЙ П.Р., *Формування національної самосвідомості: Підкарпатська Русь (1848-1948)*, Ужгород, 1994;
■ «Макет збірника 'Матеріали до історії василіянських монастирів на Закарпатській Україні'», фонд № 684, Центральний державний історичний архів у м. Львові (rukopis);
■ МАЛЬЦОВСКА М., «Обявность сакралной творбы русиньскых малярів Й. Змія-Міклошія і М. Манковіча», *Русин*, Пряшов, 6 (2008) стр. 8-10;
■ МИКИТАСЬ В. Л., *Давні рукописи і стародруки*, II, Vidavnictvo Ľvivskoho Universitetu, 1964;
■ «Монастырь красно-бродскій», *Село*, Užhorod, 4 (1911) str. 21-24;
■ ***Новый Свѣтъ***, č. 18, Užhorod, 3. jún 1871;
■ «**О нашемъ чинѣ святаго Василія Великаго**», ***Свѣтъ***, Ungvar, 11. 5. 1869, str. 2;
■ *Орфоґрафічный словник русиньского языка*, Пряшів, 1994;
■ «Отпустъ на Монастырѣ и на Буковой Горкѣ», *Русское слово*, Пряшевъ, 22-23 (1928) стр. 3;
■ ОЛЕКСА Л., «Історико-археологічне дослідження у Красному Броді

в 1976 році», *Науковий збірник Музею української культури у Свиднику*, 10, Prešov, 1982, str. 613-640;
■ «Отпуст в Красном Броде», *Благовістник*, 13/1948, str. 107;
■ ПАДЯК В., «Конференція о Кралицькім із сензаціёв», *Народны новинкы*, Пряшев, 10-13 (2006) str. 1;
■ ПАДЯК В., «Невідомий фотограф Анатолій Кралицький», *Науковий збірник Музею української культури у Свиднику*, 18, Пряшів, 1992, str. 199-209;
■ ПАДЯК В., *Ужгородський тижневик «Новый Свѣтъ» (1871-1872), Анотована бібліографія матеріалів та історичний нарис*, Ужгород, 2006;
■ ПАГИРЯ В., *Монастирі Закарпаття*, Мукачево, 1994;
■ «Палець Божий, історичне оповідання», *Календар Місіонаря на 1926 рік*, Žovkva, 1925, str. 126-128;
■ ПАНЬКЕВИЧ І., «Покрайні записи на підкарпатських церковних книгах», *Науковий Зборник Тов. Просвѣта*, Ужгород, VI (1929) str. 129-196;
■ ПАНЬКЕВИЧ І., «Покрайні записки на підкапатських церковних книгах ч. II», *Науковий Зборник Тов. Просвѣта*, Ужгород, XII (1937) str. 1-36;
■ ПАП С., *Історія Закарпаття*, I-III, Івано-Франківськ, 2001, 2002, 2003;
■ ПАП С., «Чи справді били ярмарки на дівчат і жінок на відпустах у Краснобродському монастирі?», *Благовістник*, Bratislava, 8 (1984) str. 13-14;
■ ПЕКАР А., «Анатолій Кралицький, ЧСВВ, як історик», *Analecta OSBM*, Rím, IX (XV) (1974);
■ ПЕКАР А., «Василіянська Провінція св. Миколая на Закарпатті», *Нарис історії Василіянського Чину Святого Йосафата*, Rím, 1992, str. 383-416;
■ ПЕКАР А., «"Записки" о. Гліба Г. Кінаха, ЧСВВ, про початки реформи на Закарпатті», *Analecta OSBM*, Rím, XII (1985) str. 117-164;
■ ПЕКАР А., «Іпатій Потій - провісник з'єднинення», *Analecta OSBM*, Rím, XV (XXI) (1996) str. 145-246;
■ ПЕКАР А., *Нариси Історії Церкви Закарпаття,* I, Рим, 1967;
■ ПЕКАР А., *Нариси Історії Церкви Закарпаття,* II, Рим-Львів, 1997;
■ ПЕКАР А., «Протоігумен Йоанникій Ю. Базилович, ЧСВВ», *Analecta OSBM*, Rím, XIV (XX) (1992) str. 105-122;
■ ПЕКАР А., «Протоігумен Йоаким Хома, ЧСВВ (1870-1931)», *Analecta OSBM*, Rím, XV (XXI) (1996) str. 487-499;
■ ПЕКАР А., «Пряшівський владика Йосиф Ґаґанець, Візитатор ОО. Василіян», *Analecta OSBM*, Rím, X (XVI) (1979) str. 379-393;
■ ПЕТРОВЪ А., *Древнійшія грамоты по исторіи карпаторусской церкви и іерархіи 1391-1498*, Praha, 1930;
■ ПЕТРОВЪ А., *"Старая вѣра" и Унія въ XVII-XVIII вв.*, II, С.-Петербургъ, 1906;

■ ПОП И., *Энциклопедия Подкарпатской Руси*, Ужгород, 2001;
■ ПОПОВИЧ М., «Перекрочены сторіча», *Русин*, Prešov, 3/1992, str. 7-9 a 5-6/1992, str. 31-34;
■ ПОПОВИЧ М., *Федор Корятович - русинськый войвода*, Prešov, 1993;
■ ПОПОВИЧ М., «Про світле вогнище нашого минулого (до 500-річчя Мукачівської єпархії)», *Науковий збірник Музею української культури у Свиднику*, 19, Пряшів, 1994, str. 11-25;
■ «Посіщення Преосвященного Владыки Кир Павла Гойдич, ЧСВВ по долині княза Лаборца», *Благовестник*, Пряшев, 11 (1946) str. 3-4;
■ ПОТАШ М., «Памятники Пряшівської епархії», *Gréckokatolícky kalendár* na rok 1985, Bratislava, 1985, str. 87;
■ ***Правила Чина С-аго Васїлїѧ Великаго, во ѹгорщинѣ, по наставленїю свѧтаго основателѧ и законодавца с. Васїлїѧ во кратцѣ списаннаѧ и апостольскимъ посѣщателемъ, метрополитомъ архїепїскопомъ острохолмскимъ, кардиналомъ Іоанномъ Сцитовскимъ отъ великаго кира потвержденнаѧ***, Ľvov, 1858;
■ ***Простопїнїє по преда́нїю и҆́ноковъ Чи́на св. Васі́лїѧ Вели́каго ѡ҆бласти карпато-рѹ́скїѧ. на І҆рмологі́йныѧ но́ты списалъ: о. Іѡакі́мъ Хо́ма, протоигѹ́менъ, Ч.С.В.В. Въ ѡби́тели св. Никола́ѧ на Черне́чой Горѣ̀ к. Мѹка́чева. ҂ац҃л*** (1930);
■ РЕШЕТИЛО С., «Василіянські монастирі на Підкарпатській Руси», *Календар Місіонаря на 1926 рік*, Žovkva, 1925, str. 119-125;
■ *Розмова сторіч*, Prešov, 1965;
■ «Русскіи монастыри на Угорской Руси», *Временник Института Ставропигійского на г. 1872*, Ľvov, 1872, str. 114-120;
■ САБОЛ С., «Причинки до історії Провінції св. Кирила і Методія в Чехословаччині», *Нарис історії Василіянського Чину Святого Йосафата*, Rím, 1992, str. 480-486;
■ *Святе Писмо, Нови Завит*, Нови Сад, 2006 – po rusínsky – keltským-zemplínskym spisovným variantom užívaným v Srbsku;
■ *Серед Бескидів Срібної землі монастир святого Миколая в Малому Березному*, Мале Березне, 2007;
■ СЛЕПЦОВ І., «Як быв зруйнованый Краснобрідськый монастырь», *Русин*, Prešov, 3/1993, str. 7;
■ СОПОЛИГА М., «40 років Державного музею українсько-руської культури у Свиднику», *Науковий збірник Музею українсько-руської культури у Свиднику*, 21, Prešov, 1998, str. 17-28;
■ СРЕЗНЕВСКИЙ И.И., *Словарь древнерусского языка*, I, Москва, 1890 (1989);

■ *Српско-русински речник – Сербско-руски словнїк*, I, Нови Сад, 1995;
■ *Српско-русински речник – Сербско-руски словнїк*, II, Београд, 1997;
■ СУХЫЙ Ш., «Што робить народ народом? – Віра у Бога і вжываня Святого письма в языку народнім», *Народны Новинкы*, Prešov, 49-52 (1997) str. 4-5;
■ ТЕРЛЕЦКІЙ В., «Описаніе Монастыря Краснобродского», *Литературный Сборник Галицко-русской Матицы - год 1870*, Ľvov, 1870, str. 23-31;
■ ТІМКОВІЧ Й.В., «Краснобрідьскый поліґлот – єромонах Владимір І. Терлецькый (1808-1889)», *Русин*, Пряшов, 4 (2008) стр. 16-17;
■ ТІМКОВІЧ Й.В., «Леґенда о Друґетови, якый выстрїлив на ікону Краснобрідьской Богородіцї», *Русин*, Пряшов, 6 (2008) стр. 22-23;
■ ТІМКОВІЧ Й.В., ЗОЗУЛЯК А., «Быв зліквідованый єдиный ґрекокатолицькый центер русинства в Пряшові», *Народны новинкы*, Пряшов, 37-40 (2008) стр. 5;
■ ТІМКОВІЧ Й.В., ТІМКОВІЧ Ґ.А., «"Чортів камінь" (Леґенда о тім, як чорти хотїли завалити Краснобрідьскый монастырь найвекшов скалов з Польщі)», *Русин*, Пряшов, 4 (2008) стр. 17-18;
■ ФЕНИЧ В., ЦАПУЛИЧ О., *Малоберезнянський Свято-Миколаївський монастир та нарис історії Чину св. Василія Великого на Закарпатті*, Ужгород, 2004;
■ ЧАБИНЯК І., «Музей української культури та його завдання», *Vedecký zborník Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku*, I, Bratislava-Prešov, 1965, str. 25-40;
■ ***Шематизмъ иноковъ Чина св. Василія Великаго, ȣгорскія области, на годъ*** *1870*, Ungvarini, 1869;
■ ***Шематизмъ Рȣсскагѡ иночествȣющаго дȣховенства въ ȣгрїи, на*** *1873* ***годъ***, Ungvar, 1872;
■ ШМАЙДА М., «Стырчала пипочка», *Нове життя*, Пряшів, 12 (1990) str. 5;
■ «Угорская Русь», *Новий Галичанин,* Ľvov, 1891;
■ УДВАРІ І., *Кириличні уббіжникы мукачовського єпископа Андрія Бачинського*, Nyíregyháza, 2002;
■ УДВАРІ І., *Образчикы з історії пудкарпатськых Русинув*, Ужгород, 2000;
■ ***Ѹ̂треня и̂ вечерня на бу́день, Жо́вква,*** 1931;

✶ ✸ ✶

■ *Acta Congregationis in Monte Csernek 1819*;
■ *Acta Congregationis in Monte Csernek 1824*;
■ *Acta Congregationalia Religiosorum in Monte Csernek 1821*;
■ *Acta S.C. de Propaganda Fide*, I, «Analecta OSBM», Rím, 1953;

■ BABJAK J., «Svätý Duch (homília arcibiskupa Jána Babjaka na odpuste v Krásnom Brode», *Blahovistnik*, Krásny Brod, 6 (2008) str. 6-14;
■ BABJAK J., *Zostali verní osudy gréckokatolíckych kňazov*, 5, Košice, 1999;
■ BARAN A., «Documenta inedita de confirmatione Parthenii Petrovyč episcopi mukačoviensis», *Analecta OSBM*, Roma, III (IX)/3-4 (1960) str. 440-448;
■ BARAN A., *Eparchia Maramorošiensis eiusque unio*, Romae, 1962;
■ BASILOVITS J., *Brevis notitia fundationis Th. Koriathovits*, II, Cassoviae, 1799;
■ BEL M., *Zemplínska stolica* (preklad z jazyka latinského), Bratislava, 2000;
■ BESKID N.A., *Karpatorusskaja pravda s semi kartami*, Homestead, PA, 1933;
■ BILANČÍK M.M., «Rujnovaňa slavnoho Krasnobridskoho monastyrja», *Blahovistnik*, Krásny Brod, 6 (2007) str. 6-7;
■ «Bohu slava…», *Blahovistnik*, Prešov, 6 (2002) str. 3-13;
■ BOROVSZKY S., *Magyarország vármegyéi és városai (Magyarország monografiája) a Magyar korona országai történeték, földrajzi, képzömüvészeti, néprajzi, hadügyi és természeti viszonyainak, közmüvelödési és közgazdasági állapotának enciklopédiája a Magyarország vármegyéi és városai állandó munkatársai bizottságának, Zemplén vármegye*, Budapest, 1903;
■ BRŰCKNER A., *Słownik etymologiczny jezyka polskiego*, «krowa», Warszawa, 1970;
■ BURAĽ M., SLEPCOV I., «Vojenské cintoríny z prvej svetovej vojny na východnom Slovensku» v *Prvá svetová vojna. Pozabudnuté cintoríny*, Svidník, 2005, str. 70-101;
■ *Catalogus Ordinis Basiliani S.ti Josaphat ineunte anno 1949*, Nr. 1, Rím, 1949;
■ *Catalogus Ordinis Basiliani S.ti Josaphat ineunte anno sancto MCML*, Nr. 2, Roma, 1950;
■ *Catalogus Ordinis Basiliani S.ti Iosaphat 1992*, Nr. 17, Roma, 1992;
■ *Catalogus Ordinis Basiliani S.ti Iosaphat 1994*, Nr. 18, Roma, 1994;
■ *Catalogus Ordinis Basiliani S.ti Iosaphat 1997*, Nr. 19, Roma, 1997;
■ *Catalogus Ordinis Basiliani S.ti Iosaphat 2000*, Nr. 20, Roma, 2000;
■ *Catalogus Ordinis Basiliani S.ti Iosaphat 2005*, Nr. 21, Roma, 2005;
■ *Catalogus Ordinis Basiliani S.ti Iosaphat 2007*, Nr. 23, Roma, 2008;
■ ČECH J., ŠOLTÉS P., GÁBOR M., VARGA V., *Farnosť Slovinky a Jozef Zmij Miklošík*, Slovinky, 2008;
■ ČERNÝ J., HOLEŠ J., *Sémiotika*, Praha, 2004;
■ DORUĽA J., *Krátky slovník slovenského jazyka*, Bratislava, 1987;
■ DROZD V., *Dejiny gréckokatolíkov od Užhorodskej únie po erigovanie Prešovskej eparchie*, Svidník, 2004;
■ DUDÁS B., LEGEZA L., SZACSVAY P., *Baziliták*, Budapest, 1993;

■ DUCHNOVIČ A., *The History of the Eparchy of Prjašev*, Rím, 1971;
■ *Episcopia greco-catolica de Munkacevo: documente*, Satu Mare - Ujgorod, 2007;
■ *Eperjesi lapok*, Prešov, č. 26 (1909) str. 1-2;
■ FORCELLINI AE., *Lexicon totius latinitatis*, V, Patavii, 1940, str. 450;
■ g [TIMKOVIČ G.A.], «Svjaty Misiji otciv vasilijaňiv v Ladomirovij i Šemetkivcjach», *Blahovistnik*, Prešov, 6 (1998) str. 159;
■ GABRIELE DE JUXTA HORNAD, *Initia religionis christianae inter Hvngaros Ecclesiae orientali adserta*, Francofvrti-Lipsiae, 1740;
■ GIANNELLI G., «Cibele», *Enciclopedia italiana*, X, Milano-Roma, 1931, str. 194;
■ GIANNELLI G., «Giove (Juppiter)», *Enciclopedia italiana*, XVII, Roma-Milano, 1933, str. 271-272;
■ GIOVANELLI G., *Vita di S. Nilo fondatore e patrono di Grottaferrata*, Badia di Grottaferrata - Roma, 1966;
■ GORAZD [TIMKOVIČ G.A.], «Rusaľa – Zelené sviatky (úvaha na sviatok Zoslania Svätého Ducha)», *Blahovistnik*, Prešov, 5 (1996) str. 130-132;
■ GREŠLÍK V., *Ikony 17. storočia na východnom Slovensku*, Prešov, 2002;
■ GREŠLÍK V., *Ikony Šarišského múzea v Bardejove*, Bratislava, 1994;
■ gt [TIMKOVIČ G.A.], «Baziliánske gréckokatolícke misie v Bardejove», *Blahovistnik*, Prešov, 8 (1997) str. 219-220;
■ GUZEJ J., *Humenné a okolie*, Košice, 1972;
■ HALAGA O., «Cyrilometodejské dedičstvo po príchode Maďarov», *Slávia*, XLI (1972) str. 285-294;
■ HALAGA O., *Východoslovenský slovník (historicky dokumentovaný)*, I-II, Košice-Prešov, 2002;
■ HODINKA A., *A Munkácsi Gör. Szert. Püspökség Okmánytára*, I. köt. 1458-1715, Ungvár, 1911;
■ HOLUB J., LYER S., *Stručný etymologický slovník jazyka českého*, Praha, 1967;
■ HÚSEK J., *Hranice medzi zemí Moravskoslezkou a Slovenskem* (studie etnografická, Knihovna sboru pro výskum Slovenska a Podkarpatské Rusi při Slovanském ústavu v Praze), Praha, 1932;
■ IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ M., *Malý slovník cudzích slov*, Bratislava, 1972;
■ JASIK M., *Anatolij Kralický, rusínsky spisovateľ a historik 19. storočia*, Čabiny, 2004;
■ JAVORSKIJ J.A., *Prameny k dějinám staré písňové literatury v Podkarpatské Rusi*, Praha, 1934;
■ KOLLÁR J., *Sláwa bohyně a původ gména Slawůw čili Slawjanůw, w listech k welectěnému přjteli panu P.J. Šafařjkowi od Jana Kollára*, Pešť, 1839;

■ KOPOROVÁ K., «Spolky a organizácie v rusínskom národnom hnutí: tradícia a súčasnosť» in PLIŠKOVÁ A., *Rusínska kultúra a školstvo po roku 1989*, Prešov, 2008, str. 38-58;
■ KORÁB T., ĎURKOVIČ T., *Geológia Dukelskej jednotky (flyš východného Slovenska)*, Bratislava, 1978;
■ *Košický exarchát*, Košice, 2005;
■ KRAJŇÁK F., «Aplikácia rusínskeho jazyka v cirkevných obradoch Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku» in PLIŠKOVÁ A., *Rusínska kultúra a školstvo po roku 1989*, Prešov, 2008, str. 147-162;
■ KRAJŇAK F., «Duchovne obnovľiňa na Krasnobridskim monastyrju otciv Vasilijaniv od 9. XII. do 15. XII. 2002», *Blahovistnik*, Prešov, 1 (2002) str. 13-14;
■ «Krasnyj Brid – 10. 6. 2001 Sošestvije Sv. Ducha», *Blahovistnik*, Prešov, 6 (2001) str. 23-24;
■ «The Krasnyj Brid Monastery: Spiritual Fortress of Western Carpatho-Rus'», *Rusyn-American Almanac of the Carpatho-Rusyn Society 2004-2005 - 10th anniversary year*, Pittsburgh, 2005, str. 93-99;
■ KUDZEJ J., «Čudotvorna voda», *Blahovisntik*, Prešov, 7 (1997) str. 193;
■ KUDZEJ J., «Legenda o slľipim z Krasnoho Brodu (XIV. stoľiťa)», *Blahovistnik*, Prešov, 10 (1997) str. 274;
■ KUCHARSKÝ P., «Řím», *Slovník antické kultúry*, Praha, 1974;
■ KUDZEJ J., «Monastyr», *Blahovistnik*, Prešov, 6 (1997) str. 162;
■ KÚTNIK J., «Benedictine Missionaries in Slovakia in the 9th - 11th Centuries», *Slovak Studies*, Slovak Institute Cleveland-Rome, XXII (1982) str. 79-131;
■ LACKO M., *Unio Užhorodiensis Ruthenorum Carpaticorum cum Ecclesia Catholica*, Rím, 1955;
■ LACKO M., «Užhorodská Únia», *Most*, Cleveland, 3-4 (1959) str. 109-132;
■ LAMBTON A.K.S., *Persian Vocabulary*, Cambridge;
■ LENČIŠ Š., *Šľachtický rod Drugetovcov z Humenného*, Humenné, 2003;
■ *Lexicon linguae palaeoslovenicae*, I, II, III, Praha, 1966-1973;
■ *Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska*, Bratislava, 2000;
■ *Litterae Societatis Jesu annorum duorum 1613-1614*, Lugduni, 1619;
■ LUTSKAY M., «Historia Carpato-Ruthenorum, III», *Науковий збірник Музею української культури у Свиднику*, 16, Prešov, 1990, str. 29-256;
■ *Magnae Moraviae Fontes Historici*, IV, Brno, 1971;
■ MAGOCSI P.R., POP I., *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*, 2nd Ed., Toronto-Buffalo-London, 2005;
■ MAGOCSI P.R., *The Rusyns of Slovakia an historical survey*, New York, 1993;
■ MATEJOVIČ R., «Ako zastaví Benedikt XVI. tisícročnú expanziu latinizácie

Slovanov? Pomôže kardinál Tomko odhaliť pravdu a nájsť vo Vatikáne stratené odvolania dvoch baziliánskych mníchov zo Slovenska?», *Dimenzie*, Košice, 3 (2007) str. 14-20;
■ MEDVIĎ M., *Užhorodská únia, Historický náčrt zrodu a začiatku jej existencie*, Michalovce, 2004;
■ MIKLÍK J., *Biblická archeologie*, Obořište, 1936;
■ *Monumenta Ucrainae Historica*, Vol. XII, Ed. Univ. Cath. Ucrainorum S. Clementis Papae, Rím, 1975;
■ NAGY I., *Anjoukozi okmánytár*, IV, Budapest, 1884;
■ *Naša národná svätyňa – Bazilika v Šaštíne*, Trnava, 1990;
■ «Naŝy novojereji», *Blahovistnik*, Prešov, 7 (1998) str. 183;
■ *The New Webster Encyclopedic Dictionary of the English Language*, Chicago, 1965;
■ *Notitia politica Topographica incl. Comit. Zemplinensis*, Budae, 1863 a;
■ *Notizie per l'anno M.DCCC.XX dedicate all Emo, e Rmo Principe il Signor Cardinale Pietro Vidoni diacono di S. Nicola in Carcere*, Roma, Nella Stamperia Cracas, Con Approv. e Privilegio Pontificio;
■ «Novyj protoihumen vasilijaniv», *Blahovistnik*, Prešov, 11 (2003) str. 3;
■ *Numizmatické a heraldické artefakty na Františka II. Rákocziho*, Košice, 2006;
■ OJTOZI E., *A Máriapócsi Baziliták cirillbetüs könyvei - Knihi kirillovskoj pečati mariapovčanskich bazilian*, Debrecen, 1982;
■ PANKRACIUS [HUČKO P.P.], «Rožd estvenné sviatky Vladyku Pavla, OSBM za väzenským múrom», *Blahovistnik*, Prešov, 12 (1996) str. 311-312;
■ PEKAR A., «Documents Concernings OSBM in Transcarpathia», A*nalecta OSBM*, Rím, XIII (XIX) (1988) str. 306-356;
■ PETRÍK Ľ., «Svätý Duch nad Krásnym Brodom», *Slovo*, Prešov, 13 (2008) str. 7;
■ PETRO LAJIK [KUDZEJ J.], «Bocan (zažytok z odpustu)», *Blahovistnik*, Krásny Brod, 6 (2007) str. 16-17;
■ PETRO LAJIK [KUDZEJ J.], «Vlastnyj gol», *Blahovistnik*, Krásny Brod, 7 (2006) str. 10-11;
■ PLIŠKOVÁ A. (zost.), *Rusínska kultúra a školstvo po roku 1989*, Prešov, 2008;
■ *Po stopách Rákócziho a kuruckých vojsk*, Košice, 2006;
■ PRAŽÁK J.M., *Latinsko-český slovník k potřebě gymnasií a reálných gymnasií*, Praha, 1938;
■ PUJOL C., *La vita religiosa orientale, Commento al Codice del Diritto Canonico Orientale (Canoni 410-572)*, Roma, 1994;
■ «Rekolekciji v Krasnobridskim monastyri Sošestvija Svjatoho Ducha», *Blahovistnik*, Prešov, 9 (2002) str. 13;

■ *Rervm moscoviticarvm commentarij Sigismundi Liberi Baronis in Herberstain*, Neyperg & Guettenhag, Basileae, 1571;
■ RIEGER F.L., *Slovník naučný*, IV, Praha, 1865;
■ ROUCEK J.S., «Perun», *Slavonic encyclopedia*, New York, 1949, str. 957;
■ *Słownik starożytności slowiańskich*, I, Warszawa, 1961;
■ SASINEK F.V., *Archiv starých česko-slovenských listín, písemností a dejepisných pôvodín pre dejepis a literatúru Slovákov*, I, Turč. Sv. Martin, 1872;
■ *Schematismus almi Protohegumenatus seu Provinciae Religiosorum Gr. Catholicorum Ordinis S. Basilii Magni per incl. Regnum Hungariae partesque eidem adnexas pro anno 1844*, Magno-Karolini, 1844;
■ *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioeceseos Ungvariensis pro anno 1809-1814*, Ungvarini, 1814;
■ *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Munkacsiensis ad annum M.D.CCC.XVI.*, Cassoviae;
■ *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Munkácsiensis pro anno Domini 1868*, Ungvár, 1868;
■ *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Munkacsiensis ad annum Domini 1878*, Ungvarini, 1878;
■ *Schematismus Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Munkácsensis ad annum Domini 1915*, Ungvárini, 1915;
■ *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Eperjessiensis, pro anno Domini MDCCCXXIX*, Eperiessini, 1829;
■ *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Eperjessiensis, pro anno Domini MDCCCXXXI*, Eperiessini, 1831;
■ *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Eperjessiensis, pro anno Domini MDCCCXXXVIII,* Eperiessini, 1838;
■ *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Eperjessiensis, pro anno Domini MDCCCXXXIX*, Eperiessini, 1839;
■ *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Eperiessiensis Pro Anno Domini MDCCCXXXX*, Eperiessini, 1840;
■ *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Eperjessiensis, pro anno Domini MDCCCXXXXVIII*, Posonii, 1848;
■ *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Eperjessiensis Pro Anno Domini 1870*, Eperiessini, 1870;
■ *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Eperjessiensis Pro Anno Domini 1873*, Eperiessini, 1873;
■ *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Eperjessiensis Pro Anno Domini 1878*, Eperiessini, 1878;

■ *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Eperjesiensis Pro Anno Domini 1880*, Eperiesini, 1880;
■ *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Eperjesiensis Pro Anno Domini 1889*, Eperjesini, 1889;
■ *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Eperjessiensis pro anno Domini 1893*, Eperjessini, 1892;
■ *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Eperjesiensis Pro Anno Domini 1898*, Eperjesini, 1898;
■ *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Eperiessiensis Pro Anno Domini 1903*, Eperjesini, 1903;
■ *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis Eperjessiensis pro anno Domini 1908*, Eperjessini, 1908;
■ *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Dioeceseos Prešoviensis (Fragopolitanae) et Administraturae Apostolicae Dioec. Munkačensis in Slovachia pro anno Domini 1944*, Prešov, 1944;
■ *Schematizmus gréckokatolíckej Prešovskej eparchie 2004*, Prešov, 2004;
■ *Schématizmus Košickej diecézy 1995*, Košice, 1995;
■ *Slovenský biografický slovník*, I, Martin, 1986;
■ *Slovenský biografický slovník*, IV, Martin, 1990;
■ *Statuta Ordinis S. Basilii Magni in Hungaria*, Strigonii, 1857;
■ *Súpis pamiatok na Slovensku*, II, Bratislava, 1968;
■ SZIRMAY A., *Notitia historica comitatvs Zempléniensis*, Bvdae, 1804;
■ SZIRMAY A., *Notitia Topografica, politica inclycti comitatvs Zempléniensis*, Bvdae, 1803;
■ «Što novoho v našych parochijach», *Blahovistnik*, Prešov, 7 (1998) str. 182;
■ «Što novoho v našych parochijach», *Blahovistnik*, Prešov, 11 (1997) str. 303;
■ TACZANOWSKI W., «Czerwona Ruś», *Encylopedyja Powszechn*a, VI, Warszawa, 1861, str. 478-479;
■ TESTINI P., *Archeologia cristiana (nozioni generali dalle origini alla fine del sec. VI)*, Edipuglia, 1980;
■ THEINER A., *Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae gentiumque finitimarum historiam illustrantia*, III, Romae, 1863
■ TIMKOVIČ A.A. [TIMKOVIČ G.A.], «Uhorský kráľ Aba Samuel je pochovaný vo Veľkom Šariši», *Veľkošarišan*, Veľký Šariš, 12 (2003) str. 3;
■ TIMKOVIC G.A., «Cyrilika je staršia ako glagolika», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, 1-2/III (1998) str. 5-208;
■ TIMKOVIČ G.A., *Ikonostas a jeho Teológia*, Prešov, 2004;
■ TIMKOVIČ G.A., «Postriženie», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, 1/II (1997) str. 25-31;

■ TIMKOVIČ G.A., «Pôvod "Cigánov"», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, 1/II (1997) str. 101-123;
■ TIMKOVIČ G.A., «Sv. Cyril (+869) bol katánskym episkopom», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, 1-2/I (1996) str. 53-90;
■ TIMKOVIČ G.A., TIMKOVIČ J.V., «Kríž», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, 1/II (1997) str. 5-23;
■ TIMKOVIČ J.V., TIMKOVIČ G.A.,«Vyhlásenie k udalostiam z 2. augusta 2008 v Prešovskom baziliánskom monastyre, Vajanského ulica č. 31, Prešov», *Народны новинкы*, Пряшев, 29-32 (2008) стр. 3;
■ TIMKOVIČ J.V., «Choroniteľ ikony Krasnobrodskoj Bohorodicy upokojiv sja v Hospodi», *Blahovistnik*, Prešov, 6 (1998) str. 157;
■ TIMKOVIČ J.V., «Isusova modlitba a jej korene vo Svätom Písme», *Blahovistnik*, Prešov, 7-8 (1996) str. 181-186;
■ TIMKOVIČ J.V., «Isusova modlitba v učení svätých Otcov», *Blahovistnik*, Prešov, 10 (1996) str. 254-257;
■ TIMKOVIČ J.V., *Kronika Čina Svjataho Vasilija Velikaho Provinciji sv. Kyrila i Metodija na Slovensku i v Čechach*, I (1991-2003), rukopis;
■ TIMKOVIČ J.V., *Letopis Bukovského monastyra (Bukovej Hory) a historické zmienky o iných baziliánskych monastyroch na východnom Slovensku*, Prešov, 2004;
■ TIMKOVIČ J.V., *Letopis Krásnobrodského monastiera alebo kúsok zo slávnych dejín gréckokatolíkov na Slovensku*, Prešov, 1995;
■ TIMKOVIČ J.V., «Preobraženije Hospodne a hora Tábor Prešovskej eparchie», *Blahovistnik*, Prešov, 7-8 (1996) str. 171-175;
■ TIMKOVIČ J.V., *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2006;
■ TIMKOVIČ J.V. «Treba sa modliť stále a neochabovať», *Blahovistnik*, Prešov, 7-8 (1996) str. 176-181;
■ TIMKOVIČ J.V., «Základné podmienky pre platnosť celebrovania manželstva podľa CCEO», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, 1-2/I (1996) str. 137-146;
■ TIMKOVIČ J.V., «Zosnulí baziliánski mnísi pochovaní v monastyre Krásny Brod (okr. Medzilaborce)», *Blahovistnik*, Prešov, 7 (1998) str. 186-187;
■ UDVARI I., *Ruszinok a XVIII. században*, Nyiregyháza, 1994;
■ ULIČNÝ F., *Dejiny osídlenia Zemplínskej župy*, Michalovce, 2001;
■ VAGNER C., *Analecta Seepusii sacri et profani*, I, Viennae, 1774;
■ «Vasilijada 2003», *Blahovistnik*, Prešov, 7 (2003) str. 12-13;
■ «Vasilijada 2006», *Blahovistnik*, Prešov, 9 (2006) str. 24;
■ «Vasilijada 2007», *Blahovistnik*, Prešov, 8 (2007) str. 25-26;

■ «Vasilijansky rekolekciji v Krasnim Brodi», *Blahovistnik*, Prešov, 4 (2003) str. 21;
■ VASIĽ C., *Gréckokatolíci dejiny - osudy - osobnosti*, Michalovce, 2000;
■ VLADIMIRUS DE JUXTA HORNAD [TIMKOVIČ J.V.], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004;
■ WELYKYJ A.G., *Documenta Pontificium Romanorum historiam Ucrainae illustrantia*, I, Roma, 1953;
■ WELYKYJ A.G., *Litterae episcoporum historiam Ucrainae illustrantes*, II (1641-1664), Romae, 1973;
■ WELYKYJ A.G., *Litterae episcoporum historiam Ucrainae illustrantes*, III (1665-1690), Romae, 1974;
■ WINTER E., *Josefinismus a jeho dějiny*, Praha, 1945;
■ «Začiname», *Blahovistnik*, Prešov, 3 (2004) str. 21;
■ «Zakladnyj kamiň posvjačenyj», *Blahovistnik*, Prešov, 5 (2004) str. 4-5;
■ ZAMAROVSKÝ V., *Za siedmimi divmi sveta*, Bratislava, 1984;
■ ŽIVNÝ, *Dějiny slovanské církve – Svátek sv. velikomučenníka Dimitrija*, Praha, 1887.

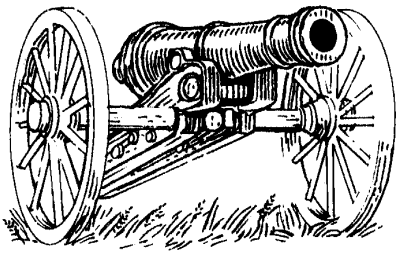

Analytický index

A

Abov-Novohrad: 313.
Abrahám (praotec viery): 47.
Adamovič Joannikij: 204-205, 209, 210.
Adamovič Josif: 251-252, 254, 264, 531.
Akafist k Presvjatoj Bohorodici: 486.
Akord (fabrika zvonov): 425.
Alexander VII. (pápež): 82.
Alexej II. (patriarcha): 464, 524.
Alexejevič V.: 138-139.
Alkotmány: 383.
Almašij T.: 532.
Ananiaš: 216, 218.
Anarcs: 285, 303-304, 306, 309.
Anastasios (metropolit): 464, 524.
Andrej: 233, 235.
Andrejev A.: 419.
Andrejkovič M.: 532-533.
Andrejkovič S.: 262-264.
Anjouovci: 33, 35.
antibradové hnutie: 270.
antimins: 76, 241.
Antiochia: 341.
Anton Veľký sv.: 22, 120.
Antoňák M.N.: 539.
Arbet J. (Dragovid): 126.
archeologický výskum: 443.
Archív Spišskej kapituly: 129.
Artemis Ortygijská: 173.
Artemovič (Artymovič) V.: 263, 531-532.
asimilácia: 524.
Askoľd: 284, 333.
Astaloš I.: 263, 532.
Augustus (cisár): 411, 419.
Avhustin I.: 357.

B

Babjak J. (jezuita-episkop-metropolit): 270, 317, 345, 347, 368, 429, 442, 453-455, 462-463, 480, 503, 507, 509, 512-513, 515-519, 521, 523-525, 527, 539-540.
Bačinskyj: 215.
Bačinskyj H.: 251-252, 254, 265, 311, 529, 531.
Bačinskyj A. (episkop): 191, 202, 220, 257, 259-260, 281, 327.
Bačka: 174, 180, 331.
Bačkovskyj H.: 534-535.
Baia-Mare: 82.
Bajcura J.: 68-69, 483.
Bajcura M.: 417.
Bajcurov I.M.: 136-137.
Balik B.I.: 117.
Baluďanskyj A.: 203, 220.
Banát: 331.
Baník J.: 460.
Banóci Šimon (šľachtic): 99, 101.
Baran A.: 86.
Barankovič A.: 533.
Baranovič P.: 138-139, 145-149, 529, 531.
Baranovskyj I.: 533.
Barbareum vo Viedni: 311, 317.
Bardejov: 43, 491.
Barsanovský baziliánsky monastyr: 311.
Bartolomej I. (patriarcha): 464, 524.
Basilij T.: 532.
Battyányi H.: 534.
Bazil (Vasilij) Veľký sv.: 424-425, 492.

Bazilij T.: 264.
Bazilovič J.: 55, 59, 72, 118, 185, 187, 191, 193, 203, 221, 241, 264, 279-283, 285, 303, 306, 311-312, 476, 477.
Bazilovič M.: 534.
Bazilovič S.: 263.
Báthoryová Alžbeta (grófka): 58, 102-103, 113, 131.
Báthoryová Sofia (grófka): 82, 84, 140.
Bedevľanský baziliánsky monastyr: 262-264, 311.
Becherov: 491.
Bel M.: 131, 137, 166, 167, 169, 171.
Belehrad: 464.
Belzebul: 119.
Benedikt XIII. (pápež): 321.
Benedikt XVI. (pápež): 347, 368, 463, 464, 518, 523-525, 539.
benediktíni: 94, 98, 191, 365.
Beneš: 436.
Beniakovce: 163.
Bereg: 77, 79.
Bereznický (Maloberezňanský) monastyr: 195, 201, 214, 216, 218, 243, 246-247, 263-264, 275, 343, 363, 373-374, 376, 379, 402, 405.
Berežská župa: 77.
Berzeviczy: 22.
Beskid H.: 97, 137, 317.
Beskid M.: 337, 340.
Beskid N.A.: 35, 97, 137, 317.
Beskydy: 121.
Bethlen Gabriel (šľachtic): 112.
Biharij E.: 340, 535, 537.
Biharij P.: 406, 409-411, 417, 421, 530, 538.
Biksej J.: 532.
Bilančík M.M.: 270, 305, 442, 461-462, 467, 471, 475, 479, 483, 485-486, 493, 495, 505, 509-510, 518-519, 530, 538-539.
Bilojcerkvy baziliánsky monastyr: 311.
Bittner M.: 486.
Bizancij H.H. (episkop): 161-163, 165, 185, 192, 195, 217.
Bizancij T.: 358, 532, 534.
Bixádsky baziliánsky monastyr: 251, 252, 254, 263, 265, 363, 373, 374, 376, 403, 405.
Blahovistnik: 307, 461, 467, 505, 518.
Blaško J.: 482.
Blažovskyj (episkop): 217.
Blicha H.: 251-252, 254, 263.
Blicha I.: 532.
Bobik I.: 535.
Bobik M.: 533-534.
Bočkaj Š. (šľachtic): 89, 92.
Bokšaj Ananij: 232-234, 263, 531.
bombový útok: 516.
Boroňavský baziliánsky monastyr: 263, 264, 311, 363, 373-374, 376, 379, 393-395, 402, 405.
Borov: 326, 336, 360, 447-448, 490, 491, 500.
Boršodská župa: 331.
Bovankov(ič) J.: 96.
Bovankovič A.: 264, 358, 532.
Božská komédia: 476.
brada: 267-270.
Bradač M.: 538.
Bratislava: 39, 82, 100, 432, 435, 455, 461, 493, 503, 517-518.
Bratislavská gréckokatolícka eparchia: 503, 524.
Bratislavská kráľovská komora: 101.
Bratislavský hrad: 461.
Brekov: 102.
Brekovský hrad: 112.
Brestská "únia": 105, 117.

Brinskyj N.: 363, 373-374, 399, 402, 405.
Brűckner A.: 18, 182.
Budapešť: 417.
Budín: 85.
Bukova Hora: 125, 196, 200, 237, 239, 251-252, 254, 257, 259-260, 274, 278, 317, 357, 363, 370, 373-374, 376, 378, 393, 423, 441, 447, 453.
Bukovce (okr. Stropkov): 265, 272-273, 482.
Bukoveckyj A.: 536.
Bukovskyj A.: 536.
Bukovskyj J.: 532-533.
Bukovskyj M.: 534-535.
Bukovský baziliánsky monastyr (Bukova Hora): 125, 170, 196, 200, 237, 239, 251-252, 254, 257, 259, 260, 263-264, 274, 276, 278, 317, 355, 363, 370-371, 376, 378, 393, 423, 427, 430.
bukvar: 333.
Bulharské impérium: 28-29, 37.
Bulko H.: 196.
Bulyk P.: 269, 284, 366, 420, 424-426, 430, 433, 447.
Buľchovký baziliánsky monastyr: 311.
Buraľ M.: 30, 144, 412-414, 419.
Burik E.: 537.
Burzio G. (nuncius): 432.
Buština: 63.
Buštinskyj pesennik (spevník): 63, 66-67.
Byčkovský baziliánsky monastyr: 311.
Bynda J.: 264.

C

Capcara V.: 519.
Capulič O.: 348.
Carihrad: 513.
Cegledij J.: 532.
Centrum špirituality Východ-Západ: 462.
Cerkovnyj vistnik: 384.
Cigáni (Rómovia): 223, 225, 477.
Cipa P.: 533.
Convictus nobilium v Košiciach: 262, 264.
Craiova: 71.
Cuprak H.: 358.
Cvik S.: 535.
Cyril sv.: 10, 15, 17-18, 21, 24-25, 121, 260.
Czenstochowa: 118.

Č

Čabalovce: 54, 326, 360, 448, 458-459, 500, 501.
Čabiny: 29, 31, 33, 37, 54, 91, 241, 249, 252-253, 321, 326, 329-330, 341, 355, 360, 413, 448, 458-459, 479, 484, 500-501, 538.
Čabiňak I.: 137.
Čachtice: 102-103.
Čachtický hrad: 58-59, 102, 103.
Čanda M.: 328, 535.
Čáky (Csaky, grófsky rod): 59, 72, 187, 193, 233, 235, 323.
Čáky František (gróf): 61, 249, 251-252, 254.
Čákyová Anna (grófka): 249, 251-253.
Čech J.: 314-316, 319.
Čemerné-Vranov: 165.
Čepa P.: 533.
Čerevka P.: 360.
Čerevka S.: 514, 518-521, 526.
Černeča Hora pri Mukačeve: 27, 32, 35, 57, 82, 190-191, 195, 201, 203, 206, 216, 254-256, 265, 274-275, 281, 283, 318, 330, 333, 335, 344, 351, 359, 365-366, 373-374, 376, 380, 401, 424, 505, 534-538.
Černý J.: 70.
Čertižné: 54, 326, 336-337, 360, 447, 500-501.

Červený Brod: 14.
Červený Kláštor: 17, 22.
Červený Rím: 9, 16, 80, 170, 365.
Česká letopis: 356.
Československá televize Praha: 472.
Čičava: 163.
Čirč: 491, 508.
Čirskyj I.: 264, 311, 532.
Čisarik: 352.
Čisarik J.: 358, 537.
Čontoš M.: 532.
Čortiv kamiň: 119-128, 470.
Čuprak H.: 530, 534.
Čurčak M.: 358.

D

Dadaj I.: 358, 534.
Daľ V.: 18-19, 21.
Damian (metropolit): 464, 524.
Daniel (metropolit): 464, 524.
Daniel (patriarcha): 524.
Danilčak H.: 264, 276, 358, 532-533.
Danilovič I.: 322, 529, 532-533.
Danilovič J.: 328, 534.
Dankanič J.: 352.
Danko S.Š.: 433.
Dante: 476.
Davidek F.M. (biskup): 439.
Dávid (kráľ): 180.
Deák (Ďak) V.: 538.
Debrecén: 191, 281, 285, 303, 408.
Debrecénska knižnica: 411.
Debrecénska univerzita: 411.
Dejiny baziliánskeho monastyra v Krásnobrode od 9. storočia po súčasnosť: 345.
Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. st.): 141, 345, 513, 540.
Demjanovič A.: 532.
Demjanovič J.: 328, 533-534.
Desna (rieka): 71.
Desnaţul (rieka): 71.
Deško H.: 256.
Deško (Desko) M.: 535-536.
Devín pri Bratislave: 20, 80, 165.
Devín rusínsky: 165.
Devínska Nová Ves: 20.
diakonesy: 441.
Disna (rieka): 71.
Dlhé nad Cirochou: 102.
Dnepr (rieka): 71.
Dohnal E.A.: 270.
Dolhy L.: 363, 373-377, 381, 399, 401, 404.
Doruľa J.: 18-19.
Dovatur A.I.: 19.
Dovhovič N.: 537.
Dókus G. (podžupan): 366.
Dóm sv. Alžbety v Košiciach: 192.
Dossena L. (nuncius): 482.
Drahovský baziliánsky monastyr: 311.
Dropčak V.: 535.
Drudettus (grófsky rod): 87.
Druet (grófsky rod): 87.
Druetti (grófsky rod): 87.
Druetto (grófsky rod): 87.
Druettus (grófsky rod): 87.
Druetus (grófsky rod): 87.
Druga (grófsky rod): 87, 95-96.
Druga I.: 95, 519.
Druga V.: 69, 95, 460.
Drugo (grófsky rod): 87.
Drugová M. rod. Gicová: 69.
Drugeth Filip I. (gróf): 87.
Drugeth Gabriel I. (gróf): 129.
Drugeth Gašpar II. (gróf): 129, 137.
Drugeth Ján IX. (gróf): 113, 131.
Drugeth Juraj II. (gróf): 99, 130,
Drugeth Juraj III. (gróf): 20, 99-107, 111-113, 118, 131.
Drugeth Juraj IV. (gróf): 115, 131.

Drugeth Štefan V. (gróf): 87, 99, 129, 130, 137.
Drugeth Štefan VI. (gróf): 104-105, 113.
Drugeth Valentín I. (gróf): 61, 87, 89-93, 97, 99-100, 104, 106, 113, 118, 130.
Drugeth Valentín II. (gróf-biskup): 58, 59, 103.
Drugeth Žigmund II. (gróf): 58-59, 131, 141.
Drugethová Alžbeta (rod. Rákoczyová, grófka): 93.
Drugethová Barbora (grófka): 58-59.
Drugethová Eufrozínia, rod. Dóciová (grófka): 99, 130.
Drugethová Eufrozínia, rod. Töröková (grófka): 89, 99.
Drugethová Juliana-Terézia (grófka): 58-59, 61.
Drugethová Katarína, rod. Jakušičová (barónka): 115, 131.
Drugethová Katarína, rod. Nádašdyová (grófka): 102-103, 113.
Drugethová Klára (grófka): 58-59, 61.
Drugethová Kristína (grófka): 59.
Drugethovci (šľachtický rod): 33, 58, 74, 82, 87, 91, 95-98, 104, 107-108, 118, 129-137, 248, 254, 481.
Drugethovský kaštieľ: 20.
Drugettus (grófsky rod): 87.
Drughettus (grófsky rod): 87.
Ducár J.: 122.
Duda J.: 462, 482.
Dudas B.L.: 6, 97, 255, 265, 281, 285, 303-307, 309, 332, 359.
Dudič I.: 363, 373-374, 379, 396, 399, 402, 406.
Dudurič J.: 537.
Duchnovič A.: 26, 193, 332, 334-341, 343-344, 346-348, 356, 411, 436, 466, 484.
Duliškovič I.: 85.
Dunaj (rieka): 11, 71, 331.
Dunajec (rieka): 17, 21-22.
Durget (grófsky rod): 87.
Dvina (rieka): 71.
Dvoreckyj I.: 18, 180-181.
Dvoroví: 223, 225.
DzendzelivskyjJ.O.: 284.
Džudžar J.: 496.
Džulinský baziliánsky monastyr: 265, 311.

Ď

Ďačenko H.: 20, 116.
Ďurkovič T.: 127.

E

Efez: 173.
Eger: 106, 108, 162, 209, 217, 220, 443.
Egerská diecéza: 74, 108, 141, 195.
Egerská rímskokatolícka arcidiecéza: 162.
Egerský latinský seminár: 161.
Egressy I.: 534.
Egypt: 179-180.
Ekkel (Eckel) I.: 403, 405.
Eliáš sv. prorok: 15, 16, 21, 152.
Ellinger K.: 335.
Engels: 436.
Eperjesi lapok: 361, 363, 366-367.
Erdődy G.A., gróf-biskup: 159, 161-163, 165, 168, 171, 173, 421.
exil: 423, 426, 492.
exkomunikácia: 345, 347, 368.

F

fakov: 454-455.
Faltín Š.: 489.
falzifikácia katalógov: 539-540.
farár (cirkevný úrad): 427, 429.
Fatima: 459, 461.

Fatimské soboty: 459, 461, 465.
Fecková M.: 493.
Fedoroňko I.J.: 426.
Fedoroňko J.A.: 426, 431, 433, 450.
Feďak G.: 534-535.
Fejer H.: 533.
Fejer (Fejir) V.: 251-252, 263, 311, 358, 529, 532.
Fekete H.: 533-534.
Fenič V.: 348.
Ferdinand I. (cisár): 79.
Festori H.: 534.
Fénix: 5, 462.
Figner J.: 532.
Fijaš: 313.
Filip L.: 272.
Filón Alexandrijský: 43.
Fiľas P.P.: 409.
Fircak J. (episkop): 383, 385.
Florentský koncil: 105.
Forcellini AE.: 182.
fotograf: 331-333.
František I. (cisár): 313, 325.
František Jozef (cisár): 337, 435.
františkáni: 97, 101, 142, 196, 198, 200, 265.

G

Gal M.: 360.
Gaal M.: 257.
Gablovič A.: 534.
Gabriele de juxta Hornad: 279-280.
Gaganec J. (episkop): 335-337, 340, 408.
Gajdoš J.: 496.
Gavriš K.: 363, 373-374, 399, 402.
Gavura J.: 532.
Gebé A.: 533.
Gelšej A.: 532.
Generálna kúria OSBM v Ríme: 6, 332, 508, 540.
Geodetický a kartografický ústav v Bratislave: 30, 144.
Gerbery A.: 68, 360, 428.
Gerbery E.: 54, 55, 417, 439.
Gerbery (Gerberij) J.: 536.
Gereg V.: 532.
Gerevič N.: 264, 532.
Gianelli G.: 9, 18, 26.
Ginettus M. (kardinál): 149.
Giovanelli G.: 148.
Goc (Gyc, Göc) A.: 264, 358, 532-533.
Gojdics I.: 367.
Gojdič A.: 350, 358, 530, 538.
Gojdič P.P. (episkop) sv.: 360, 426-427, 442, 446-447, 449, 466, 473, 496, 506.
Goldade L.: 496.
Goliat J.: 460.
Gomboš H.: 534-535.
Gonca S.: 533.
Gorlice: 413.
Gotti (kardinál-prefekt): 386, 388-389.
Gottwald: 436.
Görgey L.: 366.
gramatika: 273-274.
Gregor XIII. (pápež): 148.
Gregor K.: 493.
Gregorovič J. (episkop): 95.
Greško M.M.: 281, 321, 487, 509-510, 519, 539, 540.
Gréckokatolícky biskupský úrad Košice: 448.
Gréckokatolícky farský úrad Krásny Brod: 448, 468.
Groffik I.: 535.
Groffik J.: 358, 535-536.
Grottaferrata: 145, 148-149.
Grottaferratský baziliánsky monastyr: 148-149.
Guman A.: 536.
Guzej J.: 313, 317.
Gyaskovič H.: 533.

H

Habsburgovci (kráľovský rod): 58, 101, 104, 155.
Habura: 326, 336, 360, 447, 491, 500-501.
Haburčak: 26, 455.
Hačko T.: 537.
Hačnik T.: 532.
Hadžega J.: 532-533.
Hadžega V.: 37, 117, 253.
Hajdudorog: 82.
Hajdudorogská gréckokatolícka eparchia 82, 368,
Halaga O.R.: 110, 147, 180-184, 455.
Halečko S.: 329, 533-534.
Halečkovič A.: 339-340.
Haličina: 109, 141, 329, 331, 333, 336, 338, 386-387, 408-409, 411, 420, 426, 447.
Haľko P.P.: 255, 476, 479, 489, 491-492, 495-497, 507-511, 515, 519, 525, 539.
Hanudeľ Z.: 284.
Harkavy A.J.: 20, 184.
Harmagyi M.: 535.
Hauris T.: 536.
Havriliv M.: 508.
Havrilovič D.: 263.
Hegediš (Hegedüs) I.: 264, 532-533.
Hegedus: 304, 306.
Herman (metropolit): 464, 524.
Herodes kráľ: 15.
Herodot: 11, 24.
Hevešská župa: 331.
Hieronymos II. (metropolit): 524.
Hirka J. (episkop): 270, 429, 449, 453, 465, 467, 475-476, 478, 481-483, 486-487, 492, 495-497, 525.
Hlaváčová (Hlavačka): 238, 240.
Hlaváč M.M.: 426, 442, 472.
Hliviště: 153, 279.
Hodermarskyj M.: 358, 533-535.
Hodinka A.: 85-86, 146, 149, 220, 305.
hodiny: 283.
Holeš J.: 70.
Holub J.: 19.
Hornád (rieka): 180, 331.
Hornica: 180, 331.
Horváthová Kristína (grófka): 93.
Hostovice: 482, 537.
Hoyos Viktor (gróf): 366.
Hrabar A.: 405.
Hrabovčík: 163, 482.
hradná stráž: 517-518.
Hrecula B.: 246, 248, 264.
Hriňák B.: 400.
Hromoda P.: 130.
Hrubyj E.: 264, 358, 532.
Hruševský baziliánsky monastyr: 93, 94, 311.
Hučko P.P.: 281, 431, 471-477, 480.
Humenné (Ihumenné): 20, 59, 74, 87, 93, 95-98, 101-102, 107, 109, 111, 112, 129, 139, 146, 214, 215, 223, 229-231, 254, 330, 336, 448, 453, 459, 461, 463, 482.
Humenské panstvo: 68, 82, 87, 99-102, 107-108, 110, 113, 115-116, 249, 252-253, 515.
Humenský baziliánsky monastyr: 101, 125.
Humenský františkánsky kláštor: 101.
Humenský hrad: 91.
Humenský kaštieľ: 100, 137.
Humenský okres: 55, 461.
Hus Ján (majster): 347, 515.
Hutik I.: 155, 157.
Húsek J.: 21.

CH

Chachaľak M.: 460.
Chamil(l)a M.: 265, 358, 532-533.

Chanas J.: 329, 333, 358, 534-536.
Chautur M. (episkop): 270, 495, 540.
Chemkostav Michalovce: 493.
Choma J.J.: 269, 318, 363, 365-366, 373-374, 376-377, 383, 386, 388, 391, 393, 395-398, 401, 404-406, 419, 420.
Choma N.: 433.
Chotečak P.: 533.
Chrepta D.: 535.
Chrisostomos (metropolit): 464, 524.
Christodulos (metropolit): 464.
Chust: 393.
Chvatala H.: 264, 275, 277, 279, 311, 358, 529, 532.
Chvost(ik) J.: 529, 531.

I

Iaval (šľachtic): 85.
Ibn-Dast: 20.
Ibn-Fadlan: 175, 179.
idioti: 163, 170.
Ieger K.: 342.
Ignác z Loyoly sv.: 421.
Ignatios IV. (patriarcha): 464, 524.
Igor (knieža): 19.
Ilava (väzenie): 431.
Ilia II. (patriarcha): 464, 524.
Ilkovič J.: 283, 358, 529, 532-534.
Imago vitae monasticae: 280-282, 477.
Imstičevský baziliánsky monastyr: 195, 246, 263, 275, 363, 373-374, 376, 402, 406.
Inocent VI. (pápež): 117.
Inocent XI. (pápež): 58.
interdikt: 345, 347, 368, 515, 540.
Ireneos (patriarcha): 464.
Isusova modlitba: 353.
Ivan IV. Hrozný (cár): 419.
Ivanová-Šalingová M.: 21, 183, 184.

J

Jablovič A.: 534.
Jacin V.: 335, 530, 536.
Jacoš P.Š.: 445, 458-459, 461, 467-469, 471, 476, 478, 482, 487, 491-492, 495, 509, 510.
Jakub sv.: 152.
Jakušič Juraj (gróf-biskup): 115, 131.
Jalč: 223-228.
Jankovce: 102.
Jankovich G.: 114.
Janočko A.: 489.
Janočko N.: 482, 489.
Jareczy M.: 185, 192-193.
Jaroščak S.: 358, 535.
Jaselskyj I.: 196, 198, 200, 237, 239.
Jasenovský baziliánsky monastyr: 35, 125, 138-139, 143, 145-146, 148.
Jasenovský hrad: 35, 112, 146.
Jasik M.: 333.
Javorskij J.A.: 63, 67, 72.
Ján XXIII. (pápež): 524.
Ján Krstiteľ sv.: 15-17, 21-22, 54.
Ján Pavol II. (pápež): 442, 463.
Ján z Tušíc (šľachtic): 130.
Jánošík Juraj (zbojník): 21.
Jávovčak S.: 535.
Jednota (predajňa): 457, 463, 465, 467, 483.
Jeleňak M.: 21, 332-333, 530, 534.
Jesenský: 447.
Jevdijanský baziliánsky monastyr: 311.
jezuiti: 100-104, 106-107, 109-114, 118, 325, 345, 347, 365-369, 386-387, 417, 420-423, 454, 507, 509, 512-513, 515-518, 521, 540.
Joan Kupalo: 16-17.
Joannikij: 217, 220.
Jordanovič G.: 138-139.
Jordán M.: 45-46, 48, 53-55, 69, 438.
Jordánsky A.: 114.

Josif Roga de Camellis (episkop): 77-78.
Josif S.: 536.
Jozef II. (cisár): 311-312, 316.
Jozef-Gothard z Dernáthu (Vandernath, grófy): 61.
Jozevič J.: 363, 372-374, 380, 398, 401, 403, 406.
Judák V. (biskup): 485.
Junek J.: 316, 418.
Jupiter: 15, 24-25.
Juventius J.: 118.
Južný Bug (rieka): 71.

K

Kalábria: 148.
kalendár gregoriánsky: 163, 218, 220, 232, 369, 445, 465-467, 478.
kalendár juliánsky: 163, 218, 220, 232, 369, 445, 465-467.
Kalepin: 356.
Kalinov: 326, 360, 447, 482, 500-501.
Kamienka: 482, 486.
Kaminskyj H.: 196, 199, 201, 219, 221, 223-232, 234-235, 237, 239-241, 246, 248, 264, 311, 529, 531.
Kaminskyj J.J.: 433.
Karaganda: 455.
Karlova univerzita v Prahe: 63, 66.
Karol VI. (cisár): 79, 81.
Karol Róbert z Anjou (kráľ): 27, 87, 481.
Karpaty (pohorie): 273, 274, 409.
Karpljak E.: 349, 536-538.
kartuziáni (rehoľníci): 21, 22.
Kašper A.: 532.
Kašper I.: 246, 248, 251-252, 254-255, 265, 357, 531.
Kašper M.: 251-252, 254, 263.
Katalóg OSBM: 433, 476, 539.
Katarína sv. veľkomučeníčka: 159.
Károvia: 173.
Kerteš E.: 535-536.
Kertis A.: 263, 532.
KGB: 442.
Kiča D.Ľ.: 6, 270.
Kinach H.: 83, 117, 193, 220, 275, 283, 284, 340, 366, 420-421, 426, 430.
Kirch In Not: 499.
Kis Gejőcz: 417.
Klaukner: 227-228.
Klein Z.: 366.
kliatba: 347.
Klimčák M.: 496.
Klokočov: 63.
kníhviazač: 283.
Kob M.: 264.
Kocak Antonij: 262-264.
Kocak Arsenij: 262-275, 284, 531-533.
Kocak F.: 265.
Kocibal Pachomij: 185, 192, 531.
Kocibal Peter: 192.
Kočiš E. (episkop): 439, 441.
Kočiš M.: 536.
Kojšov: 452.
Kokoš (knieža): 22.
Kolečko S.: 533.
Kolesar A.: 358, 529, 533-534.
Kolesar P.: 532.
Kollár J.: 26.
Kolonica: 491-492.
Kolonič L. (kardinál): 77.
Koman A.: 128.
Komárno: 77, 79.
Komárňanská župa: 77.
Kongregácia pre doktrínu viery v Ríme: 491.
Kongregácia pre rehoľníkov v Ríme: 390.
Kongregácia Propaganda Fide v Ríme: 143, 145, 386, 388-389.
Konstantin N.: 533.
Konštantinopol: 18, 513.

Kontz E.: 366.
Kop (Kob) M.: 532.
Kopčak J.: 535.
Koráb T.: 127.
Koriatovič Fedor-Teodor (knieža): 27, 32-35, 37, 57, 67, 90, 91, 248.
korunovácia Bohorodičky: 59-63.
Kostak S.: 532.
Kosť T.M.: 321, 323, 538-539.
Košice: 55, 58-59, 74, 82, 112, 131, 192, 262, 264, 279-282, 327, 332, 462, 474, 476, 493, 539.
Košická gréckokatolícka eparchia: 327, 448.
Košická tlačiareň: 280-281.
Košické rímskokatolícke arcibiskupstvo (biskupstvo): 116, 327.
Košický gréckokatolícky apoštolský exarchát: 270, 327, 429.
Kotradij H.: 533.
Kotradij I.: 532-533.
Koubetch B.: 540.
Kovalickyj K.: 361, 363, 373-374, 396-398, 406-407.
Kovač V.: 533.
Kováč J.: 393-394.
Kovejčak P.: 246, 248.
Kovejčak S.: 258, 264, 311, 529, 532.
Kozak I.: 533.
kozáci záporožskí: 55, 112.
Kraft: 313.
Krajňák F.: 442, 466, 472, 478, 482, 489, 490, 503.
Krajňák I. mladší: 360.
Krajňák (Krajnik) L.: 185, 193.
Krajňák O.: 417.
Krajňáková A.: 466.
Krajňáková M.: 373.
Krajňáková V.: 466, 490.
Krajňáková Z.: 466.
Krakov: 341.
Kralickyj A.: 85, 97, 159-160, 270, 284, 311-312, 329-333, 341, 355, 359, 365, 367, 445, 455, 536.
Kralickyj M.: 363, 373-374, 378, 399, 402-405.
Krasičinskyj Venedikt: 232-235, 246, 248, 357, 531.
kravín: 435, 442.
Krásnobrodská eparchia: 73-74.
Krásnobrodská "únia": 74, 102-103, 105, 106, 113, 131, 325, 343, 345, 347,
Krásnobrodské soboty: 459, 461, 465.
Krásnobrodský kaštieľ: 135-136.
Krásnobrodský zborník: 304-308, 467, 483, 485-486.
Krehel (Krehelij) J.: 533-534.
Krematórium v Košiciach: 476.
Krett N.N. (episkop): 426, 430, 432-433, 441, 474.
Krisovič I.: 358.
Kruliš A.: 513.
Krupecký A. (episkop): 107-111, 114, 118.
Kryštof (metropolit): 464, 524.
Kudzej J.: 38, 150, 172, 484, 522-523, 525, 527.
Kucharský P.: 18.
Kulčickyj P.: 71.
Kundrát V.J.: 270, 458.
Kupala: 9-13, 15-16, 22, 24-25, 173.
Kupalo Joan: 16-17, 21.
Kurťak (Kurtjak) A.: 264, 358, 532.
kurvy: 173-184.
Kuzmiak J.Š.: 430, 433.
Kútnik J.: 98.
Kyjev: 344-345.
Kvočko T.: 264.

L

Labanc J.: 251-252, 254, 263, 531-532.
Labija A.: 532.

Labirština: 16, 150, 323, 330, 336, 359, 454-455, 458, 461, 466, 477, 481, 501.
Laborcove hradisko: 123.
Laborec: 16-17, 21, 27, 36, 336, 359, 470.
Laborec (knieža): 21, 27, 121, 123.
Lacaj I.: 532.
Lacko M.: 85, 95, 98, 118, 140, 143, 146, 149.
Ladomírová: 491.
Lajferovič H.: 532.
Lakatoš: 227-228, 233, 235.
Lambton A.K.S.: 20.
Lapihuska V.: 478, 489.
lastovičky: 364, 506.
Laszki (hrad): 112.
Lateránsky koncil IV.: 117, 327.
latinizácia: 155, 427, 429, 442, 453-454, 464, 500, 513, 515, 524, 540.
Latorica (rieka): 206.
Lászlo L.: 417.
Legeza E.: 536.
Legeza L.: 97.
Legnava: 98.
Legnavský baziliánsky monastyr: 98.
Lenčiš Š.: 72, 91, 95, 97-99, 116, 118, 131, 137, 147.
Lengyel A.: 532-533.
Lengyel H.: 535.
Lengyel J.: 533.
Lenin: 436.
Leopold II. (kráľ): 59.
Leopoldov (väzenie): 442.
Lepašij A.: 533.
Letopis Krásnobrodského monastiera: 5, 345, 461-462, 481, 493, 511.
Lev (metropolit): 464, 524.
Levkanič I.: 352, 366.
Levoča: 217.
Libak V.: 417.
Ličková H.: 522.
Lichvarčik D.: 532.
Lichvarčik J.: 533.
Lippay Juraj (gróf-arcibiskup): 116.
Lipčej A.: 357.
Lipčej H.: 533.
Literaturnyj zbornik Haličsko-ruskej Matice: 355.
Litva: 33.
Lončina H. (episkop): 507.
Lorántffy Zuzana (grófka): 139.
Lošoncijová Klára (grófka): 129.
Lozjak J.: 433.
Lubkov: 39.
Lucák J.Š.: 478-479, 482, 489, 505, 509-510, 538-539.
Lugoši T.: 532.
Lupin S.: 395.
Lutskay M.: 86, 171.
Lyer S.: 19.
Lyoš S.: 532-533.

Ľ

Ľachovicz D.P.: 485, 505, 508-511, 513.
Ľubiša: 102, 116-117.
Ľudia a démoni: 476, 491, 493, 497, 507.
Ľutina: 257.
Ľvov: 158, 305, 311, 338, 344.
Ľvovský sobor: 270.
Ľvovský štátny archív: 6, 205, 209, 211, 212, 215, 225, 228, 231, 234, 239, 247, 251.

M

Macedónsko: 37.
Madzényi S.: 536.
Maftej z Rokytoviec: 185, 193.
Magocsi P.R.: 319.
Magura J.M.: 426.
Makar O.: 537.
Makara M.: 533-534.
Makarovič M.: 283, 358, 534-535.

Makovica: 34, 77, 79, 273-274.
Makovický hrad: 35, 86.
Makrancaj N.: 251-252, 254, 531.
Malaťak L.: 264.
Malá Poľana: 326, 360, 465, 467, 479, 500, 501, 522, 525.
Malé Berezne: 201, 209, 214.
Malickyj J.: 366.
Malik S.: 263, 532.
Maľcovská M.: 317.
Manasij: 243.
Mansi J.D.: 147.
Manu L.: 269, 363, 373-374, 390-392, 399, 401-402, 404.
Maňavskyj V.: 185, 192, 531.
Maramoroš: 63, 79, 243, 246-247, 311.
Maramorošská eparchia: 77, 81, 249.
Maramorošská župa: 83, 89, 93-94, 130.
Mariazzel: 61.
Markus Aurélius (cisár): 24, 27.
Marta: 233, 235.
Martak J.: 406, 537.
Martak P.: 492.
Martakova A.: 492.
Marx: 436.
Masaryk T.G.: 315, 319, 436.
Masaryková Ch., rod. Garriguová: 319.
Matej II. (kráľ): 89, 104.
Matejka J.: 114, 115.
Matejovič R.: 527.
Maté J.: 394.
Maukt Ž.: 227-228.
Max: 475.
Maxim (patriarcha): 464, 524.
Maxim Athanasij: 269, 363, 373-374, 399, 402, 405.
Maxim Avhustin: 269, 363, 373-374, 399, 401, 405.
Maximovič M.: 264, 531.
Mária Pócs: 201, 217, 227, 229, 252, 255, 273, 304, 361.
Mária Terézia (kráľovná): 160, 216-219, 249, 251, 253, 257, 331, 435.
Máriapovčiansky baziliánsky monastyr: 201, 217, 219, 227, 229, 243, 247, 251-252, 254, 255, 263-264, 273-274, 304, 306, 312, 333, 361, 363, 366, 368, 370, 371, 373, 374, 376, 378, 382, 390, 400-402, 405, 411, 421, 532.
Márkfy S.: 191.
Meczner G. (župan): 366.
Medviď M.: 35.
Medzilaborce (Laborec): 5, 26, 27, 39, 41, 54, 74, 121-123, 126, 326, 336, 337, 360, 412, 417, 423, 426-427, 430-433, 446, 448, 459, 463, 468, 471-472, 482, 490-491, 500-503.
Megyercsy K.: 366.
Mergeška: 537.
Metod sv.: 10, 15, 17-18, 21, 24-25, 121, 143, 147, 260.
Mienskyj H.H.: 329, 530, 534-535.
Miestny národný výbor (MNV) v Krásnom Brode: 435.
Mihalič I.: 36.
Mihalisko H.: 535.
Michajlovský pravoslávny monastyr v Kyjeve: 345.
Michal: 233, 235, 238, 240.
Michal František z Alatnu (gróf): 61.
Michalovce: 37.
Michalovský okres: 279.
Mikita M.: 328, 535.
Mikitas V.L.: 284.
Miklík J.: 283.
Miklovš S. (episkop): 482, 495.
Miková: 326, 360, 465, 467, 479, 482, 500-501, 525, 538-539.
Mikula (Nikolaj) z Ňagova: 185, 193.
Mikuláš I. (pápež): 260.

Mikuláš II. (pápež): 147.
Mikulič K.: 351, 363, 373-374, 397, 399, 402, 530, 536-538.
Mikulov: 113.
misie ľudové: 490-492.
Mizejko: 208, 210.
mnísi (baziliáni): 94-95.
Mojsejevský baziliánsky monastyr: 311.
Mojžiš (prorok): 43.
Molnar I.: 532-533.
Molnár E.: 361, 363, 372-374, 376, 392, 399, 401, 404.
Monastier v Krásnom Brode (film): 489.
Monastyr (železničná stanica): 39, 41.
Monastyr sv. Nazaria v Kalábrii: 148.
Morava (rieka): 71.
Moskva: 368, 414, 419.
Motrinec B.: 405.
Mríz J.: 489.
Mučoň: 314, 472.
Mukačevo: 32-33, 37, 57, 75, 81-82, 139, 190, 216-217, 226, 238, 240, 274, 283, 311, 317, 337, 343, 361, 420.
Mukačevská gréckokatolícka eparchia: 74, 81, 82, 115-116, 143, 195, 201, 209, 217, 220, 242, 249, 269, 311, 327, 333, 337, 361, 369, 408.
Mukačevské panstvo: 34-35, 139.
Mukačevský baziliánsky monastyr: 27, 75, 79, 82, 145, 148, 185, 190-191, 195, 201-203, 206, 212, 216, 218, 224, 226, 228-229, 231-232, 246, 251-252, 254, 256-257, 263, 265, 312, 318, 335, 340, 344, 351, 355, 361, 363, 401, 405, 424, 505.
Mukačevský hrad: 35, 254.
Munkáči G.: 533.
Mussolini B.: 435.
Múzeum ukrajinskej kultúry: 136.
Múzeum ukrajinsko-rusínskej kultúry: 136, 138.

N

Nagy I.: 22.
Najmyk J.: 433.
Nalidek P.: 532.
Naris istoriji Krasnobridskoho monastyrja: 345.
Narodny novinky: 308.
Navrockyj V.V.: 420, 426.
Nádašdyová Katarína (grófka): 102-103.
Nepoškvrnené počatie (Počatie sv. Anny, sviatok): 392.
Nestor: 19.
Nevickyj A.: 360.
Nevickyj H.: 446.
Nevický hrad: 100, 104.
Němcová B. (spisovateľka): 169.
Nikolaj Rusín (episkop): 117.
Nil z Rossana sv.: 148.
Novák J.E.: 489, 509-510.
Noveský: 238, 240.
Nové Zámky: 89.
Nowacky H.J. (nuncius): 503, 513.

Ň

Ňagov: 38, 54, 150, 172, 185, 326, 360, 448, 458, 459, 484, 491, 500-501, 522-523.

O

Obežník Prešovskej eparchie: 515.
obradové hnutie: 344.
Ohradzany: 102.
Ojtozi E.: 303, 306-307, 419.
Okáľ (Okaly) z Krásneho Brodu: 185, 193.
Okresná prokuratúra Prešov: 345.
Okresný národný výbor Humenné: 448.
Okresný súd Prešov: 345, 368, 515, 539.
Olah (Olach) V.: 263.

Oleár P.: 430, 431, 449.
Olexa: 448.
Olexa L.: 443.
Olšava: 235.
Olšavica: 217.
Olšavskyj M.M. (episkop): 190-191, 201, 216-217, 219, 220, 223, 241, 248-249, 251, 253, 263, 265.
Olšavskyj S.Š. (episkop): 217.
Olšinkov: 326, 360, 500-501.
Oľga (kňažná): 19.
Olka: 326, 360, 459, 482, 500-501.
Onód: 57.
Onufrij M.: 537.
Opisanije monas. Krasnobrodskoho: 345.
Opus (vydavateľstvo): 455.
Orosz K.: 534-535.
Ortinskyj S. (episkop): 394, 408.
Ortonaš V.: 192, 529, 531.
Ortutaj A.: 265.
Ortutaj N.: 533.
Ortygia: 173.
Ostrihom: 191.
Ostrož: 187, 356.
Ostrožská Biblia: 356.

Ö

Österreichisches Schwarzes Kreuz: 417, 517.

P

Pacem in terris: 524.
Padyak V.: 332-333, 335, 340.
Paloťa: 326, 360, 500-501.
Pančak V.: 489.
Pandurova J.: 303.
Pankovič M.: 533.
panslavizmus: 344.
Paňkevič I.: 21.
Papiaková: 437.
Papín: 102, 116.
Papp J.: 536.
Papp P.: 265, 311.
Papp Š.: 21, 27, 33, 35, 70, 137, 171, 314, 317, 319.
Papp V.: 535-536.
Paríž: 341.
Partenij P. Petrovič (episkop): 75, 81-82, 86, 95, 139-141, 147-149, 529, 531.
Partizánska Ľubča: 16.
Patapij J.: 264.
patriarchovia pravoslávni: 463, 464.
Patrylo I.I.: 461, 475.
Pavle (patriarcha): 464, 524.
Pavlik V.: 358, 535.
Pavlovič K.: 535.
Pavol V. (pápež): 102, 148.
Pazin H.: 203-211, 213, 216, 223-224, 226, 228-232, 237, 239.
Pálfy M. (grófi): 61.
Pčolinné: 243, 247.
Pedruche P.: 6.
Pekar A.B.: 6, 86, 98, 117, 118, 146, 284, 303, 332-333, 340, 348, 359, 372, 408, 419, 441.
Peleščik I.: 264.
Peletik I.: 264.
Peľo Š.: 482.
Perún: 15, 22, 24-25.
Peter Petrovič (knieža): 27.
Peter sv.: 72.
Peter zo Sukova: 185, 193.
Pető Anna (rod. Pacótová, grófka): 57, 186, 193.
Pető Michal (grófi): 167.
Pető Žigmund (grófi): 57, 186, 193.
Petrasij I.: 537.
Petraševič M.: 447.
Petrašovič A.: 537.
Petrašovič J.: 534.

Petrašovič P.A.: 474.
Petrik T.: 358, 530, 536.
Petrík Ľ.: 527.
Petrov A.: 37, 85-86.
Petrová (Pitrová): 314, 316.
Petrovič P.P. (episkop): 75, 81-82, 86, 95, 139, 140, 141, 147-149, 529, 531.
Petruševič A.: 85.
Pidručnyj P.: 6.
Pichné: 130, 153, 185, 193.
Piskorovce: 482.
Pius VII. (pápež): 325.
Pius IX. (pápež): 337.
Pius XII. (pápež): 219.
Plačko A.: 264.
Pleša I.: 263, 358.
Pleša M.: 263.
Plišková A.: 442.
Poder: 412, 414.
Podolie: 33.
polícia kriminálna: 516.
Polock: 71.
Poodpustovyj stišok: 523.
Pop I.: 314, 319, 348.
Popa T.: 536.
Popik H.: 251-252, 254, 264, 358, 531-533.
Popovec J.: 482, 489.
Popovič A.: 352, 363, 373-374, 390, 399, 403, 405, 535.
Popovič M.: 37.
Popovniak (Popovňak) M.: 251-252, 254, 265, 531.
Porada M.: 489.
Poša: 487.
Potaš M.J. (episkop): 55, 305, 312, 424, 426, 427, 429, 433, 438-439, 441, 442, 449-450, 457, 472-473, 480, 491, 509-510, 540.
Potij I. (metropolita): 109.
Potocký baziliánsky monastyr: 138, 139, 143, 145, 148.
Povčij A. (episkop): 83, 203, 327.
pôst (zdržanlivost) od mäsa: 202, 261.
praestantia riti latini: 145, 170.
Pram D.: 251-252, 254, 264, 531.
Praha: 106, 430, 464, 472, 515.
Praha (Praga, Pragij) J.: 263, 532.
Pravidlá sv. Bazila Veľkého: 95, 187-191, 193, 202, 257, 265-273, 281, 285-306, 337-339, 348-353, 361, 365, 376, 421, 430, 509.
Pražák J.M.: 182.
Precechtiel J.: 358, 536, 537.
Pressian (princ): 37.
Prešov: 74, 83, 226, 228-229, 238, 240, 257, 270, 313, 316, 327, 345, 347, 365, 373, 419, 423, 430, 432, 436, 442, 461, 468, 472, 478, 482, 485, 493, 513.
Prešovská gréckokatolícka eparchia: 82, 83, 269, 270, 279, 328, 332-333, 361, 364, 369, 408, 426, 458, 486, 524.
Prešovská gréckokatolícka metropolia: 311, 368, 463, 503, 524.
Prešovský baziliánsky monastyr: 70, 321, 345, 347, 368, 430, 471, 476, 487, 492, 515, 516, 539-540.
Prešovský gréckokatolícky episkopský úrad: 429, 480.
Prešovský gréckokatolícky metropolitný úrad: 313.
pristaši: 465.
procesie: 89-90, 94, 257-260, 450.
Procyk J.M. (metropolit): 482.
Prokop z Ruskova: 65.
Prokopij: 197, 199, 216-218, 220, 224, 225.
prostopinije: 317-318, 365, 366, 479.
Provazník B. (biskup): 441.
Przemysl (Peremyšľ): 15, 107, 112, 117.
Przemyślany: 15.

Přemyslovská dynastia: 14.
psaltyr: 333.
psy: 479.
Pujol C.: 525.
Pukač M.: 246, 248.
Puškár J.: 185, 193.
Pychanič J.: 532-533.

R

Racin I.: 264, 532.
Radlinský A.: 114-115.
Radvaň nad Laborcom: 36, 326, 336, 360, 448, 459, 482, 500-501.
Rafajovce: 159, 161, 165, 170.
Rafajovský baziliánsky monastyr: 170.
Rakoveckyj M. (episkop): 77.
Rakovič J.: 264.
Rakúsky Čierny Kríž: 417, 517.
raňajkovanie: 260-261.
Raslavice: 23.
Rákoczy František II. (grófi): 155-160.
Rákoczy Juraj I. (gróf): 112-113, 139.
Rákoczy Juraj II. (gróf): 82, 139.
Rákoczy Žigmund (gróf): 93.
Rákoczyová Alžbeta (grófka): 93.
Rákoczyová Kristína (rod. Horváthová, grófka): 93.
Rákoczyová Sofia, rod. Báthory (grófka): 140.
Rákoczyová Zuzana, rod. Lorántffy (grófka): 139.
Rákoczyovci (šľachtický rod): 81-82, 116, 153, 154, 191.
redemptoristi: 540.
reforma baziliánov: 383-389, 420-421, 423.
Regetovka: 491.
Regionálne múzeum vo Vysokom Mýtě: 316, 418.
Reis (šľachtic): 372.
rekatolizácia: 101, 106.
Repasi A.: 534.
Repák J.: 361, 373-374, 376, 398-399, 406-407.
Repejov: 54, 326, 360, 459, 500-501.
Ressy A.: 533.
Rešetilo S.: 441.
Rešov: 313.
Rémus: 18.
Révay Ladislav (gróf): 113.
Révayová Alžbeta, rod. Drugethová (grófka): 113.
Révayová Apolónia (grófka): 321.
Rha: 9.
Rhea: 9, 18, 24, 173.
Rhea Silvia: 18.
Rigán M.: 367.
Riegel F.L.: 312.
Riško I.: 264.
Rím: 9, 16, 24, 105, 106, 143, 148, 191, 204-205, 269-270, 303-304, 325, 341, 385-386, 388-390, 420, 435, 441, 461, 474, 485, 491, 496, 503, 508, 511, 540.
Rjurik (cár): 411, 419.
Rojkovič M.: 533.
Rokytov: 326, 360, 500-501.
Rokytovce: 54, 96, 185, 192, 235, 326, 328-329, 417, 458-459, 465, 467, 500-501.
Roman (Ruman) z Pichného: 130.
Roman E.: 358.
Romulus: 18, 411.
Rosputinskyj T.: 536.
Rostislav: 14, 23.
Roškovce: 54, 326, 360, 448, 458-459, 479, 500-501.
Roucek J.S.: 21.
Rovné: 85.
Rozália: 24.
rozpjatá (ukrižovania): 317, 515.
Rožňavské rím. kat. biskupstvo: 327.
Rómovia (Cigáni): 223, 225, 477.
rybník: 30, 261-262, 468.

Rubyj (Ruby) M.M.: 356-358, 417, 538.
Rudkerun: 22.
Rudlovčaková O.: 66.
Rudniak A.: 265.
Rudniak (Rudňak) I.: 358, 532-533.
Rudolf II. (cisár): 99-101.
Rusaľa: 23, 25-26, 31, 35, 94, 106…
Rusinko E.: 363, 373-374, 399-402, 405.
Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch: 463-464, 509, 511, 524.
Ruská Poruba: 478, 482.
Ruskov: 65.
Ruský cár: 29.
Rusnák P. (episkop): 503, 524.
Rutkaj J.: 251-252, 254, 263, 531.
Rutskyj V. (archiepiskop): 191.
Ružena: 24.
Rúth: 180.
Rybovič V.: 532.

S

Sabol S.S.: 426, 430, 432, 442, 445, 450, 455, 472.
Sačurov: 163.
Sajka E.: 534.
Salak P.M.: 539-540.
Salnickyj H.: 264.
Saluson: 22.
Samuel (cár): 37.
Sanič J.: 535.
Saracéni: 165.
Sarkadij J.: 529, 533-534.
Sasinek F.V.: 86.
Sawa (metropolit): 464, 524.
Sáros Patak: 146, 411.
Scitovszký J. (kardinál): 191, 336.
Secinský (biskup): 106-107, 109.
Sečianský J. (šľachtic): 89.
Sedláček V.J.: 70, 270, 345, 465, 476, 479, 489, 505, 509-510, 513, 516, 519, 527, 530, 538-539.
Sedmohradsko: 59, 92-93, 102.
Segedi H.: 534-535.
Sejka E.: 358.
Sekela S.: 536.
Selo (časopis): 371.
Semanovič J.: 263, 531-532.
Semar M.: 536.
Semedij I. (episkop): 482.
Sergej (pápež): 219.
Severomoravský kraj: 71.
Séči Juraj (gróf): 113.
Séčiová Alžbeta, rod. Drugethová (grófka): 113.
Sibír: 343, 346-347.
Sikulsko: 102.
Silickyj I.: 264.
Simeon Solúnsky: 71.
Simon C.: 284.
skíni: 469, 471.
Skripka J.: 201-203, 205, 207-208, 210, 211, 213, 216-217, 219, 242-243, 246-248, 251-252, 254-255, 263, 529, 531.
Skyba T.: 363, 373-374, 399, 405, 446-447.
Slanská Nová Ves: 314.
Sláva: 9, 11, 13, 15, 24-25, 173.
Slepcov I.: 413, 419.
slovakizácia-latinizácia: 427, 429, 442, 453-454, 464, 500, 513, 515-517, 524.
Slovenská pošta: 347, 525.
Slovenská televízia, štúdio Košice: 489.
Slovenské Nové Mesto: 192.
Slovinky: 313, 429, 537.
Slovo (časopis): 515.
Smetanka M.: 489.
Smetanka S.: 522.
smetisko (skládka) Monastyr: 436-437.
Smolej Š.: 194.
Snina: 33, 59, 159, 482.
Sninská hora (Sinajská hora): 33, 37, 159.
Sninský baziliánsky monastyr: 125, 159.

Snopko L. (minister): 449, 455.
Sobor: 35.
Sofronij: 223, 225-226.
socha bronzová: 429.
Solanka J.: 534.
Sopira F.: 360.
Sopko P. starší: 360.
Sopoliga M.: 137.
sova: 469.
Spalinskyj M.: 54.
Spalinskyj T.: 40, 43, 45, 51-54, 313, 532, 533.
Spiš: 17, 21-22, 75, 77, 79, 223, 313.
Spišská Kapitula: 35, 475.
Spišská župa: 77, 331.
Spišské rímskokatolícke biskupstvo: 327.
Spišský hrad: 35.
Splitská rímskokatolícka synoda: 143, 147.
Sreznevskyj I.I.: 18, 19, 97.
srvátka: 367-368, 383.
Stakčín: 243, 247, 336, 412, 414.
Stalin: 436.
Stará Ľubovňa: 17, 482, 508.
Staré Venčelovo: 408.
Starosta L.: 185, 192, 246, 248, 529, 531.
Starucha J.: 357.
Stasak J.: 433.
Stašinskyj M.: 533.
Staurovskyj A.: 278, 532.
Staurovskyj M.: 533.
Sterkovce: 326, 360.
Strážske: 102, 153.
Stropkov: 57, 142, 196, 198, 200-201, 208, 210-211, 213-214, 233, 235, 239, 273, 317, 371, 423, 447, 482.
studiti: 507.
studňa: 438, 457-458, 520.
Sučko M.J.: 426.
Sugevič M.: 534.
Suchý Š.: 480.
Sukov: 33, 37, 54, 185, 326, 336, 360, 413, 448, 458, 459, 479, 500-501, 538.
Sulín: 313.
Surinčaková V.: 478.
Svätozár: 20.
Svetlice: 326, 360, 500-501.
Svidnícky okres: 55.
Svidník: 136, 482.
Svit: 355, 359.
Svrčinovec: 21.
Szabó H.: 536.
Szabó J.: 534-535.
Szalnickyj I.: 534.
Szatmár: 77.
Szegedy H.: 534-535.
Szegedy V.: 361, 363, 366, 369-371, 373-374, 393, 399, 402-403, 406, 530, 538.
Szekely: 276.
Szigeth: 85.
Szirmay (grófi): 167, 200.
Szirmay A. (grófi): 31, 98, 169.
Szirmay Ján (grófi): 323.
Szirmay Vladislav (grófi): 321.
Szücz A.: 534.

Š

Šapinec: 482.
Šariš: 20, 77.
Šarišská galéria v Prešove: 313.
Šarišská župa: 77, 331.
Šarišský hrad: 35.
Šarkadi J.: 263, 358.
Šaštín: 114.
Šejka A.: 534.
Šejka E.: 534-535.
Šemetkovce: 491.
Šesták B.: 402, 405-406.
Šidelský L.: 489.
Šimkovič I.: 535.

Šjuc (Szüts) P.: 533.
Škoda K.: 410.
Škorodenská P.: 493.
Šmajda M.: 128, 322, 435.
Šoltés E.: 363, 373-374, 399, 402-403, 406, 538.
Špiřík C.J.: 270.
Špiřík M.R.: 270.
Štatistický úrad SR: 499-501, 503.
Štátny sekretariát vo Vatikáne: 347, 525.
Štefan I. (sv., kráľ): 105.
Štefan Rokytovský: 192.
Šuhajda M.: 243, 246, 248, 251-254, 262, 263, 311-312, 357, 529, 531-532.
Šumperk: 71.
Švajka M.M.: 426, 433.

T

Taczanowski W.: 20.
Tarasij: 232, 234.
Tarasovič V. (episkop): 76, 95.
Tarkovič H. (episkop): 83, 86, 313, 325-328, 332.
Telepčik A.: 263, 358, 532.
Teliha M.: 534.
Teodor: 230-231.
Teodoros (patriarcha): 464, 524.
Teofil (archimandrit): 145, 149.
Teofilos III. (patriarcha): 524.
Teoktist (patriarcha): 464.
teplomer: 493-494.
Terebešij T.: 532.
Terleckyj V.H.: 31, 37, 90-91, 97, 155, 158-160, 169, 171, 254, 284, 323, 337, 339, 340-348, 355-356, 359, 365, 367, 536.
Ternova: 75.
Tesňa: 239, 240.
Testini P.: 70, 127.
Theiner A.: 117.
Thökoly I. (gróf): 59, 131.
Thurzo Juraj (palatín): 103.
Tim: 211.
Timkovič G.A.: 6-7, 20, 23, 35, 37, 47, 53, 70, 72, 118, 127, 173, 184, 270, 283, 304-305, 312, 317, 319, 323, 368, 415, 417, 463, 467, 469-471, 474-477, 480, 482-483, 485-486, 489-491, 497, 503, 510-512, 515-516, 539-540.
Timkovič J.V.: 6, 22, 27, 35, 37, 53, 70, 72-73, 85, 97-98, 116-118, 127, 137-138, 146-147, 160, 170-171, 195, 200, 270, 283-284, 303-309, 317, 319, 323, 345, 347-348, 353, 359, 368, 372, 417, 441, 455, 461, 463-464, 467, 469, 471, 475-477, 480, 482-483, 485-486, 489-492, 497, 501-503, 508-512, 515-516, 524-525, 527, 539, 540.
Timon S.: 90.
Tiso Jozef (farár-prezident): 432.
tolerancia: 481-483.
Tomko Jozef (kardinál): 116, 453.
Torysky: 275.
Toryskyj A.: 251-252, 254, 263, 357, 531-532.
Tóth A.: 329, 530, 534-536.
Tóth M. (episkop): 270.
Török I.: 303.
Trebišov: 53, 59, 87, 98, 170, 305-307, 423.
Trebišovské panstvo: 101.
Trebišovský baziliánsky monastyr: 53, 430, 440, 467, 471, 474, 476, 483.
Trebišovský hrad: 130.
Trenčín: 102.
trestný zákon: 517.
Tridentský koncil: 390.
Tridsať prípadov majora Zemana: 472, 473, 476, 480.

Trifolij H.: 535.
Trnava: 113, 217.
Turčanik A.V.: 270, 428, 458, 460, 482, 510.
Turoci J.: 263.

U

Udavské: 102, 116, 453.
Udvari I.: 220, 283-284, 359.
Uhľanský (Uholský) baziliánsky monastyr: 74, 81, 83, 85, 263-264, 311.
Uhorsko: 35.
Ujhel: 192, 208, 257-258.
Uličˇ: 491.
Uličný F.: 39, 70.
umučenia (rozpjatá): 317.
Urbanova veža: 192.
Uspenije Bohorodici (sviatok): 218-219.
Užhorod: 59, 115, 272, 279, 311, 332, 342, 389, 408, 420, 424-425.
Užhorodská gréckokatolícka baziliánska cerkov: 389.
Užhorodská gr. kat. katedrála: 365.
Užhorodská štátna univerzita: 284.
Užhorodská "únia": 105, 115-116, 131, 139.
Užhorodské panstvo: 87, 100, 115, 116.
Užhorodský baziliánsky monastyr: 138, 139, 143, 145, 148, 395.
Užhorodský eparch. seminár: 365, 408.
Užhorodský hrad: 89.
Užhorodský chudožestvennyj muzej: 272.
Užhorodský sobor: 203.
Užská župa: 99, 130, 161.

V

Vaco R.: 489.
Vagner C.: 22.
vajda (vodca Rómov): 223, 225.
Valentovce: 326, 360, 413, 500-501.
Valyi (Valij) J. (episkop): 361, 373, 375, 397, 406, 408.
Vandernath (grófsky rod): 59, 72, 187, 193, 252, 321.
Vandernath František (gróf): 249, 252-253.
Vandernath Jozef-Gothard (gróf): 61, 249, 252.
Vandernathová Mária Terézia (grófka): 91, 97-98, 249, 252-254.
Varchola z Krásneho Brodu: 68.
Varchola (Varhola) N.: 360.
Varjan P.: 433.
Varjanko (Varjanka, Varianka) V.: 251, 252, 254, 264, 358, 531, 533.
Varšava: 464, 475.
Vasilijady: 507.
Vatikán: 148, 347, 366, 368, 427, 451, 453, 455, 492, 497, 500, 509, 523, 540.
Vatikánska pošta: 347, 525.
Vatikánsky koncil II.: 316.
Vavrinčik I.I.: 22.
väzeň: 238, 240, 429, 431, 473.
večné sľuby: 511-513.
Velehrad: 74.
Veľký Lipník: 482, 490.
Veľký Varadín: 408.
Venuša: 183.
Vezendij S.: 535.
Viedeň: 112, 311, 313-314, 341, 408, 409, 414.
Vihorlatské múzeum v Humennom: 20, 100, 137.
Vislocká: 233, 235.
Vladimirus de juxta Hornad: 22, 35, 73, 85, 97-98, 116, 118, 137, 147, 160, 170-171, 195, 323, 359, 372, 513, 525, 540.
Vladimír od pobrežia Hornádu: 513.
Vodička I.: 383, 385.
Vojvodina: 174, 180, 427.
Volica: 326, 360, 459, 500, 501.

Volodimir (metropolit): 464, 524.
Vološinovskyj J. (episkop): 75.
Vorobeľ T.: 358.
Vorobok (Vrabelij) T.: 532, 533.
Vranov: 87, 98, 482.
Vranov-Čemerné: 165.
Vrabelij (Vorobok) T.: 532, 533.
Vrábely M.: 363, 372-374, 399, 403, 405.
Vydraň: 326, 360, 448, 500.
Vysoké Mýto: 316, 418.
Vyšne-Višavský baziliánsky monastyr: 311.
Vyšný Hrušov: 102.
Vyšný Orlík: 55.
Východoslovenské ukrajinské múzeum: 136.
Výrava: 326, 360, 500, 501.

W

Walser F.: 417.
Warren-ský baziliánsky monastyr: 442.
Welykyj A.G.: 85, 117, 149.
Winnipeg: 499.
Winter E.: 312.

Z

Zachariaš Š.: 537.
Zaklinskyj K.: 37, 97, 160, 171, 315, 316, 319, 327, 332, 345, 347-449, 455.
Zakrvavený Brod: 14.
Zamarovský V.: 180.
Zamojský synod: 257, 321, 323, 359, 365, 471.
Zanovský baziliánsky monastyr: 85.
Zapotockyj Martyrij Martinian: 329, 358, 534-535.
Zaričský baziliánsky monastyr: 195.
Zavackyj J.: 535.
Záhradník F. (biskup): 441.
Zbierka českých zákonov: 356.
Zbor národnej bezpečnosti (ZNB): 69.
Zborov: 35, 77, 86, 273.
Zborovský baziliánsky monastyr: 125.
Zbudská Belá: 326, 360, 500-501.
Zbudské Dlhé: 102.
Zdoba: 313.
Zejkan (episkop): 140.
Zejkan M.: 195, 529.
Zeleňak I.: 264, 358, 532.
Zemplín: 427, 429.
Zemplínska župa: 29, 39, 57, 74, 77, 87, 89, 104, 130-131, 153, 159, 161, 166, 167, 249, 252-253, 331, 364, 366-367.
Zeus: 15, 24-25.
Zičiová Anna-Mária (grófka): 61, 249, 251-253.
Zičiová Terézia-Mária (Mária Terézia, grófka): 61, 91, 98, 249, 252-254.
Ziči Peter de Vasonkeő (gróf): 61.
Ziči Pavol (gróf): 103.
Ziňko V.: 506.
Zmij Matej: 314.
Zmij-Miklošij Michal: 316-317.
Zmij-Miklošij Josif: 313-319.
Zmijová Helena, rod. Gojdičová: 315.
Zokoly Peter (šľachtic): 99, 101.
Zozuľak A.: 348, 372, 527, 540.
Zubrickyj T.: 363, 373-374, 378, 396, 398, 401-402, 405.
zvony: 226-228, 409, 417, 423, 425.

Ž

Žatkovič K.: 383.
Železnice Slovenskej republiky: 39.
Železnik I.: 532.
Židia: 473.
židovský cintorín: 470.
Žigmund (kráľ): 35.
Živný: 86.
Žovkva: 305.

Z pera otcov baziliánov Timkovičovcov:

☑ J.V. Timkovič, *Letopis Krásnobrodského monastiera alebo kúsok zo slávnych dejín gréckokatolíkov na Slovensku*, Prešov, 1995 (rozsah: 132 strán) – ešte si možno objednať;

☑ G.A. Timkovič, *Cyril a Metod boli Gréckokatolíkmi*, extractus z *Krásnobrodský zborník*, Prešov, I/1-2 (1996) (rozsah: 88 strán), vydané v r. 2003 – ešte si možno objednať;

☑ J.V. Timkovič, *Zlatoústy – najväčší kazateľ v dejinách Cirkvi*, Prešov, 2004 (rozsah: 48 strán) – ešte si možno objednať;

☑ J.V. Timkovič, *Letopis Bukovského monastyra (Bukovej Hory) a historické zmienky o iných baziliánskych monastyroch na východnom Slovensku*, Prešov, 2004 (rozsah: 308 strán) – ešte si možno objednať.

☑ G.A. Timkovič, *Ikonostas a jeho Teológia*, Prešov, 2004 (rozsah: 74 strán) – ešte si možno objednať;

☑ Vladimirus de juxta Hornad [J.V. Timkovič], *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. storočie)*, Košice, 2004 (rozsah: 956 strán) – ešte si možno objednať.

☑ J.V. Timkovič, *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel, Užhorod, 2006 (rozsah: 638 strán) – ešte si možno objednať;

☑ G.A. Timkovič, *Timkovič Andrej (1919-1987) – príbeh zvyčajného ženatého farára*, Prešov, 2007 (rozsah: 453 strán) – ešte si možno objednať.

***zborníky** (teologicko-historické):*

☒ *Krásnobrodský zborník*, Prešov, I/1-2 (1996), rozsah: 148 strán – vyčerpané;
☒ *Krásnobrodský zborník*, Prešov, II/1 (1997), rozsah: 152 strán – vyčerpané;
☑ *Krásnobrodský zborník*, Prešov, II/2 (1997), rozsah: 87 strán – ešte si možno objednať;
☑ *Krásnobrodský zborník*, Prešov, III/1-2 (1998), rozsah: 224 strán – ešte si možno objednať.

Objednávky na telefónnom čísle: **00421-905496778**,
alebo na emailovej adrese: **jvtosbm@yahoo.com**

Z obsahu *Krásnobrodských zborníkov* vydaných v rokoch 1996-1998:

***Krásnobrodský zborník* I/1-2 (1996):**
odborné články
— Modlitba «Otče náš» z pohľadu patrológie a Katechizmu katolíckej Cirkvi;
— Duchovné čítanie;
— Pomazanie chorých;
— Svätý Cyril (+869) bol katánskym episkopom;
— Sv. Cyril a Metod priniesli a šírili na Veľkej Morave byzantskú liturgiu sv. Jána Zlatoústeho;
— Základné podmienky pre platnosť manželstva podľa CCEO.

***Krásnobrodský zborník* II/1 (1997):**
odborné články
— Kríž;
— Postriženie;
— Čistota;
— Sestry služobnice;
— Pôvod «Cigánov»;
— Documenta inedita.

***Krásnobrodský zborník* II/2 (1997):**
odborné články
— O dobrom skutku;
— Pokora;
— Myropomazanie;
— Viera Cirkvi vyjadrená v byzantskej Liturgii;
— Rusínska a slovenská Cirkev *sui iuris*;
— Documenta inedita.

***Krásnobrodský zborník* III/1-2 (1998):**
odborné články
— Cyrilika je staršia ako glagolika;
— Hnev;
— Documenta inedita.

Varovné slová Hospoda nášho Isusa Christa o jeho druhom príchode na svet:

«..., lebo čas je blízko! Kto škodí, nech škodí ďalej, kto je špinavý, nech sa špiní ďalej, spravodlivý nech ďalej koná spravodlivo a svätý nech sa ďalej posväcuje. Hľa, prídem čoskoro a moja odplata so mnou; odmením každého podľa jeho skutkov», (Zj 22,10-12).

«Ako v dňoch pred Potopou ľudia jedli a pili, ženili sa a vydávali až do toho dňa, keď... prišla Potopa a zmietla všetkých, tak bude aj pri príchode Syna človeka...», (Mt 24,38-39).

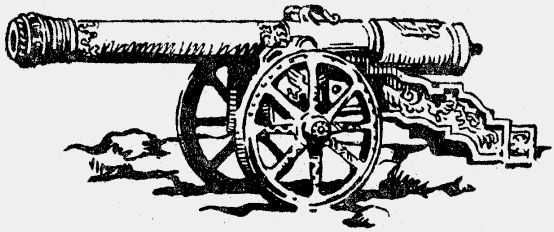

Autor: Jozafát V. Timkovič, OSBM

Názov publikácie: Dejiny baziliánskeho monastyra v Krásnobrode od 9. storočia po súčasnosť

Grafická úprava: Jozafát V. Timkovič, OSBM

Tlač: Tlačiareň svidnícka, s.r.o. – Svidník, Slovensko, EU

Náklad: 2.500 kusov

Vydané v Košiciach, Slovensko, EU – vo februári r. 2009.

ISBN 978-80-970008-1-3

Autor tejto knihy, o. Jozafát Vladimír Timkovič, OSBM (о. Йосафат Володимир Анреєвич Тимкович, ЧСВВ), sa narodil **19. júla 1964** v Košiciach v rusínskej (ruthénskej) rodine gréckokatolíckeho kňaza Andreja Timkoviča, ktorý pochádzal z Podkarpatskej Rusi (Lazy, Voloveckyj rajon) a matky Gizely, rod. Havrilovej, ktorá pochádzala zo Sečoviec.

Gymnázium ukončil maturitou v Moldave nad Bodvou **v r. 1982**. **V rokoch 1982-1987** študoval na Vysokej škole veterinárskej v Košiciach. Mesiac pred štátnicami, v júli roku 1987 emigroval na Západ, aby sa mohol stať gréckokatolíckym kňazom.

V rokoch 1987-1989 študoval filozofiu na Pápežskej univerzite sv. Tomáša Akvinského v Ríme (Taliansko). Filozofiu ukončil s titulom bakalára. V roku 1989 získal politický azyl v Taliansku. **V rokoch 1989-1990** bol na noviciáte v baziliánskom monastyre v Glen Cove, New York, USA. Prijal nové mníšske meno «Jozafát». **V rokoch 1990-1993** študoval teológiu opäť na Pápežskej univerzite sv. Tomáša Akvinského v Ríme. Štúdiá zavŕšil i v tomto prípade titulom bakalára a potom dva roky (**1993-1995**) študoval na Pápežskom východnom inštitúte Gregoriánskej univerzity v Ríme cirkevné právo. Štúdiá ukončil s titulom «ICLic». Vysvätený na diakona bol 31. júla 1993 a na gréckokatolíckeho kňaza 1. augusta 1993 v sobornom baziliánskom monastyre v Prešove vladykom Kyr J. Hirkom.

Po svojom návrate z Ríma na Slovensko bol **v rokoch 1995-1997** správcom malej gréckokatolíckej – v horách zapadlej rusínskej farnosti so 120 veriacimi – v Kremnej na poľských hraniciach (okr. Stará Ľubovňa). **V r. 1997** bol osem mesiacov správcom gréckokatolíckych rusínskych farností Krásny Brod (okr. Medzilaborce) a Miková (okr. Stropkov). **Od r. 1997 do r. 2000** bol ihumenom Trebišovského baziliánskeho monastyra Položenia rizy Prečistej Divy Mariji vo Vlacherne a zároveň v tom istom monastyre vychovávateľom-magistrom v noviciáte baziliánov. Cerkov Trebišovského monastyra bola za jeho ihumenstva opatrená byzantským ikonostasom a nástennými freskami. **Od r. 2000 do r. 2003** bol ihumenom v Prešovskom baziliánskom monastyre sv. Vasilija Velikoho. Za jeho ihumenstva v Prešove sa v roku 2002 v monastyrskej cerkvi urobil ikonostas, ktorý bol v r. 2004 nainštalovaný. V Prešovskom baziliánskom monastyre nepretržite pôsobil osem rokov (**2000-2008**). **Od 2. augusta 2008** pôsobí v Košiciach.

Od r. 1987 publikoval v časopisoch: *Mária* (v Kanade), *Slovo*, *Blahovistnik*, *Krásnobrodský zborník*, *Narodny Novinky*, *Rusyn*, *Odkaz sv. Cyrila a Metoda* (v Prešove), *Artos* (v Čabinách) vyše 450 článkov. V rokoch 1987-1994 písal pod pseudonymom Vladimír Mariánsky a od r. 1991 aj pod pseudonymom Jozafát Byzantínec a Vladimirus de juxta Hornad. **V r. 1995** vydal knihu • *Letopis Krásnobrodského monastiera alebo kúsok zo slávnych dejín gréckokatolíkov na Slovensku*. V rokoch 1995-1999 bol šéfredaktorom baziliánskeho mesačníka *Blahovistnik* a od r. 1996 do r. 1998 bol šéfredaktorom baziliánskeho odborného teologicko-historického časopisa *Krásnobrodský zborník*. **V r. 2004** vydal tri knihy • *Letopis Bukovského monastyra a historické zmienky o iných baziliánskych monastyroch na východnom Slovensku*; • *Zlatoústy – najväčší kazateľ v dejinách Cirkvi*; • *Dejiny gréckokatolíkov Podkarpatska (9.-18. st.)*; **v r. 2006** knihu: • *Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch*, 1. diel.